

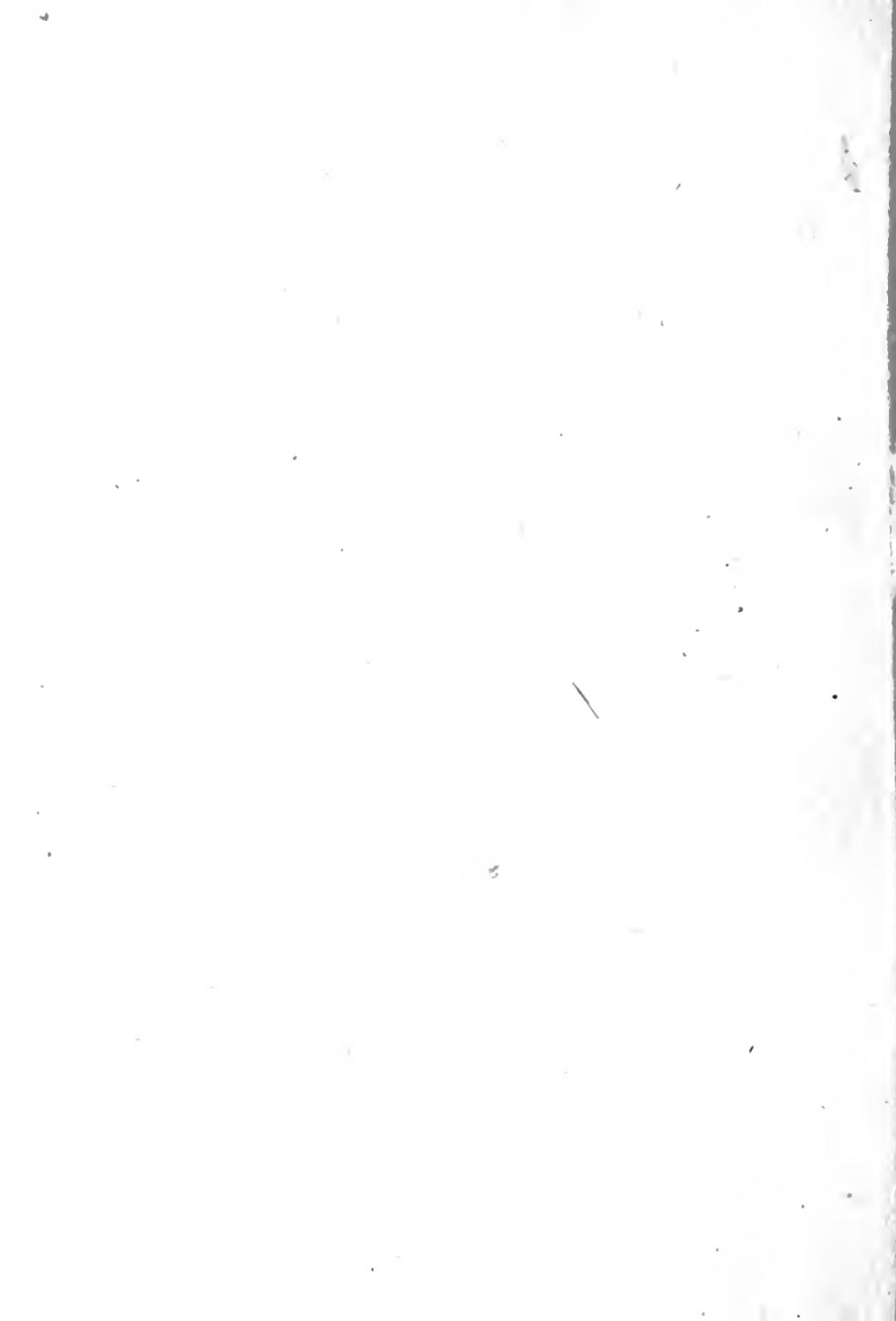

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

<http://www.archive.org/details/sanctuariumcapua00mona>

SANCTVARIVM CAPVANVM OPVS

IN QVO SACRAE RES CAPVÆ,
& per occasionem plura, tam ad diuersas Ciui-
tates Regni pertinentia, quam per se
curiosa continentur.

COLLECTORE
MICHAELE MONACHO
DECRETORVM DOCTORE
Canonico Presbytero Capuano.

S A N C T U S P R I S C U S

E P I S C O P V S , E T M A R T Y R .

NEAPOLI, Apud Octauium Belcranum M. DC. XXX.

THE VIBRANT DANCE

THE END

1962-1963

ARMAD SITE 280180Z JUN 04

Anti-International Capitalist League, 1933-35

جذب الماء من التربة إلى النبات

4. *Urtica dioica* L. (Urticaceae) (Fig. 10)

Introduction

ОБРАЗОВАНИЕ МИГРАНТОВ

THE TOWER OF BABEL

10. *Leucosia* *leucostoma* (Fabricius) *leucostoma* (Fabricius)

10. The following table gives the number of hours per week spent by students in various activities.

22

Journal of Health Politics, Policy and Law, Vol. 35, No. 4, December 2010
DOI 10.1215/03616878-35-4 © 2010 by The University of Chicago

Figure 1. The effect of the number of nodes on the performance of the proposed algorithm.

10. The following table gives the number of hours worked by each of the 1000 workers.

10. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

卷之三

卷之三

2

Mammalian radiobiology 310

卷之三

10. The following table gives the number of hours per week spent by students in various activities.

MEASURES OF AGRICULTURAL POLICIES IN THE EC

Illistriss. & Reuerendiss. Domino
D. ALOYSIO S. R. E.
CARDINALI CAETANO.

MICHAEL MONACHVS F.

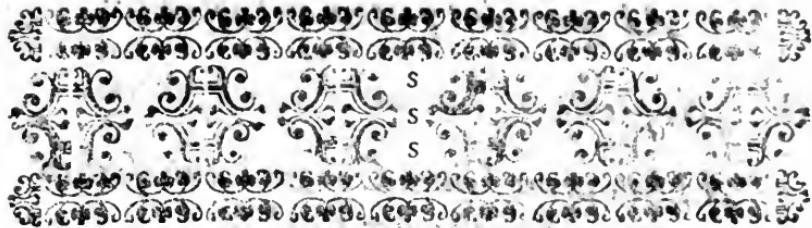

VPIENTI mibi San-
ctuarium Capuanum à me
collectum clarissimi nominis
tui commendare luci, timo-
rem tuae Maiestas iam pri-
dem incusit, Illustrissime
Cardinalis. Maiestas illa
nempè quam Cardinalatus altissima dignitas

per se præbet; quamq; à maioribus tuis præsertim
Patriarchis, Cardinalibus, summis etiam Ponti-
ficibus Tu antiquissimæ totiq; orbi conspicua
Caetanæ Gentis generosum germen hereditario
tibi iure vindicas, tuaq; virtute conseruas: nunc
verò eꝝ optimè noscens Te Capuanæ Ecclesiæ
dimisso titulo, sollicitæ in eam eiusq; filios bene-
volentie patrocinium non dimisſe; eꝝ animo
repetens quot me pro tua benignitate gratijs one-
raueris, tantum abest ut timeam ut vobem inter
potius solitæ benignitati confidam. Itaq; fiducia-
liter agens, eꝝ non timens ad tua genua prouolu-
tus librum humilis offero. Hic est liber cui con-
scribendo in tuo Præsulatu Capuano me dede-
ram ut qui à tua liberalitate presbyterali fueram
canonia donatus habuissem quo Amplitudini tuæ
grati animi significationem aliquam exhiberem.
Opus igitur iampridem nomini tuo deuotum ac-
cipe. Tua aspiciat Amplitudo quod mea paruitas
offert; inspiciat Humanitas Principe digna quod
gratus animus representat; perlustret studiosa
mens quod negotiorum mole distentum animum
recreabit, illustret mira dignatio quod Ecclesiæ
tibicharæ monumenta vel obruta, vel dispersa
refodit, eꝝ colligit. Quod si in Sanctuario nibil
inuenies altissimo tuo dignū ingenio, complecte-

re saltem propter illa Tuæ Gentis nomina omni
reuerentia omniq; laude dignissima: Antonij sci-
licet & Nicolai Cardinalium, Iordani quoque
Patriarche Antiocheni, simul etiam Bonifacij
Papæ VIII. Horum ex millibus Tuæ Domus
Herorum Sanctuarium meminit, & horum me-
minisse nunc apud Te iuuet: Complectere, foue,
tuere: & sicut Capuanum Templum ingressurus
Caetanae Gentis insignia primum omnium spe-
Etat in atrio, eadem spectaturus in Templo; ita
Illusterrime Cardinalis Caetanae Gentis Illu-
strissimum germen, fiat ut qui Sanctuarium Ca-
puanum oculis perlustrare volet, antequam no-
men tuum legat intus, idem legas in fronte. Cla-
rissimi nominis tui splendore munitus prodeat li-
ber, sic enim pro gloria Sanctorū ut ut est ascipie-
tur à multis negligetur à nemine. Utinam quo
sunt in Sanctuario notæ, tot D.O. M. amplitu-
dini tuæ concedat incolumentatis annos.

FORMA. SANCTVARII *SANCTVARIVM nostrum quatuor partibus constat*

In prima sunt Sancti, qui à Romano Martyrologio Capuae commemorantur.

In Secunda Sancti Capuani, qui extra Romanum Martyrologium inueniuntur.

In Tertia Sancti exteri, à quibus tamen Capuae velcum Capuanis aliquid actum inuenimus.

In Quarta Sancti quotquot Capuae culti fuerunt.

Ad

Ad quamlibet partem erit appendix.

Ad primam Delineatio Capuae veteris:

*Ad secundam Ciues Capuani diuersarum
Ecclesiarum Prælati:*

*Ad tertiam Portices Romani, qui Capuam
aduenerunt.*

*Ad quartam Catalogus Comitum,
Principum Capuae.*

Illustriss & Reuerendiss. Domino

DHIERONYMO
CONSTATIO
CAPUANORVM
ARCHIEPISCOPO.

MICHAEL MONACHVS F.

VOD nostri Maiores consueuerunt,
Illustrissime Præful, templa nimirū
vel Aquilæ signo supra pinnam col-
locato, vel exculptis ante fores Leo-
nibus, insignire; id vtrumq; vr in San-
ctuario Capuano præstarem, Altissimi dispeñuit
Prouidentia. Quando enim in Archiepiscopi D.
Aloysij

Aloysij Caetani Patriarchę Antiocheni Pr̄esulatu
Sanctuario colligendo me dedi, & incubui; vidi
Aquilā grandem magnarū alarū, qua Sanctuarij
frontē exornare possē: Quando verò creatus ille
S.R.E. Cardinalis ob residentiæ scrupulū de Ar-
chiepiscopatu dimittendo cogitauit, Teq; vnum
elegit, cui apud Pōtificem Maximum cōmendato
Ecclesiam traderet; vidi magnanimum Leonem
tuum fœliciter incedentem quō Sanctuarij facies
exornata conspiceretur. Hunc igitur Cardinalis
amplissimi nuncupato nomine, & in fronte San-
ctuarij Aquila collocata, Te supplex nuncupo,
tuumq; Sanctuarij facies, præferat Leonem opto.
Agnosco Illustrissime Præfūl agnosco Leonē, qui
cum esset in Germania glriosus ab Urbe Con-
stantia argenteas Coitas accipiens, inde profectus
annis abhinc ferè sexcētis Puteolos auxit, Neapo-
lim illustravit, à Regibus semper amatus, opibus
auctus, magistratibus insignitus, titulis exorna-
tus: & ab hoc Neapolitano cubili s̄epe egrediens
foras, orbem quasi totum peragrauit, & vndiq; sibi
permagnas ad pristinam gloriā accessiones adiun-
xit. Certæ sunt historiæ: in Siria militauit: à nostro
mari piratas eiecit: Rhodiam militiā induit: Me-
litensi equitum Classi præfuit: vexatæ Cypro suc-
currīt: Constantinopolitano Imperio se sociauit:
Primores Italijæ ciuitates Venetas, Bononiā, Fer-
ratiā, Romam ipsam in suæ virtutis admiratio-
nem induxit: Galliæ iampridē innotuit, Hispaniæ

super per parentem tuū per Te quoq; cōsequu-
tus est Leo tuus argenteas vndas, argenteos gla-
dios, aureum diadema, inter lilia rāstrum, Militiæ
signa stellam & Nodum: Incessit Leo tuus per le-
gitimos tramites tempore pacis, per militares cā-
pos tempore belli, sed fago, & toga non contentus
manu patrui tui Consentinū sacrū pedū arripuit,
& manu tua tenuit Triuentinum, tenetque nunc
Capuanū. Tam prosperè Cōstantiæ gentis gloria
propagatur, eamq; i splendore tui Archiepisco-
patus adauges. Enim uero (vt de Constantijs Col-
lateralibus taceam) Fulius parens, ille magnus,
& optimus Regens Capuanæ ciuitatis patronus
exitit, Tu Capuanæ Ecclesiæ Pastor, & Pater: Ni-
colaus Franciscus auus Vicecancellarij, & Consili-
arij munus domū inuexit; Ecclesia tua non pau-
cos Antistites numerat magistratibus Regni per-
functos: Alexander proauus Robertam Sanfra-
mundam vxorem accepit parū sibi Fælicem; Ec-
clesia tua Robertum Principem vnxit, quem in-
feliciter postea deplorauit: Angelus abauus tanta
gratia polluit, vt negatam alijs Vesuu i confirmā-
tionem obtinuerit; Ecclesia tua princibus grata,
confirmato sibi inter plurima dona, Tifata monte
Vesuuij tui spectatore gaudet; Thomas attauus
Ladislao Regi Regnum stabiliuit; Ecclesia tua
Pontificem Maximum Roma pulsum excepit, &
manu filij Principis Romanæ Sedi restituit: Iaco-
bus attauus magnus, ille piratarum excusor no-

nem

uem filiorū corona gloriabatur; Ecclesia tua no-
uem suffraganearum Sedium Metropolis illustris-
simus: Christophorus attauus maior, Nodo, cele-
bris militiae signo celebratur; Ecclesia tua sicut
est inter vniuersas Metropoles Apostolicæ Sedi
vicinior, sic eidem præcellenti deuotionis obstri-
gitur nodo: Alexander attauus maximus tribus
in Prouincij Lusitanijs Magni munus exercuit;
Ecclesia tua antiquitate, sanctitate, dignitate
quippè ter magna. Henricus attaui maximi pater
Rastris Liliorumq; signum à Rege consequitur;
Ecclesia tua martyrij sanguinolento ralstro, & fra-
granti confessionis lilio conspicua: Petrus attaui
maximi auus Neapoli magna pollens auctoritate
inter Sedilis Capuani primarios habebatur; Ec-
clesia tua primarijs annumeratur. quām pulchra,
quām mira consensio? habes Illustrissime Præful,
Ecclesiæ gloriæ tuæ non pœnitendam: Huius
Ecclesiæ obruta monumenta refodi, dispersa col-
legi, in Sanctuarij formam aptaui: Hoc igitur
opus Leo tuus exornet, nomen tuum illustret,
auctoritas tua commendet. Accipe laborem
reuerenter oblatum; vide in labore diligen-
tiam, qua stu lui de Ecclesia tua benemereri, vide
in oblatione nihil magis mihi cordi fuisse, quām
obseruantiam erga Te meam significatione pro-
testari, faxit Deus, æterna. Vale Illustrissime
Præful, & Domine.

PROTESTATIONES AD LECTOREM.

Erbum Domini est . Colligite fragmenta
nè pereant : & ipse Capuani SAN-
TVARII fragmenta , quæ inueni,
dispersa quidem , nè perirent , studiosè
collegi .

At colligenti mibi , non ea mens fuit,
vt alicui maiorem sanctitatis vel titulum , vel cultum tri-
bui velim , quam illi à S.R.E. tribuatur: simpliciter enim
colligere studui quotquot in Martyrologijs , & probatis
Auctoribus impressis , vel manuscriptis nuncupantur
Sancti .

Seniorum quoque relationibus utor , nec quæ viden-
tur tabellæ , prorsus respuo , sed diligenter examino : fa-
cile enim hoc accidit , vt temporum cursu ex prima , pu-
raq; historia aliquid immutetur ; utque euanescente per
tempus (inquit sanctus Paulinus) vel tradentium , vel ac-
cipientium fide , fabulosa credantur , quæ tamen viua re-
cordatione rerum , ut sunt gesta referuntur .

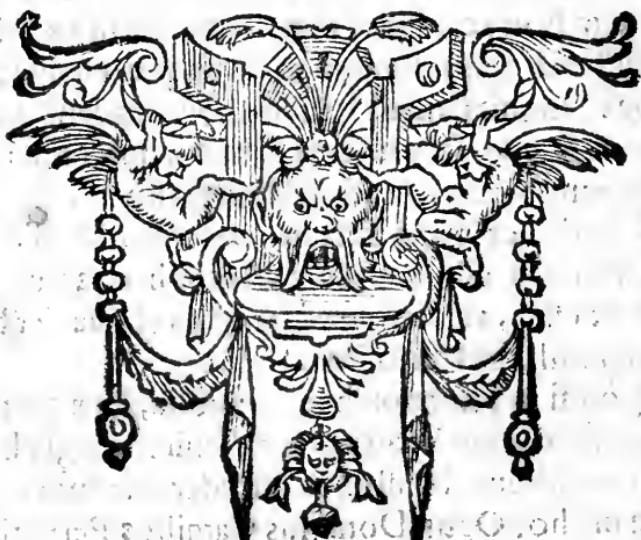
Notationes meas passim intersero , & aliquando à
meo instituto aliquantulum ab eo : hoc tamen ideo fa-
ctum , vt esset , vel narratio clarior , vel ipsa lectio varie-
tate nonnulla delectabilior .

Quod si in Notationibus nonnulla , quæ pertinent ad
statum sæcularem Virbis nostræ , leuiter attigi : hoc planè
tum nè multum ab instituto discederem : tum quia colli-
gente me hoc Opus , Dominus Camillus Peregrinus , Ca-
milli Senioris patrui magni gloriiosus æmulator , vt eit
Iuuenis alacris ingenij , & variæ literaturæ , historiam Ca-

puanam ab antiquissimæ Capuæ sœulis ad hæc usque
tempora diligentissimè , & satis eruditè scripsit .

Agnoscetur meus in scribendo stylus , non semper
æqualis : at magis in colligendis Actis , quam in elaborando stylo sollicitus fui , quando primùm languore stomachi , deinde longa quartana , tūm ferè continua ; Iliaca
passione male affectus , timui nè mihi relinquendum
eslet hoc opus inchoatum , & imperfectum .

Quid plura ? Sicut in ijs , quæ pertinent ad fidem , totū
me 3. R. E. Matri nostræ censuræ subdo ; ita & in ijs ,
quæ sunt eruditionis , iudicium integrum relinquō tibi ,
candide Lector : non enim mea me ita delectant , ut cor-
rigi nolim , quæ eruditī viri corrīgenda putabunt : Igitur
in Opere , in quo multum laboris , & parum ingenij , la-
bor æqui boniq , consulatur : & si quis plura ; & meliora
potest , ad gloriam Dei , & Sancto: um plura , & meliora
scribat .

NO-

NOMINA QVORVM

VEL SCRIPTIS,

vel relatione, vel opera usus est Auctor.

Lciatus.

A Alphonsus Ciacconis in *Vitis Pontificum* 324
67. e*o* alibi pluries.

Ammiratus. Scipio. 28

Anastasius Bibliothecarius. 304. e*o* alibi pluries.

Antonius Caracciolum C.R. 46. e*o* al.pl.

Antonius Vignarolus Cassinensis. 177

Beltazar Gipius. 284

Bartholomeus Dionisius. 199

Bartholomeus Chioccarellus. 46. e*o* al.pl.

Bellarminus Card. 33

Berchorius. 58

Breviarium Dominicanum 50.

Gulielmitarum 144.

Camillos Peregrinus Senior. 23

Catechismus Romanus. 16

Capacius. Iulius Cesar 90. e*o* alibi pluries.

Catalogus gloriæ Mundini 152

Cesar Costa 36. e*o* al.pl.

S.Cyprianus. 61

Dorotheus. 52

Epistolæ Pontificum. 56

Florius Vrbinas. 211

<i>Francolinus de bor. canon.</i>		285
<i>Gaspar Musca.</i>		204
<i>Gellius.</i>		517
<i>S. Gregorius Turonensis.</i>		78.135
<i>S. Gregorius Papa.</i>		331
<i>S. Hieronymus.</i>		78
<i>Herempertus 46. eꝝ alibi pluries.</i>		
<i>Heribertus Rosueydis.</i>		318
<i>Ioannes Baptista Attendolus.</i>		284
<i>Innocentius Papatert.</i>		239
<i>Joseph Pamphilus.</i>		380
<i>Julius Antonius Card. Santorius.</i>		67
<i>Laurentius de-la-Barre.</i>		48
<i>Leander Albertus.</i>		148
<i>Macrobius.</i>		525
<i>Marius Vipera Beneuent.</i>		41
<i>Marius Carresius ex Abbat S. Marcelli Ca-</i>		
<i>Martinus Piscator 196. (nonicus.)</i>		141
<i>Martyrologium Romanum usu retentum Ro-</i>		
<i>manum Magistri Bellini.</i>		72
<i>Adonis</i>	P	Cassinense 18. eꝝ
<i>Bede</i>	assimim	alibi.
<i>Vuardi</i>		S. Ioannis monialium
<i>Maurolici</i>		passim.
<i>Galesini</i>		Patricianum P. D. An-
<i>Canisij</i>	143	tonij Caraccioli 68. 141
		S. Maria de Plesco 14
		Meta-

<i>Metaphrases.</i>	52
<i>Mutius Vespesianus Vic. Capue.</i>	41
<i>Nauarrus.</i>	284
<i>Natalis Comes.</i>	69
<i>Nicolaus Laghus.</i>	66
<i>Nicolaus Vitellus.</i>	211
<i>Ortellius Geographbus.</i>	507
<i>Paulus Regius.</i>	41
<i>S.Paulinus Nolanus.</i>	48
<i>Petrus Natalis. passim.</i>	
<i>Petrus Calzolarius Cassin.</i>	152
<i>Petrus Damianus.</i>	155
<i>Perottus Iacobusantonius</i>	190
<i>Pbilippus Ferrarius 50. & al. plu.</i>	
<i>Philippus Cluerius</i>	127
<i>Philippus Goto</i>	330
<i>S. Prudentius</i>	533
<i>Richardus de S.Germano</i>	249
<i>F. Rufinus à Caturano Cappuccinus in seculo</i>	
<i>Pompeius Stellatus</i>	14. 509
<i>Sigisbertus</i>	67
<i>Summontius</i>	204
<i>Surius. passim</i>	Suetonius 57
<i>S.Thomas de Aquino</i>	52
<i>Velleius Paterculus</i>	71
<i>Vincentius Verace monachus</i>	198
<i>Vuillelmus Tyrius</i>	329 627
	IN-

INDEX RERVM NOTABILIVM.

- A** Bbas pro Rectore Ec-
clesiae. 140. 180
Abbas in S. Vincentio Ca-
puae. 161. 301
Abbates.
Aedemcia Capuae. 274. 550
Acolitorum ordo in cathe-
drali. 274
Acrostichi versus. 80
Adelperga uxor Principis
Beneuenti. 33
Adelpertus Episc. 231
Adenolfus Archiepis. 232
Adenolfus alter Arch. 232
Adenolf. Archiep. Beneu. 266
Adenolfus de Agnino. 372
Aedes Alba. 70
Afrorum ordinationes pro
bibite. 576
Africa sub Vandalis. 3
S. Agatha culta a Gothis 155
S. Agatha mons. 153
Agatho Papa. 79
Agapitus Bellominus Episc.
Casertæ. 288
Agripicti propè Crucem. 162
Aiq. Archiep.
- A**. Albertinus Archiep. 267
Aligernus Abb. 231. 339
Alexander Episc. 217
Alexander Papa. 384. 594
Aloara vox Prin. 176. 340
Aloysius Gaet. Archiep. 301
Aldemarius Gard. 201
Alphandus Archiep. 238. 598
Alphonsus de Azzia magi-
ster sancti Lazari. 206
Alpherius Abbas sancti Mar-
celli. 140
Amalflianus episc Capuae. 250.
S. Ambrosius. 326
ONAMICUS Cardinalis. 161
Anastasius Papa. 106
Anastasius Imp. 101. 106
Andreas Pannonus Archie-
pisc. 264
Aloysius de la Balzo. 234
S. Andree digitus. 249
Anima soluta a corpore tra-
ditur S. Michaeli. 536
Annus labile. 302
Antiphona Salve Regin. 201
Angelus Mazziotta Epik-
scopus

I N D E X.

- Ieſcopus. 204
 Antonianum locus. 223
 Antoninus Imper. 455.
 Antipapa Guibertus. 358
 Anacleetus. 237
 Antonius de Juliano. 274
 Antonius Mazzotta. 274
 Antonius Caetanus Archiepiscopus. 301
 S. Anſelmus Cantuar. 360
 Apollinaris bæressarcha. 67
 Apparitio S. Michaelis. 348
 Appuli oppresſi a Græcis. 343
 Apulia pro toto Regno. 58
 Aquaria via. 72
 Aquæ ſalubres. 71
 Aqua viuens ciuitas. 507
 Aquila in pinna templi. 160
 De Aquino familia. 368
 Aquinum ciuitas. 368
 Arechis. P. Beneuenti. 29.
 32. qui & Arichis.
 Heregilius. 338
 Arcus Diana. 69. 231
 Arduinus Pantolianus Ep. 204
 Icokus. 204
 Arduinus Blanda. 293
 Archipreſbyteri dœcef. 611
 Archiepilopi origine Capuani. 204. 207
 Archiep. Capuae. 231
 Archiep. Capua Vicarius. 289
 Pap. 232. 237
 Archiep. Capua diſlus Miſeratione diuin. 212. 265
 de Archiepifcop familia 370
 Arma. i. iuigna. 151
 Athanasius Episcopus Neapolit. 226
 Athanasius Archiep. 268
 Atina ciuitas. 233
 Atrium Ecclesiæ Paradiſus. 275
 Augustinus Gazella. 292
 Alneolum locus. 72
B Baliua obligata Ecclesie. 260
 Capuana. 260
 de Balzo familia. 454
 Basilica. 46
 Baptiſmus 49. 236. 320. Tēpus. 577
 Basilius Epis. 218. 334
 Basilius presbyter. 309
 Belgrinus Arch. Colon. 345
 Bellarminus Card. 22
 S. Benedictus, Eccles. 158
 Benedicendi ritus. 163
 Benedicendi potestas. 176
 Benedictus Episcopus Sueſtanus. 581
 Benedictus Mönachus. 164
 Bened. Etus Pap. VIII. 585
 Benedictus de Capua Archiep. Saler. 204
 Benedictus de Dominic. 289
 Bene-

I N D E X.

- Beneficiorum uniones. 181
 Beneuentani Duces 21. fin
     nes 338. sellus quæ nunc
     Regnum. 225. 338
 Benignus Episcopus Aque-
     uuæ. 1507
 Berelasis vorlasci. 227
 Bernardinus Episc. 204
 Bernardus de Angelis Ie-
     suita. 283
 Bertarius Ab. 223
 Bibliothecarius. 232. 579
 Blandus Comes sancti Ger-
     mani. 107
 Bona Ecclesiastica ut diui-
     denda. 574. 583
 S.Bonifacius Episc. 79
 Bonifacius VIII. Papæ 387
 Brittanni peregrini. 78. do-
     eti. 79
 Buccanicum oppidum. 177
 Bullarum Episcopaliū for-
     ma. 575
CAlacta ciuitas.
 Calatia 329. quæ de-
     inde dicta est Caiacia un-
     de Caiacianus. 240. &
     Caiacensis, seu Catacien-
     sis 178. 187. 580
 Calices vitrei. 185
 Camillus Peregrinus Senior
     213. Iunior 127. 497
 Capua vetus. 123. fidelis
     Eccl. 339. distat à Nola
     20. milliaribus. 320
 Capua noua conditur. 219.
     Ambitus citra Ecclesiæ S.
     Vincentij 158. incēditur
     164. subdit a Papæ 221. in
     fide Federsci Regis pueri
     148. obsidetur 360. 385.
 Capuanorum deuotio in sa-
     etas. 533. 562.
 Capitulum 371. eius pietas
     557.
 Capitolium. 57
 Campanæ signum in dela-
     tione S. Eucharistie 201
     ad iejunium sequentis
     diei 195. ad obitum 190.
     ad Ave Maria. 101
 Campanus qui. 324
 Campania. 56
 Cappellanus Eccles. 180
 Capitulu extra chorū. 611
 Canonizatio S. Francisci
     201. S. Dominici, Anto-
     nij, Elisabeth. ibidem. S.
     Vincentij 482. S. Petri
     Cœlestini. 503
 Canones citati. 240. 241.
     185.
 Canonis Emphyteotici pre-
     statio. 531
 Canonicorum ordines. &
     num. 248. 260. 274. 290
 Can-

I N D E X.

Cancellarius in capitulo 247	Communio Eucharis.	117
579.	Commodus Imp.	444
Cantharus.	Condere quid.	229.
Cardinalis qui.	Concilium Capuanum.	326.
Carmen leoninum.	358.	
Cardinales 201. 161. 597	Concilium sub Agathone	21
Carolus Magnus Imp. 220.	Conciliū Constantiense.	270
338.	Concubina dicta uxor.	51.
Carolus Tappia.	Conradus electus Cap.	260
Castaldus.	Constantinus Ep.	217
Castellum de Vulturno.	Constantinus Barnabita.	284
260. 261. 270.	Constantinus Magnus.	304
S.Catharina Senensis.	Constantia Imper.	240
Celanum oppidum.	Constantinus Turrensis.	359
Calato familia.	Constantinopolitani schismati	
Cæna ultima Saluatoris.	uniuntur Ecclesiæ Romane.	101
Cæmentaria locus.		
Cæsar Costa Archiep.	Contritio peccatorum.	376
Cæsar Vitellius Cöfliarius.	Corporalis miraculum.	164
205. 211.	Craterense monas.	337
Cœlestinus Papa.	Cryptopalumbare.	58
Cerua in pinna templi.	Crux cum agnis.	162. Signum Capua.
Cerostrota.		497
Cetegus nobilis Capuan.	Custos Ecclesiæ qui.	180
Cistercienses in prouincia Capuana.	Curtis quid.	514. 561
561	D Adutius vir insignis.	
Christiani nobiles accusati missi Roma.		308.
36	Vattus Barensis.	343
Cynthius Archiep.	Decani mos in subscribendo.	
261		
Clericalis tonsura.	593.	
36	Dedicationes non inconsulto	
Collegiata Marzanisij.	Pap. 147. miraculose.	196
277	celebres.	519
Comites Lauriti.	Demania Ecclesiæ Capu.	590
365		
Comites Capuae.		
613		

IX N D E A X.

Deodatus Ab.	336	S. Benedicti.	158
Desiderius Ab.	164.358.	Constantiniana.	46
Dianæ religio.	69	S. Lupuli.	136
Diaconorum munus.	195	S. Ioannis Lædepalat.	357.
Diœcesis Calatina.	572. Sues jana: 581. Casertana 586.	S. Laurentij.	168
Capuana.	603	S. Nicolai.	236
Dies in epitaphijs.	97	S. Petri ad Mötterone.	370
Dij culti Capuae.	69	S. Petri ad corpus.	46.
Diocletianus Imp.	61	incensa.	224
Dypticha: i. tabula quibus in scriebantur nomina Ca- tholicorum recitanda in- ter Missam.	112	S. Mariæ Maioris.	612
Distributiones in Cathe- drali.	260	Saluatoris.	178
Doctrina Christiana.	288	S. Stephani.	46.222
Domus culea quid.	307	S. Vincentij extra mu- ros.	158
Domus militum religio- rum.	540.514	Eclipsis.	200
Domus ultimæ cena.	66	Aedes alba.	70
Domus pro pestilensibus.	454	Aemilius Ep. Beneventi	216
Dominicæ cultus.	70	322.	
Domini diuersorum oppido- rum agnati principū.	368	Edictū de sacrificando Ido- lis.	448
Dorricomimus Archiep.	261	Ecclesia Antiochenæ	464
Dorotheus schyzmatus.	110 118.	Ecclesia Capuana	229.235
Ecclesia quid.	56	Metropolis.	382. habet vassallos 269. 271. ve- xatur à Federico Imper. 249. grauatur à Ladis- lao. 268. à Vicerege. 272
Ecclesiarum dedicatio- nes.	147.	Episcopus prædicat.	20. per- soluit horas cum clericis 25. 37. misit atelio 25. sepelitur in cemiterio 45. extra cathedralem. 47.
Ecclesia sancti Angelii	236	Episcopatus Capuanus an- tiquis-	
499 S. Agathæ	459		

I N D E X.

- siquaissimus. 212. diuisus
 224. *Eucharistia distributa Iustis ad conseruandum.* 117
Episcopi ciues Capuani 204
Episcopi Capua 213. *Capue noue.* 219
Ierosolomitani. 437
Episcopi ductoros exercitus.
 345. *Epithaphia.* Q. petity 79.S.
Victoris 91.S. *diuersorum*
 97. *Prisci* 65. *Atenulph.*
de Aquino 370. *Thome*
de Aquino 379. *C. Costæ*
 294. *Christianorum antiquorum* 149. *Amici*
Card. 162. *Desiderij &*
Odorisij. 165. *Radelperti*
 279. *C Vellei* 71
Epithalamium. 311
Epistola *Ioan. PP. VIII. ad Landulfum.* 219. *ad Landulfum electum* 221.
S. Gregorij Pap. 331. S.
Greg. VIII. ad Herueū
 355. *ad Iordanum* 352.
S. Paulini Nolani 308.
S. Ambrosij 326.
Innocentij Pap. 3. *ad Capitulum.* 239. 241.
Ioan. Archiep. *ad Archiep.* *Beneuenti* 262.
Iacobi Archiep. *ad Petru de Vinea.* 250
- Eucharistia distributa Iustis ad conseruandum.* 117
Eusarius Antiochenus. 325
Eudoxia.) 491
Eudocia.)
Eusebius à Capua Cassinen sis monach. 613
- F**
- Abius Arcella Archiep.*
 277.
Fabius Maranta Episc. 288
Faia quid. 530
Familia de Archiep. 370. *de la Rath.* 268. *de Aquino*
 368. *Palmeria* 480. *Rayma.* 566
Familiarum nomina ab op. pidis. 368
Fanum quid. 57. 71
Federicus Rex puer. 240.
contrarius Pape. 249
Benevolus in Capuanis. 34
Felix Comes Sancti Germani. 107
Femina Anglicana literata. 79
Femina admonita de reliquijs ss. 145
Festus Episc. 218. 331
Flavianus Antiochenus. 324
Flora nobilis Capuana. 335
Forum quid. 62
Forum Claudij. 24

I N D E X.

<i>Fons baptismalis non presa-</i>		<i>S. Gregorius Papa.</i> 68. <i>Papa</i>
<i>nandus.</i>	69	<i>Secund.</i> 79. <i>Papa VIII.</i>
<i>Formata quid.</i>	186	351. <i>Papa IV.</i> 79. <i>Papa</i>
<i>Forma Bullarum Episcopa-</i>		<i>IX.</i> 200. <i>Papa XI.</i> 378
<i>lium.</i>	575	<i>Gregorius Arch. Beneu.</i> 204
<i>S. Franciscus.</i>	370	<i>Gregorius presbyter Capuan.</i>
<i>Franciscus de Tocco miles.</i>		339. <i>Francesco de Tocco.</i> 371
	261.	<i>Grimoaldus Dux Beneuent.</i>
<i>Franc. Anto. Sanctorius Ar-</i>		19. 21. 42.
<i>chiep.</i>	207	<i>Grottola locus.</i> 136
<i>Franciscus Grassullus Episc.</i>		<i>Grottella locus.</i> 172
	204.	<i>Gualterus electus Cap.</i> 269
<i>Franciscus Carosius Archiep-</i>		<i>Guisbertus Antipap.</i> 358
<i>pisc.</i>	204	<i>Guimundus Episcop. Auerlo.</i>
<i>Frago Archiep. Tarentinus.</i>		31. 33.
	501.	<i>Guillelmus Card.</i> 203
G <i>Alerius Imp.</i>	56	<i>Guillelmus filius Petri de</i>
<i>Gaudiofus Ep.</i>	218	<i>Vinea.</i> 260
<i>Gaudentius Ep. Nolæ.</i>	331	<i>Guillelmus de Carpinono Ca-</i>
<i>Gaufredus Archiep.</i>	238	<i>ren.</i> 266
<i>Guaiferius Princ. Saler.</i>	221	<i>Guillelmus de Daniele.</i> 370
<i>Gaulum insulā.</i>	145	<i>Guillelmus de Archiep.</i> 370
<i>Gebertus Archiep.</i>	232. 575	<i>Guillelmus Rex.</i> 238
<i>Gelassus Pap.</i> 106. 144. 148		<i>Guillelmus Archiep.</i> 238
<i>Gelasius Sec.</i>	387	<i>Guillelmus Episc.</i> 205
<i>Gentiles conuersi.</i>	65	<i>S. Gunegundus Ep.</i> 79
<i>S. Germanus.</i>	337	H <i>Ebdomada sancta.</i> 111
<i>Germanus de Vua.</i>	206	<i>Henricus Imp.</i> 343
<i>Gerontocomium.</i>	286	<i>Herculeus Imp.</i> 56
<i>Gisulfus Dux Benen.</i>	470	<i>Heremifus quis Arebis.</i> 338
<i>Gotbi cultores S. Agathæ.</i>	155	<i>Hermandus monach.</i> 201
<i>Granuela Card. & Prorex.</i>		<i>Herueus Archiep.</i> 233
	283.	<i>Hieronymus Canon. Calu-</i>
		<i>tia</i>

I N D E X.

<i>tie.</i>	187	264. 374.
<i>Hieronymus Confessarius Ar-</i>		<i>Innocentius PP. Sec. 238.</i>
<i>chiep.</i>	302	<i>PP. III. 234. PP. VI. 240</i>
<i>Hidelbrandus Archiep.</i>	233	<i>Inuentio S. Marci Aimen-</i>
<i>Hilarius Ab. S. Vinc.</i>	30	<i>ss.</i> 233.
<i>Hilarius Prpa.</i>	92	<i>Ioanna Regina.</i> 266
<i>Hippolitus Estensis Archiep.</i>	276.	<i>Ioan. Epis. Beneventi.</i> 29.
	<i>ead</i>	<i>Alter.</i> 41
<i>Honoratus Comes Fundo-</i>		<i>Ioan. Maledictus.</i> 33.
<i>rum.</i>	275	<i>Ioan. Epis. Comes sancti Ger-</i>
<i>Honorius Papa.</i>	199.	<i>mani.</i> 107
<i>Secund.</i>	386	<i>S. Ioann Ab.</i> 157. 365
<i>Hormisda Papa.</i>	111	<i>Ioan. PP. X. 160. PP. XIII.</i>
<i>Hospitale senum.</i>	286	<i>381. PP. VIII. 381. 219</i>
<i>Hospitale in anno Iubilæi.</i>		<i>Ioan. Archiep. Neap.</i> 204
	302.	<i>Ioan. Epis. Syracus.</i> 324
<i>Hospitale Annuntiate.</i>	480	<i>Ioan. Vitellius Ep.</i> 205
<i>S. Hugo Cartusianus.</i>	181	<i>Ioan. Archiep.</i> 231
I <i>À nomen Fæminaæ.</i>	311	<i>Ioan. Archiep.</i> 262
<i>Iacobus de Guillelmo</i>		<i>Ioan. Arch.</i> 266
<i>Episc.</i>	204	<i>Ioan. de Vigintimillij.</i> 272
<i>Iacobus de Graffis.</i>	206	<i>Ioan. Borgia Arch.</i> 276
<i>Iacobus Archiep.</i>	249	<i>Ioan. Lopez Arch.</i> 276
<i>Iacobus Arc. Calaritan.</i>	359	<i>Ioab. Ferrarius Arch.</i> 276
<i>Iacobus de Azzia.</i>	206	<i>Ioannes Felix de Vua.</i> 278
<i>Iaconus Eccles.</i>	180	<i>Ioan. Bap. Piccolella.</i> 289
<i>Ianara cur dictæ.</i>	70	<i>Ioā. Dominicus Riccius.</i> 289
<i>Idololatria in Cæpania</i>	68	<i>Ioan. Magister milium</i>
<i>Ildimundus Tyrannus</i>	358	<i>Neap.</i> 347
<i>Incendium Capuae.</i>	164	<i>S. Ioannes Rauennas.</i> 364
<i>Infirmi peregrinantur ad se</i>		<i>Ionatas Comes Caleni.</i> 24
<i>pulchra ss. longè posita.</i>		<i>Iordanus Prince.</i> 23. 352.
	146.	358
<i>Ingerannus Archiepiscopus.</i>		<i>Italia carens literatis.</i> 79.
		<i>carens</i>

I N D E X.

<i>carens misericordijs.</i>	231	<i>Legatus Apostolicus solenniter receptus.</i>	102.208
<i>deuastata.</i>	461		
<i>Iudeum nomen cū latino.</i>	65	<i>Legatum pro doctrina Christiana.</i>	289
<i>Iulianus Apostata.</i>	138	<i>Leo Ep. Thean.</i>	223.228
<i>Iulius Antonius Sanctorius Card.</i>	207.213	<i>Leo Papa.</i>	323
<i>Iulius Al. Sanctorius Arch.</i>	208.	<i>Leo Arch.</i>	231
<i>Iulianus Episc. heret.</i>	216.	<i>Leo Ep. Atin.</i>	233
	311.	<i>Leo Ep. Castalanensis.</i>	502
<i>Iulius Mancinellus Iesuita.</i>	287.	<i>S. Leo Papa IX.</i>	351.384
<i>Iuramentum Richardi Princeps.</i>	352	<i>Leoninum carmen.</i>	230
<i>Iustinianus minor.</i>	42	<i>Leonardus Roccia.</i>	192
<i>Iustinianus Imp.</i>	114	<i>Libri Sibillini.</i>	60
<i>Iustinus Imp.</i>	101	<i>Liberius Papa.</i>	216
<i>Iunenci ss. Reliquijs reuerentes.</i>	143	<i>Liburia loccos.</i>	611
L . Arch.	261	<i>Ligula flumen.</i>	142
<i>Ladislaus Rex grauis Ecclesiae Cap.</i>	269	<i>Litera O in V.</i>	580
<i>Landulfus Ep.</i>	219	<i>Loysus de la Rath. Archiep.</i>	
<i>Landulfus Ep.</i>	227.228		268.
<i>Lædulfus Princ. occisus.</i>	341	<i>Longobardorum deuotio.</i>	22
<i>Lando Comes.</i>	79		42.499.
<i>Lando Tyrannus.</i>	358	<i>Superiores qui</i>	
<i>Landenulfus Ep.</i>	222.228		461.
<i>Laneum flumen.</i>	179	<i>Lucas de Rinaldo Ep.</i>	205
<i>Laurentius Minicillus.</i>	179	<i>Lucas Oldoafus.</i>	289
<i>S. Laurentius Ecc.</i>	168.365	<i>Lucas Pisanus.</i>	289
<i>Lauriti Comites.</i>	369	<i>B. Ludouicus.</i>	380
<i>Lælius de Thomasijs.</i>	544	<i>Ludouicus Torres Card.</i>	287
		<i>Ludouicus de Altailla milles.</i>	203
		<i>Ludouicus de Capua Card.</i>	203.
		M <i>Acoualdus Siniscalcus.</i>	248
		<i>Ma.</i>	

I N D E X.

- Magnus morula** Ep. 205   **Massa**)
Maio Ab. S. Vincentij. 258   **Maßaria**) quid 306
Maledictus. Familiae no-
men. 32.34
Malianum locus. 40
Manus signa Cenobij. 162
Manus in benedicendo for-
ma. 163
Manso Ab. 206
Maria soror S. Thomæ. 374
S. Maria titulus Eccles. Ca-
puan. 183
S. Maria Maior Ecc. 599.
Eccles. in diœcesi. 612
S. Maria de la Rosa. 669
S. Maria Virginitas defen-
sa. 326
Marinus Alisanus. 212
Marinus Papa. 231
Marinus Arch. 260.374
Maria Regin Sicilæ. 264
Marcus Antonius Laurus.
 289.
Marcus de Angelis Cl. Reg.
 544.
Martyr qui. 18.445
Martyrol. Romani p̄brahs.
 17. eius mos in consignan-
 di festis. 91
Martyrol. Capuanum. 42.45
Marcelli Papæ ordinatio. 59
Marcianissum. 502. 592
Masius Aurifex. 268
Massa)
Massaria) quid 306
Mazone)
Matthæus Arch. 238
Maximiani duo Imper. 56.
 463.
Melus Barensis. 344
Meletius Antiochenus. 324
Memorius Ep. 216.321
Menecilla gens. 179.
Metropolis Capuana. 399
 382.
Misereratione diuina titulus
Arch. 212
Monasterium sancti Vin-
 centij. 30. **S. Mariæ mo-**
nialium. 238. 470. **S.**
Iovanmonialium. 475.
S. Hieronymi monialium.
 544.
Monasteria antiquissima.
Capuae. 338.
Mons Virgiliji. 39
Montanino locus dupl. 578
Mons supra Capuam. 54.
 153.161.
Mol. vide Ritus.. Militia S.
Lazari. 566
Motta quid. 150
Mucius de Azia. 206
S. N icipherus Arch. 233
S. N icolaus mons. 153
Nicolaus Ant. Vitellus Epi-
scopus

I N D E X.

<i>scopus.</i>	205	<i>Officium nocturnum.</i> 25. 37
<i>Nicolaus Flore Ep.</i>	205	39.
<i>Nicolaus Acciapaccio Arch.</i>	274.	<i>Ordinationes subdiaconorum.</i> 577
<i>Nicolaus Scobergh. Arch.</i>	277.	<i>Ordinationes Ep.</i> 66. <i>in Ecc. propria.</i> 114
<i>Nicolaus Caetanus Arch.</i>	277.	<i>Ordinationum litera.</i> 575
		<i>Ordinationes irrita.</i> 238.
<i>S.Nilus Ab.</i>	339	<i>prohibite.</i> 576
<i>Nobiles accusati mittebantur Romam.</i>	36	<i>Ordinationū tēpora.</i> 577
<i>Nomen Iudeum cum latitudo.</i>	65	<i>Orosius discipulus sancti Caſtrenſis.</i> 10
<i>Nomina Vicorum ab habitantibus.</i>	226	<i>Osius Ep.</i> 215
<i>Nomina propria decurtata.</i>	525.	<i>Oto Ep.</i> 229
		<i>Otho Arch.</i> 237
		<i>Otto Imp.</i> 347
<i>Normannorū aduētus.</i>	344	P Agani reuerentes SS. 363
<i>Nomina ss. Virorum mutata in nomina ss. mulier.</i>	570.	<i>Paldulfus Arch.</i> 232
		<i>Palatini qui.</i> 335
<i>Numerus Canoniconū.</i>	248	<i>Palmerius Familia.</i> 480
<i>Nūmus Longobardorū.</i>	501	<i>Pandulfus Princ. Capuae.</i> 33
<i>Nundinæ S. Antonij.</i>	510	339. 344. 345. 347. 351
O blata quid.	186	<i>Paradisus i. atrium, seu cœmiterium.</i> 275
<i>Obſidio Capuae.</i>	360	<i>Parochialium regimen.</i> 181
<i>Occhamus Doctor.</i>	516	<i>Pasche dies olim dubius.</i> 92.
<i>Octauius de Angelis Iesuita</i>	287.	119
<i>Octauius Cyprianus.</i>	289.	<i>Paschasius diaconus.</i> 103
	291.	<i>Paschalis Pap.</i> 164. <i>Pap. Secun.</i> 385
<i>Odorifus Ab.</i>	164	<i>Patriarchatus dignitas</i> 275
<i>S.Offa Ab.</i>	152	<i>S.Paulinus Eboracons.</i> 90
		<i>S.Paulinus Nolanus.</i> 322
		<i>Pau-</i>

I N D E X.

<i>Paulinus Antiochenus.</i>	324	<i>Pons in castello de Vulturio</i>
<i>Paulus Aemilius Sanctorius</i>		260.
207.		
<i>Peccatorum contritio.</i>	376	
<i>Pelagius Papa.</i>	491	
<i>Peregrinatio ad terram Ian-</i> <i>Etiam.</i>	78	
<i>SS. Petri, & Pauli imagines,</i> <i>ut collocare.</i>	165	
<i>S. Petrus Ecclesia.</i>	370	
<i>Petrus Capuanus Card.</i>	202	
<i>Petrus de Capua Card.</i>	203	
<i>Petrus Capuanus Card.</i>	249	
<i>Petrus de Vinea.</i>	250	
<i>Petrus Gerra Arch.</i>	261	
<i>Petrus Abb. Caffin.</i>	598	
<i>Persequitiones Eccl.</i>	447	
<i>Pestis magna.</i>	377. 453.	
	557.	
<i>Parafis Martyrol. Rom.</i>	17	
<i>S. scriptura.</i>	236	
<i>Pharacantara.</i>	305	
<i>Phylliippus Arch.</i>	211. 270	
<i>Phylliippus Archb.</i>	237	
<i>Phyppus Ep. Galatinus.</i>	580	
<i>Picturae in tota Eccl.</i>	165	
<i>Pyrrus de Azia Ep.</i>	205	
<i>Pythagora puer.</i>	348	
<i>Pincis.)</i>	450	
<i>Pinca.)</i>		
<i>S. Placidus.</i>	327	
<i>Poppus Arch.</i>	345	
<i>Poenitentiarca.</i>	289	
<i>Pompeius Gariglianus.</i>	206	
<i>Portæ Capuae.</i>	70. 487. 105	
<i>Portugaulum locus.</i>	145	
<i>Præbenda Theologalis.</i>	289	
<i>Præbendarū institutio.</i>	264	
<i>Presbyter Ecclesie.</i>	181	
<i>Presbyterium quid.</i>	334	
<i>Principes Capuae.</i>	617. 626	
<i>Principatus Beneventanus,</i> <i>& Capuanus.</i>	621	
<i>Processio.</i>	485. 560	
<i>Proconsul Capuae</i>	61	
<i>Proterius Ep.</i>	214	
<i>Protus Ep.</i>	214	
<i>S. Prosper.</i>	326	
<i>Puer qui.</i>	71	
<i>Pueri conuertuti seniores.</i>	72	
<i>Puella sanctæ mira operan-</i> <i>tur.</i>	144	
<i>Purgatorium.</i>	103. 374	
<i>Q Viricus Episcopus.</i>	205	
<i>R Adalpertus Episc.</i>	79.	
	218.	
<i>Raym familia.</i>	566	
<i>S. Raymundus de Pœna fort.</i>	201..	
<i>B. Raymudus de Vinea</i>	206.	
	374.	
<i>Raynaldus Archiep. Taren-</i> <i>tinus.</i>	502	
	Ray.	

X I N D E X.

- Raynaldus Arch. 241
 Raynaldus alter Archb. 249
 De la Rath. familia. 268
 Rebaptizationes damnatae.
     326.
 Rector Ecclesie qui. 180
 Regiola quid. 48
 Reginaldus Archb. 267
 Relationes senum. 45
 Reliquiae SS. ut apud Græcos
     utq; apud Latinos. 114.
     earum virtus. 453.
 Reuelatae fæminis. 145. si-
     gno bouum posita in cam-
     panili. 459. Concessæ ab
     Imper. 492
 Reliquia S. Andreæ. 249.
 S. Marci Atinenſis. 233.
 S. Laurentij. 493
 S. Agathæ. 459
 S. Remigius. 120
 Renobatus nomen viui. 149
 Reordinationes dñate. 326
 Richardus pr. 23.352
 Richardus Archb. 352
 Ritus baptismi. 321. 60
 Benedicendi sponsos. 318.
 Benedicendi manu. 163
 Annunciandi ſesta per 8.
 dies ante 90. Ordinandi
 Episcopos 66. in Ecc. propr.
     114. Offerendi libellos à
     lapſis 108. Lavandi mor-
     tuos 26. Pulsandi campa-
     nam pro obitu 190. Si-
     gnificandi iejunium. 195
 Pernoctandi in exequijs.
     14. Recitandi nomina
     inter Missam. 108. Pin-
     gendi Ecclesiam. 230. Se-
     peliendi Episcopos cum
     Cruce pectorali. 219. 188
 Transferendi corpora SS.
     20. 29. Visitædi Ecclesiæ.
     20. Processionum. 485
 Ponèdi cruceſ cereas 486
 Gestandi coronas roſeas.
     493. Congregandi clerum
     611.
 Robertus Archb. 236
 Robertus Card. Bellarminus
 Archb. 294
 Robertus Guiscardus. 358
 Rogerius Rex. 237. 358.
 Rogerus. 362
 Sacerdota Ecc. 180
 S. Saluator Ecc. 178
 SalveRegina antiphona. 201
 Salimbenus Archb. 261
 Schisma in Ep. cap. 223. in
     Antiocheno. 324
 Schismaticorū ordinationes
     nationes irritæ. 238
 Sanguis à corpore mortuo.
     26.
 De Sanitate familia Sulmo-
     nen-

I Y N D E X.

nensis.	267	Sixtus Papa Secund.	323
Sarmata nomen viri.	149	Symmio Brigido.	194
Scauniperga uxori Ducis Bel		Solidus quid.	307
neuenti.	470	Solis eclysis.	200
Saraceni incendunt Eccl. S.		Solitarij viro.	347
Petri.	224	Stabilis nomen viri.	26
Saucanum locus.	487	Stabilis Zarrillus Ep.	205
Scipio de lo Balzo.	454	Stephanus Arch.	267
Seminarium.	277.287	Suburbia.	461.454
Seniores cōuerſi à pueris.	72	Subdiaconatus ordo.	577
Sennes Arch.	236.364	Sueffani fideles.	11.16.25
Sergius Papa.	21.42.237	Supplicium in foro.	63
Sertorius Caputus Iesuita.		Surici qui.	197.226
	287.	Suricorum Ep.	224
Sepultura foris Ecc.	45	Tacianus hæreticus.	93
Sepultura Epis. extra Episco-		Terra Laboris.	56
pium.	47	Testamentorum licentia pe-	
Sepulcrale signum.	98	nies Arcb.	265
Sico Ep.	231	Templum quid.	57.71
Siccitas terræ ob pecc.	38	Tbadeus Ep.	206
Signum Capua.	495	Tbeodora soror s. Tbona de	
Signa (vulgo imprese) olim		Aquino.	374
qualia.	165	Tbeodorus Brito Theologus.	
Sigilla Episcop.	249. 250.		79.
	260.267.	Tbeodorus Ep.	218
Sigillum Capituli.	261	Tbeodosius Imp.	401
Sybilla.	60	Theophania uxori pr. Beneu.	
Sycopolis locus.	79		31.33.
Syluius Pandonus Ep.	205	Tbeophilus Ep. Alexander.	
Synodus Calcedonensis.	117		326.
S.Silvester presb. Romanus.		Tbeophilus Barnabita.	288
	59.	Tbesaurus cappella.	90.194
Siricius Papa.	326		230.

INDEX.

<i>Theſauraria benef.</i>	265	<i>Vicorum nomina ab habita-</i>
<i>Theſauri bona redempta à</i> <i>capitulo.</i>	272	<i>toribus.</i> 226
<i>Theatini Clerici Regula.</i>	550. 563.	<i>Vicus Amalphitanus.</i> 249
<i>Thomas de Capua Card.</i>	202.	<i>Victor Aquitanus.</i> 92
<i>Thomas de Pascagio Ep.</i>	205	<i>Victor Papa.</i> 358.384
<i>Thom.de Antignano Ep.</i>	206	<i>Vincius Ep.Calat.</i> 187
<i>Thomas Caracciolum Arch.</i>	277.	<i>s.Vincentius Ecc.</i> 158
<i>Thomas de Aquino Comes.</i>	371.	<i>Vincentius Ep.</i> 215
<i>s.Thoma Canonizatio.</i>	264	<i>Vinnocus Brito.</i> 78
<i>368.Patronus Capuae.</i>	466.	<i>Vincentius de lo-Balzo.</i> 454
<i>Tiburtius Ep.</i>	217	<i>Visitator olim qui.</i> 332
<i>Titulus miseratione diuina.</i>	212.265.262	<i>Viso solitary 347.pueri 348.</i>
<i>Tonsura clericalis.</i>	36	<i>Ioan.monachii.</i>
<i>Traianus Imp.</i>	457	<i>Visiones sanctorum,et fiant-</i>
<i>Trinitatis cultus.</i>	II. 16	<i>aliquando.</i> 534
<i>Trifilicus locus.</i>	79	<i>Virginitas s.Mariæ.</i> 325
<i>Troia in Apulia.</i>	346	<i>Uniones Ecclesiarum diuer-</i>
<i>Trocus seu</i>		<i>rum.</i> 613
<i>Trojus Epis.</i>	108	<i>Uniones beneficiorum probi-</i>
<i>V Alens Imp.</i>	367.	<i>bite.</i> 181
<i>Valentinianus Imper.</i>		<i>Vniuersitate Decanatus.</i> 527
<i>ibidem.</i>		<i>Vnctio Principis.</i> 386
<i>Verbum condo.</i>	229	<i>Votass.</i> 13
<i>Vesianus Arch.</i>	266	<i>Urbanus Papa II.384.Pap.</i>
<i>Vgo Ep.</i>	229	<i>VI.379.388.</i>
<i>Vgo Arch.</i>	237	<i>s.Vuillibaldus.</i> 383
<i>Vgo Decan.</i>	239	<i>Vandalica persequutio in-</i>
		<i>Africa.</i> 3.15
		<i>Vxor i.concubina.</i> 516
		<i>Xystus Papa Ter.</i> 192
		<i>Z Etarius.</i> 453
		<i>Zetula.</i> 222
		<i>Zoffus Primice.</i> 327
		<i>Zosimus Papa.</i> 323

INDEX

SANCTORVM

Qui in hoc SANCTVARIO nominantur.

A	Bacirus.	456	Ambrosius.	564
	Abacuc.	452	Ammonius.	566
	Abibus,	411	Andreas Ap.	562
	Abdon.	527	B. Andreas Adellinus.	550
	Achilleus.	502	Anastasius.	454
	Achindinus	401	Anastasius Papa.	488
	Adaudactus.	547.538	Anastasia.	567
	Adelbertus.	406	Anepotistus.	401
	Adrianus.	541	Anthes.	398
	Agapitus.	532	Angelus.	401
	Agapitus.	536	Ananias.	566
	Agricola.	549	Antianus.	519
	Agatha.	458	Anna.	523
	Agnellus.	565	Anatholia.	568
	Agne.	132.454	Anacletus Papa.	520
	Albinus.	465	Antimus.	502
	Alexäder cum Sisinno.	509	Antoninus.	540
	Alexander cum Gaco.	468	Antonius m.	75
	Alexander cum Euent.	495	Antonius de Pad.	412
	Alexander Episc.	469	Antonius Abb.	457
	Alexander.	480	Antonia.	394
	Alexius.	521	Apollinaris.	522
	Aldemarius.	168	Apollonia.	460
	Amantius Episc.	549	Apollonius senat.	483
			Apu-	

I N D E X.

<i>Apuleius.</i>	545.174	<i>Beatrix.</i>	527
<i>Aphrodisius Ep.</i>	480	<i>Benignus confess.</i>	9
<i>Aquilinus.</i>	502	<i>Benignus m.</i>	407.511
<i>Aretha.</i>	410	<i>Benedictus Abb.</i>	469
<i>Aristeas.</i>	71.214	<i>Benno Ep.</i>	568
<i>Arnulfus.</i>	530	<i>Bernardus Ep.</i>	22.468
<i>Artimas.</i>	568	<i>Bernardus Abb.</i>	537
<i>Archontius.</i>	73	<i>Bernardinus conf.</i>	503
<i>Armogastus.</i>	481	<i>Bibiana.</i>	563
<i>Arsenius Abb.</i>	527	<i>Bibo.</i>	397
<i>Asprenas.</i>	217	<i>Bonifacius.</i>	502
<i>Astoberta.</i>	405	<i>Bonifacius.</i>	510
<i>Athanassius Episc.m.</i>	401	<i>Blasius.</i>	458
<i>Athanassius Episc.</i>	495	<i>Bricius, Ep.</i>	554
<i>Augustus.</i>	1068	<i>Brigida.</i>	457
<i>Augustinus Ep. m.</i>	214	C alixtus Papa.	546
<i>Augustinus Doctor.</i>	538	C alixtus m.	483
<i>Auitus.</i>	75	<i>Canion.</i>	10.395
<i>Audenus.</i>	398	<i>Canio.</i>	569
<i>Audifax.</i>	452	<i>Cancius.</i>	
<i>Aurea V.</i>	537	<i>Cancianus.</i>)	395
<i>Austoberta.</i>	460	<i>Cancianilla.</i>)	
B acchus.	545	<i>Candidus.</i>	544
B albina.	481	<i>Candida.</i>	395.411
<i>Barbara.</i>	564	<i>Cariton.</i>)	
<i>Barbatus Episc.</i>	463	<i>Caritina</i>)	396
<i>Barbatus m.</i>	394	<i>Carponius.</i>	538.53
<i>Barnabas Ep.</i>	411	<i>Castorius m.</i>	519
<i>Bartholomeus Ap.</i>	338	<i>Castrensis.</i>	3.462
<i>Basilius.</i>	436	<i>Cassius.</i>	504
<i>Basileus.</i>	465	<i>Cassianus.</i>	409
<i>Basilides.</i>	412	<i>Castus.</i>	504
<i>Basilissa.</i>	440	<i>Castolus.</i>	480
		<i>Cas.</i>	

I N D E X.

<i>Cassianus.</i>	564	<i>Colmas.</i>	543
<i>Cataldus Ep.</i>	501	<i>Constantius Ep.</i>	502
<i>Catharina.</i>	555	<i>Commemoratio defuncto-</i>	
<i>Cathedra S.Petri.</i>	464	<i>rum.</i>	548
<i>Cæcilia.</i>	555	<i>Cordianus.</i>	501
<i>Cæsarius.</i>	401	<i>Cornelius.</i>	541
<i>Calestinus Papa.</i>	482	<i>Crucis inuentio.</i>	495
<i>Celsus.</i>	527	<i>Exaltatio.</i>	541
<i>Cerbonius Ep.</i>	545	<i>Crescentia.</i>	512
<i>Chrisanthus.</i>	547	<i>Crescentius.</i>	515
<i>Christina.</i>	522	<i>Crispinus.</i>	547
<i>Christophorus.</i>	522	<i>Crispinianus.)</i>	
<i>Cbrisogonus.</i>	555	<i>Cucufatus.)</i>	393
<i>Cyrillus.</i>	469	D amasus	565
<i>Ciricus.</i>	408	<i>Damianus</i>	543
<i>Cirinus.</i>	407	<i>Daria</i>	547
<i>Ciriacus.</i>	532	<i>Decorofus.</i>	18.462
<i>Ciriacus.</i>	469	<i>Dedicatio S.Ioannis.</i>	405
<i>Cyrillus.</i>	519	<i>Altaris.</i>	407
<i>Cyprianus.</i>	543	<i>Ecclesæ Capuan.</i>	410
<i>Cyprianus Abb.</i>	565	<i>Demetrius.</i>	548
<i>Cyprianus.</i>	541	<i>Desiderius Ep.</i>	462
<i>Clarus presb.</i>	549	<i>Desiderius Ep.</i>	508
<i>Clara.</i>	533	<i>Desiderius.</i>	400
<i>Claudius m.</i>	537	<i>Desiderius.</i>	569
<i>Claudius.</i>	519	<i>Dimidrius.)</i>	548
<i>Clemens Papa.</i>	555	<i>Demetrius.)</i>	
<i>Clerus.</i>	439	<i>Diogenes.</i>	512
<i>Cleopa.</i>	543	<i>Dionisius.</i>	410.545
<i>Cletus Papa.</i>	487	<i>Dionisius Ep.</i>	554
<i>Cliticus.</i>	569	<i>Dionisius m.</i>	460
<i>Columba.</i>	403	<i>Dionisius Ep.</i>	508
<i>Conuersio S.Pauli.</i>	455	<i>Dioscorus.</i>	503
		<i>Do.</i>	

I N D E X.

Dominicus.	531. confessor.	Eraclius.	520. Ep. &c.	
Domininus.	400	Eraclius.	503	
Dominicus m.	408	Eraclius Ep.	511	
Domitius.	519	Ermagora.	396	
Domitilla.	498	Erasmus.	510	
Donatus.	503	Erasmus.	569	
Donatus Ep.	532	Esdra.	407	
Donatus.	73	Eubolus.	392	
Donatus.	482	Euentius.	495	
Donatus.	565	Eusemia.	542	
Donatianus.	508	Eufraha.	397	
Donatianus.	540	Eufrosus.	468	
Dorothea.	459	Eufrosina.	406	
Dorotheus.	409	Eugenia.	567	
Dormientes.	532	Eugenius.	469	
Duodecim fratres.	539	Eulalia.	565	
E Caterina.	402. 411	Euplius.	533	
Efimus.	569	Eurus.	142	
Effrem.	519	Eusebius.	533	
Egidius.	539	Eusebius Ep.	513	
Eleutherius.	508	Eusebius m.	465	
Eleutherius.	545	Eusebius palat.	413	
Eleusippus.	392	Eusebius mon.	549	
Eligius.	407. 563	Eustachius presb.)	546	
Elisabeth.	534	Eustacius.	)	
Elpidius.	q. 69	Eustachius.	503	
Emerentiana.	455	Eustathius.	565	
Aemilius.	74	Euthimius.	498	
Aemilianus.	554	Euaristus Papa.	548	
Aemilianus m.	460	Eucherius Ep.	554	
Aemilianus.	542	Eutiches.	569	
Epimachus.	501	Exuperius Ep.	543	
Epiphanius Ep.	482	Ezechieb.	482	

INDEX.

F Abianus.	452.	G abinus.	463.
F abius m.	527.	G ages.	398.
F austa.	542.	G aius m.	468.
F austinus.	462.	G aius Papa.	483.
F austinus.	527.	G allus presb.	464.
F austinus.	546.	G allicanus m.	514.
F ebronia.	514.	G amaliel.	397.
F elicitas.	520.	G eminianus.	542.
F elicianus.	511.	G enesius.	398.
F elicianus Ep.	455.	G eorgius.	483.
F elicissimus.	531.	G ermanus.	48.548.
F elicula.	412.	G eruasius.	413.
F elix in pincis.	449.	G erulus.	411.
F elix Ep.	503.	G ilbertus.	458.
F elix Papa.	509.	G ordianus.	406.
F elix.	547.	G ratianus Ep.	566.
F elix Ep.	554.	G orgonius.	541.
F elix m.	520.	G regorius. Spelet.	567.
F elix presb.	549.	G regorius. Nazi.	393.
F elix m.	527.	G regorius m.	411.
F elix m.	538.	G regorius Papa.	397.468.
F estus.	569.400.	G regorius Neoc.	518.
F irmus.	546.	G risantus.	401.
F irminus.	543.	G risochonus.	411.
F lavianus.	569.	G uria.	411.
F lorentinus.)		H Adrianus m.	541.
F lorentius.)	546.	H elias.	570.
F oca.	465.	H elena.	570.
F ortunata.	546.	H elisabeth.	554.
F ortunatus.	398.136	H erachius.	9.69.
F ortunatus Ep.	413.402	H ecaterina.	402.411.
F ortunatus m.	464.	H emesius m.	566.
F ranciscus.	544.	H erasmus.	510.
		H er.	

I N D E X

<i>Herculanus Ep.</i>	465	<i>Iarius.</i>	410
<i>Herculanus Ep.m.</i>	549	<i>Innocentes.</i>	567
<i>Hermelgildus.</i>	482	<i>Innocentius.</i>	519
<i>Hermogenes.</i>	483	<i>Inuentius.)</i>	
<i>Hermogenes:</i>	565	<i>Iuuentius.)</i>	541
<i>Hermulus.</i>	392	<i>Ioannes Baptista.</i>	
<i>Hieronymus.</i>	543	<i>Conceptio.</i>	400
<i>Hilarius m.</i>	549	<i>Natiuitas.</i>	409.514
<i>Hilarius Papa.</i>	541	<i>Decollatio.</i>	538
<i>Hilarius Ep.</i>	446	<i>Ioannes Apost.</i>	498.567
<i>Hilarion Ab.</i>	547	<i>Ioannes primic.</i>	189
<i>Hippolitus,</i>	533	<i>Ioannes.</i>	405
<i>Hippolitus.</i>	570	<i>Ioannes.</i>	514
<i>Honifrius.</i>	517	<i>Ioannes m.</i>	515
I Acintus.	541	<i>Ioannes osaureum.</i>	554
<i>Iacobus m.</i>	488	<i>Ioannes Anachor.</i>	469
<i>Iacobus Ap.minor.</i>	494	<i>Ioannes m.</i>	456
<i>Iacobus Ap.maior..</i>	522	<i>Ioannes Papa.</i>	509
<i>Ianuarius.</i>	542	<i>Ioannes presb.m.</i>	554
<i>Ianuarius.</i>	520	<i>Joseph.</i>	469
<i>Ianuarius.</i>	556	<i>Iouita.</i>	462
<i>Iason.</i>	396	<i>Iouinus.</i>	465
<i>Iesus Christus.)</i>		<i>Isabrus.</i>	394
<i>Natiuitas.)</i>	567	<i>Isidorus.</i>	502
<i>Circuncisio.</i>	436	<i>Isidorus Ep.</i>	481
<i>Epiphania.</i>	439	<i>Iudas Ap.</i>	548
<i>Prædicatio.</i>	394	<i>Iulia.</i>	504
<i>Transfiguratio.</i>	531	<i>Iuliana.</i>	462
<i>Passio.</i>		<i>Iulianus m.</i>	440
<i>Resurrectio.</i>	393	<i>Iulianus.m.</i>	465
<i>Ascensio.</i>	394	<i>Iulianus Ep.</i>	456
<i>Ignatius.</i>	457	<i>Julius Papa.</i>	482
<i>Ilarion.</i>	410	<i>Julius m.</i>	508
		<i>Iu.</i>	

INDEX.

<i>Iulissa.</i>	521	<i>Magnus.</i>	537
<i>Iustina.</i>	543	<i>Mammes m.</i>	536
<i>Iustinus.</i>	396	<i>Mansuetus m.</i>	568
<i>Iusta.</i>	570	<i>Mansuetus Ep.</i>	562
<i>Iuuenalis.</i>	490	<i>Marcus conf.</i>	10.395
A berius.	401	<i>Marcus Euan.</i>	484
L aberius.)	542	<i>Marcus Papa.</i>	545
<i>Landebertus.</i>)		<i>Marcus m.</i>	513
<i>Largus.</i>	532	<i>Marcus Ep.</i>	233
<i>Laurianus.</i>	519	<i>Marcus Ep.</i>	547
<i>Laurentius.</i>	532	<i>Marcus.</i>	480
<i>Laurentinus.</i>	510	<i>Marcellus presb.</i>	74.132
<i>Lazarus Ep.</i>	566	<i>Marcellus m.</i>	540
<i>Leo Papa.</i>	515	<i>Marcellus miles.</i>	544
<i>Leo Papa.</i>	482	<i>Marcellus Tigitanus.</i>	139
<i>Leodegarius Ep.</i>	544	<i>Marcellus Papa.</i>	450
<i>Leonardus.</i>	549	<i>Marcellianus.</i>	407.513
<i>Leucius.</i>	440	<i>Marcialis.</i>	396
<i>Liberius Ep.</i>	543	<i>Marcellinus.</i>	487.PP
<i>Licinus m.</i>	462	<i>Marcellinus.</i>	510
<i>Linus Papa.</i>	562	<i>Maria ad niues.</i>	531
<i>Longinus.</i>	401	<i>Annuntiatio.</i>	480
<i>Longinus.</i>	484	<i>Vistatio.</i>	518
<i>Lucas.</i>	546	<i>Purificatio.</i>	458
<i>Lucia.</i>	565	<i>Assumptio.</i>	533
<i>Lucia.</i>	542	<i>Natiuitas.</i>	541
<i>Lucius m.</i>	547	<i>Concepcio.</i>	565
<i>Lucius Papa.</i>	465	<i>Marianus lector.</i>	488
<i>Lupulus.</i>	546	<i>Maria Aegyptiaca.</i>	481
M achabe. 397.408		<i>Marius.</i>	452
<i>Macharius.</i>	391	<i>Marina.</i>	408
<i>Macedonius.</i>	468	<i>Marinus.</i>	413
<i>Magdalena.</i>	522	<i>Margarita.</i>	522

IX NA DI EA X.

<i>Marta.</i>	452	<i>Modestinus.</i>	392
<i>Marta.</i>	527	<i>Moyses Propb.</i>	540
<i>Martialis.</i>	546	<i>Moses m.</i>	566
<i>Martinus.</i>)	570	<i>Mutius m.</i>	502
<i>Marcius.</i>)	513	<i>Martires</i>	
<i>Marcianus.</i>	554	<i>num.79.fol.</i>	464
<i>Martinus Ep.</i>	554	<i>num.4.Coronatorum.</i>	549
<i>Martinus Papa.</i>	550	<i>num.9.fol.</i>	465
<i>Martinianus.</i>	518	<i>num.40.fol.</i>	467
<i>Martyrianus.</i>	546	<i>num.30.fol.</i>	567
<i>Martianus Ep.</i>	480	<i>num.42.fol.</i>	468
<i>Matrona.</i>	468	<i>num.47.fol.</i>	468
<i>Matthias Ap.</i>	464	<i>num.300.fol.</i>	537
<i>Mattheus Ap.</i>	542	<i>num.20.fol.</i>	565
<i>Maurus Ab.</i>	450	<i>num.4.fol.</i>	469
<i>Maurus M.</i>	555	<i>num.13.fol.</i>	482
<i>Mauritius.</i>	543	N abor.	407
<i>Maximus Ep.</i>	509	<i>Nabor.</i>	529
<i>Maximus Ep.</i>	562	<i>Nazarius.</i>	527
<i>Maximus.</i>	548	<i>Nereus.</i>	502
<i>Maximus, & Olimp.</i>	483	<i>Nestor Ep.</i>	464
<i>Maximus Leuita.</i>	547	<i>Nicanor.</i>	143
<i>Maximus m.</i>	482	<i>Nicander.</i>	513
<i>Maximiliana.</i>	570	<i>Nicodemus.</i>	397
<i>Mena.</i>	401	<i>Nicomedes.</i>	542
<i>Metodius.</i>	542	<i>Nicolaus.</i>	564
<i>Meleusippus.</i>	392	<i>Nicolaus Telen.</i>	541
<i>Mercurius.</i>	411	<i>Nicostratus m.</i>	519
<i>Melchiades Papa.</i>	565	O limpiade.	483
<i>Michael Arch.</i>	498.543	O mnnes Sancti.	548
<i>Modestus.</i>	512	<i>Octaua</i>	
<i>Modestus.</i>	546	<i>Natiuitatis Dom.</i>	404
<i>Modesta.</i>	468	<i>Epiphaniæ.</i>	446
		<i>Apo-</i>	

I N D E X.

<i>Apostolorum.</i>	408	<i>Paulus Erem.</i>	440
<i>S.Laurentij.</i>	409	<i>Paulus m.</i>	515
<i>Assumptionis.</i>	409	<i>Paulus m.</i>	469
<i>S.Ioan.Bap.</i>	407	<i>Pelagia.</i>	549
<i>S.Stephani.</i>	437	<i>Pelagia.</i>	520
<i>S.Ioan.Euan.</i>	439	<i>Pelagia.</i>	547
<i>S.Innocentium.</i>	439	<i>Pergentinus.</i>	516
<i>S.Benedicti.</i>	306	<i>Petrus Ap.Cathedra.</i>	464
<i>S.Martini.</i>	410 554	<i>Passio.</i>	515
<i>S.Agathæ.</i>	462	<i>Vincula.</i>	528
<i>Ordinatio.</i>		<i>Petrus de Murono.</i>	407 503
<i>S.Gregorij PP.</i>	393	<i>Petrus Alex.</i>	562
<i>S.Iacobi Ap.</i>	396	<i>Petrus m.</i>	483
<i>S.Martini.</i>	396	<i>Petrus m.</i>	510
<i>S.Ambroſij.</i>	402	<i>Petrus Ord.Pred.</i>	488
P <i>Acomius.</i>	394	<i>Perpetua.</i>	413
<i>Pamphilus Ep.</i>	509	<i>Petronilla.</i>	509
<i>Pamphilus m.</i>	540	<i>Philippus Ap.</i>	494
<i>Pancratius.</i>	502	<i>Philippus Ep.</i>	547
<i>Pancratius.</i>	481	<i>Philibertus Ab.</i>	537
<i>Pantaleon.</i>	463	<i>Philomenes.</i>	467
<i>Papinius Ep.</i>	562	<i>Pigmenius.</i>	480
<i>Paris.</i>	531	<i>Pigasius.</i>	401
<i>Pardus.</i>	142	<i>Placidus.</i>	544
<i>Patritius Ep.</i>	469	<i>Pohcarpus presb.</i>	464
<i>Patritius m.</i>	468	<i>Policarpus.</i>	455
<i>Paula.</i>	455	<i>Polomius.</i>	467
<i>Paulinus Nolan.</i>	513	<i>Policronius.</i>	363
<i>Paulinus Cap.</i>	75.545	<i>Polittus.</i>	503
<i>Paulinus Ep.</i>	539	<i>Pontianus Papa.</i>	555
<i>Paulus Prep.</i>	189	<i>Potentiana.</i>	469.503
<i>Paulus Ep.Constant.</i>	411	<i>Potitus.</i>	446
<i>Paulus Apos.</i>	515 455	<i>Praxedes.</i>	522
		<i>Pre-</i>	

I N D E X.

Praefectus presb.	483	Romanus Ep.	547
Primianus.	403	Romanus.	554
Primus.	411	Rofius 9.	68
Priuatus Ep.	537	Rufina.	520
Prisca.	452	Rufinus.	538
Priscus conf.)		Rufus Ep.m.	48.398
Priscus Ep.m.)	539	Rufus Comes s.Petri.	52
Procorus.	482	Rufus m.	512
Processus.	518	Rufus diac.m.	53.538
Procopius.	519	Rusticus.	545
Proculus.	563	S Abba.	564
Protasius.	513	S Sabina.	399
Protus.	541	Sabinus Ep.	120
Q Vartus m.	34	Sabinus.	460
Q Quartus conf.	214	Sabinus.	402
Quintus m.	73	Sabinus.	402
Quintus conf.	214	Sabinianus.)	456
Quintus m.	34.501	Sabiniana.)	
Quiriacus.	498	Sagaci.	544
Quiricus.	527	Salona.	547
Quirinus.	481	Samona.	411
Quoduuldeus.	3	Satirianus.	546
Quirinus Ep.m.	410	Saturninus.	562
Quintianus m.	518	Saturninus.	512
Quintinus.	548	Scholaftica.	461
R Egina m.	540	Sebastia.	519
Remigius.	544	Sebastianus.	412
Reparata.	545	Sebastianus.	460
Restituta.	508	Secunda.	520
Rogatus.	75.142	Secundus.	69
Rogatianus.	508	Secundinus.)	
Romanus.	465	Sennes.)	527
Romanus.	532	Septem Fratr.	408

Ser-

I N D E X.

<i>Sergius.</i>	545	<i>Thomas Ep.</i>	568
<i>Serapion.</i>	520	<i>Thomas Aquin.</i>	466
<i>Serapion.</i>	554	<i>Tiburtius.</i>	482
<i>Seraphia.</i>	540	<i>Tiburtius.</i>	533
<i>Seruantius Ep.</i>	502	<i>Tranquillinus.</i>	462
<i>Seuerus.</i>	397	<i>Tranquillinus.</i>	519
<i>Seuerinus.</i>	439	<i>Transfiguratio.</i>	397
<i>Seuerinus Ep.</i>	547	<i>Trifon.</i>	392
<i>Seuerina.</i>	571	<i>S.Trinitas.</i>	563
<i>Silvester Papa.</i>	568	<i>Trophimene.</i>	410
<i>Siluerius Papa.</i>	513	<i>Translatio.</i>	
<i>Simon Ap.</i>	458	<i>S.Matthei Apl.</i>	394
<i>Simon.</i>	463	<i>S.Nicolai.</i>	394
<i>Simon monach.</i>	526	<i>S.Benedicti.</i>	396
<i>Simeon.</i>	405	V Alentinus Ep.	410
<i>Simeon Ep.m.</i>	483	Valentinus.	462
<i>Sigismundus Rex.</i>	488	<i>Valentinus.</i>	549
<i>Sinotus.</i>	214	<i>Valerianus.</i>	566
<i>Simphorosa.</i>	521	<i>Valerius Ep.</i>	456
T Ammarus.	10. 450	<i>Valerius m.</i>	412
<i>Tecla.</i>	543	<i>Venantius.</i>	481
<i>Terentianus.</i>	539	<i>Venera.</i>	523
<i>Tertullinus.</i>	531	<i>Valerianus.</i>	482
<i>Theadolus.</i>	495	<i>Victor Ep.</i>	91.217
<i>Theodorus.</i>	550	<i>Victor m.</i>	466
<i>Theodorus Ep.</i>	480	<i>Victor Papa.</i>	483
<i>Theodora.</i>	481	<i>Victoria.</i>	567
<i>Theudosia.</i>	481	<i>Victorius.</i>	503
<i>Theopistus.)</i>		<i>Victorianus.</i>	502
<i>Theopista.)</i>	395	<i>Victorianus.</i>	480
<i>Thimotheus.</i>	537	<i>Victorianus.</i>	464
<i>Tholomeus.</i>	547	<i>Victorinus.</i>	466
<i>Thomas Ap.</i>	566	<i>Victorinus.</i>	519

I N D E X.

Victorinus Ep.m.	540	Vrbanus Papa.	508
Vindonius.	10.69	Vrsatius.	536
Vincentius.	454.511	Vrsula.)	547
Vincentius Ep.m.	407	Vrsulina.)	547
Vincentius conf.	481	XIstus.	532
Vitalis.	412	Xistus.	571
Vitalis.	488	Z Accharias Papa.	413
Vitalis.	549	Zaccharias Prop.	540
Kitalianus.	521	Zetton.	540
Vitus.	412	Zofimus Ep.	547

F I N I S.

Imprimatur.

Alexander Lucianus Auditor.

Felix de Ianuario S. T. D. deputatus.

SANCTVARII CAPVANI PRIMA PARTE.

COLLECTORE
MICHAELE MONACHO
D. D. & Canonico Præsbytero
Capuano.

In hac Prima Parte referuntur Acta Sanctorum, qui à Romano Martyrologio Capuæ commemorantur.

FEBRVARII.

Die 11. S. *Castrensis Episcopus.*

15. S. *Decorosus Episcopus.*

MARTII. 12. S. *Bernardus Episcopus.*

MAYI. 10. Ss. *Quartus, & Quintus mm.*

- 2
<i>IV LII.</i>	16.	S. Vitalianus <i>Episcopus.</i>
<i>AVGVSTI</i>	26.	S. Rufinus <i>Episcopus.</i>
	27.	S. Rufus <i>Episcopus,</i> & mar. Ss. Rufus, & Carponius mm.
<i>SEPTEM'B.</i>	Kal. S.	Priscus <i>Episcopus,</i> & m.
		S. Priscus Episc. & Confess.
	3.	Ss. Aristaeus, & Antonin. mm.
	7.	S. Pamphilus <i>Episcopus.</i>
	5.	Ss. Quintius, & Socij.
<i>OCTOBRIS</i>	6.	Ss. Marcellus, & Socij.
	10.	S. Paulinus <i>Episcopus.</i>
	17.	S. Victor <i>Episcopus.</i>
	30.	S. Germanus <i>Episcopus.</i>

DE

DE S. CASTRENSI.

II. Februarij.

3

ARTYROL. Rom. Tertio Idus Februarij Capuæ S. Castrensis Episcopi. *Breue Capuan. in Kal. III. Idus Februarij Castrensis Episcopi, & Confess. & in offic. Vita, vel obitus S. Castrensis Episcopi, & Confess. Lect. I. Temporibus Valentiniani, & Valentini comprehensi sunt multi Christiani in Libya, &c. Tres sunt in Breuiario breuissimæ lectiones acceptæ ex Actis, quorum initium: Textus sacræ historiæ edocet. Quorum etiā Kal. Sept. Baron. meminit inquietus. Sunt ibi nonnulla, quæ censura indigent. ut ea, quæ in eius principio leguntur de Valente, & Valentiniano Augustis, quos dicit acerbissimè Dei Ecclesiam persequutos esse, eorumq; auctoritate hos SS. Episcopos Africa pulsos, nauiq; cariosæ impositos, ac maris tempestate commissos. De Valente nulla est dubitatio ipsum Arianorum patronum in Catholicos sœuisse: verū ille Orientale tantum administravit Imperium, atq; Orientalium tantummodo vexauit Ecclesiam: Valentinianus autem germanus eius, qui eodem tempore Occidentalis Imperij regebat habendas pius fuit, & Orthodoxus, sub cuius ditione (haud dubium) erat Prouincia Africana. Quæ itaq; in persequutione Vuandalica facta sunt, quando etiam S. Quodvultdeus Carthaginensis Episcopus (ut scribit Victor l.2. de perseq. Vuandal.) vñà cum suis pari discrimine nauibus fractis impositus, pelago creditus est: vel quæ id genus à successoribus Regibus Vuandalorum sunt patrata, ea ipsa inconsultè admodum Auctor ille Valentiniano, atq; Valenti Impp. adserit p̄ sic. Iure itaque hæc in persequutione Vuandalica facta esse docet*

A 2

Roman.

Roman. Martyrol. Haec tenus Baron. Nos ergo initio textus illius omisso, & nomine Imperatorum in Persequitorum commutato, Acta illa referimus.

In partibus Africæ excitata persequitione Vuandalica (A) cum infanda iussa Persequitorum omnino euacuata à Christi fidelibus essent, nihilq; proficerent: furorem, terroremq; ij, à quibus iniuncta fuerant, inferunt: Sed postquam se contemptos esse omnino conspexerunt infandi Persequitores, hoc modo rati sunt gloriosos Agonothetas Christi à cultu Diuinæ legis auertere, ut prius blandè, ac decipienter promissis muneribus demulcerent animos fidelium ad sua iussa, deinde verò, si quos sibi obsistere, ac renuerere conspexissent, diuersis pœnis, ac cruciatibus eos interficerent.

Hoc factum est ut nefandum scelus vbiq; diuulgaretur: cumq; ad aures Christi fidelium peruenisset, vnanimiter relinquentes omnia, cursim properabant, & acclamantes Præceptores ram sœuæ sectæ, cur talia Dei famulis iniungenter præcepta. Quod vbi ab inquis, & sceleratis Ministris, crudelissimis Ducibus nunciatum fuisset, hoc decreuerunt, ut quoscunque huius sectæ viros, ac mulieres, iuuenes, vel pueros inuenire potuissent, diuersis flagris, ac pœnis interimerent: Ad hanc nefandissimam implendam præceptiōnem, miraris quo ordine præcurrerent illa sancta agmina, dum pueri præirent senes, mulieres viros: Ad certaminis coronam mixtim vndiq; aduenientes, non clam, sed palam Tyrannorum iussa contemnunt. Sed cum diu, multumq; cædes Christicolarum increvisset, hoc adinuenerunt sceleratissimi Tyrannorum satellites, ut quotquot iunioris ætatis comperire potuissent, flagris, ac diuersis pœnarum generibus eos cæderent, ut metu eorum etiam maiores natu corriperentur: Qui cum nihil proficere conspexissent, aliud adinuenerunt deceptionis genus, quo pacto mentes fidelium

à tra-

à tramite Sanctæ Fidei detorquere valuissent; Simulantes quoscunq; religiosos in gremio Sanctæ Matri Ecclesiæ viros inuenissent, suis amicitijs copulare, ut pote ij, qui in Ecclesia simpliciores essent, eos qui cæteris præesse videbantur, communicare suis amicitijs intelligerent, & ipsi nibilo minus præcipites, eorum immanibus obtemperarent præceptis.

Hoc actum est usq; ad quartum annum(A). Sed pius ille Sator, qui non dormitat, neq; prorsus dormiet vñquam, quod olim absenti promiserat suo Gregi, dicens: Nolite timere pusillus Grex meus, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum: ipse solerti, ac vigilanti studio & mentes Præpositorum, & subiecti Gregis sic solerter inuigilare dignatus est, vt neq; illos amicitijs, neq; istos falsa calliditate decipere quoquo pacto quiuisserent. Sed ubi sœuissimi Persecutores iam credebant totius Prouinciae populum in sui dogmatis errorem machinatum, in patulo hos, quos se amicos finixerant habere, cœperunt compelle re iterum, vt eorum nefandæ sectæ consentirent. Quod ubi semel eorum sanctis autibus intonuit, omni cum annixu clamabant vnanimiter dicentes, malle se magis corporis vinculis absoluī, quam assensum præbere. Sed infandi Persequutores, virus, quod se clam in corda simplicium infundere putabant, conspicientes nil pestis inferre, mouent arma sœ uitæ suæ manifestæ mixtim in his, quos se decepisse rati erant, & in his, cum quibus falso amicitias coniunxerant. Inde factum est, vt cateruatim ab vnaquaq; Prouincia Sanctos Dei vincitos adduci præciperent. Sed cum ingenti multitudine etiam & Sancti viri, moribus, & honestate præfulgētes, etiam(B) summi Sacerdotij honore prædicti intererant, qui gratantes cum commissis Gregibus gradiebantur: Ex quibus præcipue rutilabant meritis, & moribus, & sensus decore Rosius, Priscus, Tammarus, & ab

indole Sanctus enitens Caſtrenſis. Sed vbi ſcelerati Tyranni tam ingentem multitudinem conſpexerunt, ſœuiflum Ministris eos cuſtodiendos tradiderunt, donec in vipeſea mente tractarent quid de tam præclaro coetu peragerent: Quos dum ſœui ſatellites in arcta cuſtodia retruxiſſent, ſeparatimq; ab alterutro alterum ſeparauiſſent, vt Sanctos Dei Athletas præcipuaſe sanctitatis, & abſtenuitatis nitore præfulgentes Priscum, & Caſtrenſem ex ergaſtulo educerent, talibusq; eos alloquijs decipere conarentur. Cum Vos & decor, & forma corporis, & generofitatis nobilitas, necnon & Ducum amicitia, & Philosophiae decus cæteris præponnat, cur Vos metiſlos ad huiusce ignauiae dedecus trahitis, vt inter hos deputemini, quorum genus, & patriam ignorari omnino certum eſt? Ad hæc conſtanter Sancti diuerunt. Quod iniqui Sarhanæ Miniftri nobis talia auſi eſtis conſerre, & veſtris ſœuiflum fuasionibus noſtra corda ad hæc conamini infleſtere, quæ Diuina Gratia, ira ad copiam diuinæ celſitudinis direxit, & ita potenter ab iſtius ſæculi voluptatibus abſtraxit, vt non ſolūm Dei filios, ſed etiam fore Deos teſtetur per Prophetam dicens, Ego dixi Dij eſtis, & filij excelsi omnes. Tunc iſti nimio furore accenſi, curſim Ducum teſta ſubeunt, clamantes: Ecce ò Domini, virus, quod infundebatur clam per ſingulorum corda, nè veſtris quiſpiam obediret præceptis, nunc in patulo per ſuperbos, & contempnatores veſtri Imperij infunditur, in tantum eorum exarſit protervia, vt etiam Vos iſpos ſœuos, ac crudeles nominent Tyrannos. Quod audientes cœleſti Duces, mouent cœſaries concuſſis capitibus, per quæ terq; quaterq; iurant, hos non ſinere viuos, abſq; vindictæ fama abire. Tunc toruis luminibus ad ſuos tendentes ſatellites aiunt: Ite properè, & quidquid parricidis inferendum fore dignum creditis, bis ſceleratis dupliciter inferte, vt per Vos dedecus noſtræ celſitudinis auferatur. Hoc audientes crude-

crudelissimi satellites , agminatim pergentes , Sanctos in
vnum congregare fecerunt locum, & alios virgis, alios ala-
pis , alios cum lapidibus cædebant. Sed Sancti Dei alacri-
mente in superni Regis amore permanentes, nec suspirium
quidem emittere videbantur: Cumq; brachia cædentiū
omnino deficerent , & Sancti mente , & corpore stabiles
permanerent , stupefacti separauerunt se ad inuicem mu-
litantes in se metipsis quo genere mortis Sanctos Dei per-
derent . Nec multo post in vno congregati agmine,cæpe-
runt alterutrum inter se suas cogitationes edicere; Sed cum
nihil ex his, quæ fatebantur,eis congruum videtur, vnuſ-
quisq; remeauit ad propria , altero die reuersuri ad perfic-
tiendum scelus : Sanctos verò Dei in ima carceris retrudi
fecerunt : eadem verò nocte apparuit Angelus Domini, &
splendor mirabilis circunfulsit omnes , qui erant in cubi-
culo carceris , dixitque illis : Ecce Dominus Noster Iesus
Christus misit me ad Vos , vt meis colloquijs corrobor-
rentur corda , & corpora vestra , antequam vos sœuissimi
Persequutores in vasti æquoris profundum demergere
tentent. Per me sciatis quia Rex æternus vnicuiq; vestrum
præparatum habet locum,in quo & vos ipsi in Christo re-
quiescatis , & multitudinem in illis commorantium popu-
lorum partibus ab omni errore absoluatis . Ad hæc Sancti
vnanimiter dixerunt: Sit laus in altissimis, Deo suamq; in
nobis æterna pietas impleat pietatem : hoc tantum nobis
conferat Diuina Maiestas, vt quos ab vno solo pro sui no-
minis gloria tranferre dignatur, infra vnius Patrię terminos,
sua pietate concedat,vt nostra corpora sepeliantur. Quibus
Angelus placido ore respondit: pro certo scire vos volo,
quia quidquid postulabitis , secundum vestrum votum
adimplebitur ; & quisquis vestri memoriā fecerit , hic & in
æternum præmia digna percipiet : quo dicto Angelus ab
eorum oculis abscessit , lux verò per totam noctem exu-
berauit

berauit in carcere: & Sancti per totam noctem hymnis, & canticis exultauerunt. Altera verò die infanda caterua cum pugionibus, & virgis super Sanctos ruentes, putabant ſe eos ſuo terrore inflectere: Sed Sancti Dei fidenter expeſtantes promiſſionem Angelicam, pro nihilo minas eorum ducebant. Tunc Sanctus Caſtrenſis circuminduit ſe ſtola sua: quod ut vidit ex circumſtantibus paganuſ vnus, qui cæteris erat audacior, cæpit illum trahere per eam, ac ſi per vi-lem funem. Quem diuina pietas illico percuſſit, ut non ſolum manus, qua ſtolam Sancti Viri apprehenderat, verum etiam vtraq; brachia ei areſcerent. Qui mox ad pedes corruens Sanctissimi Caſtrenſis, eiulando cæpit clamare, & dicere: Miferere, Miferere Sancte Sacerdos Dei, Miferere mei, & erue me ab hac, quæ mihi meis pro delictis euuenit ariditate. Ad hanc vocem S. Caſtrenſis misericordia mo-
tus, conuersus ad Confrates, & (2) Coepiscopos, ita eos alloquutus est: Fratres mei, & domini, memores eſſe debemus dīcti Domini, & Saluatoris nostri, dicentis: Orate pro perſequentiſbus, & calumniantiſbus vos: Vnde Fratres omnes vnanimiter rogemus Dominum, quò hæc retrogra- da brachia, & has aridas manus ſua pietate ad priſtinam ſan- nitatem reintegrare dignetur. Eadem hora orauerunt ſin- guli ſingulatim in corde ſuo, & quaſi ex uno ore omnes pariter responderunt, Amen. Ad hanc vocem agonizator iterum exclamat: Pontifex Dei, miferere mei. Cumq; iuſſu Dei famuli à terra erigeret ſeſe, confeſtim brachia, manusq; eius priſtinæ ſanitati ſunt redditæ. Quo viſo, pagani, nescio quo ſpiritu pleni, magnis cum vocibus cæperunt magnifi- care Deum, cuius nomine. S. Caſtrenſis oratio tām cito inſiūmum priſtinæ ſanitati reſtituit. Sed cum à ſuperuenien- tibus Christianis redarguerentur ex peractis in Sanctos Dei ſceleribus; iterum rediuina eorum veſania in iram exarſit, cæperuntque compellere SS. Dei ut Regalibus obedirent
præ-

præceptis; Sed cæperunt deridere amplius vesaniam eorum. Tunc unus, in quo corporaliter habitare Satanam creditum est, nomine Aristodemus, huiusmodi voces contra Santos Dei cæpit emittere: Hos si ignis cremauerit, puluis, qui ex eis remanserit, iterum maculat: si ferrum extinxerit, crux eorum quocunq; in rure ceciderit, inficiet. Nunc ergo acquiescite consilijs meis, & huiuscēdētiae, qui existunt auctores, (3) ita funditus perdere studeamus, ut nec vestigium eorum in terra inueniatur: sint in paustum marinis belluis, & tumulus eorum imputetur profundum Abyssi. Conferatur vetustissima nauis, quæ non solum nauigantibus utilitatem non habeat, verum etiam, nec exiguum partem, ex quo compactæ detinentur tabulæ, bitumen retineat: in qua nec aliqua pars solaminis inueniatur, abieciis tropis, & antennis, omni solatio viduata clavorum, vix per pauciora spitia æquoris ambulantes, à pelagi absorbeantur fauibus. Talibus alloquijs ut est affatus, sœuæ cateruæ multitudinem ille iniquus pestifer, passim hinc, illincque confessio segregati, cæperunt discurrere, atq; cum exertis brachijs vetustarum nauium lora contundere, ne quid in eorum viribus sancti habere valuisse solatij; Cumque multarum abiecissent nauium copiam, visa est vna vetustior, quæ per multorum annorum curricula solummodo ab auium stercoribus putrefacta marcuerat: hanc vnanimiter complexantes, cum læto animo ad oras maris perducere festinant, anxij proclamantes, hanc debere Christicolas transportare nauim ad alias oras. Cumq; eam in æquora proieciissent, simulantes se nomina Sanctorum segregatim cum honore digno vocare, ita exorsi sunt. Ingrediatur primus huc veneranda canicie, & sanctitate prædictus Rosius; post hunc secundæ sobolis proles Secundinus: & tertius in loco iura Christi qui in populis audacter conspersit Heraclitus: eum iuxta fas est, ut (C) Benignus, Priscus resideat; Eli-

pidius necnon lateris ad ultimam sedeat partem , & intra debinc alterius partis detineat locum Marcus, & Augustus, Canion, & Vindonius pariter cum eo recumbent. Signifer præceptor Castrensis puppis possideat arcem: Tammarum fas est proram gubernare benignè. Talia dum sœui disponunt Ministri, repente superuenit innumera multitudo (D) Christicolarum permixtim viri, ac mulieres, adolescentes, & paruuli, omnes pariter clamantes ; miseremini conciues, & nè vestræ manus polluantur sanguine nostro , finite nos sequi vestigia Sanctorum Patrum . Hanc acclamationem indignè ferentes, seu & in derisionem vertentes, cæperunt festinanter cogere eos ascendere nauim , atque deridentes dicere : Dignum est, vt simul cum ipsis , quos imitati etsis, efficiamini in pastum marinis belluis. Multitudinem verò Sanctorum, Sanctorumque idcirco minimè præsumpsimus nominatim nominare, quia nullus sub cælo inuenitur , qui dicere audeat scisse se nomina singulorum, nisi solus ille , cui omnia præsentia sunt .

Cumq; sœua concio Milium vnanimiter viros, ac mulieres, adolescentes, & parulos agminatim conspicerent velle nauim concendere, metuentes nè vetusta nauis in litore megeretur, statuerunt, vt hi demum, qui se eorum consortio copulare voluissent, vsque ad eos nauigio srimoris ratis deducerentur. At Omnipotens Deus, cui est in mari via, & semita in aquis multis, mutato ordine, eorum vesutiam in Sanctorum gloriam mutauit mirabiliter. Nam cum multitudo nauium vix vsque ad pelagus Sanctorum deduxisset exercitum, permixtumque in vetustam nauim certarent iniçere, vt pariter interitus Christicolarum veniret demerso vetusto nauigio; virtus tunc superni Regis hoc præbuit ad virtutis indicium, vt hi, qui Sanctos Dei deuinatos ad pelagus vsq; deduxerant, nequaquam suarum nauium mutarent remigia, donec ipsi cum suis viderent lumibus

minibus qualiter Christus Deus noster suis in mari præberet vias, & in aquis semitas. Sicq; gaudentes, & exultantes, atq; Christo Regi sacerdorum grates referentes, peruererunt in Campano litore (E) Maius cum mensis diem compleret à Kalēdis. Hinc cum placidas arenas maris proprijs calcarent pedibus, Pater Sanctus Castrensis vetusto nauigio confracta solidat, ad locum ex quo fuerat proiectus redire mandat. Quod, aura leni flante, per vallum æquor iter arripuit. Exinde, Angelo docente, perrexerunt ad loca propria (F) quæ illis Christus statuit pro salute credentium. Tunc Pater Castrensis moenia Suestanæ vrbis adjicit. Quem ut loci percontati sunt incolæ vnde genus duxisset, vel quo illuc peruenisset temerè; ille, pius ut erat Pater, cuncta refert clementius: Quod cum populus audisset eius ab ore placido, vnanimiter extollant voces ad sydera, Christo Deo gratias referentes, qui pro salute plebis suæ eduxit ab Orbis finibus Antistitem benignum, ac Patrem eximum, qui suæ vitæ custos esset, ac ductor alterius. Sic fertur pia mente spreuisse laudes, ac contempisse præmia, quo nec copias rerum, nec fastus perciperet, sed pro magno sibi foret breue habitaculum, si in suburbanis eiusdem vrbis donaretur à Domino. Quod omni annixu adimpleuit gaudens populus (G) Cultor Trinitatis: Cellulæ pauperculæ magis est amplexatus hospitium, quam terrenas dñitias; ac fauores populi. Sed Deus, qui nec urbem super montem, nec lumen sub modio permittit condi, funditus ab illis finibus, à quibus proiecti fuerant, eius nomen prædicari dignè constituit. Ex quo enim prætumens spiritu superbiae vir scœus, & crudelis, Adamantius nomine, nefando ore dederat consilium, vt Sancti clauderentur in vetusto nauigio, quo mergerentur in profundum, continuò oppressus, ac contractus, ex tunc semper exitit vti gibosus, ac terram semper concernens:

E

F

G

illius atq; coniux Beatrix ex nomine graui, prægrauata extitit continuo morbo, quem hæmorrhoidem vocant Phyſici: quas infirmitates tamdiu perpeſſi ſunt, quamdiu, An- gelo monente, transmarinis in finibus Campano in litore Caſtreñſem inuenit benignum Antiftitem, cuius accepta benedictione, ab humo ſanus erigitur: eius & absens coniux pariter in columis efficitur. Sed qui eum cum ſuis deduxerant vehiculis, aceruum fœni Patris cum iumentis deuorant, quæ statim corruerunt mortua. At vt ſe miſerandos Patri proclamarunt, veniamq; ſibi concedi petiuerunt, die ſequenti proprijs cum straminibus inuenierunt iumenta læra in paſcuis. Hoc reuertēte viro, etiā nauis, quæ ad dederat Sanctorum marinis in fluctibus iactata fuerat, auxiliante Deo (vt S. Caſtreñis Campani litoris arena calcata mandauerat), in litore, ex quo eiecta fuerat, reperta eſt.

(H) Non multo poſt ex eisdem finibus, in quibus B. Caſtreñis habitabat, quendam malignus hostis atripuit hominem: Qui dum ex præcepto viri Dei compelleretur ut exiret, protinus exclamauit: Præceptis tuis contraire nequeo, ſed iube quò eam: Et Sanctus: Non ſit tibi aditus niſi in profundum Abyſſi: tunc tremebundus Dæmon compulſus exiit: Sed dum profundum matis expeteret, ecce nauis ferens diuersa commercia, veniebat, quam Dæmon conabantur euertere. Tunc nautæ voces ſimul dederunt ad Dominum, ſtatimq; B. Caſtreñis viſus eſt increpare Dæmoni, & dicere: Mifer, & crudeliffime quantum fas tibi eſt, vt in Dei ſeruos talia peragas? Et Dæmon: Iuſſu tuo profundum expetiui Abyſſi. Econtra Sanctus: Non ſic, ſed inferioris Inferni tibi aditus tributus eſt. Tunc miſero cum clamore miſerabilis proclamare cepit Dæmon: Ecce nec cōſpectum mei valeo adire Principis, nec ſocios proprios conſpiceret, quia vndiq; me miſerablem reddis: Atq; his cum clamoribus obſcura petit ima profundi. Diuino ſiquidem nutu feſtine

stinet nautis litus contingit. Atq; vt Beati Castrensis cognoverunt vultum perspicuum, sponte deuouerunt, quo statuto tempore dona eius deferrent Ecclesiae. Quorum ex exemplo omnis nauta ad id litus perueniens, pio cum amore gratanter eorum promissa implere desiderat. Sed ne in longum sermo deductus fastidium generet, omittamus ea, quae eo viuente gesta sunt miracula, & ad eius præclarum transitum percurramus.

Cum se sanctissimus Pater ab Ergastulo carnis solendum cognosceret, conuocans diuersos fratres, dixit. Tempus est ut pius Rex nobis conferat hoc, quod Psalmographus cecinit, vt cum gaudio excipiamus fructus, quos cum moerore seminauimus. His prolati verbis, coepit eos communere de spe futuræ beatitudinis, & ut charitatem inter se mutuam detinerent, sine qua nemo potest Deo dignè placere. Cumq; quidam ex circumstantibus, Benignus nomine, & opere, eum humili cum deuotione rogaret, vt ei manifestius ediceret quid sermo implexior contineret, respondit: Ab Ergastulo carnis egressurus, hanc hereditariam pacem prædicare studui: Sed tu ipse te ad hoc præpara, quia non multo post meum discessum eris comes mei itineris. Hoc expleto sermone, osculum pacis omnibus circumstantibus contulit, annuncians eis, quia post tres dies perenne gaudium à Deo esset accepturus. Hinc concrepuit pariter vox, & gemitus cunctorum. Cur clemens Deus orbatæ non condoles plebi? At mitifimus Pater Castrensis sic eos aliquoquiutus est: Nolite filij mei ad hoc mentes vestras tristando deducere, vt vos viduatos post meum discessum credatis: ego enim secutus de Dei misericordia, hoc vobis solatum spondeo, quod nunquam absens ero spiritu ab huius loci defensione. His, & alijs alloquutionibus per tres dies, quibus superuixit, sanctam Dei plebem alloquutus est. Sed cum iam dies tertius illuxisset, conuocauit omni bus,

bus, lætus, & gaudens Diuina Mysteria celebrauit. In qua oblatione dum inchoaret secrè principia, diuinitus tanto lumine eius facies, ac corpus irradiatum est, ut nullus esset ex circumstantibus, vel etiam multitudine, qui in Ecclesia conuenerant, qui eum perspicue conspicere valeret. Qui splendor non recessit, donec astantibus cunctis post expletam Missam, sese in sepulchro ipse collocauit, atq; sanctum Deo reddidit spiritum. Audiuius etiam relatu quorundam Sacerdotum, qui digni huic reuelationi interfuisse creduntur; quod quasi ignis ex altari progrediens inter ipsa sacrificia, ad Cœlum usque tetendit. Cumq; omnis multitudo eum (in sepulchro) ut dormientem inspiceret, beatæ memoriæ Orosius Praesbyter sub eius capite leuiter manus submisit, existimans eum ad hoc viuere. Sed cum eum exanimem respexisset, graui cum mœtore, astantibus eius exitum denunciauit. Tunc stupor omnium mentes concusſit, quod tam iucundanter hoc à ſeculo egressus esset, ut nullus ex circumstantibus eius obitum percipere potuiffet, cœperunt singuli cum magnis vocibus, & cum cordis geritu lachrymas fundere dicentes. Quis vñquam viſurus est Antistitem? Superuenerunt vicinarum Vrbium Sacerdotes, & populi grauiter flentes: & dum omnis multitudo in eius exequijs pernoctat, ſequenti die cum omni diligentia clauerunt eius venerabile ſepulchrum. (K) Migravit autem B. Caſtreñis ex hoc ſeculo vndecimo die mensis Februario plenus vittutibus bonorum operum, & confertus. Amen.

NOTATIONES.

Hanc vitam S. Caſtreñis quaſi totam habemus in C. M. S. Longobardo Monasterij Monialium S. Ioannis: Integrām verò exſcriptam e C. M. S. Montis Regalis in Sicilia attulit ad me Pater Rufinus à Caturano Cappuccinus predicator Euangelicus. Vuan-

Vuandalica. Baron. in Notat. Iunij 22. & in Ann. T. V.
habet Vuandalos ingressos esse in Africam anno 427. sub
Regibus Gunthario, & Genericō germanis fratribus: Idem
in Not. Octob. 28. habet persequitionem à Vuandalis ipsis
confitam, exagitasse Africanam Ecclesiam ab anno 439. at
in Ann. T. V. habet inchoatam persequitionem ab ann. 437.
& hanc ultimam eius suppurationem sequimur.

Ad annum 4. Si expulsio S. Castrensis contigit anno 4. A
oportet contigisse anno 440. agente Theodosio annum Imperij 33. & Valentianino Decimumsextum.

Summi Sacerdotij. Quatuor, id est Rosium, Tammarū, Priscum, & Castrensem fuisse summi Sacerdotij, id est Episcopatus honore præditos, expressè habent hæc Acta: sed reliquos octo eadem dignitate præfusisse, eadem Acta non obscurè videntur innuere. Ego noto illa verba ex quibus præcipue, & inquit; ergo erant alij Episcopi præter hos quatuor. Noto illa 2. Ad confratres, & coepiscopos & inquit; si Castrensis conuersus est ad omnes illos; ergo omnes illi erant Episcopi. Noto illa 3. & huius sectæ, qui existunt auctores: & inquit; cur hi duodecim Sancti appellantur auctores Christianæ sectæ? profectò quia cum essent Episcopi, erant aliorum Duces. Noto illa 4. cum honore digno vocate: & inquit; si illi sceleri deridendo Sanctos, & quasi digno prosequentes, honore, inuitant duodecim, quasi eodem honore dignos, cur nō dicemus illos duodecim omnes fuisse Episcopos? Noto illa 5. Vestigia Sanctorum Patrum: fideles, qui sunt in litore, appellant Patres, existentes in Naui: Ergo erant illi duodecimi Patres, & Pastores. Quare S. Castrensis socij, qui his in Actis & in Rom. Martyrol. Kal. Sepembr. nominantur, videntur sine scrupulo Episcopi esse censendi. C

Benignum. Hæc Acta duodecim SS. Confessores nominati: totidem nominat Rom. Martyrol. at hæc Acta commemorat Benignum. & tacent Adiutorem; Martyrol. verò Benignum pre-

D prætermittit, & Adiutorem notat: fortasse S. binominis fuit.
Innumera multitudo. Quando occurrit mihi aliquis San-
ctus, cuius Acta penitus ignorantur, soleo mecum ipse cogi-
tare, quis scit an sit ipse ex innumera illa multitudine Afri-
cana?

E Campano litore. Litus, ad quod appulit nauis illa San-
ctorum vectrix, ignoratur: alterutrum verò fuisse creditur,
nempè vel quod propè Vulturnis fauces, vel quod propè Gari-
liani: his enim in locis etiam hodie colitur memoria Sancti
Castrensis.

F Ad loca propria. Habent Acta S. Castrensem propè
Sueßam conseruisse: habet Breu. Capuanum S. Priscum conser-
uisse Capuae: de reliquis nihil adhuc certi asséritur: sunt qui
dicant Tammarum Beneuenti, Adiutorem apud Cauam,
Elpidium Atellis. Sed lege Kal. Septemb. in S. Prisco.

G Cultor Trinitatis. Non credam casu, vel generali quo-
dam loquendi modo Populum Sueßanum dictum esse culto-
rem Trinitatis: imò credam populum, qui nunc habet Eccle-
siam sub inuocatione Sanctissimæ Trinitatis, iam tūm anti-
quitus sub hac eadem inuocatione Ecclesiam, seu Oratorium
habuisse.

H Non multo post. Duplex miraculum hic narratur, unum
de Energumeno liberato, alterum de nautis quoque saluatis
ab ira Demonis illius, qui ex Energumeno expulsus fuerat.
Et hoc est quod in Ecclesia Montis Regalis in Sicilia duobus
versibus inscriptis exprimitur.

Conseruat Nautas, & Dæmonis eripit iræ

Quem priùs oblesso de corpore fecit abire.

Sæpe sibi inquirētibus amicis An S. Castrensis fuerit Ca-
puanus Episcopus, Ego tandem ex his, quæ hic habentur, ne-
ganti sententiæ subscriptæ: hic non obscurè indicatur S. Ca-
strensem in ora maritima cellam, & Ecclesiam habuisse, id
quod de Ecclesia Capuana quindecim fere milliaribus à ma-
ri di-

ri distante affirmare non licet. Ego noto Dæmonem iussum petere abyssum, intellectisse de abyssو maris, non de abysso inferni, nec suæ fictionis potuit esse commodior causa, quam propinquitas maris. Noto præterea, nautas cognouisse vulnus Sancti Castrensis existentis in mari propè nauim; ergo S. Castrensis erat benè notus hominibus, à quibus, etiam per territis, agnitus fuit: cuius agnitionis non videtur assignari posse causa commodior quam ex propinquitate litoris, occasio, sapientia videndi Sanctum, & colloquendi cum eo.

Tandem noto illa verba, Ad id litus. Erat igitur Ecclesia in ora maritima: igitur S. Castrensis Capuae non considerabat. Sed dicet quis: Auctoritas Romani Martyrol. videntur multum obstat; ait enim Capuae S. Castrensis Episcopi: Hic enim ordinarius Martyrol. loquendi modus significat nominatos Episcopos, nominatarum Ciuitatum Episcopos extitisse. At re vera Martyrol. nobis non obstat: nam etsi phrasis ordinaria plerumque, & ferè semper significat nominatum Episcopum fuisse Episcopum nominati loci, & præser-tim si non constat fuisse illum Episcopum alterius loci; tamen non ita est omnino semper: habemus exempla, 3. Kal. Ianu. Aquilæ in Vestinis S. Raynerij Episcopi: & tamen Raynerius fuit Episcopus Furconensis. 3. non. Februarij, Lugduni SS. Lupicini, & Felicis, itidem Episcoporum: Et tamen Felix alterius ciuitatis Episcopus existimatur: ex Non. Februari. Brixinone SS. Episcoporum Genuini, & Albini: & tamen Genuinus fuit Episcopus Sabionensis. Profectò Martyrol. rationem habet vel gesti muneris pontificij, vel Or-tus, vel Obitus, vel Martyrij, vel incolatus, & similius. Quando ergo ait: Capuae S. Castrensis Episcopi, non ideo dicit, quod fuerit Episcopus Capuanus; sed quia ipse S. Castrensis intra fines Capuanæ Prouinciae, eo etiam tempore sat sì amplos, habitauit: & quia tandem cum migravit è vita, corpus eius Capuam translatum est. Accedit ad hanc, quod

iure optimo Capuanorum cultus erga S. Caſtrenſem augeri potuit, quia fuit ille S. Priſci präcipiuſ comes, & commilito.

K Venerabile Sepulchrum. Dicendum eſt Sanctum Caſtrenſem ſepultum fuſſe in Eccleſia illa ora maritimæ, & ideo aliqua Martyrol. Manu ſcripta, ut eſt Martyrol. Monafe-rii S. Ioannis, & Caſſinense, habent: Campaniæ Sancti Caſtrenſis Epifcopi, & Mart. S. Petri Beneuenti habet, In Campania S. Caſtrenſis, &c. Nota quòd ſi Martyrol. Caſſinense habet Caſtrenſis Epifcopi, & Martyr. nomen Mar-tyris accipiendum eſt ut accipiſolet pro Confefſore, ideſt Chriſtiano, qui fidei cauſa tormenta paſſus eſt. Sed corpus tan-dem eius tranſlatum fuſſe ad Epifcopicum Capua. Veteris, conſtat ex his, qua dicimus in S. Paulino. Nunc verò eſt in Eccleſia Metropol. Montis Regalis: ſed an eò à Capua vete-ri, an ab hac noua tranſlatum ſit, ignoramus. Ferrarius in nouo Catalogo notat S. Caſtrenſis tranſlationem die 29. Decembris.

In territorio Sueffano eſt Pagus cum Eccleſia ſub inuoca-tione Sancti Caſtrenſis. In Dioceli Capuana extat Paro-chialis in Caſtello ad Mare de Vulturno. Inuenimus exti-tiſſe aliam in partibus trans flumen an. 1125. & aliam in partibus Cangielli anno 1573. & aliam in Marcianis. Ma-gna igitur erga S. Caſtrenſem pietas antiquorum fuit.

DE S. DECOROSO EPISCOPO CAPVANO.

15. Feb.

Martyrol. Rom. Quinto decimo Kalen. Martij Capuæ S. Decorosi Epifcopi, & Confessoris. Breu. in Kalen. xv. kal. Mart. Decorosi Capuani Epifcopi dupli. in Officio. Oratio. Propitiare, quæſumus Domine, nobis famulis tuis per huius S. Decorosi Confessoris tui, atq; Pontificis, qui in præſenti requieſcit Eccleſia, merita glorioſa, ut eius pia inter-

In reuertione ab omnibus semper protegantur aduersitatis.

Lect. 1. Commendabilia Sanctorum trophæa, & Christi gesta fortium Athletarum, factaque; victoria memoratu digna venerabilis, ad imitationem animos prouocantia infirmorum non sunt aliquatenus reticenda, iuxta Psalmographi celebris dicentem Versiculum, Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scili: Necnon iuxta illud Tobiae misericordis elogium astruentis. Etenim secretum Regis ascondere bonum est, opera autem Dei reuelare, & confiteri honorificum est.

Lect. 2. Ideo huius Confessoris almifici, & egregij Antistitis Decorosi vitam celebrem recensendo. Fratres carissimi, iubilationibus ouantes metaneis, sincerisque praecordiorum affectibus, & indefessis laudum praconijs iocundemur. Hæc est enim dies, in qua Sancta Mater Ecclesia multiplici exultatione tripudiat, huius recolendo festum. Cuius exemplis, & verbis multifarijs supernorum Ciuium participem esse cognoscit. Lect. 3. Beatus igitur Decorosus Capuanæ Vrbis indigena, qui non tantum fuit nomine Decorosus, sed opere, & sermone: Fuit quippe (A) charitatis obseruator inuidæ, cultor fidei, spei sectator, pietatis alumnus, zelator iustitiae, prudentiae norma, temperantiae forma, & veræ titulo fortitudinis insignitus; largus pauperibus, hospitibus gratus, orphanorum, ac pupillorum, & certa protectione viduarum. Lect. 4. Residebat enim in Ecclesia Capuana idem Beatus Decorosus Episcopus, & Antistes Christi (B) temporibus Iustiniani minoris Imperatoris, filij Constantini, ex patre Constantino, sub Papa Sergio Romanæ Ecclesie, & sub Grimoaldo Duce gentis Longobardorum. Erat enim B. Decorosus valde Religiosus ac timens Deum, qui cum quadam die staret in (C) cella sua solus, & cum Deo oraret, subito factus est eiularius, & clamor maximus ante portas Ecclesiæ Beatorum Martyrum.

Stephani, & Agathes. Lect. 5. Ad cuius clamoris strepitum de cella exiens, quæsiuit humiliter quidnam hoc esset. Illi-
cò sibi quædam mulier occurrit, cuius filius graui arreptus incommodo, & ad extrema quasi deductus, tandem pro mortuo habebatur. Quæ anxia, & plena doloribus de graui eius filij statu, à Sancto Decoroso Episcopo diligenter cœpit inquirere de translatione corporis Beati Rufini Capuani Episcopi, & Confessoris prædecessoris sui, facta per ipsum de loco, in quo id condiderat. Lect. 6. Qua per manum apprehensa, ad tumulum, in quo eiusdem Sancti Rufini conditum erat corpus, perrexit cum ea, ipsius filium quasi defunctum secum ferens. Et cum vehementi gemitu, & eiulatu ante altare Sancti Protomartyris Stephani iuxta locum, vbi tumulatum fuerat ipsius Sancti Rufini corpus, puerum posuere prædictum, & clausis ianuis, quæ ante ipsum consistebant altare, præfati pueri mater intus Ecclesiā degens, orabat. Lect. 7. Beatus autem Decorosus orans foris stabat, & dum aliquantis per expectarent, sollicita mater plorans, & eiulans, videre voluit quid de filio esset aetum, & cum appropinquaret loco, in quo ipsum posuerat, vedit eum ambularem, & ambientem altare sancti Protomartyris Stephani, & per manum eum apprehensum, ad Beatum Decorosum hilarem perduxit, & sanum. Lect. 8. Demum mater sciscitata est Decorosum, quid de filio esset factura: cui Beatus Decorosus respondit. Vade, & educa eum vsq; ad tempus conueniens, & ad illum seruiturum reduc, à quo hilarem, & sospitem assumpsisti: & mulier facio Vale, cum filio ad propria remeauit, & sic in charitate Dei, & proximorum dilectione perseuerans, soli Deo vitâ finire gaudebat. Lect. 9. Cumq; iam dictus Antistes Decorosus, vr per cuncta laudabilis, quodam die Dominico loca sancta ex consuetudine circumiret, ascendens pulpitum,
D (D) sermonem ad populum fecit mellifluum, ac etiam luculen-

Iuculentum: quo expleto, syncopi cordis sibi superueniente, statim ad cælum extensis brachijs, manibusq; complosis, Saluatorem omnium collaudabat, dicens: Magnus es Domine Deus noster, magnus, & mirabilis, cuius magnitudinis non est finis. His dictis, conuersus ad clericos suos ante altare Domini, in pace, & tranquillitate obdormiens, spiritum Altissimo commendauit.

NOTATIONES.

A Hatitatis, Charitas qua S. Decorosus erat affectus in omnes, inter ipsum, & S. Barbatum Beneuentanum Episcopum suauiter intercedebat: Sancti Episcopi in Christo amici inter se diligebant: Ambo Romano Concilio sub Agathone Papa ann. 680. interfuerunt, & subscripsierunt.

B Temporibus. Hoc non est ita accipiendo, quasi Imperatoris Iustiniani, Sergij Papæ, & Duci Grimoaldi tempora conuenerint; sed ut intelligamus & Iustiniani, & Sergij, & Grimoaldi tempore S. Decorosum in Episcopatu vixisse: Iustinianus cepit Imperium anno 685. Sergius anno 688. ad Pontificatum uectus est. Grimoaldus fuit Quintus Dux Longobardorum: primus enim fuit Zoto, Secundus Arichis, Tertius Aio, Quartus Rodoaldus, & Quintus Rodoaldi filius Grimoaldus, qui ex Duce factus est Rex. Huic Duci succedit Romoaldus, Romoaldo Gisulfus, Gyulfo Romoaldus, Romoaldo filius eius Gisulfus. Sunt qui prætermittant Gisulfum primum, ac septimum Ducem, & pro Romoaldo secundo, octauo Duce nominant Grimoaldum alterum: Haec nostra parum intersunt: quia siue unus, siue duu Grimoaldi fuerint, Breuarium de primo loquitur: Nam si de altero loqueretur: aliquid distinctionis signum apponuisse, quæadmodum in nominando Iustiniano secundo, ad differentiam Primi, Iuniorem eum appellauit. Hic Grimoaldus ex Duce factus est Rex anno (ut Baro-

Baronius computat) 663. Quare ante hunc annum S. Decoroſus fuit Episcopus & cum peruererit ad tempora Sergij Papæ, cōportet ubi j. post annum 688. proindè affirmandum videtur S. Decoroſum annos Triginta, vel etiam amplius in Episcopatu vixisse.

C Cella. Obieruſ quæſo domum Episcopi appellari cellam. & vide illam coniunctam Ecclesie.

D Sermonem. Ut legitur in S. Rufino, Longobardi Gens primitus Idololatras, tempore S. Decoroſi, religiosè cæmeteria Sanctorum excubabant, & antiqua Martyrologia peruvoluebant. hoc nonnisi mellifuis, & luculentis Sancti Decoroſi sermonibus attribuendum est: ut Beneuenti Sanctus Barbatus, ita Sanctus Decoroſus pro extirpanda Lögobardorum Idololatria feliciter Capuæ laborauit.

DE S. BERNARDO EPISCOPO.

I 2. Mart.

M Artyrol. Rom. IV. Id. Martij Capuæ Sancti Bernardi Episcopi, & Confessoris. Breu. in Kalend. IV. Id. Gregorij Papæ, & Doct. duplex, & Bernardi Episcopi. De Sancto Bernardo Capuæ monumentum aliud non habemus. Inter amicos ſæpè quæſitum est, an Bernardus in Martyrol. & in Breuiario nominatus, sit Bernardus Ecclesiæ Calenensis Episcopus? & profectò eſſe unum, eundemque Episcopum credi potest: In Ecclesia Calenensi Bernardus celebratur illa ipsa die Martij duodecima, quando Martyrol. affterit, Capuæ celebrari Bernardum Episcopum: tum quia, niſi unus, idemq; Bernardus eſſet, eſſet maximè mirum, & vix credibile excidiſſe Acta, & vix nomen baberi Sancti, qui non uisi poſtremo Capuæ veteris ſeculo vixiſſe cōiectatur. Ita ſenſit Illuſtrissimus D. C. Bellarminus, qui inter nomina Capuanorum Antiftitum à ſe collecta, Bernardum non cooptauit:

tavit: & anno 1609. Octobris Decimo sexto die, rescribens Capitulo Capuano, apertissimè afferuit, non debere cooptari: illa janè motus ratione; quod in Breuiario Capuano. S. Bernardus non appelletur Episcopus Capuanus, nec annotetur literis rubris, nec celebretur officio duplici, ut appellantur, annoctansur, & celebrantur Decorus, Vitalianus, Germanus, & alij, qui Episcopi nostræ Ciuitatis habentur. His addam ego Nomen S. Bernardi in Kal. Capuanis non esse multum antiquum sed in ea post annū 1300. inuectum esse: Reperitur enim kalendario antiquiori (quod est tertiu infra in 4. parte) non à principio adscriptum, sed additum, & additum literis nigris, inelegantibus, formatis manu alicuius vel tremuli senis, vel incöpti scriptoris. Quod argumento est, non esse aliud nomen, quam quod illo saeculo Capuae notum erat, nomen scilicet Bernardi Episcopi Calenensis. Domino Card. Bellarmino consentit Ferrarius in noua Topographia, & in Catalogo SS. Italiae.

VITA SANCTI BERNARDI EPISCOPI Calenensis ex officio M. S. Calenensis Ecclesiæ.

Rationabilis creatura ad imaginem Dei formata, & quodam participio numinis insignita, &c. Quippe tunc temporis, vir magnifici nominis (A) Richardus, filius Iordani Principis Capuani, Bernardum adscivit in suum consortium, ut eius haberet consilium, & ille pro Princeps offerret sacrificium hostiæ, quæ totius mundi tulit immolata, peccatum: Ea etenim tempestate B. Bernardus sacerdotali fungebatur officio, quem ideo præfatus Princeps voluit habere Cappellanum, quia ipsius plenè cognoverat cœlibatum. Qui tantam virio Dei pro meritis reuerentiam exhibebat, ut nihil traxaret, vel ageret, vnde prius Sæcu-

Et consilium non haberet. Verum B. Bernardus tanta tanti viri familiaritate donatus, in gloriam non est elatus humam. Accidit ut Calensis ciuitas, cui Ionatas praefati Principis filius, praeerat in regimine saeculari, suo destituta Pastore, idoneum quereret Pontificem. Diuina igitur gratia prouidente, quae ciuitatem supra montem non facit absconditam; B. Bernardum, de quo fama tam celebris habebatur, memoratae ciuitatis clerici in Pontificem elegunt, & solemniter intronizatum, pastoralis insulae dignitate, (B) ritu canonico sublimarunt. Sublimatus autem, & positus in officio pastorali, sicut ait Apostolus, non dominans in clero, sed forma factus gregis, subditis suis quasi solare iubar apparuit, dupli virtute præradians, lumine videlicet cognitionis, & feruenti desiderio charitatis. Prædicationem vero suam iuxta Apostolicam studuit dispensare doctrinam; verbum Dei opportuna voce disseminans sagacitate mirabili, sicut ad eum spectabat, mansuetos colligens, & corripiens inquietos: quae autem subditis suis sciebat esse contraria, suis ostendebat actibus non agenda.

- C** Erat eo tempore Episcopalis mansio, loco qui (C) Forum Claudij dicebatur; videlicet strata publica euntibus Romanam, & Neapolim, planum usq; hodie mons. at accessum: qui locus à Calenensi ciuitate duobus fere millibus distat. Videns autem Sanctus Dei, populum suum longè à se remotum, frequens ab eo consolationis non habere consilium, coepit intra se magna cum deliberatione versare, vtrum posset Episcopatum ad prædictæ ciuitatis claustra transferre, ad hunc enim effectum mancipandum necessariam fore considerans Principis voluntatem, virum nobilissimum Ionatam, cuius fecimus mentionem, adjit, & quod sancto concepisset proposito, mansuetè auribus patetfecit. Quod audiens vir Illustris, valde iocundatus est, & diuinæ inspirationis gratia perlustratus, locum pro construen-

da Ecclesia, & Ecclesiæ domibus pia largitione concessit, spondens liberaliter se Pontifici adiutorium semper impendere, & ipsi Ecclesiæ libertatis priuilegijs prouidere: corroboratus verò Episcopus dono (D) Principis, pariter & promisso, in honorem sanctæ, & intemeratae Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Baptistæ fabricauit Ecclesiam, & domos competentes, in quibus Episcopus cum suis clericis habitarent, ut competenter ad diuinum seruitium tempore officij matutinalis occurserent. S. Bernardus de operis inchoati consummatione solitus, quasi apis officiosa, quæ de diuersis pratis diuersos flosculos colligit, pando vectus asello, ad diuersa loca pergebat, & quidquid ei fuisset pro Dei amore collatum, ad nidum propriæ man fusculæ deferebat. Peractis igitur ædificijs, Sanctus Dei de virtute in virtutem procedens, desiderium mundi non appetens, carnem cum vitijs, & concupiscentijs crucifigēs, ad fastigium sanctitatis ascendebat. Vnde superno placuisse Conditori, ut qui carnem suam sanctificabat in terris, eius corpus haberet, cuius spiritus lætabatur in cœli: nam sanctissimi viri Martini corpus (cuius in dialogo Beatus meminit Papa Gregorius) de monte Mailico ad suam (E) translulit Ecclesiam, pium religionis officium exequens, adiutorio diuini munera reclamantibus, & repugnantibus Sueffanis. Bernardus igitur supernis desiderijs inflammatus, praesentem vitam reputabat exilium, & corpus suum habens pro carcere, vehementius affectabat ab illa subleuari peregrinatione: Cuius desiderium intuens mentium scrutator, post multos labores, in quibus non ultra sudauit, de valle lachymarum ad montem gaudij subleuauit: nam vicesimo tertio Pontificatus sui anno, plenus Spiritu sancto, migravit à saeculo.

D

E

Miracula Sancti Bernardi.

CVM, iuxta morem, corpus beatissimum vita funatum clauaretur, quidam languidus, membrorum destitutus, qui inter alios, quos in vita sua Sanctus misericorditer sustentabat, ibi praesens erat, & patris, atque benefactoris obitum deplorabat; hic subito, diuina visitante clementia, erectus, & membris consolidatus est, ita ut peluum, ubi continebatur aqua, acciperet, qui manum, & pedem hactenus mouere nequisset. Diaconus quidam, quem sacerdoti numero Sanctus pro sua corripuerat lenitate, cum Sancti corpus in loculum poneretur, ut Bernardum sepeliret, adfuit, & sancti viri caput arripiens, tam durè intra sepulchrum ire dimisit, ut marmori illud allideret, & de ipso capite cruor prefluus emanaret; aliud addens opprobrium, quod anulum bonum in dito positum abstulit, & quemdam alium plumbeum posuit, quod factum ultio condigna sequuta est: nam predictus Diaconus elephantino morbo percussus est, & leprosus factus est in carne, qui ad Sancti commotionem lepram non fugavit à mente, & talem poenam tulit, qui Sacrum in vita contempsit, & in honeste in morte tractauit. Terna die post humationem Beati Bernardi, mulier quedam graui gutturis infirmitate detenta, ferè officium vocis amiserat, quae veniens ante sanctum corpus, orationem fudit ad Dominum, & Præsulis merito euasit periculum, & plenum reportauit sospitatis effectum. Alia plura leguntur miracula in sepulchro sancti Bernardi facta, nè pè restitutio visus Beatrici Matronæ nobilissimæ, atque pulcherrimæ oculorum tamè luminibus orbatae. Item expulsio maligni spiritus à muliere Gaudia, necnō à Martha: præterea solutio linguæ cuiusdam Ioannis muti à nativitate: adhuc perfecta sanatio stabilis hydropici, Ioannis leprosi:

leprosi : Raynaldi de Sangro, & Calandræ Beneuentanæ paralyticorum. Insuper pauperculæ prægnantis, quæ eleemosynam quæritans, Calinum usq; peruererat, & pariendo tempore superueniente, parere non poterat, exoneratio ventris. Atamen pro coronide ponam miraculum ab Auctore (ut legitur in ipso officio) versibus expositum.

Vnus homo, placido resolutus membra sopore,
Dum iacet, & dormit, anguem suscepit in ore :
Lubricus immersens dilabitur intus in aluum,
Non patiens hominem torquendo viuere saluum :
Hospite tam duro plangit miser, & lachrymatur,
Vndiq; quærit, abeat medicus sibi qui medeatur.
Expetit auxilium Sancti, miserabilis orat,
Ut vincat pestem, per quam moriendo laborat :
Pontificis sancti dum voluit ante sepulchrum,
Factum monstrauit pulchro satis ordine pulchrum:
Ore gemens patulo supta Sancti monumentum,
Anguem, quo lædebatur, vomit ore cruentum :
Sic requiem cuncta post detrimenta laborum
Cepit, qui petijt votorum summa suorum:
Et rediit sanus Pastore sacro mediante,
Qui fuerat dudum miser, & miserabilis ante.

NOTATIONES.

Richardus filius Ioardani. Hic fuit Richardus secundus, **A** filius Jordani, nepos Richardi primi. Hunc pater Jordanus consortē principatus nominauit anno millesimo octogesimo : At patre mortuo, solus principatum administravit ab anno millesimo nonagesimo tertio. Obiit millesimo centesimo sexto. Sub hoc igitur Principe S. Bernardus floruit, & Episcopatum accepit anno M L XXXVII. quem cum tenuerit annos XXXIII. consequens est ipsum obiisse anno

MC IX. ceterum est Auctor officij dicit se ignorasse carnalem originem S. Bernardi, nec de illius Patria meminit; tamen fuisse illum nobilem Capuanum semper creditum est: si quis in hoc contentiosus esse velit, sufficit nobis S. Bernardum saltem ex longo incolatu ius Capuanæ ciuitatis acquiesce.

B Ritu Canonico. Cum S. Bernardus acceperit Episcopatum anno ab Incarnatione M L X X X V I I . confirmationem, & consecrationem accepit ab Archiepiscopo Capuano Roberto, hic enim reperitur Archiepiscopus in exordio anni M LXXXVIII. ab Incarnatione.

C Forum claudij Anno M LXXI. ab Alexandro Papa II. consecrata fuit Ecclesia Cassinensis: in Actis consecrationis, quæ M.S. seruantur ibi, nominatur Ioannes Episcopus Calenus, qui tamen suscribens unâ cum alijs Prælatis bullæ datae ab Alexandre Papa, scripsit; Ioannes Episcopus Fori Claudiensis: illa Acta manucripta nunc habentur impressa.

D Principis. Auctor debuit dicere Comitis, non Principis: sola enim Capua Principem habebat; reliquæ autem ciuitates Principi Capuano subiectos Comites: & publicis instrumentis, quæ in reliquis ipsis ciuitatibus conficiebantur, nomen Capuani Principis, & anni Principatus eius apponebantur; id quod certissimum est. De Ionata filio Principis Jordani meminere monumenta Ammirato nota.

E Transtulit. Non semel, at semper frustra, tentatum fuerat alio transferre corpus Beati Martini. In officio M.S. apud Calensem Ecclesiam ita legitur.

A Nnis (1) ab Incarnatione Domini reuolutis septingentis triginta, anno duodecimo Imperij Constantini Imperatoris, qui nonus erat à magno Helenæ filio, mense Iunio, Indictione decima, erat Beneuenti Princeps, Arechis

Arechis nomine, charitatis, & iustitiae virtute munitus; Dei seruorumq; eius cultor deuotus, erga pauperes benignus, suis humillimus, hostium debellator invictus: Is post annum Principatus sui duodecimū copus Beati Martini, quod in spelunca Marsici montis positum audierat, Beneuentum, ob sui, suorumq; salutem, transferre proposuit. Vocata igitur Theophania coniuge sua, cuius & fidem, & liberalitatem in multis expertus fuerat, ei & propositum suum indicare non distulit: illa verò Ioannem Episcopum, qui Beneuentanæ tunc temporis Ecclesiae præsidebat, vitæ venerabilis virum, vocare, & ab eo consilium super hoc expeti consuluit. Accersito igitur Episcopo, uterque ei quid super hoc proposuerint, quidue tractauerint, indicare procurant. Quo auditio, Episcopii opus hoc non sine consilio, & licentia Urbani Papæ, qui tunc septimus à Beato Gregorio Romanæ Sedis curam gerebat, fieri adhortatur. Missis igitur ad Papam literis, pro consentiu adhibendo deprecatorijs per Seuerum Diaconum, qui gesti huius notitiam primus posteris commendauit, non solum licentiam, sed etiam cum hortatione, Apostolicam adepti sunt benedictionem. Indicto igitur, & celebrato ieunio triduano, Episcopus & Princeps, cù coniuge, maxima etiā pars cleri, & populi, cinere capita aspersi, cum litanij Dominum deprecantes, nudis pedibus iter aggressi sunt: Cumque iter diei, & dimidium peregissent, montis Marsici cacumen ascendunt: speluncam, in qua sanctum corpus positum fuerat, intrant: Missam ad memoriam eius celebrant, & Eucharistiae perceptione omnes participari procurant. Expletis igitur Missarum obsequijs, sacris vestibus indutus Episcopus, vñā cum Principe ad tumulum Sancti accedens, orare coepit obnixè Dominum deprecans, vt, pro quo venerant, sancti Martini corpus ab eis transferri permetteret. Omnes etiam, qui cum Episcopo, & Principe venerant,

ad terram prostrati , sanctum Martinum transferri se permettere, suppliciter implorabant . Et subito vehementissimus terræmotus accessit, ita ut mons ruere videretur : exterriti , Sanctum suis nullo modo petitionibus in hoc acquiesceret percepérunt : sicq; tristes ad propria sunt reuersi.
 2 Alio tempore cum (2) Pandulfus Princeps, Landulfi filius, & Landulfi, cui Normādi Principes successerūt, auus, Capuæ dominaretur ; Abbas quidam religiosus , Hilarius nomine, S. Vincentij monasterio præerat: is cellæ, in qua S. Martini monasterium erat, monachum quemdam præposuerat ; Qui furtim venerabile corpus abducere, & aliquid pretij se posse pro hoc acquirere, cogitauit : Cumque noctu ad tumulum tangendum temerarius accessisset , subito tantus factus est terræmotus, ut montis ruinam instare crederet : sanctus autem Martinus Abbatii prædicto , qui apud Monasterium sancti Vincentij Capuæ dormiebat, in somnis apparuit, dicens : Quid talem corpori meo custodem adhibuisti ? Ad hanc vocem Abbas exercefactus , & trepidus, statim equos, quibus montem ascenderet, apparati præcepit, & monachum suum, quid nocte illa egerit, diligenter interrogauit : Qui tandem se ad sancti corporis tumulum furtim accessisse, sed ex nimio repentini terræmotus sonitu tremefactum esse professus , paternæ corruptionis virga correptus, ab ea , quam maletractauerat, præpositura deiectus est. At de translatione facta à sancto Bernardo agitur tum in officio ipsius sancti Bernardi tum in officio ipsius sancti Martini : nos hic, quæ in sancti Martini officio sunt, apponimus, & ita se habent.

3 Anno (3) ab Incarnatione Domini millesimo nonagesimo quarto , in anno quartodecimo Principatus Richardi, filij Iordanis Principis, Forum claudij regente venerabili Episcopo Bernardo , in Octauo Pontificatus sui anno, Indictione secunda. Quod dudum animo suo propoluerat idem

idem venerabilis Episcopus (*Bernardus*) replicare cœpit, decreuerat enim, ut consilium à Domino (4) Guimundo Auersanæ sedis Episcopo, magnæ auctoritatis viro, per Archipiæsbyterum suum Ioannem acceperat, ut sancti Martini corpus, cui crescente præpositorum iniquitate, non more solito debitum soluebatur obsequium, ad Ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Ioannis, cui præerat, transferret: sciebat enim frequentiora ibi & à clero, & populo sanctis persoluenda membris obsequia. Ionata itaq; Richardi Principis filio, qui tunc Caleni præerat, accersito, equitum prudentissimo, consilium ab eo qualiter hoc fieri posset, expetijt. Ionatas verò, uti magnæ inter sacerdotes vir prudentiæ, eum comprouinciales Episcopos ad id secum agendum invitare commonuit, seq; quidquid meliotis super hoc consilij, & auxilij posset, daturum efficaciter sponspondit. Conuocatis itaq; Theanensi, & Caluensi Episcopis, constituto die, quo scilicet sanctorum Martyrum Ioannis, & Pauli erat celebranda solennitas, montem ascendit, ad sancti corporis tumulum cum maxima reverentia deuotionis accedunt. Primus itaq; Bernardus Episcopus, thesauri tam nobilis amore succensus, oratione completa, icum marmori, quo venerabile corpus tegebatur, incusit: & quæ pluribus antea difficilis fuerat, tam facilis prædictio venerabili Episcopo, & comitibus suis sancti corporis est facta reuelatio, ut ipsius Sancti ad suæ reuelationis effectum consentanea voluntas facillimè posset agnosci. Omnes vero, qui aderant, tanto iucundæ suavitatis odore sunt repletæ, ut Paradisi ciuem, & cœlicolam, cuius corpori assisterat, esse non ambigerent. Abstractis igitur diu desideratis sancti viri reliquijs, gratias agens Episcopus Bernardus Domino, & ultra quam dici posset exhilaratus, omnibus etiâ, qui cum eo ierant, læta voce Dominum laudantibus, ossa venerabilia diligenter in mundo posuit linteamine: & sic

cut qui victoria potiuntur , beati redire solent , omnes de-
tam insperata thesauri tanti inuentione alacres descen-
dunt . Cum autem populus ciuitatis aduentum sancti cor-
poris agnouisset , omnes viri , & mulieres , paruuli , iuuenes ,
& senes obuiam processerunt : Ionatas etiam cum vxore
sua , & militibus suis gratias agens Deo , pedibus nudis oc-
currit , & sic cum maximo honore reliquiae sanctae Basili-
cam vsq; Episcopij delatæ sunt , in qua plurima per eun-
dem Sanctum potentibus fiunt beneficia .

5 Quidam Capuanæ ciuitatis homo nobilis (5) Ioannes
Maledictus nomine , audiens quæ in translatione , & post ,
beneficia Sanctus præliterat , cum haberet quandam filiam
cernuam , manibus , pedibus & gressu contractam , eam cum
quibusdam sanctimonialibus monasterij cui eam deuoue-
rat , ad sancti Martini perendum adiutorium misit : quibus
ad orationem ante altae prosternatis , virgo quoq; prostra-
ta , & paucum somno dedita , sana surrexit .

I Annis , &c . Quæ hic habetur consignatio temporum nulla
ex parte consistit . Notatur annus 730 . cum Indictione de-
cima : at illo anno erat Indictione decima tertia . Item cum eo-
dem anno notatur annus duodecimus Constantini : at Ari-
chis Princeps vixit tempore Constantini Copronimi , & Con-
stantini filij Irenes : annus Copronimi duodecimus erat an-
nus Christi 751 . alter verò Constantinus cum matre im-
perauit decem tantum annos , & deinde solus septem : quod
si illis decem velis addere septem , annus duodecimus erat
ann. Christi 795 . Præterea notatur cum anno Christi 730 .
& cum anno Constantini duodecimo , Annus Principatus
Ariochis duodecimus quoq; at ex Paulo Diaconi certum est
Ariochim Principem Beneuentanum obiisse an. 787 . die Au-
gusti 26 . & vixisse annos quinquaginta tres & fuisse Prin-
cipem an. 30 . habet enim in epistola quod illi scripsit .

Ter binis luctis patriæ sic rexit habendas ,

Fluctibus ut luctrem nauita doctus agit .

Quare

Quare ab anno obitus retrogradiendo, & numerando triginta inuenimus Arichim accepisse Principatum an. 758. & numerando quinquaginta tres, inuenimus ipsum natum anno 735. ideoq; annus duodecimus principatus fuisse ann. Christi 769. Insuper nominatur Theophania uxor Arichis: at nomen uxoriserat Adelperga: sed fortasse haec Adelperga fuit secunda uxor. Tandem nominatur Urbanus Papa à Gregorio septimus: at in serie Romanorum Pontificium nullus inuenitur Urbanus post Gregorium Magnum, vel Gregorium secundum, seu tertium, qui septimus in Petri Cathedra sederit; libenter credam uitio scriptorum corruptam fuisse veram temporis consignationem.

Ceterum Arichim Beneuentanum Principem, fuisse studiosissimum inquirendi, & transferendi ad Eccleham Sanctæ Sophiæ corpora Sæctorum, ex Herempero apud Chron. Cassinense liquido constat.

Pandulfus. Hic Pandulfus est cognomento de Sancta Agatha, qui fuit filius Landulphi Principis Beneuentani, & Pater Paldulphi, & auus Landulphi. Hic principatum Capuanum accepit anno millesimo primo.

Anno. Hinc jatis clare colligitur annus, quo S. Bernardus consecratus est Episcopus, quo uero migrauit ad Dominum, ut supra notatum est.

Guimundo. Hic Guimundus est ille, qui à Card. Bellarmino dicitur Guitmundus, & inter Ecclesiasticos scriptores annumeratur: scripsit celeberrimum opus, libros tres de corpore, & sanguine Domini in Eucharistie Sacramento; necnon Confessionem de S. Trinitate, de Christi humanitate, & corporis Domini veritate.

Hic, ut ex hac vita S. Bernardi colligitur, uiuebat etiam ann. 1094. & proinde sub Victore 3. & Urbano 2. PP.

Ioannes. De Ioanne Maledicto facit mentionem Priuilegium à Roberto Principe concessum Monasterio S. Ioannis

ann. 1108. de alio eto Ioanne Maledicto fit mentio in Actis
Alexandri Papa tertij, que habent, illum à Federico Imper-
ratore factum suisse prefectum urbis: & per aliquod tempus
Tusculana potuit ciuitate, Baron. tom. 12. an. 1170. Illum
suiffe genere Capuanum, & Ioannis hic commemorati for-
tasse nepotem, suadet nomen, & cognomen, & Federici Im-
peratoris erga Capuam, & Capuanos benevolentia, munifi-
centiaque singularis.

DE S S. QVARTO, ET QVINTO MM. C A P U A N I S.

10. Maij.

Martyr. Rom. VI. Idus Maij Romæ via Latina ad
centum aulas, Natalis SS. Martyrum Quarti, &
Quinti, quorum corpora Capuam translata sunt. Breu. in
Kalend. VII. Idus Maij Quarti, & Quinti Capuanorum
Episcoporum dupl. & in Officio, in SS. Confessorum
Quarti, & Quinti Capuanorum Episcoporum, Oratio.
Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis, per ho-
rum Sanctorum Confessorum tuorum, atq; Pontificum
Quarti, & Quinti, qui in præsenti requiescunt Ecclesia, me-
rita gloria, ut eorum pia intercessione ab omnibus sem-
per protegamus aduersis: per Dominum, &c.

Ecce vides, candide lector, quantum à Romano Marty-
rol. Capuanæ Breuiariū differat: Breuiariū de his agit V I I .
Idus Maij: Martyrol. verò VI. Idus: Breuiarium appellat eos
Episcopos, & Confessores; Martyrol. Martyres. Conueniunt
autem in eo, quod Martyrol. afferit eorum corpora Capuam
suiffe translata, & Breuiarium in præsenti Ecclesia requie-
scere protestatur. Quid ergo censendum? Martyrol. Roma-
no contradicimus: absit. Breuiarium nostrum contemnemus:
minimè quidem. Mea sententia est, plures Capuae suiffe:
Quar-

Quarti, & plures Quinti nomine nuncupatos: at (quod Prisco, Rufo, ac Marcello contigit) in unum constituta nomina, consuas eorum personas, & memoriam antiquorum pretermissam esse. Planè mibi persuadere non possum, à Breuiario casu, vel temere, & non abiq; aliqua, leui saltem umbra lucis, appellatos fuisse Episcopos Quartum & Quintum. Huius verò nuncupationis alios extitisse alias proprio loco patebit. Nunc autem unum admoneo, nempe nou mirandum, si aliquis alius Quartus, vel Quintus alio loco nominandus, videtur dici posse Episcopus, licet in citandis Martyrologijs Episcopus non appelletur; non mirandum in quo, nam simplicitati antiquissimorum temporum id adscribere possumus: Ita Episcopali nomine tacito, Priscus in Martyrologijs passim dicitur *Martyr Capuae in via Aquaria*, & in illo antiquissimo Martyrologio Capuano, cuius mentio est in vita S. Rufini, S. Rufinus dicitur *Confessor*, & S. Rufus *Martyr*, qui etiam fuerunt Episcopi. At verò Quarsus, & Quintus, Romano adscripti Martyrologio, fuerunt Clerici Capuani, Martyres, passi Romæ in via Latina. Neq; id gratis asserimus: In Cappella, que nunc dicitur S. Francisci, erat antiquum altare, quod appellabatur *Sanctorum Quarti, & Quinti*: voluit Cappellæ Patronus. permittente Archiepiscopo Cesare Costa, illam marmoribus, marmoreisq; Sanctorum Francisci, Quarti, & Quinti statuis exornare: idcirco antiquum altare dirutum est: inuentus sub eo loculus, duo condens corpora, cum inscriptione, que propter antiquitatis suum, tota non legebatur: quod autem legi potuit ita se habet: *Corpora Sanctorum Clericorum Cap.* hic sicut sunt: Que verba Archiepiscopus Costa in inferiori crepidine noui altaris, ibidem erecti, sculpi tantum voluit. Age nunc, coniungamus cum traditione firma, inscriptionem, & de clericatu. SS. Quarti, & Quinti non dubitabimus. Accedit, quod in Ecclesia Sancti Prisci borum imagines, inter

alias multas antiquissimas, ex munio conspicuntur: Sun^e imagines coniunctæ, vultu admodum iuuenili, capite tonsor, ut nunc mendicantibus sonderi mos est: habent in manu coronam: certè corona fuisse martyres arguit. Archiepiscopus Cæsar Costa, cum ad Ecclesiam S. Prisci animi cauja diuertisset, adorato sanctissimo Sacramento, imagines illas visit, legensq. inscripta nomina, eleuata manu ad me conuersus, Videte (inquit) Martyres cum coronis. Tonsura quidnam nisi fuisse clericos ostendit? Et vultus ille quasi puerilis, inter alias SS. Ecclesiasticorum imagines, vel senum, vel virorum, vel iuuenum, quin in minori ordine constituti fuerint, dubitare num finet? At si Capuani clerici, qua de cauja passi Romæ? Hinc iple colligo, SS. Quartum, & Quintum fuisse viros in urbe Capua primarios, & ortos ex nobili genere: jolebant Praefecti Prouinciarum nobiliores genere Christianos comprehensoes, Romanam amandare: Baron. an. 104. Ita censendum est contigisse SS. Quarto, & Quinto, nempe comprehenjos ipsos ob fideli Christianæ confessionem, amandatos Romanam, ibique ab Imperatore (qui quis ille fuerit) capite plexos, & corpora tandem Capuae eorum patriæ restituta.

DE S. VITALIANO EPISCOPO CAPVAE.

16. Iulij.

Martyrol. Rom. xvi 1. Kalen. Augusti: Capuae S. Vitaliani Episcopi. Breuiarium in Kalen. xvi 1. kalen. Vitaliani Capuani Episcopi, & Confessoris dupl. & in Officio; In Sancti Vitaliani Episcopi, & Confessoris Lect. 1. Igitur Sanctus Vitalianus Capuanæ ciuitatis editus, & nutritus, cum bonis polletet moribus, per Dei prouidentiam ordinatus est in eadem ciuitate Episcopus. Vivenus in castitate, atq; simplicitate, eleemosynias fine cessatione

tione, prout poterat, pauperibus erogabat: viduarum, atq; orphanorum assiduus erat nutritor, atq; consolator: tristis ad eum quicunq; aduentasset, laetus reuertebatur; qui æger, in Dei virtute, & eius meritis sanabatur: pulcher aspectu, mente præclarus. Lect. 2. Rectus in omnibus, nullus vñquam eum in aliquo crimen, vel odio, seu iracundia, vel detractione inuenire potuit: sed in omnibus præclarus, & modestus, humilis, atq; mansuetus, & simplex in omnibus erat: & sic sibi vixit in sæculo isto, vt in omnibus viueret: nullum spernens, nullum lædens, nullum despiciens, contumelias despiciebat, odium vitabat. Qui cum omnibus diebus vitæ à iuuentute sua sic viueret, inuidus Diabolus, qui humano generi nunquam defecit (A) in aduersis, & qui in abditis eius multa perpetrauit, & semper eum Dominus in omnibus suo seruo subdit; tamen palam ei suos satellites ita induxit. Lect. 3. Cum esset annorum septuaginta, vt eum Dominus probatum sibi inueniret, sicut aurum ab igne, inuidiosè quidam maligni contra eum falsum testimonium cogitantes, dicunt: Habeamus consilium, forsitan illum deponimus ab Episcopatu, & de nostris oris ejciamus, ac vñus ex nobis hunc honorem recipiat. Consilio hoc iniquo inito, falsiloqui accusaverunt eum, scorticinium cum meretricibus commisisse; coadunati sunt multi, in hoc malum cōsentientes, dataq; pecunia, quadam nocte ex eis quidam clam eius cubiculum introgressi; vestimenta cum calceamentis, quibus sanctus vir induit solebat, tulentes vestimenta mulierum ibidem, calceamenta similiter posuerunt. Lect. 4. Ille, vt erat solitus, cum hora (B) euigilandi surgeret, simplex vt erat, & rectus in omnibus, præ sollicitudine orationis, vestem, quam inuenit, sed induit, atq; calceatus mulieris calceamento, ad orationem perrexit: loquente propheticō (C) sermone Anni nostri sicut aranea meditabuntur, dies annorum nostrorum in ipfis

A

B

C

ip̄is septuaginta annis; si autem in potentatibus octoginta annis, & plurimum eorum labor, & dolor. Hora autem matutinali adhibita, sicut mos est, populi, cleriq; congregati celebauerunt officium. Lect. 5. Quo expleto, dieque lucecente, ut soliti erant populi refederunt omnes ante fines Episcopi Capuani: at illi mali proditores, Iudea similes, canesq; garruli, per rapida ora talibus prauis resonabant sermonibus: Audite populi scelus tam pessimum, quod iniquus ite noster Episcopus operatur quotidie, nobis enim praedicat castitatem, ipse vero scorticinium cum meretricibus agit: praedicat humilitatem, ille se in superbiam erigit: dicit se mulieres odire, & diebus, ac noctibus cum ipsis manet, comedit, & bibit: nam si nobis non creditis, oculis vestris aspicite, operibusq; credite, quibus calceamentis, & vestibus induitur. Lect. 6. Audiens hoc vir Domini Vitalianus ingemuit; confortatus tamen in Domino, facto silētio, ait ad illos: Audite filij: verum dicitis, quia ego peccator sum, & multa mala Deo meo egi: unde & istud super me induxit: hoc tamen ab alijs pati debui, non à vobis, qui filij, & heredes estis Ecclesiae: & aspiciens in coelum dixit: Tu Deus, qui cœlum, terramq; tua gubernas dextera, qui scrutaris renes, & corda, & scis omnia, antequam fiant, destrue hoc falsiloquiū: valeq; dicens, abiit. Lect. 7. Insidiatores vero illi, sicut à fidelibus viris Deum timentibus audiuimus, perrexerunt post illum, & comprehendentes, miserunt in corium (D) & insuentes iactauerunt in mare. Remigante vero illo, Dei prouidentia pervenit in portum Romanum sanus, & integer. Ab illo etiam die usq; sex menses, & dies viginti expletos, quo vir sanctus inde electus est, ibi non pluit, tantaq; illis sterilitas aduenit, ut ibi nulla seges, vel herba gigneret. Lect. 8. Cum iam itaq; tanto tempore in vrbe illa, vel in eius Regionibus non plueret, cognoverunt, quod propter hominem
Dei

Dei hæc aduenissent eis. Contristati valdè, & contriti vehe
mēter, vbi esset vir Dei, requisierunt, ad eiusq; pedes pro-
uoluti, veniam postularunt. Ad hæc sanctissimus vir Dei
Vitalianus, ut erat pius, & misericors, non illis malum pro-
malo reddidit, sed ut vidit totis præcordijs pœnitere, egit
gratias Deo, qui consolatus est sanctos suos in magnifi-
centia, & corripit malos, ut conuertantur in bonum, sur-
gensq; abiit cum eis. Cumq; peruenisset ad Vrbem, eius
oratione venit pluua super terram. Lect. 9. Deinde (E) per
reuelationem ei Dominus ostendere dignatus est locum,
vbi iam tempus vitæ suæ finem expleret, & reciperet mer-
cedem; quam per multos annos fuerat operatus. Qui sur-
gens inde, venit in montem, qui vulgo ab incolis Virgilij
dicitur, vbi ei à Domino fuerat reuelatum, in quo paucis
temporibus adhibitis, sanctæ Dei Genitricis Mariæ (F) Ec-
clesiam construxit; quo in loco requieuit (G) in pace. G
XVII. Kalen. Augusti.

NOTATIONES.

Nunquam defecit in aduersis. *Sensus est Diabolus inuis-*
dus nunquam defecit, id est nunquam deflitit, nunquam
cessauit in aduersis, id est aduersari, & insidias tendere gene-
ri humano nunquam defecit, id est genus humaanum semper
habuit in aduersis Diabolum, qui, eti in abditis eius, id est
Vitaliani, multa perpetrauit; nempe in secretis locis, & in
ipso conscientiæ penetralibus multa contra Vitalianum
moltus est, quæ Sanctus vicit; tamen voluit & hoc quasi
publicum bellum excitare.

Hora euigandi. Mos noctu recitandi nocturnum offi-
cium in Ecclesia, à Capua veteri traductus est ad nouam,
ut ex Rituali antiquo appareat, disponente de officio hebdo-
mada sanctæ. Qui mos manebat etiam tempore Archiepi-
scopi

scopi Athanasi, id est circa annum 1400. Illo enim Archiepiscopo, constitutum est contra filios iniquitatis, qui Canonicos à proprijs domibus ad Ecclesiam noctu venientes ad diuinum officium spoliabant, vel quouis modo molestia afficiebant; constitutum est, inquam, ut in sententiā excommunicationis incurrerent.

C Loquente propheticō sermone. Verba Psalmi 89. ad litteram de breuitate humanae vitæ, ac de inani hominum labore exponuntur: illa tamen iuxta literalem Lyrani, & quam Genebrardus aliquorum non improbat, expositionem, admodum aptè ab Auctore attributa sunt Vitaliano, quasi Vitalianus dicat: Anni nostri, id est homines in annis nostris viuentes, meditantur sicut Aranea. Et quid Aranea meditatur? profectò nihil aliud, quam laqueum, & rete ordiri, ut animalcula innocua venetur, & interimat: opus tamen, quod orditur valde, fragile, & vanum est, interdum etiam ipse texenti perniciosum: ita planè hac in ætate iniqui, fraudes, insidiasq; meditantur; & dies annorum nostrorum sunt in ipsis septuaginta anni, id est ætas nostra peruenit ad septuagesimum annum, & ætatis adeo venarandæ ratio non habetur.

D Corium. Expone coriaceum saccum, tales enim sacci tunc erant in usu. Ita Episcopus Vici Aequensis Paulus Regius, qui Sancti Vitaliani vitam Italice scripsit.

E Deinde per reuelationem. Postquam Sanctus Capuanus peruenit, ac pluviā impetravit, paucos dies ibi moratus est; sponte Episcopatui cessit, & secessit in locum à tergo montis, in quo Caserta nunc est: vocabatur locus ille Matianum, nunc ab ipso Sancto Vitaliano nuncupatur. Ibi Sanctus cum non potuisse incognitus commorari, alioq; proficiere cogitasset; Dominus per reuelationem ostendit ei locum in monte Virgilij, & ipse illuc se se recepit.

F Mariæ. Inde qui mons Virgilij appellabatur, mons Virginis appellari cœpit.

Re.

Requieuit. Vitalianus vita sanctus, in dies maiora miracula operabatur; ideoque sepulchrum eius summa veneratione frequentabatur: at cum impij Saraceni Campaniam, & reliquias Provincias occupassent, vastatis epididis, dispersisque populis, non solum sepulchri veneratio, sed & sepulchri notitia penitus excidit. Post multos annos, pastores quidam disco ludentes, pro disco, magno lapide vabantur, quem recedentes, abiectum relinquebant. Paucis deinde post diebus, Iepesapius obseruarunt lapidem. illum amotum è loco, in quem, vespere discedentes, reiecerant, abiectumque reliquerant. Admirantur, de causa inter se perquirunt: & ecce singuli in somnis admonentur à S. Vitaliano, illum eße sui sepulchri locum, in quo toties discum inuenierant. Re ad Episcopum loci delata, refoditur terra sepulchrum inuenitur, corpus cum ingenti laetitia excipitur, & in Monasterium Montis Virginis tandem transferitur. Calixtus Papa II. cum hac iter ficeret, S. Vitaliani corpus venerari voluit, & cum Catanzari in Calabria degrebat, illud illuc asportari mandauit, & condidit in Ecclesia, quam illa in Ciuitate consecravit, ibique hac etiam aetate summa celebritate, ac veneratione colitur.

Hactenus ex vita ab Episcopo Vici Aequensis Italice scripta. Verum, ut Dominus Marius Vipera Archidiaconus Beneventanus Domino Mutio Vespesiano Vicario Capuae, Domino, & Patrono meo singulari, mea causa scribenti, rescripsit; Beneventi in Monasterio S. Victorini afferetur Codex Longobardus, babens haec verba: Beatus Patet Ioannes Antistes Beneventanus corpus S. Vitaliani Episcopi Capuani à collabente Ecclesia Montis Virginis Beneuentum translulit, & in Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis cum multis alijs Sanctis locauit. Hæc in illo Codice. Cæterum ille Beatus Ioannes, ut habent Beneventana Monimenta, successit S. Barbato, qui S. Barbatus obiit inchoato

anno 682. ipse autem B. Ioannes obiit anno 716. Hinc oportet afferere S. Vitalianum vel proximè antecessisse, vel proximè successisse S. Decoroso Episcop. Capuano, qui coævus fuit S. Barbato. Hinc quoque colligimus corpus S. Vitaliani, quod à Papa Calixto hac iterfacente dicitur Beneuento Catanzarum suisse translatum; suisse quidem eò translatum anno 1120. quo scilicet anno Calixtus Beneventi fuit.

DE S. RUFINO EPISCOPO CAPVANO 26. Augusti.

Martyrol. Rom. vii. Kalend. Septembbris Capuae Sancti Rufini Episcopi, & Confessoris. Breu. in Kal. vii. kal. Septembbris Rufini Capuani Episcopi, & confess. dupl. In Officio. Oratio, Propitiare, quæsumus Domine, nobis famulis tuis per huius Sancti Rufini confessoris tui, atque Pontificis, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloria, ut eius pia intercessione ab omnibus semper protegamus aduersis. per Dominum, &c. Lect. i. Ad laudem, & gloriam Domini nostri Iesu Christi, & ad ædificationem vestram, dilectissimi Fratres; miraculum, quod Dominus per Beatum Rufinum confessorem suum operari dignatus est in hodierna eius tanta solemnitate, breui narratione, qualiter gestum sit, intimare curamus: Inter hæc si quis eius vitam, qualis fuerit, noscere cupit, hujus opusculi fida narratio ei præbebit indicium. Lect. 2. (A) Temporibus Iustiniani minoris Imperatoris, filij Constantini, sub Sergio Papa, atque Grimoaldo Duce Longobardorum, erat quidam religiosus valde, nomine Decorosus, in sede Capuanæ Ecclesiæ Episcopus: Huius siquidem tempore, cum religiosæ à Longobardorum gente Cœmeteria Sanctorum excolerentur; contigit, ut in Martyrologio feriatim nomina Sanctorum exquirerent: Et inuenienta sunt

B
ta sunt hoc modo duorum Sanctorum nomina scripta: (B)
Octauo kalend. Septemb. natales S. Rufini confessoris:
Et uno intermisso die, quod est sexto kal. Septemb. natales
S. Rifi martyris. Lect. 3. Huius verò S. Rufini prædictus
dies, cum omnibus notus fuisset, locus tamen, ubi sacrum
corpus eius requiesceret, ignorabatur. Cœpit tandem
Episcopus suo cum clero à (C) senibus annorum locum
inquirere: Quo inuenito, in monumento scilicet iuxta
(D) Basilicā Beati Petri (E) Apostoli; coadunata Episco-
pus vndeque plebe, cum hymnis, & laudibus illo è loco
Sancti reliquias auferens, magna cum lætitia in Ecclesia
Sanctorū martyrum Stephani, & Agathæ condidit. Lect.
4. Sacro denique opere peracto, cum ob honorem, &
reuerentiam tanti corporis Ecclesia ipsa ab omnibus fre-
quentissimè excoletetur, contigit eodem anno, ut cuius-
dam nobilis Audoaldi filius, qui adhuc in tenera lactaba-
tur infantia, febre valida penè moreretur, in tantum ve
membra omnia suo ab officio penitus defccisse videren-
tur: Quem, cum parentes illius in supremo exitu iam pro-
ximum intelligerent, mox, ut credo, diuina inspiratione
admoniti, ad prædictam Ecclesiam adduxerunt. Lect. 5.
Cumque ante fores Ecclesiæ vulantes ad funus eius per-
strepserent, venerabilis Episcopus insolito tantorum lamé-
tantium clamore exterritus, continuò cœptas deserens
preces, exiuit ad illos, & cur tantos fletus haberent, mode-
stè inquirere cœpit: Qui dixerunt ei: Domine Episcope,
ecce infantulus iste moritur nobis. His dictis, mater pueri
valde eiulans, se ad genua Episcopi, quasi aliena mente
proripuit dicens: Domine indica nobis locum, ubi Beatus
Rufus quiescit. Lect. 6. Attonitus autem Episcopus, &
illius intelligens imi cordis dolorem, totus infremuit, &
tanto dolori compatiens, ait illi: Non est hic ò mulier cor-
pus illius, quem quæris, sed Beati Rufini confessoris. Ve-

F rum quia ipsum nominare (F) voluisti ad auxilium tuum, veni nunc, & toto nixu illius implorare misericordiam ad tumulum eius nè desinas. Episcopus autem , quamuis intercidisse ad horam orationem videretur ; tamen omnino quam tenuit non deserens , ingeminavit potius pro se , & infantulo orationem constanter ad Dominum. Lect. 7. Tunc mater pueri ante sacrum tumulum S. Rufini posuit filij sui corpus , quod exanimi simile iacebat,cum lachrymis,dicens. O Beatissime Rufine confessor Domini digne sentiam in puero isto misericordiam tuam, quam stienter euenire peto . Et hæc dicens, sola cum puero superstite,

G remansit : Deinde Episcopus clausit (G) Regolas , quæ erant ante altare : & exiens , sedebat ante fores Ecclesiæ, expectans diuinam misericordiam in puero superuenturam. Lect. 8. Pietas autem Domini statim in puero subsequuta est : Nam media vix aberat hora , & ecce occurrens mater infanti, quæ in parte steterat orans,cum cordis lætitia, ad Regolas, quas Episcopus clauerat, vidiit infantem alacrem , hoc illucque circa altare deambulante , quem apprehendit cum gudio : Deo , & Sancto Rufino gratias agens, & exiuit ad Episcopum,in vlnis filium baiulans lætum,& sanum : quasi nunquam malo alicui deditus esset Lect. 9. Ad hanc famam fit concursus populi ad tumulum Beati confessoris Rufini, & ingenti cum gemitu plura vota persoluunt : luminaria , seu quæque poterant, suppliciter certatim offerre curabant : Suum ad adiutorium illum implorantes, largæ eius beneficia percipiebant: quæ usque hodie dare non cessat , si non desit fides possidentium : præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sœcula, sœculorum. Amen.

NOTATIONES.

Temporibus. In Decoroſo dictum eſt de horum tem- A
porum conuenientia. Ceterū, quia tempore S. De-
coroſo circa ann. 780. ſepulchrum, & dies S. Rufini ignorata-
batur, videtur dicendum S. Rufinum antiquioribus vixisse
temporibus. Nam si S. Rufinus uno ſeculo, vel parum am-
plius à S. Decoroſo diſtasset, ſepulchrum eius potuſſet eſſe co-
gnitum. Sanè in Catalogo Capuanorum Antiquitatum ſatis
commode antè S. Priftcum iuniores, id eſt ante ann. 440.
& circa ipſum ann. 400. collocari potest.

VIII. kalend. Septembris. Nos festum S. Rufini cele- B
bramus VII. kalend. Septembris, id eſt Auguſti die vigesimo
ſexto; & tamen in antiquiſſimo illo Martyrologio Ca-
puano cuius hic Breuiarium meminit, Natales VIII. kal.
erant in ſcripti; quo etiam die notatos legi in Martyrologio
Monialium Sancti Ioannis. Sine dubio, quia nos VIII.
Kal. id eſt Auguſti vigesimo quinto, Festum Sancti Bartho-
lomaei more Romano celebramus, ideo in diem alterum
S. Rufini tranſlata celebritas eſt.

A ſenibus. Senum relationes pernenda non ſunt; quare, C
ut habeat antiquorum firma relatio, credimus S. Rufini cor-
pus in Cathedrali conditum eſſe iubatus altare, quod eſt à
meridie, in capite Alæ: Fuit, quæ non multis ab hinc annis
eſt intermiſſa, conſuetudo, ut in feſto huius Sancti, cantatis
Vesperis, Praebyter hebdomadarius, pluiali indutus, ad il-
lud altare accederet, & in eo cantaret orationem Pro-
pitare.

Iuxta Basilicam. Nè putes in prophano loco S. Rufini D
corpus inuentum; ſed expone, iuxta Basilicam, id eſt in cœ-
meterio, vel atrio, Basilica coherent: antiquitus enim
nemo, magna quamuis dignitate, vel sanctitate fulgeret,
intra

*intra Basiliacā deponebatur, sed summo erat honori ante
fores in atrio sepeliri.*

E Petri Apostoli. Hæc est Ecclesia, quæ dicitur S. Petri ad corpus: nimirum in corpore, idest in meditullio veteris Capuae. Ego aliquando censui Ecclesiam S. Petri ad corpus fuisse Constantianā, idest Ecclesiam à Constantino magno Capuae ad honorem SS. Apostolorum edificatam. Illis monuebar argumentis. Quia in hac vita S. Rufini Aedes S. Stephani nominatur Ecclesia, sed Aedes S. Petri nominatur Basilica, idest regium opus. Et quia cum prope Basilicam S. Petri inuentum sit corpus S. Rufini, videbatur ibi primum fuisse Episcopium, ubi Episcopi sepeliebantur. Accedebat ad hæc, quod in Actis translationis S. Stephani apud Natalem, & M. S. apud Bartholomaeum Chioccarellum Neapolitanum I. C. habetur, post obrientas S. Stephani reliquias, edificatam fuisse Ecclesiam ad eius honorem: igitur antequam extaret Ecclesia S. Stephani, extabat Ecclesia S. Petri; qua excepta, non apparet, quæ iudicari possit Constantiniana. Nunc vero post impressum Herempertū, opera, ac studio Antonij Caraccioli ex ordine Cleric. Regul. Præsbyteri, qui cum sit omnigena eruditione; & maximè sacra præsignis, vir est ubique notissimus; post impressum, (- inquam) Herempertum, cogor mutare sententiam. Herempertus enim loquens de Arechi adolescentē, deinde Principe Longobardorum, habet illam Ecclesiam, quam Constantinus magnus SS. Apostolis edificauit, dedicauitque, deinde illam ipsam à S. Germano Episcopo, S. Stephani vocatam esse. Verba sunt: Quadam quippè die dum cum suo Principe (Luit prando) in Ecclesia B. Protomartyris Stephani, quæ constructa est in vetterimā vrbe Capuae ab Imperatore Helenæ filio Constantino, utque in honorem omnium Apostolorum dedicata, licet postea à Beatisimo Germano eiusdem urbis Episcopo, ob collatas ab Impera.

Imperatore reliquias B. Protomartyris Stephani, necnon & B. Agathæ Virginis, proinde ea in honorem Protomartyris Stephani vocata est: dum, ut diximus, in eandem Ecclesiam Longobardorum more accinti pugionibus altrinsecus introissent, &c. Hæc Herempertus. Neque quis putet illum ignorasse Ecclesiam S. Petri distinctam ab Ecclesia S. Stephani: ille enim scribens diuisionem Capuani Episcopatus, ipso viuente factam à Papa Ioanne VIII. de Ecclesia S. Stephani, & de Ecclesia S. Petri distinctè loquitur. Igitur Constantiniana non fuit Ecclesia quæ dicitur S. Petri ad corpus, sed quæ dicitur S. Stephani in Capua veteri. At nunc ad argumenta quid respondebimus? Profecto erant illa probabilia: nuuc verò cum habeamus certum Auctorem, qui expressis verbis rem ipsam exponit, huic expressè auctoritati illa derogare non debent. Quidnam? in hac vita S. Rufini Aedes S. Petri nominatur Basilica: ita. Sed quid prohibet nè dicamus Aedem S. Petri a scriptore huius vitæ dictam esse Basilicam, more Romano: vel Basilicam prophonam meditullio Capuae non dum Christianæ, dein-dè in Aedem S. Petri conuersam? Vel scriptorem huius vitae nihil aliud voluisse, quam Aedem sacram diuersis nominibus appellare? Quid amplius? In Basilica S. Petri inuentum est corpus S. Rufini Episcopi: ita, sed nouum non est Episcopos extra Episcopia sepeliri. S. Gebehardus Constantiensis Episcopus in templo, quod viuens considerat, deponi voluit an. 996. & S. Hilarius Episcopus Arelatensis in Ecclesiæ S. Honorati extra muros Arelatæ in Cappella subterranea depositus est an. 445. & S. Symachus Episcopus Capuae in S. Mariæ maioris Ecclesiæ requiecit. Quid tandem? Opponuntur Acta Translationis S. Stephani: sed illorum nulla est auctoritas, junt enim apocripha, & plena multis erroribus, ut infra in 4. parte demonstrabimus.

Voluisti. Sensus est voluntas, & intentio tua fuit nomi-nandi

nandi Sanctum , cuius reliquias nuper inuenientur sunt : credis illum appellari Rufum , at non Rufus , sed Rufinus vocatur nomen eius .

G Regiolas . Regiola diminutium à Regia : Regia vero
absolutè usurpata significavit olim primariam portam Tem-
pli, Monasterij, triclinij, & similiūm. De primaria porta
Basilice S. Petri Paulinus Nolanus Episcopus in Epistola
33. quæ est ad Aletbiūm . Videre enim mihi videor tota
illa religiosa miserandæ plebis examina , illos pietatis diui-
næ alumnos , tantis influere penitus agminibus in amplissi-
mam glorioſi Petri Basilicam per illam Venerabilem
R E G I A M cœrulea eminus fronde ridentem , &c.
& annotatio Ros Yueydi in Paulinum pluribus docet. Qua-
re Regiolæ erant Ostiola in cancellis circum Altare : hinc
in Sancto Decoro dicitur : & clausis Ianuis , quæ ante ip-
sum consistebant Altare , &c. una eademque res hic , &
ibi exponitur : hic Regiolas , ibi Ianuas nominat Breuia-
rium .

DE S. RVFO EPISCOPO, ET MART.

27. Augusti .

D Artyrol. Rom. Sexto(D) Kalend. Septemb. Capuae in
B Campania Sancti Rufi Episcopi,(B)& Martyr.(C) qui
C cum esset patriciae dignitatis , à Beato Apollinare Sancti
A Petri discipulo cum vniuersa familia baptizatus est. (A)

NOTATIONES.

A **B** Aptizatus est. Rem gestam paucis comprehendit Pe-
trus Natal. in catal. lib. 6. cap. 128. & lib. 7. cap.
119. sed fuisse scripta habentur in Actis Sancti Apollinaris
apud Surium : & in Historia Christiana Laurentij , de la
Barre.

Barre. Verba sunt. Eodem tempore Rufus Patricius ex consule Ducatum agebat Ravennæ, cuius vnica filia infirmabatur: indicatum est ei de nomine Apollinatis Sacerdotis, quem mox iussit ad domum suam venire, ut visitaret filiam eius: At ubi ingressus est domum cum clericis suis, statim defuncta est puella: cumq; lamentationes audiuerisset Apollinaris, cognouit, quia transiisset: descendensque increpabat eum Rufus Patricius, cum lachrymis dicens. Atque uirinam domum meam non introisse: Dij enim magni indignati noluerunt filiam meam saluare. Tu verò in quo poteris, cura eam (*Curare potius legendum est: vel ironice dictum est Cura*) Et omnes qui aderant, flebant cum eo. Cui Beatus Apollinaris dixit: fiducialiter age Patrici, & iura mihi per Saluatorem suum, & modo cognosces virtutem Domini nostri Iesu Christi. Rufus Patricius respondit: Scio quoniam mortua est puella, & non uiuit: tamen si videro eam stantem, & loquentem, laudabo virtutem Dei tui, & non prohibebo sequi Salvatorem suum. Tunc cum vniuersa multitudine flente, ipse fiduciam habens in Iesum, accessit, & tetigit puellam, dicens: Domine Iesu Christe Deus meus, qui magistro meo Petro Apostolo tuo dedisti locum imperiū apud te, quæ desiderat; tu suscita hanc puellam, quia tua est creatura, & non est aliis Deus præter te; & respiciens ad puellam, ait: quid iaces? surge, confitere Creatorem tuum: quæ statim surrexit, & loquebarur, vociferans, & dicens. Magnus Deus, quem prædicat Apollinaris famulus eius, & nullus est aliis præter eum. Factum est igitur in illa hora gaudium magnum coram omnibus, & coram Christianis, quia magnificatum est nomen Domini Iesu Christi: Baptizata est puella cum matre, & familia promiscui sexus trecenti virginis quatuor; sed & multi alij ex paganis crediderunt Christo. Rufus verò Patricius, timens Cœsarem,

occultè diligebat Beatum Apollinarem; & ministrabat ei. Filia verò eius consecrata est Christo, & permanxit Virgo. Nunciatum est hoc Cœsari à paganis, quòd quidam vir veniens ab Antiochia, magicis artibus, & incantationibus H nomen Iesu (H)Hebræi introduxisset in urbem Rauēnam, & magna multitudo obediret illi, ac etiam Domus Rufi Patricij. Cui Cæsar mittens successorem, scripsit ad Vicarium. Præfecturæ, vt præsumptorem huiusmodi aut Dijs inclinaret, aut longè in ex lium mitteret. Accersiuit itaq; Messalinus Vicarius, &c.

B *Episcopi.* Sanctus Rufus relitta Rauenna, Romam ve- nit, & inde Capuam, & Capuæ ordinatus est Episcopus, vt Martyrol. hic habet: Maurolycus, & Galesinus, & Breuiar. Dominicanum, quod in fine lectionis habet. Rufus verò postmodum factus est Episcopus Capuæ in Campania, pro Christo Martyr occubuit. Quoto autem anno suscep- perit Episcopatum, certò mihi non constat, sed credo annum circiter sexagesimum, & argumentor ita: Sanctus Apollinaris (ut legitur in citatis actis) gubernavit Ecclesiam juam annos viginti nouem, mensim unum, dies quatuor, passusque Martyrium est sub Vespesiano Cæsare die decimo Kal. Augusti, & vs scribunt Rauennates, fuit annus septua- gesimus quintus, Ferr. in Catal. 23. Iulij. Igitur Sanctus Apollinaris suscepit Episcopatum ab anno quadragesimo sexto, mense Iunio: Episcopatu suscepso post duodecim annos mul- ta tormenta passus, per sex menses apud Viduam Christianam delituit, & inde venit in ciuitatem Clasis, inde ad Aemiliam Prouinciam santo Euangelio imbuendam; inde regressus Rauennam, à Rufe Patricio, & nouo Duce fuit accitus, & cum Rufe egit, vt diximus; Natal. lib. 6. cap. 128. Igitur conuersio S. Rufi, vt minimum arbitrari possumus contigit quatuordecim annis post ordinationem S. Apollina- ris: quia ergo Rufus annum circiter sexagesimum baptiza- tus

tus est, Paulo post (inquit Galesinus) Capuæ Episcopus consecratus est: & quia Nero Cæsar fuit, qui Rufum à Ducatu Rauennate depoluit, & eo Imperatore liberum erat Iudeis Roma iam expulsi, reuerti Romam, ideo non temere coniectamus à S. Petro sum Roma degente, Rufum ordinatum Episcopum, & Capuæ datum.

Martyris. S. Rufi Martyrium contigit sub Nerone. Ita Maurolycus: Galesinus etiam hisce verbis. Capuæ S. Rufi Episcopi, & Martyr. Hic Patricius, & exconsul Militiæ Rauennatis Dux, eo miraculo obstupefactus, quod ipsius filiam diuina prece ad vitam Apollinaris reuocasset, statim vna cum viuenda familia, & quadrigentis fetè hominibus Christi Domini fidem amplexus, ab eo baptizatur. Paulò post Capuæ Episcopus consecratus, in Neroniana persecuzione, ob religionem à Messalino interficitur. Natah quog; Lect. 7. Dum autem Rufus venisset Capuam, tentus à Vicario præfecti prætorio Messalino, nolensque sacrificare, decollatus est sexto kalend. Septemb. Fortasse hic Messalinus est ille met, qui Sanctum Apollinarem post conuersionem S. Rufi tormentis affecit, & in exilium misit: Non enim est improbabile post aliquot annos Campaniam illi à Nerone suis commissam, & ab illo Rufum, cuius sibi religio Rauennæ cognita fuerat, capite plexum esse.

Sexto kalen. Septembri. Genebrardus in Kalendario latino mense Julio die 23. habet, Apollinaris Episcopi Rauennatis Martyris, & die 27. Rufi martyris Capuæ, discipuli Apollinaris. At cætera Martyrologia, & kalendaria M. S. Romano martyrol. consentiunt, & huius Sancti Natalem non. 27. Iulij, sed 27. Augosti commemorant: Breuiarium nostrum Capuanum in vita S. Rufi de antiquissimo Capuano martyrologio meminit, in quo erant hæc verba. Sexto kalend. Septembri natales Sancti Rufi Martyris, & quia Rufus absque jocio nominatur, Rufus hic antiquior

B

C

D
E

Episcopus, & martyr est. Ceterum de ipso nec in Kalend. Breuiarij, nec in Officio verbum ullum. Neque mirum quia, ut saepè dictum est, Ecclesia Capuana propter varia tempora, plurium Sanctorum memoriam perdidit.

Ex his que hactenus dicta sunt, erroris arguitur scriptor ille, ex quo Metaphrastes exscriptus. Habet ille S. Rufum suisse unum ex illis, qui Antiochia Romam cum S. Petro venerunt: & ab ipso B. Petro ordinatum Episcopum Capuae; si S. Rufus noster patria Romanus est, vel Capuanus; si dignitate Patricius, si conuersione discipulus S. Apollinaris, quonam pacto S. Petri comes? Ego credo ab illo scriptore duos Rufos confitatos esse in unum Fuit quidam Rufus discipulus Apostolorum, de quo Apostolus ad Rom. inquit. Salutem Rufum electum in Domino, & matrem eius matrem meam: & hac salutatio non potest conuenire Rupo nostro, quem S. Apollinaris baptizauit: tum quia mater S. Rufi ab Apostolo dicitur mater sua (ut interpetantur) propter obsequia, & beneficia in ipsum ab illa conlata, sed extra Romam, ut S. Thomas aduerteat, & optimè: nam illa Epistola scripta fuit anno 58 quando Paulus ad Vrbem non dum accesserat. Tum quia illo an. 58. quando scripta fuit Epistola, S. Rufus noster nondum baptizatus erat, ut supra monstrauimus. Tum quia Rufus discipulus Apostolorum (ut inquit Dorotheus in synopsi) fuit Thubarum Episcopus: tum quia Martyrol. Rom. die vigesima prima Nouemb. agit de Rupo discipulo, quem Apostolus nominat, & salutat. Igitur auctor ille confundit personas, & nos discernendo, dicimus suisse duos Rufos, quorum alter fuit Sancti Petri comes, & alter a S. Petro ordinatus Episcopus Capuae.

DE SS. RVFO, CARPONIO MM. CAPVANIS.

Martyrol. Rom. Sexto kalend. Septemb. ibidem, id est Capua, Sanctorum Marryrum Rufi, & Carponij, qui sub Diocletiano, & Maxiniano passi sunt. Breu. Cap. in Kalend. vi. kalend. Septembbris Rufi, & Carponij martyrum dupl. & in Officio (A) Propitiare, A ut in festo Sanctorum Quarti, & Quinti. Lect. 1. sub Diocletiano Imperatore, & Maximiano (B) Cæsare, cum esset B perseguutio Christianorum in Prouincia Campaniæ (C) C in templo (D) Capitolij Capuæ: erat Diaconus Rufus D nomine, & pulcher aspectu, vir totius sanctitatis, qui profissionibus paganorum non facile in publico videbatur, sed cum multis Christianis erat absconditus in cryptis (E) E abditissimis. Ad quæ etiam Carponius nomine, dignitate sanctissimus, qui Medicinæ artis peritia imbutus erat, à Sancto spiritu edocitus, quotidianis diebus occurrebat Beato Rufo, & se suis vestigjs prosternens, osculabatur. Lect. 2. Hic (F) baptizatus fuerat à S. Syluestro, Qui cum interrogatus fuisset ab eo, quod est nomen tibi? Respondit F Calpurnius dicor. Cui dixit Sanctus Sylvester. Quia gratiam Christi percepisti, (G) Carponius erit tibi nomen. G Eo tempore Sibylla (H) perseguutrix Christianorum do- H minabatur Romæ, & dum ibi persequeretur Santos Dei, Beatus Carponius fugiens exinde, venit in Campaniam in cœnitatem Capuæ. Hic audiens vitam beatissimi martyris Rufi, inquisiuit ab hominibus ciuitatis de eo, & didicit in quo loco absconditus erat. Lect. 3. Et sicut superius supradictum est, à Sancto Carponio beatus Rufus quotidie visitabatur. Cum autem Sybillæ furor exarseret per vniuersas Prouincias, facta est seditio pagano: um populi de nomine Rufi, & abierunt ad (I) Proconsulem Campa- I paniz,

paniæ, nomine Cassellianum, clamantes, & dicentes: Ecce sunt hic homines imperialia iussa contemnentes, & nescimus quem Christum colunt absconditè: quod si illis concessum fuerit, peribit religio, & Diis nostri pro nihilo computantur. Audiens hæc Proconsul, iussit eos capi, & in ergastulo mancipari. Lect. 4. Et sedens pro tribunali, iussit beatum Rufum cum beato Carponio sibi præsentari, & interrogavit eos, dicens: Cuius religionis estis? Responderunt, Christiani sumus, & Christum confitemur. Ait Iudex beato Rufo; cui militas, vel quo honore fungeris? Sanctus Rufus respondit: Diaconus sum. Iudex ait, cuius ciuitatis? Beatus Rufus dixit, Capuanæ Ecclesiæ: dicit Proconsul Beato Carponio; Nunquid, & tu Christianus es? at ille; Et ego ipsum confiteor Christum filium Dei viui, pro cuius amore paratus sum mori. Lect. 5. Cum hæc Proconsul audisset, mox direxit literas Imperatori (K) Diocletiano, indicans se homines inuenisse Christo credentes. Tunc Imperator sic mandauit Proconsuli. Audio quia ex magno genere nati sunt, & ideo ad nos eos dirige, & nos eos diligenter examinabimus. Hoc audiens Proconsul, transmisit eos in urbem Romam, qui iussu Imperatoris in carcerem recipiuntur. Lect. 6. Post tertium autem diem cum adducti fuissent coram Imperatore, dixit ad eos Imperator: Accedite, & sacrificare Diis nostris, & abscedite illæsi. Tunc Beatus Rufus & Carponio dixerunt: Nos Diis tuis nunquam sacrificamus, habemus enim Regem cœlorum, cui sacrificium laudis nos ipsos offerimus. Hæc audiens Imperator, iussit eos plumbatis cædi, deinde iussit consiliario suo, ut eos remitteret in Campaniam ad Proconsulem, dicens: Non possum occidere propter Sibyllam: quia Carponius notissimus erat ei. Lect. 7. Et mandauit Iudici iussionem, ut eos ipse debeat audire, vel occidere si perseuerauerint in illū Iesum

Iesum Christū, qui crucifixus est ab hominibus in Iudæa.
Tunc suscepit eos Iudex, & alia die iussit eos adduci, cum
Consiliatio suo, nomine Aproniano, dicens illis: Sacrifi-
care Dijs secundūm iussionem Diocletiani Imperatoris, &
Maximiniani Cæsaris. Cumque Sancti martyres respondis-
serunt, Quod nunquam consentientes sumus Dijs vestrīs;
iussit eos Proconsul in Equuleo suspendi, & torqueri.
Lect. 8. Deindè præcepit eos in carcerem recipi, quo-
adusque cogitaret quemadmodum eos perderet; Alia ve-
tò die, Sancto Carponio in carcere reseruato, iussit bea-
tum Rufum cum alijs (L) Martyribus in (M) foro præ-
sentari; Quos sacrificare nolentes, fecit omnes in eodem
loco (N) decapitari. Postmodum iussit Sanctum Rufum
plumbatis cædi, & dum diù cæderetur, hilari vultu aspi-
ciens in cœlum, Deo gratias agebat: Cumque orationem
fudisset ad Dominum, emisit spiritum. Lect. 9. Post hæc
Beatus Carponius præsentatur, qui cum secundò interrogatus, tacuisse, & pectus suum percutiens, cœlum aspi-
ceret, iussit Iudex iratus maxillas eius contundi: Sanctus
vetò Carponius dixit ei: Iniquitate plene, malefice quid
perseueris seruum Dei? Tunc accensus ira Proconsul, ius-
sit eum in catastia torqueris: Cumque diutius torqueretur,
læta facie Dominum benedicens, ac orans, spiritum
exhalauit.

L
M
N

NOTATIONES.

Propitiare. *Docet hæc Oratio, corpora Sanctorum Ru-
fi, & Carponij Cathedrali in Ecclesia requiescere. Ip-
se accepi, paucis ab hinc annis intermissam consuetudinem,
qua in horum falso cantatis Vesperis, Præsbyter hebdoma-
darius accedebat ad altare, quod à Septemptrione est in
capite Alæ, ibique pluiali indutus, cantabat Orationem*
Pro-

Propitiare. Itaque traditio est, illo in altari condita esse Sanctorum Rifi, & Carponij corpora. Ego superioribus annis accepi in ciuitate Rheatina haec sancta corpora conseruari; curaui eò literas mitti, quibus datis, responsum est, verè ibi aliquando seruata fuisse corpora Sanctorum Rifi, & Carponij martyrum Capuanorum, quorum nomine existat Ecclesia: tamen à quibusdam Religiosis, quibus Ecclesia concessa fuerat, inde clavis sublata fuisse, relicta nimis ab illis Ecclesia. Credendum est, non integra Sanctorum corpora ab hac urbe nostra alio fuisse translata, sed aliquam eorum partem; imò, & aliquam partem concessam Ecclesiae Parochiali intra nostram urbem ab eorum nominibus appellatae: cuius, cum ipse esset Praesbyter, sapius immisso baculo tentans, cognoui sub altari esse ligneam arcam, in qua non aliorum, quam Titulariū fuisse reliquias maxima probabilitate cogitamus; fuisse non autem adeisse cogitamus propter aliqua signa amotorum lapidū, quæ considerauimus.

B Maximiniano Cæsare. Legendum est, Maximiano Augusto. Duo eodem tempore fuerūt Maximiani Imperatores: Alter dicebatur Maximianus Herculeus, & erat Augustus, Diocletiani collega ab anno 286. Alter dicebatur Maximianus Galerius, à Diocletiano creatus Cæsar anno 292. Herculeus Rome sedem suam habebat, Galerius autem Nicomedia. Vexabant Galerius Orientalem, Herculeus Occidentalem Ecclesiam. Quare Maximiano Herculeo Augusto persequente anno supra trecentesimum, vel 1. vel 2. vel 3. Sancti Rufus, & Carponius passi fuerunt.

C Campaniæ. Campania felix, mutatis aliquantulum finibus, antiquum nomen amisit, vocaturq; Terra laboris. At hoc ipsum nomen Terræ laboris neque recens est: noscitur enim usitatum tempore Martini Papæ. Hic Pontifex in Epistola ad Theodorum, significans quæ sibi acciderant in exilio, hæc inter cetera: Et peruenimus Kalend. Iunij

Messanam, in qua erat nauis, id est carcer; non autem Messanæ tantum, sed in Terra laboris; & non tantum in Terra laboris, quæ subdita est magnæ vrbi Romanorum, sed & in plurimis Insularum, in quibus ne nos transissemus, peccata impedierunt, nullam compassionem adeptus sumus: Hoc accidit anno 650.

In templo Capitolij Capuæ. Ad horum verborum intelligentiam, nosse quid sit capitolium, & quid templum maximè resert: capitolium dicebatur locus in unaquaque ciuitate præcius, murorum ambitu custoditus, ubi potissimum Gentilium superstitione colebatur. Quare non Romæ tantum, sed in alijs etiam urbibus capitolium existebat, ut Capuæ, Beneventi, Tolosæ, Treueris, Cartagine, Constantinopoli. De Capuano meminit Suetonius, scribens illud à Tyberio dedicatum Augusto. Cuius capitolij locus, ut Archiepiscopus Costa descripsit, erat non longè à Cryptoporticu, & Theatro: erat ille serè locus, qui nunc dicitur la Torre, est enim ibi Turris; antiquum opus ab Aragonensibus restitutum. Templum, dicebatur ingens Aedium moles, & ampla structura, siue diuino, siue alii publico usui dedicata: quare non omne Fanum (utpote Fanum Vestæ) dici templum consueverat. Quia ergo templa tantum erant, que magnificè constructa, & dicissimè instructa cernebantur, ideo ante Constantini magni conuersionem, Christiani Ecclesiæ tantum habebant, id est pauperes domos, diuino cultui mancipatas. Templa verò nequaquam: Baron. t. 2. an. 211. & ann. 272: num. 20. His cognitis, animaduertendum, in Breuiario post verbum Capuæ, duo cerni collata puncta, & sequi verbum, Erat, incipiens à litera grandiscula: Hoc aliqui non considerantes, vel interpunktionem falso ex estimantes, crediderunt sanctum Rusum Diaconum suo sanctum ordine in templo capitolij Capuæ, in templo scilicet ab Idolorum cultu mundato, & veri Dei cultui iam consecrato.

Alter ab Augusto peragratis scribitur arcem

Cæsar, Campanis, ante dicasse Deo.

Transiit à falsis in veros denique Diuos

Cum iam deficeret vana supersticio.

Aede ministravit Campanus Rufus in illa,

Pro Christo fuso sanguine conspicuus.

Ego id mihi persuadere non possum: tum quia Christiani
ante Magni Constantini conuersionem, non templa sed Ec-
clesias tantum habebant: tum quia capitolium à Tyberio
dedicatum Augusto, præcipuum erat inter opera publicas,
& sine publica auctoritate in alium vijum conuerti non po-
terat. Quod si ad cultum veri Dei conuersum erat, cuius-
nam publicam auctoritatem intercessisse putabimus, quan-
do Imperatores, eorumque ministri superstitionis fuerunt, &
superstitionis accerrimi defensores? Itaque non ut casu, vel
errore, sed ut consultò facta interpunctionem amplector, &
explico; in capitulo fuisse templum, idest Idoli magnificas
Aedes, paganorum Sacerdotum Curiam, ubi de rebus ad
eorum religionem pertinentibus agebatur, ubi contra Chri-
stianos Edicta promulgabantur, ubi & ipsi Christiani com-
prehensi ad sacrificandum inuitabantur, & idcirco iure op-
timi dicebatur, esse contra Christianos persequitionem
in Provincia Campania in templo capitolij Capuae.

E Cryptis. In montibus, & circa illos multa sunt latibula:
sed quia de Cryptis abditissimis hic mentio est, nolo præte-
rire Cryptam Palumbaræ transflumen: Hæc est una ex il-
lis, de quibus in Reductorio Morali Berchorius: In Apulia
etiam (inquit ille) circa Neapolim dicuntur esse sub mon-
tibus palatia, Thesauris incantatis referta: Communissima
quidem opinio semper fuit esse ibi thesaurum ex maioribus
Antichristo reseruatis. Mibi constat, duos iuuenes animo-
sos, spe aurum inueniendi in eam ingressos, Acceperunt ce-
reum, silicem, & sulphurata; Os cryptæ ingressi, ventre bu-
mi

mi aliquantulum reptarunt, deinde gradus inuenierunt, per quos descenderunt in cryptam: ut retulerunt, habet illa altitudinem palmorum octo, vel parum amplius: est tantum lata, ut ipsi manibus iunctis, brachijst tamen extensis ambularent in ea: Ambulabant in tenebris, ut tamen mutuo sibi animos facerent, uterque altera manu murum percutiebat. Visum est uni, se percutere lignum, quare excusso igne è silice, cereum accenderunt, viderunt portam pineam, & cameram, introgressi, totam lustrantes, nihil inuenierunt. Progressi ulterius, à longè audierunt sonum, strepitumque fluentium aquarum, & coniectantes esse illam aquam, que per concava montis Ierusalem fluit, erumpitque in Trifisco, prosequebantur iter: tandem cum junior dixisset, se esse debilitatum, & ejurire, itinere relicto, eadem via, nihil inuenientes, nihil videntes, reuersi sunt, & egredi sunt alterius diei hora vigesima prima. Quos ut videre socij in molendo relieti, mox exclamarunt: Heu, credebamus vos esse mortuos in Crypta. Hoc mihi constat: nunc tu, lector, de illa communissima opinione iherauri ibi conseruati, iudica ut libet.

Baptizatus fuerat. Intellige Carponium baptismate ini- F
tiatum à sancto Sylvestro, nondum creato Pontifice, sed exi-
stente Presbytero Cardinali, à sancto Marcello iam ordi-
nato: Cuius ordinatio quia contigisse non potuit ante finem
anni 298. quando sanctus Marcellus primas ordinationes
habere potuit; consequens est, ut post annum 298. Carponij
baptisma contigerit, nempe duobus, vel tribus annis ante
martyrium: non est ergo, quod Ferrarius miretur in his
Actis.

Carponius tibi nomen. Percepta per Baptismum gratia G
Christi, Carponius quasi carperit gratiam, hoc nomen ac-
cepit à sancto Sylvestro. At Carponius est nomen Græcum,
significans idem, quod Fruktus Nous. Quando igitur di-

Etus est Carponius quia carpsit gratiam, non fuit ethymologia, sed quædam allusio vocis: neque nouum est, ut aliqua dictio præter veram ethymologiam, Allusionem admittat. Hinc obseruo, quod Catechismus Romanus docet, peractis nempè cæremonijs omnibus, ad extremum nomè Baptizato imponi.

H Sibylla persequutrix. Quod hic de Sybilla dicitur, C. Baron. corrigendum annotauit: eoque magis corrigendum videtur: nam verba secundæ lectionis, & sextæ, inter se pugnant: in secunda dicitur Carponius timuisse Sibyllam, & excessisse Roma: in sexta dicitur Imperator, ob eiusdem Sibyllæ timorem noluisse occidere Carponium Romæ. Ego nè Breuiarij verba corruant, duo sèpius excongitavi. Vnum est, ex Bar. in App. nu. 26. Vulgi quadam simplicitate factum, ut libri Sibyllini, Sibylla ipsa credita sit: quemadmodum Augustus ex Sibyllinis oraculis cognovit Dominum Saluatorem, & tamen vulgo creditum est, Sibyllam digitò monstrasse Saluatorem Augusto: Ita in re nostra, quia superstitionis Pontifices ex vaticinio Sibyllarum persequutionem in Christianos eliciebant, vulgo creditum est, Sibyllam ipsam Christianorum fuisse persequutricem: Contra vero, quia Christiani docti viri (qualis poterat esse Carponius) Christi fidem, ex Sibyllinis oraculis Gentibus persuadebant, Bar. tom. 2. ann. 143. ideo, illos quasi viuenti Sibyllæ notos fuisse, posteri simplices crediderunt: Dicitur autem Imperator timuisse Sibyllam, quia fortasse timebat, nè Carponius Romanos, qui Sibyllina carmina maximi faciebant, aliquo ex illis repetito vaticinio, commoueret. Alterum est, nihil obstat quin dicamus, hic Sibyllæ nomen non esse antiquarum vatuum appellatiuum, sed proprium alicuius primariae feminæ in Imperiali Palatio, quæ Diocletiano Nicomediae commorante, impietatis Vicaria, in urbe Roma perseguitione Christianorum instaret: cui Carponius, ut potè Medicus,

dicus, poterat esse notus, & charus: ipse tamen ne in ipsum ab illa propter odium fidei saeuretur, meritò formidauit: contra verò Maximianus Augustus, videns Carponium, & agnoscens illum Dominae Sibyllæ charum, iure optimo formidare potuit, ne Sibyllæ displiceret, si illi necem inferret. Hec, ò mi lector, boni consule. Quod si verba de Sibylla Vate accipere, uti sonant, vales, corrigenda non inficior.

Ad Proconsulem. Proconsulem seu Præsidem Prouinciae Capuæ residere consueuisse testantur Acta S. Prisca martyris, quorum Auctor martyrium refert (etsi perperam) ad tempora Valentis: necnon Acta S. Marcelli militis, de quibus infra: clarius tamen hoc habent hæc ipsa Acta S. Rufi: hoc enim significant illa verba: Cum esset persequutio Christianorum in Prouincia Campaniæ in templo capitolij Capuæ, & illa: Ecce sunt hic homines Imperiali iussa contemnentes. Capuani Gentiles indignatione commoti loquuntur, & dicunt, Hic, Hic: Ergo Capuæ Proconsuli ius dicenti loquuntur, & Sanctos accusant.

Diocletiano. Diocletianus hisce temporibus, idest anno supra trecentesimum primo, secundo, tertio, & quarto Nicomediae commorabatur: quare oportuit à Proconsule dari literas ad Maximianum Augustum Romæ degentem. Honoris tamen gratia, cum esset Diocletianus Imperij caput, & persequutionis Auctor, ad illum dicebantur metu literæ de causis Christianorum.

Martyribus. Hinc obserua quamplurimos Christianos martyrium Capuæ consummatasse, quorum nomina, & si ignorantur in terris, clarent in cœlis.

In foro præsentati. Non objure insinuat forum suis-
se locum sacrificijs aptum, & deputatum. Ego intelligo fo-
rum, locum exercendi iudicij, imò ipsum capitolij locum.
Sanctus Cyprianus in sermone de lapis, id quod primò fo-
rum dixerat, deinde capitolium appellauit. Verba sunt:

Ante

Ante Aciem multi victi sine congreßione prostrati, nec
 hoc sibi reliquerunt, ut sacrificare Idolis viderentur inui-
 ti, vt̄rō ad forum currete, ad mortem (*id est animæ pro-*
priæ) spontè properare, quasi hoc olim cupierint, quasi
 amplecterentur occasionem datam, quam semper opta-
 sent: quot illic à Magistratibus vespera urgente dilati sunt?
 quot ne eorum differtretur interitus, etiam rogauerunt
Hac Cyprianus. Ergo Christiani auditis editis, timore per-
 cussi, spontè currebant, ut sacrificarent Idolis: currebant ad
 forum, ubi erant Magistratus. Erat igitur forum locus ad
 sacrificandum Idolo destinatus. Prosequitur Cyprianus.
 Nonne quando ad capitolium spontè ventum est, quan-
 do vt̄rō ad obsequium diri facinoris accessum est, labauit
 gressus, caligauit aspectus, tremuerunt viscera, brachia
 conciderunt, non sensus obstupuit, sermo hæsit, lingua
 defecit? Ecce Christiani, qui vt̄rō currebant ad forum, ut
 coram Magistratu Christo renunciarent, & sacrificarent
 Idolo, nunc dicuntur vt̄rō venisse, accessisse ad capitolium
 facinoris locum. Sed quod, qualenam facinus? prosequitur
 Cyprianus. Stare illic potuit Dei seruus, & loqui, & re-
 nunciare Christo, qui iam Diabolo renunciarat, & sæculo?
 non ara illa, quò moriturus (*secundum animam*) accessit,
 robus illi fuit? Vnum in capitulo facinus tria crimina con-
 tinebat, vnum, spontè se sistere, & stare coram Magistratu:
 alterum coram Magistratu renunciare Christo: tertium,
 ad Aram accedere, & sacrificare. Itaque in capitulo erat
 forum, in quo Magistratus considens Christianos de religio-
 ne interrogabat, & contra fortessentiam serebat. Sed
 quid in hoc immorandum? Nos Christiani habemus Epi-
 scopia, quæ habent Ecclesiam, & Episcopale Palatium, &
 in Palatio forum, id est Tribunal ad iudicandum: & quan-
 do causa religionis agitur, Episcopus in Palatio de hæreſi co-
 gnoscit, & pro Tribunal, sententiam recitat: sed Reus in-
 Eccl.

Ecclesia vel Palinodiam canit, vel impoenitens curia traditur sæculari. Ita in capitolio erat templum Idoli, & forū, seu curia, ubi de superstitione Iudices cognoscebant.

Eodem loco decapitari. Aegeæ ante atrium fori Claudius, Asterius, Neon fratres Christiani pro Christo cruci affixi, martyris coronam acceperunt. Baron. tom. 2. an. 285.

N

DE S. PRISCO EPISCOPO, ET MART.
Kalend. Septembris.

Martyrol. Rom. kalend. Septembris Capuae via Aquaria sancti Prisci martyris, qui fuit vnum de antiquis Christi (A) discipulis. P. Natalis Libr. 8. cap. 17. A
Priscus discipulus fuit vnum ex antiquis discipulis Christi, licet inter nomina septuaginta duorum discipulorum, qui à Dorotheo Abbe conscripti sunt, non reperiatur. Hic enim ille pater familias fuisse assertur, in cuius (B) domo Christus Pasca ubi parari fecit, & eius cœnaculo cum discipulis discubuit, & eorum pedes lauit, vt Damasus ait. B
Hic post Ascensionem Domini veniens Romam cum Apostolo Petro, in partibus Campaniae Euangeliū (C) praedicauit. Qui & apud Capuam via Aquaria depositus est kal. Septembris, vt dicit Ado. Breu. Capu. in calendario, Kal. Septembris Prisci Episcopi, & martyris dupl. & sol. & xi. Fratrum: Egidij, & Ferentiani, Et in Officio. Passio Sancti Prisci Episcopi, & martyris. (D) Lectio vii. Beatus autem Priscus Episcopus, Capuae est donatus a Domino, ut populum, qui ibi adhuc (E) Dianaë vana sacrificia offerebat, liberaret, & ad veram Deicognitionem, atque credulitatem perduceret: Qui ante ciuitatem, non longè à Porta, quæ (F) Albana nuncupatur, in via, quæ dicit Beneuentum, cum duobus ministris suis habitabat: Cui tantam Deus contulit gratiam, ut quotidie infinita populi multi-

A

B

C

D

E

F

G multitudine ad sanctam eius prædicationem (G) concurrent. Lect. 8. Sed cum Deus per eum multa ibi ostenderet mirabilia, sanando infirmos, suscitando mortuos, illuminando cœcos, dæmones ab obsessis corporibus effugando; atque multitudinem populi ad fidem Domini convertisset, concitata est seditio non minima paganorum à Sacerdotibus suis, qui quæstum magnum perdiderant nō recipientes solita responsa Dæmonum. Adierunt itaque Proconsulem, clamantes per Priscum euersum esse populum relicto (H) templo Diana, prædicantem eis nescio quam superstitionem sectam. Tunc Proconsul iussit sanctum Priscum teneri, & à carnificibus ad sacrificandum compelli. Lect. 9. Cum autem carnifex, eum interficere volentes, pugionibus, & lignorum fustibus, sacrificare compellerent, & eorum brachia aduersus Sanctum Dei defecissent, Beatus Priscus adstantibus eis, extensis manibus ad cœlum, orabat dicens: Domine Iesu Christe gratias tibi ago, quia me non fraudasti de numero Sanctorum tuorum: sed ad desiderium meum me perducere dignatus es: sit nomen tuum benedictum in sæcula, & suscipe modo spiritum meum, Domine Deus meus. Cumque complesset orationem, statim emisit spiritum, gaudensque, & latus perrexit ad Dominum. Inimici autem stupefacti, & confusi, reuersi (I) sunt, non præualentes aduersus Sanctum Dei: multi verò ex eis crediderunt in Dominum Christum.

N O T A T I O N E S.

A **D** Iscipulis. Et si Prisci nomen Romanum est, tamen ipsum fuisse genere Iudeum, non ambigo: quia Martyrologia communiter ipsum unum è Christi discipulis fuisse, dicunt: at omnes antiquos illos Christi discipulos fuisse Iudeos non est ambigendum. En illa die Palmarum duo Gen-

giles accesserunt ad Philippum, & rogabant eum, dicentes: Domine, volumus Iesum videre. Philippus autem venit, & dixit Andreae, Andreas rursus, & Philippus dixerunt Iesu. Obserua nunc, ambus Apostolos simul retulisse Christo: & profectò sanctus Chrysostomus utrumque per se discipulum illud retardasse affirmat, quia audierant ab ipso Christo, In viam gentium ne abieritis. Accedit ad hæc, quod ipse Dominus Iesus Christus quando adeisse Gentiles quærentes eum videre, audiuit, futuram gentium conuercionem, & mortis sua imminentis indicium, & veluti prænotificum agnouit, & ideo de sua morte, & gentium vocatione copiose loquutus est. Ergo ex re, ut potè noua, quæ nondum euenierat, Christus de gentium conuersione loquendi occasionem accepit. Præterea sanctus Petrus à Cornelio Centurione viro Gentili vocatus, dixit, ut habetur Act. x. Vos scitis quomodo abominatum (idest nefas) sit viro Iudeo coniungi, aut accedere ad alienigenam. Igitur etsi Christus aliquibus gentilibus beneficia præstavit, eosque in se credentes recepit, non tamen ad discipulatum, vel ad familiarem consuetudinem eos admisit: & proinde sanctus Priscus antiquus Christi discipulus, non gentilis, quale nomen habebat, sed Iudeus, qualem habebat consuetudinem, existimari, & credi necessariò debet.

Domo. Cuiusnam fuerit illa domus, in qua Dominus Iesus Pascha fecit, Euangeliæ non exprimunt. Scriptorum alij dicunt suisse Ioannis Euangeliæ, alij Ioannis cognomento Marci, qui Mariæ filius dicebatur, & Barnabæ consobrinus; alij Simonis leprosi; alij (ut Natalis hic resert) nostri sancti Prisci: Planè suisse domum sancti Ioannis Euangeliæ non videtur probabile, cum sanctus Lucas scribat ipsum Ioannem cū Petro missum ad perquirendum, ubi Pascha parandum foret, nec ut in domo sua pararet, Dominum præcepisse; quinimò iussos esse lequi bominem lagenam aqua

portantem. Fuisse domum Ioannis Marci, mibi non probatur ex eo, quod illi duo discipuli paraturi Pascha, missi fuerunt ad patrem familias: ille autem Ioannes Marcus, quia dicitur filius Mariæ, filius familias potius, quam pater existimandus esse videtur. Fuisse vero domum Simonis leprosi, verisimile non est, quia domus eius erat in Bethania: & tantò magis dubium redditur, quia interpres dubitant, an illa uincitio, quæ à sancto Marco, & Matthæo commemoratur biduo ante Pascha, facta in domo Simonis, sit eadem cum illa, quæ ante sex dies Paschæ facta scribitur à Ioanne: Dum interpres non conueniunt, & mibi admodum placet sententia Calestani, & Baronij, aliorumque dicentium duas fuisse uinciones; non videtur aliquo modo verisimile, ut Simon, qui in Bethania prandiu, seu cænam fecit Salvatori feria quarta, ipse idem feria quinta, relitti Christo in Bethania, Ierosolymam iuerit, paraueritque Pascha. Quare probabilior censenda est assertio de domo sancti Prisci: cui saet etiam in Gemma Animæ Damantes, Auctor mibi citatus à Nicolao Lagbo in libro miraculorum Sanctissimi Sacramenti nuper impresso. Colligamus ergo sanctum Priscum, virum Iudeum, ciuem Ierosolymitanum nobilem, diuitem, qui, contempto decreto conciliabuli, Christum Dominum, & Magistrum recipere non formidauit.

C Prædicauit. Etsi nec in Martyrologio, nec in Petri Catalogo Priscus nominatur Episcopus; tamen dum legimus ipsum prædicasse Euangeliū, cogimur affirmare fuisse Episcopum: nam si sanctus Priscus non fuisse Episcopus, non potuisset Ecclesiam constituere, nec Sacramentorum ministros ordinare. Addo ex vita S. Apollinaris Episcopi Rauennatis apud Laurentium de la Barre., & apud Surium, aperte colligi, S. Petrum certis ciuitatibus prædicatores destinasse, sacris precibus, & manuum impositione (sacra scilicet ordinatio) prius adhibitis. Et profectò in via Aquaria hoc nomine perpe-

perpetuò cultus fuit: & inter Acta Beatae Matronae in parietibus picta repreäsentabatur inuentio sancti Prisci, eratque imago viri senis, Episcopalibus induit, qui præsente Beata Matrona, e refuso puto, extrahebatur. Id absque ulla hesitatione asseruerunt doctissimi viri, & Illustrissimi S.R.E. Cardinales, Sanctorius, Baronius, & Bellarminus. Sanctorius, qui multorum Antistitum Capue collecta nomina, inter sua manuscripta reliquit, ita habet: Priscus unus de antiquis Christi discipulis, primus Episcopus Capuanus, & martyr via Aquaria. Romanum Martyrologium kalen. Septembris, Petrus Natalis lib. 11. cap. vlt. nu. 233. vbi Sixtum eum appellat, dicens: Sixtus Episcopus Capuanus, primus eiusdem urbis Antistes, apud ipsam ciuitatem via Aquaria dormiuit. Hec Sanctorius, qui optimè aduersus Sixtum pro Prisco dictum: & erroris occasionem illam facilem arbitror, quia Sixtus, & Priscus ambo fuere Discipuli, & ambo sancti Petri comites, ambo Episcopi, & martyres, & amborum Kalendis Septembris memoria celebratur. Baron. tom. I. an. 46. ita habet: Habuit à Petro institutos Episcopos Sicilia Pancratium, Marcianum, Betillum, & Philippum; Capua Priscum, Neapolis Asprenum, aliter Asprenatem. Bellarminus dudum Archiepiscopus noster, in manucripto Catalogo Capuanorum Antistitum ita habet: Priscus Episcopus, & martyr unus ex antiquis Christi discipulis, à sancto Petro Apostolo Capuam missus fuit. Quin etiam Bellarminus in concionibus ad populum de Episcopatu, & Apostolatu Prisci Iepesapius meminit. Id ipsum affirmant Alphonius Ciacconius, & ij, qui Neapolitanam historiam stylo vulgari, seu latino prosequuti sunt. Quibus omnibus addo Maurolycum, & Galeatum in Martyrologijs. Maurolycus ita habet: Kalendis Septemb. Apud Capuam via Aquaria sancti Prisci Episcopi, & martyris, atque unius ex antiquis Christi discipulis. Galeatus item Kalend. Sep-

semb. habet: Capuæ via Aquaria sancti Prisci Episcopi, & martyris: hic unus è septuaginta discipulis cum Beato Petro Apostolorum Principe Romam profectus, indè Capuam venit, ubi verbum salutis cum disseminasset, palmam martyrij tulit. Item in Mart. Patritiano literis rubris notatum legitur: Capuæ natale sancti Prisci Episcopi, & martyris.

D Lectio 7. Martyrol. Rom. die primo Septemb. de duobus Prisci agit, at narratio Breuiarij Capuani ex duobus unū effinxit: sed ut Cardin. Bellarminus aduertit, in primis tribus lectionibus, sancti Prisci, qui ex Africa venit, res gestas Breuiarium narrat, in tribus vero lectionibus ultimis sancti Prisci prioris, qui ad Capuanos paganorum erroribus implicatos, missus fuit, passionem attingit: & ideo nos septimam, & octauam, & nonam lectiones, ut pertinentes ad hunc Priscum, exscripsimus.

E Adhuc Diana. Dictio Adhuc indicat aliud tempus, immo longum præcessisse: & à Breuiario posta fuit, quia Prisco iuniori gesta res adscribitur: quasi dicatur: erant elapsi quadrigenti, & amplius anni, & neque penitus auulsa erat illa falsa religio. At nos, qui Prisco primo rem gestam adscribimus, dictiōnem adhuc expungendam dicimus. Nam Priscum primum Euangeliū prædicatorem antecessit alias nemo: sed plane, quia nos antiqua monumenta ita recipimus, ut Breuiarium non contemnamus, ideo facile credimus, Tisatinae superstitionis, quam sanctus Priscus antiquior incepit euertere, tempore sancti Prisci secundi supersuisse reliquias: neque mirum, quia etiam tempore sancti Abbatis in monte Cassino erat fanum Apollinis: & sanctus Gregorius Magnus creatus Papa, mox conuerxit animum ad purgandam campaniam ex reliquijs Idololatriæ, S. Antoninus in Chro.lib. I. tit. 12. cap. 3. §. 5. Imo et si tandem aliquando labore, & sanguine tot Episcoporum Diana supersticio extin-

Et a fuit; simul tamen Diana nomen ab ore Capuanorum tolli non potuit: illū etenim Fanilocus, etiam anno 945. in Chro. Cassinensis, ad Arcum Diana legimus appellatum, Chr. Cass. l. 1. cap. 56.

Capuae non Diana tantum colebatur, sed illa Deorum, omnium antiqua turba. Legimus templa Iouis, Martis, & Fortunae: Audimus in agro campano retenta, et si corrupte, nomina sacellorum Apollinis, Herculis, Cereris, & Bellone: Cernimus simulacra Iouis Mortani, Mercurij, Solis, & Cibelles: At si tot falsa numina Campani venerabantur, cur contra Dianam S. Priscus predicationem instituit? An quia Diana templum antiquissimum omnium, praeceteris omnibus frequentabatur? An quia Diana, quæ virgo fingebatur, fingebatur à nouis coniugibus placari petita venia, eaque de causa sanū continuis vel manifestis, vel occultis obscenitatibus nō carebat? Natalis Comes lib. 3. cap. 18. An quia Diana nō unū, ut alijs Dijs, sed plura munera adscribabantur: illam quippe colebant virgines, virginem; Puellæ pertæse virginitatis placabant gestando canistra sacrificiorum: Prægnantes honorabant Zona apud ipsam appensa: Partuentes inuocabant obstetricem, quæ suæ matri fuerat obstetricata: Diana sacrificabant venatores venatrici; viatores pastoresque, viarum, nemorumque custodi: agricultores primitiarum amatrici; poetæ sorori Phœbi; Magi beneficique Reginæ nocturni silentij? Non erat ergo qui Diana auxilio se non crederet indigere: ideoque sanum eius non stata aliqua die tantum; sed quotidie à multitudine sacrificantium adibatur. Accedit quod dæmon simulat: firma Diana, visibilem cum viris, & mulieribus inibat societatem, & nocturnos agebat choros. O utinam huiusmodi societas effet extincta: Nunc & in orbe etiam Christiano (prob dolor) sœminæ reperiuntur, & viri cum demone versantes: dicuntur illæ Lanare: Lanare, quasi Dianare,

idest à secta, & societate Ianæ, seu Diana: nam Ianæ est idem quod Diana, ut Macrobius docet lib. I. cap. 9. Hæc cum ita sint, quid mirum si contra Dianam Tisatinam primum indictum est bellum à S. Prisco? Ita quoque S. Thimoteus contra Dianam Ephesinam pugnauit, & S. Nicolaus Episcopus contra Diana templæ. & simulacra singulari quodam ardore serebatur: Ceterum quod dicitur sanctum Priscum, datum Capua à Domino, intelligendum est, datum à Deo, sed per S. Petrum vel in primo Adventu, idest anno 44. vel in secundo, idest anno 46.

F Albana. Dominus Cæsar Costa Archiepiscopus in inueniendo Capuae veteris situ diligentissimus, sex portas inuenit: quarum una est hæc Albana, quasi inter Orientem, & Meridiem posita. Altera huic opposita fluialis, versus flu men ad Occidentem, tertia Diana ab Aquilone, templum Diana Tisatine respiciens; & quarta huic opposita ad meridiem respiciens Atellas, Atellana; quinta inter Albanam, & Tisatinam Porta Louis ad Orientem; sexta inter Atellanam, & fluualrem Cumana, respiciens Cumas. Dictam Albanam credimus ab Aede Alba propè posita. Sed Aedes Alba quidnam censeo fuisse templum, non tamen alicui Deo sacrum: fuisse Romæ huiusmodi templo non sacra, certo certius est; erat enim Curia Ostilia templum non sacrum, & Capuae talem censeo Aedem Albam.

G Concurserent. S. Priscum inter cetera docuisse cultum, & obseruantiam diei Dominicæ ab Apostolis institutæ, persuadeo mibi ex eo, quod in eius Pago non semel audiu. Ut narrant ibi, iumenta, quæ primo die hebdomadæ onerata, ante domum S. Prisci transibant, frequentissime cadebant: de qua re cum Agajones partim admirarentur, partim dolerent, Sanctus inde accipiebat occasionem patescendi mysteria fidei, & monebat illos, nè illo die onerarent iumenta, sed solitis ab operibus abstinerent: ideo Parochiani similes,

ces, & idiotæ dicunt aliquando diem Dominicam institutam à S. Prisco.

Templo. Templonè an Fano? Magnum apud antiquos H
inter Fanum, & Templum discrimen erat, Bar. tom. 2. an.
211. Templum dicebatur Aedes ingenti mole pernobilis, &
magnifice perornata: quare Vestalis Aedes Romæ non tem-
plum, sed Fanum erat. Profectò Aedes Tifatina à Velleio
Paterculo appellatur templum. Post victoriam (inquit de
Sulla) qua descendens montem Tifata, cum Norbano
concurserat, Sullā gratum Dianæ, cuius numini regio illa
sacrata est, soluisse aquas in medendis corporibus nobi-
les, & potius agros omnes addixisse Deæ: Huius gratæ
Religionis memoriam, & inscriptionem templi affixa-
posti, & æream tabulam, esse testatam.

Sed in antiquis Epitaphijs, in quibus simplicitas, pro-
prietasque verborum maximè retinetur, legitur Fanum.

Q. PETICIO M. F. FAL. MAG. FANI DIANAE.

EX TESTAMENTO. Q. PETICI, M. F. FAL.

L. PETICIO M. F. FAL. FRATRI.

C. VELLEIO C. F. PAL. VRBAN.

MAG. FAN. DIAN. TIF.

HONORATO EQVO PVBL.

A.B. IMP. ANTONINO AVG.

CVM AGERET AETATIS ANN. V.

C. VELLEIVS. VRBANVS, ET TULLIA

NIGE PARENTES. DD.

*Itaque si Aedes Dianæ Tifatinæ Fanum erat, dicamus
in Breuiario dictum esse templum more nostro, qui Aedes
qualescumq; templo nominamus, & apud Velleium nomen
templi*

templi veluti generis habere significationē. Dicamus etiam Aedis Tifatinae magnificentiam non esse adeò amplificandam, ut illa à Poetis ficta solis Regia censeri possit. Dicamus tandem hanc Aedem celeberrimam fuisse non tam magnificantia sue structuræ, vel ornamentorum splendore, quam propter antiquam superstitionem summa cura, diligentiaque custoditam, & cultam. Erat Fanum in latere montis supra Capuam, sicut illo ipso in loco, qui nunc Ecclesiā, & ab Ecclesia, Sancti Angeli ad formas nuncupationem habet: apparent illius adbuc nonnulla vestigia.

I Reuersi sunt. De loco Martyrij, & sepulture S. Prisci Breuiarium nihil attingit: quia tamen afferit illo iam occiso, reuersos esse carnifices, non obscurè significat illum extra ciuitatem consummasse martyrium. At constans traditio, & Martyrologia clamant, depositum in via Aquaria: Quia dicitur fuisse depositus, credere nos oportet corpus occisum à carnificibus, vel relictum feris, vel proiectum in aliquam foueā, & deinde ab ipsis Prisci discipulis acceptū, & tumulatum. Depositionis autem locus obliuioni traditus, mansit incognitus, donec S. Matrona illum inuenit, & inibi Ecclesiam ædificauit. At via Aquaria quæ nam est? Non longè à latere meridiano Ecclesiæ S. Prisci apparent aquæductus non pauca vestigia, quibus adharet via per medium Pagum descendens: possumus opinari illo antiquissimo etiam tempore, eandem ibi fuisse viam, quæ aquæductis adharentis, cum ipso aquæductu ad murum ciuitatis usque descenderet: seu (quod descriptioni Domini Archiepiscopi Costa conforme videtur) illa via caua, quæ non longè à latere Aquilanari ipsis Ecclesiæ descendit in longitudinem mille ferè passuum, & peruenit ad quadriuium illud, quod est propè angulum inferiorem campi Sancti Martini, dicatur ibi alla Grottella, antiquius dicebatur à Bagnuolo; ibi, vel ibi propè erat porta Louis. Illa via potest censeri Aquaria, quia à porta

porta ciuitatis rectâ ad Orientem excurrens, aqueductui non longè à tergo Ecclesie S. Prisci, sese iungebat.

Cum paucis ab hinc annis Parochiani S. Prisci Ecclesiam ampliare vellent, inter rudera quædam, tres eiusdem mensuræ, ac forme lateres inuenerunt. Habent illi in ipsa figlina impressum cirulum, & inscriptionem L. A N S I P R I S C I . Ego (si quis hanc velit rem esse S. Prisci) illi interpretor L. id est locus Ans Prisci, & dico significari, ibi fuisse locum, in quo depositus fuerat ille Sanctus, qui appellabatur Ans Prycus. Ans erat nomen hebreum, Esdræ 2. cap. II. Priscus latinum: solebant Iudei hebreos nomini latinum addere: Ita Saulus dictus est Paulus: Simon, Niger; Ioannes, Marcus, & Ioseph, Flavius. Neque mirum si hic non legitur Ans, sed Ans, quia apud nos M. ante S. in N. facile transit, quemadmodum Amiancti, Ansanti quoque dicitur: ideo Ans hebraicè, Ans latine pronunciar, scribique potuit: Quod verò inscriptio sit ita simplex, ut nomen S A N C T I , vel Martyris non habeat, neq, mirabitur qui antiquorum Christianorum candidam simplicitatem considerabit: Ecce in promptu habemus exemplum. Romæ intra Catacumbas inuisitus (teste Baronio, tom. 2. ann. 259.) Locus Sancti Maximi Martyris, in quo simplex ille titulus legitur, LOCVS MAXIMI.

DE S. PRISCO EPISCOPO, ET CONFESS.

Kalend. Septembris.

Martyrol. Rom. kalend. Septembr. Capuae item alterius Prisci Episcopi, qui unus fuit ex illis Sacerdotibus, qui in persecutione Vuandalorum ob fidem catholicam variè afflitti, & velustæ nauim impositi, ex Africa ad campaniæ litora peruererunt, & Christianam disciplinam in ijs locis dispersi, diuersisque Ecclesijs præfeci-

mirificè propagarunt: Fuerunt autem eius socij Castrensis, Tammarus, Rosius, Heraclius, Secundinus, Adiutor, Marcus, Augustus, Elpidius, Canion, & Vindonius. *Breuiar.*

- A** Capuan. Oratio. Propitjare, &c. Lect. 1. (A) Temporibus quidem Valentiniani, & Valentis Augustorum in partibus Orientis (B) Apollinaris Laodicensis Episcopus, à fide catholica, pro cuius amore multa composuerat opuscula, deuians, hæresim condidit, quæ hactenus nomine ipsius nuncupatur. Atque eodem tempore (C) Valens Augustus à Leontio Arianorum Episcopo baptizatus, Christianis persequitionem misit: quique in quarto Imperij sui anno ipse Valens Augustus talem dedit legem, ut etiam monachi compulsi, arma bellica tractantes, sæculo isti magis, quam Deo militarent: Nolentes verò, fustibus, & tormentis necarentur. Lect. 2. Vnde factum est, ut ministri tam execrabilis iussionis, Africam attingentes, dum quædam in ciuitate multos Sacerdos, iussa Principis contemnentes, diuersis interimerent poenis, & viderent se nihil proficere, eiectis de carcere, qui tenebantur, applicatoque uno ex eis, qui Priscus dicebatur, ornato moribus, patientia, & Episcopatus honore, dixerunt. Quare iussis Principum non obeditis, ut arma tractetis bellica, & effugiatis tormenta, quæ vobis præparantur? Beatus Priscus respondit: Tormenta vestra non pertimescimus, quoniam Deum habemus in cœlis, cuius arma induti, resistimus Diabolo, & Principi vestro. Lect. 3. Tunc videntes maligni ministri constantiam eius, inito consilio, ut suo placerent Principi, nauem iusserunt vetustissimam præparati, ut illic Beatus Priscus cum alijs, qui remanserant (D) sanctis, impositi, alto pelago pertusa naui maritimis feris traderentur in pastum: Expletis verò iussionibus impiotum, gubernante Deo, qui Santos suos non derelinquens, in æternum conseruat, illæsi, atque psallentes in Campano litore perue-

peruenerunt. In qua prouincia singuli, Angelo praeunte
Duce, per diuersa (E) oppida sunt concessi custodes: E
Beatus autem Priscus Episcopus, Capuae est donatus a
Domino.

Temporibus quidem Valentiniani. Ex Martyrologio A
satis constat expulsonem S. Priisci, aliorumque Sanctorum
ex Africa, contigisse tempore Vuandalicæ persequutionis:
ideoque (cum Baronio) quod dicitur hic de temporibus Va-
lentiniani, & Valentis omnino corrigendum est, ut nos in
via S. Castrensis supra notauimus.

Apollinatis. Apollinaris ciuis Laodicenus, non Episco- B
pus, quatenus ex Annal. Bar. colligi potest; tamen Bre-
uiario nostro consentit Sigisbertus in Chr. an. 383. & Ado
ann. 364. qui Laudociae, seu Laodicenum Episcopum nomi-
nante Bellarminus quoq; De script. Eccl. nominat ipsum
Episcopum. Hic eximius Doctor, ingenio verè mirabili,
non sacris tantum, sed poeticis etiam facultatibus eruditus,
Iuliano Apostata imperante, & deinceps, magna cum lau-
de in Ecclesia versabatur. Hunc S. Hieronymus Antiochiae
docentem colebat, audiebatque: At miser suo fretus ingenio,
lapjus insalsa dogmata, à Sanctis omnibus impugnatus est,
& à Damaso Papa in Romano Concilio damnatus: tandem,
imperante Theodosio, infelix hæresarcha migravit è vita.
Baron. tom. 4. ann. 371. & ann. 373.

Valens Augustus. Mortuo Iouiniano Imperatore, Va- C
lentinianus anno 364. V. Kalend. Martij creatus est Im-
perator, qui mox kalendis Aprilis Valentem fratrem Im-
perij collegam assumpsit; eoque relictio in Oriente, ipse in
Occidentem se contulit: A principio ambo catholici, qui
fuerant catholicæ fides confessores, quando, nè Iuliano Apo-
stata sacrificanti obtemperarent, baltea deposuerant. At
Valens, anno Imperij 3. pugnaturus contra Goths, Thra-
ciam populantes, sancto baptijmate pro diuina sibi conci-

lianda gratia intangi volens, uxoris Arianae lenocinio de-
linitus, ab Eudoxio Constantinopolis Episcopo Arianu se se
baptizari permisit: Hinc Orientalis Ecclesia Arianorum
procellis exagitari caput: Verum anno 375. id est duodeci-
mo Imperij sui, defuncto Imperatore catholico, quem vere-
batur, Fratre Valentiniano effrenata libertatis audacia
legem tulit, ut monachi militarent: nec persequutio quievit,
donec anno 378. id est Imperij decimoquinto, in prælio sa-
gitta percussus, agrestem ingressus casam, ibi, ipsa nimis
casu ab inimicis incensa, viuus exarsit. Hæc Baron. tom. 4.
in prænotatis annis.

D Sanctis alijs. Quam magna fuerit multitudo Christia-
norum, qui in nauim illam impuls, vel sponte sunt ingressi,
satis claret ex vita S. Castrensis, ex qua nec obscurè colle-
gimus Sanctos duodecim, & ibi, & hic in Martyrologio no-
minatos fuisse Episcopos, & Pastores plebium, earumq; Du-
ces in adeundo persequitorum Tribunalia, & subeundo pro
fidei confessione tormenta.

E Oppida. Quibus oppidis, seu ciuitatibus hi socij S. Pri-
sci prefecti fuerint (uno excepto Castrense, qui in agro con-
stitit Sueffano) certò non constat.

Creditur autem Secundinus praefuisse Troiae, quæ diceba-
tur Ecana: Marcus Bouini, Adiutor Cauæ, Tammarus
Beneuenti, Canio Acherontia, Elpidius Atellis: de Augusto,
Vindonio, Rosso, Heraclio, lux nulla. Sed obstant Acta S.
Castrensis, in quibus habetur Sanctos impetrasse à Domi-
no, ut ipsorum omnium corpora intra unius patriæ fines
sepelirentur. Quare intra fines Campaniæ, id est Terræ la-
boris constituerunt omnes: & S. Tammarus dicitur obiisse
in loco nunc Auerjanæ Diœcesis, qui vocatur Vicus de Pan-
zano, olim, ut legi in Instrumento S. Ioannis ann. 946. Vi-
cus à S. Tammaro, & ibi ostenditur eiusdem Sancti Sepul-
chrum.

Sed planè quamquam hi Sancti Confessores diuersis Op-
pidis sunt attributi custodes; tamen in Capuana Diœcese se-
rè omnium viget memoria: Castrensis habet Ecclesiam Pa-
rochialem in Castro maris Vultureni: habuit alteram inter
Marcianum, & Magdalunum; imò, & aliam quæ exta-
bat an. 1125. in loco alla Fontanella propè riuum de Caluo:
& quarta extabat an. 1173. in territorio Cäcielli. Secundi-
nus habet etiam bodie plures Ecclesias Parochiales, unam
in pago eiusdem nominis, alteram in pago Bellonæ, tertiam
in Sabiniano, & olim aliam in territorio Castelli ad mare.
Tammarus cum Ecclesia pagum nuncupationis eiusdem in
via noua Neapolitana. Augustus habet Ecclesiam dirutam
non longè à pago S. Prisci: Fuit olim ibi pagus, & Paro-
chia: Non multis ab hinc mensibus fuit inde amosus lapis,
quis r̄mam fontis baptismalis habebat: sed inter portandum,
cum peruenissent boues ad triuim paululum longè ab Eccle-
sia, quasi nolentes egredi fines ipsius Ecclesiae, constituerunt:
& dum acti, ulterius progrederi voluerunt, fractus est, &
operi destinato deseruire non potuit: nunc est beneficium
simplex opulentum. Elpidius habet suam Ecclesiam in pago
Cajapulli. Adiutor habuit suam in territorio Cancielli, ex
sæpe citato diplomate Alphani Archiepiscopi ann. 1173. &
alteram circa Capuam, de qua mentio est in quodam In-
strumento Sancti Angeli ad formam, quod ego legi. Vin-
dorius est, meo iudicio, qui Mendonius legitur, habebat Ec-
clesiam foris Capuam, ubi dicebant alla Murata, & exta-
bat anno 1240. ut legi in Instrumento Monasterij monia-
lium S. Ioannis. Rosij & Eraclij fuisse Ecclesias in Diœcese
Sueßana, apparet in Bulla confirmationis Benedicti Episco-
pi Sueßani, data ab Athenulfo Archiepiscopo anno 1032.
menje Martio die 19. Ind. xv. cuius Bullæ exemplum ser-
uatur inter M. S. Cioccharelli. De Marco, & Canione
memoratam Ecclesiam inueni nullam: babuisse tamen à
Capua-

Capuanis parem venerationis cultum arbitrari possumus, & debemus. Horum festa notantur, Secundinus Episcopus Troiae, die undecimo Februario; in quodam manucripto kalendario nostri Thebauri, vigesimo septimo Maij: at in Ecclesijs nostra Diocesis agitur octauo Decembrio. Marcus Bouini, die decimoquarto Iunij, ut resert Ferrarius: at in kalend. M. S. Longobardo notatur Marcus confessor die decimo tertio: in meo Martyrologio M. S. habeo; Nonis Octobris Civitate Ecanè S. Marci Episcopi, & Confessoris. Hoc ideo noto, ut lector, si quid certius sibi occurret de Marco, & alijs S. Prijci socijs, adnotare valeat. Adiutor Cauæ die decimo sexto Decembrio; Elpidius ab Atellanis Maij vigesimoquarto: at incitato Kalend. M. S. Thesauri notatur die Maij vigesimosexto, & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia Calapulli: Tammarus Beneuenti Octobris decimoquinto: at in Breuiario nostro notatur Ianuarij decimo sexto, & hoc ipso die agitur festum in Ecclesia propria. Canius Acheront: & Maij vigesimoquinto: Rosius, ut habet Kalend. M. S. seruatum à Patre Caracciolo, eiusdem Maij decimo sexto. De Augusto, Vindonio, & Eraclio, mihi lux nulla.

Legi fragmentum Actorum Sancti Elpidij Episcopi Atellani, & tempora in illis adnotata, Elpidio S. Prijci socio non conueniunt: dicitur enim vixisse Atellis Basso, & Philippo Confess. idest anno 408. at Priscus, & socij, ut in Castrensi notauimus, huc aduenit persequutionis Vuandalicæ anno quarto, idest anno 442. vel 443. illa enim persequuntur capit ab anno 439 & permanuit usque ad annum 534. quare vel duo diuersi fuerunt Elpidij, vel, si unus tantum censendus videtur, corrigenda est in Actis illa obsignatio temporum: & sine multo scrupulo, cum in Actis Sanctorum, quæ syncera in alijs sunt, circa tempora sapientius error apprehendatur: ut plane in his hisce Actis S. Prijci, & sociorum,

rum, qui expulsi fuerunt ex Africa ; & supra notatum est.

Legi Acta Sancti Canionis breuiter à Ferrario comprehensa, & socio Prisci Canioni non conueniunt: ille enim dicitur ab Angelo in Italiam ex Africa miraculose translatus : at noster navi vectus aduenit: sed quia habeo in M.S. Passio-
nem Sancti Canionis, & dicitur ibi, passus, & mortuus fui-
je Carthagine, facile adduci possum, ut arbitrer corrigenda
esse Acta relata à Ferrario; & quod ibi dicitur de voce An-
geli, & de Angelo transferente Canionem, intelligendum sit
de Canione nostro, qui, Angelo præcunte duce (ut dicit Breu.)
ad locum sibi destinatum accessit. Hæc dicta volo saluaf-
de cuiusuis, qui certiora poterit afferre.

DE SS. ARISTAEO, ET ANTONINO MM. CAPVÆ.
die 3. Septembris.

Martyrol. Rom. Tertio Non. Septemb. Capuæ San-
ctorum Martyrum Aristæi Episcopi, & Antonini
pueri. Breuiar. de Aristæo verbum nullum; de Antonino
agit iv. Nonas Septembris, de quo Martyrologium quoque
iv. Nonas agit: alter est ab Antonino puer, martyre Ca-
puano.

In Romano Martyrol. emendato, quo nunc utimur, ba-
bemus, A N T O N I N I P V E R I. In altero, antiquio-
ris editionis, legebatur, Antonini Adolescentis: & in alio an-
tiquiori per magistrum Bellinum de Padua emendato; In
Capua Sanctorum Martyrum Antonini pueri annorum
viginti, & Aristæi Episcopi, quorum gesta habentur. Sine
dubio agens vigesimum annum dicitur Adolescentis, & idem
conseguevit appellari puer, quemadmodum (ut omittam pro-
fana) Dominus noster Iesus Christus pueros appellauit
Apostolos.

Ex his horum Acta, testantur antiqua Martyrologia:
sed

sed nūc nō habemus nisi narratiunculā in Catalogo Petri de Natalibus, lib. 8. cap. 33. Antoninus puer (*inquit*) & Aristæus martyres apud urbem Campaniæ Capuam passi sunt: qui Antonius, cum esset annorum decem, Aristæum ad fidem conuertit, cum quo postmodum tentus, & varijs supplicijs cruciatus, tandem ambo, cædente gladio, martyrij palmam consequuti sunt 3. Nonas Septemb. Hæc apud Natalem. Noto hic Aristæum non dici Episcopum; sed fuisse illum Episcopum sine ulla dubitatione afferendum est: quia præter Martyrol. Rom. cuius auctoritas sufficit una præ cunctis, cetera etiam Martyrologia protestantur: & duo M. S. alterum Monasterij nostri Sancti Ioannis, & alterum Cassinense habent totidem verbis. 3. Nonas Septemb. Apud Capuam Natale Sanctorum martyrum Aristæi Episcopi, & Antonini pueri: & Ado in Martyrologio: Apud Capuam Natalis SS. MM. Antonini pueri annorum viginti, & Aristæi Episcopi, quorum gesta habentur. Noto præterea, textum Natalis, quem exscripti, videri mendosum in eo, quod habet Antoninum puerum conuertisse ad fidem Aristæum; & posset legi pro conuertit, conuenit; sed nihilominus narratiuncula sustineri potest, ut res plurium annorum perstrinxerit, & Aristæus natu maior ab Antonino puer decem annorum sit conuersus ad fidem, & deinde ipse idem Aristæus sequentibus annis sit creatus Episcopus, & tandem occisus cum Antonino, qui tunc vigesimum agebat annum. Neque mirum si puer dicitur conuertiſſe natu maiorem: nam, & sancta Eugenia puella annorum sexdecim, non dum baptizata, conuertit Protum, & Lacyntum Eunuchos: immo Sanctus Potitus Calari in Sardinia natus, puer, propter fidem à patre verberibus, & iniurijs affectus, patientia, & colloquio patrem conuertit: & Potius, vipotè puer, in antiquis litanys inter Innocentes inuocatur.

DE ss. QUINTIO, ARCHONTIO, ET DONATO MM.

die 5. Septembbris.

Martyrol. Rom. Nonis Septemb. Capuæ SS. MM.
Quintij, Archontij, & Donati. De his in Breuiar.
verbum nullum. Mibi occurrit annotandum, hunc, quem
Martyrol. nominat Quintum, alibi nominari Quintum:
Quintum nominat Rom. Martyrol. per Magistrum Belli-
num de Padua, Ordinis Fratrum Eremitarum Sancti Au-
gustini emendatum: Quintum nominat Petrus Natalis in
Catalogo lib. undecimo, cap. vte. nûm. 239. Quintum no-
minant totidem verbis Martyrologia M. S. Monialium
Sancte Marie, Sancti Ioannis, & antiquissimum Cassi-
nenje: Quintum Ado in Martyrologio...

DE S. PAMPHILO EPISCOPO.

die 7. Septembri.

Martyrol. Rom. VII. Id. Septemb. Capuæ Sancti
Pamphili Episcopi. In Breu. vix Pamphili repe-
riticur nomen: vix (inquit) nam in Kalend. est notatum
quasi nomen sancti alicuius exteri, non autem quasi sancti,
qui Capuæ fuerit specialiter cultus. Verba sunt in Kalend.
Septemb. VIII. Id. Reginæ Virg. & Mart. & Pamphili
Episcopi, & Confessoris.

Ego verò quod addam hoc tantum habeo, nempe in agro
Calenensi propè monte Massicum suisse nomine Sancti Pam-
phili Ecclesiam, Cellam Cassinensem, & à Cassinensibus
Monasterio Capuano Monialium Sancti Ioannis, quasi à
tempore fundationis eius addicta. Noui præterea Pamphi-
li nomen à Capuanis usitatum, id quod à sancti deuotione
deriuatum, admodum piè arbitrari debemus. Tandem legi

in quodam Instrumento Thesauri, quod scriptum est anno 1284. legi (inquam) Quæ terra, & presa, & casa, & terra è presa vacua sunt, intus hanc Capuanam Ciuitatem in Parochiali Ecclesia Sancti Pamphili, & ipsæ simul, &c.

Et in una tassa decimarum anni 1375. tempore Stephani Archiepiscopi, legitur. Rectoria Ecclesiae Sancti Pamphili in tarenis duobus. Pamphini. Pamphilus autem pro Pamphilo corruptè pronunciatur. Et in Martyrol. monialium Sanctæ Mariæ vidi. & legi nomen Sancti Pamphili additū margini caractere rubro. Quia Parochiales Ecclesiae intra hanc Ciuitatem antiquæ, hic ex veteri Capua translatae fuerunt; Vixisse sanctum Pamphilum stante illa veteri Ciuitate ipse non dubito, nec alterius Ciuitatis, quam Capua fuisse Episcopum affirmabo.

Est, qui scriptum reliquit: S. Pamphilum fuisse Episcopum Capuae tempore, quo S. Stephani Constantinopoli Romam translatio facta est. Quia verò, unde rem antiquam accepit, non exponit, ideo fides apud ipsum esto.

DE S. MARCELLO, ET SOCIIS MM. die 6. Octobris.

Martyrol. Romanum. Pridie Nonas Octobris Capuae Natalis SS. Martyrum Marcelli, Casti, Aemilij, & Saturnini. Breuiariū de Marcello agit, fuisse militē narrat. Profecto duo Marcelli extiterūt, alter de qua Martyrologiū, & alter de quo Breuiariū agit; tamen omissis tabulis, & cōfuso nomine, junioris est cōseruata memoria, antiquioris aut nomen Capuae penitus ignoratur. Veniat ad lucem Marcellus antiquior, eius nomen à tenebris vindicetur. Igitur Marcellus, de quo Martyrologium agit, est Marcellus antiquior, non cingulo militari conspicuus, sed præsbyteratus ordine venerandus. Et plenè Marcellum fuisse præsbyterum testatur

tur Galefinus. Verba sunt: Capuae Sandorum Martyrum Marcelli præsbyteri, Casti, Aemilij, Saturnini, Rogati, Antonii, & Auiti. Testatur etiam Natalis lib. xxi. cap. vii. num. 275. Verba sunt. Marcellus præsbyter, Castus, Aemilius, & Saturninus Martyres, eodem die (id est prid. Id. Octobris) apud Capuam passi sunt. Accedit adhuc antiquissima pictura in Ecclesia Sancti Prisci, indicans Marcellum fuisse præsbyterum, ut infra oportuniori loco declarabimus.

Galefinus habet Marcellum præsbyterum, & socios passos esse Antonino Imperatore. Hic Antoninus cognomento pius, nullum contra Christianos edictum promulgavit: ipso tamen imperante, magistratum inuidia Christianos nonnihil vexauit. At anno 154. & Imperij sui 15. pro Christianis plura dedit rescripta. Quare Passionem S. Marcelli, & sociorum ante ann. 154. & post ann. 140. contigisse oportet.

DE S. PAVLINO EPISCOPO CAPVANO. 10. Octobris.

Martyrol. Rom. Sexto Idus Octobr. Capuae S. Paulini Episcopi. Breu Cap. in Kalend. Sexto Idus Octob. Paulini Capuani Episcopi dupl. Et in Officio: In Sancti Paulini Capuani Episcopi, & confess. Oratio. Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis, per huius S. Paulini Confessoris tui, atque Pontificis, qui in præsenti requiescit Ecclesia, merita gloriofa, ut eius pia intercessione ab omnibus semper protegamus aduersis, per Dominum, &c. Lect. i. Beati Paulini vitam, & obitum narratus, ipsius gloriofa merita in adiutorium præuenio, ut qui de propria facultate diffido, ad ea, quæ præsentia festa desiderant, linguam expediant, enarrandum. Ut igitur lucerna sui præconij clarius elucescat, qualiter in Capua-

nam Civitatem, & vnde venerit, enarreremus. Lect. 2. Et quia vir sanctissimus in omni vigilia sui spatij per successus temporum perfectus extiterat, meruit in fine sui cursus audire: Euge serue bone, & fidelis intra in gaudium Domini tui: Nam ita puer in pueritia, & iuuenis in iuuentute extitit, ut senex modestissimus putaretur: Et virtutem illam castitatis, quæ vix in senibus inuenitur, ab ipsis pueritia in precioso sui corporis vase sigillauit: Et studijs liberalibus inhærens, gratissimè pauperibus scholaribus subueniendum censebat, ut his sapientia repensationem tribuat, qui pro sapientiæ studijs spontaneam suscipiunt paupertatem. Lect. 3. Memor tamen illius versiculi, quo dicitur, Initium sapientiæ timor Domini; sic illum amabat, quem timebat, & illum quærebat, quem amabat: quæsiuit Dominum, & inuenit eum. Tempore siquidem, quo studia scholastica derelinquit, Hierusalem terram sanctam in Mundo isto gestiuit quærere, qui supernam Hierusalem

A in animo reportabat. Sed antequam Britannia (A) natale solum reliquisset, res, quas de suo potuit capere patrimonio, sic Christi pauperibus alacrè erogauit, ut melius censeretur præstatum, quam donatum. Cum paucis verò iter arripiens, ferè nudus crucem Domini tulit, & sequutus est eum. Lect. 4. At ubi Capuam venit, defuncto bonæ memoriae Radelberto Capuanæ Ecclesiæ Antistite, Clerus

vna cum populo eum retinuit, & in eadem Ecclesia ali-

B quantulū morans (B) sermones velut pretiosum vnguentum, de suo vase fundere cœpit, & sauciata corda quorundam hominum mederi, & sancta prædicatione, & exemplo ab ipsorum sceleribus releuare. Voluit ergo Dominus lucernam eius in alto ponere, ut luceat omnibus, qui in domo eius sunt: Communi voto uno consensu illum

C in Antistitem elegerunt, & consecrandum (C) Romano Pontifici presentarunt. Lect. 5. Vbi enim presentatus fuis-

set, cœpit vir Dei Prælaturam renuere, & honorem pasto-
ralem, vt onera maxima, euire. Sed quia voluntati Dei
resistere humana voluntas non potest ; consecratus à Ro-
mano Pontifice, cum honore, & reuerentia maxima à Ca-
puanis, receptus est : ibiq; cum per octo annorum, & trium
mensium curricula moraretur, tribus annis persequutio-
nem validam à schismaticis passus est. Lect. 6. In qua verò
persequitione non cessabat vir Dei semina bonæ prædi-
cationis in eorum sauciata corda spargere, vt è sterili terra
semina lucraretur cum fructu, & talentum, quod ei Do-
minus tradidit, potius spargere voluit, quam signare. Nū-
quam enim eis retributionem de tantis sceleribus repen-
sauit, sed interdum largiorem eis benignitatē tribuit, quām
his, qui amici videbantur, vt ante præsentiam tremendi
Iudicis, & Domini posset fideliter decantare : Si retribui,
retribuentibus mihi mala. Lect. 7. Clericos, & eiusdem
Ecclesiæ, qui eius pretiosis operibus inuidiæ veneno ad-
uersari videbantur, honorabat, & ad sanctam conuersa-
tionem, tam verbo, quām operibus inuitabat : Interdum
quidem largiendo quod poterat, interdum vultum, &
eloquentiam bilarem ostendendo : Quodam verò tempo-
re inualescente fame pestifera, cœpit Sanctissimus Pater
domos pauperum per urbem visitare, eis & alimonia non
solum oneratis bestijs, sed & suis fessis humeris asporta-
re, gratius munus reputans, quod labore dantis fit. Lect.
8. Contigit autem eodem tempore, quod Matrona quæ-
dam cum tribus filijs ei obuiaret, suppliciter postulantes,
vt eorum inopiæ subueniret. At cum vir Dei nihil nisi mu-
lam, in qua equitabat, largiendum haberet, ipsam eandem
mulam eis vendendam tradidit : & ferè per duo millaria
ad urbem pedes reueritus est. In quo facto attoniti sunt
ciues, tristati inuidi, & gratulati sunt, qui meditabantur
in legè Domini die, ac nocte. Lect. 9. Nolens ergo Do-
minus

minus pretiosissimum confessorem suum inuidiosis mortis obliuisci, eum de hac luce subtraxit, & luci perpetuae assignauit, ut qui speculum, & lucerna fuit Ecclesiae, luceat in domo Domini sui, & de spe, & sigillo suae conversationis gaudeat successiva posteritas: de qua gaudent Angeli, laetantur Archangeli, gloriabantur Prophetæ. Obijt igitur confessor beatissimus (D) sexto Idus Octobr. cuius corpus collocatum est in Capuana Ecclesia, in qua (E) veneratur ab his, qui credunt Iesum, qui est venerandus cum Patre, & Spiritu Sancto in saecula saeculorum. Amen.

NOTATIONES.

- A** *B*ritaniæ natale solum. *Qui legis S. Paulinū ad locas antiquos Christianos ad loca sancta peregrinari consueuisse. Testatur sanctus Hieronimus Epist. 17. verbis illis: Quicūq; in Gallia fuerit, primus hoc properat diuisus ab orbe nostro Britannus, si in religione processerit, occiduo sole dimisso, quærerit locum, fama sibi tantum, & scripturarum relatione cognitum. Testatur sanctus Gregorius Turonensis, qui de viro Britanno ita scribit: Tunc Vinnocus Brito in summa abstinentia venit Turonos, Hierosolymam accedere cupiens, nullum aliud vestimentum nisi de pellibus lana priuatis habens. Quem nos, quò facilius teneremus, quia nobis valdè religiosus videbatur, præsbyterij gratia honoramus. Ita Gregorius; Baron. tom. 7. ann. 580. Obserua quæsò Paulino contigisse, quod Vinnoco: nam uterq; cupiens visere terram sanctam, in itinere detentus est; sed Paulinus in Episcopum, Vinnocus in præsbyterum est assumptus.*
- B** Sermones. *Qui legis Sanctum Paulinum virū doctum, & eloquentem à Capuanis detentum, & constitutum Episcopum, memineris ob assiduos Longobardorum motus, Italiā olim sœcundam scientijs, eisdem omnino sterilem esse redi-*

reditam: adeò ut Agathoni Pontifici opus fuerit è Britannia
Theodorum accersere theologum, Baronius 10.8. anno 680.
Quando ergo Italia à Longobardis occupata, scientias non
excolebat, tuc Britannia doctissimis florebat viris, inò do-
ctis etiam farninis: nam S. Bonifacius ad prædicandum
Germanis Euangelium à Papa Gregorio II. missus, misit &
ipse in Angliam: & acciuit viros doctrina præstantes, & fe-
minas quoque scientijs eruditas: inter quas S. Guneguldis,
& filia eius, quarum ope gentiles farninæ, facilius conuerte-
bantur, Baron. tom. 9. ann. 725.

Romano Pontifice. Quo tempore S. Paulinus Ecclesiae C
Capuanæ præfuerit, constat ex Herempi. Habet ille S.
Paulinum obijisse tempore, quo Lando Comes Capuanus ha-
bitabat Syepoli, id est in Palumbara, apud Trifiscum. Lan-
do autem Comitatum accepit ann. 845. vel 46. Ergo ante
bunc annum non ibit S. Paulinus. Quia vero sedet Capua, .
oportet ipsum consecratum fuisse à Papa Gregorio IV. qui
fuit Papa ab ann. 828. ad ann. 844.

Sed quoniam de Radelperto Episcopo mentio habetur in
hac vita S. Paulini, oportunum est, ut quoddam, quod ipsius
esse credimus Epitaphium, referatur.

Resplendens nitida germin de prole parentum,

Hac clausum nivea mole nitendo micat.

Altipotens cuius Iudex cum venetit Orbis,

Flos hinc pèrpetuus surget ad astra volans.

Dignanter dignis rutilans, qui moribus olim

Obtinuit dignum Pontificale decus.

Istius hic sedis retinens, & iura potenter,

Ecclesiam hanc complicitibus ipse nouis
Perspicuo agenti nam sacrum altare metallo

Rufini ex mīstruxit in omne decus.

Exultit alufluvam pīdecēlo culmine turrim,

Qua resonent horis signa sonora sacris

Reddidit, & pulchram templis, ac moenibus arcem
Quæ sita Vultureni amnis ad ora manet.

Templi huius pariter sacro sub culmine, Sancti
Castrensis studuit condere membra sacra.

Erexit necnon prælens, quod cernitur altar
Illi ad nomen, atque dicauit ouans:
Percipere, & huius meritis precibusque per æuum
Ut gaudens posset præmia celsa poli.

Inde etiam supplex eius sociauit ad aram

Quem cernis tumulum, lector amande suum.

Si nosse satagis cuius hic membra quiescant

Grammatis indicio signa priora lege

Hoc Epitaphium extat in Ecclesia Calenensi, intra fasellum
Sancti Bernardi Episcopi, sculptum in lapide. Totum duo-
decim lineis continetur: singulæ verò lineæ binos versus,
idest exametrum, & pentametrum habent. Simplicitas
Calenensem esse Epitaphium Sancti Bernardi, certò credit;
at duo postremi versus ostendunt esse Episcopi RADIPERT.

Si nosse satagis cuius hic membra quiescant

Grammatis indicio signa priora lege

Sensus est: cum in hoc Epigrammate multa digna narren-
tur, nec ullum nomen exprimatur, si tu lector satagis, &
cupis nosse, & certus esse, quisnam sit ille, cuius membra
& corpus hic in hoc tumulo quiescent, & conditajunt, lege,
& coniunge simul signa priora, & literas primas indicio grā-
matis, ut indicat scriptura. Igitur hi versus manifestè de-
clarant, epigramma constare versibus acrostichis, idest
versibus, quorum primæ literæ collectæ, nomen efficiunt.
Colligantur huius epigrammatis ex singulis lineis singulæ
primæ literæ. R. A.D.I.P.E.R.T. E. P. I. S. & efficietur
nomen Radipert. Episc. nempè Episcopus. Quare certissi-
mum est hoc non esse Epitaphium S. Bernardi Calenensis
Episcopi. Fortassis est alicuius alterius Episcopi illius eiusdē
Eccle-

Ecclesiae minimè quidem: habentur enim in Epitaphio multa, quæ Episcopo Calenensi conuenire non possunt, ut taceam cetera, dicam quod clarissimum est.

Reddidit & pulchram templis, ac moenibus arcem.

Quæ sita Vulturni amnis ad ora manet.

Hi duo verius ostendunt Radipertum condidisse Ecclesiam, & muros Arcis, quæ manet sita ad ora amnis Vulturni, nempe Castri siti ad fauces fluminis Vulturni, siti inquam ubi Vulternus insuit in mare; quod sine dubio est Castrum Maris Vulturni: potestne hoc Episcopo Calenensi conuenire: quandonā Calenensis Ecclesia Castri maris Vulturni dominium habuit? Conuenit hoc Episcopo Capuano, Capuana enim Ecclesia ab antiquissimo tempore (fortasse à tempore Constantini Magni) Castrum Maris Vulturni habuit in ditione sua. Antiquissimum hoc Ecclesia Capuana dominiū testatur una ex tabulis illis intra Ecclesiam supra portam appensis. Habet illa tabula formam Castri depictam cum inscriptione. Castrum Maris Vulturni, quod est demanum Ecclesiae Capuanæ: Ioannes Gabellinus lib. 5: Commentariorum Pij Secundi scribit Regem eripuisse Castrum è manu Ducis Sueffani ut rem pertinentem ad Capuanam Ecclesiam. Itaque concludendum est Epitaphium esse Radiperti Episcopi Capuani: Sed quando, à quo, quaque occasione lapis illuc transbatus fuerit, penitus ignoratur. At vero, dicit quispiam, cur hic Radipertus non dicetur fuisse Episcopus hic in noua Capua? Profecto quia hic vestiuit argento Altare Sancti Rufini, & quia in culmine Ecclesie, id est (et credo) in aliqua parua cappella supra Tribunam corpus locauit Sancti Castrensis, & quia eidem Sancto Castrensi consecravit Altare, propè quod juum sepulchrum collocari voluit, & horum ne signum quidem, nec ulla prorsus traditio in Ecclesia nouæ Capuae; Ideo libenter credo, hunc Radipertum fuisse Episcopum in Capua veteri, fuisseque nominatum

S. Paulini decessorem. Neque hæstandum si in Breuiario Radelbertus, & in Epitaphio Radipert. appellatur: in nominibus enim hinc peregrinis literæ facile mutantur. Cœterū, & si Acrostichorum usus antiquissimus est, & Sibylæ de Iesu Christo vaticinum Acrostichis scriptum extat; tamen eorum usus apud nos in sepulchralibus inscriptionibus frequentior videtur fuisse in septimo, & octavo saeculo. Legimus apud Baron. ann. 657. Acrostichos versus, hoc reddentes nomen; Eugenius Misellus: legimus apud Capacium in Historia Neapolitana Epitaphium simile, reddens CAESARIVS Consul. & est ann. 793. & alterum reddens STEPHANVS Consul. quod est ann. circa 816. & aliud anno 835. reddens BONVS Consul. & Dux. Illo igitur saeculo coniectare possumus vixisse in Episcopatu Radipertum: & congruunt tempora S. Paulini qui viuebat ann. 840.

D Sexto Idus Octob. Hoc ipso die decimæ Offobris commoratur S. Paulinus Eboracensis Episcopus in Anglia, ob cuius devotionem par est arbitrari, nostro Paulino fuisse idē nomen impositum. Vide, in his etiam quæ minima videntur, quam suauiter sapientia disponat omnia.

E Veneratur. Capuanis in summa veneratione Sanctus Paulinus semper fuit. Capella Thesauri, cuius sub altari corpus eius conditum est, ab eius nomine titulum accipit: Recordamur, Thesaurario curante, campanas per octo dies ante festum Vespri consonare, & in festi peruvigilio lucernas in summo Campanili ardentes lucere: scimus, parentes pro impetranda salute suis ægris, & desperatis infantibus, ante altare S. Paulini orare solitos, & oratione, vel etiam Missa aliquando perfecta, infantem per altare, quod concavum, & à lateribus apertum est, manu Sacerdotis deduci consueuisse. Nunc (heu quam facile iuxta proverbiū) Sanctorum veterum oblitus sumur.

DE S. VICTORE EPISCOPO..

17. Octobris.

Martyrol. Rom. Sextodecimo Kalend. Nouembbris
Capue S. Victoris (A) Episcopi (B) eruſitione,
& sanctitate conspicui.

A
B

NOTATIONES.

Episcopi. In Aedibus quondam Domini Ioannis Hieronymi de Capua propè jedile de Antiniano dictum, est Menianum prominens super viam, cuius in pauimēto stratus lapis, hoc intra sculptam coronam sculptum habet Epitaphium: VICTOR EPISCG. SEDIT ANN. XIII. Dies xxxviii. Depositus sub Die iiii. Non. April. ANN. xiiii. P.C. BASILI V.C. Indictione secunda. Profectò annus decimostertius post consulatum Basilij est annus Christi 554. currens cum Inditione secunda: Ergo qui in eunte Aprili obiit, postquam sedit tredecim annos, & dies triginta octo, assumptus iam erat ad Cathedram ann. 541. mense Februario: & idcirco arguuntur erroris qui Victoris tempora ad an. 560. protrahunt: Qui vero collocant ad ann. 527. intelligendi sunt, ut significant, ab illo tempore Victoris nomen, ut potè sanctissimi, & eruditissimi viri, celebratum esse, licet ipse nondum esset Episcopus.

Sed dicit aliquis: Epitaphium, & Rom. Martyrol. non conueniunt: in uno depositio notatur ad iu. Non. Aprilis; in altero Decimo sexto Kal. Nouemb. festum commemoratur. Leuissima dubitatio, quia in Martyrol. huiusmodi diversitates passim occurruunt, neque temere: in instituendis enim Sanctorum festis, præter obitum, & depositionem, considerari solent inuentio, translatio, reconditio, memoria ali-

cuius vel suscep*ti* tormenti, vel patrati miraculi; item conuersio, ordinatio, canonizatio, Baron. tom. IX. ann. 804. num. XI. & id genus alia: quare deesse non potuit aliqua iusta ratio, ut S. Victoris festum institueretur die 17. Octobris, licet depositus esset Aprilis die secundo.

B Eruditione. Eruditio S. Victoris commendata plurimum fuit ex reformatione Cycli paschalis: Nam cum Victor Aquitanus, subente Hilario Papa ann. 463. Paschalem Cyclum composuisset; Victor noster tempore Vigiliij Papæ aduertens futurum, ut in celebrando Paschate erraretur, Cyclum ipse composuit, & ab Aquitano compositum emendauit. Quare cum anno 550. Christiani de die Paschatis controuerterent; obtentum est, ut iuxta Cyclum nostri Victoris celebraretur ab omnibus: & in Gallis Quartum Aurelianense Conciliū ita obseruandum primo Canone statuit. De his Beda in lib. de ratione temporum, & computat annum post Consulatum Basiliū nonum, qui erat annus Domini 550. & Victoris in Episcopatu decimus.

Præterea S. Victorem fuisse & latine, & græcè apprimè doctum testatur Quatuor Euangeliorum consonantia ab Ammonio Alexandrino congesta, & ab ipso in latinum translata. Lubet hic apponere Prefationem ipsius ad illud opus; ut quam eximiae eruditionis, & quam sincerae fidei, quamque sanctæ humilitatis fuerit, saltem ex parte cognoscatur.

PRAEFATIO VICTORIS EPISCOPI CAPVANI.

DV M Fortuitu in manus meas incideret vnum ex quatuor, Euangelium compositum, & absente titulo non inuenirem nomen Auctoris, diligenter inquirens quis gesta, vel dicta Domini, & Saluatoris nostri Euangeliā lectione discreta in ordinem, quo se consequi videbantur,

bantur, non minimi studij labore redegerit ; Reperi Ammonium quendam Alexandrinum , qui canonum quoq; Euangeli fertur inuentor , Matthæi Euangelio reliquorū trium excerpta iunxisse , ac in vnam seriem Euangelium nexuisse : Sicut Eusebius Episcopus Carpiano cuidam scribens in præfatione editionis suæ, qua canones memorati Euangeli edidit, supradicti viri imitatus studium , refert in hunc modum. Ammonius quidam Alexandrinus multum , vt arbitror laboris , & studij impendens , vnum ex quatuor nobis reliquit Euangelium. Ex historia quoq; eius comperi, quod Tacianus vir eruditissimus , & Orator illius temporis clarissimus , vnum ex quatuor compaginaverit Euangelium , cui titulum Diapente imposuit . Hic Beati Iustini philosophi, & martyris, dum aduiueret , discipulus fuit . Quo migrante ad Dominum , cum palma martyrij magistri sanctam deserens disciplinam , & doctrinæ supercilie elatus , lapsus in Eucratitarum hæresim , Marcionis potius amplexus errorem, quam Iustini Christi philosophi veritatem, suæ vitæ perniciosus extitit, afferens inter alia nuptias , & supra pari crimini subiacere. Sed & dictis apostolicis manus profanæ emendationis , vel (vt dicam verius) corruptionis dicitur intulisse. Sed quia & hominum perfidorum (Christi Dei nostri operante potentia) confessione, vel opere sœpè triumphat gloria veritatis: nam, & dæmones Christum fatebantur, & filij Sceuaæ in Actibus Apostolorum in nomine Iesu , quem Paulus prædicaret, dæmonia fugebant; Tacianus quoque, licet profanis implicitus erroribus, non inutile tamen exhibens studiosis exemplum, hoc Euangelium (vt mihi videtur) solerti compaginatione disposuit. Et forsitan adhuc Beati Iustini adhærens lateri, illius eruditioris merito hoc opus explicuit. Arbitror enim propterea non Ammonij , sed huius esse editionem memorati voluminis, quod Ammonius

nius Matthæi fertur relationi, Euangelistarum reliquorū relationem, discretos annexuisse sermones: Hic verò Sancti Lucæ principia sunt assumpta; licet ex maxima parte Euangelio Sancti Matthæi reliquorum trium dicta coniuncterit: ut iure ambigi possit, utrum Ammonij, an Tacianij inuentio ejusdem operis debeat aestimari. Verumtamen vel si iam hæresiarches huius editionis auctor extitit Tacianus; verba Domini mei cognoscens, libenter amplector interpretationem: si fuisset eius propria procul ab iacerem: nam, & contra Gentes magnificos libros edidisse narratur. Hoc igitur Euangelium cum absque numeris reperissem, quos Ammonius mirabili studio reperit, Eusebius vero Cæsareæ Episcopus Palæstinæ, ab eo accipiens exemplum, diligenter excoluit, quibus communiter ab Euangelistis dicta, vel propria, sunt norulis declarata, Domino adiuuante studium laboris impendi, ut memoratos numeros per loca congrua diligenter adfigerem. Quod si dubitatio alicuius verbi fortasse prouenerit, ex appositis numeris ad plenariam recurrens quilibet Euangeli lectio-
nem, an & ibidem ita se sermo habeat, de quo ambiguitas prouenerat, incunctanter inueniat. Et absque scrupulo studiosi mens secura hoc posse uti volumine. Quod et si à cōpositi huius Auctore voluminis cum numeris editum fuit, sed transribentium desidia omitti putantur; Nos tamen in eo sumus labore versati, quo opera solet nouella præsumi. Sciendum sanè, quod hic numerus canonicus usque ad denariam perueniat quantitatem. Neque scriben-
tis voluntate horum numerorum summa defixa est, sed ratione, & regula naturali ab Ammonio inuenta est sagaciter. Neque enim aut infra denarium, aut ultra poterit villo modo aliis numerus reperi, qui quatuor Euangelista-
rum dicta communia, aut propria valeat explicare. Quod præsenti facile potest exemplo probari. Nam aut omnes
qua-

quatuor sibi concordare necesse est ; aut Matthæus, Marcus, Lucasq; sibi conueniunt; aut Matthæus, Ioanni consentit; aut Matthæus, Lucæ concordat; aut Matthæus cum Marco, eadem loquitur; aut Marcus cum Luca, & Ioanne propria loquitur, aut Marcus cum Ioanne ; similibus loquitur ; aut Marcus cum Luca eadem narrat ; aut Lucas cum Ioanne non discrepantia referunt; aut singuli propria inueniuntur exponere . In quatuor igitur Euangelistis, evidenti numerorum ratione monstratum est, quod non valeat communis , propriaque relatio ultra progredi , aut intra denariam contrahi quantitatem. Quos tamen canones breuiter subter adnexui, quibus unusquisque canonis numeris declaretur, vel ut manifestius fiat in quo canone, qui Euangelistæ communia, vel propria dixerint, facilè legatur inueniatur. Ordinem verò , quem in canonum ratione digestimus, ad hoc exeruimus, ut sola probatio fieret rationabiliter denarij summam fuisse conscriptam. Nam quæ sit eorum positio breuiter, ut diximus, infra notare curauimus. Ipsi s quoque numeros in unum pariter congregatos, in modum, quo eos S. Hieronymus digesti, curauit describere : iuxta seriem dūtaxat , qua totius Euangelij buius lectio explicatur, ut qui eadem, vel alia, aut ubi propria Euāgelistæ præulerint (memoratos numeros prius curiosus lector, si vult, inspiciens) facilè ex nota numeri reperta comprobet lectione : Sanctam , & Beatissimam Trinitatem precantes, ut nos in veritate scripturarum suarum erudit & dignetur, & discretionis gratiam tribuat: quatenus ut optimi trapezitæ, omnia probemus, secundum Paulum, & quæ sunt bona lectemur . Haffenus prefatio.

Re vera haec harmonia quatuor Euangelistarum est opus Ammonij Alexandrini, ut titulus impressorum codicis praefert, & pluribus docet Baron. tom. 2. ann. 174. nu. vi. Miror autem carpi, & argui S. Victorem ac si Tatiano tribue-

tribuerit opus Ammonij, & Ammonio Tatiani. Miror quia S. Victor non tribuit firmiter afferendo, sed ex probabilibus coniecturis arbitrando, tandemq; arbitrium deponit suum, & rē à principio sibi dubiā, dubiā relinquit verbis illis: Vt iure ambigi possit, vtrum Ammonij, an Tatiani inuentio eius operis debit exsistimari: & concludit. Verumtamen, vel si iam hæresiarches huius editionis auctor extitit Tatianus, verba Domini mei cognoscens, &c. particula illæ VEL SI, mihi significant ETIAM SI, ESTO; & parum candide DATO QVOD; Italicè POSTO CHE, ANCHOR CHE. quæ sunt particulae aliquid concedentis, non tamen firmiter afferentis. Quare non arguendus S. Victor, quod opus unius alteri tribuerit: arguendus potius ejset, quod dubitauit (si quis tamen iudicabit illum abique iusta causa dubitasse) utriusnam ejset opus, Ammonijne, an Tatiani.

Hoc tantum habemus doctissimi viri monumentum: lucet in stylo non elato suavis quedam humilitas, digna Christiano Doctore: erudita diligentia in sacris voluminibus euoluendis: plena zelo fides, hereticorum libros abhorrens, & Christi verba ubique inuenta omni veneratione jucipiens: lucent hec ipja in præfationis Epilogo: ex humilitate indigentem se gratia discretionis agnoscit: ex fide sanctam, & beatissimum Trinitatem confitetur: ex eruditione noua semper studiositate in scripturis magis, magisque proficiendi desiderium capit.

C Et Sanctitate. Beda in lib. de ratione temporum, appellat Victorem sanctissimum, & doctissimum. Profectò Victorem esse sanctum, id est Catalogo Sanctorum adscriptum, docet Martyrol. Romanum, cuius auctoritas sufficere debet una pro cunctis: neque mirum si in Epitaphio sanctus non appellatur, id enim argumento est, mox post obitum eius Epitaphium esse possum, iuxta illorū temporum candidam simpli-

*Simplicitatem exempla non desunt, tale est Epitaphium
S. Latini Episcopi Brixienensis.*

FL. Latino Episcopo A N. III. M. VII. Præsbyr.
Ann. XV. Exorc. An. XII. & Latinellæ, & FL. MACRINO
Lectori. FL. PAVLINA Neptis B. M. P. ex Ferrario
25. Mar. in suo Catalogo. Tale est Epitaphium sanctæ
Candidæ Neapolitanæ: Hic requiescit in pace Candida
G. F. quæ vixit plus minus Annos L. ob. die III. Sept.
I M P. Mauritio PP. Augusto PP. eiusdem Ind. et. IV. ex
Ferr. 4. Sept. Tale est S. Augustini Episcopi Dorouerniensis
in Anglia apud Baron. an. 604. Imò tale est Epitaphium
sancti Gregorij Magni Pape apud eundem Baron. 604.
Hic requiescit Gregorius Papa, qui sedet an. tredecim,
mensis sex, dies decem: depositus quarto Id. Martii: &
sancti Gregorij Hispalensis apud eund. ann. 544. Magis
mirum esse potest in nostro Breuiario Capuano nullam or-
sus vel de nomine sancti Victoris mentionem haberi: at ego
propterea non miror, sed maxime doleo, & deploro iactu-
ram tabularum Ecclesie nostræ Capuanae: planè non credam
Romani Martyrologij recognitores casu, vel temere Victo-
ris nomen in Martyrolog. inuenisse: quod in nostro Breuia-
rio non inuenitur annotatum nomen; alibi inuenisse illos
oportet. En etiam Galesinus in suo Martyrolog. ex tabulis
Sanctorum Ecclesie Capuanae (ut ipse inquit in nota) habet
Decimo sexto Kalend. Nouemb. Capuae sancti Victoris
Episcopi, & Confessoris, doctrinæ, & sanctorum virtutum
meritis ornati.

Non prætermittam in Epitaphio sancti Victoris nume-
rari annos, & dies supra triginta, id quod antiquo mori
non consonat: In antiquis enim Epitaphijs & anni, & men-
ses, & dies distinctè notantur: sed profecto tunc dies, &
menses distinctè notantur quando dies menses duos exce-
dunt; quod si non nisi unum, licere tunc vel tacito mente,

dies supra triginta annumerare; vel, expresso mense, qui supererant dies annotare. Ecce exempla sunt in promptu.

D. M.

Caio Valerio. C. F. Eumorphiano, Vitæ suæ annū agenti **xxi. M. I. D. **iv.** Valerius, & Sempronia parentes miseri Filio sanctissimo, & Reuerentissimo fecerunt, ex Capacio Hist. Neap. lib. **i.** fol. **352.****

F L. Iouina quæ vixit annis tribus. D. **xxxii. Depof. Neofita in pace **xii.** Kalend. Octob. ex Baron. to. 4. **367.** Quare Epitaphium S. Victoris ab antiquo more non difsonat.**

Tandem à D. Mario Vipera Archidiacono Beneuentano factus sum certior in Monasterio Montis Virginis esse corpus sancti Victoris Episcopi Capuani; eundēq; annuo ibi coli officio: & ego in hiftoria eiusdem Monasterij scripta à Domino Vincentio Verace, & à Thoma Costo diſpoſita, in capite, in quo est Catalogus Abbatum, legi tempore Ioannis de Aragonia Commendatarij anno 1480. die 27. Iulij sub altari maiori illius Eccleſiae inuenitas esse reliquias plurium Sanctorum, & inter illas, reliquias sancti Victoris Episcopi Capuani.

DE S. GERMANO EPISCOPO CAPVANO 30. Octobris.

R Om. Martyrol. III. Kalend. Nouemb. Capuae sancti Germani Episcopi, & Confessoris, magnæ sanctitatis viri, cuius animam in hora obitus eius ab Angelis in cœlum ferri S. Benedictus aspexit. Breuiarium Capuanum in

in Kal. rubris notis 111. Kalend. Nouemb. Germani Capuani Episcopi, & Confessi dupl. & in Officio lectiones ex textu, qui incipit Campaniae tellus: & quoniam lectiones integrum textum non referunt, nos illum ex C. M. S. Monasterij sancti Ioannis integrum exscribimus. . .

Campaniae tellus sicut ad proferendos multimodi generis fructus opima est, ita singulis quibusq; temporibus, cœlestis verbi fœcundata semine, probabilis vitæ viros, ceu multiplicem segetem produxit: de quo: um collegio beatissimus Germanus, quasi quoddam splendidissimum sydus terris inditum, virtutum omnium epitome præditus, ad culmen vsq; sanctitatis erexit. De cuius vita, vel actibus, quia nonnulla ad nostram memoriam scriptorum series, quibusdam deferentibus, detulit, ea stylo proprio collecta depegi, illa quoq; nihilominus suis in locis adjiciens, quæ de hoc egregio viro Beatus Papa Gregorius suauissimus, ac præclarus Doctor in suis Dialogis retulit, ita ea, vt ab ipso fuerant digesta, interserens. Beatus igitur Germanus patre **AMANTIO**, matre **IVLIANA**, Capuanis ciuibus editus, clarissimis admodum, & iuxta saeculi dignitatem potentibus, non sine quodam præfigio tale sortitus est nomen, quippè mox futurus qui germana cunctos charitate diligeret. Denique à puerō cunctis laudabilis vitæ bonis; sed charitati præcipue, quæ bonorum omnium radix est, studens, qua intentione Dei amore flagraret, in proximi cœpit dilectione non segnis ostendere: Nam cum ad omnes mira puritate suæ charitatis ramos extenderet, suum studio alendorum cœpit pauperum se curis impendere, eisq; tegmina, vel quæq; essent necessaria, prouidere. Factum est autem, ut eius genitor **AMANTIUS**, de hoc saeculo migrans, in ditione filij totas si as relinquenter facultates. Germanus verò cum matre vidua remanens, cœpit genitricis animos de mundi

contemptu , rerumq; omnium abiectione pertentare . Quid plura ? Assensum cœlestia suadenti filio bona mater accommodans , Germani arbitrio quidquid velit facere , committit , se nihilominus ad omnia obsequuturam promittens . At ille , qui largiflua effusione opum suarum priùs fructus expenderat , ad hoc vñq; gradatim excrescendo progressus est , vt cunctarum suarum rerum patrimonium venderet , suscepsumq; pretium per Christi pauperes dispensaret , imò ipsi in pauperibus Christo tribueret . Nec passus est partem solummodo præbere , nisi totum etiam pro æternæ vitæ retributione amitteret : reputans illud apud animum suum pro perduto haberi , quod non in cœlestis gazoſilacij claustro posuisset . Tali igitur modo sæculi istius impedimentis exutus , coepit tantò iam liberius cœlestis tramitis viam currere , quantum ei nihil de mundi ambitione superaret , quo potuisset retardari : insisterè sanctæ lectioni , vacare orationibus , dare operam vigilijs , macerare corpus iejunijs , Deo se semper continuæ compunctionis vñsu hostiam exhibere . Qui dum talibus exercitijs vitam duceret , defuncto Alexandro eiusdem Capuanæ Ecclesiae Episcopo , consensu omnium ad Pontificale (A) decus eligitur . Et licet conatus pro humilitate sit totis obſistere viribus ; Domini tamen volūtas , qui eum ad hoc ipsum præparauerat , impleta est : Præfulatusq; honorem cunctis annitentibus suscepit . Sublimatus itaque Episcopali dignitate , talem se subiecto cepit gregi exhibere , vt excepta paterna , quam summo studio peragebat , pro animabus sibi commissis sollicitudine , de cætero se cunctis communē , & quasi in nullo disparem conseruum præberet : Illud opus familiariter sibi , cui ab ineunte ætate studuerat , pauperum scilicet curam , nulla interpositio-

A ne relinquens (B) . Eodem tempore cum apud Vrbem Romanam , ac totius Italæ terminos Theodoricus regnaret , & tam

& tam genti propriæ, hoc est Gothis, quamque & Romanorum populo iure potestatis præsset, extincto apud Constantinopolim iactu fulminis Imperatore Anastasio, qui se & multos illarum regionum populos Eutycianæ hæreseos macularet contagio; Iustinus Dei Omnipotentis nutu, catholicæ seruator religionis, suscepit Imperium. Hic cum reintegrandæ vniuersalis fidei solicitudinem gereret, Romam ad beatum Hormisdam, tunc eiusdem vrbis Pontificem, legatos misit, per quos etiam ei suæ credulitatis textum direxit summa (C) intentione efflagitans, ut si bi eruditissimos catholicæ assertionis viros dirigeret, quantum languentem Græciam præfatæ hæreseos illuione purgaret. Habito itaq; Romanus Pontifex cum Theodori Regis nutu sacerdotali concilio, quis potissimum ad deferenda Orientalibus populis salutis monita mitteretur, omnibus hæc sententia placuit, neminem alium huiuscmodi legationis posse dignius implere officium, quam Germanum Capuanæ Ciuitatis Episcopum. Eo catur continuò venerabilis ad urbem Antistes: Nec mora (D) acceptis in comitatu duobus Romanæ Ecclesiæ præsbyteris, duabusque Diaconibus, iter arripuit. Quanta autem in hoc itinere marinorum fluctuum pericula sustinuerit, quibus discriminibus exagitatus sit, breuitati studens omitto retexere: Quæ tamen ille cuncta lætanti animo pertulit, dummodo animarum periculis subueniret: nec veritus est qualecumq; corporale subite dispendium, qui anhelabat turbatarum mentium propulsare naufragium. Tandem (E) cum ad Regiam urbem propinquasset, tanto omnium amore, ac veneratione habitus est, ut ei obuiam Iustinus Augustus, stipatus innumera exercitus sui multitudine, non solum cum sacerdotali cætu, siue (E) Ioanne eiusdem Ecclesiæ Præsule; sed etiam cum monachorum, cæterorumq; religiosorum turmis occurseret, ac cum

cum

cum hymnis, ac spiritualibus canticis per aliquot millium spatia in viam usque cum exultatione perduceret. Tanta itaque beatissimo Germano diuinitus gratia collata est, ut licet Acacij complices, qui dejectus de Episcopatu eiusdem Regiae urbis fuerat, reniti tentauerunt; omnes tamen pariter ad Catholicæ fidei splendorem, relictis errorum nebris, remearent. In quibus rebus quantum vel scientiæ, F vel sanctitatis luce (F) beatus tunc Germanus claruerit, si quis sollicitè attendat, euidenter agnoscit. Vtrum sane tantus hic vir aliorum miraculorum signis effulserit, ad nostram usque notitiam vetus minimè fama perduxit. Sed quid exteriorum operum mirabilia querimus, cum de interioribus miraculis, quæ utique præstantiora sunt, certitudinem teneamus? Cum scilicet longè excellentius sit defunctam peccati morte animam salutari verbo resuscitare, quam extincto corpori vitam restituere. Quot ergo animas venerandus iste ab æterna morte salutifero dogmate eripuit, tot gloriosior miraculis, quasi exteriora signa effecisset, apud internum Iudicem existit. Quamuis in hac relatione, quæ de Paschasio Romanæ urbis Diacono subiungenda est, magnum huius viri miraculum, meritumq; declaratum sit in eo, quod eiusdem ministri animam vel videre potuerit, vel pro eius remissione diuinam misericordiam obtainere. *Greg. Dial. lib. 4. cap. 40.* Paschasius denique Apostolicæ Sedis Diaconus, cuius apud nos reæssimi, & luculent de Sancto spiritu libri extant, miræ sanctitatis vir fuit, eleemosynarum maximè operibus vacans, cultor pauperum, & contemptor sui: sed hic in ea contentione, quæ in ardente zelo fidelium inter Symmachum, atque Laurentium facta est, ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit, & omnium post unaminitate G superatus, in sua tamen sententia usque (G) iuxta diem sui exitus persistit, illum amando, atque præferendo, quem Episco-

Episcoporum iudicio præesse sibi Ecclesia refutauit. Hic itaq; cum temporibus Symmachi Apostolicæ Sedis præfusilis esset defunctus, eiusdem dalmaticam feretio superpositam dæmoniacus terigit, statimque saluatus est. Post multum verò temporis Beato Germano medici pro corporis salute dictauerunt, ut in Angulanis (H) Thermis lauari debuisset: Qui ingressus easdē Thermas, prædictum Paschasiūm Diaconem stantem, & obsequentem sibi in caloribus inuenit. Quo viso, vehementer extimuit, & quid illic tantus vir faceret, inquisiuit. Cui ille respondit: Pro nulla alia causa in hoc penali loco deputatus sum, nisi quia in parte Laurentij contra Symmachum sensi: sed quæso te, pro me Dominum deprecare, atque in hoc cognoscas, quod exauditus sis, si huc rediens, me non inuenieris. Qua de re vir Domini Germanus se in precibus strinxit, & post paucos dies rediit: sed iam prædictum Paschasiūm in loco eodem minimè inuenit: in quo facto patenter datur intelligi quanti apud Dominum venerabilis Germanus meriti extiterit, qui etiam solutam corpore animam potentibus precibus à reatu valuit noxæ emundare.

Sed iam veniamus ad eius Obitum glriosum, & auditu mirabilem, cui similem, in quantum recordari possumus, nulla vñquam vetus lectio prodidit: in quo & manifeste sanctiorum animas, mox ut carne exuuntur, cœlum penetrare monstratur: & cum quanta illuc gloria ab Angelis deferantur, ostenditur: tantoque hoc ipsum teste vulgatum sit, ut de hoc dubitare quis, vel etiam infidelis, nullatenus possit. Igitur dum beatissimus Germanus ambulans de virtute in virtutem, succresceret, iamq; ad grandæuam, plenus, ut scriptura refert, dierum, hec est bonorum operum peruenislet ætatem, relictis huius mundi turbinibus, ad cœlestis Regni gaudia felix migravit: cuius

admi-

admirabilem in cœlis ascensionem, Beatus pater Benedictus penè quinquaginta millibus ab eo longè diuisus, spirituali intuitu contemplatus aspexit. Quod ut plenius possit agnosciri, ipse de eiusdem Patris vita narrationis ordo ponendus est. *Greg. Dial. lib. 2. cap. 25.* Quodam itaque tempore Seruandus Diaconus, atque Abbas eius Monasterij, quod in Campaniæ partibus à Liberio quondam Patricio fuerat constitutum, ad venerabilem Benedictum, visitationis gratia, ex more conuenerat, eius quippe Monasterium frequentabat, ut quia idem quoque vir doctrina gratiæ cœlestis affluebat, dulcia sibi inuicem vitæ verba transfunderent, & suauem cibum cœlestis patriæ, quia adhuc perfectè non poterant, saltem suspirando gustarent. Cum verò hora iam quietis exigeret, ut membra sopori concedere debuissent; turris erat in medio posita, quæ super totius habitaculi teetum imminebat, in cuius turris superioribus se vir Domini Benedictus, in eius quoque inferioribus Seruandus Diaconus collocauit. Quo vide-licet in loco inferiora superioribus peruius continuabat ascensus: ante eandem verò turrim largius erat habitaculum, in quo utriusque discipuli quiescebant. Cumque vir Domini Benedictus, ad huc fratribus quiescentibus, instans vigilijs, nocturnæ orationis tempora præuenisset, ad fenestram stans, & omnipotentem Dominum deprecans, subito intempesta noctis hora respiciens, vidit fusam lucem desuper, cunctas noctis tenebras effugasse, tantoq; splendore clarescere, ut diem vinceret lux illa, quæ in tenebris radiasset. Mira autem valde res in hac speculacione sequuta est: quia, sicut post ipse narravit, omnis etiam mundus, velut sub uno solis radio collectus, ante oculos eius adductus est. Qui venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc splendore coruscæ lucis configeret, vidit (I) Germani Capuani Episcopi animam in spera ignia

igneæ ab Angelis in cœlos deferri. Tunc tanti sibi testem volens adhibere miraculi , Seruandum Diaconum iteratus , terque eius nomine , cum clamoris magnitudine vocauit : cumque ille fuisset insolito tanti viri clamore turbatus, ascendit, respexit, partemq; iam lucis exiguum vidi. Cui tantum hoc obstupescenti miraculum, vir Dei per ordinem quæ fuerunt gesta narravit, statimque in Cassinum Castrum religioso viro Theoprobo mandauit, ut ad Capuanam urbem sub ea nocte transmitteret , & quid de Germano Episcopo ageretur , agnosceret , & indicaret. Factumq; est ; & reverentissimum virum Germanum Episcopum, is , qui missus fuerat, iam defunctum reperit : & inquirens subtiliter, agnouit eodem momento fuisse illius obitum (K)quo vir Domini eius cognouit ascensum: quod omnipotens Deus, ideo voluit tam idoneo teste manifestari, ut cunctis patenter innotesceret, quia magnū quoddam venerandus hic in suis abditis egerit. Ecce quanta sublimitatis gloria à mundo exiit , qui toto mentis conamine mundi peritura despexit : Ecce quam coruscus , & splendidus cœlū petijt, qui in terris corpore positus, mente continuò cœlestibus inhæsit : en qui flammis charitatis in Dei semper, & proximi amore flagrauit , quanto lumen fulgore circumfusus cœli secreta penetrauit : en qui retentus adhuc carnis vinculo, supernis ciuibus corde interfuit, quanta ministerij dignitate ad supernæ patriæ regna subiectus est. Quæ vñquam mundana sublimitas, quæ regnantiū fallax gloria, huic valet veræ gloriæ comparari? quæ triūphantū pompa tyrannorum huic poterit vel aliquatenus triumpho conferri? illi auratis inuecti curribus, peituri in perpetuū, vrbibus inferuntur; iste deportatus ab Angelis, cœlo perenniter fruiturus immittitur: illi multoū mortibus truculenti ad æterni supplicij tenebras pertrahuntur ; iste , pluribus à morte liberatis , ad æternæ lucis

quietem perducitur : illos post fluxæ voluptatis latitiam fleturos sine fine inferna deglutiunt, istum post abstinentiam, & lamenta, nunquam finienda gaudia suscepserunt.

NOTATIONES.

A **D** Pontificale decus, &c. *Sanctum Germanum*, *Episcopali munere*, & in rebus agendis dexteritate *conspicuum Platina* in *Gelasio commendat hisce verbis:* Fuere etiam in primo huius Pontificis tempore Germanus, & Epiphanius : quorum alter *Ticinensis*, alter verò *Campanus Episcopus* fuit. Hi multum auctoritate, & sanctitate sua Italiam à Barbaris vexatam iuuere, orationibus, & blandicijs barbarorum corda mollientes.) *Hactenus Platina*; Et licet dubitari possit, an in verbis recte facta sit, *distributio grammaticalis*; tamen iuxta veritatem *historiam certum est*, alterum, id est *Germanum* *fuisse Capuanū Episcopum*; & alterum, id est *Epiphanium* *fuisse Ticinensem*: de quo *Baronius* tom. 6. anno 489. Ergo cum *Gelasius Ecclesiam rexerit* ab anno 492. ad 96. intra illud tempus, vel paulò supra, ex sententia *Platinae*, *ipsius Germani Episcopi exordia constituēdajunt*. Anno 483. *Capuae Præsul erat Costantinus*, ut in *Papæ Felicis præcepto seu prima epistola synodica Concil. tomo 2. pag. 287*. *Constantino successit Alexander eiusdem Papæ Felicis tempore*: *Alexandro successit Germanus*.

B Eodem tempore. *Baron. ann. 497.* dicit ab *Anastasio Papa missum esse Germanum cum Cresconio Episcopo Tudertino ad Anastasum Imperatorem*, ut ille Princeps hereticus ad meliore in frugem reuocaretur. Sed cum anno 499. sub *Symmacho* *Constantinus Capuanus Episcopus Romano Concilio subscripserit*; *arbitor Episcopi Tudertini collegum esse alterum Germanum*, à nostro.

Sum.

Summa intentione efflagitans. Historiam legationis C
 ab Hormisda Papa missæ, Paulus Diaconus in Iustino pau-
 cis comprehendit: Ad hunc (*inquit*) ob causam reinten-
 grandæ fidei directus ab Hormisda Pontifice vir sanctita-
 tis præcipuus Germanus, Capuæ urbis Episcopus: Dignè
 suscepitus est, multorumque dubia corda in fide solidauit.
 Eandem historiam narrat Anastasius in Hormisda, & Ger-
 manum Episcopum Capuanum dicit ab Hormisda missum.
 Eiusdem legationis fit mentio in vita S. Remigij apud Su-
 rium 13. Ianuarij, ut infra: at vero Bar. tom 6 an. 519.
 fusè prosequitur, & ex illis apparet esse in nostro textu le-
 uia quedam errata. Et planè mortuo Symmacho Hormisda
 successor, sui Pontificatus anno sexto, idest anno Domini
 519. cum post longam dissensionem Orientalis Ecclesie ab
 Ecclesia Romana, de pace componenda, & communione ca-
 tholica tractaretur, & Orientales ad rem tantā ipsius Hor-
 misda presentiam quererent; more maiorum per legatos re-
 agere consultis arbitrans, ad munus hoc obeundum Ger-
 manum Episcopum Capuanum elegit.

Acceptis in comitatu, &c. Ex relatis à Baronio apparet D
 Comites Sancti Germani ab Hormisda legati, fuisse unum
 Episcopum, unum presbyterum, & duos Diaconos. Episco-
 pus vocabatur Ioannes: sed cuius Ecclesie fuerit Antistes
 incomptum est. Presbyter vocabatur Blandus, Diaconi
 Felix, & Diocorus.

Tandem cū ad Regiā, &c. :

Sive Ioannes. } Baron. eo. 7. refert plures E
 epistolas, seu relationes Sancti Germani, & collegarum ad
 Hormisdam Papam scriptas: lubet huc afferre, ut quomodo
 se esse gererit in legatione illa S. Germanus cognoscatur.

PRIMA RELATIO.

Exemplum suggestionis Germani, & Ioannis Episcoporum, Felicis, & Dioscori Diaconorum, & Blandi præsbyteri.

In Ciuitate Aulonitana quo ordine, cum Dei adiutorio, peruenimus, & quomodo sumus suscepiti ab Episcopo Ciuitatis ipsius, & quid est actum, vel quale respōsum dederunt, & quia hæc promisit, ut cum Metropolitano suo faceret libellum, in alia Epistola Beatitudini vestræ significauimus. Quod in Scampina Ciuitate factum est vestrī orationibus tacere non permisimus. Antequam nos ingredieremur in ciuitatem ipsam, venerabilis Troius Episcopus cū suo Clero, vel plebe in occursum nobis egredens est: Et quomodo Deus in ipsa die benedictus est, & quæ festivitas per ipsius pietatem est subsequuta, ad notitiam Apostolatus vestri referimus. Nobis præsentibus, vel suo clero, & nobilibus viris ipsius ciuitatis, libellum subscripsit, porrexit, suscepimus, & præsente omni clero, vel plebe in gradu suo, à seruo vestro Petro, Notario sanctæ Ecclesiæ Romanæ est relectus. Erat conuentus in Basílica S. Petri. Confitemur Beatitudini vestræ tantam devotionem, tantas Deo laudes, tantas lachrymas, tanta gaudia difficile in alio populo vidimus. Propè omnes cū cereis, viri cum mulieribus, milites cum crucibus, in Ciuitate nos suscepérunt. Celebratæ sunt Missæ, nullius nomen obnoxium religionis est recitatum, nisi tantum Beatitudinis vestræ. Noster Episcopus venerabilis Germanus Missam celebravit. Et promiserunt, nec postea recitari, nisi quos sedes Apostolica suscepit. Quanta à nobis operata sunt, Deus propitius in vobis conseruet. Itam Epistolam ante triginta milliaria à Lignido fecimus, sperantes ipsa

ipsa die in eadem ciuitate cum Dei adiutorio peruenire. Et quomodo ad nos peruenit Scampinus Episcopus, speramus & ipsius ciuitatis Lignidi Episcopum similia facere. Quod si factum fuerit, data occasione rescribemus.

Scampis nobis positis, post Missas hora cænatoria, Stephanus, & Leontius viri clarissimi ab Imperatore missi, in occursum veneunt, adhuc nescientes nos in partibus Græciarum positos: quia talia mandata fuerunt Comiti Stephano data, ut ad partes Italæ transirent in occursum nostrum.

Est Stephanus iste, qui modo dicitur de parentela filij vestri Magistri militum Vitaliani. Hi nobis nunciarunt, Patricium Senatorem proscriptum, & in exilium missum; pro qua tamen causa nisi quo modo ad nos peruerterit, non possumus dicere, quia non est de talibus rebus facile deliberare: dicitur tamen & Apocrisarius Thessalonicensis Ecclesiæ teneri, apud quos dicunt epistolas inuentas: pro qua causa nescimus: cum ipsis & Philumenum, Demetrium, Magistranum, & alias personas, quarum nomina ignoramus. Ista sunt (quomodo prædiximus) quæ audiujmus. De causa tamen ecclesiastica cum Dei misericordia prospera nunciantur: Cosmatem tamen medicum pro qua causa in Italiam venit penitus intelligere non potuimus, nisi hoc, quia fortiter queritur, de quo debetis esse solicii, ut sciatis pro qua causa ibidem venit.

S E C V N D A R E L A T I O.

IN alia Epistola significauimus Beatitudini vestrae de Scampina ciuitate, de venerabili Troco Episcopo, quo ordine libellum dedit; & qualis festiuitas est celebrata in ipsa ciuitate. Cum Dei misericordia venimus Ligidum: Theodoritus Episcopus venerabilis vir ipsius Ciuitatis sumiliter libellum dedit: qui libellus in Ecclesia est relectus,

&

& omnia secundum constitutionem vestram sunt facta. Rogate Deum : sperate ab Apostolis eius beatissimo Petro, & Paulo , vt Deus , qui initia talia donauit orationibus vestris, similiter sequantur & prospera: ut tempora coronae vestrae in correctione Ecclesiarum semper praedicentur . Quam epistolam ad Apostolatum vestrum direximus die Non. Martiarum.

T E R T I A R E L A T I O.

INeffabilis Dei omnipotentis misericordia , & pietas ejus , quam super humanum genus clementer effundit, humanis viribus extimari non potest, nec sermonibus explicari : sed sufficit eius tantum consilia deuotis sensibus & admirari , & scire, omnia bona de eius tantum gratiae pendere remedijs. Est ista quotidiana probatio: audacter tamen præsumo dicere, Domine meus beatissime Papa; quia præsens causa præterita cuncta transcendit, quam Deus vestris temporibus, & meritis reseruavit . Quid in Aulone sit actum, quid Scampis, quid Lignidi fuerit obsequutum, anteriore significatione suggesti. Ad Thessalonycam peruenimus: quas intentiones habuerimus cum Episcopo Thessalonycensi, & quæ dicta fuerint, vel etiam constituta, harum portitoris viua insinuatione discetis .

Quod tamen non oportet præterire silentio, insinuare non differo . Post multa certamina præfatus Episcopus (erat iste Dorotheus schismaticus) ratione conuictus, libellum subscribere voluit : sed quia Episcopi , qui sub eius sunt ordinatione constituti, omnes non aderant in præsenti, hoc conuenit, hoc promisit, vt post dies sanctos, Quadragesima scilicet, uno ex nobis à Sede Constantinopolitanæ urbis directo, Episcopis congregatis, qui in eius sunt Diœcesi constituti, libellum subscriberent ; quod cum Dei

Dei adiutorio credimus esse cōplendum . Hęc sunt Thes-
salonycæ constituta.

Vestrī orationibus commendati ad Constantinopolitānam peruenimus ciuitatem feria secunda hebdomadis authenticæ quam maiorem hebdomadam Latini dicunt, Decimo ab urbe prædicta millario , sublimes, & Magnifici viri nobis occurserunt , inter quos sunt Magister Militum Vitalianus, Pompeius, & Iustinianus, & alij Senatores: cunctiq; Catholicæ fidei ardore, ac desiderio redintegranda pacis ardebant . Quid plura ē cum summis penè omnium gaudijs ingredimur ciuitatem.

Alia die , quæ est tertia feria, piissimi Principis præsentamur aspectibus: cunctus illic aderat Senatus, in quo conuentu erant & Episcopi quatuor , quos Episcopus Constantinopolitanus pro sua persona direxerat . Obtulimus Beatitudinis vestræ literas , quas clementissimus Princeps cum grandi reuerentia suscepit . Dicta sunt quæ ante examinationem causæ oportuit intimare : mox causa cępta est. Hortabatur nos clementissimus Imperator hoc dicēs : Videte ciuitatis huius Episcopum , & inuicem vobis pacifico ordine reddite rationem. Nos ēcontra respondimus: Quid imus ad Episcopum certamina facere? Dominus noster Beattissimus Papa Hormisda, qui nos direxit, non nobis præcepit certare : sed præ manibus habemus libellum, quem omnes Episcopi, volentes Sedi Apostolicæ reconciliari, facient. Si præcipit pietas vestræ, legatur : & si est in ipso quod ignoretur, aut verum esse non credatur, dicant; & tunc ostendemus, nihil extra iudicium Ecclesiasticum in eodem libello esse conscriptum. Aut si illi possunt dicere, quia non conuenit religioni Catholicæ ; tūc nobis incumbit probare.

Relectus est libellus sub conspectu Principis , & Senatus. Nos statim subiunximus : dicant præsentes quatuor Epi.

Episcopi, qui adsunt pro persona Cōstantinopolitani Episcopi, si hæc quæ in libello legūtur, gestis Ecclesiasticis minimè continentur? Responderunt, omnia vera esse: Post quæ nos subiuximus: Domine Imperator, & nobis gran- dem laborem Episcopi abstulerunt, & sibi conuenientem rem fecerunt dicere veritatem. Mox clementissimus Imperator his, qui aderant dixit Episcopis: Et si vera sunt, quare non facitis? Similiter, & aliquanti de ordine Se- natorio dixerūt: Nos laici sumus: Dicitis hæc vera esse, fa- cite, & nos sequemur.

Intermissa feria quarta, Episcopus Constantinopolita- nus in palatio suscepit à nobis libellum: Et in primis quasi tentauit epistolam potius facere, quā m libellum; *quod qui- dem maioris id sibi videretur esse dignitatis: nam libelli ve- plurimum offeruntur à lapsis:* Sed non post multa certa- mina hoc cōuenit proemium modicum facere, & subiungere mox libellum quemadmodum vestra Beatitudo di- ctauit.

Subscriptio ab eo facta est libello conueniens, simili- ter & Datarium; cuius exemplaria & Græcè, & Latinè Apostolaui vestro direximus. Post factū libellum, nomen Acacij de Diptychis est deletum, similiter & Phrauitæ, Euphemij Macedonij, & Timothei *Constantinopolitanorum Episcoporum*, *quorum primus fuit hæreticus, reliqui ve- rò schismatici*, & non solùm hoc in ipsa sola Ecclesia, in qua Episcopus manet, verùm etiam per omnes Ecclesias cum grandi diligentia, Deo adiutore, suggerimus fuisse factum similiter, & deleta sunt de Diptychis Zenonis, & Anastasij *Augustorum* nomina.

Episcopi diuersarum ciuitatum, quanti inuenti sunt, *Constantinopolis* scilicet, libellum similiter obtrulerūt, & cum grandi cautela suggerimus custoditum, nè quis nobiscum communicaret Episcopus, qui libellum p̄imitus non de- disset.

disset. Pari modo & omnes Archimandritæ fecerunt; apud quos Archimandritas & certamina nos habuisse suggerimus, dicentibus illis: Sufficit quia Archiepiscopus noster fecit, nos factum eius sequimur. Quid amplius? Post multa certamina ipsi quoque ratione conuicti, libellos modis omnibus obtulerunt.

Post hæc omnia, Deo adiuuante, in Ecclesiam processimus: & qualia gaudia facta sunt vnitatis, & quemadmodum Deus benedictus sit; quæ laudes quoq; Beato Petro Apostolo, & vobis relatæ sunt, ipsius actionis consideratione perspicitis, quod mea lingua non valet explicare. Nihil est subsecutum secundùm vota inimicorum, non seditio, non effusio sanguinis, non tumultus, quod veluti terrentes inimici antea prædicebant. Ipsi quoque Ecclesiastici Constantinopolitani admirantes, & Deo gratias referentes, dicunt nunquam se meminisse ullis temporibus tantam populi multitudinem communicasse.

His adimpleris, etiam clemètissimus Imperator ad Beatitudinem vestram sua scripta subiunxit, ordinem rei gestæ significans; similiter & vir reuerendissimus Ioannes Constantinopolitanæ ciuitatis Antistes. Noueris etiam & sacra generalia esse edita, atque credimus Deo propitio, & vestris sanctis orationibus, per vniuersas prouincias quanto-
cyus destinari. Hæc Constantinopoli gesta sunt, & nunc de Antiochëna Ecclesia tractatur: & ideo adhuc laboratur, quia nondum persona congrua est electa. Oret ergo Beatitudo vestra intentiùs, ut Deus, qui, vestris precibus exoratus, Constantinopolitanam Ecclesiam Apostolicæ Sedi restituit, ipse & dignam personam donet in Antiochia ordinandam, & assiduas adunet Ecclesias. Rescribite Episcopo Constantinopolitano: si videtur Beatitudini vestræ, facite mentionem damnationum Seueri, & illorum, quos nominasti in epistola illa, quam scripsisti ad secundam

Syriam per Ioannem, & Sergium monachos, hoc ipsum & ad Imperatorem rescribentes. Si feceritis, videtur mihi necessarium esse.

Q V A R T A R E L A T I O .

Verum est, nulla esse gaudia magnopere spiritualia, à quibus ex toto tribulatio possit esse separata. Gaudemus de unitate Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quæ facta est cum sede Apostolica: lætamur quotidie diuersorum Episcoporum libellos nobis satisfactionis offerri. Modicū in Ephesina ciuitate contigit scandalum, ubi contempta est, & iniuriata synodus Chalcedonensis: Est invocatus clementissimus Imperator hoc corrigeret, quod & speratur cum Dei adiutorio fieri.

Nunc etsi post labores, etsi post intentiones plures, Antiochena Ecclesia ordinata est, electus est quidam, Paulus nomine, Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ, quem huic honori aptissimum Imperatoris testimonio comprobatum voluerunt, & tentauerunt hic ordinare. Ego iussionis vestræ non immemor, contradixi, dicens: Iussit Dominus noster Beatisimus Papa secundum antiquam consuetudinem ibi eum Episcopum ordinari. Hoc obtinuit, quod præcepisti. Orate ut Deus precibus Apostoli Petri & ipsam ciuitatem cum pace faciat electum suscipere sacerdotem.

Filius vester magnificus vir Iustinianus, res conuenientes fidei suæ faciens, Basilicam Sanctorum Apostolorum, in qua desiderat & beati Laurentij martyris reliquias esse, constituit. Sperat per paruitatem nostram, ut prædictorum Sanctorum reliquias celeriter concedatis. Habuit quidem petitio prædicti viri secundum morem Græcorum, & nos contra consuetudinem sedis Apostolicæ exposuimus. Accipit

cepit rationem. Et quia talis est feruor fidei ejus, qui meretur quidquid de Apostolica sede depoposcerit, & talis est, qui sperat vnde & salus animæ, & fidei effectus accrescat; talibus desiderijs postulata competit non negare. Vnde, si & Beatitudini vestrae videtur, sanctuaria Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli secundum morem eius largiri, præcipite: & , si fieri potest, ad secundam cataram ipsa sanctuaria deponere, vestrum est deliberare.

Perit & de catenis Sanctorum Apostolorum (si possibile est) & de craticula Beati Laurentij martyris: ista sunt desideria prædicti viri: in hoc fides ipsius est incitata. Propter hoc in urbem vestram virum spectabilem Eulogium Magistrianum direxit: hoc sibi satisfacere iudicans, si de ipso fonte, de quo per omnem terram sanctuaria Apostolorum sunt data, inde & ipse reliquias suscipere mereatur. Et benefacitis causam Ecclesiasticam magnoperre in contestatione Dei tali homini commendare, cuius sinceritas, & integritas circa religionem Catholicam nota est omnibus hominibus. Hic voluerunt capellas argenteas facere, & dirigere: sed postea cogitauerunt, ut & hoc quoque à vestra sede pro benedictione suscipiat. Singulas tamen capellas per singulorum Apostolorum reliquias fieri debere suggerimus. Data tertio Kalend. Iulias. Constantinopoli.

SEXTA RELATIO.

SVgestio Germani Episcopi, Felicis, & Diocroti Diaconorum, & Blandi presbyteri.

Magna misericordia Dei est, & inæstimabilia eius iudicia, qui nihil occultum dimittit, ut probetur vniuersitatis conscientia. Dorotheus Thessalonicensis Episcopus, non nouus apparuit, nec ad præsens factus, sed se demonstrauit

quem olim vera prædicabat opinio. Ille semper in malis desiderijs suis inuolutus, data occasione exercuit quod contra fidem Catholicam semper parturiebat scelus. In alijs literis significauimus Beatitudini vestræ quo ordine transeuntes Thessalonyca, libellos non potuimus suscipe-re. Erat tamen constitutum post ordinationem sanctæ Ecclesiae Constantinopolitanæ vnum ex nobis ad ipsum dirigere: quia hoc sperabat prædictus; ut vnum ex nobis post suscep-tos libellos cum ipso Missas celebraret, quasi testimonio habens in generalitate se ad unitatem sedis Apostolicæ esse coniunctum. Etsi tardè, factum est ta-men: & venerabilem Ioannem Episcopum ad ipsum diri-gentes, directus est cum ipso, ex communi electione, Epi-phanius presbyter: Germanus venerabilis, & Illustris Epi-scopus erat cum eis, & Licinius Comes Scholæ ex ordi-natione clementissimi Imperatoris.

Qui Licinius tamen, cū prius pro alia causa esset Thes-salonycam directus, cōgregata Synodo de parœcia Eccle-siæ Thessalonyicensis, ibi est inuentus, expectans, secūdūm promissionem, vnum ex nobis. Voluerunt, ipso præsen-te, libellos facere, & subscribere: quod factum est: signa-uit ipsos libellos prædictus vir, & veniens Constantino-polim, factum nunciauit. Dicebatur nobis ab Apocrisario Dorothei: Iubete dirigere qui libellos suscipiat: delibe-ratum est (sicut prædictimus) venerabilem Ioannem Epi-scopum ambulare, ut haberet testimonium subscriptionis illorum: Rogauimus piissimum Imperatorem, ut Comes Licinius ambularet cum eo: quod & factum est.

Et quia peruenierunt in ciuitatem, nunciatum est Do-rotheo per Comitem Licinium præsentia adesse nostro-rum. Qui direxit Aristidem presbyterum cum duobus alijs Episcopis (quos solos sciebat aduersarios esse nego-tij) ut nostros videret: cum quibus voluerunt facere pri-mum

mum certamen de libellis, dicentes: sunt capitula, quæ debent emendari: Dixerunt nostri non esse in potestate ipsorum hoc facere: Si vultis facere, Deo gratias: si non vultis facere, venimus, salutauimus vos, perambulabimus. Discesserunt post ista verba.

Ad aliam diem conuenerunt, iterum ista loquentes: & antequam propositionem verborum fecissent, ibi non est intentio generata, non iniuria sequuta est: subito populus insanus irruit super ipsum, & duos pueros occiderunt Episcopi; caput etiam fregerunt Episcopo in duabus partibus, & renes eius dissipauerunt, & nisi misericordia Dei, & defensio Sancti Marci Basilicæ eruisset eos de manibus eorum, ibi perierant: liberati sunt tamen (quomodo dicitur) quia manus publica superuenit, quæ eos eruere potuit: Ista, & istorum concinnamenta Dorothœi malitia fabricauit, quia ante biduum quam peruenirent nostri Thessalonycam, super duo millia baptizauit; Sacraenta tanta erogauit in populo, quæ possint ipsis ad tempora sufficere: significans plebi, quia fides recta mutatur.

Ista quomodo non habuerant excitare populum? Ista quæ non inuitabant ad seditionem? Post hoc, ipsum libellum, quem fecerat cum Episcopis, ante populum scidit, dicens: Ego istud usque ad mortem meam nunquam facio, nec facientibus consentio. Occiderunt, & hominem venerabilem Catholicum, qui nos venientes suscepérat in domo sua, qui semper separatus fuit à communione Dorothœi propter synodum Chalcedonensem, in quo talem mortem exercuerunt, qualem illi, qui sanctum Proterium occiderunt. Ista ad clementissimum Imperatorem peruererunt, & propè in tota ciuitate Catholicus luctus est propter talia, quæ contigerunt scelera. Promittit sancta clementia vindicare & citare Dorothœum: quia nos contestati sumus pietatem eius, dicentes: Nulla ratione Dorothœum

rotheum inter Episcopos, aut in communione sedis Apostolicæ potest Beatissimus Papa recipere: & contra qui volunt eum in sua communione recipere, scire se esse reos auctoritate Ecclesiastica: Ista ad notitiam Beatitudinis vestræ festinauimus referre, ut nihil vos lateat, quod in istis partibus agitur. Accepta quarto Kalendas Decembris, Eutarico Consule.

SEPTIMA RELATIO.

SVggessio Germani Episcopi, Felicis, & Dioscori Diaconorum, & Blandi presbyteri.

Reuerenda vestri Apostolatus alloquia per filios vestros Leonem, atque Eulogium desiderabili hilaritate suscepimus; quorum prius præceptum, cur quæ Thessalonycæ contigerunt, non insinuauimus, arguebat. Sed longè ante eius aduentum occasione comparata, curauimus significare, quæcunq; vel rumore venientium, vel eorum, qui pertulerant, scriptis, quorum exempla subter adiunximus, vel pijssimi Principis narratione comperimus. Sequuta est vindictæ promissio: adeo ut Dorotheus Thessalonicensis Episcopus ad Heracleam dederetur ciuitatem, donec causa terminum reperiret. Inter hæc secundùm ea, quæ præcepistis, auctoritatem Apostolatus vestri Principi insinuare curauimus, ut ad percipientiam doctrinam Catholicæ puritatis Româ præfatus Dorotheus, vñà cum Aristide mitteretur. Qui respondit causam non esse, pro qua Romam delegarentur audiendi, vbi sine accusatorum controuersia sese possent liberiùs excusare. Sed repente, dū hæc geruntur, ab Heracliensi (quantum agnouimus) in qua tenebatur, dimissus est ciuitate: quam ob causam, vel qua ratione, aut conditio, vel quibus agentibus, ignoramus.

De Paschali die , vestra Beatitudo cognoscat , concordate Orientalium cum Apostolica sede sententiam , ut decimo tertio Kalendarum Maiorum die festivitas celebrâda spegetur; sicut Ioannis quoque Constantinopolitani Antistitis relatione clarebit. Superest , vt orationis Beatitudinis vestræ adminiculo celestiter (sicut cupimus) vestris memreamur præsentari vestigijs . Haec tenus Relationes.

Anno igitur sequenti , id est 520. Romam reuersus est Germanus , qui Ecclesiæ sue non immemor , pro ea ditanda , reliquias SS. Stephani Protomartyris , & Agathæ Virginis (ut scribit Herempertus) ab Imperatore concessas , Capuam asportauit.

Sanctitatis luce. Extat Epistola Epiphanij Episcopi , qui F Ioanni tunc mortuo , Episcopo Constantinopolitano successit , & Hormildæ Papæ , hæc inter cætera : (hoc autem & his notum est , qui à vobis sunt directi viri Reuerendissimi , id est Germano sanctissimo , & Ioanni Episcopis , Felici , & Dicosco Diaconis , & Blando presbytero , qui efficaciter sequuti sunt ea , quæ eis sunt à vobis iniuncta) Hic noto , legatos Episcopos coniunctim appellari reuerendissimos , sed Germanum specialiter appellari sanctissimum , id quod argumento est , Germani adhuc viuentis , & legatione fungentis , miram fuisse sanctitatis famam , & lucem .

Visque iuxta diem exitus . In Codicibus ordinarijs sancti Gregorij non est illa dictio (iuxta) sed habent illi , vsque ad diem exitus , &c. Baronius addit. Dum ait per stitisse Paschatum in sententia vsq; ad diem obitus sui , exclusu intelligendum est , etenim omnium est receptum assentu , non posse in cœlum admitti , qui in terra ab Ecclesia separavit. Optimè quidem Baromius : sed quod ille dicit , glossando , Codex , quem Auctor textus nostri exscriptit , dicebat expressè : nam d. Etio illa iuxta diem expressè significat non ipso die exitus , sed tempore illi diei vicino Paschatum per-

perstittiſſe in iententia; ſed ante obitum, vel ipſo obitus die,
vel paulo ante, ſententiam depojuiſſe, & egiſſe pœnitentiam.

H Angulanis thermis. Thermæ Angulanæ balneis Neapolitanis annumerantur: cenzentur que mutato nomine, appellanteur Sudatorium S. Germani. Capacius in Hist. Neap. fol. 805.

I Germani Capuani Episcopi animam. Nota S. Germanum fuiffe sancto Benedicto notissimum, & inter illos famulos Dei summam interceſſiſſe familiaritatem: Erant illo tempore tres sanctissimi ſumma inter ſe familiaritate coniuncti, S. Benedictus, S. Germanus, & Sanctus Sabinus Episcopus Canuſiæ. Igitur prædicti Christi famuli (*legimus in vita S. Sabini*) faciem omnes proceres, ac præcipui viri Italiæ ſæpius videre cupiebant, & cum viro sanctissimo cœleſtibus pabulis epulari, vnde & cum Germano Capuana Ecclesiæ Pontifice crebra familiaritate conueniebat: ſed & cum Benedicto Christi famulo, in Cassino Castro posito, aſſiduis amicitiis iungebatur, eumque per ſingulos annos viſere confueuerat, &c. Ergo & ſingulis annis S. Sabinus Cassinum proficiens, Capua tranſibat & apud S. Germanum familiariter hofpitabatur.

Eadem etate vixit S. Remigius Remorum Episcopus, & cum eo quoque S. Germanus fuit familiaritate coniunctus. Testantur hoc Acta S. Remigiū apud Surium die 13. Ianuarij. Verba ſunt: Hic Hormilda Papa, miſit Constantinopolim ad Iustinum Imperatorem in legatione Germanum Capuanum Episcopum, cuius animam vidit ab Angelis in cælum deferri S. Benedictus. Qui pro curatione puellæ dæmoniacæ ad Beatum Remigiū literas suas direxit. Sine dubio, qui miſit pro puella dæmoniacā ad S. Remigiū literas fuit S. Germanus, non aut S. Benedictus: nā ſe fuifſet S. Benedictus, & non Germanus, fruſtra, & abſq; ullo propoſito, & omnino abſ re, in Actis S. Remigijs facta eſſet mērio de S. Ger-

S. Germano: At verò volens scriptor Actorum ostendere³ quantæ sanctitatis, & nominis esset Remigius, narrat ad illum scriptisse Germanum pro curatione pueræ: ille (quasi dicat) Germanus, ille quem Hormisdas misit ad Iustinum, ille cuius animam S. Benedictus vidit in cælum efferri. Nec mihi quis dicat, relativum (Qui) referri ad proximiorem terminum, & propterea dicendum Qui, nempè, Benedictus: Ego enim inquit relativum (qui) in Actis Sanctorum, immo in sancta scriptura plerumq; ad remotiorem referri. Ecce in Actis S. Agathæ, quæ sunt in Breuiario nostro: Venit quidam senex quem antecedebat puer, luminis portitor, ferens diuersa medicamenta manu sua, qui se medicum esse commemorans, &c. en participium FERENS, & relativum QVI non referuntur ad proximus nomen PORTITOR, sed ad remotius SENEX. Et in vita S. Placidi: Comperit illic adesse Placidum Beatissimi Patris Benedicti discipulum: cuius iam per totum orbem Romanum miraculorum facta radiabat: En relativum CVIVS non refertur ad Discipulum, sed ad BENEDICTI. In Actis Apostolorum cap. 18. Paulus veò cum adhuc sustinuissest dies multos, fratribus vale faciens, nauigauit Syriam, & cum eo Priscilla, & Aquila, qui sibi totenderat in Chenchris caput, habebat enim votum. Peto qui nam sibi totonderat caput? Aquilanè vir Iudæus cui relativum (QVI) proximè succedit? minimè quidem: sed Paulus apostolus, ut Hieronymus, & Augustinus affirmant. Itaque, ut Narratio de S. Germano ad Acta S. Remigij pertinere possit, necessariò dicendum est, relativum (QVI) referre Germanum: merito igitur à noua editione Chronicæ Cassinensis explosæ sunt Epistolæ, quæ SS. Benedicti, & Remigij nomine de curatione pueræ demoniacæ confitctæ, post Chronicum Cassinense in prima editione superadditæ legebantur.

Illi obitum. S. Germani ad Deum transitus cœnitigit tertio Kalend. Nouembris annus autem est incertus: hoc ta-

men constanter asserimus, non contigisse ante annum 535. quō nimirum anno S. Placidum in Siciliam proficiscentē est hospitatus, ut habetur in actis S. Placidi, scriptis à Gordiano apud Lipp. 10. 4. neq; post annum 552. quo nimirum anno S. Benedictus ipse transiit ad cœlum, imò neq; post annum 542. quo S. Victor erat Episcopus. Ut habetur in Chr. Cass. corpus S. Germani sepultum in Capua veteri, ciuibus inde transmigrantibus translatū est ad Capuā nouam. Sed Ludouicus II. Imperator in Galliā aportauit: Res aut̄ ita se habuit. Anno 872. Ludouicus Lotharij Imperatoris filius, cum accepisset Adelgisum Græcorū promissis corruptū, cū Samnio, Cāpania, & Lucania defecisse; mox Beneuentum uenit, & Samnium, atq; Lucaniā in ditione accepit. Sola Capua confisa muris ex lapide quadrato constructis, audacter repugnabat, & in rebellione persistebat: sed tādē obſidione cincta, vidensq; hostili rapacitate cuncta diripi, & vites, atq; oliueta cæterasq; frumentiferas arbores radicibus excidi; desperatis rebus, Episcopum adiuit, rogauitq; ut accepto S. Germani corpore, in castra Imperatoris exiret, & sublequente uniuersa plebe, venā exoraret: sic factum: fusæ illic lachrymæ, & preces. Imperator nataura clemens pepercit, & à direptione ciuitatis abstinuit, corpus tñ S. Germani retinuit, & annum Capuae cōmoratus, reversus est in Franciā, & corpus S. Germani secū tulit: verū ante discessum digitū manus ipsius B. Germani cœnobio Cassi nēs donauit: Quare deinde ab Abbatे Berthario ciuitas sub Cassino ē nomine S. Germani edificari cœpit Hæc apud Bar. 10. 10. Capac. in hist. Neap. fol. 841. Volater. lib. 21. de Bene. Eccl. Chron. Cass. lib. 1. cap. 40. Herempertus in epitome habet Ludouicum deleuisse Capuam, & ciues malè habitos.

At verò licet bi citati Scriptores habeant corpus S. Germani in Franciam aportatum esse; tamen, ut scribit Phil. Ferrarius in Catalo, illud Placetiæ in Aede S. Systi afferuari, officia eiusdem Ecclesiæ Placentinae testantur: consentit Petrus Calzorarius in hist. monastica die 2. in Ludouico.

Nos intra Capuam habemus oratorium sancti Germani non longè ab Episcopio postum: Exitit in Diocesis Caluense Archiepiscopo subdita Ecclesia sancti Germani à Palerzo anno 1173. & sancti Germani in Pizone.

D E L I N E A T I O C A P V A E V E T E R I S E X
descriptione quam Archiepiscopus Cesar Costa fecit,
& in Episcopali palatio depingi curauit.

Verum scito parietem in quo delineatus est Capuae situs esse in aula à parte Meridiana, sed eius faciem in qua est urbs delineata, respicere ad Aquilonarem: scito etiam urbis situm ita delineatum, ac si parietis facies esset illa ipsa planities in qua urbs extabat; ideoq; à superiori iphus parietis esse Meridiem, ab inferiori Aquilonem, à dextra Orientem, & à sinistra Occidentem.

Capua ciuitas descriptione, & pulchritudine insignis.
Cic. contra Ru.

Muri latitudine palmorum decem

Fossæ latitudine passuum quinquaginta

Ambitus murorum stadiorum triginta duorum.

1 Porta, qua dicit ad flumen. Liu. 36.

2 Porta Louis. Liu. lib. eod.

3 Porta Albana qua dicit Sueßulum. Liu. lib. eod. eamus dicit Beneuentum. Breu. Capuan.

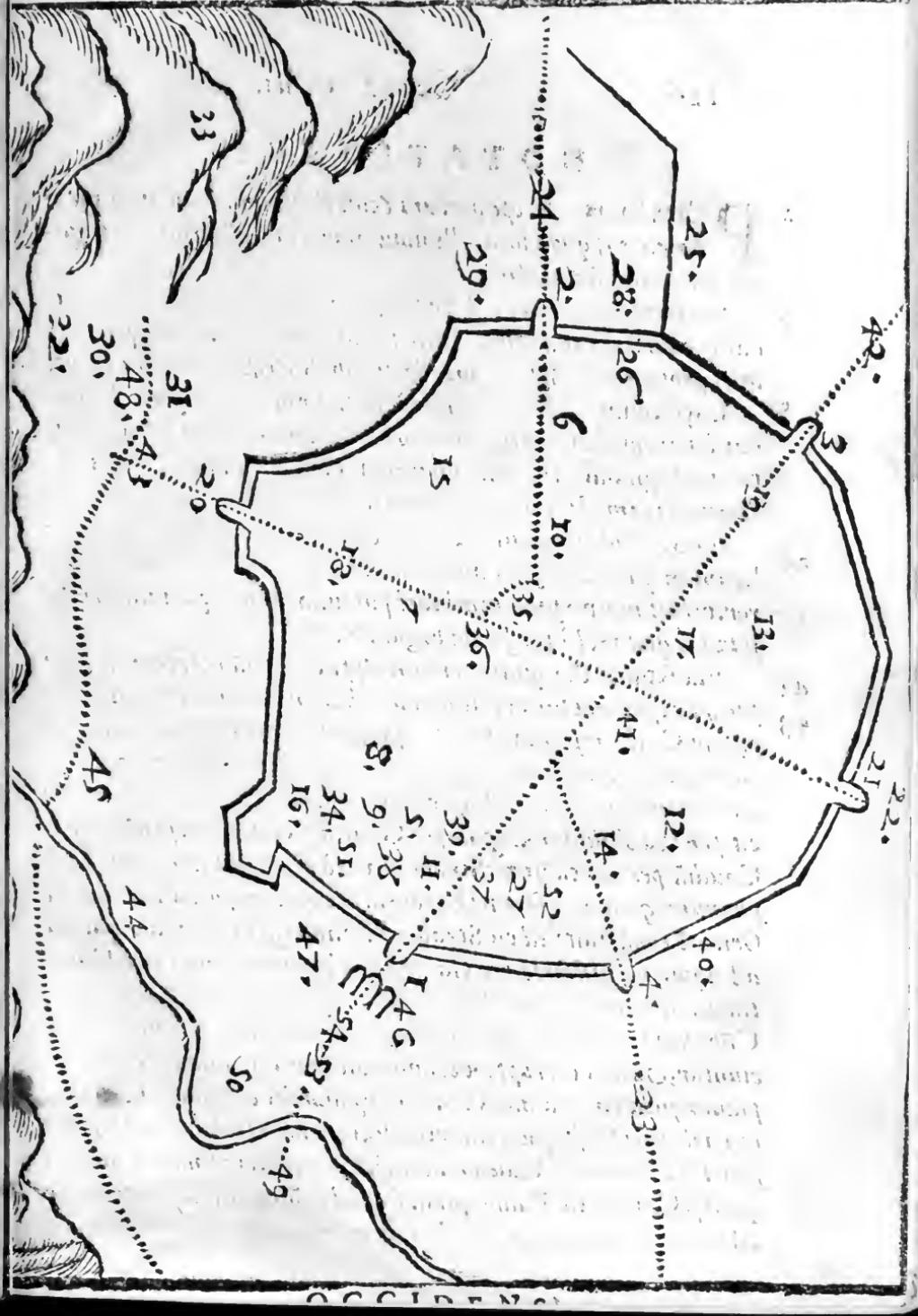
4 Porta Cumana, nam olim Cumæ occupatae fuerunt à Campanis. Liu lib. 9.

5 Capitolium Capuae. Sueton. in Tiber. fuit tactum fulmine tempore Caij. Suet. in Caio. fuis consecratum Ioui Tib. Tac. lib. 4. Annal.

6 Templum Iouis unde fuerunt sumptuæ quinquaginta columnæ pro extirpatione Ecclesie sancti Vincentij de Vulturno. Chron. S. Vincentij.

- 7 *Templum Fortunæ. Liu.lib. 24.*
 8 *Templum Martis apud forum. Liu.lib. 35.*
 9 *Forum nobilium, distinctum à foro populi. Val. Max.
lib. 9. cap. 5.*
 10 *Ludus gladiatorum Lentuli, Liu. Epit. lib. 95.*
 11 *Curia Senatorum, Liu.lib. 23.*
 12 *Domus Paculli, ubi fuit coniuratum à Perolla filio de
occidendo Anibale, Liu.lib.eod. 23. (lib.eod.*
 13 *Domus Decij Magij, qui fuit captus iussu Anibalis. Liu.*
 14 *Domus Iubellij Tauræ, Liu.lib.eod.*
 15 *Domus Maryj Blosij. Liu.lib.eod. (lib.eod.*
 16 *Domus Vibij, ubi 27. Senatores veneno perierunt. Liu.*
 17 *Aedes quæ vocatur Alba. Liu.lib. 32.*
 18 *Via Seplasia ubi manebat unguetarij. Cic. cōtra Rull.*
 19 *Via Albana pulcherrima. Cic. contra Rull.*
 20 *Porta Diana 32 Mons Tifat. 45 Pōs Lateritus*
 21 *Porta Atellana 34 Cryptoporticuſ in Trifisco*
 22 *Via Atellana 35 Forum populi 46 Arcus Lateri.*
 23 *Via Cumana 36 Balnea populi tius: distabat*
 24 *Via Aquaria Thermae nobilium à porta paß.*
 25 *Aquæductus 38 Theatrum. 117.*
 26 *Fons 39 Circus 47 Amphitheatruſ*
 27 *Piscina 40 Hippodromus. 48 Aquæ salubres*
 28 *Templum 41 Sedes duūiū addicte Diana*
 29 *Templum 42 Via Appia 49 Castellum; seu*
 30 *Tēplū Diana 43 Via Appia portus Nauī.*
 31 *Thermae 44 Vulturnus flu. 50 Locus Capuae no
men. uæ 51. 52. 53. 54.*

O R I E N S :

NOTATIONES.

- 2 **P**orta Louis. Prope portam Louis suisse balneum argu men-
tor ex eo, quod locus ille nunc vulgo la Grotella, Antiqui-
tus dicebatur Balneolum.
- 3 Porta albana. Hæc est porta, quam propè S. Priscus hospita-
batur cum duobus discipulis suis: erat porta Albana frequentior
alijs propter viā Appiā: ideo igitur ibi S. Priscus hospitiū elegit.
- 5 **C**apitolium. Nunc la Torre di S. Ermo: Tempore Longo-
bardorum propè Cryptoporticū S. Heremus. Erat locus muni-
tus, propugnandis inimicis idoneus. Vide Heremp. fol. 70. At S.
Hermus idem est qui S. Herafinus.
- 26 **F**ons. Vulgo Puteus S. Prisci. Opinatus est vulgus illum esse
locum, in quo S. Priscus inuentus est à B. Matrona: Certus er-
ror: petuit non perperā nominari puteus S. Prisci, quia inde inci-
pit via, quæ rectā pergit ad pagum S. Prisci.
- 42 **V**ia Appia. Per quam portam Appia Capuā ingredieretur, &
43 per quā egredieretur res admodū dubia: nā delineationi Archie-
piscopi Costæ repugnat Strabo, qui scribit viā Latinam incidisse
in Appiā ad Cassinum, longè à Capua stadijs decem & nouem. i.
duobus milliaribus, & alia ferè tertia parte: Quiq; iter Appiæ du-
cit per Caeslinū, per Capuā, per Galitiā (Calatiā reponēdū) per
Caudiū, per Benevētū: Straboni verò repugnat Breuiariū Ca-
puanum, quod via serenti Beneuentū caput in porta Albana ad
Orientē constituit: sed cū Strabone locādū esset in porta Tifatina
ad Aquilonē: nisi forte pro Galitia intelligere velimus non Cala-
tiā existentem ultra Vlturnū, sed aliquod oppidū ex minoribus
Cāpaniæ in Regione Magdaluni, ubi vestigia murorum conspi-
ciuntur, & locus corrupto vocabulo dicitur à S. Galaza: Planè op-
pidum quod circa annū 800. à Longobardis dicebatur Calinitū,
ego arbitror suisse quod Guarino Veronensis Strabonis interpreti-
fuit To Calinon. i. Calenū adiunctū. i. conterminum Castelino,
quodq; Calenū est Tullio, qui in secunda cōtra Rullū Oratione de
Municipio Caleno, & Calibus meminit: profectō à propinquis

Calibus Calini, sèù Caleni oppidi, & Calicule montis aeriuaceum nomen, ut Sinuesse à propinqua Suessa, Calinū, sèù Calenū Carnola hodie; antiqua etenim oppida, & mutasse loca, & corrupisse vocabula passim inueniuntur. Hoc mihi probabile cum videatur, videtur proinde probabile apud Strabonē pro Casino, ad q̄ via Latina coniugitur Appia, & pro Cassino Appia coniuncto, legendum esse Calinum, sèù Calenū: inter quod & Vulturnum via Latina à Calibus descendens, iungi poterat Appia, lögè à Capua stadijs ferè decē & nouē, & si quid amplius non mirum cū in notis numerorum facillimum sit errare: ibiq; coniunctæ viæ descendere poterat ad fluminis ripā, in qua noua Capua nunc est. Qui locus nouæ Capuae, et si in itinerariis quibusdā dicitur Casslinum; nomine tamen accipere potuit nō ab oppido Cassino, quod maritimū potius, quam mediterraneum erat: sed ab ipso flumine Vulturno, q̄ iliorum itinerantium sèculo Casslinū nescitur appellatum. Igitur meo iudicio à ripa Vulturni, sèù dixeris Casslini fluminis, loco nouæ Capuae per viā hodie tritā, & ampliā, ferètē ad pagū S. Mariæ, Appia per portā arcui Lateritio propinquā ferentēq; Capanos ad flumē, intra Capuā descendebat, & à porta Albana per Galitiā sèù Galatū, nunc à S. Galaza, perq; Caudiū Beneuetum pergergebat: hoc mihi magis probabile videtur, donec certiora docear.

Castellū, sèù portus Nauium. idem est locus pontis, qui pons Casslini dicitur in Chron. Cass. Cansulini, & Cansolini, & Casonlini dictus ēt ad annum usq; f̄ rē millesimum, & ducētēsimum: Casslinum vero, siue Cansolinum dictum fumen docēti viri certò noscunt. At hoc ipso in loco, ubi nunc est pons, & noua Capua, suisse Casslinum oppidū antiquissimū censem Philippus Cluverius contra receptam hactenus nostratium Literatorum opinionē, qui oppidum illud supra Arnonum, & Canciellum versus mare in loco, Castelluzo nunc dicto, possum arbitrantur. Ab utraq; parte non leues sese offerunt auctoritates, & conjectura, quas a Dominio Camillo Peregrino elucidatas, expecta mi Lector.

Ex Heremperto fol. 60 patet Capua suisse Colossum: utq; mibi verborum contextus indicat, colossum erat locus distinctus ab

Amphiteatro: erat meo iudicio ædificium præcelsum, munitum, propugnando aptum; inter Amphitheatum, & Cryptas. Præcelsum quidem ædificia à Longobardis appellata colosso, indicat nomen colossula, id est parvus colosso, nomine antiqui ædificij propè Curtes, corrupte colocchiola dicta vulgo. Herempterii verba sunt.

Sequenti verò anno generalem motionem faciēs cum suis Neapolitanis, & Saracenis super colossum, vbi filii Landonis degebāt, insedit, priùs tamen illos, qui in terris residebant, super arenam pecunia accepta deposuit, & Capuam remisit: filijs aut Landonis in Amphitheatro circūseptis, pacē cessit, accipiēs ab eis Libariā sub sacramento: Ita Herempterius sine dubio corruptus locus: quid: n. est illud deposuit super arenā, illos qui residebāt in terris: vel deposuit illos, qui residebāt sup arenā in terris? locus meo iudicio facili negotio restitui pot pro terris, & pro Arenā, reponeret Turri, & Areā: mihiq; significaretur filios Landonis, qui degebāt i. habebant domiciliū in colosso, timentes aduenientē hostē, in Amphitheatrū sese abdidisse: hostiē verò, ut primum aduenit, deposuisse i. deorsū posuisse, & descēdere permisisse super aream, seu super arenam i. humum aridam, illos qui erant in Turri, id est in editiori parte colossi, & deinde militibus circumsepto Amphitheatro, cum filijs Landonis iniisse pacem.

Cum Ecclesia S. Marie Maioris dicta sit cognomento Suricorum, cumq; Ioannes Papa XIII. scribat ad Episcopum Suricorum, apparet Capua fuisse vicum, qui saltem Longobardorum tempore, dictus est vicus Suricus, vel Suricorum.

Locus Ecclesiae S. Petri Apost. quam antiquissimi fideles construxerant, ut infra in 3. part. distabat à porta Capuae veteris passus 950. ab Arcu laterilio 833. Arcus enim distabat à porta 117. passus. Passus autem est palmorum Neapolitanorum, septem, & quintæ partis. Igitur porta distabat ab Ecclesia vigesima parte minus uno milliari nostro Capuano.

Vbi nunc est Ecclesia S. Augustini, fuisse antiquissimo tempore cœmteriū Christianorū argumentor ex pluribus Epithaphijs ibi inuentis cum nomine Christi, & signo Crucis insculpto, distabat à porta passus 282. ab Arcu 168.) SAN-

SANCT VARII CAPVANI

P A R S · S E C V N D A.

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Presbytero

Capuano.

Hæc Sanctuarij secunda Pars continet San-
ctos Capuæ extra Martyrologium
Romanum inuentos.

S. Aldemarius monachus Cassinensis.

Augustinus Episcopus, & Martyr.

Apuleius Martyr.

Bernardus Episcopus Calenensis.

Cassianus Martyr.

R

Eurus

Eurus Martyr.

Felicitas mater Augustini.

Felicissimus Martyr.

Fortunata Mart.

Ioannes Abbas Cassinensis.

Ioannes Primicerius.

Lupulus Martyr.

Libulius Martyr.

Ludouicus Eremitanus B.

Marcellus miles, & Martyr.

Matrona Virgo.

Marcellinus Martyr.

Modestus Martyr.

Nicanor Martyr.

Offa Abbatissa.

Pardus Martyr.

Paulus Præpositus.

Quartus.

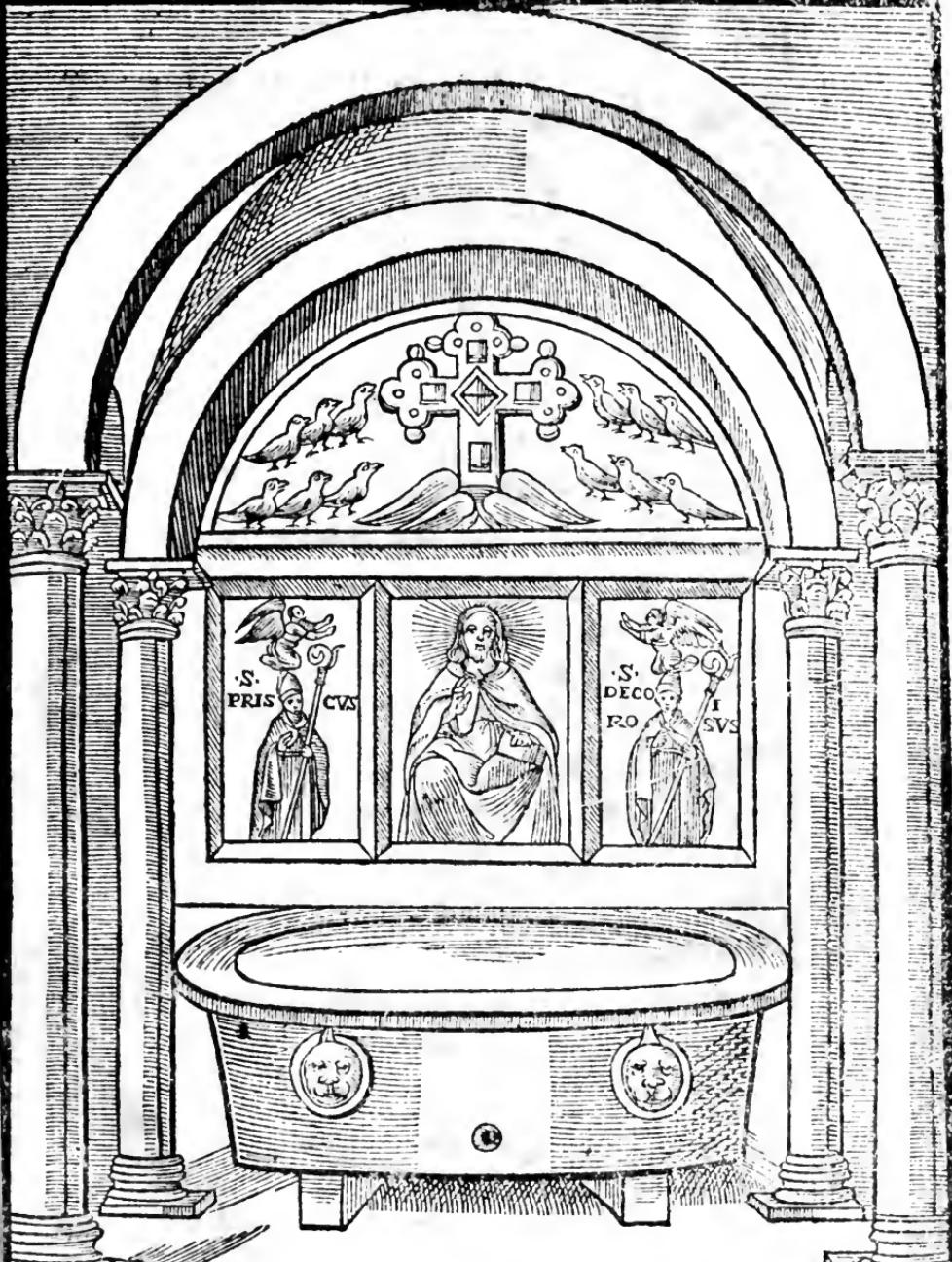
Quartus.

Raymundus Dominicanus B.

Sinotus Episcopus Martyr.

Symmachus Episcopus.

Syphorus Episcopus Caiacensis.

SACELLUM ET SEPVLCHRVM S· MATRONA^E
IN ECCLESIA S· PRISCI

D E S A N C T I S , Q V I H A B E N T
Imagines in Ecclesia Sancti Prisci.

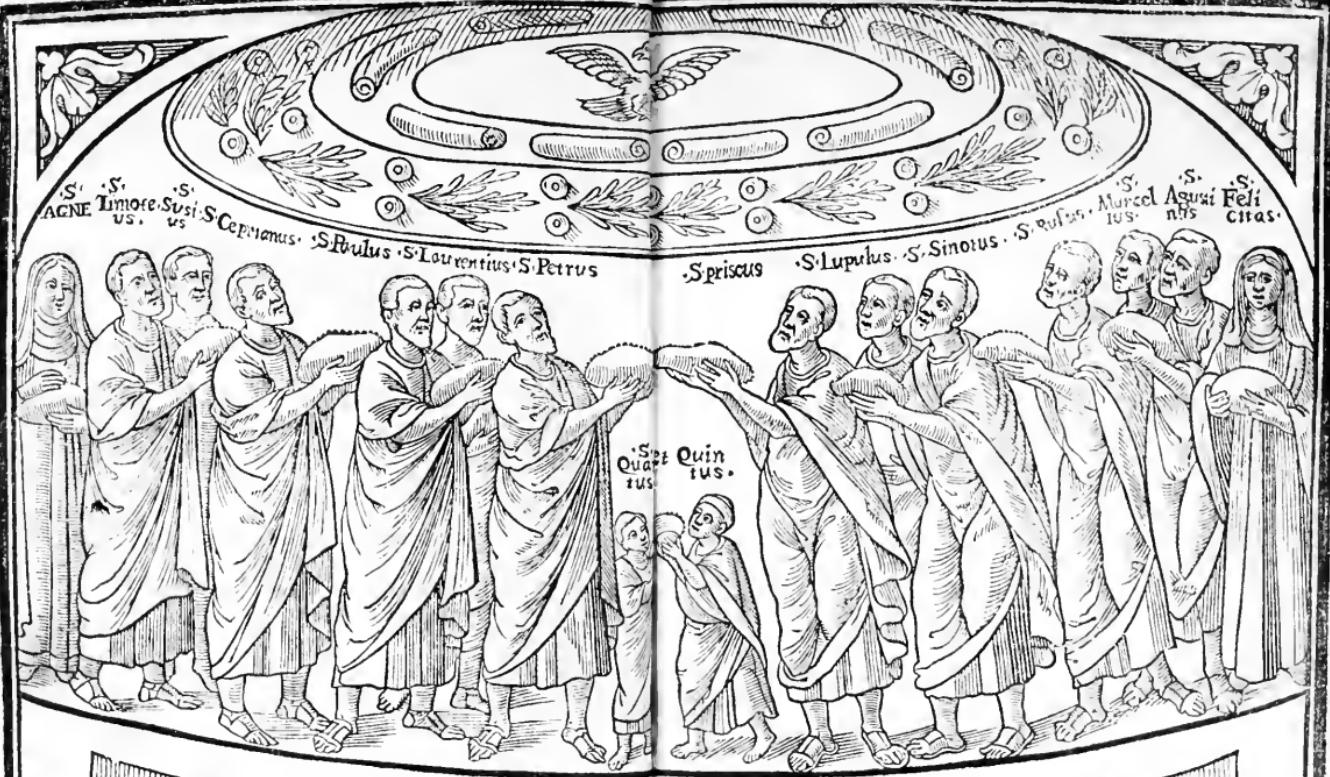

N. Ecclesia S. Prisci Capuanæ Dioecesis extat pars antiquæ basilicæ, quam sancta Matrona in honorem sancti Prisci construxerat : Est opus rotundum , testudinatum,Tribuna vetus appellatur. Habet illa tribuna hemicyclum in fronte (scù dicamus absidem) in quo sexdecim ex opere tessellato sunt Sanctorum imagines. In medio hemicyclo à dextris aspicitur sanctus Petrus, & à sinistris sanctus Priscus:post S. Petrum,S. Laurentius,S. Paulus,S. Cyprianus,S. Susius, S. Timoteus,& S. Agne:post S. Priscum, S. Lupulus, S. Sinotus,S. Rufus,S. Marcellus,S. Augustinus,& S. Felicitas: Spatium subtus brachia Sanctorum Petri , & Prisci , duas habet imagines , breuiores tamen, cum inscriptione Sanctus QVARTVS, & QVINTVS.

* Planè S. Agne,& S. Felicitas alteta contra alteram recto sunt vultu , & coronam habent in manibus: Sancti autem pallio superinduti, obliquo vultu,& quasi in cœlum ereto, vtraq; manu coronas extollunt. Terni conspicuntur: suntq; coniuncti Petrus, Laurentius, & Paulus : coniuncti quoq; Cyprianus, Susius,& Timoteus:& ab altero latere coniuncti Priscus, Lupulus,& Sinotus, & post eos,Rufus, Marcellus, & Augustinus. Cum quatuordecim sint Sanctorum Imagines, octo senibus, duæ iuuenibus,duæ viris, & reliquæ duæ adolescentulis assimilantur : Senes representantur Petrus,Paulus,Cyprianus,Timotheus,Priscus,Sinotus,Rufus,& Augustinus:iuuenes Laurētius,atq;Susius viri Lupulus,& Marcellus:adolescētuli Quartus,& Quintus.

Opus antiquum , & pium quanta sit antiquitatis , pietatisq; causa,veneratione dignum,ostendit b.m. Dominus meus

meus Archiepiscopus Costa. Ille zelo pictatis, & antiquitatem eruditione nulli secundus, cum aliquando competit let iconem sanctissimi Rosari ante hemicyclum erectam, grauiter indignatus, obiurgas Ecclesie Rectorem, & ciues, mox nulla interposita mora, iconem inde amoueri, & alibi collocari præcepit.

Porrò imagines senum, esse imagines Episcoporum per se patet. Quis enim de Petri, vel Pauli, vel Cypriani, vel Timothei dubitabit Episcopatu^m & qui de Episcopatu^m Prisci, & Rufi certissimi sumus, scimus Episcopatum Augustini notatum in tabulis Beneventanis. Cum ergo SS. Priscus, Rufus, & Augustinus fuerint Episcopi Capuani, S. Sinotus & ipse credendus est fuisse Capuanus Episcopus: Habitum, vultu, gestu illis omnino similis exprimitur, & dignitate similis non asseretur? Iam certa assertione dicatur Sinotus Martyr, & Episcopus: & tanquam Prisci successor, & Rufi decessor secundus in Episcoporum serie collocetur.

Illæ autem imagines iuuenum Laurentij, & Sosij, quorumnam censeri poterunt nisi Laurentij Romani Diaconi celeberrimi Martyris, & Sosij Diaconi Misenatis in nostra Campania Martyris quoq; notissimi? Et hinc consequitur, ut imagines illæ duæ virorum, Lupuli, & Marcelli, presbyterorum esse censeantur; & eo magis quia Marcellum Naturalis, & Galesinus presbyterum aperte commemorant. Et quamquam ad cognoscendum Marcelli presbyteratum tenuis videtur lux ilia, quæ à nostra pictura, & tenuis quæ ab Auctoribus illis elucet; tñ hæ luces, coniunctæ simul, altera ab altera non parū accipit incrementum: & Marcellum fuisse presbyterū nō obscurè cognoscimus. Quod si Marcellus presbyter fuit, cur non presbyter Lupulus etiā ipse? Qui sunt imagine similes, simili dicantur honore prædicti, & Lupulus loco antecedens Marcell'o presbytero, dignitate dicatur sicutem æqualis. De imaginibus vero adolescen-

scentulorum Quarti, & Quinti, quid restat dicendum nisi esse illas imagines Acolytorum?

Et nunc intelligere possumus, nō pro libito, sed magno studio has imagines sic esse efformatas, & collocatas. Nam quod aliae senes, aliae viros, aliae iuuenes; aliae adolescentulos repræsentent: quodue iuuenes, & viri post senum late-ra medij collocentur, hoc ad varietatem, & pulchritudinem operis tessellati præcipue facit: Et quod hi Sancti præ cæteris sint efformati, factum est, vt ab uno latere colloca-rentur qui Capuae omnium primi fidei testimonium san-guine fuso perhibuerūt; & ab altero, qui in tribus partibus orbis insigniores habebantur. Ex Europa eligitur Petrus, & Paulus totius Ecclesiæ culmina, & Romanæ vrbis lumi-na; quibus additur Laurentius, & ipse Romanæ Ecclesiæ maximum lumen. Ex Africa sumitur Cyprianus Africano-rum celeberrimus Episcopus, Doctor, & Martyr. Ex Asia Timotheus sanctæ scripturæ testimonio celebratus, & Episcopus Ephesiorum: adiungitur Susius Misenas, vt qui erat in nostra Campania maximi nominis Martyr.

Hic Susius, vt in musiuo, ita apud Adonem Sussius dicitur in Martyrol. 19 Octobris.

Itaq; ex hac pictura habemus extra Roman. Martyrol. Sanctorum nomina Sinoti, Lipuli, Augustini, & Felicitatis.

DE S A N C T O S I N O T O.

Sanctus Sinotus adhuc ignotus, procedit in lucem: Is è vulnu senili, totq; Episcoporum societate, agnoscitur Episcopus: E loco sibi ante Rufum attributo, agnoscitur se-cundus Episcopus Capue: Et è corona quam extollit agno-scitur Martyr.

DE SANCTO AVGUSTINO, ET MATRE
eius Felicitate 16. Nouembris.

AVgustinus Episcopus Capuae, cum S. Felicitate matre sua Capuae martyrium consummauit. Quemadmodum coronae, quas imagines habet in manibus, sanctos martyrio coronatos ostendunt; ita manuscripta Martyrol. S. Augustini num fuisse Episcopū docent: Molanus ad Vſuardum ex quodam M.S. 17. Kalen. Decēb. In Capua natale S. August. & in Kalen. Codicis laceri apud Chiocharellum, S. Augustini Epi, & Cōfess. in Martyrol. M.S. Monasterij S. Ioannis, & S. Mariae Monialium, 17. Kalen. Decemb. Capuae natale S. Augustini, & Felicitatis. In Martyrol. M.S. monasterij S. Petri apud Beneuetū, 17. Kal. natale S. Augustini Capuani Episcopi, & S. Felicitatis matris eius: & in Martyrol. S. Sophiae eiusdem Ciuitatis, Natale S. Augustini Capuani Episcopi, & S. Felicitatis matris eius, quorum corpora hic habentur. Beneuentum corpora translata fuisse credā ab Archio Peincipe: ille nāq, Princeps, ut habet Chronicum Cass. sancta corpora ex diuersis Italiæ partibus per tempora diuersa adeperus, ibidem (id est ad Ecclesiam S. Sophiae) nihilominus attulit, & per diuersa altaria in circuitu maioris altaris, satis reverenter locauit. In Martyrol. conseruato per P. Caracciolū, quod videtur illi esse Mediolanensis Ecclesie, 15. Kalen. Nouemb. Capuae SS. Augustini, & Felicitatis.

DE S. L VPVL O, ET SOCIIS M M.
15. Octobris.

LVpus presbyter Capuanus, & Martyr, habuit olim Ecclesiam in via S. Angeli ad formam. Ego inter scripturas monialium S. Ioannis reperi instrumentum carie, quasi consumptum; tamen in gratiam S. Lupuli multas habens verborum lineas incorruptas. In nomine Iesu Christi

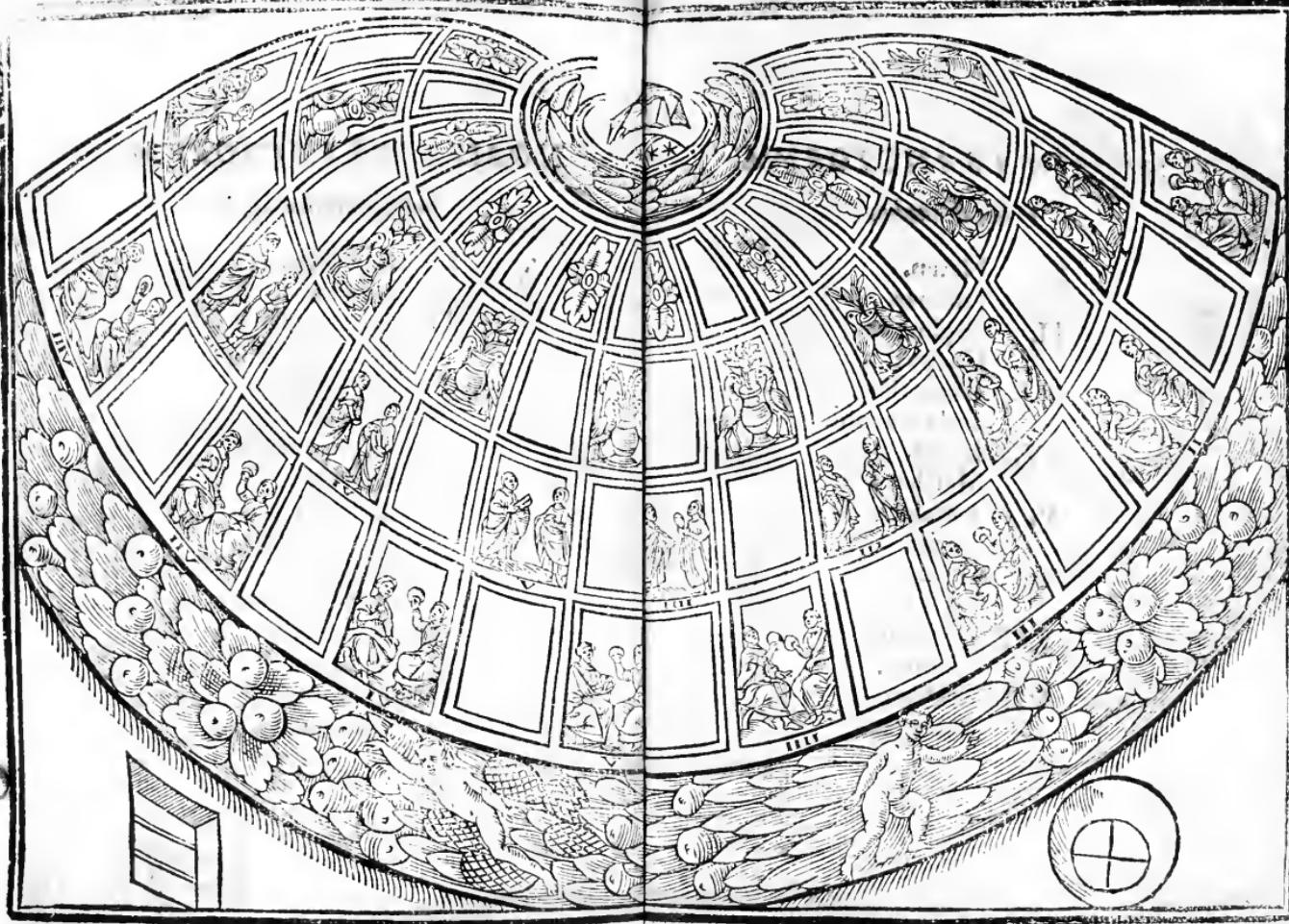
nono anno principatus Paldolfi gloriōsi Principis (erat is annus millesimus, & tricesimus) Ideoq; ego mulier quæ vocor Maria, filia quon. Petri Magistri, & vxor auitante deintus hac Capuana ciuitate in loco Grottulæ ad ipsa cementaria propè Ecclesiam S. Lupuli, quæ nunc dextructa esse videtur . . . . ab alio capu est terra dictæ Ecclesiae S. Lupuli. In nostro etiam Capuano Breuiario fit mentio S. Lupuli, & Modesti. In Kalendario Idib. Octobris Lupuli, & Modesti MM. & in officio. In SS. MM. Lupuli, & Modesti, omnia de plurimorū Martyrum, & fiant 9. Psalmi: tertium Rx. Hæc est vera fraternitas. Hoc idem eisdem, totidemq; verbis est in quodam M. S. ordinario officij, per totum annum. Ita quoque in Martyrologio Capuano M.S. S. Lupuli, & Modesti. Responsorium. Hæc est vera fraternitas, manifestè docet SS. Lupulum, & Modestum fuisse fratres. Lupulus à Natali, & Maurolyco appellatur Luphilus, cui additur socius S. Fortunatus. Luphilus & Fortunatus (inquit ille) Martyres ipso die (id est Idibus Octobris) Capuæ passi sunt. Galeinus hoc ipso die decimo-quinto Octobris. Capuæ SS. Libuli, & Fortunatae. Est qui credit Galeinum errasse: at ego nō audeo quemquam reiçere. Non excludo Modestum propter auctoritatem Breuiarij, & ordinarij M.S. ac alterius M.S. etiam Kalendarij. Non excludo Fortunatum, quia Petrus Natalis in ultimo illo capite colligit nomina SS. in antiquis codicibus reperta. Non excludo Libulum, & Fortunatum propter auctoritatem Bedæ, & M.S. libri, quos Galeinus citat. Imò de Fortunata V. & M. facit mentionem Breuiarium, & tria Kalendaria M.S. pridie Idus. Quare nihil obstat, quin dicere valeamus, quinq; Sanctos eodem die, & si fortasse nō eodem anno, Capuæ affectos esse martyrio. Quod si Capuanis tantum Kalendarijs uti volumus, habemus Sanctos MM. Lupulum, & Modestum, & Fortunatā Virginem. In Martyrol. Adonis. Idibus Octob. est mentio Lubuli, Modesti, & Fortunatae.

NOMINA SANCTORVM

in inferiori circulo.

- I. S. Priscus
S. Felix
- II. S. Lupulus.
S. Rufus.
- III. S. Agustinus.
S. Marcellus.
- IV. S. Hippolitus.
S. Canio.
- V. S. XISTVS.
S. Cyprianus.
- VI. S. Festus.
S. Desiderius.
- VII. S. Eutices.
S. Sosius.
- VIII. S. Artimas.
S. Aesimus.

NOMINA SANCTORVM

in circulo medio.

I.	Naum.
	Thomas.
II.	Sophonias.
	Iacobus.
III.	Zacharias.
	Iudas Jacobi.
IV.	Eseias.
	Mattheus.
V.	Ezechiel.
	Lucas.
VI.	Olee.
	Petrus.
VII.	Micheas.
	Iacobus.
VIII.	Abdias.
	Philippus.

DE S. MARCELLO MILITE MARTYRE
ex M.S. Longobardo Monast. S. Ioannis.

Temporibus (A) Iuliani Augusti, Centurio quidam ordinarius, Marcellus nomine Romanus in Urbe fuit, homo diues, & liberalis, honestate morum, & benignitate affectus, omnibus sese gratum, & amabilem exhibens. Qui cum per gratiam misericordis Dei, omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire volentis; Christianæ religionis colla fidei summississet, cœpit in pauperes, & egenos potissimum beneficis, & largus existere. Hic (B) cum certis existentibus causis, Apuliam petens, Capuam diuertisset, ad Dijs sacrificium exhibendum à Dragontio quodam Praeside, ex Cæsar's præceptione, arctatur. Qui cum nec ministeritus, nec blanditijs delinitus, offerendis sacrificijs præstaret assensum, ad extreum astrinxus vinculis, custodiæ carcerali excipitur. Factum est autem ut eo (C) remorante in carcere, defuncto Dragontio, Fortunatus quidam nomine in Praesidatum succederet. Iste itaq; eductum Marcellum de carcere suis tribunalibus sistens, cœpit cum eo agere, quatenus Deos immortales studeat libaminibus oblatis placare. Quem, cum patere monitis sacrilegis contempisset, ad Agricolanum quendam præfectum militia, Praeses destinare curauit, literis ei significans pariter ex præcepto (D) Cæsar's in Marcellum hunc legaliter vescendum; ut potè qui ad Christianam superstitionem conuersus, inuito Cæsare abrenunciasset militia. Literis igitur Agricolanus sulcepis, & lectis, studet cum Marcello omnimodis agere, quatenus depositis superstitionis vanissimæ cultibus, cingulum resumeret militarem. Quem cum nec illatis terroribus, nec blanditijs demulcentibus ad suæ voluntatis assensum pertrahere se posse.

posse videret, postremò capitalem in eum sententiā promulgauit. Qui cum ad locum, in quo decollandum se nouerat, peruenisset, inducias sibi aliquas orandi à carnifice dari petiit, & accepit. Qui cum prostratus in terram, super eo, quod ad palmam perduci meruisset martyris, gratias Deo, & laudum præconia persoluisset, erigens se, iugulandus in hanc vocem erupit. In manus tuas Domine commendabo spiritum meū. Qui mox ad spiculatoris ictum plexus (E) capite, migrauit ad Dominum. Quod (F) Apuleius eius (G) famulus intuens, se Christianum esse, & pro Christo nè mortis quidem formidare supplicium, clara cœpit voce clamare. Quod spiculator audiens, certus super id suo Domino placitum, ipsius quoq; gladio verticem amputauit. Passi sunt autem SS. Martyres sub Iuliano Cæsare die nonarum (H) Octobrium regnante Domino Nostro Iesu Christo, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

NOTATIONES.

- A **T**emporibus. Erat annus Domini nostri trecentesimus sexagesimus secundus: quia Julianus ex hac vita decessit ann. 363. mense Iulio, nec ad Octobrem, quo mense Marcellus dicitur passus, ille peruenit. Neque potest dici fuisse annum 361: quia anno trecentesimo sexagesimo primo, defuncto Imperatore Constantio, tertio Non. Octobris Julianus imperare cœpit.
- B Hic cum certis, &c. Legi acta S. Marcelli Tingi in Mauritania passi, de quo Rom. Martyrol. die tricesimo Octobris, & Baron. tom. 2. an. 298. & vidi illis hæc modo relatæ esse, per quam similia. In utrisq; commemoratur idem officium, nempe Centurionis; idem supplicium, obtruncatio capituli; eadem supplicij causa, militiae abrenuntiatio, eadem nomina

Iudicum, Fortunatus, & Agricolamus: At non propterea fides
borum actorum vacillare debet; cum non sit nouum acta.
Sanctorum aliquando inter se aut parum, aut plurimum
conuenire. In thesauro concionatorum referuntur acta S.
Blasij, quem omnino diceres esse Blasium Sebastianum Epi-
scopum martyrem in Armenia. Et apud Comenses colitur
S. Iuliana persimilis ei, quae colitur Cumis, ut notat Ferrar-
rius in Topographia. Imò in actis S. Marcelli Romani, de-
quo Martyrol. Non. Octobris, est nomen Iudicis Aureliani
quod in actis Tingitani etiam legitur. Sed præterea ani-
ma duerti inter ipsa acta esse multum dissimilitudinis: Hæc
nostra habent Marcellum passum imperante Iuliano; illa,
Fausto, & Gallo Consulibus, atq; ideo sub Diocletiano, &
Maximiano anno 298. Hæc habent, iudicium incepsum
esse coram Dragontio Præside, illa coram Anastasio Fortu-
nato. Hæc habent, Fortunatum Dragontij successorem, fuisse
Præsidem Provinciae; illa Anastasium Fortunatum Præsidem
legionis. Hæc Agricolanum militiae Præfectum appellant; illa
Aurelianum Agricolaum, Vicarium Præfecti Prætorio. Itaq;
illa acta Marcelli Tingitani Martyris nullum actis Mar-
celli Capuani martyris, modo relatis, scrupulum iniçere
possunt.

Remorante. Hinc collige S. Marcellum in carceribus diù C
fuisse detentum: oportuit enim intercurisse Dragontij infir-
mitatem, deliberationem de mittendo in Campaniam suc-
cessore, Fortunati electionem, & eius ab urbe Roma ad no-
stram urbem accessum. Quæ omnia vix ipatio mensis po-
tuisse perfici videntur.

De præcepto Cæsarlis. Iulianus post acceptum Imperium D
continuò versatus est in Oriente: at nihilominus Occidenta-
lem Ecclesiam per suos Praefectos exagitauit: Quare plurimi
sub Iuliano Apostata subiisse martyrium à Rom. Martyrol.
commemorantur, Baron. to. 4. ann. 362. num. 269. Obseruan-

dum quoq; est persequutionem Iuliani ab aliis aliorum Imperatorum differre plurimum: alii quippè Christianitatem vetebant, contra Christianos edicta promulgabant, ad immolandum Idolis tormentis impellebant; Iulianus autem diuerisas necis inferendæ causas prætexebat: quare Marcellus ea de causa damnatus à Præfecto, nempè quod militare cingulum abieciisset: vera tamen damnationis causa fuit Fidei Christianæ confessio.

E Plexus capite. In Ecclesia sancti Marcelli supra portā ad Orientem, nunc obstructam, legitur hoc Epigramma.

Marcellus sanctus, contemnens Cæsaris actus,

Est Capuum latus, pro Christo decapitatus.

Qui versus ab Alpherio Capuano Archidiacono, & Parochialis sancti Marcelli Rectore, positi sunt, ut alii versus indicant ibidem appositi.

Cœlesti vita dignus Rius Alphe leuita

Hoc fieri ius sit, cui laus per sæcla decus sit.

& Dat Christo baluas Abbas Alpherius albas.

Vt Celi Regnum valeat penetrare supernum:

At quoniam de Ecclesia sancti Marcelli Maioris incidit sermo, non est omittendū ex Chr.lib.2.cap.10. tempore Principum Capuanorum fuisse morem, ut feria quinta post Pascha Principes illuc procederent, ibiq; sacris interessent.. Addendum, fuisse intra Ciuitatem Ecclesiam dictam sancti Marcelli minoris, quam, translata cura in Ecclesiam omnium Sanctorum, destructam vidimus: & esse in Diœcesi Musciliis, & Caturani Ecclesias Parochiales sub titulo sancti Marcelli:

F Apuleius. Quod de Apuleo dicitur, falsum censi potest, Apuleius enim fuit in passione Jocius Marcelli Romani, qui, docente sancto Petro, amplexus fidem, sub Aureliano Consulari coronam martyrii reportauit. De illo Martyr. Romanum Nonis Octobris. At ut supra diximus, non est insolitum acta

Acta Martyrum inter se conuenire: tamen esto sit error; errori causam dedit Apuleius alter, passus Capuae quinto die Nouemb. ut Ferrarius in Topographia refert. Et licet subdubit an Apuleius, & socii martyr. sint, qui Romae passi sunt; tamen trepidare non debuit, quando codices ab ipso lecti, Apuleium, & socios Capuae fuisse passos testantur. Esto præterea sit erratum in nomine famuli; tamen non credam erratum in rei gestæ narratione: credo siquidem famulum sancti Marcelli (quoquo nomine sit appellatus) voluisse cum Domino suo subire martyrium. Ceterum in alijs quoq; martylogijs manuscriptis commemorantur Capuae Nonis Octobris Marcellus, & Apuleius; ita quidem in Martyrol. sanctæ Mariæ de Plesco, & in Martyrologio Patriciano apud Patrem Caracciolum.

Famulus. In Breuiario Capuano edito, & in M.S. ordinario totius anni, post ultimam lectionem, in qua Apuleius nominatur Famulus S. Marcelli. ponitur responsorium, Hæc est vera fraternitas: quod indicat illum non fuisse famulum, sed cognatione propinquum: nisi tamen de spirituali fraternitate velimus interpretari. G H

Die Nonarum. Nonis, ut vidimus, in alijs etiam Martylogijs est commemorationis sancti Marcelli: & in ipso die Nonarum olim Capuae festum eius agebatur: Marius Carrerius Rector Ecclesia sancti Marcelli iuxta Romani Martylogij commemorationem ad pridie Nonas reuocauit. Varietas orta ex illa, quam diximus, duorum Marcellorum in unum confusione.

NOMINA PLVRIMVM SANCTORVM.

Die Septimo Octob. à Ferrario in Topographia notatur Quartus, & Marcellinus: & ita habet additio ad Martyrol. Adonis, & M. S. apud P. Caracciolum. In manus.

nuscripto Martyrol. Monasterij S. Ioannis, Nonis Octobris Capuae S. Quarti Presbyteri.

Die quinto Nouembris à Ferrario notantur.

Eurus Quartus, & Pardus MM.

Apuleius, & socij MM.

Rogatus, & socij MM.

De Euro, Quarto, & Pardo facit mentionem hoc ipso die quinto Nouembris Additio ad Adonis Martyrologium, ubi pro Euro legitur Auras. De Pardo meminit M.S. Martyrol. S. Petri apud Beneuentum: & Kalendarium Codicis laceri apud Chioccarellum Neapoli. De Quarto meminit Bedu, affirmans fuisse Presbyterum, qui Sanctorum Eusebij, & Felicis MM. corpora Tarracinae curauit. Historiam habemus in actis S. Cæsarij, quæ duplia sunt in nostro C.M.S. Postquam SS. Cæsarij, & Iuliani corpora sepulta fuerunt ab Eusebio monacho, habent acta, Eusebius Monachus, & Felix Presbyter cum Dijs sacrificare nollent, carcere eos detrudi Consularis mandauit: Nocte verò inseguuta, eos per intermissas personas Dijs suis commonens immolare; cum ipsis id funditus detestabile ducerent, eadem nocte plexos capitibus, fluvio, qui dicitur Ligula, in præceptis tradidit immergendos: Sacrosancta corpora mari mox fluuius; mare litori iuxta locum, qui Pineta dicitur, die altera destinauit. Capuanus verò presbyter quidam, Quartus nomine (& ecce quidam presbyter nomine Quartus de urbe Capuanæ dum transiret ad agrum suum) ad agrum proficiens suum, Sanctorum corpora sine capitibus die eadem repperit: quæ collecta, vehiculoque imposita, domum ad se veneranter peruerexit. Quorum capita, dum anhelus, sedulusque perquireret, die altera illibata, Domino largiente, inuenit: humauitque corpora iuncta capitibus, iuxta corpus levitæ Cæsarij die nonarum Nouembris.

Die vigesimo sexto Nouembris à Rabano commemoratur Capuae Nicanor, Cassianus, & Felicissimus, ut in Martyrol. edito per Canisium: iudem, eodemque die commemoratur in Martyrologio Bedæ.

DE S. MATRONA VIRGIN E.

IN Ecclesia S. Prisci Capuane Diœcesis colitur S. Matrona Virgo: agitur festum die Martij quintodecimo: & hoc ipso die in Romano Martyrologio notatur S. Matrona Virgo, & Martyr: & illa diuerja est à nostra Matrona. In Kalendario Thesauri M.S. reperi notatum caro-ctere nigro & Longobardo, Idus. SCE Matronæ Vir. Huius acta habuimus non atramento in chartis impressa, sed imaginibus in muris expressa, que ex muris in chartas ita traduximus.

Matrona, Portugalliae Regis filia duodennis, graui sanguinis fluxu laborabat: pater vndique remedia, sed fructu conquirebat: puella cælestè implorabat auxilium, & tandem sui mortali curandi rationem cælitus edocet fuit: Angelus enim illi in somnis apparuit, dixitque: Matrona in Italiam perge, in Campaniam penetra, in via Aquaria propè Capuam siste: ibi duos necdum domitos iuencos inueniens, qui quotidie ab armento segregati, certo quodam in loco procumbunt: cura tu locum effodi, Beati Prisci Episcopi, & Martyris, ex antiquis Christi discipulis, corpus inueniens: extractis, tactisque reliquijs, consistet sanguis, & sana fies. Nè verò de voluntate diuina sis hæsitans, accipe funiculum, quem capitibus iuencorum impones. Matrona surgens mane, parentibus noctu visa narrat: lætantur illi, eligunt duodecim virgines, & probatissimos viros, qui comitentur. Matrona ergo cum nobilissimo comitatu dimissa, Capuam usq; peruenit, & iuencorum

corum signo comperto, locum effodi curauit: inuenit S. Prisci reliquias, & morbus abscessit. Accessit deinde ad Pontificem Romanum, & Ecclesiae in honorem S. Prisci construendae, dedicandaeque facultatem obtinuit. Itaque illo ipso in loco supra sanctum corpus inuentum, erexit Ecclesiam, & circumiacenti campo dotauit.

Hactenus acta beatæ Matronæ non scripta, sed picta. Erant picturæ in muris Ecclesiae iunctæ cum tribuna, id est cum superstite illa parte Basilicæ, quam ipsa Beata Matrona construxerat: tandem aucta populo, amplianda fuit Ecclesia, diruendique picti parietes: Sed Archiepiscopus Cæsar Costa mandauit, ut pictor exempla jumeret, & secundum illa, iconi Maioris altaris paregra apponeret. Praeter picturas, epitaphium extat caractere quasi Longobardo, vel quasi Francisco sculptum, hisce verbis. Anno Domini Quingentesimo sexto Indictione decimaquarta, regnante Zeno Imperatore in Constantinopolitana vrbe; Gelasio Papa in Romana vrbe, Beata Matrona fieri fecit istam Basilicam ad honorem Beati Prisci, cum auctoritate supradicto Papa, & aliorum Prælatorum constituit: & ordinauit, ut omnis, qui hanc Basilicam deuotè visitauerint, annis milie, centum & duobus Indulgentiam suorum peccatorum acceperit.

Ferrarius in Cathalo-
go. 23. Februarij.

Est cui parum verisimile videtur, puellam duodennem, quæ dicta sunt egisse; sed antiquitati deferendum sibi quoque videtur. Nos non ita quæ dicta sunt accipimus, ut puella duodecimum agens annum, omnia illa peregerit: sed ita ut duodennis sanguinis fluxu laborare cæperit, & aliquot anni in remediorū experientia præterierint, ut ita magis (iuxta diuinæ prouidentiæ morem) & diuina misericordia, & accepti beneficij magnitudo cognosceretur. Imò quid mirum puellam duodennem illa omnia perfecisse, quando illi diuina gratia præsto erat? Mira videntur, & tamen vera sunt,

que

que de sancta Romana virginie decenni leguntur: sed plaus
non mirum quod à Diuina gratia proficitur.
Præterea sacrorum historicorum auctesignanus in nota-
tione ad Martyrologium opinatur hanc Matronam, quam
in honore nos habemus, esse unam ex martyribus Africanis,
quam tempore Vuandalicæ persequitionis, Episcopi inde-
pulsæ huc aportarunt: additque non credere se actis, que
nullæ ex parte consistunt, & habent illam Virginem ex Lu-
stania Capuam concessisse. Si tantus vir opinaretur, S.
Matronam viuentem cum sanctis Episcopis Africanis huc
accessisse, & de S. Prisci corpore perquirendo postea moni-
tam; libentissime consentirem, & adderem opinionem de
aduentu pueræ à Portugallia propter similitudinem vocum
Portugallia, & Portugaulos, in Acta irreperere potuisse: Gau-
los enim est Insula in Africano mari contra Siciliam, & à
portu Gaulos, idest à Portu illius Insula, vel ab Insula nun-
cupato, possemus opinari discessisse Sanctos, qui ad nostra li-
tora peruenerunt: at vero, dum ille opinatur Matroneæ de-
functæ reliquias huc adductas, quia sic tota negatur histo-
ria, absentiri non possum. Cur negabo S. Matronam fuisse
infiriam, & laborantem sanguinis fluxu, si antiquissima,
& constantissima deuotio est, ut fœminæ, imo etiam viri,
quaqua laborent sanguinis infirmitate, Beatae Matroneæ
seje commendent? Cur negabo S. Matronam Basilicam S.
Prisci edificasse, si festum dedicationis illius Ecclesæ, anti-
quissima, & constantissima traditione à Capuanis, Auersa-
nis, Calatinis, & Casertanis appellatur festum S. Matroneæ?
Cur negabo acta, in quibus nihil repugnans, nihil improba-
bile, nihil insolitum inuenitur? Narratur dormienti pueræ
S. Prisci reuelatum esse corpus? & hoc non est insolitum:
quia S. Pulcheriæ virgini reuelatæ sunt reliquie Sanctorū
Quadraginta Martyrum: & Berta monialis sanctæ Hune-
gundis sepulturam diuina relatione cognovit: & fœmina-

quædam in ciuitate Gazensi in somnis accepit signum, quo discerneret, & colligeret martyrum ossa, quæ inter ossa bestiarum proiecta, & confusa, discerni non poterant. De his Baron. to. 5. ann. 438. to. 10. fol. 492. to. 4. fol. 45.

Narratur S. Matronam admonitam esse, ut pro sanitate corporis obtinenda è Portugallia in Campaniam, longissimè positam, proficeretur: & hoc non est insolitum: quia legimus apud S. Antoninum in Chronico par. 2. tit. 13. cap. 6. Abbatissam quandam in Syria luminibus oculorum orbataam, admonitam fuisse, ut pro cœritate sananda Parisios usque contenderet, atque corpus S. Aureæ decentiori in loco reposi curaret: & apud Natalem, & Surium in vita S. Quintini legimus quoque matronam quandam Romanam, Eusebiam nomine, cæcam, ab Angelo ter admonitam, ut in Gallias ad corpus S. Quintini martyris perquirendum accederet: & in vita S. Sabini Episcopi Canusini, quam in codice Longobardo M. S. habemus, legimus Hispanum quandam, Gregorium nomine, toto corpore languidum, admonitum, ut in Italiam ad corpus S. Sabini properaret.

Narratur, signo iuencorum accepto S. Prisci corpus inventum: & hoc neque insolitum est: quia corpus S. Zachariae Prophetæ reuelatum fuit cuidam agricola, & demonstrato loco, datum illi signum, nempe futurum, ut resossa terra, inueniret arcam, & propè serpentes duos amplitudine mediocres, mites, & innoxios. Et cum corpus S. Saluji in Stabulo esset incognitum, taurus ab alijs animalibus, & immundis seruauit immune. Et S. Michael Archangelus tauri ferocissimi signo demonstrauit locum in monte Gargano sibi gratum: & idem ipse Primas, in Insula Maris Oceani signo ligati tauri, pedibusq; terram effodientis, ostendit locum, & formam Ecclesie, quam volebat. S. Genesius M. corpus quoque suum indicio bouum reuelauit, narrat Gregor. Tur. mir. lib. 1. cap. 67. lege Bar. tom. 5. ann. 415. tom. 9.

tom. 9. ann. 801. & Natal. l. 9. cap. 71.

Narratur accessus ad Papam, & imperatio facultatis pro Ecclesia construenda & dedicanda: & hoc necessarium erat: quia, ut è Sanctorum Gregorij, & Gelasij colligitur epistolis, antiquitus inconsulto Romano Pontifice non licet Ecclesiam dedicare, Bar. tom. 8. ann. 591. num. 27. ann. 598. num. 22. ideoque iure optimo narratur accessus se Romam: quæ vel ipsamet, vel per alios saltēm accessit.

Nunc videor mihi audire dicentem, quoniam pacto stare potest fides historiæ pictæ, si in subscriptione primæ picturæ pater S. Matronæ Rex Portugallie notabatur, & eo tempore Portugallia Regni titulum non habebat? Et quoniam pacto Epitaphij stabit fides, si Zenonis, & Gelasij tempora non conuenerunt? Si annus, hic Incarnatione, & Indictione signatur, tunc verò Consulibus tempora signabantur? Si Indulgenciarum notantur mille, & ducentorum annorum, & eo tempore Indulgenciarum tam larga concessio fieri non solebat?

Hac obiecta non sunt tanti momenti, ut historiæ fidem abrogare valeant. Et primo scrupulo satisfactum puto, si dixerimus, Regem appellari Dominum & Regulum in aliqua Portugallie ciuitate: sic in Romano Martyrologio S. Lucius appellatur Britannæ Rex; quem tamen Regulum existimandum esse Car. Baronius annotauit. Sic in actis aliorum Sanctorum passim inuenitur. Pater S. Iustinae dicitur Rex Patauinæ ciuitatis, & S. Erina seu Irene dicitur filia Imperatoris, & S. Catherina filia Regis.

Quod verò ad Epitaphium pertinet, ego propter characterem illum, & propter Indictionis obsignationem, libenter concedo illud positum fuisse post annos circiter quadrigentos ab inuento corpore S. Prisci: nempe quando restituta Campanie aliqua pace, in reparanda templa licebat incumbere. Tunc sine dubio reparata fuit Bassilica à Saracenis ante

destructa, & tunc sculptum Epitaphium est, & picturae continentis acta. Beata Matrona muro superinducta. Agantur igitur gratiae viro pio. (quisquis ille fuerit) qui historiam sanctam nobis conservare studuit. Condonetur illi, si qui sunt, errores, leues enim, & venia digni sunt: Coniunxit ille tempora Zenonis Imperatoris, & Gelasij Papae sunt qui exordium Imperij Zenoniani ponunt ann. 476. & 477. Prosper Parissus in Chronol. F. Leander Alberti in Italia, fol. 125. & producunt ad ann. 492. & 493. & ita Zenonis Imperium uno, & altero anno conuenit cum Gelasij Pontificatu, qui incepit ab anno 492. & ad 496. durauit. Præterea Breuiarium quo ante commune monasticum, Patres Gulielmitæ, seu de Monte Virginis utebantur, in Apparitione S. Michaelis Archangeli ita habet: Anno Dominicæ Incarnationis quinque et simo sexto Indictione decima quinta, Zenone Augusto Imperatore, in sede verò Apostolica Gelasio Presule præsidente, in Ciuitate verò Syptina Laurentio Episcopo: quibus Præsidetibus facta est inuentio S. Michaelis Archangeli octauo Idū Maio. Item in actis S. Barnabæ apud Natal. lib. 5. cap. 105. legitur illius oblatuisse usque ad tempus Zenonis Imperatoris, & Gelasij Papæ; quo tempore, ipso Apostolo reuelante, reperta sunt: idem habet Sigisbertus in Chran. ann. 489.

Itaque Auctor Epitaphij, si errauit, errauit ipse cum alijs. Et quoad Indulgentiarum concessionem, sequutus est opinionem, que suo tempore percrebuerat: & facile quidem opinio-nes huiusmodi percrebescunt: ut apud Anconitanos, ab Alexandro III. tot ipsos concessos indulgentiarum annos, quot utraque manu arenæ minuta comprehendi possent, Bar. to. 12: ann. 1177. Quare dicamus firmam esse fidem historiæ in eo, quod habet S. Prisci reliquias intentas à Beata Matrona, licet aliqua rei gestæ circumstantie adeò certæ non sint. Et profecto non est nouum, neque mirum, res antiquitate

tate obitum, narrari aliquatulum diuersè, quām contigerunt: imò non est nouum, ut ea, quæ gesta sunt, nisi scriptis tradantur, euangeliscente (utar verbis S. Paulini Nolani in Martyrio S. Genesij) per tempus vel tradentium, vel accipientium fide, fabulosa credantur.

Quare deferamus antiquitati, amplectamur acta, actis aliorum Sanctorum maximè consentanea: laudemus viri p̄p̄ studium in conseruandis illis.

Age nunc. In Epitaphio tria tempora coniunguntur, nempe Gelasij, Zenonis & anni Quingentesimi sexti: quodnam recipiemus? Ego placere tempus Gelasij Papæ, vel alterum illi proximum libenter asciro: tunc enim Theodoricus Rex, Italæ vnuersæ dominabatur, & in sua ditione habebat Hispanias & pacem cum omnibus Principibus Europæ compostram retinebat, ita ut itineribus tutis, & expeditis, virgo è Portugallia venire potuerit: Quo etiam tempore Germanus ille sanctissimus Capuanum tenebat Episcopatum. Hic nō est omittendū habere nos Epitaphia, quæ varijs occasionibus refessa terra in atrio, vel in horto Ecclesie nūc exstantis reperta fuerunt: duo leguntur integra, & ita se habēt.

Hic requiescit in somno pacis Renobatus, qui vixit annos XXIIII. Depositus Kal. Iulias quater P.C. Basilici, V C.

Hic requiescit in somno pacis S A R M A T A, qui vixit annus plus minus 7xx. Depositus duodecimus Decembris Flauio Acapito V C. Conf.

Primum possum est Kalen. Iulij quater P. C. id est annus Domini quingentesimus, quadragesimus quintus, Baron. tom. 7. ann. 545.

Secundum possum Flauio Acapito viro clarissimo Con-
jule,

sule, indicat annum Domini quingentesimum decimum septimum. Bar. tom. 6. ann. 517. Ecce quam bene confirmatur antiquitas Ecclesiae S. Prisci; nec ficticiū esse cognoscitur quod de anno quingentesimo sexto habet Epitaphiū supra relatu.

Quæres nunc de S. Matrona quid actum? Accipe: Construxit domum propè Basilicam, domus iupersunt reliquæ: dicitur locus la Motta: quod nomen in personis significat corrogationem quandam: & in ædificijs, domum, vel oppidum attributis campis cinctum: & utrumque nobis significare potest: nam & domus iuncta Basilicæ, circumiacentis, & attributi campi caput erat: & ibi cum suis comitibus puellis virgo ad mortem usq; permanxit. Mortuum corpus honorificè conditum est in arca marmorea perpolita intra facillum, cuius testudo mussuo decorata, quatuor columnis innititur, & parietes candidi, marmoreis. politijsq; tabulis incusfrati, ad auorum usque tempora perdurarunt. In arca paruulum foramen est inferius, e quo sanctum corpus liquorem, vulgo manna, emississe dicitur. Nunc ibi non est nisi urna vitrea plena minoribus ossibus: credunt oppidani esse ibi integrum corpus: at quamuis eorum sit decepta similitas, pietas tamen decepta non est: nam Beatæ Matronæ sepulchrum piè viuentibus, nunc etiam pietate diuina gratia conceduntur, & mulieres, quæ præsertim sanguinis fluxu laborant, quotidie intercessionis virtutem experiuntur. Et Ianuarij die vigesimo quinto, cum sit festum Dedicationis Ecclesiae, semper nuncupatum est festum sanctæ Matronæ: & maximus est etiam Capuanis finibus conterminorum ad Ecclesiam S. Prisci concurjus, cum votiuis muneribus inuocantium nomen, & auxilium S. Matronæ.

At quonam translatum est sanctus corpus? Hoc tantum scimus, dixisse militem quendam Hispanum, in quadam (non recordamur nomen) Hispaniarum ciuitate die vigesimo quinto Ianuarij coli Matronam traductam ex Italia.

Festum S. Matronæ in Ecclesia S. Prisci agitur die Martij decimoquinto: quo etiam die Martyrologium Romanum alterius Matronæ Virginis, & Martyris mentionem facit: De hoc non mirabitur eruditus, cum non sit insolitum pluræ festæ eiusdem nominis in eundem diem incidere; ut apud nos duo Prisci, duo Rufi uno die à Martyrologio commemorantur. Possunt legi alia exempla, ut de sancta Candida die 4. Septembris, de sancto Modesto Februarij 12. de S. Stephano item Februarij 13.

Tandem ut ex actis B. Matronæ omnis scrupulus existatur, quibusdam ferè quotidianis interrogationibus respondebo. Quæri enim solet cur Matrona virgo in iconæ majoris altaris cernatur cum palma, id est cum signo martyrij? Certissimum est, id factum errore pictoris, & cuiusdam tunc Ecclesiæ presbyteri mercenarij: & sicut erroris fuit illo modo pingere, ita Rectorum deinde incuria fuit errorem non corrigere. Nunc autem in iconæ illa nibil innouandum esse videtur, tum propter eos, qui B. Matronam tempore Vuandalicæ persequotionis hic ex Africa seu mortuam adductam, seu viuam concessisse opinantur: tum propter Breuiarij nostri auctoritatem: in illo namq; Idibus Martij notatur S. Matrona Virgo, & Martyr; nec apparet de nostranè, an de altera loquatur: & de nostra si loquitur, non est omnino respondeum: potuit enim B. Matrona peruenisse usq; ad senectam, & ieniu, & à Lögobardis impijs, & Idololatris, & turpibus, qui(ex Bar. 10. 7. an. 567. vel 68.) in Italiæ irruperunt, tormenta pro fide pati, vel pro virginitate; ut alioplures.

Quæritur etiam quorumnam sint illa gentilitia signa, nempè quod est in facie Ecclesiæ à dextris pictum, quodq; in arcu cœmentino facelli sculptum? Inter picturas una erat Beatae Matronæ itinerantis in lectica: & lecticæ illi pictæ erat appictum insigne gentilitium, quod quadripartitum, in dextera superiori, & in sinistra inferiori habet

habet bennas, ut dicunt, seu barras, seu listas, seu verius, cotissas nigras, (cotissa est triplo minor quam Benna, Catal. gl. m. p. p. concl. 72.) & in inferiori dextra, & superiori sinistra aquilam nigram expansis alis, collo in cœlum erecto: Fuisse hoc insigne gentilitium Beatæ Matronæ eruditorum credit nemo, cum huiusmodi familiarum signa tempus Caroli Magni excedere non videantur Catal. gloriae mundi p. p. concl. 57. Meo iudicio erat hoc insigne alicuius nobilissimi viri, qui acta Beatæ Matronæ proprio sumptu pingenda curauit, additoque suo gentilitio signo innuere voluit se Beatæ Matronæ deuotum, vel suam gentem à gente Beatæ Matronæ progenitam.

Lilia verò, quæ sunt in arcu cæmentino, sine ullo dubio Francorum signa sunt, ostenduntque dominantibus Francis arcum illum sacerculo appositum esse: arcus etenim ille non est cum sacerculo constructus, sed additus, & appositus, ut nuper occasione alam Ecclesiæ nouam ædificandi, compertum est, & cunctis patuit.

D E S. O F F A.

*Ex historia monastica à Petro Calzolario Cassinensi
Italicè scripta.*

A Offa sanctimonialis in Montē sanctæ Martyris Agathæ supra Capuam (nunc dicitur (A) mons Sancti Nicolai) sese abdens, atq; eremiticam agens vitam; cum ibi corpus abstinentia, alijsque incommodis affligeret, animam contemplationis pinguedine abundè reficiebat. Sed quia ciuitas supra montem posita abscondi non potest, sanctitatis eius per vniuersam Campaniam diffusa fama, à Beneuentanis accita, monasterio S. Petri Abbatissa fuit. Cum sororibus in monasterio communè vitam agebat, il-

bat, illud tamen rigidum in monte Capuano suscep^{tum}
institutum deferere noluit. Quadam vice, cum inter(B)no
Eturnam psalmodiam (ut monasterij, & temporum ferebat
consuetudo) incēsum circa altare deferre vellet, cecidit in
terram nauicula, & dispersum fuit incensū: sed ecce prestò
fuit Angelus, qui in thuribulū aliud incensū immisit, vnde
super omnia aromata fragravit odor. Morti proxima, gra-
uissima laborans infirmitate, ut alium præter consueta le-
gumina, cibū caperet, adduci non potuit, quamuis Be-
neuentanæ Matronæ, à quibus deuotionis ergo visebatur,
rogarent, & obsecrarent. Hanc supra lectulum, in quo ia-
cebat infirma, sorores sæpè raptam in extasim conspexe-
runt. Tandem sancto fine quieuit, & cum aliquando ru-
sticus quidam in loco sepulti corporis ignoranter frumen-
ti saccum apposuisset, illum inuisibili manu indè remotum,
longè reiectum inuenit. Hæc sancta vixit circiter annum
Domini millesimum & septuagesimum .

NOTATIONES.

Mons. Mons qui Capuæ imminet, S. Nicolai nunc di-
ctus, olim S. Agathæ dicebatur: docet hoc Caffinense A
Chronicum lib. 1. cap. 59. in quo legitur: Similiter etiam
quidam Ioannes monachus, natione Capuanus, obtulit
in hoc loco Ecclesiam S. Viti, quæ constructa est in monte
S. Agathæ supra Capuam, propè locum, qui dicitur Fer-
ruzanum, cum ipsa aqua, & molendinis, & cum omnibus
omnino eiusdem Ecclesiæ pertinentijs, necnon vniuersis
mobilibus suis. Hæc ibi; Verum pro Ferruzano Sarza-
num dici debuit: nam Ferruzanum (nunc Ferranzano)
ultra flumen est. Ecclesiæ autem S. Viti post tergum montis,
nomen adhuc extat, & ruinæ superlunt.

Præterea lib. 2. cap. 59. legitur. Namq; condicto die
V egressus

egressus Capuam (idest Abbas Cassinensis , qui in Monasterio Capuano quasi captiuus à Principe detinebatur, quasi spatiandi gratia usq; ad Ecclesiam sancti Marci , quæ est ad radicem montis S. Agathæ, atq; inde paulatim se, ac pē detentim militibus præfatis coniungens, Neapolim abiit. Prefecto nomine Ecclesæ S. Marci ad radicem montis sancti Nicolai adhuc extat supra lapidinas, & fossas hominum S. Prisci. Et eodem libro cap. 60. agens defurtis à pessimo Princepe commissis, inquit: Atq; in arce, quam in monte S. Agathæ, qui Capuae imminet, paulò ante construxerat, omnia simul condens, reposuit. Additio ad Chronicum ex Dialogis Desiderij Abbatis refert: Insuper etiam omnem Thesaurum huius Monasterij auferens, asportauit (idest ille, pessimus Princeps) & in arce, quam non longè à Capuana vrbe, in monte, qui S. Agathæ martyris dicitur, construxerat, in qua multa spolia orphanorū, viduatum, & Ecclesiastum, ac pauperum intulerat, condens, reposuit, Nomen arcis, in ruinæ adhuc extant in culmine montis sancti Nicolai, vulgo la Rocca di S. Nicola à quibusdam (ignoro qua ratione) dicitur sive Castellum Annibalis.

Itaq; mons S. Nicolai ante annum millesimum, & septuagesimum dicebatur mons S. Agathæ, tempore scilicet Desiderij Abbatis, qui anno millesimo, & quinquagesimo octavo creatus est Abbas: idemq; nomen retentum etiam anno millesimo centesimo, vigesimo octavo: cognoui ex privilegio Principis Roberti Secundi, dato Monasterio S. Vincentij, quod in Thesauro Capuano legi. Sed quorum hec omnia profecto ut cognoscamus quendam gratis scripsi, sanctum Nicolaum Capua transeuntem, Tifatinæ Superstitionis fama commetum, petuisse Tifata, & Diana Templum destruxisse, ideoq; factum ut sequentibus annis Capuani scellum in culmine montis S. Nicolao construxerint, & montis nomen Tifata, in nomen S. Nicolai commutarint. Gratis absq;

absq; dubio, dictum est, & falsitatis arguitur ex nomine S. Agathæ, quod ipsi montis fuit antiquius: Imò Chron. lib. 4. cap. 28. docet Aedem S. Nicolai suisse Cappellam S. Angeli ad Formam, à monachis in monasterio S. Angeli consistentibus, edificatam post annum millesimum centesimum quintum. Monachi igitur Ecclesiam S. Nicolai construxerunt, at non in culmine montis, sed paucis passibus longè ab ipsa Ecclesia S. Angeli, nempe aliquantulum supra latus fontis nunc fluentis. Viuunt hodie, qui sciunt usq; ad tempora Caroli Carrasæ Commendatarij superfuisse reliquias Ecclesiæ S. Nicolai illo ipso in loco. Quare dicendum, post multos annos deserto à monachis monasterio S. Angeli, & destructa Ecclesia S. Nicolai, huius Sancti statuam translatam suisse in Aediculam S. Agathæ, quæ in montis vertice posita, monti nomen dabat.

Sed à quo, quaue occasione Aedula S. Agathæ in montis vertice construi potuit? Diuersis diuersa opinantibus, assentior opinanti, Gothos, qui ex nomine S. Agathæ ciuitatē edificarunt, voluisse in monte Capuano Aediculam ponere, ut eorum Patrona ubiq; sicut honore, sic etiam loco sublimis appareret.

Cum inter. Petrus Damianus epist. 5. lib. 8. rem paululum diuersè narrat, ut Desiderius Abbas acceperat ab altera moniali, Offa nostræ discipula: verba autem, quibus primò de iuniori, deinde de seniori agit, hac ipsa sunt. Venerabili Desiderio Cassinensis Rectore Cœnobij referente, didici, quod his apicibus annotare curauit. Sanctimonialis (inquit) quæ vocabatur . . . in monasterio B. Petri Apostoli quod intra mœnia Beneventanæ vrbis situm est, deguit, quæ dum vixit, religiosæ vitæ tramitem non reliquit. Porro dum esset desponsata iuxta natales suos, conspicui germinis viro; ut cœlestem susciperet sponsum, contempsit carnale coniugium. Nuptialium itaque

tabularum fœdus abrupit , & monasticum suscepitura ve-
lamen, ad perfectæ virginitatis auctorem, & incontamina-
tæ pudicitiæ thalamos conuolauit . Ab istis rudimentis
sanctæ conuersationis districtioris vitæ se lege constrinxit,
omnemq; carnalis illecebræ mollitiem sublimis intentio-
nis pede conculcans rigidæ severitatis censura, longè ali-
ter educatum corpus edomuit: adeo ut in nudo pauimen-
to membra ieunijs sæpius attenuata, collideret: Sed ut
de vita huius interim taceam , quod de magistra sua , Offa
nomine (quæ videlicet eam in sanctimonialis ordinis reli-
gione generat, & nobiliter educauerat) retulit, expedire
contendam.

Ait enim, quia dum nocturno silentio ex more matu-
rius surgeret , & orationibus crebris insistens, sacrostanta
altaria cum odore succensi thymiamatis circumiret , qua-
dam nocte thuribulū , sicut solebat arripuit, ad locum vbi
thus reponebatur, accessit , quod casu quodam, siue col-
lapsam, siue sublatam, hanc, sicut præparauerat, speciem nō
inuenit . Huc accessit, quia vis ventorum, quæ tunc incle-
mentius inhorruerat , radiantis lucernæ lumen extinxit:
cumq; sollicito spiritu religiosa mulier buc, illucq; discur-
seret , & odoramentum , quod thuribulo superponeret,
nullatenus inueniret; repente quidam inter ipsas tenebras
venit, & in manu eius thymiana, quod quærebat, immisit,
quod nimirum per Angelum potuisse fieri non inc on-
gruè possum opinari. Aiebat etiam, quia prædicta mater
sua, dum in eo, quo paulo post obiit, depressa languore
decumberet, cernentibus his omnibus, qui coram lectulo
propriis assistebant, mirabile visu, repente toto corpore
in aerem subleuata, ibi q; diu librata persistit, donec cœp-
tæ orationis vota persoluit. Quæ postquam fœliciter obiit,
sanctum corpus eius intra Ecclesiam est sepultum : super
eius tumulum saccum frumento plenum rusticus posuit:
quem

quem protinus vehementissimo propulsu turbine , di-
uina virtus abiecit: sic itaq; rudis, & imperitus rusticus sua
de puluere coactus est frumenta colligere , dum sancti
corporis vasculo dignam noluit reuerentiam exhibere.

*Itaque ex textu Petri Damiani colligimus , Offam Ab-
batissam solitam circunire altare cum odoribus, non inter
officia jeruandæ conuentudinis causa , plallentibus moniali-
bus in choro; sed ob suam tantum deuotionem , solam , &
secretò.*

DE S. IOANNE ABBATE CASSINENSI.

Ioannes Cassinensis Abbas à Leone Hostiensi nō appella-
tur sanctus: at in Martyrologio monastico Sanctis annu-
meratur, Pridie Kalend. Aprilis Capuæ S. Ioannis Abba-
tis: menzinit Ferrarius in nouo Catalogo, & à Petro Dia-
conos sanctus esse scribitur. Quod Hostiensis in Chronico de
illo scribit, ita se habet.

Ioannes Abbas Vicesimusterius à B. Benedicto, sedis
annis dece m & nouem, & mensibus septem. Hic nobilium
Capuanorum ortus familia , eo tempore , quo præfatus
Abbas Leo decessit, Archidiaconi(A) officio in Capuana
Ecclesia fungebatur, religiosus valdè, & honestis moribus
præditus . Sed cum aliquanto tempore congregatio mo-
nachorum, quæ Theani consistebat, pastore esset proprio
destituta, nec inueniretur inter eos aliquis huiusmodi, qui
tantæ prælationis esset idoneus; tunc Landulfus, & Ate-
nulfus Capuani Principes, ineuntes consilium, præfatum
Archidiaconum adiere, eumq; tam monitis, quam preci-
bus, ut eiusdem congregationis régimen reciparet , com-
pulere: Quo tandem annuente, mox monachus factus, nec
multò post à fratribus vniuersis iuxta morem electus, atq;
à supradicto D. Ioanne(B) Papa honorifice cōsecratus est. B

Factus

Factus itaq; Abbas , cœpit monere Fratres , ut reliquo
Theano (Cassinenses etenim incensò à Sarracenis mona-
sterio, Theanum transmigrauerant) Capuam habitaturi se-
cum pariter pergerent : quæ videlicet ciuitas & circumpo-
sitarum ciuitatum primaria esset ; & in ipsa Domini eius-
dem patriæ Principes habitarent: qui obsecundantes eius
Imperio , Capuam omnes simul habitaturi profecti sunt.
Verùm in eadem ciuitate monasterium adhuc non erat
ædificatum, sed in eo loco, vbi nunc constructum est, iuxta
portam scilicet S. Angeli, perparua, vilisq; domuncula sta-
bat de lignis contextar, vbi tres tantum, aut quatuor Fra-
tres vetuli morabantur . Hunc siquidem locum Majo-

C Abbas (C) S. Vincentij , nepos videlicet illius , sub quo
monasterium S. Vincentij destructum est, olim à Principi-
bus acquisierat, & tandem quam diximus Ecclesiam, atq;
domunculam ibi construxerat : sed cum post eum Godel-
pertus Abbas factus fuisset , loquutus cum prædicto Ab-
bate Ioanne, permissione, seu licentia præfatorum Princi-
pum concambiauit cum eo ipsum locum , recipiens scili-
cet pro eo alium locum tantudem ambitus, vbi prius
idem Ioannes Abbas monasterium suum ædificare sta-
tuerat , & consequenter ipse Godelpertus ad Principes
iam dictos accedens , acquisivit ab eis alium locum iuxta
ipsam ciuitatem , & super ipsum fluuium Vulturnum , &
cœpit ibi ædificare monasterium in honore S. Vincentij,
& monachos , qui per diuersa dispersi fuerant, congrega-
re , & res atq; possessiones ipsius monasterij iam dudum
perditas, recolligere. Noster autem Ioannes, tam propin-
quorum, quam amicorum nō paruis adiutus solacijs, cœ-
pit nihilominus in eodem, quem diximus loco, monaste-
rium in honore Beati Patris Benedictj à fundamentis con-
struere, atq; intra non multum tēpus magnam, pulchrāq;
Ecclesiam, necnon & officinas diuersis monasterij officijs
con-

congruas decenter fecit, ibiq; quinguaginta, & eo amplius monachos victuros regulariter congregauit. Cuius etiam studio, & cura, Dei præcedente gratia, factum est, ut ipsum monasterium subito alleuatum, atq; diuersis intentus, & exterius opibus ditatum sit. Fecit siquidem ibi inter cætera idem Abbas codicem Missalem vnum cum tabulis argenteis deauratis, & gemmis. Euangelium quoq; simili opere decorauit: altarium vero vndiq; in circuitu argento vstiuuit. Crucem etiam pulcherrimam cum gemmis, ac smaltis ad procedendum fecit. Ceroferaria argentea duo, vreolum quoq; cum aquamanili suo similiter argenteum: vascula de auricalco, vel ære ad diuersos usus, appendentia libras sexcentas: Codices Ecclesiasticos totius anni diuersos, & multos, Planetas, Pluuiales, & albas, necnon dalmaticas, vniuersaniq; tam in Ecclesiasticis, quam in familiaribus usibus supellestilem sufficientissime præparauit.

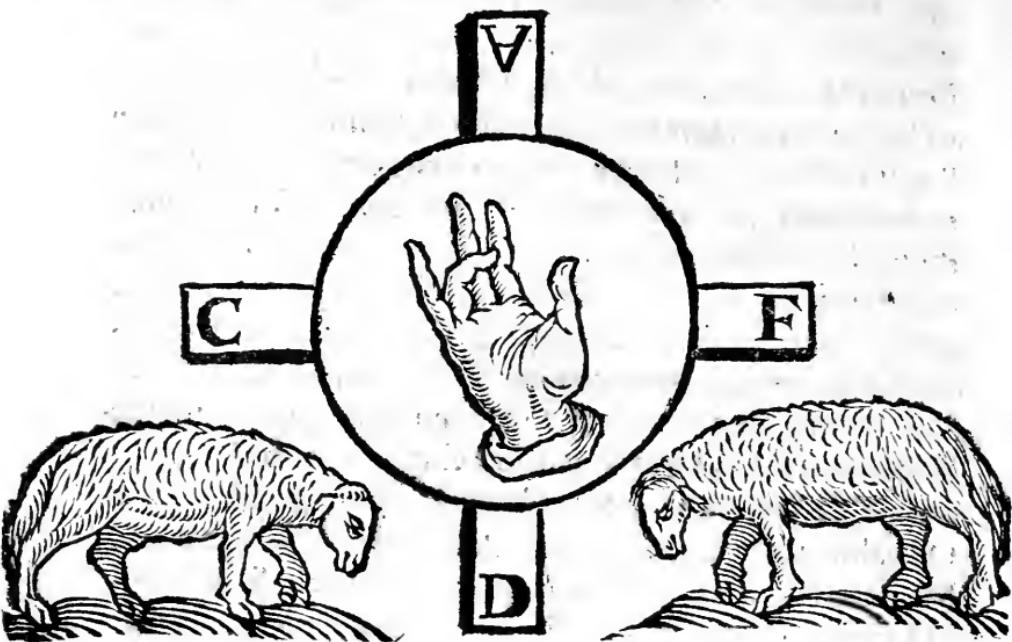
Hoc tempore satis mirabile signum in eodem monasterio contigit: nam altare maius ipsius Ecclesiae ab hora diei tertia usque ad mediam ferè noctem tanta aquarum abundantiam guttatum, instar sudoris, effudit, ut omnia indumenta eiusdem altaris madefierent. Apud Cassinum vero post renouationem totius maioris Ecclesiae, cum aliquot Ecclesiastica ornamenta idem Abbas fecisset, altarium quoq; maius, ubi corpus S. P. Benedicti humatum est, marmoreis tabulis albissimis induit: à prædictis etiam Principibus Landulfo, & Atenulfo præceptum confirmationis totius Abbatiae suscepit: necnon &c.. Obiit autem pridie Kalend. Aprilis, & apud Capuanum monasterium decenti est sepultura reconditus.

NOTATIONES.

- A** Rchiadiaconi Officio. Archidiaconatus in Ecclesia Capuana dignitas est, & secunda: Decanatus enim est prima. Hac nostra etate Archiepiscopo D. Cardinali Bellarmino, Archidiacus, nomine, & praerogatiis Archidiaconi sibi retentis, inter presbyteros cooptatus est, & solenniter celebrat vice Archiepiscopi, impedito Decano.
- B** Ioanne Papa. Scrupulus non leuis insurgit. Si Abbas Ioannes vir adeo religiosus erat, & sanctus, quare consecrationem accepit a Ioanne Decimo, qui canonice non fuit electus, sed in Papatum Iesu intrusit, ut manifeste patet ex Leone Hostiensis, & alijs, quos C. Bar. tom. 10. ann. 915. citat? Respondemus contigisse, ut qui in usor ingressus erat, accedente cleri consensu, habitus fuerit legitimus Pontifex: cuius quidem rei argumento sunt legationes ex diuersis partibus ad eum missæ: magis autem cultus fuit postquam eius opera Saraceni sunt extinti: non ergo mirū si a Ioanne Decimo consecrationem accepit, maximè si eius consecratio, iuxta computationem ex Chr. nouiter edito, contigit anno 916. post Saracenorum extinctionem factam anno 915.
- C** Sancti Vincentij. Hic ergo habemus primordia Ecclesie, & monasterij S. Vincentij Capuane ciuitatis. At fuisse Ecclesiam SS. Vincentio, & Anastasio dedicatam, apparet ex amborum imaginibus in superliminari pietis, & amborum actis pietis in parietibus, quorum pars extat: Dicta est Ecclesia S. Vincentij della Cerua: cui nuncupationi causam dedit vel cerua lapidea in summo tecto posita, ut in maiori Ecclesia posita cernitur Aquila; vel locus ipse, qui ante novam Capuam conditam, vocabatur alla cerua, ex eo quod Cerua saepè prius a Capuano Comite cum venatoribus suis agi:

agitata, in huius loci secretum specu sese abdens, facile capi non potuit. Meo iudicio nuncupationis utraq; causa potest esse vera: potuit enim propter locum qui vocabatur alla cerua, cerua marmorea in summo tecto collocari, & cerua in portae liminari, ut etiam hodie cernimus, pingi. Planè reparato monasterio S. Vincentij, ad fontes Vultureni sito, illius monasterij, atq; huius Capuani, unus idemq; Abbas erat. Propterea Ecclesia Parochialis S. Mariæ propè ipsum Monasterium sita, necnon ipsi monasterio subdita, appellabatur Sancta Maria in Abbe. Propterea legimus in translacione S. Martini solitarij nomen Hilary Abbatis S. Vincentij: & in Kalendario mortuorum apud moniales Sanctæ Mariæ nomen Rainaldi venerabilis Abbatis S. Vincentij, 16. Kalen. Aprilis: & propterea in priuilegio quodam quod secundus Robertus Princeps concessit Ecclesiae, & monasterio S. Vincentij, legitur: Igitur nos prænominatus Secundus Robertus, sola Dei misericordia Capuanorum Princeps, notum fieri volumus, &c. Consilio quoq; ac interuentu Odoaldi nostri Camerarij, & Petri clericij, & Abbatis S. Michaelis &c. Damus tradimus in monasterio S. Vincentij Leuitæ, & martyris Christi, sito intus hanc nostram Capuanam ciuitatem, in quo etiam D. Amicus venerabilis Cardinalis S.R.E. Abbas præesse dignoscitur, tantum de monte nostro, qui est propè . . . . qui dicitur S. Agathes, quam propè Ecclesiam S. Petri, quæ est subdita ipsi præfato monasterio; quam etiam Ecclesia S. Georgij, &c. Habetur hoc priuilegium in Thesauro, & fuit scriptum anno 1128. primo anno Principatus, mense Maio Indictione 6. Hic est Amicus, ex Decano Caffinensi factus Abbas S. Vincentij, ut in Chr. lib. 4. cap. 42. Huius AMICI Abbatis, & S.R.E. Cardinalis extat in ipsa Ecclesia S. Vincentij pulchra memoria, extat n. sub abside post altare, marmorea cathedra, babens in utraq; latere scultos versus, qui sunt.

Ad decus Abbatis, seu Cardiquenalis Amici
 Hæc struitur sedes, subdentur ut huic injmici.
 Hanc supra sedem qui iure sedere meretur,
 Ad patris hinc Aedem Christo ducente vehetur
babes quoq; in reclinatorio sculpta Crucē huiusmodiforma.

Crux, Agnus, Dextra nos saluent intus, & extra.

De literis, quæ sunt in quatuor angulis, sentio primā illam
 V esse A inuersum, & illas ita colligendas A. C. F. D. &
 interpretandas, Amicus Cardinalis Famulus Dei. Amicus
 Cardinalis utebatur signo Crucis, quia erat ipse Cardinalis
 Presbyter tituli S. Crucis, ut habet Ciacconius fol. 351. ap-
 pellabat se famulum Dei, sequens laudabilem morem anti-
 quorum Christianorum, & præcipue Prælatorum. De manu
 credo, illam fuisse signum Monasterij Sancti Vincentij : si-
 cut manus, sed aliquantulum diuersè formata, fuit, & est
 signum Monasterij Cassinensis : vidimus quippe in Sancto
 Benedicto, in Sancto Rufe, in Sancto Angelo ad Oitaldiscos,
 & nunc

& nunc quinq; videmus in S. Ioanne Monialium manum pictam, & sunt illæ omnes Ecclesiae Cassinensem : quod signum, ut suppositus Crucis versus innuit, Dei protectionem significat . De duobus Agnis, credo per illos significari Sanctos Vincentium, & Anastasium . Baronius ad Martyrol. die vicefinonono Iunij meminit de duobus Agnis sub Crucis, qui se è regione aspiciunt . Notator ad Janctum Paulinum epist. 12. interpretatur de fidelibus, vel de SS. Causio, & eius coniuge, in quorum sepulchro Narnie illa sculptura extat . Ego in nostra Cruce (præter hæc historicè dicta) possum agnoscere mysteria Trinitatis, & Redemptoris . In uno Agno agnosco Agnum Dei Filium Patris, qui in ara Crucis immolatus, tollit peccata mundi: in altero agnoscere hominem, Agnum Christi, id est redemptum sanguine Agni immaculati, & factum Agnum: iuxta illud, Pasce Agnos meos: ecce igitur mysterium redemptionis . Deinde in dexiera agnolco potentiam Patris; in digito anulari flexo charitatem Spiritus sancti; in Agno Verbum nostra induitum carne: ecce igitur mysterium Trinitatis.

Non est omnino aliquando manus sic efformatas, ut ritum benedicendi populo preferrent . In patimento S. Rufi est sculpta manus alata, habens digitos minimum analaremque flexos; pollicem vero, & indicem, & medium erectos: qua forma sine dubio Latinorum Pontificum ritus in benedicendo, mysterium Trinitatis exprimens, representatur . Manum illam ita sculptam esse signum Monasterij Cassinensis ostendunt apposita verba S. Benedictus: ita nunc in manu ista, quam dicimus esse Monasterij S. Vincentij, Ritus Gracorum in benedicendo representari videtur: Graci etenim Praesules cum benedicunt, digitis efformant literas I.C.X. anularis enim iunctus, vel decussatim pollici superpositus, exprimit literam X. & Index prorsus erectus ex-

primit I. iota, & medius aliquantulum flexus C. sigma;
quibus literis I C X. Iesu Christus exprimitur, ex Imagine S. Chrysostomi, edita per P. Antonium Caracciolum, &
præfixa constitutionibus Clericorum Regularium.

D Pulchram Ecclesiam. Ecclesiam ab anno 915. edificatam, à Desiderio. Abate renouatam suis circa ann. 1084. restatur Chr. lib. 3. cap. 14. hinc verbis: Desiderius autem post ista, Capuam pergens, & officinas monasterij Capuani in ruinis iam positas cernens, ad renouationem illius animum dedit. Diruta namque priori Ecclesia, iussit conduci artifices alios ad muros construendos, alios ad capitella columnarum miro opere facienda: euocansq; ad se Benedictū eiusdem loci Præpositū, præcepit ut in eiusdē Ecclesiæ renouatione, omnibus rebus postpositis, specia-
liter in uigilare studebet. Cuius ille imperio patens, Patris Benedicti basilicam, sicut nunc cernitur, pulcherrimam, satis cōstruxit: quæ quidem Ecclesia habet in longitudine cubitos octo & nonaginta; in latitudine duos & quinquaginta; in altitudine quadraginta; columnas ab uno late-
re nouem, & ab altero totidem.

L Nunc cernitur, &c. Hæc deinde Ecclesiam Paschalis Pa-
pa II. anno 1108. rogatus ab Odoriso Abate consecrauit,
& in ea etiam de vestimentis sanctissimi Patris Benedicti
recondidit, Cronic. Cassin. lib. 4. cap. 33. Tempore Papæ
Calixti II. circa annum 1120. Capuana ciuitas confa-
grauit, & igni tota ferè consumpta est: Tunc etiā S. Bened-
icti monasterio ignis undique minabatur. Fratres autem
humanis rebus diffidentes, & in solo Dei adiutorio spe-
stantes, corporale calicis sumentes, extra monasterium
in mediis ignis posuerunt: mirum in modum reuersus ignis,
vlera propius accedere non audebat: ciuibus etiam om-
nibus quedam manus, ignem à monasterio propellens, vi-
spa est: Corporale vero prorsus ab ignis iniuria illæsum-

mansit, preter quod, causa testimonij, eius in medio foramen paruum factum est.

Benedictum, &c. Hic est ille Benedictus, qui non sine ² sanctitatis opinione decessit: ac hoc Petrus Diaconus: Benedictus Cassinensis monachus, Capuanique cœnobij Praepositus sub Desiderio Abate Cassinū veniens, quām crebrer in psalmodijs, quām sedulus in orationibus, quām studiosus in eleemosynis, quam per uigil: in vigilijs, luce clarius patet: qui apud Capuanum monasterium infirmitate tactus, defunctus est. vndēcimo Kalendas Junij, sepultus vero ante ostium eiusdem monasterij ad dexteram partem introeuntibus Ecclesiam: ubi usque hodie mira virtus diuina patrare non cessat.

Erat Ecclesia, antequam ad Iesuitas perueniret, tota picturis ornata: habebat in media naui pulcherrimum chorum, & in abside musivum cum imagine Salvatoris, à cuius dextra Sanctus Paulus, & à sinistra S. Petrus eodem opere efformati, cernebantur, jub imaginibus pergyrum in musivo pariter exarata hac legebatur inscrip^{tio}.

Hoc Desiderius, qui & Victor Praeful, & Abbas Cœpit opus, quod Odericus optimus Abbas Compleuit. Benedictus tuum decorans ad honorem Tempore Papæ Leonis Decimi, cum in ipso Monasterio non esset amplius congregatio monachorum, idem Pontifex N. Patrikio Capuano, ex familia de Angelis, in Ius patronatus concessit, reseruato tamen Cassinensibus a quo censu. Constitutus est ibi Abbas secularis cum Collegio duodecim Canonorum: & quoniam Leo Papa sapienter rogatus, & tandem exoratus, respondit illi Patrikio verbis Itacis, Sarà fine at quo Desio: ideo Patrikius illi signum finxit (ut illa etate singi consueverat) quo rem gestam exprimeret: voluit enim pingi suam Serapion, habentem

tem binas alas supra, & binas infra, cum inscriptione Al-
tu desio. Tandem Clemente Papa VI. I. I. cum Abbas
afuso quodam agnato occisus esset, voluit idem Papa nul-
lam prorsus Iurispatronatus rationem haberi, & proprio
motu Cardinali Bellarmino Archiepscopo Capuano Ab-
batiam concessit. Qui Dominus Cardinalis, post Archie-
piscopatum dimissum, egit cum Paulo V. Papa, ut Ab-
batia efficeretur beneficium simplex, & Canonicis ad ali-
quam aliam Ecclesiam translatis, Canonie Sancti Benedi-
cti nomen supprimeretur: ipsa autem Ecclesia Patribus So-
cietatis Iesu concederetur. Iesuitæ igitur Ecclesiam obtinue-
runt ab anno 1611. Ministri verò, Cathedralis Ecclesiae
Choro, certis conditionibus, additi.

Non est prætermittendum Desiderium, seu Victorem,
& Oderisum, nominatos Abbates, ambos in Sanctorum
monachorum Cassineti Martyrologio habere scripta no-
mina: legitur siquidem Victor die 16. Septembris, & Ode-
risus 4. die Decembris: meminit utriusq; Ferrarius in novo
Catalogo.

VITA S. ALDEMARI MONACHI CASSINENSIS, Scriptore Petro Diacono Cassin.

Anno ab Incarnatione Domini circiter Millesimo (A)
septuagesimo; sanctissimus ipse Aldemarius mira-
culorum patrator egregius, virtutum meritis præclarus,
mundo illuxit. Hic ergo in Capua, totius olim Campaniæ
præstantissima virbe, natus, patrem habuit Ioannem vene-
rabilis vitæ virum; matrem verò Miram, quæ non imme-
rito tale sortita est nomen, miris enim refusit operibus.
Cum itaq; isti deuoti coniuges diuinis legibus præcincti,
Deum

Deum timentes, præceptaq; eius custodientes, religiosis
actibus insistentes, diù prole carerent, obnoxis precibus
Deum deprecabātur, vt eis filium concedere dignaretur:
quorum gemitibus misericors Dominus, qui voluntatem
timentiū se facit, annuēs, beatissimæ prolis eius præmium
cōtulit. Sacri ergo Baptismatis fonte lauatus, Aldemarius
appellatus est. Ab ijsdem parētibus piè educatus, cum ip-
orum moribus imbueretur, virtutum etiam, ac sanctitatis
futuræ specimen dabat. Literarum namq; studijs ab illis
traditus, ita egregiæ naturæ indole, ac ingenij acumine æ-
quales omnes præcedebat, vt immatura ætas nullius impe-
dimenti illi esset ad disciplinas adipiscendas, liberaliumq;
artium scientiam obtinēdam. Tali itaq; pollebat ingenio,
non tamen animo inflatus erat, sed puerilis ætatis leuita-
tem morum grauitate compescens, nullis voluptatum il-
lecebris se patiebatur irrētiri: Sicq; cum spiritu scientiæ
claresebat etiam in eo spiritus timoris Domini. Absente
autem doctore, à suis sodalibus (vt mos est puerorum) lu-
dētibus lögē semotus, seeretiorem locum adibat, nè sibi
impedimento essent: ludos enim, ac puerorum cursus, vt
inutilis deuitabat, orationi operā dabat, & quantum pos-
sibile tali adhuc erat ætati, in corporis motu, & incēstu fo-
ris ostendere qualis habitus formaretur in mente, niteba-
tur. Vnde ab eisdem loci alumnis iure vocabulū sortitus
fuit sapientis; ad sapientiam enim literarū solus incedens,
pettingere anhelabat. Postò parentes eius pueri ahīmū
in teneta ærate adhuc positi, intuentes, eumq; virtutibus
incūbentem, ac terrena omnia despicientē agnoscentes,
laudū munia Domino referebant, pro tantæ munere
prolis, in cuius adhuc puerili pectore gratiam suam, virtu-
tumq; dona ponere dignatus esset. Talibus itaq; diuinæ
largitatis muneribus illius animus corroboratus, tota vita

suæ tempore omnem vitiorum immunditiam superauit.
 Cum ergo ætate adolesceret, ad cœlestia iam anhelans,
 sacrum Cassinum adire disposuit, ibique sub regulari
 conuersatione Domino militare. Reliq[ue]is ergo parenti-
 bus, mundiq[ue] voluptatibus, Cassinense cœnobium pe-
 tens, ab Abbe benignè suscep[tus], monachali habitu
 insignitus est. Monachus autem factus soli Regum Re-
 gi in vigilijs, & orationibus placere studebat, obediens
 tiam, humilitatemq[ue] adeo coluit, vt propter hoc cunctis
 imitandum se exhiberet: nam cum ipse vniuersos perfe-
 cta charitate diligeret, diligebat ut ab omnibus. Abbas
 itaq[ue] intelligens, quoniam vas electionis erat iste, leviti-
 co eum ordine sublimari fecit. Qui tali honore decora-
 tus, iuxta sapientis sententiam, quanto maior erat, quanto
 que sublimiores gradus ascendebat, tanto se magis
 humiliabat in omnibus. Non diu tamen lucerna
 ardens sub modio latere poterat; sed iam eius sancti-
 tatis fama ab omnibus celebrari incipiebat. Tanti ergo
 viri præconium ad vxoris autes Capuani Principis cum
 peruenisset; Abbatem, sub cuius regimine Dei famulus
 Aldemarius degebat, adjt, postulans, vt sibi Aldema-
 rius concederetur; cuius precibus annuens Abbas, Dei
 seruum cuiusdam monasterij, quod ipsa mulier in ho-
 B norem sancti Laurentij (B) in Capuana vtbe construxerat, Rectorum constituit. Illius igitur cœnobij venerabi-
 lis Aldemarius curam suscipiens, vigilijs, orationibus,
 carnisq[ue] macerationi quotidie insisterebat. Paupertati au-
 tem, quam cœlorum viam esse nouerat, adeo deditus erat
 vt deteriora, ac viliora sibi retinens vestimenta, quæ nul-
 latenus à frigore eum tueri poterant, noua pauperi-
 bus, tanquam Christo in eis erogaret. Quamobrem
 Altissimus ita in eo sibi complacuit, vt seruum suum mi-
 raculorum gratia illustrate voluerit, quatenus Dei virtus
 in

in Sancto eius ab omnibus laudarerunt. Cernens autem Cassinensis Abbas tantum virum, signis, & virtutibus coruscantem; ad se eum euocare disposuit: quod audiens præfatae Capuanæ urbis Domina, à ciuitate recessum Dei famuli ægre ferens, omnino renuere cœpit, nè vir Dei discederet. Videns autem Aldemarius litem inter Abbatem, & Dominam illam in dies succrescere, locum deserere voluit, nè propter ipsum tanta discordia amplius haberetur. Omnibus ergo inscijs Capua egressus, Bouiani ciuitatem petiit, in qua duplice miraculo, diuina gratia largiente, illustratus est. Tres enim in urbe illa fratres aderant, quandam Ecclesiam pariter possidentes, quorum unus partem quandam illius Ecclesiæ sibi contingentem, Aldemario tribuit: reliqui verò id indignè ferentes, virum Dei perimere, nisi quantocius inde discedere properaret, minitabantur. Ipse verò in eo, qui protector suus, & merces magna erat, confusus, eorum minas contemnebat, qua propter magis in eum ira, ac furore fremebant quotidie. Quadam vero nocte, dum vir Dei Ecclesiam more solito ingressus, ibi in oratione, ac precibus perseveraret, ipsi telis, armisq; præcinti, eandem ingredi ausi fuerunt. Incipiis autem matutinis laudibus, unus ex illis eum occidere natus, telum in illum vibrauit; quod cum fecisset, lacertus eius in tantum obriguit, ut brachium flectere nullatenus posset. Summo ergo dolore afflictus, pedibus viarii Dei prouolutus, cum lachrymis veniam deprecari, atq; ut suum illi auxilium impendere dignaretur, instanter despicere cœpit. Huius autem calamitati compatiens vir Domini Aldemarius, Salvatoris memor præcepti, qui dixit benefacite his, qui oderunt vos; & rursus: Orate pro persequentibus, & calumniantibus vos, continuò Dominum deprecaturus pro illius salute sese orationi dedit: qua completa, mox ille sanitati redditus est. Illis item

diebus Canonicus eiusdem urbis ita infirmitate depre-
sus iacebat, ut membrorum omnium usus, & exercitium
penitus ei deesset; medicorum etiam ipsi artis nulla pro-
delle nequiebat. Quadam ergo nocte dormienti illi reuelatum
fuit, quod si Dei famulo Aldemario mittere vellet,
ut sibi aquam benediceret, illaque inde aspergeretur, con-
tinuo sanus fieret. Euigilans autem Canonicus, ad virum
Dei quendam ex suis direxit, ut sibi aquam a se benedi-
ctam mittere dignaretur. Quo audito Leuita Aldemarius,
huic, qui nuntium attulerat, respondit, nequaquam mei
iuris est, frater, aquæ benedictionem infundere, qui ad-
huc sacerdotii munere non fungor: verum petitioni insi-
stendo, eius excusationibus non acquiescens, enixius fla-
gitare coepit, ut ad petentis infirmi voluntatem aquam
benedicere non dignaretur. Videns ergo humillimus

C Leuita Christi Dei esse voluntatem, aquam (C) benedixit,
quam celeriter ille sumens, infirmo Canonicu detulit,
qui magna animi deuotione accipiens, ac bibens, eaque
corpus suum aspergi faciens, pristinæ incolumitati resti-
tutus est. His ergo, alijsq; virtutum signis pollens famulus
Dei, rogatus à ciuibus, & clericis, presbyteri munus tan-
dem suscepit. Ordinatus autem viuificam, ac salutarem ho-
stiam Domino in altari immolabat quotidie, ac virtutibus
magis insistere curabat.

Inde itaque discedens, Monasteriū S. Liberatoris adjit,
quod ad pedes constitutum est montis, qui Maiella
præ magnitudine appellatur: ibi quosdam repetiens mo-
nachos musicæ artis ignaros, librisq; ad diuinum cultum
aduentis carentes, aliquandiū commoratus, antiphona-
rium describere aggressus est, multisq; virtutibus coru-
scans, ab omnibus vnicè diligebatur. Ad Cassinense Mo-
nasterium postea regredi cogitauit, quod vir quidā, Adam
nomine, perpendens, eiusq; discitum non ferens, ipsius
equum.

equum abstulit, nè illinc discedere posset. Ad alium ergo
 locum, qui S. Euphemiae dicitur, directus est, ibiq; mona-
 sterium construxit, ubi monachorum numero aggregato,
 ijs supplicantibus, inuitus Abbatis onus suscipere cogi-
 tur, magnisq; virtutibus fulgens, tanquam lucerna in can-
 delabro posita, exemplum bonorum operum cunctis se-
 exhibebat. Dei autem cultus, & honoris zelo exæ-
 stuans, atq; permotus, animarum quoq; saluti coñsu-
 lere cupiens, plurima per Theatinæ prouinciac oppida,
 coenobia construere curauit, innumeram seruorum
 Dei multitudinem, qui diuinis laudibus incumberent,
 in illis constituens. Diuina ergo ducente eum gratia, ad
 oppidum, quod Bocclanicum dicitur, peruenit, ibiq; Ec-
 clesia quadam reperta, magnum coenobium ædificare
 Dei famulus statuit, quod opibus, & auxilio cuiusdam
 nobilissimi Trevisij, illatum partium ditissimi viti, celeriter
 construxit. Congregatoq; non paruo mona. horum nu-
 mero, cogente Trevisio illo, pastoris onus suscepit. Ibi
 miris virtutibus erit, tanta humilitate, tantaq; cum om-
 nibus usus est charitate, ut ab omnibus diligenteretur, vnde
 breui sanitatis eius odor vniuersam prouinciam illam
 replens, omnes ad eius merita laudanda, ac beneficia per
 eum recipienda perduxit. Mulier quædam pauperula
 atidam habens manum, ad eum venit: vtq; pro ea omni-
 potentis Dei clementiam exorare dignaretur, precibus
 illum compellere coepit, quatenus sui corporis manum
 pristinæ restitueret sanitati: ille ut erat mitis, & benignus,
 lachrymis eius commotus, sacerdotalibus vestibus assump-
 tis, sacrificium omnipotenti Deo pro illius salute offerre
 non distulit: Sacris autem peractis, prædictæ mulieris ma-
 num tenens, in celumq; oculos lachrymis profusis eleuâs,
 sic Deum precatus est: Deus æterne, cui omnes cœlestes,
 & terrestres famulantur creaturæ, omniaq; obediunt ele-

menta; tuō omnipotenti vērbō creata, à te omne bonum; omne datum optimum est; cuius miseratio super omnia opera tua. huic ancillæ tuæ infirmitate detentæ pietatis clementia subuenire dignit̄is; vt iam agnoscant omnes, quòd te corde puro, & fide non ficta inuocantium preces non despicias. Hac ergo oratione peracta, mox mulieris illius manus pristinæ incolumitati redditā est.

Tanta autem in eius pectore diuini amoris flamma degebat, vt non homines tantum, verum nec ipsa etiam bruta animalia deturbare vel in minimo vellet. Aedit enim, vt cum monasterium in honorem sanctissimæ Dei Genitricis Mariæ constructum peteret, graui ibidem detentus languore, multo tempore commoraretur: sanitatem autem, Deo largiente, recepta, ad monasterium, cui præterat, reuersus est, arca quadam in præfato cenobio, in quo infirmatus fuerat, relicta, quam maximum apum agmen, per foramen ingressum, per quod ipsa arca clavē aperiebatur, non paruum ibi mellis fauum compoluit. Reuersus seruus Dei Aldemarius ad monasterium illud, arcæ claustra aperiens, quod intus latebat aspiciens, nullamq; illis molestiam inferens, vir piissimus domicilium, quod elegabant, benignè eis reliquit. Illinc aurem descendens ad cenobium, quod super ripas positum est, fratres visendi gratia petueniens, benignè ab illis exceptus est. Cum vero nocte quadam, sicut consueverat, vt diuinā laudes perfolueret, surrexisset, impellente humani generis hoste, ita grauiter lapsus est humili, vt femoris sui virtutem penitus amiserit. Illo autem morbo ingrauescente, ad cuiusdam oppidi mēnia, quod S. Martinus dicitur, se deferri iussit, ibiq; febribus subito correptus, post multa virtutum opera, & miraculorum insignia, peracto bono certamine, & cursu felici consummato, vitam in terris Angelicam viuēs, & mentem in celo semper affixam habens, pretiosissimam tandem.

tandem Creatori suo animam reddidit: quam inter Angelorum tripudiantes choros in cœlestibus sedibus collocauit. (D) Eius autem sacrum corpus in præfato oppido sepelire cupientes illius habitatores ad eorum auxilium, & patrocinium, statim sumpsere ligones, & certatim, nè inde auferretur, terram fodere cœperunt: verum mox fodientibus illis, quidam ibi parvulus lapis, sic disponente Deo, inuentus fuit, quem ijdem abstrahere satagentes, totius diei frustra consumpsere labores. Interea audientes monachi, quorum regimini præfuerat, Pastorem, ac Patrem suum è mundo iam migrasse, illuc properare festinant, vt sacram eius corpus ad eorum cenobium sepeliendum deducerent: Oppidani autem vbi illos aduenisse ad corpus viri Dei auferendum, agnouerunt, nullatenus, vt sacratissimum corpus inde tollerent, permiserunt: insuper ligonum istib[us] illos interficere minitati sunt. Hæc ergo videntes monachi, ad Dominum illius oppidi accesserunt cum lacrymis, ac gemitibus rogantes, vt eorum Patris corpus ad monasterium, cui præfuit, reduci, concedere dignaretur. Tandem post multas preces, illis acquiescens, corpus viri Dei monachis restitui imperauit. Tunc lætanter sacram Aldemarij corpus monachi suscipientes, maximo fidelium concursu in hymnis, & laudibus benedicentes Dominum, in decenti, ac decoro, quod secundum detulerant, feretro posuerunt, atq[ue] ad monasterium summo honore, cunctis lætantibus, sepeliendum asportarunt: Cumq[ue] in Ecclesia collocatum fuisset, vt decentissimæ traderetur sepulturæ, quam præparare curabant, multitudine hominum confluente, cuidam pauperculæ mulieri illuc à longe aduentanti, & lepræ morbo laboranti, ita reuelatum est: Surge quantocius, atq[ue] ad monasterium, in quo exequiæ præparantur, præpeti, vt præuale[s], cursu perge, illius enim meritis, & precibus, cuius corpus in eadem Ecclesia inhumatum.

matum requiescit, reddenda es sanitati. Continuò exper-
gefacta, quę in somnis audierat, qualiterq; admonita esset,
hospiti suo innuere non dubitauit. Qui de quo corpore
hæc intelligi possent, secum mente reuoluens, confessim
diuino permotus spiritu, recoluit, quod Beatissimi Alde-
marij corpus in Ecclesia insepultum iaceret: nam per eum
adhuc in carne degentem mirabifia patrati agnouerat. Mu-
lierem ergo iliam ad monasterium direxit; dicens, celeriter
vade, & sicut in somnis admonita es, Dei famulum Alde-
marium deprecari non desinas, ipse enim est, quem tibi
Dominus reuelare dignatus est. Mulier itaq; vt potuit, ad
Monasterium citò cucurrit, quæ Beatissimi Aldemarij in-
tercedentibus meritis, ita sana effecta est, vt nec cicatricum
quidem signa in ea remanserint. Tanto itaq; miraculo
stantes permoti, innumeras Deo retulerunt gratias, qui
talia meritis servi sui Aldemarij mirabilia operati digna-
tus sit. Decentissimo ergo tumulo extra Ecclesiæ muros
præparato, magnificientissimi honoris studio, monacho-
rum psallente choro melos dulce organis personantibus,
omniumq; fidelium iubilo, & lxtitia pretiosus thesaurus
reconditus est.

Anniuersario autem præfati beati viri Aldemarij die appropinquante, quidam de monasterij fratribus in gra-
uem morbum incidit, qui nimio febrium calore exæstuās;
sancti Patris sepulchrum adjit, ubi placidissimo sopore op-
pressus, expergefactus postea, ita sanus effectus est, ac si
nunquam ægrotasset: qua fama per totā Prouinciā pera-
grante, omnes varijs morbis languentes ad Beati viri tu-
mulum recurrere feltinabant, cuius meritis interuenien-
tibus, mirabiliter curabantur. Interea vir quidam Picenæ
Prouinciæ oriundus, filiam habebat pedibus contractam,
quæ jam triennium transgressa, nulla incedēdi signa præ-
bebat. Hanc pater secum assumens, ad sepulchrum viri Dei

per:

peruenit; & obnixis precibus pro filiae salute deprecati
S. Aldemarium non desinebat . Biduo ergo in precibus
elapso, iam quasi de salute desperans, tristis, ac lugens ad
propria remeauit , filiamq; suam in subsellio collocauit.
Quæ sedens, sic matrem suam affata est: da mihi baculum,
Mater, quo subnixa incedere valeam: mater verò hoc au-
diens, baculum illico præbuit: quo puella accepto, ita pr
tinus inoffenso gradu ambulare cœpit, ac si pluribus annis
ipsum adhibuisset : Filiam ergo sospitem pater assumens,
ad sepulchrum Beatissimi Aldemarij accessit , eam ibi de-
uouit, vt quandiu in carne viueret, quotannis munera of-
ferre satageret.

Alio quoq; tempore leprosus quidam ex oppido , cui
vocabulum Ripa est , à primæuo suæ vitæ tempore ita
ulceribus repletus erat , vt nullus in corpore eius sanita-
tis locus appareret: Miraculorum itaq; viri Dei Aldemarij
fama commotus, ad monasterium illud accessit, atq; meri-
tis eiusdem Sancti ita mundatus est , vt vix à parentibus
agnosci potuerit. Aliquantulum autem in præfato cœno-
bio commoratus est; quoniam verò pauci suo vnicus erat,
nequaquam ibi se diutiùs perseverare posse fatebatur:
quadam ergo die iter arripuit , & patrem in præfato op-
pido commorantem reuisit: tanta verò illico correptus est
lepra , vt omnem sui corporis figuram amisisse videretur.
Dormienti autem illi,in somnis sic revelatum est : Surge,
& viuum, qui te curauit, repeate, nisi enim illuc redieris, nū-
quam de hoc morbo liberaberis: quacunque autem die
illinc discedere tentaueris, tali correptioni statim subiace-
bis . Quibus verbis admonitus, expergefactus ad cœnobium
illud reuersus est, ibiq; perseverans, integrè tali morbo cu-
ratus est: quoties verò à monasterio discedere conabatur,
eodem semper morbo afficiebatur. His ergo, alijsq; mira-
bilibus signis Sanctissimi Aldemarij sepulchrum iugiter
deco-

decoratur, ad laudem, & gloriam omnipotens Dei, qui
viuit, & regnat in omnia s̄ecula s̄eculorum Amen.

NOTATIONES.

A Illesimo septuagesimo. Circa annum ab Auctore
notatum millesimum septuagesimum, credam potius
contigisse S. Aldemarij obitum: imo ad annum illum fortasse
non peruenit: nam, ut mox apparebit, tempore Aloare Prin-
cipis Capuam reuersus est.

B S. Laurentij . Ecclesiam cum monasterio S. Laurentij
aedificauit Princeps Aloar, relicta Pandolphi Principis, co-
gnomento Capite ferreo, cum teneret illa Principatum cum
Landenolpho tertigenito filio, nempe ab anno 982. Illa an-
no 986. ab Archiepiscopo Capuano Adenolpho præfatæ Ec-
clesiae, & monasterio priuilegium exemptionis obtinuit: ser-
uatur hodie diploma in monasterio S. Laurentij Auersana
ciuitatis , cui Ecclesia hæc S. Laurentij Capuana fuit iam
pridem annexa. Igitur si S. Aldemarius rexit monasterium
aedificatum ante annum 986. ab Aloara , quæ non peruenit
ad annum 992. credetur anno millesimo septuagesimo con-
tigisse obitum potius, quam mortum , vel suarum virtutum
præclarum nomen.

C Benedixit. Si Sanctus optimè nouerat solius esse jacer-
dotis benedicere , quonam pacto aquam tandem exoratus
benedixit? Profecto benedictionum genus duplex est : nam
aliquando deprecationem solummodo continet ; aliquando
verò rem benedictam, constituunt sacram. In primo genere
est benedictio panis, carnium, & aliorum huiusmodi; in al-
tero est benedictio Calicis, olei sancti, aquæ baptismalis, &
similium: Vterq; modus benedicendi pertinet ad jacerdotem,
qui dicitur in ordinatione (Quæcumque benedixeris bene-
dicantur) at illa benedictio, deprecatoria tantum nuncupa-
ta,

ta', non ita sacerdotum est, quin & aliorum esse non possit, hinc & laicus benedicit mensam, & pater benedicit filios: Itaq; et si sacerdos benedicit aquam benedictione, quæ constitutiva sacri nuncupatur, illam etiam aliquando benedicit deprecatoria tantum benedictione, quomodo benedixisse S. Aldemarium certo credo.

Collocauit. S. Aldemarius, in cœlo collocatus honoratur D in terris, & Sanctus appellatur, & colitur Buccanici, scilicet Bocclanici, quod est Oppidum Marrucinorum in Aprutio apud Theateam ciuitatem. Ita Ferrarius in sua Topographia.

Hanc vitam S. Aldemarij misit ad me P. D. Antonius Caracciulus Clericus Regularis vir ubiq; notissimus. Ego tanto viro plurimum debeo, ipse enim cogitanti mihi de hoc sanctuario colligendo, animos addidit: ipse profusa in Sanctis charitate, librum hunc diligentissime legit, & de nonnullis admonuit: ipse ut librum hunc ederem, semel, & iterum, & tertium quoq; me exhortatus est. Iphs igitur vivat etiam in Sanctuario Capuano memoria, & qui sanctuario delebetaberis, tanto viro gratias agas. Hanc vitam S. Aldemarij esse eandem quæ habetur in bibliotheca Monasterij Cassinensis in C.M.S. Longobardo operum Petri Diaconi, testatus est mihi Pater D. Antonius Vignarolus à Capua, qui me rogante quæsivit, inuenit, legit.

DE S. STEPHANO EPISCOPO CAIACENSI
ex Breuiario Capuano 29. Octobris.

TEMPORIBUS 11. igitur Landulphi eximij Principis Ca-
puanæ ciuitatis fuit quidam vir, nomine Ioannes, A
vxor verò Guiselperta, in loco (A) lanei scilicet degentes, infra finem Campaniæ telluris; quibus erat parvulus filius nomine Stephanus, quem illi in cuna positum, puerili af-

fectu educantes, animaduerterunt Domini virtutem iam in illius operari infantia: Puer enim paulatim crescebat corporis magnitudine (ita ut omnes mirarentur) non tam materno vbere pastus, quam coelesti gratia auctus. Hic autem cum septem esset annorum, intra moenia eiusdem

B Capuanæ urbis apud Ecclesiā Domini Saluatoris (B) à parentibus scholis traditus est.

Lec. 2. Hic Dei fauēnte clementia, literas, omneq; Ecclesiasticum officium præ cæteris consodalibus paruo tempore didicit: Quotiens ille psallebat, aut legebat, seu vacabat, coelestia semper cogitabat, Deumq; creatorem habebat, caduca, & transitoria penitus respuebat, & ipse ab ineunte ætate castissimus, suos socios castitatem docebat, & quos male agentes cognoscebat, mellifluis verbis corrigebat: omnes diligebat, & ab omnibus diligeretur. Qui cum ta-

C lia ageret, ab omni clero, ipsiusq; loci (C). Abbate factus est clericus, & de gradu in gradum ad sacerdotij est datus honorem: & non longo tempore post in eadem Ec-

Lec. 3. In qua videlicet Ecclesia cum omnibus, quos à die na-

tivitatis suæ habuit, quadraginta quatuor compleuit annos. Per idem tempus, defuncto Vrso Caiaciensi Episco-

D po, à Pandulpho (D) Principe, qui tūc Capuae principabatur, filio scilicet prænominati Landulphi Principis, & Giri-

berto Archiepiscopo, atq; omni populo, vel clero, gratia

E cunctorum, & lætitia D. Stephanus est electus, & (E) con-

secratus Episcopus: In quo videlicet Episcopatu iterum

F alios quadraginta (F) quatuor expleuit annos, & obdor-

G miuit in (G) Domino.

NOTATIONES.

A Pandulpho Principe, &c. *Pandulphus cognomento Ca-* D
pite ferreus, Landulphi III. filius, & Landulphi
IV. pater, post consecrationem S. Stephani annos tres, plus
minusve parum vixit: mortuus est enim anno Natiuitatis
980. ut ex vita S. Nili apud Baronium, & apud annota-
tionem ad Chron. Cass. jatis clarè colligitur.

A In loco lanei. *Laneum vulgò lagno, latinè Clanius, par-*
uum flumen, quod à paludibus Sueßulanis ad mare Patrie
fluens, Capuanū territorium sciungit ab Auersano. Herem-
pertus meminit de Laurio riuulo: à Lauio Lanium dedu-
ctum: nomen Terra lanei, nomen antiquum, & inscripturis
à me lectis inuenitur usitatum anno 1165. Hæc terra La-
nei quamquam ultra Capuanos fines longè protenditur, et
amen S. Stephanum in loco lanei intra Capuanos fines ortum
eße, dubitat nemo. Ortus est autem in Pago qui Macerata,
nuncupatur, & ex illa gente, quæ nunc Menicilla dicitur.
Ita constans traditio docet, quam traditionem cum Ar-
chiepiscopus Cæsar Costa etiam ab ore Illustrissimi Iulij
Antonij Sanctorij S.R.E. Cardinalis accepisset, prout huius
Sancti deuota memoria, Laurentium Menicillum adolescen-
tulum, nunc Ecclesiæ Cathedralis Primicerium, clericum or-
dinavit. Et nupr. cum ipse Primicerius b. inc traditionem,
& alia monumenta apud Regium Consilium Neapolitanū
in acta retulerit, sententia pronunciata est, Generem Meni-
cillam eße S. Stephani gentem. Eadem traditio retinetur à
Calatinis: imò, ut à Calatino quodam accepit, Calatii dici-
tur nulli Calatino ciui canes Menicillorum allatrate.

Domini Saluatoris. *Hæc est Eccles. i, quæ dicitur S. Sal-* B
uatoris maioris; ad differentiam duarum Ecclesiarum, item
sub titulo Saluatoris: quarum una est Cappella propè mo-

nasterium S. Ioannis; altera erat Parochialis, que propter loci indecentiam profanata fuit; translata, coniunctaq; cura Ecclesiae S. Mariæ dicte in Abbatie, seu S. Vincentij, à qua non longè distabat. Ecclesia S. Salvatoris Majoris dignissima semper est habita. Quedam annus centum annorum, aucta presbyteri Octauiani Sapij, dicebat, à maioribus suis dictum, in Ecclesia S. Salvatoris aliquando fuisse Episcopium: quod in hunc sensum interpretor, ut in illa Ecclesia Canonici celebrarint, donec perfectum est Episcopium ipsum.

C Loci Abbatie. Ex instrumentis antiquis liquidò constat Parochiales omnes Ecclesias & ciuitatis, & Diocesis habuisse ministerium unum maiorem, unum infimum, unum, vel plures medios. Minister maior dicebatur Abbas, Custos, & tandem dicitur est Rector: Ministri medij dicebantur Presbyteri & tandem Cappellani: Minister infimus dicebatur sacrista, & tandem Laconus. Sacrista seu Laconus Abbatii, & presbyteris inserviebat, & quæ in Ecclesia minora sunt officia, peragebat. Præsbyteri, seu Cappellani habebant curam animarum in actu, idest, habebant actuale exercitium curæ, ipsi nempè missas populo celebrabant, sacramenta sanis, & infirmis administrabant. Abbas, seu Rector habebat curam in habitu quamobrem erat illi liberum per se ipsum ministrare sacramenta, si vellet: sed omnino necessarium erat super universam Parochiam inuigilare, pecoris vultum agnoscere, quibus danda, vel neganda sacramenta perquirere, & diligenter attendere, ne diuinus cultus, vel animarum salus quicquam detrimenti pateretur. Imo, ut hic Breuiarium clare docet (nisi dicamus fuisse speciale ius Abbati S. Salvatoris) Abbas in Ecclesia sua clericos, & presbyteros eligebat, ab Archiepiscopo tamen instituendos. Quia vero Abbes, seu Rectores ad actuale exercitium curæ non cogebantur, Abbatiae, seu Rectoriae cœperunt

zunt conferri clericis, qui presbyteri non erant; imò & uni-
ti Capitulari, vel Episcopali mense: quas uniones Clement
V. in Concilio Viennensi nè Episcopi amplius ficerent, in-
terdixit. Hinc legitur Alpherius Archidiaconus, Abbas S.
Marcelli: & in instrumento anni 1116. Robertus Diacono-
nus, & Abbas S. Leui. & in altero ann. 1128. Petri cle-
rici, & Abbatis S. Michaelis. Hinc in Bulla consecrationis
S. Stephani. Archiepiscopus commemoratis nonnullis terris,
inquit: Tali itaq; ordine, & ratione, ut subidentur Archie-
piscopatus, aut nostre Abbatiæ: erat autem Abbatia S.
Mariæ ad Peti Archiepiscopali mensæ coniuncta, ut infra-
patebit. Consuetudo verò committendi regimen Parochia-
lis Ecclesiæ clero non sacerdoti, alibi etiam viguit: nam
S. Hugo Cariisanus. & Lingomensis Episcopus, cum Diacono-
nus tantum esset, Parochiam sibi concreditam, rexerit. Bzou.
ann. 1200. nu 20. Tandem res eò peruenit, ut ipse Abba-
tiæ, seu Rectorie sub nomine beneficiorum simplicium exte-
ris, longè politis. & vix prima tonsura iniciatis, conferren-
tur: & mos inoleuit, ut Rectio Ecclesiæ reparanda, Cap-
pellani regendarum animarum onus obirent. Concilium
Prouinciale Capuanum an. 1569. statum pristinum Paro-
chialibus Ecclesijs restituere studuit: sed quem effectum
prouincialis constitutio sortita fuerit, perje patet.

Consecratus Episcopus. Bulla consecrationis inter Ec E
clesiæ Calatinæ monumenta reperta est, & refertur in quar-
ta parte.

Quadragesima quatuor. Ergo vixit S. Stephanus octo- F
ginta octo annos, et in potentatibus octoginta anni, am-
plius eorum labor, & dolor: senio confectus interfuit Concil-
io prouinciali, & de occupatoribus bonorum Ecclesiæ Cala-
tinæ conquesitus est. Inter monumenta illius Ecclesiæ scrip-
tura fuit inuenta in multis consumpta, integra tamen in
his, quæ ad nostram historiam faciunt. Verba sunt: E GO

P A N.

PALDVLFVS humilis Archiepiscopus . . . . .
 1 quod dum residerem in (1) Aula Sanctæ Dei Genitricis,
 2 & Virginis Mariæ (2) Sæctorumq; Protomarryris Stephani, & Agathæ cum reliquis Coepiscopis suffraganeis nostræ Sedis, & cum Sacerdotibus, ac Diaconis, & in circuitu nostro astartet agmen reliquorum ordinum Ecclesiasticorum, ad sanctam Synodum celebrandam : tunc in conspectu omnium surrexit de subsellio Stephanus confrater, & Episcopus Calatianæ Sedis, & cœpit dicere tam mihi, quam etiam omnibus residentibus, atque astantibus: Scire vos volo, Domini, & confratres, quod sedes mea ad nihilum redacta est ab illis, qui eius hæredes esse permanserunt: Sed cum prædicti confratris nostri vox ob infirmitatem, & senium ita tenuis ab eius ore progredetur, ut ad aures omnium minus perueniret, cœpit humilitas mea tunc alloqui, vt vel ipse sic loqueretur, vt sermo eius clarè ad aures omnium pertingeret, vel vocaret vnum ex suis, qui pro eius vice, ea quæ ipse dicere non valet, ediceret. Tunc accersitus est Joannes Diaconus suæ sedis, & iniunxit ei, vt in conspectu omnium ediceret, quæ, & qualia dampna ab inuasoribus hæreditatum sustineret. Ad hæc humilitas mea præcepit eidem Diacono, vt nominatim ediceret, qui essent inuasores quoq; laici. Tunc ille in primis nominauit Landonem filium Sighenulphi Comitis, & Adenolfum filium Adenolfi Comitis, & dixit vt isti inuasissent Curtem S. Cosmæ, &c.

Aula Paldoflus Archiepiscopus maiorem Ecclesiam nuncupauit Aulam: potuit habere rationem sacrae scripturæ, vel sacrorum poetarum, à quibus magnificentum templum Aula nuncupatur. En epigramma, quod in musico absidis exaratum est.

Condidit hanc Aulam Landulfus, & Oto beauit
Mœnia, res, morem: vitreum dedit Vgo Decorem.

Mariæ

Mariæ (2) Hinc non obscurè colligitur, hic in noua Co-
pia nomen sanctissimæ Virginis assumptum fuisse in titu-
lum, & antiquioribus Stephani, & Agathæ titulis additum.
Cum in ipsa maiori Ecclesia oīa festa sanctissimæ Virginis
solemniter celebrentur, etiam festum ad Niues, etiam si ali-
quod transferri contigerit: & in Assumptionis die Archie-
scopus; & in reliquis alterutrum Primiceriorum agant of-
ficium; inter amicos non semel quæsumus est, quænam sit ra-
tio huiusmodi ritus? quænam causa consuetudinis? Mibi qui-
dem hoc videtur esse vera causa, nempe quia & ipsa Virgo
sanctissima Patrona est Ecclesiae, atque cura Stephano, &
Agatha, Titularis.

Hac Synodus fuit celebrata an. 1007. vel ante: nam an.
1008. Adenulphus reperitur Episcopus: & ideo extremum
tempus Paldolphi non excedit an. 1007. S. Stephanus age-
bat ann. 72.

Obdormiuit in Domino. Obiit S. Stephanus (ut nos G.
computamus) anno ab Incarnatione millesimo vicesimo ter-
cio: à nativitate millesimo vicesimo secundo. De eius sepul-
tura, in actis inuentionis eius, ita scribitur: Enim vero pen-
sitarunt Calatini Ciues, ad deuotionem recolendam, ut
reconditi ipsius venerabilis corporis extaret articulus di-
giti manus benedictæ, quotannis populo celebritatis suæ
die soleni in Missa ostendendi, nec minus osculandi. Cu-
stodiebatur interim in sacrario sub digitali argenteo mo-
dulo. Proinde facello cum altari erecto, super pauimento
ferrea cancellatura cingente aliquale bustum. . . fabri-
cauerunt è regione versus illud corpus honestiferum, vllis
ossibus positis intus; iugiter accensa lampade, quare op-
naretur quijus latitare ibi reliquias, de quibus loquimur
facras: excolebant seduli quando minimè deerant exora-
ta diuinæ gratiæ dona confugientibus illuc. Timuerunt
Calatini nè furto daretur Sanctus desiderabilis, præsertim
con-

confinibus Capuæ, & ideo sic studiosissime absconde-
runt.

MIRACULAS STEPHANI.

Hic Sanctus Episcopus viuens, & vita sanctus mira-
culis coruscavit, quorum aliqua in eius officio legit Ec-
clesia Calatina; eorumq; textus ita se habet. Quodam die
celebratis ab ipso Resurrectionis Dominicæ missarum so-
lennijs, contigit, ut quidam clericus calicem, in quo diu-
na fuerunt pertractata mysteria, tergendum acciperet: quo

A inter manus eiusdem fracto (erat enim calix (A) vitreus
more illorum temporum, quo vitreis calicibus sacerdotes
vtebantur) cumq; id sanctum Episcopum non lateret, ad
locum accedens, rem casu gestam diligenter examinans,
iussit pates calicis exhibeti, quibus allatis, fudit ad Domi-
num preces, statimq; firmus, & integer, ut prius erat. Quo
miraculo astantes obstupefacti, Deum in Sancto magnifi-
cabant, ipsumq; majori veneratione prosequabantur. Per
idem tempus eum Sanctus Antistes in villa quadam ad
dedicandum altare in Ecclesia S. Maximi cum suis se cle-
tricis concubisset, peracto, ut decuit, Dei opere, in domo
presbyteri, qui eandem regebat Ecclesiam, ad corporis
refectionem sumendam secessit: ibi igitur morante, canis

B aduenit, qui oblatam (B) quam minus cautè in Ecclesia
custoditam inuenerat, ore portabat. Ad triuum igitur il-
lius domus cum pervenisset, depositus illam in terra, quam
cum resumere totis vi iibus conaretur, & non posset, vlu-
lando alios canes conuocabat, quibus concurrentibus,
nec illam tangere, nedum resumere valentibus, accurrit po-
pulus: nec segnis Beatus Stephanus exit: Causa igitur à
presbytero auditæ, qui etiam suæ negligentiaz, fassus est
culpam, querit oblatam, quæ cum ei delata fuisset, nec
caninis reperisset dentibus attrectatam, signat illam, & frá-
git,

git, circumstantibus resumendam tradidit: quo miraculo,
vniuersis admirantibus, rem hanc inauditem sancti viri met-
ritis tribuebat.

Nec dissimile aliud extitit. Cum enim feria quinta san-
ctus Domini confessor diuina celebrasset, sanctissimumq;
Eucharistiae, tam clero, quam populo tradidisset Sacra-
mentum, quod de fornata (C) supererat, Ecclesiae custo-
di magna tutela seruandum tradidit: qui iussis obtempe-
rans, qua potuit adhibita diligentia, decenti, tutoq; loco
depositus: sed oportunitate nocturnae quietis nocte, mu-
res adueniunt, parietem penetrant, thecam rodunt, inue-
niunt formatam, quam inuentam repentino interitu op-
pressi, gustare non potuerunt: vnde formata intacta ma-
nente, apud illam mures mortui sunt inuenti: quod qui
viderunt, & audierunt Dominum benedicere non cessa-
bant.

Post mortem quidam clericus cum à Capuano (D) D
Principe in Apuliā legationis causa missus fuisset, & trium
dierum metam incolmis perfecisset, tantam subito capi-
tis incurrit vertiginem, ut in amentiam incidere videretur.
Quare inuocatus Stephanus, ut eum à tali morbo libera-
ret, noctu ei apparuit, factoq; super caput eius signo Cru-
cis, omnem capitum languorem effugauit. Hæc sufficiat pau-
ca ex pluribus exscriptissime.

Vitreus. Ante Beati Stephani tempus Concilium Re-
mense anno 813. & Triburiense anno 895. celebratum A
fuit, & in utroq; de usu vitreorum calicium tollendo san-
ctitus est canon: refert Gratianus de consecratione distin-
ctione prima. Verum quia Concilia illa fuerunt prouincia-
lia, & in partibus Transalpinis, non continuò eoruon Ca-
nones apud nos usu recepti fuerunt: Quare non mirum si
tempore Beati Stephani Ecclesiae vitreis calicibus utebar-
tur, nondum enim constitutio generalis edita, vel consuetudo
vniuersalis inducta fuerant.

Aa Ob-

- B Oblatam. Participium præteriti temporis apud Patres non jemel ponitur pro nomine verbali: imò & usus sermonis nostri vulgaris frequentissimè id usurpat: hinc missa pro missione, annunciatà, pro annunciatione: & sic oblat a pro oblacione, & sacrificio Missæ: tamen hic oblat a specialiter significat placentam triticeam ad usum sacerdotis.
- C Formata. Certum est hic, Formatam significare panem Sanctissimæ Eucharistia: sed quenam ratio nominis? Formata apud patres antiquos significabat literas communicatorias, id est literas datas vel à Papa, vel ab aliquo Episcopo, significantes aliquem esse Catholicæ communionis: & deinde Fermata dictæ sunt literæ dimissoriæ. De Formatis passim Baronius, & Gratianus in decreto. Quare mibi vixum est posse dici, Formatam accipi pro ipsa communione, sicut per methonimiam signum ponitur pro re significata: & quia in Sanctissima Eucharistia perfecta est communionis, ideo Formata ad Eucharistium bene transfertur. Sed planè credo potius fuisse nomē huius patriæ, & significasse placentam panis coctam in aliqua forma, id est in aliquo particulari instrumento ad id deputato: vel ad differentiam panis ordinary habentem aliquam formam, id est signum, seu imaginem.
- D Princeps. Hic Princeps, meo iudicio, est Waldulfus de sancta Agatha nominatus, qui ab Henrico Imperatore detinebatur in vinculis: sed mortuo Henrico, solutus vinculis, Capuam venit, & pristinos suos fautores de Apulia, unum cum Bolano Gracos asciens, Capuam per annum integrum, & dimidium obsecram, & expugnatam ingreditur. Chron. lib. 2. cap. 57. Hoc igitur fuit negotium legationis hic memorata.

DE INVENTIONE S. STEPHANI.

VIncus Massius Salernitanus, Episcopus Caiacensis,
cum legisset hymnum in officio S. Stephani;

Hic iacet corpus Stephani beati: sacrum corpus eius
latet in præsentium tumulo totum præter, prout patet, Di-
gitum in vasculo reseruatum sicut decet, ut pandatur
populo.

de inueniendo, & effodiendo sancto corpore cogitauit:
quare anno 1512. noctis silentio cuidam probo sacerdoti,
& corpore quam robusto D. Andreæ sacrissimæ maioris Eccle-
sie, huiusmodi facessit negotium: qui ope implorata diuina,
ianuis occlusis, marra, vel ligone assuptis, non minus religiosè,
quam nauiter diuitiarum excavandarum satageret: nec
mora: iussa capessit Andreas presbyter: pergit fodiens, dum
primum Sarcophagum ruisset, nouit ibi non esse quod que-
ritat corpus sanctum: cuius rei causa tristis, domino Vincen-
tio clanculè detulit inanem laborem. Praesul vero perculsus
dicto, indixit silentium, & ne ciues id intelligent, latitiam
dissimulat, & se reperiisse quod exquisierat: Imo ut cautius
ageret, quod lateret suos familiares, comitesq; in re cæpta,
caput cuiusdam cadaveris, cum tibia eodem loco aptari fe-
cit: at mala fama volat in vires, eo quia ossa illa nec odo-
rem efflabant, neq; Pontificis indicia præferebant. Exeso
cadavere viso, stomachantur ciues: Tribuni, seu Electi ple-
bis Vincium adoriuntur probris, minisue conquerentes scru-
dalum tentasse abolendæ deuotionis populi. Erubuit Episco-
pus: quapropter accersito Hieronymo de Gentibus, suo fa-
miliarissimo, deinde Canonico, cœperunt iter ad S. Ma-
riam de Gratij apud ciuitatem; quod aggrediuntur nu-
dis pedibus, manibus supplicibus. Aras ingressi, coram
Virgine lachrymantibus, oratione, & ieiunio confugium exo-

rant. Non defuit purissima virgo : rediere domum , interin Iesus afflati , ut solum usq; ad aquarium venas aperirent : Episcopus tam en nibilominus hastans , collectis sarcinulis , præfato Hieronymo detegit animum , se Romam profectum nisi corpus desideratissimum innotescat. Vehatur (inquit) supellectilis omnis nostræ , ad Baiam , Castrum Diocesis nostræ itineri confinis Romano , fortasse arripienda sit fuga prærumore populi . Cum verò nox properasset , togam , diploïdem caligasq; deponens , æger ipsatiatur in aula , quasi dementasset , sese obiurgat : Reuocato tandem animo , Andreæ iterum verba facit , dicens , spiritus ubi vult spirat : Quis sciat , tendente in meridiem hodierno sole , mihi tristis stanti in sacra Aede , quidam Agamenon de progenie Fortunatorum , licet ipse blasus , hoc ostendit cohortans : Ecce mujæ nonnullæ (inquit) Domine ex parte illa prodeunt , quia sanctum corpus queritis , odorem spirantes . Portentum sunt , ipse affero , exurge , inferius descendamus , instemus operi . Aggreditur iterum obediens Andreas presbyter , præsul autem Vincius anxius Beatam inuocat Mariam . Inter hac en sub incepso labore suauem sentit odorem presbyter : inde paululum suffodiens , ex cämento fastum apparet jepulchrum . E vestigio omnibus relictis , ad domicilium Episcopi magno cum iubilo currit : Episcopus peruigil , bacchatus iubilatione , totam acclamat familiam : præit seminudus , præ gaudio lachrymatur , induit stolam . aperit tumulum , & ecce corpus Beatissimi Patris patet cunctis integrum , præter illam digiti particulam , quam diximus : Dominus autem Vincius statim manum in sanctum pectus extendit , crucem (erat enim Episcopilibus ornamenti indutum) arripuit , quam quotidie populo inter Janæ reliquias ostenderet . Erat corpus statura procerum , vultu prolixum , pia serie depositum , cancellatio manibus : tunc in tota ciuitate magna facta

est latitia ; confluunt omnes ad osculandum manus , & pedes . Vincius ab alto loco concionem latissimam habuit , & ciuibus ad propria redeuntibus , collegit reliquias saneras , & in venerabili Aedicula collocauit , seruatis non nullis fragmentis in sacrario . Festum huius Inventionis , seu translationis celebratur octauo die Pentecostes . Hac de Inventione fusoriis stylo scriptis Auctor incertus illius temporis , inde breviter ipsa nos exscripsimus .

DE SS. IOANNE PRIMICERIO, & Paulo Præposito .

Ecclësia sancti Nazari , quæ est Parochialis in ciuitate , habebat ab Oriente paruam porticum , per quam antiquitus (nostra enim etate clausa erat proper domum harentem) ad ipsam Ecclesiam patebat introitus . Erat porticus tota ornata picturis , inter quas duæ cernebantur comititia imagines , cum nominibus super inscriptis : Legebatur super unam sanctus Ioannes Primicerius & super alteram sanctus Paulus Præpositus . Ambo capite , barbaq; rabi , & manu florentem ramum tenentes repreäsentabantur . At sanctus Ioannes Primicerius talarem habebat vestem ; sanctus autem Paulus Præpositus supra talarem lineam , quam dicimus rochetum , & supra lineam nigrum , quam dicimus mantellatum . Oportet alterum fuisse Primicerium Cathedralis , & alterum Præpositum vel sancti Benedicti , vel sancti Vincentij , vel sancti Laurentij . Horum acta non inuenimus : utinam modo nominatas imagines haberemus : illa parua porticus pro construendo Oratorio puerarum sancti Hieronymi destructa fuit & imaginum nulla ratio habita est . Deo gratias ; quod cum iam pridem illas inspexisset , & anno cassem nomina saltem non perierunt .

Quam-

¶ Quamquam dixi horum acta me non inuenisse, nunc tamen addo vereri me maximè, ut Paulus Præpositus sit ille Paulus, qui in Chronico Cassinensi lib. 2. cap. 55. monachus simpliciter nominatur: Sed siue unus, idemque sit, siue duo, opera pretium est, quæ de Paulo Chronicum habet; hoc afferre. Iisdem quoque diebus (idest circa annum 1025.) Paulus quidam sanctæ postmodum conuersationis vir, ad istud cœnobium venit, atque de manibus prædicti Abbatis (idest Theobaldi) monasticæ religionis vestem adeptus, ad monasterium B. Benedicti intra Capuanam urbem situm, ab eo ad commanendum transmisus est, ubi sub sanctæ professionis disciplina ita feruentissimè conuersatus est, ut eius vita prioribus, & religiosis quibusque viris esse posset exemplo, namque vita ipsius exitus docuit quam omnipotenti Deo eiusdem conuersationis vita placuerit. Cum enim languore correptus ad extrema venisset, nocte ipsa, qua transiturus erat, quidam reuerendæ vitæ Episcopus de Galliarum partibus; ad memoriam Beati Michaelis Archangeli in monte Gargano positam pergens, in eadem Capuana ciuitate iuxta Ecclesiam S. Martyris Laurentij fuerat hospitatus: qui cum intempesta nocte surgens, deuotè ante prædictam Ecclesiam orationi incumbenter, subito ad dexteram Orientis plagam conuertens obtutus, vidit de præfato nostro monasterio lucem maximam instar solis egressam, cœlestia penetrare: cumque ad visionem ipsam attonitus stuperet pariter, & exultaret, mox campanæ monasterij sonitum, qui fratri obitum de more significaret, audiuit, agnouitque profectò talem ibi aliquem fuisse defunctum, qui in luce, quam viderat, peteret cœlum. Statim igitur sanctus Antistes id, quod viderat, socijs referens, è vestigio legatum transmisit ad monasterium, ut agnosceret, quis ibi ea nocte defunctus fuisset, sibiique ex nomine denunciaret.

Quo

Quo facto, decreuit venerabilis Episcopus Pauli ipsius nomen sibi quandiu viueret, inter Beatorum nomina memorandum.

DE S. SYMMACHO EPISCOPO CAP. & de Ecclesia S. Mariae Maioris.

IN Kalendario manuscripto Thejauri Capuani reperi. S. Symmachi nomen charactere nigro, & Longobardo. notatum: legitur 11. Kalen. Nouembriis, id est Octobris die. 22. S. Salomæ S. Symmachi Episcopi Capuani, & Confess. Hic ædificauit Ecclesiam S. Mariæ Maioris in Diœcesi: in ea post obitum depositus est, & anniversario festo recolitur. Olim in Ecclesæ media naui parabatur altare, & Missa fiebat cum oratione Propitiata &c. in præsenti requiescit Ecclesia, &c. At nunc quia nouis noua placent, altare tantum ibi paratur; & Missa in Altari Maiori celebratur. Huius nomen in abside per girum est exaratum: legitur enim in illo musuo, SANCTA MARIA SYMMACHVS EPISCOPVS. Profectò inscriptio hac non significat S. Symmachum esse Patronum Ecclesie, ad hoc enim significandum nomen SANCTVS additum esset: imò eius imaginem pingi oportuisset: quis enim vel ineruditus cogitabit, in musuo columbas, caueas, palmas, flores, & id genus alia decuisse pingi, & imaginem S. Patroni prætermitti posuisse? Iam quia non legitur SANCTVS SYMMACHVS, nec eius imago cernitur, necessario colligendum est inscriptionem non significare S. Symmacum esse patronum Ecclesie: imò quia nomen SANCTVS in inscriptione non est appossum, argumento est, ipso S. Symmacho viuente fuisse posseam inscriptionem illam. Hinc consequitur, ut illa inscriptio SANCTA MARIA, personam sanctissimæ Virginis non significet: non enim de cuius est

cuius et nomina sanctissimae Patronae, & non Patroni simul inscribi. Quare vel est nomen Ecclesie, vel Pagi potius, significans a Symmacho Episcopo, una cum populo S. Mariae edificatam ipsam Ecclesiam. Recordor mihi pueri in pago S. Marie scholas grammaticae frequentanti, sepe narratum, Sanctum Symmachum fuisse fabrum, qui e tegulis Ecclesiae cecidit, sed nihil damni passus, pavimentogenum signum impressit: & nunc scribenti mihi narrarunt Presbyter Augustinus Gazella, & Leonardus Roccia Parochus, Sabiniiani pagi municeps, & se quoq; id sepe apius audisse. Vulgi narratio non omnino respuenda: nam etiam in fabellis anilibus sicut in luto aurum, est aliquid veritatis inuolutum. Separemus aurum a luto. Verum est S. Symmachum edificasse templum, & in hoc vulgus inscriptionem absidis interpretatur.

Et re uera inscriptio nihil aliud significare potest, quam Ecclesiam edificatam a Symmacho, ut Romae in Ecclesia S. Mariae inscriptio Xyxtus Episcopus plebi Dei. S. Syxturn Tertium Papam edificasse illam Sanctae Mariae Basilicam indicat Ciacconius in Syxto Tertia. Similis inscriptio apud Anastasium in Sylvestro. Constantinus Augustus & Helena Augusta: Hanc domum simili fulgore coruscans Aula circundat. Vide ut nomen Constantini, & Helena nullo addito verbo significant. Auctores operis. Sed falsum est illum tractasse trullam, & malleum: nam auctoritate, consilio, industria, sumptu, ut decet Episcopum, edificauit, & in hoc inscriptio corrigit vulgus. Quod vero dicitur de casu e tegulis, credi potest id accidisse alicui ex operarijs, qui tamen presentia, & merito S. Symmaci nihil malis sit passus; nisi potius sit allegoria, significans S. Symmachum, edificata Ecclesia, mox e vita migrasse.

At vero quoniam tempore S. Symmachus vixit, & Ecclesiam sancte Mariæ Maioris edificauit? Doleo in recessitu

Ictu digna nibil certi afferri posse.

Nam qui sibi persuadent, Ecclesiam sancte Marie esse Constantinianam, arguuntur ab Anastasio scribente, Constantium Magnum Capuae Basilicam Sanctorum Apostolorum nomine dedicasse: item ab Heremerto supra citato in vita sancti Rufini. Et qui singunt nescio cuius Imperatoris Graeci filium leprosum, soricum linguis à Beata Virgine miraculosè mundatum, florente Capua veteri, vel mox fundata Capua noua, hoc templum extruxisse; singunt multa prorsus improbabilia. Quis crederet inter tot filios Imperatorum, hunc solum obliuioni traditum, & tot historicis incognitum? Quis cogitabit ab aliquo Imperatore constructam Ecclesiam, in cuius musico Symmachi Episcopi nomen, & non Imperatoris exaratum cernit? Et quonam parte Ecclesia creditur antiquior Capua noua, si nec in portis, nec in muris, nec in pavimento, nec in tecto, nec in abside ullum apparet præ noua Capua signum maioris antiquitatis? Imò quia anno 880. & ante Ecclesia sancte Mariæ cognomento Suricorum extabat, si iam cum vel gloria miraculorum, vel structuræ magnificentia fuisset tam insignis, in ea quippe ut in insigniori Ecclesia Diœcessis, diuiso Episcopatu Capuano per Ioannem Papam Octauum, decuisse consecrari Episcopum, & tamen consecratus est in sancto Petro, ut habet Heremertus, qui scribit rem sui temporis, cuiq; consentit Chronicum Cassinense. Tandem si ab antiquissimo illo tempore fuisset in illa Ecclesia Beatae Virginis imago miraculosa, illa quidem imago cessa esset illa ipsa, quæ est in musico antiquior alijs: at illi specialem honorem, qui alijs miraculosis imaginibus exhiberi soleat, exhiberi nunquam vidi. Ego igitur mibi videor arbitrari posse sanctum Symmachum vixisse post ann. 900. & fortasse circa annum 950. & quæ iam pridem extabat, Ecclesiam amplificasse: amplificatam verò Ecclesiam ipsam,

in dies auctam magis, redactamq; in huiusmodi formam,
qua posteri stupefacti, opinati sunt suisse opus Imperato-
rium:

Tandem admoneo, hoc nomen sanctus Symmachus, vul-
go proferris sancto Simmio; & certe viri docti semper intel-
lexerunt, vulgare nomen Simmio esse latinè Symmachum,
ut Capuanum virum doctum à doctis commemoratum.
Symmachum Bigium, vulgariter nuncupatum Simmio Bri-
gido, certissimum est. At quorsum hac? Ut cognoscamus non
tantum in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris, sed etiam in-
tra Capuam nouam sancti Symmachi memoriam esse cul-
tam. Erat hic parvulum Oratorium, dictum di santo Si-
mio, superioribus annis, nescio cur profanatum, ipsa tamen
ædicula adhuc integra perseuerat, & est illa quam propè
ab aqueductu primus fons emanat: Capuani itaque ciues
Episcopo Capuano in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris deposito,
memoriam intra mœnia ciuitatis consecraverunt. Huius
quoq; nec alterius Symmachi credam suisse Ecclesiam san-
cti Symmachi in Diœcesi Caluensi, Archiepiscopo Capuano
subditam, ut legimus in Bulla Alexandri Pape anno 1173.
& Thesauro unitam, ut in uno instrumento Thesauri an.
1445. necnon Ecclesiam in loco, qui propè villam Curtium
corruptè dicebatur sancto Simbrico anno 1369. & anno
1344.

Quia in Tassa decimarum anni 1375. nulla fit mentio
de Rectoria sancti Symmachi intra Capuam, de qua ta-
men mentio est in altera Tassa recentiori post annum
1500. propterea credo Oratorium sancti Symmachi con-
structum esse intra Capuam post annum illum 1375.

Superioribus
quædam do-
cta Ecclesiæ
inuentus est
cum hoc Epi-
circulum in-
gud illud est
Domno Pe-
Quid illud
fecit? Profe-
mus illo quo-

Anno Dñi Nongenti;
Quadraginta nobem
Mense Martio Ind.
Septima Imperante
Domno Petro Diac.
Leo Magister fecit.

viguisse antiquam consuetudinem, de qua Baron. ann. 34.
nu. 28. to. 1. & anno 404. nu. 46. to. 5. scilicet ut Diaconi
patrimonium Ecclesiæ procurarent. Erat igitur D. Petrus
Ecclesiæ sanctæ Mariae Diaconus, & eiusdem Ecclesiæ cu-
stos, & Rector, atque ideo Ecclesiastici Patrimonij dispen-
sator, quiq; pro suo munere domum propè Ecclesiam ad
usum Ecclesiasticum edificari iussit. Cognoscimus deinde
opifices fabrefactis nomina sua inscribere consueuisse: sic in
portis æneis sancti Ioannis Monialium nomen magistri
Odorisij: sic olim in illa campana Maioris Ecclesiæ, qua
dicebatur olei, quia significabat vesperi sequens ieunium,
nomen Magistri Nicolai: sic in Cruce argentea huius Eccle-
siæ sanctæ Mariae Maioris nomen Magistri Masij.

In hoc Epitaphio notatur annus noncentesimus quadra-
gesimus nonus, circa quod tempus, vel paulo post (ut arbi-
tror) sanctus Symmachus vixit, & Ecclesiam edificauit.
Ecclesia verò dedicata est Kalend. Augusti; illo die magna
est in ea frequentia etiam finitimorum: imò ex epistola
Regis Ferdinandi ad Ioan. Albinundata, clarè patet Regi-
bus nostri Regni solemne fuisse illo die, illam ad Ecclesiam
conuenire. In ipso Pago sanctæ Mariae, & extra, imò, & in
oppidis extra territorium Capua antiquæ traditione nar-

annis cum
mus iam di-
dirueretur,
lapis magnus
thaphio intra-
ciso. At verò
Imperante
tro Diac. &
Leo Magister
eo cognosci-
que tempore

ratur, Pontificem Romanum conuocatum fuisse ad consecrandam Ecclesiam, illumq; cum venisset, atq; Kalend. Augusti consecrare vellet, Kalendarum mane inuenisse super altare tabellam aureis literis attestantem superiori nocte ab Angelis dedicatam Ecclesiam, & indulgentia à galli canitu obtinenda concessione ditatam. Res profectò miranda, sed non prorsus insolita. Olim non erat insolitum exorari Pontifices Maximos, ut Roma in remotas. etiam partes irent ad dedicandas Ecclesias. Alexander Secundus exoratus ab Oderiso Abate, Cassinum accessit, & Ecclesiam S. Benedictu consecravit anno 1075. ut testatur Chronic. Cass. & Gelasius Papa exoratus à S. Sabino, Roma Canarium usq; profectus est, & Ecclesiam Barolitanam in honorem Beatisimi Andreae Apostoli dedicauit, ut legitur in villa S. Sabini, quam Canusini habent impressam, & nos emendatiorem in C.M.S. Neq; fuit insolitum Ecclesias dedicari manu cœlesti. Notissima est dedicatio Cryptæ, in monte Gargano ab Archägelo Michaeli peracta anno 493. Et anno 610. Landonijs apud Orientales Anglos Ecclesiam Sancto Petro constructam, ipse S. Petrus nocte, statutam consecrationi diem præcedente, concrevavit: refert Baron. tom. 8. Et anno 948. in Diœcesi Constantiens Episcopo S. Conrado D.N.I. Christus Cappellam S. Mariæ, dictam Eremitarum, consecravit: testatur libellus de vita Sancti Menradi Theutonicè scriptus, Italicè redditus à Martino Piscatore Alemano, & Mediolani impressus anno 1605. Profectò qui Kalend. Augusti in Ecclesia Sanctæ Mariæ oculis cernit, & animo considerat concurrentium populum frequentiam, deuotionemq; ab antiquissimo tempore continuatam, & singulis annis quasi recentem; cogitur credere in ipsis Ecclesiæ dedicatione mirandum aliquod euerisse.

Ecclesiæ tam insignis tria vocabula sunt: Sancta Maria.

ria Suricorum, Sancta Maria Gratiarum, Sancta Maria Maior. Primum Sanctæ Mariæ Suricorum antiquius nomen, quod legitur etiam in M. S. Cassinensi, de eo nos infra in Catalogo Episcoporum, anno 880. & concludimus non à Soricibus, id est à muribus deriuatum nomen, sed ab ipso Vico, qui censendus est in Capua veteri, sicutem tempore Longobardorum, Vicus Suricorum appellatus esse. Alterum Sanctæ Mariæ Gratiarum nomen, acceptum absque dubio, quando Ecclesia, concessis à Beatisima Virgine gratijs, coruscare cœpit: & tertium Sanctæ Mariæ Maioris, quando Ecclesia, quæ gratijs coruscabat, augustius amplificata, ceteras in Diœcessi eiusdem nominis antecelluit. Alterum nomen legitur in Epistola Regis Ferdinandi ad Ioannem Albinum & in Italia P. Alberti Leætri. Tertium legitur in Priuilegio, quod Monasterio S. Ioannis Monialium scripsit Robertus II. Princeps anno 1129.

Inquies. Cur Santo Symmacbo ex tot Ecclesijs existentibus in Diœcessi, S. Mariæ Maioris curæ fuit? Ego sicut certò Rectoriam Ecclesie S. Mariæ Maioris annexam Archiepiscopali mensæ ita certò credo annexionem ab antiquissimo tempore factam esse. De annexione, & subiectione, quæ ab annexione procedit, certò constat ex multis instrumētis Theauri, præsertim ex scriptis tempore Jordani Archiepiscopi: ut cetera omittam, accipe quæ habentur in uno ann. 1450.

Infrascripam penam teriæ ipsius Leonelli, quam tenebre se dicit ab Ecclesia, & Hospitali S. Mariae de Villa S. Mariæ Maioris pertinientium dictæ ciuitatis Capuæ, immediate subdita, & annexa, subdito, & annexo Archiepiscopali camere Capuanæ ad infrascriptum redditū, &c.

Accipe quæ in altero antiquiori scripto tempore: Alphani Archiepiscopi ann. 1153. Fundus, & Sedilis pertinens Ecclesie Sanctæ Mariæ Maioris, quæ est subdita præfatae Ecclesie Sancti Stephani. Es ne putas verba esse de illa-

generali subdunctione, qua omnes Ecclesiae subduntur Episcopo, sed de speciali, qua ab annexione procedit; nota Ecclesiam non dici subditam Archiepiscopo, sed Ecclesie Sancti Stephani: Icito insuper in illo instrumento narrari Alphanum Archiepiscopum permutasse fundum, qui erat Ecclesie Sanctae Mariae. Si Alphanus non fuisset ipse Rector, utique non ipse permutasset, sed ut Archiepiscopus permutationem à Rectore factam, solummodo confirmasset. Erat igitur annexio facta quampridem: & illam ad antiquissima tempora, sine scrupulo revocare debemus: quandoquidem ex bulla Sancti Stephani Caiaciensis Episcopi constat, iam tum ab illo antiquissimo tempore Capuanam Ecclesiam habuisse & alias Abbatias (ut nunc dicimus Rectorias) inferiorum Ecclesiarum sibi subditas, & annexas. Igitur & sine ullo scrupulo affirmare poterimus, Sanctum Symmachum, ut qui erat Archiepiscopus Capuae fuisse & ipsum (& fortasse primum) Abbatem, id est Rectorem Sanctae Mariae Maioris, ideoque illius Ecclesiae specialem gessisse curam.

Nunc appareat certa ratio cur D. Archiepiscopus habeat in Ecclesia Sancte Marie quedam specialia lura præter generalia, quæ habet in omnibus Ecclesijs sibi subiectis: ratio, inquam, ipsa est Ius Rectoriae, quo in ea potitur. Hac ratione Stephanus Archiepiscopus in ea Crucem fecit argenteam grandem, cui & nomen, & sua gentilitia signa insculpta esse voluit. Hac eadem ratione Philippus Barrilis Archiepiscopus eidem Ecclesiae nouas dedit valvas, quibus Leonem alatum, seu dixeris Grifum, signum gentile Barrilium Neapolitanorum apposuit.

Quæret aliquis à quonam tempore Collegium Canonorum in Ecclesia Sancte Marie sit institutum? Ego nihil certi afferre possum: quia tamen inueni Gerbertum Zarrillum Canonicum Sancte Marie Maioris ann. 1350. censem

censo Collegium illud esse multum antiquum, imò coniicio
esse antiquissimum, ut unio illius Ecclesiae cum Archiepi-
scopali mensa antiquissima est: Videlur enim ratione con-
gruum Praesulem in Ecclesia tam insigni nunquam deguisse
sine Canonicis.

CIVES CAPVANI DIVERSARVM Ecclesiarum Prælati.

Qui legisti S. Bernardum Episcopum Caleni, & S. Ste-
phanum Episcopum Calatiae, jacto plurimos & Capua-
no clero assumpos ad diuersas Ecclesias: eorum
dispersa sunt nomina: pauca tamen, quæ occurrunt, hic con-
scribere, non iniuncundum arbitror.

PONTIFICES MAXIMI.

Honorius Primus, Petronij de la Marra, viri consula-
ris filius, Campanus, At quoniam multi Romani Pon-
tifices scribuntur NATIONE CAMPANI, eorumq;
patria simul exprimitur; solus autem Honorius simpliciter
CAMPANVS appellatur; propterea videntur Honorius
fuisse patria Capuanus: & plane interpres Italicus Platine
Magister Bartolomaeus Dionysius Fanensis Campanum,
natum Capuae interpretatur. Ego non conteydam.

Hic Decimus Papa Regnicola, imperante Flavio Hera-
clio sedet in Petri Cathedra annos 12. menses 11. dies 7.
creatus est die Dominico 7. Idus Nouem. b. ann. 622. iuxta
Ciacconium; sed. an. 626. iuxta Baronium: obiit ann. 635.
seu verius 638. Fuit Honorius Canonicus Regularis: eius
Pontificatum Hæretici Monothelite, unam dumtaxat vo-
luntatem, & actionem in Christo Deo ponentes, perturba-
runt: & quidam huiusmodi crimen iph Honorio impingere
sunt:

Studuerunt : at Sanctissimum virum illi heresi nunquam subscripsisse, imò illam condemnasse satis manifestum ostendit Baronius. Hoc ipso Pontifice, Heraclius Imperator Persecutor potitus victoria, Crucem Domini recuperauit, & Hierosolymis suo honori restituit. Hic Sanctissimus Pontifex in fide propaganda, & gentibus conuertendis, solertia nunquam satis laudata laborauit : erudiuit clerum, & omnem penè renouauit : Ecclesiæ, Oratoria, & Cæmeteria vel construxit, vel refecit, vel exornauit. De hoc Romæ in Ecclesiæ S. Pancratij huiusmodi fuit inscriptio. Ob insignie meritum, & singulare B. Pancratij Martyris beneficium Basilicam vetustate confectam, extra corpus Martyris neglecto, antiquitatis extrectam Honorius Episcopus Dei Famulus, obruta vetustatis mole, ruinamq; minante, fundamentis à nouiter plebi Dei construxit, & corpus Martyris, quod ex obliquo Aulæ iacebat, altari insignibus ornato metallis, proprio loco collocauit. Ex Ciacconio fol. 181. ex Baron. tom. 8. an. 638.

Gregorius Nonus (in minoribus Vgolinus) Capuae ciuitate Campaniae felicis, Tristilio Anagnino patre natus, XXIII. Papa Regnicola, ex Comitibus signia, Innocentij III. nepos, à quo Cappellanus, & Subdiaconus primum Ius, mox Diaconus Cardinalis est. S. Eustachij, ac demum Episcopus Cardinalis Ostiensis, & Velerinus ab Honorio III. factus, creatus Roma omnium Cardinalium suffragijs, alero post Honorij obitum die Sabatho 13. Kalend. Aprilis ann. 1227. Imperatore Friderico II. Augusto sedis ann. 14. menes 5. dies decem : obiit 11. Kalend. Septemb. ann. 1241. cum paulò ante solis Eclypsis apparuisset quantum nunquam antea : sepultus in Baslica Principis Apolorum.

Fuit Gregorius IX. constantia, animi magnitudine, & vita sanctitate clarissimus, Iuris Ecclesiastici constantissimus

mus assertor, cuius tuendi causa multas afflictiones passus est, nec unquam ab eo munere strenue obeundū auctorii potuit.

Et cum esset vir diuini, humaniq; iuris consultissimus, opera F. (nunc sancti) Raymundi de Pennafort Hispani Barchinonensis, Ordinis Præd. Tertiij Generalis Magistri, decretalium librum digessit, condidit, euulgauit.

Assisi S. Franciscum Minorum institutorem anno 1230. & Rheatem S. Dominicum Ordinis Prædicatorum Patrem anno 1233. in Sanctos retulit: sicut & paulopost Beatum Antonium Hispanum Vlisponeñsem, vocatum Patauinum, & Elisabetham Regis Hungariae filiam, viduam miraculis claram, Instituit, ut in Ecclesia caneretur precatio SALVE REGINA, quam multis ante annis Sanctus Monachus Hermannus contractus composuerat; ut post occasum, solis campane pulsatae signo oraretur ad Deiparam Virginem: utque in eleuatione Sanctissimæ Eucharistia, necnon eius ad infirmos delatione pulsarentur campana. Nihil demum prætermisit quod ad urbis ornatum, Ecclesie decus, & maiestatem Pontificiam afferuandam necessarium arbitraretur: ex Ciaccon. fol. 547.

C A R D I N A L E S S. R. E.

ALDEMARIUS Capuanus Campanus, cum esset Capuana Ecclesia clericus, & Richardi Capuani Principis à secretis, Monachus in monasterio Cassinate ab Abate Desiderio factus; diù sanctissimè in ea congregatiōne vixit. Cuius virtutem admiratus Desiderius, eum Abbatem constituit, ut cum duodecim Monachis in Sardiniam Insulam praefantissimis, ut monachorum normam in ea constituerent, Borisi Regis rogatu ire iussit. Qui cum socijs à prædonibus Pisanorum Regis Sardiniae hostium captus, re-

bus omnibus ablatis, in columnis dimissus est, & ad monasterium Cassinate rediit. Quod intelligens Alexander Papa, eum Romam accitum, Hildebrandi Archidiaconi iugau, Abbatem monasterij S. Laurentij extra muros orbis, & presbyterum Cardinalem constituit: sub quo multis virtutibus clarus, vita excessit. Multa de eo scribit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 24. h[ab]it. Cassinatis. Ciacco. in Alex. II. fol. 324.

Petrus Capuanus, Campanus Monachus Cassinas, Abbas Monasterij S. Benedicti Salerni, presbyt. Card. tit. S. . . Iummo loco natus, generis nobilitati eximiam virtutem adiunxit. Ex libro Monastico Baptista Bertonensis Abbatis. Ciaccon. in Alex. II. fol. 325.

Thomas de Capua Campanus, presbyter Cardinalis tit. S. Sabina, duas Legationes cum Rainaldo Episcopo Ostiensis egregie gessit; primā Viterbiū, qua Viterbienses ferali odio cum Romanis decertantes, in gratiam reduxit: alteram ad Longobardorum urbes, quae Imperatori Friderico II. hostes erāt, quos cum ante eos Legatus missus Iacobus Praenestinus Episcopus pacare non potuisse, parum & ipsi profuerunt: Germanorum enim, & Imperatoris Ducum superbiā, & exactiones ferre nolebant. Ab Ecclesia Hierosolymitana Patriarcha electus, quod eius opera uniuersali Ecclesia necessaria esset, à Gregorio IX. non est concessus; creatus est in eius locum Patriarcha G. Episcopus Valentinus. Legatus cum Othono de Alerano ad Imperatorem Fridericum pro sacra expeditione missus, parum profuit; Maximè inscribendo carmine, & soluta oratione valuit: Edidit Antiphonā Virgo parens gaudet, scripsi Innocentij IV. Papæ nomine epistolam ad Imperatorem Fridericum, qua omnes eius impietates commemorat, & ingratitudinis exprobat, eumq; iure excommunicatum fuisse ostendit, cunctis eius maledictis, & obiectib[us] respondens: obiit Anagniae. II. Kalend. Septembris anno 1243. ibidem sepul-

sepultus: Ciacconius in Innocentio III. fol. 535.

M. Petrus Campanus de Capua Capitanus Presbyter
Card. tit. S. . . vir, qui Parisis Dicitur in Theologis.
eximus fuit, Petri tit. S. Marcelli fratris filius. Ita Ciac-
con. in Honorio III. fol. 545. At in libro emortuali M.S.
Mon. Cassinensis nu. 47. D. Petrus de Capua Diaconus
Card. S. Georgij. Sunt in eadem Cassinensi Bibliotheca
opera huius Card. nempè Epitome sententiarum, & Lexicon
Concionatorum.

Guillelmus de Capua, Comitis Altaillæ filius, Capua-
nus, electus Archiepiscopus Salernitanus, Diaconus Cardi-
nalis S. Mariae in Cosmedin; post Presbyter Cardinalis tit.
S. Eusebii, obtinuit Ecclesiam S. Laurentij de Rabacca, &
plebem S. Mariæ de Caina Perusina Diœcesis. Extat citatio
Cardinalium Salernitani, Veneti, Genuensis, & de Petra
Mala, postquam Vrbanus Suesse Cardinalem Reatinum
priuauerat: Neapolim ad Vrbanum profectus, apud eum
gratia, & auctoritate deinceps valuit. Hic aliquando mo-
ram traxit Perusæ, sive Legatus, sive alio munere fungens,
& ibidem Vrbanum V I. Luca aduenientem expectauit,
cum quo Romam accedens, paulò ante eius obitum, anno
1389. 10. Kalend. Augulti, diem clausit extreum. Rese-
runtur literæ Bonifacij IX. quibus Ludouicum de Alta-
nilla Capuanum militem, ducem exercitus Ecclesiastici, &
Patrimonij gubernatorem creauit. Ciaccon. in Vrbano VI.
fol. 771.

Ludouicus de Capua Campanus, Prothonotarius Aposto-
licus, Diaconus Cardinalis S. Mariæ Nouæ. Huius ferè
omnes res gestæ desiderantur: hoc tantum in processu Vrba-
ni VI. contra Clementem VII. inueni, Ludouicum,
Diaconum Cardinalem S. Mariæ Nouæ, cum Galeoto Car-
dinale de Petra mala ad Palatijs fores profectos fuisse, qua-
stum, num aliquis existeret, qui Roberti Gebennensis An-

tipape cayam tueri velle: & neminem se reperiisse, retulisse. Eum inde parum vixisse opinor, quod nihil de eo præterea in monumentis Triuultianis inuenierim. Ciaccon. in Vrbano VI. fol. 771.

A R C H I E P I S C O P I.

JOANNES Archiepiscopus Neapolitanus, anno 1367. in Bulla Indulgientiarum Ecclesiæ S. Ianuarij nominatus, ex Summontio fol. 443.

Gregorius Archiepiscopus Beneuentanus ex Kalend. mortuorum Monialium S. Ioannis an. 1000.

Franciscus Carosus ex Canonico Capuano Archiepiscopus Tranensis. obiit an. 1433. ex instrumento monasterij S. Ioannis.

Benedictus ex nobilissima familia de Capua, vicefimus quintus Archiepiscopus Salernitanus, ex Catalogo Gasparis Musæ Salernitani.

E P I S C O P I.

1. **A**ngelus Maziotta Episcopus Caluensis, ex instrumento Thesauri ann. 1449. Hic ann. 1429. erat Primicerius.

2. Arduinus Pantolianus Episcopus Nicoterensis. obiit anno 1525. ex Kalend. mortuorum Ecclesiæ Cathedralis.

3. Bernardinus de Henrico Episcopus Guardiensis. obiit an. 1498. ex Kalend. mortuorum Ecclesiæ Cathedralis.

4. Franciscus Graßullus Episcopus Calinensis. obiit anno 1481. Extat Epitaphium, & nomen in Kalend. Ecclesiæ Cathedralis.

5. Iacobus de Gulielmo Episcopus Calinensis, ex Kalend. Eccl. Cath. erat Episcopus an. 1420. & fuerat Primicerius.

6. Ioan-

- 6 *Ioannes Vitellius, Nicolai Vitelli patrui Episcopi Calienensis Coadiutor, deinde successor an. 1594. tum an. 1612. Episcopus Capuacquensis est factus, & obiit.*
- 7 *Gulielmus filius Raimi Episcopus Caiacensis ob. die 9. Ian. ex Kalend. S. Ioannis circa annum 1181. ex instrumento Thej.*
- 8 *Lucas de Rinaldo Episcopus Grauinensis 1551. extas facellum in Ecclesia S. Catharinæ: fuerat familiaris Leonis Papæ X.*
- 9 *Magnus Morula Episcopus Agathensis, ex Kalendario Eccl. Cathed.*
- 10 *Nicolaus Antonius Vitellius, Episcopus Calinenensis, ann. 1583. cum Ioanne ex Cesare Vitellio Regio Consilio fratre, nepotem, sibi coadiutorem impetrasset, obiit anno 1594.*
- 11 *Nicolaus Flore Episcopus Cajertanus, obiit ann. 1286. ex instrumento Thesauri.*
- 12 *N. de Gallo Episcopus Caluensis: dominus eius propè ar-
cum Aloysij.*
- 13 *Pyrrhus de Azia, Episcopus Puteolensis, anno 1491. in
Regesto Regum, inuenit Chioccarellus. Hic anno 1461. erat
Decanus.*
- 14 *Quiricus Episcopus Lauellensis, Canonicus Capuanus,
& Commendatarius præbendæ Archidiaconalis ann. 1373. ex instrumento Thesauri.*
- 15 *Stabilis Zarrillus, Episcopus Callinenensis, ex kalendario
mortuorum. Hic an. 1461. erat Canonicus presbyter, & ob.
ann. 1486. ex instrumento Thes.*
- 16 *Silvius Pandinus, filius Comitis Venafri, sub Leone X.
fuit Episcopus Auerjanus. ex Capacio pater Silvi fuit Fran-
ciscus Pandinus, magnificus, & potens Comes Venafri, &
Calui.*
- 17 *Thomas de Antignano, Episcopus Caiacensis circa an-*

1312. ex monumentis monasterij S. Ioannis.

18 Thomas de Antignano Episcopus Gerentinensis, Jeū-Ca
reiatensis, 1536. ex Archivio Capuano, & ex instrumento
Thesaurij 1523.

19 Thadæus Canonicus Campanus, Episcopus Caluensis
anno 1318. ex instrumento Thesauri.

PRAELATI ORDINVM.

Manso, Vicesimus octauus Abbas sancti Benedicti in
monte Cassino: de hoc in Chron. Cass. lib. 2. cap. 12,
& in vita sancti Nili vituperatu.

B. Raymundus Ord. Prædicatorū, de quo infra in 3 parte.

Iacobus de Azia Miles, & Magister Generalis sancti
Lazari in toto Regno Sicilie. obiit die 8. Octobris anno
1499. sepultus in Ecclesia Sancti Dominici. Eiusdem Mili-
tiae S. Lazari Generales Magistri fuerunt Alphonsus de
Azia viuens ann. 1556. & Mucius de Azia viuens ann.
1564.

Magister Marcus de Marcianiso Ordinis Prædicatorum
Prouincialis in Prouincia Neapolitana, & auctor refor-
mationis, obiit cum opinione sanctitatis anno 1614.

Iacobus de Griffijs monachus Cassinenis, & Abbas, qui
de Casibus conscientiæ luculenter scripsit, & cum opinione
sanctitatis obiit ann. . .

Pompeius Gariglianus Canonicus, & Theologus Cathe-
dralis Capuana, & Abbas S. Salvatoris Thelesini, in Ro-
manogymnaſio Philosophia Professor, obiit Romæ deploratus
ab Academicis anno 1626.

Domnus Germanus de Vua Cassinensis monachus, & Ab-
bas viuens.

Præter hæc habemus in kalendarijs mortuorum nomina
quorundam Antifitum, quos propter kalendaria fuisse pa-
tria

tria Capuanos, afferimus. sunt illa ex kalend. monialium
Sancte Marie.

Ioannis Episcopi Auersani die 13. Septembris.

Ioannis Episcopi de Caiaze die 1. Septembris.

Petri Episcopi Caluensis ann. 1144. die 30. Iulij.

Theodini Furconensis die 8. Maij.

Gulielmi Episcopi .... die 1. Maij.

Isembardi Episcopi .... die 23. Martij.

Angelus Episcopus .... die 1. Martij.

Landulfus Episcopus .... die 15. Maij. | ex Kalendario

Richardus Episcopus .... die 21. Iulij. } Monialium

Transmundi Ep̄i .... die 26. Nouēb. } S. Ioannis.

Tandem quæ nostra ætate illuxerunt præclarissima lu-
mina (Santorij viri) prætereunda non sunt: illi etenim viri,
et Casertani sūt Ciues; tamen Ecclesiæ Capuanæ sunt filii.

Iulus Antonius Santorius Casertanus, Capuanæ Eccle-
siæ filius, & clericus, Sancte Seuerinæ Archiepiscopus anno
1566. deinde S. R. E. Presbyter Cardinalis à Pio V. crea-
tus anno 1570. obiit anno . . .

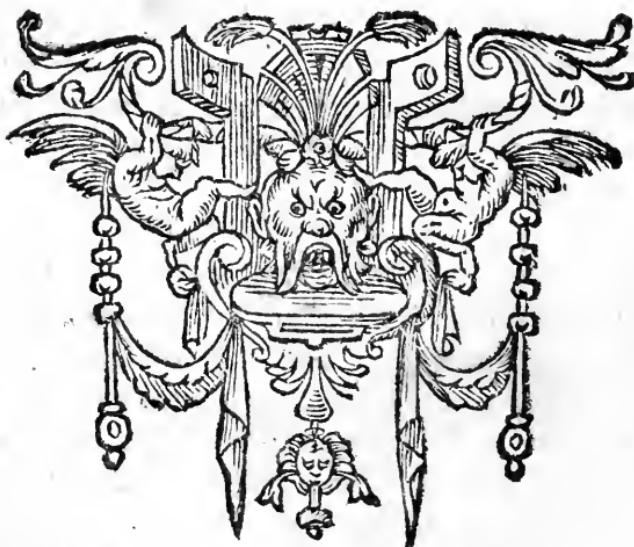
Franciscus Antonius Santorius Casertanus, Capuanæ
Ecclesiæ filius, & clericus, ex renunciatione Domini Car-
dinalis sui fratris Archiepiscopus S. Seuerinæ anno 1573.
deinde ex presentatione Catholice Majestatis Philippi
I I. Archiepiscopus Materianus, obiit anno 1588.

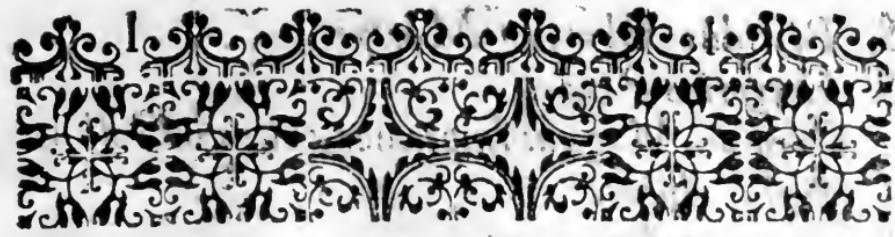
Paulus Aemilius Santorius Damini Cardinalis ex fra-
tre nepos, inter Romanæ Curiae Prælatos patrui splendore
clarus, merito suo præclarior, apud literatos, apud summos
etiam Principes magni nominis vir, præter exactam lu-
ri: prudentie cognitionem, quæ pridem ipsum sacra Pœni-
tentiaræ, Sancti: Officij sub sellijs honorauit, in omni histo-
ria doctè versatus, Annalium scriptor, sincera fide, breui
stylo, verborum delectu, sententiarumq; pondere, Tacit
emulator, à Doctis absque inuidia Tacitus appellatur.

Hic

Hic à Pontificibus Maximis Archiepiscopatus, Consentium scilicet à Paulo V. & Vrbinatèm (primo iam dimisso) ab Urbano IIII. non petitos, sponte oblatos, obediens, non ambitiosus accepit: accepturum maiora credit Orbis.

Iulius Antonius Santorius Domini Cardinalis ex fratre nepos, ex renunciatione Domini Pauli Aemilijs sui fratris, Archiepiscopus Consentinus ann.

SANCTVARI

CAPVANI

P A R S · T E R T I A .

COLLECTORE

MICHAELE MONACHO

D. D. & Canonico Presbytero

Capuano.

In hac tertia Parte recensentur Sancti exteri,
à quibus Capuæ, vel cum Capuanis ali-
quid actum legitur, qui sunt

S. Petrus Apostolus.

*Constantinus Magnus Imperator, cultus à
Græcis.*

S. Paulinus Episcopus Nolæ.

S. Ambrosius.

- S. Placidus Abbas, & Martyr.
- S. Gregorius Papa.
- Caro'us Magnus Imperator, cultus in Gallijs.
- S. Nilus Abbas.
- S. Henricus Imperator.
- N. Solitarius.
- S. Leo Papa Nonus.
- Victor Papa III. cultus in Cassino.
- S. Anselmus Episcopus Cantuariensis.
- Ioannes Rauennas cultus à Cassinensibus.
- Ioannes Abbas cultus à Cassinensibus.
- S. Franciscus.
- S. Thomas Aquinas.
- S. Catharina Senensis, & B. Raymundus.

Quod dicitur Aquinas.

Quod dicitur

DE S. PETRO APOSTOLO.

ET. T. ordinatum. Petri et deo. 1000.

ANCTVS Petrus cum sociis, & condiscipulis, inter quos erat Priscus, Antiochia Româ proficisciens, Neapolim appulit: quo in loco Missam fecit, & Asprenatem Episcopum ordinauit: deinde reliquum iter pedibus confidere voluit, Capuam peruenit, & urbis totius Campaniae Principis, habita ratione, Priscum ei donauit Episcopum. Prosequens Romanum versus iter incepsum, via, quæ ducebat ad flumen, media propè consecuta, aliquantulum constitit, & ad Tisata prospiciens, indoluit, Fanoq; Diana maledixit, atq; S. Priscum monuit, ut contra Dianam vehementius prædicaret. Propterea sequentibus annis antiqui illi Christiani illo ipso in loco ad honorem S. Petri Ecclesiam erexerunt. Hoc Nicolaus Vitellius Theaurarius Capuanus, & Episcopus Caleni, senex multorum annorum, quod à Senioribus acceperat, enarrabat. Hanc ipse traditionem diligenter examinans, mihi visus sum alijs monumentis consistaneam reperire. Hec habet S. Petrum Neapsli Romanam terrestri itinere concessisse: at idem habent acta Aticensis Ecclesia, que Baronius citat, & nuper Italice redditâ editit Florius Vribinas. Hec habet S. Priscum illo in itinere à S. Petro ordinatum Episcopum; & hoc innuunt verba Natalis, que sunt: Hic (idest Priscus) post Ascensionem Domini veniens Romanam cum Apostolo Petro, in partibus Campaniae Euangelium prædicauit. Noto verbum illud **VENIENS**, & intelligo quasi itinere Romanam usq; non absoluto. Hec habet S. Priscum à S. Petro monitum, ut contra Liue cultum insurget, & hoc innuere possunt verba illa Breuiarij nostri Beatus Priscus Capuae dona-

tus à Domino (scilicet ministerio Petri) ut populus, qui ibi Dianae vana sacrificia offerrebat, liberarerur. Tandem hæc habet antiquos fidèles inibi S. Petro Ecclesiam construxisse; & hoc semper constanter assertam docet instrumentum coram Archiepiscopo, uniuersaq; Capitulo ducentis ab hinc annis scriptum, cuius verba sunt. Ante præsentiam Reuerendissimi in Christo Patris, & Domini Philippi, miseratione diuina Archiepiscopi Capuani &c. præsentibus quoq; ibidem subscriptis venerabilibus Canonicis, &c. Præfatus quidem Marinus Pharaone de Alifa, habitator Capuæ, ex quadam sua votiva deuotione, quam gesit, & gerit erga Ecclesiam S. Petri ad Posteiam exrra Capuam ANTIQVITVS PIA FIDELIVM DEVOTIONE FVNDA TAM, quæ propter ipsius antiquitatem, & propter guerrarum turbines, quæ hactenus viguerunt in Regno isto, & præcipue in Provincia Terræ laboris, totaliter fuit, & est collapsa, & diruta, adeo quod vix potest discerni locus, ubi dicta Ecclesiæ antiquitus fuit ædificata: quæ propter ipsius collapsitatem, & ruinositatem ab eo tempore, cum hominum memoria in contrarium non extet, & vsq; nunc, & nunc similiter deducta fuit, & est ad transitum, & usum publicum singulis viatoribus, illac transire volentibus cum animalibus. Propterea præfatus Marinus, charitatua deuotione compunctus, disposuit, & deliberauit suæ mentis acie sæpè sæpius præmeditando pro eius, & defunctorum suorum, & aliorum de ejus progenie, remissione peccaminum, dictam Ecclesiam suis laboribus, & expensis reædificare, & de nouo reparare, & ibidem diuina officia celebrari facere, & ab inde totaliter deleat transitum, & usum publicum antedictos. Quapropter præfatus Marinus cotam nobis cum instantia supplicauit eidem Archiepiscopo, &c.

Instrumentum integrum, & incorruptum est in The-
sauro: scriptum fuit anno 1420. Hoc ut primum legi, om-
nem dubitationem abieci, ratus, quod in eo habetur, juf-
ficere ad comprobanda cetera, que traduntur. Quid quoque
significat antiquos fideles Ecclesiam S. Petro ab orbe mil-
liario distante adificare voluisse? Quid illa specialis
deuotio Christianorum in illam Ecclesiam potius, quam in
aliquam aliam ex tot multis S. Petro dicatis? Quid de
Ecclesia iampridem, & supra hominum memoriam diruta,
Christianorum colloquutio, & reparandi voluntas? Quid
inquam, haec omnia significare possunt? fuit ictius adifican-
dæ specialis occasio, & fuit, quam traditio docet. Hodie
huius Ecclesie nè vestigium quidem appetet: perseverat au-
tem nuncupatio loci S. Petri à Posteia. Sed quid nomen il-
lud à Posteia? profectò in antiquioribus instrumentis non
à Posteia, sed Aposteia legitur; & idem est quod Aposto-
lus, nomen Longobardorum barbarie ita corruptum.

Igitur S. Petrus Apostolorum Princeps Episcopatum Ca-
puanum instituit: ipse Primum primum Episcopum ordina-
uit: & in illo iugatio 24. annorum à paganis occiso Prisco,
Episcopatum Sinoto tradidit, & occiso Sinoto, tradidit
Ruso:

Nunc ratio postulat, ut Episcopatus à S. Petro tam insti-
tuti continuatio ad nostra usque tempora cognoscatur.
Multæ Episcoporum Capuae nomina collegerat, Archiepi-
scopo Costa mandante, Camillus Peregrinus Primicerius,
Ille omnibus Academij Italiae benè notus: Plura Dominus
Iulius Antonius Cardinalis de S. Seuerina: sed ferè omnia
D. Cardinalis Bellarminus: nos etiam Catalogum auxi-
mus. & in annorum consignatione, que Bellarm. curæ non
fuit, præcipue laborauimus.

S. Priscus Episcopus, & Martyr, unus ex antiquis Chri-
sti discipulis, à S. Petro Apostolo Capuanum missus fuit.

Aimo
XPI
41.

Martyrol. Rom. die 1. Septembris, & Annales Baron. ad ann. 46. *Ita Bellar.* Nos plura de S. Prisco & in prima, & in hac tertia parte. Diximus aduenisse Capuam anno 44. inuentum à Beata Matrona circa annum 440. & à Via Aquaria ad nouam Capuam translatum anno 1000.

50 S. Sinotus Episcopus, & Martyr, de quo Musiuū Ecclesiæ S. Prisci in Via Aquaria, ut supra in 2. par. notauimus.

60 S. Rufus Episcopus, & Mart. S. Apollinaris discipulus, secundus à Beato Prisco Capuanam Ecclesiam gubernauit, Martyrol. Rom. die 27. Augsti. *Ita Bellar.* Nos de S. Rufo in 1. par. fuisſis, & in 2. fuisse tertium Episcopum Capuae circa an. 560. ostendimus.

70 S. Augustinus Episcopus, & Martyr, filius S. Felicitatis Martyris, de quo in 2. par. ex Musuo S. Prisci, & ex diuersis Martyrologijs.

80 S. Aristaeus Episcopus, & Martyr, quo tempore sedebit, ignoratur. Martyrologium Rom. die 3 Septembtris. *Ita Bellarm.* Nos de Aristaeo pauca in 1. part.

90 S. Quartus Episcopus, & Martyr.

100 S. Quintus Episcopus, & Martyr. Sequitur Cardinalem de S. Seuerina, qui propter auctoritatem Breuiarij Capuani hos non prætermisit. Hi vero alij censendi sunt ab illis, de quibus mense Maio Martyrologium Romanum. & nos in 1. parte.

Alii plures absque dubio fuerunt Episcopi Capuae usque ad Magni Constantini conuersionem, sed illorum nomina, nedium acta incognita sunt.

313 Proterius Episcopus Capuae, interfuit Concilio Romano sub Melchiade Papa in causa Cœciliani. Vide Opt. lib. 1. *Ita Bellarminus.*

314 Protus Episcopus Capuae, interfuit, & subscriptis II. Concilio Atelatensi tempore S. Siluestri Papæ. Vide to. I. Conciliorum. *Ita Bellarminus.* Adde Baronius De Protorio,

rio, & Proto ann. 313. & 314. admonet Protum, & reliquos, qui secundo Arelatensi subscripti reperiuntur, esse illos eosdem Episcopos, qui interfuerunt Concilio Romano sub Melchiade, & nequaquam illos subscriptisse. Arelatensi H. scilicet anno 326 sed primo celebrato anno primo S. Siluestri, scilicet anno 314. & ex errore subscriptiones primi Arelatensis ad secundum fuisse translatas, ideoque inendosè loco Probi legi Proterium. Profectò (nisi sit mendum in imprecisione) qui legit Bar. an. 313. num. 25. & anno 314. num. 51. comperit illum confusè loqui: & nos nihil virget, ut Proterium, & Protum conflamus in unum quia: licet subscriptionum translatio, ex errore contigerit, tamen intra unius anni spatium Protus Proterio succedere potuit, & interesse primo Arelatensi an. 314. sicut ipse Proterius anno superiori 313. Romano interfuerat. Et quid mirum? si intra eiusdem anni spatium S. Melchiades obiit, & S. Silvester Arelatense Primum approbavit?

Vincentius Episcopus Capuae tempore S. Athanasij 346 insignis habetur, interfuit Concilio Sardicensi, & ab ipso 357. S. Athanasio in Apologia ad Constantinum Episcopus Campaniae nominatur, & in epistola ad solitariam vitam agentes dicitur Episcopus Capuae Metropolis Campaniae. Ita Bellarm. Adde Hic Vincentius ann. 325. erat presbyter Romanus, & à S. Silvestro legatus interfuit Niceno Concilio. Sed ann. 346. cum esset Episcopus Capuae, à Iulio Papa legatus est Mediolanum ad Constantem Imperatorem, aeturus de Concilio Sardicensis inductione: cui deinde Concilio anno sequenti interfuit, non tamen Legati munere fungebatur. Ab hoc ipso Concilio cum Euphrate Episcopo Agrippinae legatus est Antiochiam ad Constantium Imperatorem anno 348. Postmodum anno 353. à Papa Liberio missus est ad Constantium Arelatæ

commorantem; acturus de Synodo Aquileæ cogenda: at ibi Imperatoris importunitate vicitus, S. Athanasij damnationi subscriptisit. Hunc tanti viri casum deplorauit Liberius scribens ad Episcopos Osium Cordubensem, & Eusebium Vercellensem: At cum ipse quoque Liberius in eundem errorem lapsus esset, ad Vincentium scriptisit, ut cum ipso literis pacem iniret anno 357. Verum etsi Vincentius cum Arianis communicauit, contra Athanasium subscribendo; tamen à recta fide non discessit, imò contra Arianos constantissimè se gessit in Concilio Antiminensi. Extat pro Vincentio testimonium Damasi Papæ. Ita Bellarm. an. 359. nū 35.

- 400 Memorius Episcopus Capuæ fuit tempore S. Augustini, ad eum enim est epistola eiusdem Augustini 131. eiusdem meminit idem Augustinus lib. 1. aduersus Iulianum, Memorij prædicti filium & Successorem. Ita Bellar. Adde Memor, scù Memorius fuit frater Aemilij Episcopi Beneventani, & S. Paulino Episcopo Nolano charus. Vide infra in S. Paulino.
- 418 Iulianus Episcopus Capuæ cum iuu: nisi temeritate Pelegianam hæresim propagare niteretur, ab Episcopatu fuit depositus, vnde Iulianus Atellanus dici cœpit, quod Atellas se recepit. Prosper in Chron. & Gennad. de script. Ita Bellar. Nos de Iuliano fusè infra in S. Paulino.
- 500 S. Pamphilus Episcopus, de quo Martyrol. Rom. die 7. Septembris. Quo tempore sedetit, ignoratur: de eo habes pauca in 1. parte.
- 500 S. Rusticus Episcopus Capuæ, de quo Martyrol. Rom. die 26. Augosti. Ita Bellarm. Nos de eo in 1. parte.
- 443 S. Priscus Iunior Episcopus Capuæ, & Confessor. Martyrol. Rom. die 1. Septembr. Hic est ex numero illorum sacerdotum, qui tempore Vuandalicæ persequitionis naufragi impositi, ex Africa ad Campaniæ litora peruenérunt, & varijs

varijs ciuitatibus Episcopi dati sunt ; de quare vide Annotationes Baron. ad Martyrol. Rom. Porro Breuiarium Capuanum vetus primis tribus Lectionibus S. Prisci, qui ex Africa venit, res gestas narrat ; in tribus vero Lectionibus ultimis S. Prisci prioris, qui ad Campanos adhuc paganorum erroribus implicatos missus fuit, passionem attingit. *Ita Bellar.* Nos de S. Prisco Africano plura in 1. part. & ad annum 443. eius aduentum reijsimus.

Tiburtius Capuanus Episcopus interfuit Conil. Rom. sub Hilario Papa, & eidem Cōcilio subscriptis. *Ita Bellar.*

Constantinus Capuae Episcopus inuenitur subscriptissime Concilio I.Rom. sub Symmacho Papa. *Ita Bellarm.* Adde, Hic Constantinus Episcopus Capuae à tempore Felicis Papae Tertij, ut ex Felicis epistola Synodica tom. 1. concil. pag. 287.

Alexander Episcopus Capuae paulò post prædictum Constantimum fuisse videtur, cum ei S. Germanus successisse legatur in veteri Breuiario Capuano. *Ita Bellarm.*

S. Germanus Episcopus Capuae, & Confessor, æqualis fuit S. Benedicti, & præconem habuit laudum suarū Gregorium Magnum in Dialogo lib. 2. cap. 35. & lib. 4. cap. 40. Ab Hormisdha Papa Constantinopolim Legatus missus fuit, ut epistolæ eiusdem Hormisdæ testantur : eius corpus Ludouicus Iunior Imperator ex Capua asportauit in Franciam, Chron. Cass. lib. 1. cap. 40. dies festus eius agitur 30. Octobris. *Ita Bellarminus.* Nos de S. Germano fusè in 1. parte.

S. Victor Episcopus Capuae, sanctissimus, & doctissimus appellatur à Beda in lib. de ratione temp. eiusdem meminit Ado in Chron. anno 526. & Marianus Scotus anno 560. Meminit eiusdem Synodus Aurelianensis quarta can. 1. & 2. deniq; in Martyrol. Rom. annotatur dies festus eius 17. Octobris. *Ita Bellar.* Nos plura in 1. parte.

461

43

499

circa
500.

Ee

519

540

541

554

- 590 Festus Capuae Episcopus obiit Romæ. Gregorius lib.
 595 4.epist. 12. *Ita Bellarm.* Nos infra, quando referemus epistles sancti Gregorij.
- 600 Basilius Episcopus Capuae, fuit tempore sancti Gregorij Papæ, ut cognosci potest ex ipso sancto Gregorio lib. 8. epist. 10. *Ita Bellarm.* Nos infra referemus epistles sancti Gregorij.
- 664 S. Gaudiosus Episcopus Capuae inuenitur in actis Concilij Romani sub sancto Martino Papa, & Martyre. *Ita Bellarm.*
- 680 S. Decorosus Episcopus Capuae, & Confessor interfuit
 688 Synodo Romanæ sub Agathone Pontifice, quæ Synodus inserta legitur in sexta Synodo Generali, Actio 4. Porro Romana illa Synodus celebrata est anno Domini 680. dies festus agitur die 15. Februarij ex Rom. Martyrol. *Ita Bellarm.* Nos plura in 1. parte.
- circa S. Vitalianus Episcopus Capuae, & Confessor, Martyr.
 700 rol. Rom. 16. Iulij, & Breuiar. vetus Capuanum. *Ita Bellarm.* Nos plura in 1. parte.
- circa N. Episcopus, apud quæ hospitatus est S. Vuillibaldus proficisciens Cassinum, Canis. tom. 4. Vide in nouo Surjo die 7. Iulij, & infra in Appendice huius tertiae partis.
- 743 Theodorus Episcopus Capuae interfuit Concilio Romano sub Zaccharia Pontifice, eidemq; Concilio nomen suum subscripsit. *Ita Bellarm.*
- 800 N. Cuius ossa nuper inuenta sunt in sancto Stephano Capuae veteris cum Cruce pectorali, & annulo.
- 830 Radalpertus Episcopus Capuae, fræ decessor fuit sancti Paulini, ut in veteri Breuiario Capuano legitur. *Ita Bellarm.* Nos aliqua supra in vita sancti Paulini.
- 843 S. Paulinus Episcopus Capuae, & Confessor, Martyrol. Romanum die 10. Octobris, & Breuiarium Capuanum vetus. *Ita Bellarm.* Porro Bellarm. tempora S. Rufini, Radal-

dalberti, sancti Paulini, & sancti Vitaliani dicit se non potuisse inuenire, & ordine, quo nunc commemorati sunt, collocat omnes post sanctum Victorem. Nos plura in 1. part. & ostendimus sanctum Paulinum fuisse ultimum Episcopum Capuae veteris.

EPISCOPI CAPVAE NOVAE.

Landulfus Episcopus primus Capuae nouae apud pō 856 tem Casulini, Chron. Cass. lib. 1. cap. 33. Hic Eccle. 879 siam Cathedralē ædificauit, ut videre est in conuexo patrete chori, musico opere depicto. *Ita Bellarm. Adde in Chron.* nouiter impressio est cap. 30. Hic Landulfus post mortem S. Paulini in Capua veteri, Episcopus in Trifisco, & deinde in Capua noua primus ab anno 856. in eadem Capua fuit etiam Comes ab anno 862. ut notabimus in 4. parte. Ad hunc sunt plures epistolæ Ioannis Papæ VIII. de expulsione Saracenorum agentes, epistola scilicet nona, vigesima nona, trigesima sexta, quinquagesima, sexagesima nona: in omnibus ab ipso, Ioanne Papa laudatur, & magnæ auctoritatis fuisse cognoscitur, iubet primam illarum exscribere, & ita se habet.

Ioannes Episcopus Landulfo Episcopo Capuano. Sancta (A) Romana Ecclesia, cuius, Deo auctore, præsidemus A regimini, cunctis ab exordio sibi fideliter seruientibus, dignam in præsenti, & in futuro sæculo solita est bonæ retributionis mercedem rependere. Tibi nihilominus, reliquisq; fidelibus suis vtroq; modo, ob vestræ (B) fidelitatis deuotionē, quam illic positi plenè cognouimus per omnia, maternis visceribus fauebit in proximo: Siquidem nosse volumus tuæ religionis intentionem, quoniam Domino cooperante, Leone venerabili Episcopo nepote

nostro, ac Sanctæ Ecclesiæ Romanæ eximio Apocrisiario, alijisque nostris Legatis: quos nuper direxeramus, à carissimo filio nostro Carolo Imperatore Augusto reuersis, vobis, vi potè à secreto Consiliarijs nostris, ratum ducimus animi eius, Deo inspirante, circa Ecclesiarum, præser-tim Romanæ, quæ caput est omnium, exaltationem, affe-ctum patefacere: Omne sanè ius potestatis antiquitus at-tributum, capitulariter renouans in conuentu Episcopo-rum, ac Optimatum inuiolabiliter concessit habendum:

C Inter quæ de terræ(C)vestræ pacto, prout, Christo Duce, voluistemus statuere, nostri iuri potestatiq; commisit, quatenus id, quod Pontificali ore nudis verbis diximus, operum ostendamus patratione, & ut pro animæ veltræ exhilaratione patrum notaricè stylus scribentis loquatur. Parate hospicium, qui cum nouo hospitu[m] agmine Dei gratia in vestras partes sumus venturi. Frœnum coerci-tionis infidelibus, quantum valetis, imponite: Fidelibus quoq; futuræ in proximum spei subleuationem promit-te: Domini Dei nostri sine intermissione hortor miseri-cordiam deprecamini, nostrumq; aduentum spectate veraciter.

NOTATIONES.

A **S**ancta &c. Hæc epistola scripta est menje Septembri, vel Octobri inchoata iam Indictione decima: erat annus 876.

B Fidelitatis. In epistolis Ioannis VIII. passim occurrit nomen Fidelis, & Fidelitatis, quod est hodie nomen vasalli, & Vassallagij, sive Feudatarij, & Feudi: huiusmodi namque homines iuramentum, quod dicitur fidelitatis, præ-sent quadam concepta forma verborum: & licet Episcopi hoc iuramentum præsent Domino Papæ, tamen Landulphus bic

bic non quia Episcopus, sed quia Comes, & secularis Dominus erat, fidelis Ecclesiae dicitur: quod magis patet ex eo quod legitur infra.

Tenæ vestræ. Non dicit Ecclesiae vestræ, sed Terræ C
vestræ: loquitur ergo de Comitatu Capuano, de quo inter Papam, & Carolum Imperatorem statutum est, ut Papa Ioanni placuit. Hinc manifestè colligitur post diuisum Beneuentanum Principatum ex Capuanorum factione, Comitatum ipsum Capuanum in Romana Ecclesiae ditione permanisse: eaq; propter non solum hic Landulphus, sed Pandulphus successor, Comes ab eodem Ioanne VIII. dicitur suus fidelis in epistola ad Episcopum Suricorum, quæ refertur inferius. Consentit Herempertus, cuius verba referentur inferius.

Landulphus post mortem Landulphi Episcopi, & Comitis electus, & expulsus Capua, habitauit in Ecclesia S. Stephani Capuae veteris: extat de hoc epistola Ioannis Papæ VIII. 208. & ita se habet.

Landulpho venerabili presbytero, & electo. Quia discordantium (A) parentum tuorum insidias declinando, & ex urbe Capuana egrediendo, in antiqua Sanctæ Ecclesiae Capuanae sede, nomine videlicet (B) sancti Stephani Prothomartyris resurgentem, nunc habitare te asseris, atque cum vicinis Episcopis assidue decertas, ut male diuinos adunare, atque discordantes pacificare, Deo favente, possis, gratum recipimus: quia & ante suscepimus officium ea, quæ sunt boni Pastoris, per agis: in quo scilicet ut perseveres, hortatur usque ad nostrum speciale aduentum: quoniam Deo propitio pro vestrum omnium salute, concordia, & pace Kalendis Octobris volumus Traiectum venire, ibique (C) Guaiferio glorioso Principe, & cum alijs eximijs parentibus tuis loqui, & ordinare primum ea, quæ Nobis, & vobis sunt necessaria, vestræ paci,

paci , & utilitati proficua , & tunc prouectionem tuā omnibus pacificatis peragere.

NOTATIONES.

Qvia hæc epistola scripta est mense Augusto, vel incun-
te Septembri, nondum completa Indictione duo-
decima, erat annus 879.

- A** Parentum. Id est cognatorum, seu consanguineorum, in-
ter quos erant Landenulphus, & Pandenulphus fratres.
- B** S. Stephani. Consentit Herempertus fol. 61. verba sunt.
Non est autem prætermittendum, quod in principio rixæ
cum idem Pandolphus (comes) fratruelis suos persegue-
batur bestiali efferritate, Landolphum electum filium Lan-
donis supradicti, cui sedem S. Stephani Episcopalem sub-
iureiurando tradiderat, à Castro Episcopij expellens, in
Cellula Sac. Mynisteriorum (*intelligo in sacristia*) degere
fecit: & sibi in Zetula (*intelligo in camera*) Episcopali man-
sionem exhiberi iussit: quod & factum est. Hoc cernens di-
ctus electus, metuens dicti viri versutiam, egressus ex urbe
ad Episcopalem sedem propriam B. Prothomartyris pro-
perauit, quo posset quietam ducere vitam.
- C** Guaiferio. Fuit Guaiferius Princeps Salernitanus; qui
Landulpho electo fauebat; sicut & Leo Theanensis Episco-
pus. Nè putas illo tempore Guaiferio fuisse ius aliquod in
Capuana ciuitate: nam cum ille, occasione oborti schismatis
inter electos, Capuanos impugnaret; à Ioanne Papa VIII.
reprehensus est per epistolam 214. in qua sunt illa prejer-
tim verba: Vultis contrarietatis discrimina inferre pro-
pinquis, quos in auxilium vobis opportunum poteratis
habere fautores. Igitur Capuani non subdisi, sed propin-
qui, & federati Guariferio erant.

Landulphus Episcopus Capuae nouæ, à Ioanne Papa
Octavo confirmatus legitur, in Chron. Cass. lib. 1. cap. 43,
quo

quo tempore Landulphus à Capuanis expulsus, eodem
Papa iubente, in Ecclesia sancti Petri Capuæ veteris sedit.
Ita Bellarm. *Adde* in Chron. nouiter impresso est cap. 40.
Hic Landenulphus frater expulso Landulpho, Episcopatu-
tum occupauit: sed à Ioanne Papa VIII. volente schisma
componere, fuit in Episcopatu confirmatus, & cōsecratus.
Agit de hoc schismate, & Episcopatu, æqua sorte diuisio,
Heremperius fol. 62. & 63. Chr. Cass. lib. I. c. 4. nec non &
M.S. Cassinense à nobis infra in 4 par. relatum. Lubet He-
remperi narrationem buc afferre: Verba sunt *Interea*,
(scilicet Comes Pandenolphus postquam Landolphus
electus successerat in Ecclesiam sancti Stephani Capuæ ve-
teris) occasione reperta, Lādenolphum germanum suum
coniugatum clericum fecit, mittensq; Romam Ioanni Pa-
pæ, Episcopum fieri postulauit, in quo & exauditus est, &
pro hac insania, & fraterna, ciuiliq; expugnatione nixius
rogati Bertharius sagacissimus Abbas Monasterij supradi-
Ei sanctissimi Benedicti, & Leo venerabilis Præsul Thea-
nensis ad urbem Profecti sunt, adieruntq; dictum Ponti-
ficem, obsecrantcs eum suppliciter, ut tam graue pericu-
lum nō ageret, vnde ruina terræ, & sanguinis effusio pro-
cul dubio fecerit cui etiam dictus Abbas expressè inquit:
certè si hoc fece it tua potestas, grādem ignem accendes,
ad te usque pertingentem. Præualens tamen voluntas
Pontificis, Landenolfum Episcopum ordinavit. Hoc fa-
ctum est, quia Pandenolfus priùs se subdiderat dicto Pa-
pæ, in cuius nomine & chartæ exaratæ, & nummi figurati
sunt iuxta præscientiā dicti Abbatis: talis itaq; ignis exor-
tus inde est, vt omnis Beneventana tellus, & ipsa Roma-
na ditio à Saracenis propemodum funditus deleta sit; pro
qua causa dictus Papa bis venit Capuam, & primò dum
resedisset iuxta urbem in loco, qui Antonianus dicitur
(est is locus meo iudicio in Prato vulgo Mazzone, dictus
olim

olim Antignani: ob cuius loci dominium dicta est Familia Antiniana familia quidem nobilissima, sed hac etate extinta) omnes Longobardi hostiliter illum adeunt. Nam ex una parte utriusque fratuelis cum Gaiderisio, & Guaimario Principibus habentes Gæcos aduenerant, & quotidie praesente Papa, utræq; acies in præcintu exiliebant. Quo circa Ioannes Papa Landolfum pridem electum consecravit Episcopum in Ecclesia Beati Petri Capuani, totuq; Episcopatum inter ambos æqua portione diuidi precepit, Ecclesia verò, in qua consecratio celebrata est, paulò post à Saracenis per Pandolfum vocatis, & ab Athanasio missis, igne media exusta est.

Hæc Herempertus, sed qua nūis Papa studuerit schisma componere; tamen odia in pectoribus fouebantur, & Landulphus ex fructibus attributis Landenulfo usurpare sibi nitebatur; qua de causa scripsit ad ipsum Ioannes Papa, & epistola nu. 248. ita se habet.

Reuerendissimo, & Sanetissimo Landulpho, Episcopo
A (A) Suricorum. Vera relatione comperimus, quod quidquid tempore consecrationis tuæ in nostro conspectu de frugibus illius Ecclesiæ congrua deliberatione fuerat inter te, & Landenulphum Capuanum Episcopum diffinitum, tu, ingenti vsus temeritate, violaueris: & quod nos iuxta temporis qualitatem moderati decreueramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito, valde nostre animus est commotus, quod tam audacter nostra præcepta paruipenderis, & terminos paternos excesseris. Quapropter huius nostri Pontificij auctoritate, ab huiusmodi te factio-ne compescere volentes, præcipimus, & modis omnibus tibi iniungimus, ut omni ostinatione deposita, quidquid nos illic positi inter te, & eundem Episcopum, vel illius
B fratrem (B) Pandenolphum, fidelē nostrum, de diuisione, vel frugibus illius Ecclesiæ deliberauimus, sine mora
adim -

adimplere procures. Hoc sciens, quia si aliter agere præsumperis, sicut inuasorem rerum sacrarum, te canonicis iaculis feriemus. Quòd si aliquam querimoniam, aut iustum excusationem te habere confidis; tunc cum eodem Episcopo causam dicturus, iubemus, ut nostram petas præsentiam. Nam nos præsenti Legato nostro Vualperto Reuerendissimo Episcopo dilecto, Consiliario nostro præcipimus, ut si nostra salubria monita adimplere cōtempseris, ex nostra auctoritate te excommunicare procuret, quatenus sicut prædictimus Romam in nostra præsentia, &c. Data 15. Kal. Augusti (C) Ind. 13.

C

NOTATIONES.

Suricorum. *Landulfus, qui dicitur Episcopus Suricorum, A*et h̄egressus à Capua noua in Ecclesia sancti Stephani Capuae veteris habitabat; tamen quando à Papa Ioanne consecratus est Episcopus, non fuit consecratus in illa Ecclesia sancti Stephani, sed in Ecclesia sancti Petri, ut habet Heremodus, cui consentit Chronicum Caffinense. Cur ergo dicitus est Episcopus Suricorum? Prostè hoc nomen Suricorum bac etiam etate perseverat in Ecclesia sancte Mariae Maioris Capuanæ Diœcesis: illa enim Ecclesia vulgari nostro sermone dicitur sancta Maria dellí Surici, seu dellí Sulici: imò cum Anonimus Auctor manuscripti Caffinensis dicat, sanctam Mariam cognomento Suricorum, dictio illa cognomento videtur significare vocabulum Suricorum, fuisse proprium illius Ecclesiae, & proinde qui hic dicitur Episcopus Suricorum, erat Episcopus residens in Ecclesia sancte Mariae Maioris. Credendum igitur est (nec erit inter Auctores citatos ullā diuersitas) Landulfum qui consecratus est Episcopus in sancto Petro, paulò post suam consecrationem, quando vidiit Ecclesiam sancti Petri à Saracenis

exustam, ad sanctam Mariam cognomento Suricorum Episcopium transstulisse. Sed qua de causa Ecclesia sancte Mariae huiusmodi cognomentum sortita fuit? Ego omisso, quod dicitur de leproso filio Imperatoris sanato soricum linguis, opinor, extante Capua veteri tempore Barbarorum vicum appellatum suricum ab alioquo viro, cui nomen erat Surus; scut in hac noua Capua fuit vicus Oialdiscus ab Oialdiscis, & posteris Oialdi. Passim ubique in urbibus est inuenire huiusmodi vicorum nuncupationes: haec opinio seu conjectura: quia nititur ijs, quae communiter euenire solent, mihi semper Arrisit quod enim dicitur de leproso mundato soricum linguis, ut diximus in sancto Symmacho, nullam prorsus habet probabilitatem, neque fidem antiqua tabella sibi conciliare potest ex eo, quod musuum illius Ecclesie habet sorices: vix namque est unus, & alter sorex: qui cum non nisi magna oculorum adhibita diligentia cerni queant, neque sint propè, aut versus Imaginem B. Virginis, sed longè, aliquae spectantes; manifestum est ad ornatum positos esse, sicut ad ornatum columbae caueæ, palmæ, flores & id genus alia ibidem posita sunt: & ornatus causa duos quoq; sorices propè vas florum in musu Cathedralis intueri licet. Ipse verò Landenulphus non diù Episcopatum tenuit: nam Landulphus reddens ipsi vicem, ipsum expulit. Et quamquam manuscriptum Cassinense citatum, habet Landenulphum post quatuor annos à Landulpho expulsum; tamen quia extat epistola Ioannis Octavi num. 289. quæ ut summum scripsa fuit expirante Indictione decimaquinta, id est anno 882. mense Augusto, seu Septembri, oportet illum vix attigisse quartum annum; Quomodo autem facta sit expulsio Laudulphi, scribit Herempertus fol. 64. verba sūt.

Hoc facto, non multo post prædictus Præfus (Athanasius Neapolitanus) vna cum filiis Landonis, & filiis Landenulphi (consanguineis Landulphi Episcopi, quibus sperto

Pandenolfo sociatur erat) super Capuam aduenit, dictamq; urbem oblidens affligebat. Qua necessitate compulsus Pandenolhus, Radelgisum Principem, cognatum q; suum in auxilium incitauit: is autem segnitie deposita, mox Ayonem germanum suū aduocatis in Comitatu suo, Capuam, expugnas (*hostes nempē obſidentes eam*) audaeter ingressus est. Post hæc Ayo cum Beneuentanis, & Capuanis egrediens cum filijs Landenolfi, Amalphitanos habentibus certamen iniit, & aliquandiu certatum est iuxta portam urbis. Cumq; neutra pars alteri cederet, vtræq; acies ad sua reuersæ sunt. Redeunt itaq; Radelgiso ad propria, Athanasius ad solita conuersus arma, simulavit vniuersos fratreles pacisci, cohortatusq; est eos, ut dato sacramento ad alterutrum, omnes ingredierentur urbem, quasi communiter habitaturi. Et Pandenolhus ab eodem Præfule iuramentum accepit, nè vllas contra eum moliretur insidias. Tunc omnes fratres in vnum adunati, Capuam adierunt, dato priùs Amphitheatro (*dictum eo tempore Berelass, hodie Borilascium*) eidem Athanasio, & ille Guaiferio ad cohabitandum tradidit, ad perpetuum Capuanorum iurgium. Cum verò adessent vniuersi, vt diximus, omnes iurauerunt, vt pacifici, & sine vlla molestia dicti viri intrarent ad commorandum. Pandenolhus autem recepit eos ouans, cum clericis veste amictus candida. Illi autem mox ingressi initio apprehenderunt Pandenolfum, & Landenolfum fratrem eius, quem supra Episcopum descripsimus cum omnibus consentaneis, sequacibus, & fautoribus eorum, & hi omnes missi sunt Neapolim, & vxores, filij, & filiæ missi sunt illuc. *Hac tenus Herempertus.*

Pandenulphum. Hic est Pandenulphus ille, qui in M.S. B Cassinensi dicitur Comes Capuae post obitum Landulphi Comitis, & Episcopi: Ad hunc Pandenulphum est epistola Ioannis Papæ Octavi, qua significatur Pontificem ipsum scriptiss:

se Guaiferio Principi Salernitano, ut ab impugnandis Capuanis desisteret. Volo hic obiter adnotatum, Pandenulphum in epistola Ioannis Papæ dici gloriosum Castaldū, quo etiam titulo in epistola 289. appellatur Lando, qui Capuae praerat. Ex Chron. Cass. manifestè colligitur titulum Castaldi fuisse minorem titulo Comitis: At si minor titulus, non minor potestas ubi Castaldus dominabatur ipse: minor quidem fere gebat ipse ciuitatem, cui Princeps, vel Comes dominabatur. Observauit Comitatū, & Castaldatum fuisse Longobardis à principio munera temporanea, sed postmodum transisse titulos in hereditatem.

C Ind. 13. Is erat annus Domini 880. Hic tandem admo-
ne, eundem ipsum, qui dicitur Episcopus Suricorum, appella-
tum quoq; Episcopum Berolass: extat enim Ioannis Papæ
Octauie epistola 170. scripta quidem anno 881. cum buius-
modi prefixo titulo. Omnibus Episcopis Caietam Neapo-
lum, Capuam, Berolassim, & Amalphim Beneuentum, & Sa-
lernum incolentibus. Est Berolassis locus in Capua veteri
ad sanctum Stephanum, vulgari nuncupatione dictus etiam
dictus etiam hodie LI VORLASCI. Anonimo Cassinensi
Berelais. Heremperto Berelasis; Latinè loquentibus Amphi-
theatrum. Neque mirum si Episcopus in Capua veteri con-
stitutus, Suricorum, vel Berolassis appellebatur, cum illis
in vicis Capuae veteris essent insigniores Ecclesiae.

882 Landulphus Episcopus Suricorum, expulso Landenul-
pho, à quo ipse fuerat expulsus, integrum Episcopatum
obtinuit. Ita supra citatum manuscriptum Cassinense: cui
fauet Titulus epistolæ 289. in epistolis Papæ Ioannis VIII.
est ille; Leoni Episcopo Thianensi, Item Landulpho Epi-
scopo, & Landoni Castaldo patri eius. Agitur in illa epi-
stola de negotio hominis Capuani. MM.

891 Landenulfus, siue fuerit ille frater Pandenulfi Castaldi
Capuani, siue aliquis alius, hoc anno 891. reperitur à Papa
Formo,

**Formosum legatum fuisse Constantinopolim. Baronias
tom. 10.**

Oro Episcopus Capuae, & Ecclesiam, quam ille condiderat, consecravit, ut ex eodem pariete cognosci potest.
Ita Bellaminus.

Vgo Episcopus, prædicti Otonis successor, musiuum
ornatum addidit, ut eodem in loco notatur. *Ita Bellarm.*
Adde, Epigramma, quod in Musiuo est exaratum, ita se
habet.

Condidit hanc aulam Landulfus, & Oro beauit,

Moenia res morem vitreum dedit Vgo decorem.

Hinc Cæsari Costæ, & Cardinali Bellarmino visum est
templum à Landulfo Episcopo conditum, ab Otone Epis-
copo beatum, idest consecratum, & ab Vgone Episcopo
musiuo decoratum. Hinc eisdem etiam visi sunt Landul-
fus, Oto, & Vgo fuisse tres primi, qui Capuae nouæ Episco-
patum continua successione tenuerunt. Profectò quam
quam ex modo dictis appetet Otonem non proximè suc-
cessisse Landulfo; tamen longa temporum spatia inter il-
los non intercessisse innuit hoc Epigramma. At cum &
primus, & secundus Episcopus vocatus sit Landulfus, uter
Ecclesiam ædificauit? primus absque dubio: nam ille in
Episcopatu vixit annos viginti duos, & fuit etiam Comes:
alter verò & paucos annos in Episcopatu vixit, & con-
tinuò schismate à Landulfo exagitatus. Cæterum ver-
bum illud, *Beauit*, ego ut moenijs, rebus, & mori æquè
bene quadret, expono, Beauit, idest, ditauit, & Landulfo
conditori consecrationem attribuo, consecrationes enim
illo saeculo differri non consueuerant.

Et verbum, *condidit*, prolatum de Episcopo, consecra-
tionis actum ab eo non excludit. Exemplum in vita sancti
Gebhardi Episcopi Constantiensis: Ille Ecclesiam quan-
dam fundauit, ædificauit, dorauit, dedicauit, & tamen Epi-
gramma

gramma tumulo eius appositum , de fundatione tantum
meminit illo versu.

Hancq; Deo sedem Templi fundauit, & ædem
Certè significans illum , qui fundauit Ecclesiam , cætera
peregrisse ex nouo Surio 27. Augusti. Ditata verò meo iu-
dicio sunt mœnia , quando in illis , vt mos erat antiqui-
tus, Beatorum Imagines depictæ fuerunt. De Otone extat
aliud Epigramma in parua porta Aquilonati .

Hoc pius Antistes cleri lux OTTO parauit
Ecclesiæq; pater res, mores amplificauit .

Vt vides, huius Epigrammati sententia cum sententia illius,
quod est in musuō maximè congruit , in eo quod perti-
net ad Otonem : At inquieres, quid OTTO parauit? profe-
ctò hoc Epigramma à principio alibi fuisse oportet: nam si
à principio illi portæ fuisse appositum , fuisse inscriptio
multum inepta: fuit meo iudicio in porta sacrarij, idest The-
sauri, vel sacristiæ, quæ olim erant intra Ecclesiam, ubi nunc
sunt schalæ Palatij, & Archiepiscopi Iordani Gaetani Cap-
pella . Tandem, et si utrumq; epigramma compositum est
Rhythmo , seù , vt vocant carmine Leonino, & exaratum
caractere Romano , non propterea Oto , & Vgo censendi
sunt illi , quos infra leges Archiepiscopos tempore Nor-
mannorum : nam & tempore Longobardorum usitatum
fuisse caractherem Romanum , demonstrat sepulchrum Ath-
enolfi Primi Principis Capuae , quod cernitur in atrio
Cathedralis, & lapis quidam supulchralis, sepulchri scili-
cet Gharæ filiæ Athenolfi II. qui intra **Cathedralem** in-
alia aquilonari non longè à porta in paumento conspici-
tur: usum quoq; Leonini carminis antiquissimum esse con-
stat ex Baronio , qui anno 538. refert epigramma positum
à Villisario , & anno 752. refert poema quoddam Metelli
monachi Tegerensis , in quibus Rhythmi appetat forma
musuum autem ab aliquo Magistro Græco elaboratum,

ex eo credo, quòd ad pedes Beatissimæ Virginis habentis Iesum in gremio, cernitur inscriptio Græcè posita MP ΘY idest Miter Theu, Latinè Mater Dei. Illo planè sæculo musiarijs carebat Italia, ut patet ex Cass. Chron. lib. 3. cap. 9. idcoq; adsciscere Græcos oportebat.

Sico Episcopus Capuæ tempore Marini Papæ II. Chr. Coss. lib. 1. cap. 60. *Ita Bellarm. Adde*, In noua impressione est cap. 56. & agitur ibi de contentione Siconis Episcopi cum Cassinensibus de Ecclesia sancti Angeli, quæ tunc ad Arcum Dianæ appellabatur; quia templum eiusdem Dianæ inibi fuit, nunc verò ad formam dicitur: contentio- nem direxit Papa Marinus, & mandauit Ecclesiam sub cu- stodia, & potestate monasterij sancti Benedicti, quod tunc in Capua erat perpetuò permanere.

Aldebertus Episcopus Capuæ temporibus Agapiti II. 946 Romani Pontificis fuit. Chron. Cass. lib. 1. cap. 63. *Ita Bellarm.* In noua editione Chronicæ est cap. 59. habetur ibi. Aldebertum Egregium Præsulem Ecclesiæ Capuanæ cum quibusdam aliis annuisse electioni Abbatis Aligerni à Capitulo Cassinensi in monasterio Capuano peractæ.

Symmachus Episcopus, de quo musiuum sanctæ Mariæ circa Maioris, ut supra in secunda parte fusiùs. 950

ARCHIEPISCOPI CAPVAE.

Iohnes frater Pandolfi Principis Capuani, Archiepi- 967 scopus Capuæ, cōsecratus à Ioanne XIII. Papa Capuæ agente. Chron. Cass. cap. 40. *Ita Bellarm. Adde*, in Chron. nouiter impresso est lib. 2. cap. 9. Infra in appendice habe- bis fusè de institutione Capuani Archiepiscopatus.

Domnus Leo monachus Cassinen. Archiepiscopus Ca- 974 puæ fuit proximè post Ioannem, Chr. Cass. ibid. *Ita Bellar.*

Domnus

- 978 Domnus **Gerbertus** monachus Cassinensis Archiepiscopus Capuae, post dictum Domnum Leonem, Chr. Cass. ibidem. *Ita Bellarm. Adde.* Hic primo anno consecrauit Episcopum Caiaciensem, qui fuit sanctus Stephanus. obiit anno 980. die 21. Ianuarij. Ex Bulla sancti Stephani, & ex Kalendarijs sanctae Mariæ, & sancti Ioannis. Est qui scribat ossa Gerberti Episcopi translata fuisse in Galliam à Ludovico Imperatore : sed fallitur, nam Frezza, qui allegatur, loquitur (etsi confusè) de sancti Germani corpore translato.
- 987 Adenulphus tempore Landenulphi Principis. Hoc tempore Ecclesia Capuana habebat canonicum bibliotecharium. Erat autem bibliotecharius idem ac Cancellarius, custodiebat bibliothecam, idest libros Ecclesiæ manuscriptos, cum usus edendi typis nondum apparuisset. Ex instrumento sancti Ioannis, & ex Capacio, qui citat instrumentum sancti Laurentij Auersanæ ciuitatis.
- 990 Aio Archiepiscopus tempore, quo Landenulphus Princeps fuit occisus in Parrochia sancti Marcelli, à sancto Marcello ad monasterium S. Benedicti confugit, ibi tamen ab inimicis veneno perijt. Ex manuscriptu Cass. nuper edito.
- 1007 Paldulphus Archiepiscopus tempore, quo sanctus Stephanus Episcopus Caiacensis senio consecratus venit ad Synodus Prouincialem. obiit die 10. Martij, ex monumentis Ecclesiæ Caiacensis, & ex Kalendario sancti Ioannis.
- 1008 Adenulphus Archiepiscopus Capuae tempore Conradi Imperatoris, & Ioannis Papæ XV. Chron. Cass. lib. 2. cap. 66. *Ita Bellar. Adde*, nunc in Chron. cap. 64. habetur ibi sunt Adenulphum à Pandulpho malo Principe detrusum fuisse in carcerem, & inde à Conrado Imperatore liberatum. Hic est Adenulphus, qui legitur infra in Bulla Episcopi Sueffani, & ille Anonymus, qui ann. 1013. dicitur à Cesare Costa Vicarius Papæ. De hoc Adenulpho est mentione in

in monumentis Ecclesiæ Atinensis: anno siquidem 1044. consecrauit Leonem Episcopum illius Ecclesiæ . Vita quoque sancti Marci eiusdem Ecclesiæ primi Episcopi , & Martyris scripsit . Titulus epistolæ præfixæ libello de vita sancti Marci scriptæ ad clerum Atinensem , ita se habet . Aeterni Regis disciplinam sequentibus vniuersis in Christo sanctissimis fratribus in sanctæ Dei Genitricis Ecclesiæ vitam Angelicam excentibus, Adenulfus Capuanæ sedis Archiepiscopus , calculum candidum à Iesu Christo Domino feliciter promoueri in vnitate fidei mirabiliter congregari . In Catalogo autem Episcoporum legitur ita : Anno Dominicæ Incarnationis 1044. Adenulfus Capuanus Archiepiscopus , cum iam sceptrum Archiepiscopale sumpsisset, in sede Atinensi ordinavit Leonem Praesulem . Hæc ibi. Mibi verba illa , Cum iam sceptrum Archiepiscopale sumpsisset, videtur innuere Adenulfum non diu post adeptum Archiepiscopatum consecrasse Leonem , & proinde dicendum fore Adenulfum hunc , alteri Adenulfo mortuo successisse , nisi fortasse qui Catalogo nomen inscripsit , parum cautè loquutus est . Leone autem Episcopo Atinensi, inuentum est corpus sancti Marci primi Episcopi illius Ecclesiæ : quare Adenulfus Archiepiscopus totum officium sancti Marci versibus Leoninis composuit, Ecclesiæq; Atinensi recitandum tradidit: inventionem quoque exametris , & pentametris scripsit ; lubet hic apponere saltem versus Inventionis .

Concio læta canat, exultet corpore Marci

Qualiter ista dies glorificata fuit.

Sedis Atinensis Leo Praesul iura tenebat

Cum sic gleba sacri corporis aucta fuit ,

Quidam Romanus urbem deuenit Atinam

Pontificem quærens, inuenit, alloquitur,

Martyr honorandus me misit nomine Marcus

Quæ mibi monstrauit notificare tibi.
 Ante sepulturam, quæ Martyris esse Nicandri
 Dicitur, inuenies ossa beata viri.
 Præful ad hæc lætus, venit huc, tumulumq; requirit;
 Vir monstrat: lapidum magnus aceruus erat.
 Tolluntur lapides, titulum lapis obtulit vñus,
 Incipiunt nomen cernere : Marcus erat
 Presbyteris terram iussit Pater indè cauare
 Cœpit, lassatur, Presbyteri fodiunt
 Dum sic certatur, dum quisq; labore grauatur,
 Ad tumulum veniunt, panditur, & tumulus
 Exit suavis odor, voluit Pater ista latere
 Fama replet populum, turbaq; tota ruit
 Tunc verò clamor ad sydera tollitur ingens
 Plebs pariter, & clerus glorificant Dominum
 Vesper erat, leuat ossa Pater, caplaq; reponit,
 Nox ruit in terris, ad sua quisq; redit
 Mane ruit clerus, Proceres animæq; potentes,
 Vir puer, atq; senex, nupta, triennis, anus
 Pontificem dignè tegit insula Pontificalis,
 Et clerus sacris vestibus induitur
 Accipiunt corpus tota plaudente chorea,
 Imponunt humeris suscipiuntq; viam.
 Terra sonat pedibus, ferit aurea sydera clamor,
 Lætitiam, plausum, voxq; manusq; ferunt
 Sic tendunt omnes Christi Genitricis ad aulam,
 Hic cupiunt corpus ponere, Marce, tuum
 Sed tibi nec placuit, nec quæ cupiere patrarunt,
 Atq; dominum propriam Martyris ossa volunt
 Ante pedem silicis corpus stetit, inde moueri
 Non potuit, cunctos cœpit habere timor.
 Tunc omnes spondent propriam sibi condere sedem
 Et sic ossa ferunt ad loca, quæ cupiunt.

Vnde Patri summo, Nato, cum Flamine sacro
 Gloria sit perpes, laus, decus, Imperium. Amen.
 Niciforus Archiepiscopus. Notatur obitus in Kalenda
 monialium sanctæ Mariæ die 14. Septembris.

Hidelbrandus Archiepiscopus Capuae tempore Ale- 1065
 xandri Papæ II. & Henrici IV. Imperatoris Chronic.
 Cast. lib. 3. cap. 24. *Ita Bellar.* *Adde*, nūc in Chron. est cap.
 26. habetur ibi Hidelbrandum submurmurare conatum
 publicè in Romana Synodo contra priuilegium libertatis,
 & exemptionis Ecclesiæ Cassinensi concessum à Papa Ni-
 colao II. Hic interfuit consecrationi Cassinensis Eccle-
 sī, & Diplomati Alexandri II. Papæ subscriptis: eius no-
 men legitur etiā in instrumento sancti Angeli ad Formam,
 quod habebis infra in Inuentione sancti Michaelis obitus
 notatur in Kalendario sanctæ Mariæ quarto nonas Maij,
 hic perperam nominatur Ydelinus.

Herucus Archiepiscopus tempore Gregorij VII. Chr. 1076
 Cast. lib. 3. cap. 41. *Ita Bellarm.* *Adde*. Nunc in Chron. cap. 1081
 42. Habetur ibi hanc in concilio Romano de Ecclesia san-
 cti Angeli ad Formam disceptasse cum Cassinensibus, &
 causa cecidisse. De hoc est epitaphium in trabe marmorea
 portæ Atrij.

Auxit opus, mores, clerum quoq; res, & honores
 Præsulis Heruei lux fulgida lace diei

Hinc assero Herueum auxisse, idest ampliasse opus, idest
 fabricam Ecclesiæ, & proinde mihi persuadeo primam, &
 antiquam formam Ecclesiæ alteram fuisse, quam nunc est;
 propterea etiam credo confessionem maioris Altaris sub
 tribuna, & pulpitum lapidibus variatum, quod erat in me-
 dia naui ad cantandum Euangelium, & pavimentum la-
 pidibus versicoloribus stratum, porticum etiam quadrilate-
 ram ante fores Ecclesiæ, adscribenda esse Herueo: nam hæc
 omnia tempus Normannorum Principum excedere non

videntur. Cæterum nolo quis irrideat illa verba, lux fulgida luce diei, quasi inepta: doctus etenim auctor in re Ecclesiastica uti potuit phrasí diuinæ scripturæ, in qua ablatiuus similitudinis inuenitur, ut Niue dealbabuntur in Selmon, idest ita dealbabuntur, sicut est alba nix in Selmon: Erit ergo sensus, lux Heruei ita fulgida, sicut fulgida est lux diei. Tandem scito hunc esse illum Archiepiscopum Capuae, ad quem extat Gregorij V II. Papæ epistola 25. lib. 9. & referetur infra.

1088 Robertus Archiepiscopus, huius Archiepiscopi tempore erant in usu statuta canonū nè extra Sabbatum Paschæ, & Pentecostes Baptismus administraretur: quare hic anno 1088. pro Cathedralis Ecclesiaz dignitate conseruanda prohibuit in Parochijs, & in monasterijs dari Baptismum Sabbato sancto Paschæ: imò & olea sancta interim dene- gauit. Ex fragmentis monasterij sanctæ Mariæ. In monaste- rijs autem tām sanctæ Mariæ, quām sancti Ioannis, siue ex priuilegio, siue ex consuetudine Baptismus solemnis ad- ministrabatur, & fontes (olim Baptismales) in ipsis monaste- rijs etiam hodie conseruantur.

1098 Sennes Archiepiscopus Capuae, tempore Paschalis Pa-
1118 pæ II. & Henrici V. Imperatoris. Chron. Cass. lib. 4. cap. 30. & 50. *Ita Bellarm. Adde:* Nunc in Chron. est lib. 4.c. 28. & c. 48. Dicitur in uno, Sennetē coadunata multe- dine Capuanorum, armata manu misisse illos ad violan- dam Ecclesiam sancti Nicolai, quæ erat cappella sancti Angeli ad Forum, & conquestum contra Abbatē Cassi- nensem, quod in Dedicatione illius Ecclesiaz sibi Metro- politano non cessisset in ijs, quæ Archiepiscopum agere decuisisset: proclaimantibus autem Cassinensibus in Roma- na Synodo, Sennetem spopondisse emendarionem. In altero dicitur Sennetem pro Abbatē Cassinensi in Syno- do Beneuentana proclamasse de Ecclesia sanctæ Sophiaz violen-

violenter iam à ditione Cassinensi subtracta. Hic Sennet erat in Principatu Capuano Vicarius Papæ, sèu Legatus Apostolicus: de eius obitu erit mentio infra hac 3. parte.

Otho Archiepiscopus Capuae tempore Calisti II. Papæ Chron. Cass. lib. 4. cap. 71. *Ita Bellar. Addc.* Nunc in Chr. lib. 4. cap. 69. legitur ibi Othonem conquestum esse apud Calistum Beneuenti commorantem, quasi Capuana Ecclesia spoliata fuisset tribus Ecclesijs, quas Cassinensis Ecclesia possidebat, scilicet sancti Benedicti Pizzuli, sancti Angeli ad Odaldiscos, & sancti Rufi, sed causa ventilata compertum esse Capuanam Ecclesiam à Cassinensi non fuisse spoliatam. Hic est ille Archiepiscopus, qui vnxit Robertum ultimum Capuae Principem. De Othonem meminit etiam instrumentum Thesauri ann. 1126. in quo dicitur Venerabilis, & Deo dignus, quo titulo Prælati Ecclesiastici illo tempore decorabantur; quo titulo Romanus etiam Pontifex honorari solebat, ut videre est apud Baron. an. 906. mihi in Appendix, verba sunt Hic sancti primi Martyris corpus venerandum in Christo humatum quiescit, quod Deo dignus Sergius Papa Iunior Eremberto Illustri viro concessit ab urbe Roma, hæc ibi. Hic fortasse est Otho Decanus, qui Diplomatibus Sennetis Archiepiscopi subscriptissime reperitur.

Philippus Archiepiscopus, qui cum Rogerio Archiepiscopo Beneuentano, & Ioanne Archiepiscopo Salernitano interfuit coronationi Rogerij Regis celebratæ Panormi. Capacius ex Fazello Dec. 2. lib. 6.

Vgo Archiepiscopus. Ex instrumento Thesauri. Hic in 1129 histmate cum alijs Prælatis nostri Regni sequutus est Anacletum Antipapani contra Innocentium, ut apparet ex instrumento sancti Ioannis, quod est Anacleti Antipapæ rescriptum. Impetraverat Vgo Rescriptum ab Anacleto, quo monasterium sancti Ioannis Cassinati monasterio subditum

ditum Archiepiscopo summittebatur: at reclamante Abbatissa, Anacletus videns se ab Vgone deceptum, altero dato rescripro, primum reuocauit. Cæterum Vgo, ut de monasterio sancti Ioannis benemeritus, habet nomen in kalendario mortuorum die 18. Februarij, qua scilicet die migrauit è vita.

1136 N. electus Capuanus, de quo Chron. Cass. lib. 4. cap. 98. Hic Capacio est Gulielmus Rauennas, qui precibus Rogerij Regis factus est Archiepiscopus Salernitanus. Planè electio Gulielmi à schismaticis celebrata, cum alijs schismaticorum ordinationibus canone Innocentij Papæ euacuata, irritaq; facta est: quia verò Gulielmus nobili loco natus, diuinarum, atq; humanarum rerum cognitione prædatus, & Rogerio charus erat, voluit Pontifex de eo benemereri: nè tamen inualidam electionem, ratam facere videatur, ad alteram Ecclesiam illum assumpsit.

1143 Gaufredus Rufus, Episcopus Dolenlis in Gallia, postquam interfuit Concilio Pisano, factus est Archiepiscopus Capuae ab Innocentio II. ex MM. SS. collectaneis Domini Bartholomei Chioccarelli I.C. Neapolitani.

1163 Alphanus Archiepiscopus Capuae, temporibus Alexandri III. Pontificis, & Gulielmi Regis: scribit enim Romualdus Archiepiscopus Salernitanus in Chron. quod habetur M:S. in bibliotheca Vaticana, hunc Alphanum cum viginti quatuor triremibus adduxisse Neapolim filiā Regis Hérici, ut nuberet Regi Gulielmo. *Ita Bellarm.* Adde De hoc Alphano plura instrumenta Thesauri, ipse enim monasterium monialium Sancte Mariæ, causa per Alexandrum III. Papam accuratè cognita, sibi subegit: ipse priuilegium obtinuit, de quo infra in quarta parte: de eodem (vt habet Capacius) Archiuū sancti Sebastiani, Baronius ann. 1176. & instrumenta monasterij monialium sancti Ioannis.

1183 Matthæus Archiepiscopus temporibus Innocentij III. cius

1202

eius sit mentio in Regesto eiusdem Innocentij fol. 433.
*Ita Bellarm. Adde De Matthæo plura instrumenta The-
 sauri. Hic Panormi apud Siciliam obiit: fuit occasio, quo-
 niam Innocentius Papæ III. ex testamento Reginæ Con-
 stantiæ suscepit tutela Federici Regis Siciliæ tum pueri,
 mandauerat ipsi Matthæo Regis familiari, ut cum alijs qui-
 busdam Prælatis Regni negotia procuraret. Hic iampridem
 Archiepiscopus Capuae, tertium Innocentij III. annum
 vix excessit: eo mortuo, scripsit Innocentius ad Capitulum
 Capuanum insignem epistolam, cuius pars habetur in cor-
 pore Iuris Canonici: integra verò ita se habet.*

Cum inter vniuersas Metropoles, Capuana sit Aposto-
 licæ Sedi vicinior, ad prouisionem ipsius specialius aspira-
 mus, talem ipsi personam præfigi cupientes, quæ sicut
 alios metropolitanos loci vicinitate, sic & deuotionis af-
 fetu præcellat: per quam, & ipsa Metropolis tam in spiritua-
 libus, quam temporalibus optatum suscipiat incremētum.
 Intelleximus autē per dilectos filios L. & P. canonicos ve-
 stros, & literas, quas ad Sedem Apostolicam detulerunt,
 quod ad (A) Decanum, & alios canonicos vestros Panor-
 mi manentes, cum ex eorum parte vobis fuisset per literas
 intimatum, ut Ecclesiæ Capuanæ damna pésantes, sic tra-
 ctaretis super electione substituendi pastoris; quod nullum
 deberetis in eorum absentia nominare; quendam socium
 vestrum cum literis destinatis, duodecim dierum termi-
 num assignantes, infra quem, post receptionem literarum
 vestrum, iter arriperent redeundi: quamuis Ecclesiastica
 consuetudo non exigat, ut ad electionem pastoris Canoni-
 ci tam remoti vocentur: & illi præcipue, qui longè ante-
 quam vos metropolitani vestri obitum præsentialiter co-
 gnouerunt, quorum aliqui post eius decessum, ad Capua-
 nam Ecclesiam sunt reuersi. Quia vero mōra longior in
 electionibus est valdè suspecta, inīd sèpè datum est, disre-
 tionis

tioni vestræ per Apostolica scripta mandamus , atq; præcipimus, quatenus inuocata Spiritus sancti gratia , personam idoneam per electionem canonicam concorditer assumatis, ad regimen Ecclesie Capuanæ : consequenter ad nostram præsentiam nuncios idoneos transmissuri , per C quos à (C) nobis vice (B) regia postuletis assensum , & B Apostolicæ confirmationis gratiam requiratis , attentiùs prouisuri, vt eo discretionis, & charitatis studio procedatis, quòd nec in electione vitium , nec in electo defectus valeat inueniri . Alioquin , & factum electionis reuocarcmus in irritum, & personas eligentium puniremus.

NOTATIONES.

A **D**ecanus . - In instrumento Thesauri anno 1219. inuenitur Vgo Decanus , & Regie Cappelle Canonicus : hic ergo censeri potest fuisse Decanus, qui cum Matthæo Archiepiscopo Panormi degebatur.

B Vice regia . Canonistæ , in cap. cum inter uniuersas de electione, querunt cur in electione Archiepiscopi Capuani pateretur Regius assensus: projecto Regius assensus in electionibus omnium Prælatorum Regni Siciliæ petebatur , idq; non ratione iurispatronatus, nec feudi, nec consuetudinis, sed ex speciali priuilegio ipsiusmet Innocentij III. concessâ Constantiæ Imperatrici Reginæ Siciliæ , eiusq; filio Friderico. Accipe verba ex epistola Innocentij ad illos : Nec nouum (inquir) nec iniustum existit, si Regno Siciliæ gratiam facimus specialem . Et infra Sede vacante , Capitulum significabit vobis, & vestris hæredibus obitum decessoris, deinde conuenientes in vnum, inuocata Spiritus sancti gratia , secundum Deum elegerint canonice personam idoneam, cui requisitum à vobis præbere debeatis assensum ; & electionem factam non different publicare , electionem vero factam

factam, & publicatam, denunciabunt vobis, & vestrum: requirent assensum: antequam assensus regius requiratur, non intronizetur electus, nec decantetur laudis solemnitas, quæ intronizationi videtur annexa: nec antequam auctoritate Pontificali fuerit confirmatus, administrationi se vllatenus immiscebit, sic enim honori vestro volumus condescendere, vt libertatem canonicam obseruemus, nullo prorsus obstante rescripto, quod à Sede Apostolica fuerit impetratum. Rogamus ergo &c.

A nobis. Cur assensus petendus erat ab Innocentio Pa-
pa vice Regia? Profetò cum Imperatrix Constantia de-
functa iam esset, ex illius testamento Innocentius III.
factus est Friderici tutor, seu Balius, & ideo vice Regia
fungebatur. Hinc ergo habemus Mattheum Archiepiscopum
post Constantiam decepsisse, nempe post annum 1199. per-
uenisse ad annum 1202. comperimus ex instrumentis.

Raynaldus, de quo nōnulla instrumenta Thesauri. Hic 1204
est ille Raynaldus filius Comitis Celani, & proximus Mat-
thæi successor: de eius electione extat epistola Innocentij
III. ad Capitulum, cuius pars est in corpore Iuris Cano-
nici; sed integra ita se habet.

Archidiacono, & Capitulo Capuanis.

CVm olim nobis de obitu bonæ memoriae Archiepi-
scopi Capuani tam per vestras literas, quam nuncios
constitisset, volentes, prout officij nostri solicitude depo-
scit, in passorem prouideri celerius Eccles. viduaræ, vobis
dedimus in mandatis, vt electionem canonicam de per-
sona idonea faceretis, per quam in spiritualibus, & tempo-
ralibus Capuana Ecclesia posset congruè gubernari. Vos
autem mandatum nostrum suscipientes humiliter, & deuo-
tè, statuto die in Metropol. Ecclesia conuenistis, & cum ad
tractandum de facienda electione in Cap. sederitis, tu fili

- A** Archidiacone hymnum Iad inuocandam Spiritus sancti gratiam incepisses, dilectus filius M (A) Archidiaconus Theat. Canonicus Capuanus silentium indicens, sic ait: Dominus Papa, vt faceremus canonicam electionem præcepit, & ego nè fiat, nisi canonica, interdico, & ad ipsum vocem appellationis emitto. Cumq; à quibusdam vestrum quæsumum fuisset ab Archidiacono memorato, quid intelligeret per canonicam electionem, respondit, vt secundum decreta canonica nullus in Episcopum de aliena eligetur Ecclesia, dum in propria posset idoneus inueniri: & sic aliquantulo facto tumultu, cum tu fili Archidiacone hymnum iterum incepisses, ipse Archidiac. Theatinus cum quibusdam complicibus suis chorum exiuit, & cœpit in quodam angulo Ecclesiae commorari, & vos hymnum in choro solemniter compleuistis. Sed cum post inuocatam Spiritus sancti gratiam foret de electione tractatum, vnum presbyterum, & vnum Diaconum, & alium (B) Acolytum vicem gerentem subdiaconi, qui etiam est (C) Cancellerius Eccles. Capuan. vt vota singulorū seriatim perquireret, elegisti: qui vniuersorum perquiritentes diligentius voluntates, vos omnes, qui ad eligendum in Cap. remansisti,
- D** inuenerunt in electione concordes: dilectum filium R (D) subdjac. & Capell. nostrum, filium dilecti filij nobilis P. Comitis Celenen. vnanimiter nominantes. Demum verò p̄adietum Archid. & qui cum eo exierant, per quosdam de vestris admonere curastis, vt ad electionem accederent faciendam: sed cum ipsi vénire penitus recusantes, & diceret idem Archid. quod non ei feceratis tantum honoris, & gratiæ, quod vobiscum vellet in electione facienda persistere, vos publicata electione veltra, cantatis Te Deum laudamus, & pulsari fecisti cum solemnitate campanas, vt quod per vos factum fuerat, innotesceret ciuitati: ad quā rūm sonitum cum vniuersus populus ad Ecclesiam adue- nissent

nissent, & audissent, qualiter à vobis electio fuerat celebrata, factum vestrum communiter approbarunt: & quidam eorum, ut Archidiac. & alios, qui ab electione discordabant, ad concordiam reuocarent, multipliciter instituerunt. Verum ipse Archidiaconus, ut proponitur, se tunc ipsi electioni minimè consentire, sed in nostra præsentia suum assensum ipsi velle præstare respondit; quod etiam, sicut dicitur, sæpè, ac sæpius in multorum præsentia replicauit. Tu vero fili Archidiacone cum multis de Canonicis Capuanis decretum electionis afferens, eligentium subscriptionis roboratum, ad nostri am. præsentiam accessisti, & cum apud nos fuissetis aliquando commorati, tres Canonici Capuani pro parte aduersa, post aliquot dies nostro se conspectui præsentarunt. Vobis igitur, & ipsis in nostra, & fratum nostri um præsentia constitutis, utriq; partium præcepimus dicere veritatem: & quantum quidem erat in narratione facti, usque ad exitum Archidiaconi prædicti de choro neutra partium discordabat. Dicebant tamen clerici antedicti, quod multi, qui exierant cum Archidiac. mis, & terroribus fuerat inducti electioni à vobis postmodum factæ consentire. Cumq; tam à vobis, quam clericis illis quæsuerimus diligenter, quot erat clerici Capuani, qui electioni debuerant interesse, inuenti non fuistis in responce discordes, sed tam vos, quam ipsi certum super hoc numerum designatis: & cum quæreremus sollicitè quot exierant cum Archidiac. Theatino, cum appellationem apposuit, interpositæ appellationi fauentes, licet in hoc à vobis præfati tres clerici discordarent, quod scilicet 12. (E) E vel 13. ad plus de Canonicis ab electione facta proponebant dissentire, & vos eos esse 5. & aut 6. solummodo diceretis: secundum tamen expressum à vobis, & ipsis Canonicorum numerum tres partes, & amplius erant in electione concordes: si etiam prædictorum clericorum affer-

tio vera esset, quod scilicet 13. canonici dissentirent. Quād
quam autem, ut prædictimus, diligenter inquisivimus pu-
blicè veritatem, nē tamen aliqua videremur omittere, de
quibus fides nobis erat plenior exhibenda, per quosdam
de fratribus nostris sigillatim vos, & ipsos clericos exami-
nari præcepimus, ut quisque vestrum coram ipsis pleniū,
& securius exponeret voluntatem: qui non aliud, quam
ante propositum fuerat, inuenerunt. Interrogati vero cleri-
ci antedicti, qui quosdam Canonicorum dixerant minis, &
terroribus ad consentiendum inductos, si viderunt aliqui-
bus quamlibet coactionem inferri, taliter responderunt,
quod post factam electionem audiuerunt quosdam de
Canonicis alijs comminantes, & dicentes: de ciuitate tre-

F centi vocentur (F) armati, & tunc apparebit, quis electioni
nostræ noluerit consentire: sed licet hoc dictum fuerit, nō
viderunt tamen propter hoc cum armis aliquem venien-
tem, vel ipsis coactionem aliquam intulisse. Cum autem
ex utriusq; partis assertione constaret interpositam fuisse
appellationem canonicam, quādo nē fieret electio nisi ca-
nonica, secundū mandati nostri tenorem, ad nostrā fuit
audientiam appellatum, videri poterat, quod post eam me-
dio tempore nihil debuerit innouari, vnde talis electio iu-
dicanda erat irrita, & inanis, vt potè post appellationem
canoninè interpositam attentata: sed ècontra cum appel-
latum fuisse, non ut nulla fieret, sed ut canonica, si factum
electionis fuit canonicè subsecutum, non utiq; contra for-
mam appellationis huiusmodi, sed magis secundū eam
videbatur esse processum, & ideo licet post appellationē,
non tamen contra fuit eadem electio celebrata: propter
quod non erat aliquatenus irritanda. Nam cum duæ par-
tes, & amplius electioni consenserint, & consentiant, licet
G cautum repetiatur in canone, ut tunc ex(G) ex altera eliga-
tur Ecclesia, cū nullus in propria fuerit repertus idoneus,
quia

quia tamen hoc in fauorem introductum est clericorum, & cuiq; licet renunciare iuri, quod pro se noscitur introductum; vos qui duæ partes eratis, & amplius, cum quod duæ partes Capituli faciunt, totum facere doceatur, in hac parte iuri, quod pro vobis facere videbatur, renunciare potuistis, & electionem de persona alterius Ecclesiæ celebrare, præsertim cum illud decretum locum videatur habere quando clericis renitentibus, & inuitis alicuius violentia potestatis, extraneus ingeritur ex aduerso: propter quod sequitur in decreto, ut sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægravari: & quos ingeri sibi viderint ex aduerso, non timeant refutare. Præterea cum Sedes Apostolica caput omnium Eccl. existat, & Rom. Pont. Iudex sit ordinarius singulorum, quando de ipsa quis assumitur in Prælatum alterius, ei posse obijci non videtur propter capitulæ priuilegium, quod obtinet plenitudinem, quod de alia Ecclesia eligatur, cum à capite membra reputari non debeant aliena. Item cum post appellationem emissam, non ut non fieret electio, quia talis appellatio nulla foret, sed ut fieret canonica, dictus Archid. Theat. cum suis fautoribus chorum exiasset, & vos illos, ut in interessent electioni facienda vobiscum curassetis solicite reuocare, quoniam ad electionem faciendam accedere noluerunt, alienos se fecisse videntur: propter quod electioni à vobis concorditer celebratae de iure non posse contradicere, videbantur: præsertim cum idem Archid. postea requisitus responderit, quod in præsentia nostra vellet suum ei præbere consensum: & ideo cum secundum statuta. Lat. consilij, app. remota semper id debeat præualere, quod à pluribus, & senioribus fuerit ordinatum nisi forte à paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile obiectum fuerit, & ostensum, à vobis celebrata electio, tanquam à maiori, & seniori parte, non obstante contradictione, vel appellatio-

ne paucorum, debebat, & poterat rationabiliter confirmari, cum id, quod obiectum extitit, & ostensum, rationibus præmissis appareat rationabile non fuisse: His taliter allegatis, quamquam contra personam illius, quem elegisti, nihil vñquam dictum fuerit, vel obiectum; quia tamen verbum Apostoli dicentis Nemini citò manum imponas, debemus attendere, diligenter ad ea, quæ circa personam inquitenda fuerant, duximus ex officio nostro (sicut decuit) procedendum. Et quidem cum tria sint in persona electi præcipue requirenda, videlicet ætas legitima, morum honestas, & literatura sufficiens: licet de honestate morum tanquam ei, qui nobiscum est aliquandiù laudabiliter conuersatus, possimus ipsi laudabile testimonium perhibere, Illius quoque literaturæ, licet non eminentis, tamen conuenientis existat, ut pro defectu scientiæ (sicut pleniù intelleximus ab his, qui eam melius cognouerunt) ab electione non deberet excludi; de legitima tamen ætate plenè scire non potuimus veritatem, de qua nec vos (ut accepimus) aliquid cogitatis; cum à multis cuius ætatis existeret, curauerimus indagare, à nemine vñquam audiuius, quod annum ætatis trigesimum attigisset. Cum autem secundum prædicti statuta concilij nullus debeat in Episcopum eligi, qui trigesimum ætatis non egerit annum; licet senectus venerabilis sit, non diuturna, nec annorum numero computata, sed cani hominis sint sensus eius, & ætas senectutis vita immaculata, quia tamen post illa tria, quæ Salomon asserit difficultia, quartum quasi reputet impossibile, viā videlicet viri in adolescentia sua, tanquam inuestigari nō possit, nos Ecclesiæ pariter, & personæ prouideri volentes, & tam rationes, quām canones obseruare, habito super hoc cum fratribus nostris diligent tractatu, quia propositum vestrum prouidum intelleximus, & ideo propter urgentem necessitatem, & euidentem utilitatem

Eccle-

Ecclesiæ Capuanæ, quam in hac parte potius approbamus, volumus ipsum firmiter perdurare, præfatum subdiacōnum nostrum, de cōmuni fratrū nostrorum consilio, vobis in (H) procuratorem concedimus, liberam administratio- H nem etiam in spiritualibus, quam in temporalibus com- mittentes. Quapropter discretioni vestræ per Apost. scrip- ta mandamus, atque præcipimus, quatenus eum suscipien- tes humiliter, & deuotè, ipsi curetis plenariè de spirituali- bus, & temporalibus respondere, ut & ipse profectum, & honorem Ecclesiæ Capuanæ valeat studiosùs procurare, & dilectionem, quam vos ad eum habere proponitis, in exhibitione operis experiri. Speramus enim in domino, quòd sicut ei dedimus in mandatis, taliter in commissa- sibi procreatione proficiet, quòd sibi salutem, vobis utili- tatem, & Nobis comparabit honorem. Datum Lateran.

NOTATIONES.

Archidiaconus Theatinus . Passim inueniuntur, qui A cum canonicatu Capuano aliarum Ecclesiarum digni- tates, inq; & Episcopatus obtinuerunt.

Chorum exiuit. Antiquitus Capitulum congregabatur in Choro, & ibi negotia capitularia expediebantur, ut vide- re est in instrumentis Thesauri. Non mirum, quia non erat tunc oportuner locus in Ecclesia: Chorus erat in media naui.

Acoly huī. Igitur olim inter Canonicos erat erdo Aco- lythorum: qui suum habebant Arch icon & om̄, cuius nūc ex- tat officium ab/que canonio; quare Acolyti sunt illi pueri, ad quos, ut habet Rituale antiquum, pertinebat officium in so- lemnitate sanctorum Innocentium.

Cancellarius. Officium Cancellarij antiquissimum fuisse C in Ecclesia Capuana ex multis constat, inq; & fuisse Perso- natum, scū dignitatem constabit infra.

R. Sub-

- D R. Subdiac. & Cappel. nostrum . Idest Rainaldum subdiaconum , & Cappellanum nostrum , filium Comitis Celanensis . Est Celanum oppidum in Aprutio citeriori : sunt qui Rainaldum Celani Comitis filium referant ad annum 1221 . sed illi falluntur .
- E XII. vel 13. tres partes , & amplius erant in electione concordes . Si detractis eredecim Cononicis concordant Canonici plures tribus partibus , consequens est Canonicos fuisse numero supra quinquaginta . Non mirum : nam illo tempore Ecclesia Cathedralis erat receptiva , in quam clerici absque certo numero recipiebantur , neque omnes aequaliter .
- F In procuratorem . Rainaldus propter defectum etatis datus est Ecclesiae procurator : fuit ergo electus , & confirmatus , non consecratus : ideo in instrumento anni 1204 & 1207 dicitur electus , sed in instrumento anni 1210 . dicitur Archiepiscopus .
- F Trecentos armatos . Ergo trecenti viri armati pronti erant in Civitate : non mirum , propter turbas que tunc in Regno , quando mortua Imperatrice Constantia , & Federico Rege iam puer , Macouwaldus Imperij Senescalcus Regnum inuasit : Innocentius autem , ut Regnum in Federici fide contineret , Capuanos in primis & animatos , & armatos esse voluit , ut patet ex epistolis eiusdem Innocentij .
- G Quod de alia Ecclesia eligatur . Ego credo bunc Rainaldum fuisse Capuanum , nam Comites Celani scimus Capuae deguisse , & ab ipsis Capuae denominatam familiam de Celano . Habemus in Kalendarijs mortuorum sanctae Mariae monialium Dominum Berardum de Celano die 2. Octobris . Domnam Margaritam Comitissam Celani 4. Kalendas Iulij . Mariam de Celano 3. Kalendas Iunij : tamen hic dicitur Rainaldus non fuisse ex Ecclesia Capuana quia nimirum ille nullum habebat titulum vel canonice , vel alterius Beneficij intra Cathedralem Ecclesiam . Hunc Rainaldum oportuit

oportuit esse Archiepiscopum illum, qui translationi sancti Andreae à Petro Capuano Cardinali Archiepiscopo Amalphitanus facta anno 1206. interfuit, & Apostoli digitum impertravit, quem in Thesauro Capuano repositum.

In instrumento anni 1205. sunt Rainaldi subscriptio, & signum ita rubris literis exarata.

Rainaldus secundus Archiepiscopus Capuae reperitur in instrumento Thesauri, & cum dicatur secundus, oportet ipsum Rainaldo filio Comitis Celani proxime successisse.

Ecclesia Capuana vacat, & in eam Federicus Imperator manus extendit; de quare Honorius Papa conqueritur, & post aliquod tempus quendam Parmensem Archiepiscopum Capuae nominat: nominatum vero Federicus recipi vetuit. Ex Riccardo de S. Germano: tandem Iacobus Federici familiaris Archiepiscopatum obtinuit.

Iacobus Archiepiscopus Capuae ex instrumento quodam veteri in Thesauro Cathedralis Capuae. Ita Bellarm. Adde De Iacobo Archiepiscopo instrumentum sancti Ioannis, & pluta Thesauri. Fuit filius Danielis Amalfitani, & fratrem habuit nomine Ioannem, ut patet ex instrumento 1241. fuit Federici familiarissimus, & alijs magistratibus imperabat, ut Capacius notat. Cum inueniatur Archiepiscopus ab anno 1228. ipse dicendus est esse ille Archiepiscopus Capuae, qui anno 1229. ut habet Bzouius, fuit in Palestina cum Federico Imperatore. Sub hoc Archiepiscopo anno 1241. Ecclesia Capuana soluit collectam Imp.

tralem. Habemus instrumentum cum appensa bulla plumbata in qua ex una parte sunt imagines SS. Stephani à sinistris, & Agathæ à dextris; & ex altera Imago, & nomen ipsius Archiepiscopi.

Cæterum Pater Iacobi Daniel non patria, sed cognomento Amalphitanus mihi videtur; ut illa ætate vicus quidam Amalphitanus Capuae nominabatur: at esto fuerit Daniel Amalphitanus patria; mihi certum est Iacobum ipsum fuisse ciuem Capuanum: certum est inquam ex epistola Petri de Vinea in qua Iacobus appellatur Compatriota, & concius Petri, Petri inquam de Vinea, quem esse ciuem Capuanum Scriptores communiter habent, & monumenta Capuana demonstrant: Mutuas inter Petrum, & Iacobum datas epistolas, ut manuscriptas habemus in Thesauro huc afferre lubet.

EPISTOLA IACOBI ARCHIEPISCOPI ad M. Petrum de Vinea.

Absit mihi domestica Vinea, quæ ita sit sterilis animo, sicut verbo; quia si non esset, tolerabilius suus non diceret, & ipsa, vel ipse meus competentius taceretur, hoc, inquam, absit temotius, ut suus non dicatur alteruter ex duabus, quos una prouincia genuit, & una terra lactauit, & incrementis sequentibus non multum dispar prouectus. attigit adhuc etiam absit: & tertium, ut lingua non redoleat inter istos affectus, haustus vocis non auriga sit sic operis, ut mutuo sui dicantur, nec sint hæc vñquam inter mores, & homines abdicant, & natura proscribit: in his itaque si Petrum, aut Iacobum negligentia feriat, vel maculet culpa, perspicacitas vñstra Mundo iam experta discuriat, nec qui patris verenda rideat, censuram restringat; non pudet argui sub pectore filij, si peccavi, ideo tamen, quod me tue-

sur exceptio, quę tam pereiectorijs, quam innotibus subducit ægrotos, & alio præ cogat etiam. dum penalis instantia moram accusat, cum enim multis inorat occupatus maioribus, qualem me dimiseritis, obliuid non obduxit. Collectis igitur per calculos mensibus usque nunc docebit vos veritas, qualiter non solum mihi, sed & multis in me mors remedium fieret, sed vita tormento: quid itaque mirum si tunc non salutauis quem diligo, dum in me crebris accessibus pullulans, sola desperationi viuendi viueret, & salutis. Sic igitur in vos inuehor dum accusor, & primo secundum Euangelium infirmus fui, nec visitasti me; quod utinam in vobis Senatus superior, quasi culpam non arguat, vel neglectum solum id iudicans obstupescat. Ah fili fili quantum multis est amarum silentium, quorum loqua dulcescit & probatur regula, quod augmentatur per similia simile, & assumitur secundum materiam, quae tractatur; amaricauit me morbus dum tremuit, nec minus Petrus scribentis officium aduersus me, dum suspendit sermo ramen prolixior, quem posset materia texere breuiatur, & de culpa, vel offensa, quae extitit pace data, rogo quatenus de triumphibus auspicijs Domini, & prospero statu vestro, Petrus frequenter lætificet, nihil atnectens excusatorium, sic dicendo ah Pater, quem gaudia distrahunt, bunc alludere calamo non permittunt. Fateor; sed mibi tempus huiusmodi, non per momenta sic tollitur, ut quies, vel otium non alternet, alioquin defectum concluderet ille versiculos. Quod caret alterna requie durabile non est: totum ergo remittitur, & nihil ex præteritis imputatur, dummodo per Petri literas Iacobus confortetur.

Altera eiusdem ad eundem.

SEmper crescit culpa, dum differtur emenda; ex mora,
quæ arguitur, donec purgetur, morosior iudicatur.
O! m' crede scripsi, ne diutiùs sub hac mora languescerem,
& in vobis clausura silentij precatus sum referari quæ mi-
hi longo iam tempore dum Ostiarius clausus, Patri filius
amarum vulnus infixit, cui recte mederi nunc patitur, ve
præfecto silentio mutus hactenus, iam loquatur.

M. Petri de Vinea responsoria.

FAteor Pater, quod iustè redarguor, sed iniustè con-
demnor, eatenus veruntamen iustitiae nota porrigi-
tur, quatenus efficacia petitionis extenditur, quam susti-
nentis obiectio defensionis eludit: sed & tolerandus est
filius: si peccauit, paternæ decet condemnationis mole
non obrui, quem licet appellationis fententia promptè
non lateret, suppurationis tamen remedio reueréter eui-
tat, etenim in taciturnitate filialis obsequij expergefacta
memoria paternæ dilectionis obstupuit, quam in obliuio-
nem unius pauperis filij, sed deuoti, oblectamenta nobilium,
& sublimium amicorum delinita, seducunt stupen-
tem Patrem; natura cogente non arguo; si somnolentus à
filio voluit persequentis vocis instantia evitari, crudelis ta-
men, & impia conditio sequeretur si fecueri Patris iudicium
filius sétiat, quem iusti timoris allegatio protegit, & igno-
rantia paternæ voluntatis excusat: quieti tamen natura,
non homine terminum imponente, euigilatus est Pater
filiū pauidum, & tacitum inuenit, ac lacte paternæ dul-
cedinis præ somni longitudine fitientem, confortat paui-
dum famelicum educat, sed tacentem accusat: Paterna
pietas

pietas reuerentiam arguit filialem, confortatus est filius,
 loquitur , timoris exceptione se protegit redargutus , sed
 tamen à Patre non respuit nutrimentum. Sufficit ne vobis
 istud à pater , quod causam vestram ego ipse , qui vocor,
 pietate iustifico, quod me timoris,& reuerentiæ solum ex-
 ceptione defendo ? quod condemnationis paternæ sen-
 tentiam filiali suppōratione deuito ? dicet fortè pater,
 non sufficit , sed mentem exiget à filio meliorem , vt ibi
 fortè culpam fore confiteatur, ubi culpa non subest. Quid
 faciam sc̄dam patri, culpam confitebor,& dicam, peccavi
 pater in coelis,& coram te, sed vt scelus omne proscribam:
 negligenter me habui luxuriosè tamen non vixi, scitum pa-
 ternæ reuerentiæ nullo meretricio pollui quanquam ob-
 sequium filiale præstare deuotiùs prout pater æstimat, de-
 buisset. Vestra Pater est vinea, et si dignemini non velle
 contrarium, vestra dicetur : ad vineæ vestræ palmites , seù
 radices, nulla corruptionis mixtura peruenit, nullum sapo-
 rem alterauit insitio , nullum colorem alternitas variauit,
 talem vindemiam habetis ex vinea, qualem plantationis
 materiam contulisti . Causamini Pater, quod vinea vestra
 botros in debita quantitate non afferat, quod arefacta sit
 vinea . Respondeatur, & vos cur manum subducitis cultui,
 & fontis irrigui copiam denegatis ? cauſamini Priuignum
 in filio, demeritum in alumno; Respondeo : & vos cur pa-
 ternam dulcedinem alumno subtrahitis , & cur in filium
 ita crudeliter nouercamini? Excusationibus vestris, & incu-
 sationibus meis manum vestram somnolentam, & debilem
 ad scripturam adducitis propter morbum. O utinam care
 Pater, nec mihi fuisset hactenus somnolenta, nec alijs, sed
 vt vidi frequenter, & prouidus, dormitauit hæc filio , sed
 alijs vigilauit : super his omnibus pace data petiſſis, quod
 excusatore nullo proposito prosperum statum meum (ta-
 men caſtra ſequentem ſequetur prosperitas) & princi-
 pia

pia Principis nunciarē: durum, & impossibile petitur, quod
me vestra redargutio sic prostratum, sic iacentem inueniret,
sic reliquit, ut ad increpanda patris eloquia non resurgam.
Pacem propterea nobis dare possumus inuicem, sed
nullatenus ego mihi, & cordi meo, quin doleat scilicet,
& oculis quin non fleant; cum subreptum mihi patris ani-
mum video, & causam ignoro; vinea mea quid fecit vobis,
vel vestra potius, quod irrigationem eius ad alias, quæ de-
mum vobis labruscas aperient, transstylistis? deniq; quan-
tumcumq; dole ntis ingenio dolor, & doloris materia, seu
iustitia subtrahat voluntatem. Imperio tamen patris obe-
diam & epistolæ, quæ postquam totam Germaniam circui-
uit, tandem ad me nouissimo mensis Augusti fatigata per-
uenit. Respondeo, quod corpore valeo, labore tamen con-
tinuo laborante, dum inter Caribdim, & Scillam, inter Lö-
bardorum astutias nauicula filij timidis fluctibus fatigatur,
Cæsarea gesta Magnifica vos epistola Principis frequenter
edocuit, cuius cartam scribentis filij manus nudam, & va-
cuam tetigit, & ingenium Virginem deflorauit.

Tertia Jacobi Archiepiscopi ad Petrum de Vinea.

Nondum me salutauerat epistola, quam misisti, cum
ex duabus missis ex me non leuis querela perstre-
peret tanquam eas in incertum direxerim, ut per arida cli-
mata gelidum aera salutarent, ideoque se relegatas potius
causabantur, quam missas, dum ad illum receperant lega-
tionis officium, cuius sensus, & probitas quietem inuident,
magisque sibi domesticant discursus, quam status, quia sic
per fastigia sublimium detrahunt, quod modicum ex eo
minoribus familiaritatis relinquunt. Igitur dum querelas
huiusmodi in mente diuellerem, ac si mibi veris obiectio-
nibus conclusissent, tua subito responsalis se obtulit; & in-
dicto

dicto silentio murmuri, spiritum in me pacificauit quieti,
 nec mora, nexus rumpitur, facies epistolæ reuelatur, id est
 species, quia inde fit colorum varietas, figurabat picturam,
 sed quantumprimum per clausulas diffunditur oculus, mira-
 tur legentis studium, si potuit in homine tale ingenium
 concipi, quod tantam verborum pareret Maiestatem. Vo-
 lebam fateor, turbam, quæ aderat postico fallere, ut fami-
 liarius mecum essem, ne tam dulciloquij vel stilla deflue-
 ret, quæ legentiis sensibus raperetur. Credis ne potuerim
 quin citius odor Vineæ domum repleuerit, quādoquidem
 in facie Iacobi, quam alibi inuidum viderant, Petri pagi-
 nam iam legebant: fit concursus, ad lectionem vrgeor, ob-
 lectat series, mulcetur auditor, sed sudat ingenia, dum pro-
 ueni satagunt ad alta tribunalia stili, occurrit tandem ille
 versicolor. Non cuilibet contingit adire Coryntum, sed ver-
 sus qui intelligit, neq; curam negligit, sed dum vacat sur-
 culis inseri, & surculos sibi ex electa vinea Petri, erit tādem
 ut talis infitio propagetur in vitam, quandoquidem ex ma-
 gisti iudici quisquis familiariter legit Achiuos citò certo
 certius germinabit racemos. Hæc credo pauca sufficient, ne
 scribenus gloria penes me videatur neglecta, siue quod
 humiliatus adueniat, ubi conscientiam non arguit culpa,
 siue quod in verbi cythara Patrem filius, manus languidum,
 fortis debilem confortauit: In finibus tamen illis,
 quia moras sibi non signauit, epistola forte gestiens calcis
 lacessiuit. Cogor longius progredi, ne mihi quid in-
 baret ex illius scoria dñi verbi, scilicet durum, & im-
 possibile actitas, vt ad increpanda patris eloquia non af-
 furgas. Pudet verbi, quo sibi contrarius pinguis ut quisquis
 petit veniam, contumeliosus efficitur, præterum si Patrem
 increpet filius, quæ contumela non . . . vel pecunia,
 sed tanquam crimen maximum corripitur morte, & certè
 sic tenent plerosq; filios tonitrua scripturarum, etiam si
 facies

facies eorum patres cospuerent oculos inreuerentiae, non leuarent: redeat igitur ad te filius, & sit secum cognoscēs quod extra se lapsus eum linguae portauit, hoc enim rectius esse poterit cordi flebile, & oculo lachrymosum, ut subreptum sibi patrem vaga causaretur opinio, tanquam in te didicerim euentus secernere, ut plauderem prospexit, & terga darem aduersis dic tamen si recolis huiusmodi scholæ limina, sicubi videris plantis Iacobi trita (audeo dicere in amicis, & specialiter in te fili) mihi de conscientia crimen ingeri, sed nunquid mutabilitas exprobari? non credo talem imaginem, quod de me sculpat veritas, etiam si penes te mens ingeniosa coloret, ideoque potuit sequens clausula de cordis atrio non erumpere, ut irrigationem domesticæ vineæ translatam in alias diceret, ex quibus sic labruscas colligo, quod de vuis famesco. Amen dico tibi, tales nescio, quamquam ex labruscis non semper sit usus sterilis dum vinum liquor colorat pallidum, & in flore substantia grato saporat odorem. Ceterum non intelligo unde locus sit, tam graui querelæ, ubi nil sum conscientius, quod inter amicos, & proximos in me debilitaret affectus, quin Iacobum Petri, & Petrum Iacobi profitear, quæ sanè professio firmis proiecta radicibus, ita senuit olim in iuuene, ut quotidie pubescat in sene. Valeat ergo Petrus meus, & Vinea mea, & quietcat in loco calamus, ut inter amicos, & proximos, vel intimos Petrus apud me nulli scribatur secundus.

Altera M. Petri ad Iacobum Archiepiscopum responsoria.

Pater mi, quam terribilia mihi verborum vestrorum sublimia mittitis, quorum ne tactus ardorem, nec oculi possent tolerare fulgorem, non sunt oculi lincei, nec humeri gingantei, qui sermonum vestrorum profunditatem

tem inspicere, & sententiarum pondera valeant sublinere. Vix aliquando, postquam à vobis absui lingua vestra se mihi leuem exhibuit, vix se manus vestra pacifica, quin contentionem verborum proferret epistola, vel correctionem virgæ dextra minaretur: ò quam blandus, & efficax fuit ille primus meæ culpæ delator, ò quā veridici testimonij testis exceptione qualibet maior, qui sic atrocē iniuriā filij detulit, sic atrociter comprobavit, ut radicata in fundo puri cordis offensam euellere filius, prob dolor, iam frustra laboret. Certè pater si vidissent oculi vestri coram se de filio, quod aure alijs dicentibus audiuitis, non sic inremediabiliter visa visu colligere, quam audita concipere debuissetis auditu, sed ut manifestissimè patet nimis declinis via est auris, ad omnia nimis tenax, dum facile verbum ingreditur, & ingressum digeritur citius quam vomatur, indulget ci Deus, qui patrem sic credulum commouuit in filium innocentem: nec miremini quod ignosco tam leuiter circa me tam grauiter delinquenti, induxit hoc etenim non veniae leuitas, sed exempli cupido, quo potiri vos pater libentissime cuperem, ut sicut ego deferentis misereor, vos delata similiter ignoscatis, ac si forsitan quod absit in tantum offensa circa cordis vestri neruos radicata coaluit, ut aliquatenus erui, vel euelli non possit, utique quod est severius defensionis copiam, quam nulla delatio calamitatis abstulit, denegatis; in hoc saltē mihi vestra paternitas licet irata consentiat, ut suppresso quantum licet nomine delatoris, cuius, aut quorum non sum egosprosus ignarus, delati criminis qualitas detegatur. Et si de me licet taciti queritis, quid ex inde postquam sciuerio nisi causam amaritudinis consequar, respondebo, quia, vel in vero motus vestri laudabo iustitiam, quamquam forsitan veniam laudare non possum, vel in falso meam innocentiam commendabo. Consequar etiam adhuc aliud, quod dum audi-

ta commissa facinoris qualitate , vel desperabo de *venia*,
 vel satisfactionem quamlibet imparē reputabo , non vo-
 bīscum postea, sed mecum ipse configam, & pugnem ve-
 stra etiam me iacente desideratum victoribus exitum for-
 tietur, desineris postmodum aures meas, verborum vestro-
 rum populsare tonitruis , nec voluptatem meam accusabi-
 tis *vñquam*, nec prouocabitis voluntatem dicentes, quod
 siue velim , siue nolim patrem compatriotam , conciuem
 vos habeam Dominum , & amicum dicitis quod præsentि
 sub virga non diceretis hoc filio , quod absenti per literas
 intonatis: dicite mihi quæso Pater, & Domine, quando, &
 qualiter *vñquam* hoc volui , quod beneficium Patris, con-
 uersationem ciuiis , & puritatem amici si placet vobis scri-
 bere recusarem, imò si in aliquo patri dicenti liceat contra-
 dicere filio, prorsus contrarium procuraui, adeo quod de
 hoc solum vereor, ne me apud vos amici mei , vel inimici
 potius detulerint , quod circa me patris affectum conciuis
 gratiam , & puritatem amici à diebus aliquibus citra , aut
 eneruatam inuenerim , aut ut mihi met blādiar retardatam,
 finiam ergo , & iucundiorum fine perficiam , quam incepi
 veniam, & expeto si loquendo profusius, si scribendo for-
 san amarius dolentis filij , & innocentis conscientiæ, ve-
 na defluxit, & aperta voce clamabo, quod vos me habere pa-
 trem oporteat conciuem expediat , & delectat amicum.

Quarta Archiepiscopi Iacobi ad Petrum.

Intra nos iam sufficit verbis agi. Petrus sit Iacobi, & Ia-
 cobus Petri: imò sit sic utriusque alterutret, ut prospera
 dum contigerint ; cum plena promptuaria eructent ex hoc
 in illud; inter vnum , ac reliquum verus Amor diuidat per
 semissem. Super his haetenus iusit inuicem calamus, sed ly-
 ra dulcisona iuuensis psallere fecit senem, per quod Patris
 disculpsit

discussit rurda. Filij docta manus. Sit igitur hoc inter Nos, cum terram cordis præsiderit verbi vomer ad cultum, semenq; sparserit affectus ad fructum; vt herba deinceps coalescat in segetem, & in culmo spica proficiat, vt granescatur autem hoc si partus conceptum excreat, suscipiat formam materia, vt circa nos si quis exurit, spicam, quam prodiximus colligat, quod fruatur. An non sic habet scriptura: Qui frumentum abscondit, maledicitur. Absit ergo, Petrus, vel Iacobus ut frumentum fauoris, & operis cum alter expedit alteri, obtegat sub aristis, quæ sint detrectationum aculei, & mendacijs punctiones. Stillent ergo montes dulcedinem, cum tales nos fecerit Deus in nostris, quia lac, & mel colles fluent, si & vobis, quo caro proximat carni, debitus vigor alat: salua tamen fide per omnia, ne quid de iussis præteritis damnaretis: contraque si quis impedit, Mundi, & sanguinis necessitudo pellatur, quia Deo seruies, nullus apud te, qui meus es, scribatur extraneus, nec Patrem digneris Iudicem. Si quis meum Iudicem offendit, super hos vñquam R. organum ad filium debuit esse Patris.

Capituli Capuani ad Petrum de Vinea.

VTINAM in magnis à nobis gratiam sentiretis, quam in minimis ex innata vobis benevolentia memoratis bonarum quippè mentium est, non quid fiat, sed quo animo fiat, attendere, & obsequentium debitum gratiarum reportare. O quantum vobis debet Ecclesia, O quantum ciuitas Capuana tenetur, quia non à ciuitate, vel à Provincia laudem, sed ciuitati, & Provinciæ titulum acquisiuitiss, vt iam non Petrus à Capua, sed à Petro Capua longius cognoscatur. Fœlix radix, quæ fructiferum protulit palmitem, fœlix Vinea, quæ vinum præcipuum germinauit

Grates ergo referimus vobis quod à nobis requiritis gratiam. Quod mandastis adimpleuimus gratosè : Rogamus ut Ecclesiæ Matri vestræ non sitis immemores , cuius vos in Sacramentis Ecclesiasticis vbera lactauerunt.

Ex præconio Nicolai de M. Petro de Vinea.

O Felix Vinea, quæ fælicem Capuam , tam suaui fructus vbertate reficiens, terram Laboris irradias , & remotos Orbis terminos instantia tuæ fœcunditatis irradiarè non cessas; à cuius stipite palmes non discrepans, tanquam à bono fusus nimio ludex prodijt Guilelmus, quem commendabiliter eius effectus laudabilem exhibet, eo quod habuit tam nobilissimum creatorem : & quem ornauit qualitas habitus, ipsum amictu decoris adornat.

1244   Marinus Archiepiscopus Capuae ex alio simili instru-
 1245   mento. *Ita Bellarm.* Adde Habemus de Marino plura in-
 strumenta Thesauri . Hic est Marinus Filimarinus Neapo-
 litanus, electus tempore Inn. IV. Hic anno 1273. aucto-
 ritate Papæ Alexandri III. fecit distributionem in Cathedra-
 drali, & numerū 40. Canonicorū determinauit, ita tamen,
 ut essent 10 Presbyteri, 10 Diaconi, & 20. Subdiaconi: sed
 20. Subdiaconi dimidiā distributionē participarent . Ann.
 1276. cœpit ædificare pôte in castello de Vulture. Sigillū
 Marini erat Episcopus induitus Episcopalibus, ad cuius pe-
 des caput Leonis existebat, fortasse Léo repræsentabat schis-
 maticum conculcatum: nam in instrumento Thesauri legi-
 tur nomen Corradi electi tempore Regis Conradi : habe-
 tur in instrumento Baiulum Capuanum debuisse persol-
 uere mensæ Archiepiscopali certam quandam per singu-
 los annos pecuniæ summam , persoluisseq; Salimbeno,
 Marino, Iacobo, Archiepiscopis, necnon Conrado electo
 tempore Regis Conradi: & in altero instrumento an. 1249.
 legi.

legitur Gualterius electus, Cappellanus, & Fidelis Fiderici, in cuius gratiam Federicus Imperator mandat restituī Ecclesiae Capuanæ bona emphitheotica, quæ tenebantur à Petro de Vineis, eiusq; cognatis, affinibusq; sed in manum Curiæ deuenerant; ergo post obitum Iacobi Archiepiscopi contra Marinum canonice electum, à Federico, & deinde à Conrado schismatico sunt electi, qui tandem prævalere non potuerunt: inuenimus tempore Marini sigillum Capituli fuisse imaginem sancti Stephani stantis induiti dalmatica tenentis utraq; manu librum ante pectus, habentis propè caput à dextra sole, & stellam, à sinistra Lunam, & stellam: in giro sigilli erat inscriptio, In Stephani meritis clerici spes est Capuani. Marinus ob. 6. Id. Martij.

Cynthius Archiepiscopus, de quo plura instrumenta Thesauri, sed in instrumento an. 1286. nominatur electus. 1286

Salimbenus Archiepiscopus Capuae, ex bulla Nicolai Papæ V. Ita Bellarm. Adde habemus de Salimbeno plura instrumenta Thesauri. Hic ne Castrum maris de Vulturino ab hostibus occuparetur, egit cum Rege, ut illius castrum custodia Francisco de Tocco Militi de Capua committeretur, viuebat 18. Maij. 1291

Petrus Gerræ de Petro plura instrumenta Thesauri. Hic è Ferentino Soranus Episcopus, deinde Archiepiscopus Montisregalis, & Nolani Archiepiscopatus administrator. Tum Archiepiscopus Capuanus, & tandem Patriarcha Aquiliensis. Ex Capacio. 1297

L. Archiepiscopus Capuae, & administrator Episcopatus Auersani. Ex Regesto Caroli II. Chioccarellus. Hic L. fuit Landulphus, seu Leonardus: nam hi duo teste Capacio fuerunt Episcopi Auersani tempore Bonifacij VIII. intra cuius Pontificatum continetur annus 1299. 1299

Doriccominus Ingeraimus à Calatia. De hoc Kalēdariū mortuorum Ecclesiae Calatinæ, in quo notatur mortuus

ann.

ann. 1303. verum quia Ioannes successor fuisse Archiepiscopus inuenitur an. 1300. & 1304, oportet Doriccomi num vel fuisse tantum electum, vel viuentem cessisse Archiepiscopatu*m*.

1300 Ioannes Archiepiscopus Capuae ex instrumento Thesauri, *Ita Bellarm.* Adde Plura sunt instrumenta Thesauri, & vni subscriptis Ioannes Capuanus Archiepiscopus Capuanus. Hic anno 1301 mense Martio Archiepiscopo Beneuentano sacram Appellecilem satis insigni remisit. Cuius receptae extat in Archivio Ecclesiae Beneuentanae instrumentum, quod & literas Ioannis Archiepiscopi nostri continet. Illae autem literae, ita se habent.

In Christo Patri amico carissimo, Domino Adelasio Archiepiscopo, & discretis viris Capitulo Beneuent. Ioannes Miseratione Diuina, Capuan. Archiepiscopus, salutem, & plenum sinceritatis affectum. Ecce remittimus vobis bona infra scripta per discretum virum Abbatem Franciscum Thesaurarium Ecclesiae vestrae Beneuentan. inter quae sunt quedam nostra specialia, quae vobis concedimus, videlicet Mitram vnam cum smaltis, auro, & argento, lapidibus, & pernis ornatam, cum Mitrali, in quo ponitur ipsa Mitra, cum una corrigia de seta rubea a debata de argento, & vnam aliam Mitram albam simplicem. Item vas vnum, quod dicitur Tabernaculum, de argento cum cascia sua. Item Bossidam vnam de ebure: Item planetam vnam viridi coloris cum Iris de auro: Item pluiale vnum cellatum cum magno friso: Item tunicellam vnam viridi coloris Item dalmaticam vnam rubeam: Item tobaleam vnam ad setam, & aurum pro Altare maiori ad opera pensole. Item tobaleam vnam de seta listatam de auro, datam in recompensatricem cuiusdam alterius tobalea: Item pettenem vnum de ebure: Item Calicem vnum cum patena de argento deauratum: item crochiam vnam cum baculo de ebure: Item

Item tria pallia de seta: Item quinq; tobaleæ cum seta pro Altare: Item planetam vnam de seta, camisum vnum, stolam vnam, manipulum vnum, & amictum vnum: Item tobaleam vnam viridi coloris, ad tenendum super patenam: Item corporale vnum cum casa ad aurum, & Imagines: Item campanellam vnam: Item anulum vnum pontificalem de auro, magnum: Item quendam alium anulum de auro: Item Antiphonarium vnum de die: Item scripia duo coloris viridis pro cappella: Item tres acus de argento cum lapidibus pro pallo: Item par. vnum arethecarum de seta alba, cum smaltis impernatis, quod donauimus ipsi Ecclesiae Beneuantanæ: Item frisum vnum de auro, quod etiam Nos donauimus prædictæ vestræ Ecclesiae Beneuentanæ: Parati dictæ vestræ Beneuentanæ Ecclesiae, & Vobis semper in omnibus amicabiliter complacere. Valete. Datum Capuæ die quartodecimo mensis Martij. Hactenus literæ Porrò ex verbo illo Remissimus; & ex illo Inter quæ sunt quædam specialia nostra, & ex illo In recompensatricem alterius, clare colligitur illa omnia bona non fuisse ab Archiepiscopo Capuano donata Beneuentano, sed illa Beneuenta Capuam adducta, & deinde Capua remissa Beneuentum. Erant ergo illa bona Ecclesiae Beneuentanæ: quibus Archiepiscopus Capuanus par vnum arethecarum, & frisum vnum dono addidit: sed quanam occasione illa bona Capuam adduci potuerunt prefecti quia Iannæ ann. 1300. nominatur Electus, & ann. 1301 nominatur Archiepiscopus, ideo coniecto, quod & verissimum arbitror, Iannæ Capuanum electum inuitasse Beneuentanum Archiepiscopum, ut ab eo ipse vel consecraretur, vel pallium acciperet: Ideoq; Beneuentanum (quod estiam hodie Episcopi ad exercenda Pontificalia extraditionem suam in uitati facere solent) proprietam suppellef. Et item duobus inclusam scriptis adaucere voluisse: & hinc apparet quando, & quaque Iannes consecratus sit Archiepiscopus

*scopus. Hic est Ioannes de quo Bzou: ann. 1301. & 1304.
Cui Bonifacius VIII. potestatem fecit introducendi Mu-
ritam Siciliae Reginam in monasterium sancti Petri Monia-
lium, Ord. Dominicani apud Neapolim: Quique designatus
exactor decimarum, vocatus est à Benedicto XI. ad red-
dendam rationem, & ad satisfaciendum intra duos
mensis.*

1305 Andreas Archiepiscopus Capuæ, ex instrumento The-
1311 sauri. *Ita Bellarm.* Adde Hic Archiepiscopus fuit ciuis Ca-
puanus è nobilissima, & eo tempore florentissima Gente
Pandona, ut habet Kalendarium vnum, in quo notatur obi-
tus 4 Idus Septembbris anno 1311. de eo quoq; plura in-
strumenta Thesauri.

1311 Ingerannus Archiepiscopus Capuæ, ex instrumento
1333 Thesau. *Ita Bellarm.* Adde Hic est Ingerannus Stella Con-
siliarius, & Quæstor Roberti Regis, Regni Cancellarius,
Neapolitani gymnasij Pæses, qui ex studijs redeuntes
scholares nouo examine probabat. Hic anno 1323. interfuit
canonizationi sancti Thomæ apud Aquinonium, &
quarto loco oravit. Idem anno 1325. interfuit classi mari-
mæ, qua Dux Calabriæ Roberti filius Siciliam inuasit. *Hec
Capacius.* At qualis Ingeranno Archiepiscopo Cathedralis
Ecclesiae status esset, indicant statuta ab illo, & à Capitulo
edita anno 1332. vnum aut alterum accipe.

In primis statuerunt communī voto, & consensu, de bo-
nis communibus ipsius congregationis ipsius Capituli, in
quibusunque consistant, triginta præbendas singulas per
se diuinas, viginti integras, Presbyteris decem, & Diaconi-
bus decem: viginti dimidias in Subdiaconatus officio con-
stitutis, qui numerus etiam in portionibus de bonis quoti-
dianum distributionum in ipsa Ecclesia obseruatur. Itē
ordinauerunt, & constituerunt, quod si aliqua de prædi-
cis præbendis pro tempore vacare contigerit, si est præ-
benda,

benda, assequatur ipsam antiquior canonicus, qui in sacerdotali, vel Diaconali ordine fuit primitus institutus in canonum, & cui locus; & stallum in Capitulo fuerit assignatus, qui dari Sacerdotibus, vel Diaconibus, haec tenus consuevit: si vero dimidia fuerit praebenda vacans, assequatur ipsam antiquior canonicus, qui in ordine Subdiaconali fuerit primitus in canonum institutus, & cui locus, & stallum in Capitulo fuerit assignatus, qui Subdiaconibus dari, & assignari consuevit. Si vero nullus canonicus in ordinibus ipsis esset expectans, praebenda ipsa integra, vel dimidia vacans teneatur in communione, donec aliquis ex ipsis canonicis mandato Archiepiscopi ordinetur, &c. Item quod si aliqua praebenda integra, vel dimidia ibidem vacauerit, possit antiquior canonicus in receptionis tempore, non aetatis, praebendam in ordine suo uacantem infra decem dies optare, qui si optauerit, praebendam eiusdem optantis assequatur primò expectans; & si non esset expectans, assequatur ille, quem D. Archiepiscopus duxerit in canonum & ad talem ordinem promouendū. Itē, quod Dignitates habentes in ipsa Ecclesia præter illa annexa, quæ habent, habent præbendam secundum ordinem, quem requirunt ipsæ Dignitates; includantur tamen infra numerum triginta præbendarum dictarum. Item quod de ipsis præbendis triginta præbenda una prædicto Domino Archiepiscopo ratione Thesaurariæ penitus reseructur: Item, quod remaneat in communi tot possessiones, vel redditus, quot valent per annum vntias triginta pro communi mensa, & de ipsis possit prouideri canonicis non ordinatis, Acolytis, & seruientibus Ecclesiæ secundum consetum, &c. Hæc ex uno instrumento Thesauri, plura enim sunt, in quorum altero sunt huiusmodi literæ: Nouerint Vniuersi, præsentes literas inspecturi, quod Nos Ingerannus, miseratione diuina, Capuanus Archiepiscopus, attēdentes grata obsequio-

rum merita à Dopo Guillelmo de Carpinono nostræ Capuanæ Ecclesiæ canonico nobis ab hac tenus collatorum, testamentum per eum conditum, seu ultimam voluntatem auctoritate literarum bonæ memoriae quondam Domini Andreæ Archiepiscopi Capuani Præcessoris nostri sibi proinde concessarum tenore præsentium acceptamus, ratificamus, ac nostrum ad id præstantes assensum, ratum, & firmum habentes: quidquid prædictus Dominus Guillelmus in sua dudum legauit, seu dispositi voluntate. Concedentes etiam eidem doppo Guillelmo plenam, & liberam potestatem, q[uod] in prædicto suo testamento, seu ultima voluntate possit addere, & minuere, seu mutare pro suæ arbitrio voluntatis; iuribus tamen dictæ nostræ Ecclesiæ, ac cuiuslibet alterius semper saluis. In cuius rei testimonium præsentes literas meo sigillo pendenti munitas sibi ex inde duximus concedendas. Data Neapoli ann. Domini millesimo trecentesimo quintodecimo die, tertio decimo lunij tertiae decimæ Indictionis.

Richardus Archiepiscopus Capuae, ex Bulla eiusdem in Thesauro. *Ita Bellar.* *Adde Hic est, quem habet Summontius anno 1344.* interfuisse coronationi Reginæ Ioannæ. Idem ille, quem Capacius patria Salernitanum, cognominatum de Rogerio, scribit: nam qui Richardus vere nominabatur, ut ex subscriptionibus suis ipsius appetat, ab alijs Rizardus, vel Aliardus nominatus aliquando reperitur.

1350 Frater Vesianus, ex instrumentis Thesauri: Hic in Regis
1352 sto Regum Ludouici, & Ioannæ (vt Chioccarellus extup-
fit) scribitur V. familiaris Regum, Campaniæ Maritimaque
Rector, & Consiliarius.

1354 Frater Ioannes Archiepiscopus Capuae, ex instrumen-
1356 to Thesauri. *Ita Bellarm.* *Adde Hunc Innocentius Papa
VI.* legauit in Aquitaniam pro sineunda pace inter Reges
Anglorum, & Gallorum. Hunc Ludouicus, & Ioanna Re-
ges

ges legauerunt ad Innocentium Papam. Bznius an 1355.
num. 33. & 36. De hoc plura instrumenta Thesauri.

A. Albertinus Nolanus, Episcopus Auellinensis, & Fre- 1357
queninensis, Capuani Archiepiscopatus Administrator,
de iuæ administrationis capienda per procuratorem pos-
sessione scripsit ad Capitulum mense Augusto anno 1357.

Reginaldus Archiepiscopus Capuae. De hoc instrumen- 1360
ta Thesauri. Hic cū in antiquis Capuanæ Ecclesiæ Regestis 1361
comperisse Cancellariæ officium inter alias Cathedralis
Ecclesiæ consistere Dignates, Cancellario certam quam-
dam terram attribuit, decreuitq; ut Cancellarius esset ex
numero Diaconorum.

Stephanus Archiepiscopus, ex instrumento in Thesau- 1366
ro. Ita Bellarm. Adde Hic est Stephanus patria Sulmonen- 1380
sis, cognomine de Sanitate: de eo plura. Instrumenta The-
sauri, & in Kalendario noratur obitus 5. Idus Iulij 3. Ind.
anno 1380. Fecit in Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris in
Dioecesi crucem argenteam grandem, in qua sunt gentili-
tia signa, & versus signa sunt duo (ut vocat Cassaneus in
Catalogo gloriæ Mundi) intra scutum formæ trigonalis
tiquette, sœu triangularis tigna argentea in campo Cæru-
leo, posita vnum super alterum cum Cruce! Archiepisco-
pali in ipso summo scuto: cernuntur huiusmodi signa in
coemento sculpta & in domibus propè Ecclesiam sancti
Marci, & in angulo viæ Iudicum in civitate. At verò hic
Stephanus in literis Ecclesiasticis vtebatur altero signo,
quam gentilitio: habebat illud in summo loco imaginem
Beatissimæ Virginis, cum filio inter brachia: in medio ima-
ginem sancti Stephani cum libro aperto in manu: in infimo
imaginē ipsius Archiepiscopi genuflexi cum mitra in capi-
te, & cruce in manu, ex instrumento Thesauri anno 1374.
Versus autem sculpti in illa cruce sanctæ Mariæ sunt.

Stephanus Ecclesia Capuae Prælatus honora
 Ut fierem fecit, Lector, Crux cerne decora.
 Hunc genuit Sulmo, genitus quo prouidus Actor
 Extitit, & nostri Masius per singula factor:
 Tunc anni Dñi currebant mille trecenti,
 Et decies septem fuimus quo morte redempti.

De hoc infra Tassa decimatum.

1381 Loysius de la Rath. Archiepiscopus, ex instrumento
 Thesauri scripto Casertæ 1381. die primo Augusti, cui &
 ipse Loysius manu sua, & rubro caractere subscripsit. Pro-
 fecto ex nobilissima gête de la Rath Catalana primus om-
 nium Neapolim venit celeberrimus Miles Didacus, qui
 constitutus Casertæ Comes anno 1310. vixit ad annum
 1328. genuitq; Franciscum, qui genuit Antonium. Anto-
 niij tertiij Comitis, qui scribitur obiisse anno 1381. aut
 frater, aut filius fuit Loysius Archiepiscopus Capuae. Hu-
 ius nobilissimæ gentis germen traduxit Capuam Iacobus
 de la Rath, cuius Iacobi Loysius noster Archiepiscopus
 aut patruus, aut patruus magnus fuit.

1382 Anastasius Archiepiscopus Capuae, siue Athanasius, ex
 1406 instrumento in Thesauro. Ita Bellarm. Adde Athanasius
 verum nomen, de quo plura instrumenta Thesauri, & mo-
 nasterij sancti Ioannis. Fuit Athanasius Vindacius Neapo-
 litanus. Tempore huius Archiepiscopi casale Sorbelli erat
 in

in dominio Ecclesiae Capuanæ. Huius quoq; tempore, imagò illa Sanctissimæ Virginis, quæ hodie dicitur *la Madonna della Rosa*, intra maiorem Ecclesiam, cœpit esse in magna veneratione, occasione cuiusdam miraculi, quod ex actis coram Vicario sic reddor.

Quidam maledictus filius, minister Satan, diuinam non metuens vltionem, dum amissa pecunia ludo tassillorum, furore ductus proiecit tassillos ad pectus imaginis Virginis gloriosæ Mariæ, depictæ in arcu portæ introitus, quòd itur per dictam Ecclesiam ad cortilium eiusdem Ecclesiae: & confessim ipsis tassillis non visis, tunc temporis cecidit ab inde scintilla ignis ad formam vnius denarij, & dum unus cum alijs multis astantibus in stupore dati surgerent, ut viderent quidnam esset, dextram suam retraxit, eo quod arderet ad modum sulpharelli, & accepto per ipsum vimine graminis, & cum ipso vimen dictam scintillam reuoluti, & ipsum vimen aliquantulum cœpit ardere, & confessim euanuit ab eorum oculis dicta scintilla.

De Statu Ecclesiae nostræ accipe ex instrumēto scripto an. 1398. Subiuncto per eos in expositione prædicta q; præfatus Dominus noster Rex Ladislauus omnes calices, cruces, & vasa alia argentea tam dictæ Ecclesiae Capuanæ, quam aliarum Ecclesiarum ciuitatis Capuae intendebat, & volebat excipere, & ad suas manus reducere, illaq; vendere necessariò in subsidium satisfactionis gagiorum, & stipendiiorum gentis armigeræ ad sua seruitia militantis pro defensione statu sui, Sanctæ Matris Ecclesiae, & suorum fidelium, & præcipue dictæ ciuitatis Capuae; & in extermi-
nium inimicorum rebellium suorum, prout de prædictis erat, & est in dicta ciuitate publica vox, & fama. Vnde Dominus Archiepiscopus Capuanus, Capitulum dictæ Ecclesiae Capuanæ, & clerici Capuanus unanimiter congregati, & inito consilio inter eos, deliberauerunt se reducere ad
com-

compositionē cum præfato Domino nostro Rege, & pro huiusmodi vasis argenteis, & sacris dare, & soluere duc. de auro centum ad hoc vt huiusmodi vasā taliter non perderentur & diuinus cultus in ipsis Ecclesijs non minueretur, nec daretur causa, vt à celebratione diuinorum desisterent in Ecclesijs supradictis: de quibus quidem florenis centum contingent dictum Capitulum Capuanum vnciæ tres, & plus, vt dixit, & ipsas vncias tres ita in promptu non habere præ manibus se dixerunt procuratores nomine quo supra, quas ita festinanter, & subito, sicut ipse Rex mandauit, & voluit, potuissent soluere Regi prædicto, propter quod exhausti pecunia propter paucitatem fructuum dictæ Ecclesiæ Capuanæ, quos receperunt, & habent, vix sufficiunt ad vitam eorum commodè sustentandam, & propter varias solutiones eam decimæ legatorum in Regno Papalium, quam etiam aliarum subuentionum spiritualium, & temporalium, quas passi fuerunt, & quotidie patiuntur, sicut nota experientia comprobatur, habuerunt certum tractatum cum præfato Abbe Nardo minuendi, & remittendi sibi, de præfatis tarenis sex, qui debebantur, & debentur dictæ Cōgregationi pro redditu domorum prædictarum tarenos quinque, dummodo ipse Abbas Nardus præsentialiter, & manualiter solueret eis vncias tres pro causa prædicta, & volentes dictum tractatum ducere ad effectum, cogente eos causa necessitatis prædictæ, &c. Haecenus ex instrumento scripto an. 1398. die secundo mens. Maij.

1408   Philippus Archiepiscopus Capuae; ex tabula Anniversariorum. Ita Bellarm. Adde plura de eo sunt instrumenta Thesauri. Fuit Philippus Barilis Neapolitanus. Hic per tres annos interfuit Concilio Constantiensi. Hic auxilio Regiae Ioannæ recuperauit castellum de Vulturno, è manibus quorundam de Sconnito. Hic reparauit palatium Archiepiscopale,

piscopale, quod penè dirutum fuerat à rebellibus Reginæ Ioannæ: ab eisdem rebellibus non solum res Ecclesiæ, sed etiam personæ Ecclesiasticæ, & ipse met Archiepiscopus male habiti sunt: Archiepiscopus enim ipse Philippus intrusus fuit in carcerem, & duo Ecclesiastici in furcam acti, laqueoq; necati. Huius tempore Ecclesia Capuana multos habebat vassallos, quibus in ciuilibus causis ius reddebat. Tumultu verò composito Philippus à Papa facultatem absoluendi excommunicatos obtinuit.

Post mortem Archiepiscopi Philippi Barilis, electo tamen Nicolao Acciapacio anno 1435. quisnam fuerit status Ecclesiæ Capuanæ, noscere lector ex instrumento The sauri, scripto illo anno die 21. Decembris. Verba sunt. Propter varias, multiplicesq; & diuersas nouitates, & guerras exortas, & factas hucusq; & de præsenti etiam vigentes in prouincia Terræ laboris, & præfata ciuitate Capuæ, & eius pertinentijs, & districtu, alijsq; ciuitatibus, terris, castris, & locis conuicinis, post mortem recolendæ mem. Serenissimæ Dominæ Dominæ Ioannæ II. Dei gratia Hungariae, Ierusalem, & Siciliæ Reginæ, &c. Status ipsorum Canonicoū, & Capituli, & aliorum hominum, & personarum, ac ciuiū, & habitantum dictæ Ciuitatis Capuæ, & locorum prædictorum, in tantum fuit, & est collapsus etiam, & depresso ex Iuribus, fructibus, terraticis, ex taleis, pensionibus, redditibus, & prouentibus ipsius Maioris Ecclesiæ, per eos ex buiusmodi nouitatibus, & guerris, ac prauis temporibus minimè habitis, nec perceptis, & qui, & quæ habeti, & percipi non possunt, quod ipsi Canonici eorum facultatibus, rebus, & bonis diminuti, & exhausti ad tātam sunt penuriam, & egestatem deducti, quod non valentes amplius exindē, sicut decet, eorum vitam ducere, & alimenta suscipere, cogantur quodāmodo mēdicare, & ipsam Ecclesiam derelinquere, & à diuinis laudibus, & officijs cessare, nec in

in eadem Ecclesia diuina amplius celebrate: & quod dete-
 riis, his non obstantibus, non multis iam decursis diebus
 dum præfata ciuitas Capuana per hostes inimicos, & æmu-
 los, ac rebelles Maiestatis prædicti nostri Regis Alphonsi,
 & præfatæ ciuitatis Capuæ, contra ipsam ciuitatem Capuæ
 cum eorum gentibus armigeris, equitibus, & peditibus in
 copioso numero hostiliter castramentantes circum circa
 detineretur obfessa, ut ipsa ciuitas in suo honorifico statu
 sub debita fidelitate præfati Domini Regis illibate, & in-
 concusse conseruaretur prodefensione, tutiore, & manu-
 tentione status dicti Domini Regis, & ipsius ciuitatis, &
 pro solutione, & satisfactione stipendiiorum armigerarum
 gentium, equitum, & peditum, pro defensione, & conser-
 uatione dictæ ciuitatis in eadem ciuitate persistentium ex
 urgenti necessitate per Excellentem, & Magnificum Do-
 minum Donnum Iohannem de Vigintimilijs Militem Co-
 mitem Geracij, Regni Siciliae vitra farum Admiratum, &
 citra Regnum Gubernatorem, ac præfatæ ciuitatis Capuæ,
 suiq; districtus Vicegerentem, neeon & ciues electos, &
 deputatos ad regimen, & gubernationem dictæ ciuitatis
 deliberatum fuit capere, & apprehendere omnia, & sagu-
 la vasa argentea, aurea, iocalia, & pretiosa ornamenta tam
 ipsius maioris Ecclesiæ, quam aliarum Ecclesiatarum, mona-
 steriorum, & piorum locorum eiusdem ciuitatis Capuæ, &
 illas, & illa conuertere pro huiusmodi conseruatione, &
 defensione ciuitatis, & perquisitis scriptis, & adnotatis va-
 sis aureis, argenteis, iocalibus, & pretiosis eiusdem Eccle-
 siæ ex causa prædicta: præfati Canonici videntes dictam
 Ecclesiam Paltore, & defensore destitutam, & ablatio, &
 abstractio dictorum vasorum, iocalium, & ornamentorum
 de dicta Ecclesia, & eius Thesauro redundare non tam in
 non modicum detrimentum, & damnum Ecclesiæ memo-
 ratæ, sed ipsorum Canonicorum vilipensionem, & animarum
 iactu-

iacturam, & intendentes indemnitatē dīgā Ecclesiae pro-
videre, à p̄fato Domino Vicegerente, & Gubernatori, &
ac Electis obtinuerunt pro ipsis vasis, iocalibus, & pretio-
sis dictæ maioris Eccles. soluere vncias quadraginta vna, &
tarenos viginti de carlenis manualiter, & ipsa vasa iocabā,
& pretiosa in ipsa Ecclesia, & Thesauro ipsius remane-
rent, pro quibus quidem vncijs quadraginta vna, & tare-
nis viginti habendis, & soluendis, prædicti Canonici, &
Capitulum non habentes pecuniam præ manibus, & vi-
dentes se destitutos iuribus, & fructibus eorum prædictis,
& ad egestatem deductos, ut supra diuersis hominibus, &
personis illas eis gratiōsē mutuantibus, de ipsis vncijs qua-
draginta vna, & tarenis viginti se debitores constituerunt,
& pro eorum cautela, de diuersis bonis, & rebus eiusdem
Ecclesiae de restituendis in certis terminis inter eos præfi-
xis pignorationem, ac etiam venditionem fecerunt cum
diuersis pactis, & promissionibus inter eos habitis, & ipsam
pecuniam sic mutuo consequutam, & habitam pro prædi-
ctis vasis iocalibus, & pretiosis p̄fato Domino Guberna-
tori Vicegerenti, & Electis pro re, & ex causa prædicta sol-
uerunt, & tradiderunt: Et quia de huiusmodi pecunia ab
eis mutuata à diuersis eorum creditoribus multipliciter
molestantur, & impetuntur, & nisi per eos pecunia mutuo
recepta absq; tarditate, & vltioris temporis prorogatio-
ne restituatur, p̄fata Ecclesia, ipsiq; Canonici, & Capitu-
lum, dampnum, & non modicum detrimentum reportaret;
super quibus pro eorum, & ipsius Ecclesiae indemnitate,
nec minus, ut experientia, & egestate prædictis non cogan-
tur ipsam Ecclesiam derelinquere, & à diuinis in illa cessa-
re, & ne ipsa Ecclesia de deuotione ad ignominiam dedu-
catur cum matura consilij inter eos habiti deliberatione,
p̄fati Canonici, & Capitulum proposuerunt de bonis, &
rebus dictæ Congregationis ipsius Ecclesiae, quæ ad præ-

sens habet, tenet, & possidet, pro subuentione, & alimentis ipsorum, & eorum vita ducenda, ac pro satisfactione, & extenuatione aliqualis partis dictæ pecuniae per eos mutuo receptæ ut supra, locare concedere &c.

1436 Ecclesia Capuana vacat, & regitur per Vicarios Capitulares Antonium Mazziotta Decanum, & Antonium de Juliano Archidiaconum.

1439 Nicolaus de Acciapacio Surrentinus, Archiepiscopus Capuae, qui creatus fuit Cardinalis ab Eugenio IV. ann.

1447 1439. obiit sub Nicolao V. ann. 1447. ex libro Pontificum, & Cardinalium ab Alphonso Ciacconio edito. Ita Bellarm. Adde Plura de eo sunt instrumenta Thesauri, è quibus habemus electum fuisse ann. 1435. & inter ipsum, & Regem Alfonsum dissensionem intercessisse: Rex enim Alfonsus Ecclesiæ Capuanæ manus apposuit, & an. 1441. & 1442. Regij procuratores Iura Cameræ (ut vocant) Archiepiscopalibus administrabant: anno autem 1443. Archiepiscopo sunt omnia in integrum restituta. Hunc ex Archiepiscopis inuenimus fuisse primum S. R. E. Cardinalem, & huius (ut censeo) est antiqua, & parua quædam effigies in Thesauro hactenus conservata, cuius exemplum grandioris formæ positum est in Academia Raptorum, de qua ego sic lusi.

Primus hic Antistes rubro præsignis amictu
Intrepido vultu: picta tabella docet.

Noscere fortè cupis? Surrento natus in Urbe
Gentis Aciapaciæ vir Nicolaus erat.

Qui legit, hunc ergo iussis obsistere Regum,
Credat, nam vultus pectora firma notat.

Huius Archiepiscopi tempore inuenimus in Cathedrali fuisse Canonicos supranumerarios, erant absq; dubio, qui dicebantur etiam expectantes. Nicolai Cardinalis obitus in Kalendario notatur 4. Non. Aprilis.

Iordanus Caetanus Archiepiscopus Capuz, & Patriarcha Antiochenus sedit annos quinquaginta: id colligitur in fine Breuiarij veteris Capuani, quod fuit editum anno 44. Præfulatus Iordani, ut ibidem annotatur, fuit enim editum Breuiarium anno Domini 1489. & prædictus Iordanus obiit ann. 1496. ex tabula Anniversariorum. *Ita Bellarm.*
Addit. Ex Bullis Iordani, quæ sunt in Thesauro, apparet ipsum anno 1447. mense Aprili electum à Nicolao Papa V. & mense Iunio consecratum: quare computatis annis Iordani à mense Aprili anni 1447. quo & Nicolaus decessor obiit, & ipse Iordanus fuit electus, apparet Anno Domini 1489. quando Breuiarium Capuanum editum est, mense Martio, fuisse annum Præfulatus Iordani 43. mox complendum: ergo erravit Alemānus Impressor. Iordanus erat frater Honorati Caietani Comitis Fundorum, & cum illo tempore Cardinales tantum possent creari Patriarchæ, Dominus Papa scripsit Honorato Comiti, se ex speciali gratia Iordanum creasse Patriarcham Antiochenum: literæ sunt in Thesauro. Fuisse virum doctum, & poeticis delectatum ostendit Epigramma ad ipsum Ioann. Antonij Campani cœui. Plurima, & digna monamenta reliquit, ut inscriptiones, & gentilitia signa protestantur: Ecclesiæ alas texit opere testudinato, eiusdemq; longitudine duobus vtrinq; additis arcubus ad orientem extendit: eaq; de causa porticum antiquam euertit, & nouam extruxit: nam longè ante Iordani tempora fuisse in Atrio laminationis, idest porticum quadrilateram testudinatam, dictam more Romano paradisum, apparet ex antiquo Rituali in quo legitur (quolibet die Sabbati mundent, aut mundari faciant solum Ecclesiæ omni sorditie, necnon circum circa solum laminationum Paradisi, quæ cum processione quolibet die Dominico ambulantur) Præterea Chorum in media naui renouauit: Thesaurum in Cappella sancti Paulini à fundamentis erexit,

sacram supellectilem plurimum auxit . In antiquo loco
Thesauri cappellam sanctæ Luciæ condidit, & in ipsa cap-
pella ipse sibi viuens sepulchrum præparauit anno 1496.
quò etiam anno die 13. Octob. migrauit ad Dominum.

1496 Ioannes Borgia Tit. Sanctæ Mariæ in Via Lata Diac.
Cardinalis, Alexandri VI. ex sorore pronepos, ob. anno
1500. die 17. Ianuarij. De hoc plura instrumenta Thesauri,
in quibus aliquando dicitur Ioannes de Aragonia , ut in
instrumento ann. 1491. fæpius Borgia, ut in instrumento
1496. 24. Decembris. & 1498. 29. Ianuarij, et 22. Decemb.

1500 Ioannes Lopes ab Alexandro VI. Archiepiscopus Ca-
puæ, et Presbyter Card. factus est. ob. anno 1501. Ciacc.
lib. Pontif. et Card. Ita Bellar. Adde Fuit Valentinus His-
panus, Alexandri VI. in minoribus Secretarius, et in Pon-
tificatu Datarius, et primum Episcopus Perusinus, deinde
Archiepiscopus Capuæ, et Presbyter Card. Tit. Sanctæ Ma-
riæ Translyberim: de hoc mētio in instrumento Thesauri.

1501 Ioannes Baptista Ferrarius Card. et Archiepiscopus Ca-
puæ factus est. ob. ann. 1502. Ita Bellarm. Adde Fuit Tit.
sancti Cryfogoni Presbyter Cardinalis : eius gentilitia si-
gna sunt supra limen maioris portæ Cathedralis Ecclesiæ,
ipse igitur illam parietis faciem nouatam à Iordanō, et ad-
huc rudem pingenda curauit , & ideo ibi est imago sancti
Ioannis Baptistæ cum imagine sancti Stephani de hoc est
mentio in instrumento sancti Ioannis.

1502 Hippolitus Estensis filius Ducis Ferrariae Diacon. Card.
creatus fuit ab Alexandro VI. ann. Domini 1493. deinde
Archiepiscopus Capuæ factus an. 1496. ob. ann. 1520.
Ita Bellarm. Adde Bellarm minus primum scripsérat Hippo-
litum Iordanō proximè successisse, deinde inuenit Ioannis
Lopes, & Io. Baptistæ Ferrarij nomina successorum Hippo-
liti, quibus nos addidimus Borgiam . De hoc plura instru-
menta Thesauri , in quibus icmper appellatur Perpe-
tuus

iuus Administrator Capuanæ Ecclesiae.

Frater Nicolaus à Scombergh Germanus Ordinis Prædicatorum Archiepiscopus Capuæ fuit tempore Clemens VII. apud quem in summa semper auctoritate fuit, à Paulo III. Cardinalis creatus anno Domini 1535. eodem anno viuendi finem fecit, sedit ann. 15. ex L. Pontificum, & Card. *Ita Bellarm.* Adde Huius opus est Tabernaculum Sanctissimæ Eucharistiae, vas nemptè magnum eburneum: eiusdem absentis mandato laqueare in Ecclesia nauis factum, quod cum præsens conspexisset, amouere, & aliud longè pulchrius ponere deliberauit, mors tamen præoccupans, impedivit. Hic Parochialem Ecclesiam sancti Michaelis in Matzaniso in collegiatam crexit ann. . .

Thomas Caracciolum Neapolitanus successit in Archiepiscopatu F. Nicolao Cardinali Capuano, & cum sedisset annis decem, obiit ann. 1546. *Ita Bellarm.* Adde Hic erat Episcopus Triuentinus, & ex resignatione Cardinalis, factus est Archiepiscopus, & die 3. Iunij ingressus est Capuā anno 1546. legimus in Thesauto.

Nicolaus Caetanus Romanus Diaconus Card. creatus à Paulo III. ann. 1538. Archiepiscopus Capuæ factus est anno 1546. & cum sedisset annis tribus, renunciauit ad fauorem Fabij Arcellæ. *Ita Bellarm.*

Fabius Arcella Neapolitanus Archiepiscopus Capuæ per renunciationem Nicolai Cardinalis de Sermoneta, sedit ann. 12. *Ita Bellarm.*

Nicolaus Caetanus Card. de Sermoneta post obitum Fabij Arcellæ iterum sedit annis 12. & rursus renunciauit ad fauorem Cæsaris Colle: ob. autem anno 1585. *Ita Bellar.* Adde Nicolaus iterum sedit quia reseruato sibi regressu, renunciauerat ad fauorem Arcellæ. Hic ann. 1568. ex prescripto Concilij Tridentini seminarium clericorum instituit. In capite quadraginta die 18. Februarij Alumni colle-

collecti, habitu clericali assumpto in Cathedrali conuenientes ad seminarij domum admissi sunt . cum N. Cardinalis **Capua transiens**, seminarium visisset, illud Pio V. P. M. laudibus commendauit,

1573 **Cæsar Costa** Maceratensis , Archiepiscopus Capuae per renunciationem Nicolai Cardinalis de Sermoneta , sedet annos 29. ab anno 1573. usque ad ann. 1602. *Ita Bellar.* *Adde* Hic anno 1573. Dominica Palmarum solemniter ingressus est Capuam per portam Neapolitanam , deducta solemnni pompa ab Ecclesia sancti Lazari . Hic obiit Neapoli die 12. Februarij anno 1602. Corpus translatum est Capuam ipsa nocte , & in Ecclesia sancti Lazari extra portam Neapolitanam positum, inde ipso die 13. in ciuitatem illatum est funebri pompa. Iussit ipse, ut mortuus eadem via inferretur, qua viuens ingressus fuerat. Mirum est dictu quantus fuerit totius urbis concursus , imò , & Diœcesis. Canonici pro eorum munere exequias curauerunt : sed altero die rogante Domino Ioanne Felice ab Vua, & funeris impensas ministrante, exequias iterarunt. Inter has iteratas exequias , inuitatus ego ab ipso Domino Ioanne Felice, funebrem orationem , qualem potui in tanta cordis, & temporis angustia componere, hanc breuissimam habui.

Oratio in funere Cæsaris Costæ die 14. Februarij
Anno 1602.

SI Campanorum Ecclesia fuisti vnquam in luctu , in luctu nunc, & in squalore verseris. Cæsar Costa deces- sit è vita: an maior causa doloris ? Pastorem amisimus, an grauior potest esse iactura ? Extincto Patri iusta en solui- mus ; & quod spectaculum erit acerbius ? Spectaculum miserrimum , in quo spectatur Pater, Pastor, Præsul amis- sus. Heù quam grauis, heù quam iusta causa doloris: Amis- sus

sus Præsul : quid sacerdotes absque Præsule nostro valebimus ? Pastor amissus ; quid fieri oibis absque Pastore ? Pater amissus : quid erit orphanis ? dolendum, & flendum, non quia defunctus Antistes ; sed quia mortuus Cæsar, mortuus talis Antistes. Id est, quod exulcerat animum, hic est haud facilè consolabilis dolor. Erunt qui dignitatem ambiant : erit qui succedat in Cathedram : sed ubi illa animi (A) clementia, suavitas morum, integritas vitæ, in Cæsaris (heu) extincti Cæsaris animo collocata ? Vbi (B) gravitas illa corporis pulchritudo, & aliæ dotes, quas Natura mater abundè donauerat ? Vbi fama, celebre nomen, & alia quæ non Fortuna, sed Deo Duce, suo adhibito labore, & industria comparauerat ? Sed quid ago ? me miserum : itane breuiter tanti viri laudes perstringam ? itanè leuiter tangam ? imò cohibete flerum oculi mei, ut lingua Cæsaris ope (C) erudita parumper suo fungatur officio. Quid verò enarrem, factane singula recensenda ? Vitænè texenda historia est ? Quin, plurimum fiet, si fleru non interrupta, oratio, integratatem, doctrinam, & charitatem commemorabit.

Maxima fuit, integritas, qua fulsis doctrina, qua polluit, charitas, qua oibis profuit. Integratatem nomen eius proprium exprimebat : Cæsar à Cæsarie dictus, cum in caput ipsius nouacula non ascenderit; sed Nazareus fuerit, idest Domino consecratus. Olim qui erant Domino consecrati, crescente Cæsarie, capillis viuebant intonsis. Non ob aliud (credo) nisi ut significaretur, diuino cultui mancipandos, supra quorum caput, idest animum, nouacula, idest iniquitas non ascendit. Quia talis futurus erat Archiepiscopus noster, voluit Deus, ut puer à tam pulchra virtutum spiritali Cæsarie, Cæsar appellaretur. O præclarum Cæsaris nomen, & vitam Cæsaris integram. At neque solum in nomine expressa fuit integritas, sed in cognomine, in insignibus quasi

quasi sculpata charitas ante oculos ponitur. Quid amabo Costa significat? quid nisi sponsam? quid nisi Capuanam Ecclesiam? Eua prima Patens ex Adæ Costa: Adæ Costa Adæ sponsa: Cæsaris Sponsa Cæsaris Costa: Manus Costam arctissimè stringit, quia Cæsaris sponsi animus, Eccle-
siæ nostræ erat charitatis glutino colligatus. De eius vero

D doctrina quid dicam? Inspiciantur editi / D)Commentarij, apparebit in iure Pontificio, & Cæsareo superiore habuisse nullum. Reuocentur in mentem, quas aliquando

E habuit orationes, & (E) homiliae; apparebit quam fuerit Orator eximus. Considerentur nostræ veteris Capuae pœnita mœnia, turres, arcus, Amphiteatrum, apparebit quantum fuerit in historiarum cognitione versatus. Veniant in mentem vel priuati sermones, apparebit quantum fuerit in Hieronymi, Basili, aliorumq; Patrum lectione continuus. O virum integritate, doctrina, charitate perpetuò memorandum. Doctrina profectò laudabitur semper, cuius erit testimonium bibliotheca, licet imperfecta, perpetuum.

Illa doctrina laudabitur, quam in Romano gymnasio publicè cum laude, & admiratione omnium demonstrauit: Illa doctrina, quam post ipsum doctri Scriptores admirantur, neque semel admirans approbavit doctor ille Vrbi, &

F Orbi notissimus Martinus Azplicuetà (F) Nauarrus. Illa doctrina, propter quam fuit olim destinatus vna cum alijs

G (doctissimis item) ad restituendum (G) Gratiani volumen

H & modo ad formandum septimum (H) qui expectatur, Iuris Ponifificij librum. Perpetuò quoq; memorabitur eius

I integritas: Integritas illa, qua Cardinali (I) Borromeo, & Gregorio tertiodecimo probatus, ad tantum honoris ve-

nerat culmen. Integritas illa, qua probatus, Sexto Quinto Venetijs per triennium Apostolici Nuncij gessit munus:

Integritas illa, quam vel inuidi prædicabant. Perpetuò me-

K morabitur charitas: & memorabunt (K) pauperes Ecclesiastico

stico patrimonio, & palam, & clam sustentati, quiq; sunt in suo Gerontocomio (L) sustentandi: Memorabit hæc Cathedralis Ecclesia, pro cuius (M) patrimonio consueundo, vel perduto recuperando, sumptui (N) non pepercit. Memorabit ciuitas, & Dioecesis, quibus, et si nunquam (O) defuit in ijs, quæ ad salutem pertinent animarum; mortiens tamen ita disposuit, ita consuluit, ut nunquam sint sacerdotes idonei defuturi, qui fidei præsertim rudimenta pueros doceant. O charitate animum plenum, imò plenissimum. O Cæsar is memoriam nulla vnquam obliuione delendam. Viuet perpetuò Cæsar is nomen, viuet in omnium ore: viuet, & viuat vtinam absq; dolore. Absq; dolore fiet cōmemoratio Cæsarei nominis, si Cæsar nobis restituetur. Restitue Cæsar ē restitue Cæsar ē: Hinc te appello Clemens Maxime Pontifex: tuū est viduaræ Ecclesiæ prouidere: Tu restitue Cæsarem: Tu restitue Cæsarem. Sed quid (Auditors) verbum hoc sonat? quid est restitue Cæsarem? an opto, ut à mortuis excitetur? non ita sum inuidus, ut è loco salutis, in quo possum confidimus, reuocari velim. Opto quidem restituatur Antistes Cæsari similis. Antistes non Draco, non Vulpes: non erat draco Cæsar, quia non (P) vorabat; non erat Vulpes, quia non fallebat. Loquar ingenuè; non Tyrannus, non erat hypochrita. Vtinam aliquis talis succedat in Cathedram: hoc optandum, hoc precibus à Deo petendum. Inte: im verò lugeat quisq; quia Cæsar in illa Cathedra solitus assidere, ita est distentus inferetro: qui supra illud altare preces, & sacrificium offerebat, ore clauso, clausis oculis iacet immobilis. Qui sua præsentia hanc domum Domini, & ciuitatem illustrabat, obscuro tumulo clausus, frigidò saxo tegetur, Lugeant filii Patrem, oues Pastorem, Sacerdotes Antistitem, lugeat populus, lugeat clerus. Luge sponsum tuum, Campanorum Ecclesia, & donec alter, qui consoletur (Q) adueniat, vi-

L
M
N
O

P

Q

duitatis induita vestibus, dolens, lachrymans, plorans omne gaudium asperneris. Hactenus oratiuncula.

NOTATIONES.

Quoniam dixi coram auditoribus, qui etate me ferè omnes antecedebant, & Cæsarem Costam optimè nouerant; ideo tunc quæ satis ad commouendum animos arbitrabar, leuiter attigi. Nunc verò quoniam prodij liber de Vita Illustrissimi Cardinalis Bellarmini, Italice scriptus, in quo Cæsaris Costæ nomen, et si non expressè, capitur tamen, ideo pro veritate cogor iunioribus, & posteris quem exponere.

A Animi clementia. Innumera possem de eius clementia afferre exempla: narrabo quæ mibi scribenti nunc occurrunt. Aliquando clericus à Vicario iustè damnatus ad remigandum, eductus è fouea { secretiori carcere } ante Cæsarem ambulante in Aula transiturus erat: Cæsar timens nè aspettu vinceti miserabilis commoueretur, & iustitiae vim inferret, intravit in cubiculum, & clausit ostium. Ita vir clemens non confidebat posse intueri vincetum poscentem misericordiam, & non misereri. Altera vice, cum reus, qui, exigente iustitia, torquendus erat, troclea suspendi non posset, accitus est Carnifex ab urbe Neapo, qui funiculis manus, & pedes scitè absque perpetuae lesionis periculo, torqueret. Ambulabat Cæsar in Aula parva, vidit ab ingressu aulae maioris venientem hominem ignotum, interrogauit de illo, responsum est esse Carnificem: Tunc uno, eodemq; momento, & vestem sibi in faciem adduxit, & terga vertit, & altiori quadam voce dixit, Carnifex & abeat, abeat: soluat illi merces, & abeat. Ille ergo absqueulla mora è palatio abducatur, partim mercedem accepit, & reo neque viso, discessit. Die quodcum festo perfecta missa, domum reuersus, inuenit propè

propè schalas suæ mansionis virum, qui porrecto supplici libello exponebat, Vicarium præbere se difficilem in exequendo mandato gratiæ, quam dominatio sua concesserat, tunc aliquantulum succensus, reuertere (inquit) ad Vicarium, d'c dixisse me illas esse schalas iustitiae, has verò gratiæ. Illos tantum Cæsaris clementia ferre non poterat, qui ipsi sese opponere, & veluti cum æquali pugnare voluissent.

Grauitas. Grauitatem Cæsar domi soriq; maximam B semper ostendit, neque solum quando cum subditis agebat, sed & quando cū æqualibus, & maioribus quoque. Referam quod unus ex antiquioribus famulis eius Pompeius Angelonus mibi narravit. Cum Cardinalis Granuela Prorex Neapolitanus conuiuium multis Titulatis præparasset, inuitauit & Cæsarem qui tum Neapolim ad salutandum Proregem ipsum venerat. Animaduertit Cæsar Neapolitanos telle, debitum Archiepiscopo Capuano locum in sedendo præripere: modestè discedendi licentiam petit; causam coniectat Prorex, licentiam negat, & sibi proximo loco sedere iubet: mutuis dicteris iocantur Proceres, Cæsar verò tantam in illo accubitu grauitatem ostendit, ut Proceres dicteriorum oblisti, & ipse Cardinalis Prorex ab uno Cæsaris vultu penderent, & à mensa lurgentem nullis quisque reuerentia signis prosequeretur.

Ope erudita. Cum in seminario Capuano vixisset à die C quarta Nouembris anni 1587. ad diem 23. Iunij 1592. voluit Cæsar, ut ipse decem & septem annorum adolescentulus suo sumptu Romæ in Romano Collegio humanitatis studia reformarem: ideoque à Nouembri 1592. ad Iunium usq; Romæ in classe humanitatis eruditissimo, & diligentissimo Patri Bernardo de Angelis Neapolitano operam dedi.

Commentaria. Scriptit Cæsar Variarum Ambiguitatum Iuris libros tres, doctissimorum iudicio doctissimos.

Homilias. Cæsar primis annis accepti Præfatus, ad po-

pulum in Ecclesia publicè concionabatur tām eruditē, tām piē, tām ardenter, vt lachrymas ab auditorum oculis non-nunquam educeret. Baldassar Gyptius Presbyter sancti Rufi, illius speciatim multarum lachrymarum recordabatur homiliæ, in qua Cæsar sanctæ Felicitatis, & filiorum martyria commemorauerat. Ioannes Baptista Attendolus nostro seculo vir omni genere linguarum, & disciplinarnm insignis, in nuncupatoria quadā epistola de Cæsar's homilijs, & orationibus, & facundia testimoniu perhibet. Ego illum senio confessum audiui ad quasdam nouellas moniales cum iuuenili seruore concionantem ab altari.

F Nauarrus. Doctor hic illustrissimus & in Manuali confessariorum, & in propugnaculo Apologiae, de nostro Cæsare mentionem facit: uno in loco verba sunt. cap. 17. num. 195. Cuius rei me isthæc recognoscentem admonuit præcelens Doctor Cæsar Costa, non solum virtusq; iuris peritia, sed historiæ, atq; polioris literaturæ cognitione præclarus, nuper à Sanctiss. Domino nostro Gregorio XIII. in Referendariorum numerum cooptatus, cum antea fuisse sapientiæ Romanæ Gymnasta per celebris, & post hæc scripta, fereq; dimidium huius operis typis excussum, ante quam hic locus excuderetur, ad amplissimum amplissimæ Capuæ, Vrbis olim æmulæ, ab eodem Gregorio, vt eruditissimo, ita in eruditissimos quosq; propensissimo, Archiepiscopatum euectus, &c. Altero in loco num. 4. verba sunt: Addam tamen hic, quæ audio rei tam sanctæ, tamq; necessariæ persuadendæ profutura: Alterum quod Reuerendissimus Campanorum Archiepiscopus Cællar Costa, vir omnigena eruditione, & virtute clarissimus lib. 1. Ambiguitatum Iuris cap. 40. in hæc verba scribit. Ecclesiasticos Prælatos vehementer errare, &c.

G Gratiani. In Biblioteca, quam, morte intercedente, perficere non valuit, est parum Decreti volumen, cum scriptis
ab

ab ipso breuibus Apostillis, que cum notationibus, & correctionibus impressis cum ipso Decreto maximè conueniunt: ad emendationem Decreti Cæsar fuit electus à Pio IV. ut ipse testatur in epistola ad Gregor. XIII.

Septimum. Clemente Octavo Pontifice Maximo, de H septimo Decretalium edendo tractabatur: compilatus est liber, & ut facile doctrinam quibusq; tradi posset ad examinationum, nonnulli Codices impressi fuerunt: missus est Codex ad Cæsarem, ille mox notationes, & glossulas addidit.

Eccomeo. Qui nunc sanctus Carolus, diuino actus spiritu, cum se cunctis Abbatibus abdicaret, Abbatiam sancti Vincentij de Vulturno in Cæsarem transtulit; Cæsar verò illa in Abbatia residens aliquando, inter alia prius regiminis opera, Seminario instituto, clericos erudiri curabat. Borromeus autem Cæsaris virtutem expertus erat tum Romæ pluribus in negotijs, tum Mediolani vsus illius opera in synodo celebranda. ex Franc. de Hor can.

Pauperes. Cæsar fuit à principio Archiepiscopus pauper, K percipiens ex fructibus Ecclesie ducatos mille tantum: ab anno autem 1585. quo Dominus Cardinalis de Sermoneta obiit, integros redditus acquiuit, quos in ornatum Ecclesie, in pauperum elemosynas, in Ecclesiastici patrimonij tuitiōnem semper effudit. Quotidie singulis quibusq; pauperibus, qui ad palatium hora prandij veniebant, manu œconomi singulos semiſſes erogabat: E prandio non surgebat, nisi pauprem cum obſonio alicui pauperi, praesertim infirmo, sua manu destinasset: ego illa ipsa estate, qua me abduxit à Seminario, affiſtens illi Neapoli, duabus mulierculis pauperibus, & infirmis elemosynā: nam sua manu destinati panis, & obſonij quotidie deferebam. In Cœna Domini peracto Mando, plurimis & pecuniam, & vestimenta distribuebat, & quodam anno ex facta elargitione sic accensus ibat, ut in egressu templi obuio pauperi anulum digiti sui donauerit.

Solebat inter annum domum totam euertere, & obseruare quæ supellex esset inutilis, quæve renouanda, & quantumcumq; talem inuenisset, erogare. Solebat interdum, at non sine iucunda grauitate, tritas uestes à famulis emere, & carò, & ita famulum simul, & pauperem exhilarabat. Erant aliquot Domus honestæ, nobiles, in egestate posita, quarum sp̄ecialem gerebat curam, secretisq; elemosynis adiuuabat, adeo ut puelle dotem pro monachatu soluerit, soluturus & alteri, si illa in monasterium ingredi voluisset: erat vero dos ducentorum ducatorum. Illa aestate Neapoli custodiente me pecuniam, Virgini mantellatæ pauperi, & optimæ famæ decem ducatos, & alteri pauperi, quem Regularis commen-dauerat, duos, secretò largitus est. Nosce nunc quid Pastor cum ouibus ageret.

L Gerontocomio. In pago Sanctæ Mariæ Maioris Gerontocomium, idest hospitale senum fecit: & qui senum susten-tationi supersunt fructus, à successoribus monasterio Iesu applicantur.

M Patrimonio. Zelum Cæsar is in conseruandis rebus Ecclesiæ nosce hinc. Virum nobilem sibi semper familiarissi-mum, qui (fortasse familiaritate confisus) e pauimento templi versicolores quoddam lapides amouerat, omni familiari statis ratione postposita, excommunicatione percussit, & donec satisfecit, nec Ecclesiæ, nec sibi reconciliauit.

N Sumptus. Si feudum Arnonis, & Rocca sancti Nicolai loqui possent, ingentes enumerarent. Vnum nolo præterire: Cum de Rocca sancti Nicolai cum Principe Casertano di-sceptaret, quidam homines è Casa noua in Rocca, ut in re Capuanæ Ecclesiæ, peragebant opus: à Casertano Principe comprehensis, missi Neapilum, & detrusi sunt in carcerem. Perseuerantes illi in testimonio pro Ecclesiæ iuribus, & in carcere per menses aliquot perseuerarunt. Cæsar illos in car-cere subuentauit, familias eorum pecunia adiuuit, & tandem cum

cum gloria eductos è carcere, vestimentis, & pecunia donatos, remisit ad propria. Si Acta Consilij Neapolitani effens in promptu, appareret quot lites pro iuribus Ecclesiae sue suscepserit.

Nunquam defuit. *Diximus Cæsarem nunquam defuisse in ijs, quæ pertinent ad salutem ouium suarum; viae amus quam verè: Ipse Monialium, & Seminarij zelo maximo tenebatur. Sunt Capuae moniales, quæ regularem obseruantiam nulli ex Monasterijs Italiae inuidere possunt: sed (absit verbo inuidia) supra fundamenta, quæ Cæsar posuit, ædificij strætura tota se tollit. Monasterium N. ob extremam pauperiem in obseruantia vite communis deficit: sed profectò non deficeret si à Cæsar's decreto non recessissent. Statuerat ille certum numerum, decreuerat, ut donec congregatio ad certum illum numerum redacta fuisset, nulla amplius in monasterium admitteretur: vñsum est alijs bonum consilium aucta dote nouellas admittere: sed acta contra prudenterissimi viri decretum exitus probavit.*

Seminario. Splendorum illum, in quo ab Illustrissimo Cardinale de Sermoneta erectum inuenit, omni custodia illibatum conseruauit. Regulam præscriptam adeo dignam, ut Ludouicus Torres Archiepiscopus Montisregalis in Sicilia, deinde S.R.E.Cardinalis, per literas Cæsari significarit, se in condendis pro seminario suo statutis, præcipue vñsum editis ab ipso Cæsare. Illius Archiepiscopi literæ, statutaq; seruantur in Biblioteca. Cæsar hac in re usus est opera Patris Iulij Mancinelli è Societate Iesu, sui ex sorore Nepotis: sèpè illum patrem accibat, & per aliquot menses seminario regendo præficiebat. Mibi quoq; contigit viuere in seminario, illo Rectore, quando iubente Cæsare, & Regulam scripsit, & librum de Modestia clericorum, qui non est editus: quo etiam tempore profuit Seminario, consuetudo (et si breuis) Sertorij Caputi Consentini, & Octauij de Angelis Neapolitanis.

tani. Erant illi nouitij à Prouinciali, Patri Iulio missi ad commanendum. Possem infinita recensere: sed hoc satis.

Ipsè singulis annis mittebat, qui festinanter absq; Parochorum sumptu Ecclesias perlustraret, notaretq; an Visitationis suæ decreta quisq; adimplesse. Per se ipsum verò saltem vncquoq; triennio visitabat; & tunc doctos prudentesq; secum assumebat: assumpit primis annis Agapitum Bellominum Casertanum Episcopum, qui Concilio Tridentino interfuerat: postea verò Fabium Marantam Episcopum Caluensem sep̄sapius.

Instabat ut diebus Dominicis, & solemnioribus Rectores Ecclesiarum inter Missam Euangeliū explicarent: ideo quidam ex antiquis presbyteris unus, quò Cæsari satisficeret, homilias Ludouici Pictorij inter Missam, e libro ipso recitabat.

Vrgebat, ut Doctrinæ Christianæ rudimenta singulis quibusq; Dominicis, & in Cathedrali, & in Parochijs explicata, pueri, atq; puella memoria commendarent. Ideo quando primum Venetijs Capuam rediit, supra quingentos libellos Doctrinæ Christianæ à Patre Ledesma scriptæ, imprimi voluit, quibus Ciuitatem, & Diœcensem impleuit uniuersam: Ad hoc opus sapissime Patres Iesuitas aduocabat: aduocauit una vice Theophilum, & Constantimum Barnabitas, & non semel Sacerdotem sæcularem Neapolitanum Alphonsum Galaeotum: Magistros schola, quos in hoc opere sollicitos nouerat, amabat in primis: & propterea Sacerdotem exterum ad curatam Ecclesiam, & ad Canoniam usq; promouit. Inter prima Cesaris oblectamenta erat audire pueros recitantes Dialogum Doctrinæ Christianæ: ideo sep̄sapius clericos Seminarij accibat ad palatium, & dialogum ipsum Doctrinæ in circulo recitari iubebat: ideo cum in una Dominica ad pagum sancti Prisci diuertisset, & circa meridiem audiuisset campanæ sonum, interrogauit de signo, cumq; responsum suis

fuerit conuocari pueros, puellas ad doctrinam, mox inquit, vade ad Domnum Alexandrum (erat is Rector) dic subere me, ut huc pueros, & puellas adducat: ita factum, & postquam aliquot puellas parumper audiuit, iussit duas grandes totum Dialogum à capite recitare: dataq; benedictione remisit. Pari diligentia post Dominum Alexandrum Vetus, Decius Maiorellus, & Lucas Pisanus Rectores incubuerunt, & ceteri singuli in Ecclesijs proprijs, & speciatim ego testari possum de Octavio Cypriano Casapulli, de Luca Oldoasio Staffili, de Ioanne Baptista Piccolella Curtium. Tandem legatu pro magistris Doctrinae Christianæ in suo testamento scripsit. Legauit ducatos mille & quingētos in emptiōnem rei stabilis, & frugiferæ conuertendos: mille emptus est optimus fundus ad Maceratam: reliquis perpetuus census annuorum viginti quatuor. Integro legato fruuntur optimi Patres sanctissimæ Societatis Iesu: Quibus etiam in subisdium noui Collegij in plures vices donati fuerunt quadrigenti quinquaginta, qui ex annuis fructibus legati in unum coacti extabant, quo nunc Patres Iesuitæ volente Capitulo, fruuntur.

Cæsar in Cathedrali pœnitentiarium præbendatum instituit, cui in foro conscientia plenam concedebat facultatem. Primus Pœnitentarius suis Domus Benedictus de Dominico Canonico subdiaconus cuius deinde canonizatus, & præbenda cum annexa pœnitentiaria in canoniciatum presbyteralem euenetus est a Cardinali Bellarmino: post Benedictum obtinuit Ioann. Dom. Riccius Sacra Theologie Magist. & I. V. D. Verbi diuini concionator insignis, qui viuens canonicatu cessit: sed ante præbendam Theologalem institutam curabat, ut Marcus Antonius Laurus Rector Ecclesiæ omniū Sanctorū optimus Rhetor, Philosophus laureatus, & Theologiae moralis benè doctus, Magister Seminarij

nari, lectio nem casuum conscientiae haberet in ipsa Cathedrali, unaquaq; Dominica.

Vnum queri potest, Cur Caesar in Cathedrali non instituerit ex precepto Tridentini Canonicos maiori ex parte esse presbyteros? Accipe, quod Primicerius Perrotteus coram Domino Cardinale Bellarmino, me praesente, fassus est. Non desuerunt Vicarij, qui Cesari hoc ut faceret persuadere voluerant, at respondebat ille, esse huiusmodi rem, qua in Capuana Ecclesia sine inextricabilibus difficultatibus perfici non posset: Nisi scire verba haec fuisse virti prudentie, & rerum usu peritissimi, dicerem fuisse verba prophetæ: lapis sunt viginti, & amplius anni, nec difficultates omnino sunt extricatae. Illustrissimus Dominus Aloysius Caetanus Patriarcha, nunc S. R. E. Cardinalis, coactus est à Cathedrali subdiconorum nomen tollere, & Canonicos omnes non presbyteros Diaconos appellare: & utinam difficultatum semina vide-remus extincta.

P Non vorabat. Caesar cuig; suum ius conseruabat integrum: ideo in causis appellationum monebat Vicarium, ut maxima cum circumspectione, & cautela sese gereret: alioquin, dicebat, Episcopi in suis Ecclesijs nibili essent: ideo Decano, Archidiacono, Primicerijs, Archiepresbyteris pro eorum officijs debitam ab alijs reuerentiam non imminuit.

Cesare suarum rerum elargitor, alienarum non erat appetitor pro construenda Cappella Sanctissimo Sacramento in Cathedrali, quarebat columnas versicolares: audiuit esse in cappella, quadam Sanctæ Mariæ Maioris Patronum acciri iussit, & materiam Cappellæ inutilem, ubi profuturam placido vultu petijt: ille libentissime cessit: Caesar inspecta illius animi promptitudine, ego (inquit) poteram meo iure, capere; quia vero tam promptum te te mibi præbuisti, volo supra aignam estimationem pretium habeas.

Munera à subditis accipiebat, sed in muneribus suorum erga

erga se benevolentia tantum oblectabatur. En Octauius Cy-
prianus, nullo tunc beneficio Ecclesiastico dotatus, in capit-
anni pro more volens offerre munus, obtulit duos Gallina-
cios indianos: Tunc Cæsar; cur sic egesti? pauper es. excessi-
sti modum, nè sic facias altera vice: nè verò contristaret of-
ferentem, accipit oblatum.

Alter qui consoletur. *Venit optimus Consolator Do-*
minus Cardinalis Bellarminus, Cæsare tum dignitate, tum
regulari instituto, & erga S. R. E. meritis, opinioneq; sancti-
tatis certè maior. De hac successione loquitur Card. Baron.
tom. I. anno 968. verba sunt.

His verò diebus, quibus hæc scribimus (quod non ta-
cendum) maximum accessit eidem Ecclesiæ ornementum,
dum vacante eadem sede, obitu Cæsaris Costæ Archiepi-
scopi, mei in iure ciuili publicè interpretando olim in Vr-
be præceptoris; delectus est à Sanctissimo Domino nostro
Clemente Papa VII I. ad nobilissimæ Ecclesiæ regimen
vir doctissimus, ac religiosissimus, Robertus Bellarminus
S. R. E. Cardinalis, virtutum meritis toto Christiano Orbi
conspicuus, exoptatus votis, collaudatus suffragijs, atque
exceptus plausu, illud sacro Collegio conclamante,
DIGNVS DIGNAE. Aduentu igitur tanti viri exhibi-
larata Ecclesia Capuana, merorem deposita, sed Cæsarem
collaudare non desijt: Illustrissimus autem Cardinalis male
persuasus venerat Capuam, credebat inuenturum se in clero
pessimos mores, maximam ignorantiam, & Ecclesiarum de-
stitutionem, quas Capua triginta annos pastore caruisset:
at rem omnino aliter se habentem inuenit, & Cæsaris me-
moriā properea veneratus est maximè. Inuenit Ecclesiā
omnes benè cultas, clerum benè compositum & parochos om-
nes mediocriter plurimos verò plusquam mediocriter doctos.
Voluit experiri quanta literatura esset in Parochis, & colla-
tionis caluum conscientiae in palatio corau Dominatione.

sua iussit: audiuit in prima collatione de propositis argumen-
tis magistrorum modo differentes: gausus est valde, & in
familiari colloquio & mihi, & alijs fassus est sese rem longè
aliter inuenisse, quam Romæ audierat. Hæc omnia verissi-
ma sunt, notissima sunt, & tamen (prob Deum immor-
talem) reperiuntur, qui optima tempora calumniantur.

Adhuc extra occasionem ab oratiuncula nobis obla-
tam, supersunt nonnulla, quibus respondeatur. Carpitur
tempus Cæsarianum, quasi tunc impunè licuisset deambu-
lare, & negotiari in Ecclesia Cathedrali sicut in foro,
& gerulis, seu baiulis oneratis humeris per illam trans-
ire: At verò Caesar adeo abhorrebat deambulationes, & nego-
tiaciones in templo, ut nè colloquitiones & nè quæstus elec-
mosynarum quidem ferret. In festo quodam solemni vespe-
ras celebrabat, e cathedra nobiles quosdam colloquentes vi-
dit, magistro Cœrimoniarum mandauit, ut duos Seminarij
clericos mitteret, qui colloquentes illos nomine suo monerent,
& quotquot alios in Ecclesia colloquentes reperissent. Quid
cum duobus cuiusdam Fratriæ quæstoribus egerit, taceo: di-
co tamen in Quadragesima iusu Cæsaris dum concio habe-
batur, binos Seminarij clericos, singulis Ecclesiæ portis desti-
natos, qui transeuntes arcerent, puerosq; tumultuantes com-
pescerent: neq; baiuli, seu geruli vulgo facchini humeris one-
ratis, sed quidam pueri obsoniorum portiores per Ecclesiam
transibant, quorum transitus in septo choro psallentibus Ca-
nonicis impedimento non erat. Carpitur & tempus idem,
quasi tunc in Cathedrali Cœrimoniarum obseruantia non
viguisset: At verò Caesar senio consecutus, & vix anno di-
stantis ab obitu, Cœrimoniale Romanum à Papa Clemente
VIII. euulgatum vidit, quare usum eius in Ecclesiam suam
introducere non valuit. Caterum Ecclesia Capuana habe-
bat Cœrimonias suas proprias, quibus utebatur, & omni
pietate, ac solicitudine custodiebat: ex quo factum est, ut
alt-

aliquando orta inter Canonicos propter cœrimonias contentione, vocaretur ad illas vel reformandas, vel augendas Arduinus Biandra, qui Neapoli Vicariatum gesserat, quiq; sacrorum rituum apprimè peritus habebatur. Quid amplius? illo tempore cum sacrorum ordinum dedecore sacris iniciati inferiora, & vilia ministeria exercebant in Cathedrali: at verò Cæsar nullum constitutum in sacris assumebat, ut inferiora (absit ut dicam vilia) exerceret munia; sed ut prudens paterfamilias, seruum super pauca fidelem, supra multa constituebat: Quos in inferioribus ministerijs pios, & fideles experiebatur, libenter souebat, in schola seminari doceri concedebat, sacris iniciabat, & presbyteros ordinatos de honestiori servitio prouisos dimittebat. Postremo carpitur Cæsur, quasi Cappellam Sancti Pauli statam in palatio, conuerterit in cellam penariam: At in illa non erant vase olei, non acerui caseorum, non perticæ salitarum carnium, non id genus alia, quæ mente concipimus quando penuarie cellæ non men audimus: erant ibi scrinia pauca librorum plena, scriinium cereorum ad usum Ecclesiæ, tabula cum ornamentis Ecclesiasticis, & cum vestimentis communibus ipsis: excusenti nihil nisi aliquid conjecture saccharo: bæc erat cella penaria: Ego plane pium scriptorem vehementer obseruo, & maximè veneror, sed æque doleo pietatem eius falsa calumniantium relatione deceptam: ego abusus, quos Card. Bellarminus inuenit, non probbo, nec excuso; sed improbo inuidos, & accuso malevolos, qui non cogitantes quantam filiuam abusuum securi Sacri Concilij Trid. exciderit Cæsar, leuia quædam exagerant, amplificant, & quasi mortifera peccata proponunt. Accedat quod Cæsariana tempora vindicet à calumnijs, omni exceptione maius Domini Cardinalis Bellar. testimonium publicum Epitaphium dico, ab ipso Domino Cardinali Cæsari positum.

CAESARI COSTA CAMP.

Præfuli, cuius spectata virtus in regenda Ecclesia Ann. ferè XXX. Mœrore funeris, ac omnium ciuium lachrymis indicata est. Rob. Tit. S. Mariæ in via Presbyt. Card. eius successor, hoc sep. pos. an. MDCLII. obijt Prid. Id. Feb. MDCLII. Aetatis suæ ann. LXXI.

1602

Robertus Bellarminus Politianus, ex ordine clericorum Societatis Iesu assumptus, Cardinalis Presbyter à Clemente VIII. creatus anno 1599. deinde ann. 1602. Archiepiscopus Capuæ factus. *Ita Bellarm. Adde Mortuo Clemente VIII. pro electione Pontificis Romani profectus*, mense Martio ann. 1605. Capuam amplius non rediit: sed Ecclesiam in manibus Pauli Papæ V. resignauit.

Nunciato Romæ Cæsaris obitu, Clemens VIII. ex proprio motu Cardinali Bellarmino Capuanam Ecclesiam defert: Aduolat fama, nunciatq; Cardinalem magnum Dei seruum à Pontifice Maximo nominatum Archiepiscopum Capuæ: Famam à Domino Cardinali ad Capitulum, & ad Ciuitatē literæ consequuntur: mox à Capitulo Decanus cum Diacono, & à Ciuitate duo Cōscripti legantur, qui D. Cardinali gratulentur, significantq; summo cum desiderio ab omnibus expectari. Cardinali quidem nihil magis erat in votis, quam Capuam aduolare; sui tamen consecratio à Pontifice Maximo peragenda, in dies dilata retardabat. Consecratus, Capuam venit, & solemni ritu excepitur die Maij quarto, qui illo anno 1603. in Sabbatum incidit.

incidit. Interim certa fama circunfert peruenisse Archiepiscopum Cardinalem magnæ sanctitatis virum, qui altera die, scilicet prima Dominica Maij, solemnem Missam faciet, & plenariam Indulgentiam speciali Pontificis indulto concedet. Capuæ prima Dominica Maij ob translationem sancti Stephani, & synodus Dioœcesanam, quæ illo ipso die etiam circunducta processione celebrantur, celebris est. At illa vice clerus præter solitum frequentissimus, ac tota penè Dioœcesis in urbem confluxit, magna satis viorum, atque mulierum multitudo replebant templum, atrium, & vias quoque certabant omnes Pastorem propriùs intueri, multi precatorijs calculis etiam tangere. Cardinalis vultu rubicundus, processionis fatigatione rubicundior, cernens interdum deuotionis ergo se tangi (ut qui erat humilis corde) ægreferens, magis erubescet. Igitur mane celebrata est ab eo Missa solemnis, meridie synodus, in qua, cum nondum esset rerum Ecclesiæ suæ gnarus, postremæ synodi confirmavit acta. Transegimus diem omni tempore commemorandum.

Deinde Capitulum ex more charitatum offert nouo Prælato: recusat ille: Capitulum nè respuat oblatum, obsercat: ille precum rationibus cædit: Iubet verò nè quid exigant à pauperibus, vel ab inuitis. Ex illa pecunia Templum reformat, & Archiepiscopale palatium. Templum antiquæ formæ habebat in media naui chorum septum, & in capite cathedralm post altare maius; & in una alarum schalas palatio conjunctas, & in altera portam foro venali peruiam. Palatium erat per amplius, sed quia male dispostum, suæ familie minimè capax: Igitur Cardinalis in palatio vel portas alias occludens, aliasue nouiter aperiens: vel cameras amplias nouis parietibus dividens, totum toti familie commodum reddit. Et in templo chorum amouet à media naui, & sub Abside circum altare maius collocata

Cathe-

Cathédram ad chori dextrum latus adducit, supra chorum à dextris organum, à sinistris scholam cantorum apat: scholas verò diruit, ac ita nouè disponit, vt in Templi muto sit tantum eārum inferior porta. Ex tabulis lapideis, & versicoloribus, quæ erant in fugestis chori, partim nobile pulpītum in media naui compingit, partim Sanctissimi Sacramenti cappellam à Cæsare Costa inchoatam exornat. Templo sic expedito, eiusq; facie vel vni prospectui tota conspicua, statim apparet, portam fōrō peruviam afferre templo multum incommodi, ac indecori: ideo illam occludit, & pro illa alteram in atrio aperit.

Qui verò de templo manuacto tam sollicitus erat, longè maiori templorum spiritu alium, idest animarum cura detinebatur. Vix Capuam attingit, & in sacrarium Cathedralis Ecclesiæ conuocat clerum, & cohortarur ad honeste viuendum: præterita criminā condonat, nec eorum habiturum se rationē assūuerat, si qui forte criminofus existens, iam inde vitam mutaret in melius. Vix Capuam peruenit, & de instaurando monasterio sancti Ioannis anxius cogitat: ea de causa cum Sacra Congregatione per literas agit, & nisi perfecta re non conquiescit: ex præscripto nāq; sacrae Congregationis cuncta disponit, & tandem per quatuor menses ante suum à nobis abscessū viginti duas puelas cum vniuersæ ciuitatis ingenti plausu religioso vestit habitu, nouitas facit. Vix Capuæ consistit, & verbo Dei prædicando se tradit: Vrbem ingreditur 4. Non. Maij, & post Idus in festo Ascensionis ascendit in pulpitum. In illa prima concione promittit se diebus Domicis, & festis omnibus concionaturum: quam profectò consuetudinem, excepto quadragesimæ tempore, semper tenuit, nec intermisit; et si quando Visitationi insistens non concionabatur in Vibe, concionabatur in Pagis, ubi, si populus erat adeò frequens, vt ipsum ab altare loquentem commodè audire

non

non posset, in pulpum ascendere non deditabatur: Quo honore (quod ego scio) pulpum sancti Prisci, & Grazzanisij gloriantur. Primo anno explanauit lectio nes epistolarum: Secundo sequentia Euangeliorum: Tertio sermonem in monte, sed non absolutus. Concio nihil vanum, seu inutile prorsus habebat: ad profectum animarum singula quæq; verba dirigebantur. Maximus Doctor quandoq; docebat altissima, sed erat in eo præclara facilitas. Miratus sum ego non semel quomodo verbis ordinarijs explicare potuisset, quæ vix scholasticis verbis ab alijs explicantur. Amantissimus pastor oues commonebat, & erat in eo mira suauitas: non minarum asperitate, non vocis contentione, at subafficto vultu, quasi eleemosynam petens, vitiorum odium, & virtutis amorem ab auditoribus expetebat. Huiusmodi conciones efficiebant, ut deuotio feruesceret in ciuitate: iam aleæ ludus etiam honesti profligati fuerant: vix perditus aliquis è vili plebecula perditam aleæ domum intrabat. Eram ego in porticu sancti Eligij cum quibusdam non minus honestis, quam nobilibus viris, cumq; de concione Cardinalis habita mane sermo incidisset, unus, credite mihi (inquit) vidi hoc mane Cardinalem afflictæ facie constringentem humeros, & abiit à me ludendi voluntas.

At verò pro extirpandis abusibus præter continuos concionum labores, literis, colloquijs, secretisq; potissimum monitionibus vrebatur. Literas quidem pastorales ad Capitulum scripsit de reformando modo psallendi: Ad moniales sancti Ioannis de vita communis, & paupertate seruanda: colloquium habuit cum Magistratibus ciuitatis pro tollendis iniustitijs exigentium gabellas ab Ecclesiasticis: secreto monuit quemcumq; sciuit à recto tramite declinasse. Sed planè non his tantum rationibus deuotio seruescerat in ciuitate, sed erat communis, neq; parui fer-

uoris potissima ratio, quod verbo doctrinæ præibante exempla vitæ, exempla virtutum omnium, & præcipue mansuetudinis, humilitatis, misericordia, & charitatis.

Erat Cardinalis adeo mitis, ut ab eius mansuetudine quidam pseudozelotes scandalum passi murmurarent, non puniri delicta: peruenit murmur ad Cardinalē, qui, ut erat mitis, non excanduit: sed inter prædicandum in festo sancti Gregorij Nanzianzeni die Dominica mansuetudinem suam a phædozelorum indignatione defendit. In quam defensionem suavi quadam dexteritate concionis cursum inflexit: exposuerat totum euangeliū. *Vos estis sal Terræ:* dictaq; omnia ut sancto Gregorio Nanziazeno conuenirent ostenderat: Tum se Gregorij Nanziazeni in primis deuotum afferuit, & præcipue deuotionis causam reddidit quandam utriusq; vitæ similitudinem, Gregorius (inquietabat) fuit religiosus, ego in Societate Iesu professus: ille Episcopus; ego, licet indignus, assumptus ad onus Episcopale: ille scriptor Ecclesiasticus; ego etiam libros aliquot scripsi ad communem utilitatem Ecclesiae: ille de Virginitate insigne carmen scripsi, ego adolescens cum poeticis delectarer, primos quois scripsi versus, de Virginitate scripsi: Et tandem si illi facilitas animi, atq; clementia criminis loco obijcebatur; de me, ut accepi, sunt qui doleant, quod delicta non puniam: sed rogo vos quomodo puniam delicta quæ ad me non deferuntur? quomodo puniam delata, si adhibita diligent inquisitione non copero ea esse qualia deferuntur? an non est punire, si punire non est ad vindictam profecto sacerdotes Magistratus ad vindictam puniunt, Episcoporum vero est punire ad emendationem: habenius exempla Ambrosij, Augustini, Nanzianzeni nostri, & aliorum Sanctorum Antistitum. Igitur ego poenas infligā quibus peccatorum animas conuerti, emendati, & saluas fieri posse confidam, & sperem. Hæc mitis Antistes in illa concione.

Erat

Erat Cardinalis verè humilis corde: vir enim undequaq;
doctissimus, eminentia scientia non inflabatur: Si quis vel
paulisper doctus pro re, de qua cum eo agebat, librum
citasset, & ostendisset, non despiciebat; immo audiebat li-
benter, & verba citati libri simul expendebat. Egit ita cum
pluribus, mecum quoque monuerat me dictum sibi intro-
duci in Mon. sancti Ioannis abusum quendam in recep-
tione Monialium . . . Reuenter ego, Credere me
non esse illum abusum: ostendi Cajetani sententiam in
summula: legit, relegit, expedit verba; sibi meti ipsi satisfe-
cit, & permanere me in meo sensu permisit; vir in tanta di-
gnitate, & potestate constitutus, priuatam personam sese
gerebat: optimè nouerat quæ pertinenter ad dignitatem,
illa non prætermittebat, nè dignitatem contemnere vide-
retur; ut cum aliquando suffraganeus quidam veniret ad
salutandum ipsum, veniretq; cum habitu breui: ipse Epi-
scopo nunciari mandauit, suffraganeum non venientem
ad ipsum in habitu decenti, ab ipso excipi non decere. In
his, quæ non erant dignitatis, vel iurisdictionis, esse se Car-
dinalem, & Archiepiscopum obliuiscetur. Quadam vice
hora tarda, accensis luminibus, cum à cubiculo suo in
suam proximam bibliothecam me introducere voluisse, conante me candelabrum accipere, & deinde velum inter-
mediae portæ dimouere, ipse manu sua candelabrum acce-
pit, ipse velum manu sua dimovit.

Erat Cardinalis verè misericors: pia loca iuuabat: paupe-
res domos alebat: puellas dote consignata maritabat: Ado-
lescentulos studētes Neapoli sustentabat: Infirmis necessa-
ria subministrabat: peregrinis habita ratione viæ maiorem,
vel minorē eleemosynā erogabat: vir misericordiae viscera
sua nulli claudebat: in eleemosynis erogandis totus effu-
sus: de paupertate iuuanda semper cogitabundus: bona
Ecclesiastū esse pauperū bona; verbo, & opere demōstrabat.

Erat Cardinalis plenus charitate erga Deum , & proximum: si visitabat Ciuitatem , si celebrabat synodum prouincialem, & Diocestanas ; si collationes casuum conscientiæ inter parochos haberi mandabat, & intererat: si expositionem vel in fidei symbolum euulgabat , vel in psalmos elaborabat , si ad scitis prudentibus viris de statu Ecclesiæ tractabat, si officium matutinum, vel vesperinum in choro persoluebat; si munera, imò munuscula respuebat; si intatus in diuersis Ecclesiis , & Oratorijs Missæ sacrificium offerebat , in omnibus non quæ sua erant ; sed quæ Iesu Christi , quærebat, & in eo semper erga Deum , & proximum charitas elucebat.

Sed ecce dum bonus pastor oves à Deo sibi commissas verbo, & exemplo diligentissimè pascit, funesti nuncij nos perturbant : Cardinalis enim de Romani Pontificis obitu certior factus , occurrente Dominica secunda quadragesimæ, pro prædicatore ascendit in pulpitum, de Transfiguratione Christi concionatur , & suum in crastino Romam ad conclave discessum annunciat : dicit dubitare se de reditu suo , quoniam multa contingere poterant , propter quæ redire non posset. Collachrymant multi : altera die (erat Aquinati sacra) celebrata Missa in Cappella palatij, iter arripere, ad Ecclesiam descendit , Sacramentum adorat: multi viri , & multæ mulieres, instante concionis hora, conuenerant : vt ab adoratione surgit , mulieres illum circumdant, iter impediunt, tangere volunt, lachrymantur, & eiulant : magna cum difficultate expeditur ab illis : in viris etiam vidit non minora signa doloris de suo discessu. Tūc qui ouium suarum lachrymas vidit, lachrymas omnino cōtinere non potuisse visus est. In atrio Templi lecticam ingreditur , incedit per viam ciuibus expectantibus plenam, benedicens cunctis, urbem ingreditur, & cum magno Canonorum, & nobilium comitatu, Suessam illo die peruenit

nit: itaque Cardinalis Capuæ mansit annos duos , menses decem, dies quatuor , scilicet à die 4. Maij ann. 1602. ad diem septimum Martij ann. 1605. obiit autem Romæ die 17. Septembris 1621.

1605

Antonius Caetanus post Archiepiscopatu[m] acceptum, Natus Germaniæ, & deinde Hispaniæ sub Paulo V. cum S.R.E.Card.assumptus à Gregorio XV. obiit an. 1624.

Vix sesquianno, multis longisq; vicibus interrupto, comoratus est Capuæ : ipsum namq; Apostolica Sedes in Germania , in Hispania , & purpuratum Romæ magnis in negotijs occupatum semper habuit : eius felicem in omni graui negotio peragendo dexteritatem ab Vrbe, & ab Orbe prædicatam audiuimus: Absens Ecclesiæ suæ non immemor, si euentissimè per literas Vicarium admonebat: beatissimi fuissimus si literis Amantissimi patris quisq; fideliter obtemperasset. Capuæ degens, patrem communem selec[t]abuit, & gratissimus omnibus extitit. Canonicorum paci quam Cœrimonialis usus aliquantulum turbarat ; adhibita deputatorum à Capitulo congregatiōne, studuit, scriptisq; Ritibus consultum voluit . Ut primū Capuam venit, M[ari]trices à nundinis , publicis tabernis , hospitijsq; expelli mandauit : quando ab Hispania rediit, clericos nonnullos semilaicos à clero deiecit , & in ultima synodo Diœcesana constituit ut parochi diebus festis inter missam symbolum Apostolorum , orationem Dominicam , & legis præcepta vulgari lingua , audiēti populo recitarent. Acta non sine fructu res : cur omnino dimissa ? Quid tandem ? Capuanæ Basilicæ Canonica Cappis , & vacationibus à Greg. Papa XV. ad nouum ornatissimæ Ecclesiæ decus insignita , Domini Antonij Cardinalis Caetani voto , & intercessione tantum munus acceptum refert.

Aloysius Caetanus Antonij nepos, Patriarcha Antiochenus, Anno 1622. assumptus Coadiutor post obitū patruj

1624

patrui Archiepiscopus : & ann. 1626, ab Urbano VIII.
creatus S.R.E. Cardinalis: mox de Archiepiscopatu dimit-
tendo tractauit, & obtinuit ab ipso Pontifice Maximo.

Breuis quidem Aloysij Pontificatus ; at in eo magna vi-
dimus: vidimus in iuuenili pectore caniciem Apostolicam:
vidimus Archiepiscopum , qui cum esset quoq; Canonici-
cus , noa in festis tantùm , sed tertia quaq; suæ viciis heb-
domada continuò, vel algentissimo tempore, descendit in
chorum, & septem horis , missis , processionibusq; vt de-
cet Episcopum , religiosius psallens interfuit : quiq; mani-
bus, pedibusq; contendit, vt diebus festis puellæ à paren-
tibus ad audiendam Missam adducerentur, obtinuitque.

Vidimus Pastorem, qui Ciuitatis, & Dioecesis visitatione
perdurante, toto illo vnius anni fermè spatio nec à visita-
tis, nec à visitandis , nec ab ullo clerico nè permínimum
quidquam accepit : quiq; clericorum insolentiam , & im-
modestiam omnino se ferre non posse demonstrabat.

Vidimus anno Iubilæi Pontificem Capuae peregrino-
rum ore benedictum ; illo siquidem anno cohortatus cle-
rum ad hospitalitatem, exemplo suo præiuit. Domum ho-
spitalem præparauit , & clericis, vel etiā laicis obsonia sub-
ministrantibus , ipse solus panem , & vinum continuò sub-
ministrauit . Imò cum Vicarius clero apprimè nobili , &
apprimè diuiti ob quandam inobedientiam pro salutari
poenitentia iniunxit , vt per integrum hebdomadam pe-
regrinis cœnam proprio sumptu præberet; ipse Vicarij sen-
tentiam approbans, declarauit illam de obsonio tantùm
intelligendam , non de pane, & vino, quæ præbere perpe-
tuò suum à principio esse voluerat . Peregrini ex Apulia,
Calabria, & Sicilia Romanam euntes, vel inde redeuntes, ad
hospitium Capuanum magno numero confluabant : vere,
estate , autumno trecenti ferè semper , sæpissimè qua-
drigenti, pluries quigenti, sexcenti, & tribus vicibus amplius
mille

mille: Reficiebant pedum lotione primū, deinde sufficien-
ti cœna, tum lectorum quoq; vel in hospitio, vel extra, par-
tim in palatio, partim in priuatis domibus exhibita com-
moditate: sæpè Illustrissimus ipse, præter consuetum pa-
nem, & vinum, obsonium aliquando præbebat: & saltē
semel per singulas hebdomadas duodecim peregrinorum
primus omnium pedes lauabat, & mox primis, secundisq;
tabulis assistebat vidiss̄es peregrinos Archiepiscopi vultum
contuentes, ut Angelicum collaudantes, & eo exhilaratos,
Dominum benedicentes: vidiss̄es profecto Capuae Roma-
ne hospitalitatis imaginem: Quid plura? vidimus in uno
Aloysio, vidimus, & admirati sumus in ipso Cæsaris graui-
tatem, Bellarmini mansuetudinem, Antonij patrui dexte-
ritatem, & horum omnium in omnibus zelum.

Hieronymus Constantius Neapolitanus, per renuncia-
tionē ab Aloysio Cardinali Caetano factam, ex Epi-
scopo Triuentino, Archiepiscopus Capuae, possessionem
acepit per procuratorem mense Martio in festo sancti Gre-
gorij Papae: solemniter est ingressus in Ascensione Domi-
ni, die 12. Maij, exceptus à ciuitate cum extraordinarijs læ-
titiae signis. Via à porta Neapolitana, per quam est ingre-
sus, ad Templum usque habuit frequentissimos arcus ex
viridi myrto, & parietes ab utroque latere sericis, & atta-
licis ornatos: conductus est chorus canentium maioribus
tibijs, in festo Sanctissimi Sacramenti conduci solitus: in-
uitata est Militum cohors, ut in statione, transeunte Praela-
to, sclopos vacuos plumbo, lætitiae causa in cœlum explo-
derent; Columnæ Templi velis ornatae, symbolis, & Epi-
grammatibus totæ superornatae: exceptus est cum tanto
gaudio, cuius virtutem alto præconio præeuolans fama
prædicabat, & Domini Aloysij Cardinalis Caetani ad Ca-
pitulum literæ commendarant.

DE CONSTANTINO MAGNO IMPERATORE.

Constantinus Magnus Imperator, quem plures Latini iustum, & sanctum arbitrantur, à Græcis Kalendario Sanctorum adscriptus reperitur, & Maij die vigesimo primo annua celebritate recolitur. De hoc agit Petr. Natal. lib. 5. cap. 26. & hic Philippo Ferrerio creditur esse Constantinus ille, cuius, Bouæ Ciuitate ulterioris Calabriae Patriarchæ Constantinopolis aliquando subditæ, & reliquæ habentur; & festum dicto Maij vigesimo primo die celebratur. Hic igitur Constantinus Magnus post an. 324. quo baptisma suscepit, & ante ann. 333. quo migrauit ad Dominum, in urbe Capua Basilicam condidit, de qua Anastasius Bibliothecarius in sancto Silvestro sic loquitur.

Eodem tempore fecit Beatissimus Constantinus Augustus intra urbem Capuam Basilicam Apostolorum, quam cognominauit Constantinianam ubi posuit dona hæc: Patenas argenteas duas pensantes singulæ 20. scyphos argen-

- A** teos tres pensantes sing. libras 8. (A) Calices ministeriales 15. pensantes sing. libras duas. Amas argenteas duas, pensantes singulæ libras decem. Candelabra ærea in pedibus B denis, pensantia singula lib. 180. (B) Pharanthara ex ar-
C gento triginta, & donum quod obtulit (C) possessionem in territorio Menterno. Massam Statilianam præstantem D (D) solidos trecentos, & quindecim. Possessionem in terri- torio Cagetano præstantem solidos octuaginta quinque: Possessionem Paternum territorio Suestano, præstantem E solidos centum quinquaginta. Possessionem ad Cetum (E). territorio Capuano, præstantem solidos sexaginta. Posse- F sionem in eodem territorio (F) Suestano Guronicā, præ- stantem solidos quadraginta. Possessionem leonis præstan- tem solidos quadraginta. *Hactenus Anastasius.*

NOTATIONES.

Calice ministeriales. Ministeriales dicebantur quo-
rum erat usus in altaris ministerio, scilicet in sacri-
ficio Missæ: erant enim alij calices pro ornamento tantum
Ecclesie, qui vel pendebant, vel trabibus insidebant: ita ob-
seruabis opud Anastasium præsertim cum Leone III.

Pharacantaras. Apud Anastasium frequentia sunt hæc **B**
nomina Pharus, seu Pham, seu Pharum: & Cantharus, seu
Canthara, seu Cantharum; & Pharuscantharus, seu Pha-
racanthara, seu Pharū cantharum: Pharus erat vas am-
plum capiens vas alterum, in quo ardebat oleum, vel cera:
Vas autem in Pharo positum dicebatur lucerna, lampas,
candela, cereus, & ceraptum. Pharus solebat cingi corona,
qua sustineretur, atq; etiam superponi Gabathæ, id est pa-
tella planæ: sed pleriq; lucernæ, lampades, & candele absq;
pharo coronis sustinebantur. Habant Phari formam
alij crucis, alij corone, alij Reibis, alij aliam: & alij pen-
debant, alij in cerostatis, id est in fulcris humi fixis colloca-
bantur. Scribitur in Benedicto Tertio Pharus tante m-
agnitudinis, ut haberet mille trecentas septuaginta cande-
las: sed arbitror ibi Pharam non significare vas, sed ma-
chinam, & qua plurima lumenum vasa penderent: ut est ho-
die quod dicimus lampadarium, & antiquitus policandilum:
scio tamen consueuisse in una lucerna, seu candela plu-
res flamas ardere, dictasq; lucernas illas polimixas, quasi
multarum narium; & capitulatas quasi multorum capitum.

Cantharus, vas amplum quod vel Thus, vel oleum, vel
ad manus lauandas aquam continebat: saepius ornatus tan-
tum causa suspendebatur. Videlur primùm habuisse nautigij
formam & qua Bacchi poculum (ut scribunt) appellabatur
Cantharus: & fortasse hinc est, ut nostris quoque tempo-

ribus thuris acerra Nauiculae formam retineat.

Pharus cantharus, Bulingero in opusculo de Donarijs videtur esse pharus adiunctus Cantharo, ita ut in Cantharofuerit oleum, in Pharo lumen. Mibi videtur magis verissimile Pharum cantharum suisse Pharam, qui Cantharo superpositus, ab eius medio surgens, eminebat proferens lumen: hoc mihi videtur verisimilius, nam simili modo Pharus Gabbathæ supponebatur. Pharacantharus ergo à Pharo non differrebat usu, sed meliori forma. Ceterum quia Plinio lib. 11. cap. 37. Cerostratum est picturæ genus, & creditur esse quo ramenta cornium varijs coloribus tincta ligno inseruntur ad vermiculatum opus efficiendum; ideo opinor fulchra cereorum dicta cerostrata suisse opus ex oße vermiculatum, vel ex ossè solidum.

C Possessionem. Passim apud Anastassium mentio est Possessionis, Fundi, & Massæ, immo & Domus cultæ: quæ nomina quomodo inter se differant, inuestigemus. Et plane Possessio est rei immobilis proprietas, ut prata, vineæ, sed præcipue ager latè patens: absq; tamen ædificio, quem hodie Startiam appellamus: locus sine ædificio (inquit, Iure-consultus l. Fundi ff. de verb. sign. & ibi Alciat. & l. interdum, eod.) in Rure ager appellatur: Agri autem latè patentes publici, priuatique (vt scribit Festus) appellantur possessiones. Fundus, est ager cum ædificio, quem hodie nominamus la Massaria. Massa in hunc usum non est ab antiqua latinitate usurpatum nomen; est meo iudicio ager frumentarius, latè patens, habens ædificium cum familia rusticorum: sanctus enim Gregorius Papa lib. 1. epist. 42. scribens ad Petrum Diaconum in Sicilia, hac habet: Scripta mea ad rusticos, quæ direxi, per omnes massas fac relegi, ut sciant quid sibi contra violentias debeant defendere, &c. Ergo in Massis habitabat Rustici, quibus relegenda erat literæ sancti Gregorij. Hinc ipse latissimum campum, vulgo Maz-

Mazzone non à nomine Francico Maggione, sed ab hoc nomine Massa puto deriuatum, ut à Startia Starzone, sic à Massa Mazzone barbara deriuatione descendit, & à Massa quoque la Massaria. Domus culta erat primaria quedam villa, ad quam diuersæ possessiones, seu fundi, seu Massæ pertinebant, sicut hodie feudum.

Solidos. Didacus Couarruias lib. veterum collatio num D
mismatum cap. 3. num. 4. & S. 2. num. 5. post multos lures-
consultos, valorem solidi aurei pendens, affirmat solidum
aureum dici, quia integer est, nec est remissis, idest ex di-
midia aurei parte constans; nec tremissis, idest constans
ex tertia tantum parte; addit solidum ab antiquis Impera-
toribus cusum, maiorem fuisse cuso à Constantino, & succe-
soribus: Constantinus enim ex tertia parte diminuit. Erat
aureus ille antiquus quarta pars unciae, recentior autem
sexta. Ille antiquus aureus estimabatur vigintquinque de-
narijs argenteis, recentior autem decem & septem: quare
cum solidi, quos notat hic Anastasius, sint in summa sex-
centi nonaginta, videntur non multum excedere summam
(more nostro) ducatorum mille.

At Alphonsus Ciacconius in Sylvestro, loquens de Constan-
tiniana constructa Capuae, inquit: Cui donauit quinqua-
ginta quinq; mille septingentos & quinquaginta aureos
coronatos, vel scutatos in ornamentum, & splendorem
divini cultus, duobus mille, sexcentis alijs aureis simili-
bus censu annuo sacerdotibus, & reliquis clericis perpe-
tuò alsignatis, qui in eadem Basilica ministrarent.

Ad Centum. Scimus circa Marciānum esse cāpum qui E
dicitur à Cento quiq; Ecclesie Capuanæ fuisse, & in Em-
phyteusim concessus non ambigitur propter annuos Canones
à possessoribus olim solntos, & his quoq; temporibus magna
ex parte solui consuetos.

Suezzano. Legimus in quodam instrumento Thesauri F

Casale Sorbelli in Sueßano territorio fuisse in dominio Ecclesie Capuanae usque ad ann. 1389. hodie illius Casalis Ecclesia tantum ad ipsam Capuanam Ecclesiam pertinet.

Tandem volo te monitum, Amice lector, ea quæ de cultu Constantini Imperatoris adducta sunt, non ideo adducta fuisse, ut à Capuana etiam Ecclesia aliquo modo Constantino cultus adhibeatur: nunquam enim id factum à Romana, & Latina Ecclesia: & Siculi, & Calabri tantiū coluerunt, quādiū eae Provinciae per Schismaticos Orientis Imperatores per vim abstractæ, Græcanicum & ipsæ ritum sunt imitatae; quem tamen postea deseruerunt, ideo de Constantino illo confessore, qui Bouæ colitur, libentius credam, quod (ipso Ferrerio teste) nonnulli putant, illum scilicet non magnum Imperatorem, sed Bouensem extitisse ciuem. Quæ autem sit Ecclesia Constantiniana, habes supra in sancto Rufino.

DE SANCTO PAVLINO EPISCOPO NOLAE.

Sanctus Paulinus, Episcopus Nole, duo quæ notemus offerunt: alterum eis, Basili Presbyteri Capuani commendatio, alterum Iuliani Epithalamium.

De causa Basili ex epist. ad Amandum 2. quæ est n. 21.

Præterea rogo, ut epistolam meam ad filium nostrum Daducium, etiam si in Gallijs agit, sineulla dilatione facias ab Episcopo transmitti per conseruum fidelem, & impigrum. Si clericum fortè noluerit occupari, vnum de Alingonensibus dignamini mittere, cum Epistolis vestris, quibus literæ nostræ iuuentur: dignam enim interuentu vestro causam, ex epistola mea, quam ad eum feci, cognoscetis.

scetis . In primis autem celeritate agendi, opus est, ut san-
ctissimus Presbyter, qui & vita, & aetate venerabilis, vim
qualem exposui, sustinet, quam primum ab alienarum
aedium exilio liberetur. Hactenus in secunda ad Amandum.

Ex epistola sexta ad Amandum, quæ est n. 25.

Quid de illo vestræ sanctitatis opere dicam, quo tan-
tum nobis etiam ad praesentis gratiæ cumulū,quan-
tum vobis ad mercedis æternæ copiam contulisti? id est
de sancti presbyteri Basilij negotio, cuius plantum con-
uertisti in gaudium, & senectutem composuisti in misericordia uberi? Facta est in tabernaculo eius vox lætitiae,
& salutis: neque cessat cum tota domo sua gaudens, con-
sonis Ecclesiæ gratulationibus benedicere Dominum, qui
respexerit humilitatem eius, & religauerit contritiones
eius, & eos, qui gratulabantur malis eius confusione per-
fuderit, ipsum verò consilio iustitiae sacco, lætitiae vigore
præcinxerit. Vnde pro ipsis fratribus nostris, quos ante-
rogari poposceramus, nunc vnanimitate vestram petimus,
vt eos ultra solitū affectū diligatis; et si fortè ipsi Burdigalā,
vt solent, venerint, praesenti bus gratias etiā de nostrorū sen-
suum, ac viscerū affectione reddatis; aut si tarda fuerit eo-
rum copia, cum prima adfuerit occasio, dignamini eis gra-
tulationem debitam, & meritam benedictionem operis
sui mittere, vt sciant, & intelligent quām acceptum Deo
sacrificium dederint, hac obedientia fidei suæ, qua peti-
tionem nostram in vestro interuentu exorabiles recepe-
runt, nobis quidem gaudium praesens de sua deuotione
praestantes, sed saluti suæ æternum commodum prouiden-
tes. Nam etiā debitum fecerint, agnoscendo iustitiam, vt
alienum reddi iuberent; tamen gratia largiter habenda di-
gni sunt, pro ipso bonæ voluntatis affectu, quo potuerunt
trans-

transgredi, & non sunt transgressi, & maluerunt id facere quod expediebat, quam quod licebat, & quod tam absoluto, & puro corde nobis patere dignati sunt, ut de beneficio eorum disputari non posset: quandoquidem dominum suam sancto presbytero, etiam si propriam non probaret; restitui tamen sine difficultate iusserunt, ut eam, si de iure non posset, de illorum tamen munere possideret: neque perdiderunt hujus tam sanctæ liberalitatis gratiam, nam vir ipse sanctissimus, cui Dominus iuxta meritum vos interuentores prouidit, ita gratulatur, & prædicat, tanquam indebitum munus acceperit. *Hæc ad Amandam.*

Ex Epistola ad Delphinum 4. quæ est 18.

A Lterum in ijsdem literis Diuinæ gratiæ munus accipimus, illud videlicet curæ nostræ negotium, de sancti presbyteri Basili domo per operam tuam (ita ut desiderauimus) explicatum. Veniat tota illa benedictio super caput tuum, & in coronæ tuæ cumulum supertexta florescat, qua benedixerunt Dominum in te non solùm ipsi, ad quos beneficium pertinebat, sed tota propemodum CAPVA, & CELEBERRIMA VRBIS IPSIVS ECCLESIA, gaudio presbyteri coexistans. Dedit laudem Deo, qui adiuuisset pauperem mendicitate, & humiliasset alta diuitum corda, ut & ipsi habeant spem æternæ domus in Ciuitate habitationis, qui digni habitii sunt per interuentum sermonis tui ad intellectum bonum illuminari: quo per exigui domicilij iustam reformationem æternum sibi in cœlesti tabernaculo pauperis sancti, à quo inuicem recipientur, hospitium parauerunt. *Hac tenus.*

Igitur cum Dadutius Aquitanus, seu Romanus, Capuae iura censum, vel huiusmodi alia possideret; Actores eius,

Bas.

Basilium presbyterum non minus sanctitate, quam canitie
venerandum, à sua ipius domo eiecerunt, prætexentes do-
mum illam ad iura Dadutij pertinere. Quare cognita Pauli-
nus Burdigalas ad Dadutium, ad Delphynum Episcopum,
ad Amandum commendaritas dedit: quarum tanta fuit
auctoritas, ut continuò absque ulla mora Basilio Domus
restitutionem exorarint, eaq; propter Paulinus alteras ad
eosdem pro gratiarum actione literas misit.

EPITHALAMIVM PAVLINI
IN IVLIANVM
Episcopi Memoris filium
ETIAM
Clarissimam foeminae Vxorem eius.

A
CONCORDES animæ casto sociantur amore,
Virgo puer Christi, virgo puella Dei.
Christe Deus, pariles duc ad tua frœna columbas,
Et moderare leui subdita colla iugo.
Nāq; tuū leue Christe iugū est, quod própta voluntas
Suscepit, & facili fert amor obsequio.
Inuitis grauis est castæ pia sarcina legis,
Dulce pijs onus est vincere carnis opus.
Absit ab his thalamis vani lasciuia vulgi,
Iuno, Cupido, Venus, nomina luxuriæ.
Sancta Sacerdotis venerando pignora pacto
Iunguntur: coeant pax, pudor, & pietas.
Nam pietatis amor simul est, & amoris honestas,
Paxq; Deo, concors copula coniugij
Fœderis huius opus proprio Deus ore sacrauit
Diuinaq; manu par hominum statuit
Quoq; individuum magis assignaret amorem,
Ex una fecit carne mancere duos.

Nam

Nam seipius Adiam, costa priuatus adempta est,

Moxq, suo factam sumpsit ab osse parem.

Nec lateris damnum, suppleta carne vicissim

Sensit, & agnouit, quod geminatus erat:

Seque alium ex sese sociali in corpore cernens,

Ipse propheta sui mox fuit ore nouo.

Hæc, inquit, caro carne mea est: os ab ossibus istud

Nesco meum: isthæc est costa mei lateris.

Nunc igitur, prisca quoniam sub imagine sanctum

Fœdus Aroneis pignoribus geritur;

Seria tranquillis agitentur gaudia votis:

Christus vbiq; pij voce sonet populi

Nulla per ornatas insultet turba plateas:

Nemo solum folijs, limina fronde tegat:

Ne sit Christicolam fanatica turba per urbem,

Nolo profana pios polluat ambitio.

Nulla peregrinis fragret nidoribus aura:

Cuncta pudicitiae munditias oleant.

Vnguentum sanctis vnum est, quod nomine Christi

Diffusum, casto spirat odore Deum.

Nolo superuiscuis ornentur fercula donis:

Moribus ornatur, non opibus probitas.

Sancta sacerdotis nurus, & matrona sacratis

Iam puti dotem luminis accipiet:

Horreat inclusas auro, vel murice vesteis,

Aurea vestis huic gratia pura Dei est.

Respat & varijs distincta monilia gemmis,

Nobilis ut domino gemma sit ipsa Deo.

Ceruicem Christi Domini iuga ferre dicatam

Non premat inuisæ pondus auaritiæ.

Interior magis munda placitura colatur

Compta salutiferis dotibus ingenium.

Non cupiat lapidum pretium, non vellera serum,

In cassum

In cassum redditus dilapidare suos.
Ornetur castis animam virtutibus, ut sit
Non damnosa suo, sed pretiosa viro
Namq; ubi corporeæ curatur gloria pompa
Vilescit pretio depreiatus homo.
Et male mens praui cœcata libidine voti
Sordescit nitidis corporis exujijs,
Nec sentit quam turpe decus gerat improbus, ut sit
Veste sua leuior, qui sibi veste placet.
Absit ut idalici videatur filia templi
Gentis Apostolicæ filia facta domo.
Non fucis malè ficta cutem, neq; lumina nigra
Puluere, nec flavo tincta colore comam.
Purum naturæ decus aspernata superbo
Cimine, diuinum in se sibi damnat opus.
Frustra hæc se mulier iactauerit esse pudicam,
Quæ se tam varijs ornat adulterijs.
Vos autem iuuenes Christi fugite omnia, quorum
In damno pretium est, vsls in interitu
Credite diuinis verbis, de cultibus istis
Penalem cupidis surgere materiam.
Isaias rigida cingendas teste minatur,
Quæ modo purpureis serica mista gerunt.
Quæ tunicas ostro rutilas, auroq; crepantes
Fluxis talari fine trahunt sinibus:
Funibus accinctæ saccos sine fine gerentes,
Grandia pistrini carcere saxa molent.
Quæq; caput pafsis cumularum crinibus augent;
Turpe gerent nudo vertice caluitum.
Talibus ornari fuge dotibus, o noua sancti
Nupta viri: vacuis sensibus ista placent.
Tunc quoq; odoratis vaga vestibus, atq; capillis
Naribus agnoscí, qua gradire, velis.

Aut implexarum stric, tormentoq; comarum
 Turritum fedreas ædificata caput.
 Ne multis splendore tuo male sollicitatis
 Pestiferæ nequam sis caput illecebræ.
 Sed neq; vel proprio per corporis incrementum
 Tu cupias mentem foeda placere viro.
B Tu quoq; sancte puer libris deuotè sacratis
 Corporei curam sperne decoris amans.
 Cempens aut enim Christus tibi largiter ornans,
 Perpetuis pulchram diuitijs animam.
 Vosq; simul castis ornauit dotibus ambos,
 Spe, spietate, fide, pace, pudicitia.
 Sermo Dei argentum est, & Sanctus spiritus aurum
 Mentibus, & gemmæ clara bonorum operum.
 Si tenuis cultus mentes offendit honestas,
 Et pretio ambiri corda superba iuuat.
 Submoueant istum Sanctorum exempla pudorem,
 Castaq; primorum simplicitas hominum
 Adspicite antiquos paradisi in sede parentes,
 Quorum totus erat Mundus, & unus ager.
 Attamen his ouium pelles tegumenta fuerunt,
 Nunc vti neto vellere texta pudet.
 Pulchra Rebecca sacrum cum sponsa veniret ad Isac
 Simpliciter velo testa pudoris erat.
 Non legitur varijs venisse ornata lapillis,
 Sed super obducto prædita palliolo,
 Quo pudibunda suum texit velamine vultum;
 Oblatam sponsi Virgo pauens faciem.
 An magis Herodias saltatrix virgo placebit,
 Baptiste mortem nacta pedum pretio?
 Impia maternæ sic vita libidinis iram,
 Ut caput acciperet luxuriæ pretium:
 Illud nempe caput, de quo clamauerat index

Vox populis Agnum propter adesse Dei,
Vnde nefas tantum meruit; nisi ab illice cultu
Impia saltatrix, filia digna patre?
Quem tamen hoc vicit scelere, inuitumq; coegit
In facinus placiti corporis illecebris.
Coniuas etenim dignos dape Regis iniqui
Duxit in assensum mobilis arte pedum.
Nam nisi fulua leueis texisset bractea plantas;
Calcibus ut piatis luderet improbius,
Et fluidam crispo duxisset syrmate vestem,
Fronte micans gemmis, ponè refusa comam
Non ita corruptis speantum mentibus intrans
Callida ad infandum præualuisset opus.
Ipse quoq; Herodes regali veste superbus,
Sacrilegis demens flatibus intumuit:
Elatusq; habitu diuinum oblitus honorem,
Vulnere vermisfluo foetidus interiit:
Digna luens meritis, ut folidus vlcere obiret,
Qui se crediderat vestis honore Deum.
Sed cedo, ut insani deceant regalia flatus
Pectora, quæ nobis cum Pharaone manus;
Dissidet à nostris cœua mundi gloria regnis
Nec coit aduersis lux pia cum tenebris.
Clericus vxorem Christo comente decoram
Diligat, & pulchram lumine cordis amet;
Auxilioq; viti diuino munere factam,
Lector cœlesti discat ab historia,
Inque vicem mulier, sancto sit ut æqua marito
Mente humili Christum in coniuge suscipiat:
Crescat ut in sanctum texta compagine corpua,
Ut sit ei vertex vir, cui Christus apex.
Tali coniugio cessauit seruitus Hevae,
Aequauitq; pium libera Sarà virum;

C

Tali lege suis nubentibus adstat Iesus
 Pronubus, & vini nectare mutat aquam
 His Mariae Sponsis Domini decet adfore matrem;
 Quæ genuit salua virginitate Deum
 Namq; Deus placitum sacrata in Virgine templum
 Ipse sibi arcano condidit impluio.
 Descendens tacito allapsu, velut imber ab alta
 Nube suer yellus; rore silente cadit.
 Nam nemo arcani fuit huius conscius vnquam,
 Quo Deus assumpsit Virgine matre hominem.
 O noua ad humanam Domini commenta salutem?
 Fit sine concubitu foemina foera veterum.
 Sponsa viro tantum, non est subiecta marito
 Et genitrix partu, nec mulier coitu,
 Fœdere erat coniux, sed corpore non erat vxor,
 Intemerata Viro, mater erat puer
 Grande sacramentum, quo nubit Ecclesia Christo,
 Et simul est Domini sponsa, sororq; sui.
 Sponsa quasi coniux soror est, quia subdita non est

Inde manet mater æterni semine Verbi
 Concipiens populos, & pariter pariens.
 Hinc soror, & coniux: quoniam sine corporis vnu
 Mente coit, cui vir non homo, sed Deus est.
 Hac genitrice senex æquè generatur, ut infans;
 Aetatem, & sexum non habet hac soboles:
 Hac etenim est benedicta Dei generatio, quæ non
 Seminis humani, sed generis superi est.
 Inde Magister ait: Quia iam nec foemina, nec mas
 In Christo, sed idem corpus, & una fides:
 Namque omnes vnum corpus sumus: omnia Christo
 Membra, quibus Christus Corporis in caput est:
 Et

Et quia iam Christum induit, deponimus Adam,
Protinus in speciem tendimus Angelitam.
Propterea hoc opus est cunctis Baptimate natis,
Perfectum ut capiat sexus veterq; virum;
Et commune caput stet in omnibus omnia Christus,
Tradens in Regnum Rex sua membra Patri
Nubere vel nubi fragilis iam deserit ætas,
Omnibus æterno corpore compositis.
Ergo mei memores par inuio labile semper
Viuite: sit vobis Crux veneranda iugum;
Illiū ut matris nati quæ sponsa, sororque est,
Sumite digna pijs pectora nominibus:
Et vobis fratri sponsi concurrete Christo,
Sitis ut æterni corporis vna caro.

Hic vos nequat amor, quo stringit Ecclesia Christum,
Quoque vicissim illam Christus amore fouet
Ipse pater nobis benedicat Episcopus, ipse
Præcinat hymnisonis cantica sancta choris.

Duc Memor alme tuos Dominō ante altaria natos,
Commendaque precans sanctificante manu.
Sed quis odor nares allabitur æthere manans?
Vnde meos stringit lux inopina oculos?

Quis procul ille hominum placidis se passibus adfert,
Plurima quem Christi gratia prosequitur?
Quem benedicta cohors superis circumdat alumnis,
Angelici referens agminis effigiem?

Nosco virum, quem diuini comitantur odores,
Et cui sidereum splendet in ore decus.

Hic vir hic est, Domini numero so munere Christi
Diues, vir superi luminis Aemilius:
Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem:
Vno verumque tibi nomen in Aemilio est.

Iunior, & senior, Memor, est: mirabile magni

D

E

F

G

Munus

Munus, opusque Dei, qui minor, hic pater est;
Posterius natus, senior; quia sede sacerdos

Gestat Apostolicam pectore canitatem;
Filius est, Fraterque Memor alætatur adesse

Communem sibimet, pignoribusq; patrem;
Iustitia, & Pax se gemina vice complectuntur,

Cum Memor Aemilio iungitur vnanimo.
Insula pontifices diuino iungit honore,

Humano pietas iungit amore pares.
Hinc Memor officij non immemor, ordine recto

Tradit ad Aemilij pignora chara manus:
Ille iugans capita amborum sub pace iugali,

Velat eos dextra, quos prece sanctificat.
Christe, sacerdotes exaudi Christe precantes,

Et pia vota sanctis annue supplicibus.
Imbue, Christe, nouos de sancto Antistite nuptos,

Perque manus castas corda pudica iuua,
Ut sic in ambobus concordia virginitatis,

Aut sint ambo sanctis semina Virginibus.
Votorum prior hic gradus est, ut nescia carnis

Membra gerant, quod si corpore congruerint
Casta sacerdotale genus ventura propago,

Et domus Arón sit tota domus Memoris;
Christorumque domus sit domus hæc Memoris

Esto & Paulini, Therasiaque memor,
Et memor æternum Christus erit Memoris.

Sequitur nota Heriberti Ros Vveydi

Hic ille est Julianus Memoris filius, cuius tunc Dia-
coni meminit Augustinus Epistola 131. ad Me-
morium patrem eius, ex qua apparet eū Augustino fuisse
charissimum. Hic post Episcopus Campanus (id est in-
Cam-

Campania) ut habent meliores libri; non Capitanus (ut in vulgato Gennadio de scriptor. Ecclesiast. cap. 45. habetur) fuit qui etiam Pelagiano errore fuit infectus; & auctor Augustini demum impugnator, cui varijs libris respondit Augustinus. In Campania vixisse testatur etiam Prosper carmine in obrectatorem Augustini.

Aut hunc fruge sua æquorei pavere Britanni;

Aut huic Campano gramine corda tument;

Vulgatus Prosper in Chronico Theodosio VIII. & Fessio Costi. cum Atellanensem facit. Est autem Atella Campanorum in Italia oppidum. Vetusissimi tamen libri M. S. ibi habent Eclanensis, seu Heclanensis. Notus Eclanensis ager in libro de limitibus in Calabria, sive Apulia. Beda in Cantica vocat eam Celanensem Episcopum in Campania. Apud Virgilium 7. Acneid. Celena, vel Celenna est locus Campaniae, Ianoni sacer, teste Seruio. Scripsit varia Opuscula, de quibus Beda in Cantica, & Gennadius supra.

Nunc Memor, nunc Memorius dicitur. Ad Memoriū Episcopū extat Epistola 131. Augustini, ubi & Juliani meminit. Eiusdem etiam mentionem facit lib. 1. contra Julianum cap. 4. Ego certè beatæ memorie. Memoris patris tui non immemor, qui mecum non paruam inierat amicitiam colloquio literarum, teq; ipsum mihi chafissimum fecerat.

NOTATIONES.

Primum omnium volo te monitum, Amice Lector, hoc Epithalamium à nobis adductum non ut Laudes perdisti viri innoescerent, sed ut ex S. Paulini testimonio que pertinent ad historiam accipientur, vix; cum timore videat qui sibi stare video, ne de suo consilis ingenio in superbiā elasus, misere corruat.

Con-

A Concordes animæ , &c. In hoc epithalamio nullum est verbum indicans ipsum esse scriptum à S. Paulino cum iam esset Episcopus; tamen si ex poematum ordine licet aliquam sumere coniecturam; quia epithalamium sequitur Epistolam ad Cytherium, quam S. Paulinus existens, Episcopus scripsit, ut docet ille versus.

Ab urbe Capua, quæ loco SEDIS MEAE

Bis dena distat spacia, videtur satis probabiliter assertendum, hoc Paulinum, cum iam esset Episcopus epithalamium composuisse.

B Tu quoque sancte puer, &c. Julianus appellatur vir, ò Noua sancti nupta virti; frequentissimè tamen appellatur puer: intelligimus virum propter sexum; puerum propter etatem, puerum, id est adolescentem: quem fuisse honestis moribus perornatum, sanctæq; scripture audiosum hinc apparet. Epistola vero S. Augustini 131 demonstrat Memorem patrem eius voluisse, et ille non tantum sacris, sed liberalibus: & humanis etiam disciplinis erudiretur.

C Clericus vxorem. Ergo Julianus, in clericatu viuens, duxit uxorem clericum oportuit illum fuisse minoribus tandem initiatum ordinibus: Apostolorum namq; canonibus prohibitum semper fuit, ne Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus matrimonium contrahat, vel ante contracto vivatur: qua etiam de causa dum legimus Julianum Memoris Episcopi filium, filium intelligimus à Memore ex matrimonio suscepit, sed ante susceptum Episcopatum.

D Propterea hoc opus est cunctis baptimate natis. Illo seculo, quando Baptismus ad grauem usque etatem differri solebat, Julianus senella in etate baptizatus est: testatur Augustinus lib. 1. contra Julianum ipsum: Sed si verum est (inquit) quod audimus, te infantulum baptizatum, etiam tu, quoniam a tuis proprijs peccatis innocens; tamen quia ex Adam carnaliter natus, contagium mortis

antiquæ prima nativitate traxisti, & in iniuitate conceputus es, profecto exorcizatus, & exustatus es, ut à potestate erutus tenebrarum, transferreris in Regnum Christi.

Ipse pater &c.

Duc Memor alme tuos. *Memoris Episcopi meminie* E Augustinus in præcitatæ epistola 131. & lib. 1. contra Julianum. Et licet cuius loci fuerit Episcopus inde non apparet; tamen fuisse Episcopum Capuae coniectat Baronius. Videtur vero (inquit) ipse Memorius fuisse Capuanus Episcopus, atque filium suum eidem Ecclesiæ mancipatum, ordinasse. Baronium sequitur Bellarminus Memorius (inquit ille) Episcopus Capuae fuit tempore sancti Augustini, ad eum enim est Epistola eiusdem Augustini 131. eiusdem meminie idem Augustinus lib. 1. aduersus Julianum, Memor prædicti filium, & successorem. In hac eadem sententia est Claudio Menardus in additionib[us] ad duo opuscula sancti Augustini nuper inuenta; quorum alterum continet secundum Juliani confutationem. Erat (inquit Claudio) Julianus Memori Capuani præsulis filius.

Quis procul ille hominum, &c. Hæc verba videntur innuere S. Paulinum, visum sibi videre Aemilium vitæ functum, & in cœlo regnante[m], è cœlo splendidum, & Angelis comitatum ad nuptias honorandas aduenisse: rem tamen attentius consideranti mihi, videtur S. Paulinus de Aemilio in terris adhuc agente, loqui: En habet Episcopum Memorem, non immemorem officij sui, traididisse nuptos Aemilio benedicendos: agitur hic sine ullo dubio de benedictione visibili, & Ecclesiastica, quæ nuptis impertitur: Ergo Aemilius visibilis erat in nuptijs, & inter viuentes homines, homo viuens cum sanctitate ita conspicuus, ut perinde ac homo cœlestis laudari posset.

Hic vir, hic est, &c. Sicut maximè probabile est hunc Aemilium esse illum Beneuentanum Episcopum, qui Con-

Stantinopolim pro S. Chrysostomi causa legatus fuit; ita probabile quoq; mihi videtur hoc epitbalamum scriptum esse postquam Aemilius ipse à Schismaticis in Oriente pessime habitus, confessionis gloria clarus redijt: tunc apprisimè diues numeroſo munere, idest multipli ci dono Christi: tunc maximè vir luminis superi, idest caelesti grata suspicendus, & imitandus: fuit is annus 406. vel 407. quo tempore S. Paulinum, qui absque dubio erat Episcopus anno 410. Episcopatum quoq; tenuisse non est improbabile. Imò tenuisse ab anno 405. liquet ex epistola Pelagi scripta ad Innocentium anno (ut Baronius computat) 417. in ea siquidem babebatur Pelagium ipsum epistolam ad sanctissimum Paulinum Episcopum scriptisse ante annos sc̄rē 12. quod si ante annum 417. numerantur 12. & amplius, inueniuntur annūs 405.

H Humano pietas iungit amore pares. Hinc apparet Memorium dici. Fratrem Aemiliū fraternitate vera carnali, seu humana, non autem spirituali tantum: ratio verò cur Aemilius diceretur pater, illa à S. Paulino assignatur, quia Sede sacerdos gestat Apostolicam pectorē canitatem, nempe quia Aemilius erat Episcopus antiquior, vicepotē, qui longè priùs ad Episcopalem sedem electus fuerat.

I Ut sit ambobus concordia virginitatis. Julianum vixisse castē, patet ex eo, quod factus est in Ecclesia paterna Diaconus, ut testatur epistola sancti Augustini, & deinde factus Episcopus.

Sed Episcopus, iuuenili temeritate Pelagianam amplexus est bareūm, eiusq; propugnator, scripsit quatuor libros, & duas epistolas; alteram ad Romanos, alteram ad Orientales: quare à Zosimo Papa damnatus est anno 418. & anno sequenti mortuo Zosimo, obortoque schismate, maiores infelix animos sumpsit, & tunc inter ipsum, & sanctum Augustinum scriptis agitata disputatio est. Ab Episcopatu deiectus

iectus, Constantinopolim anno 430. fugit, ut Theodosium Imperatorem interpellaret: ibi se Nestorio coniunxit, quem anno 431. sequutus est Ephesum ad Conciliabulum. Anno. 439. Romam rediit, usque à Sexto II. in communionem recuperetur: at repulsus fuit: cuius damnatio à Papa Cœlestino quoque approbata iam ante a fuerat: à Leone tandem Sexti successore, consensus omnino fuit anno 444. Hac omnia de Iuliano suse Baronius in notatis annis tomo 5.

Ergo Iulianus hic infelix fuit Episcopus Capuae: ita Gennadius de scriptoribus Ecclesiasticis, quem sequutus est Card. Sanctorius. Habet ille Iulianus Episcopatus (de Episcopis Capuae loquuntur) Pelagianus, aduersus quem scripsit sanctus Augustinus, Gennadius in catalogo de scriptoribus Ecclesiasticis: de eo sanctus Hieronymus tomo 9. de eo Gelasius Papa in decreto librorum Apocriphorum tomo 2. conc. & apud Gratianum dist. 15. Sancta Romana, sed ibi dicitur Iulianus Celanensis. Eundem Gennadium sequutus est Bellarminus in Catalogo Capuanorum Antistitum Iulianus (inquit) Episcopus Capuae cum iuuenili temeritate Pelagianam heresim propagare niteretur, ab Episcopatu fuisse depositus: unde Iulianus Atellanus dici cepit, quod Atellus se recepit: Prosper in Chron. 442. Gennadius de scriptoribus cap. 45. Cardin. Baron. neque ab auctoritate Gennadii discessit: Qui adhuc iuuenis (de Iuliano loquitur) sed auctus nobili, nempè Capuana, ut tradit Gennadius, fastu tumidus, &c. Nisi hac me tristum doctissimorum deuinxi: fess auctoritas, notatori libenter assentirem, hereticos nūqu nihil facio.

At nec quae notator babet, videntur obstat. Quid? meliores libri habent Campanus: ego respondeo; nomen Campanus apud probatissimos Auctores idem significare, quod nunc Capuanus, seu Capuensis. Legantur Orationes de lege Agraria, & quingenti occurrent loci, in quibus Campani,

idest Capuani nominantur, legatur Liuÿ lib. 33. & 36. Et in totidem locos incidemus: Strabo circa finem lib. 6. l. 1. ff. ad Municipal. Imò etiam Iureconsultus Vlpianus: Qui ex duobus igitur (inquit) Campanis parentibus natus est, Campanus est, sed si ex patre Campano, matre Puteolana, & què municeps Campanus est. Quid est ergo dicere Capuanos parentes, nisi Capuanos & Inferioribus etiam seculis Vuillelmus Tyrius lib. 18. cap. 2. appellat Principem Campanum qui erat Princeps Capuanus. Quod cum ita sit, quæro, cur dum meliores libri habent Campanum, interpretabimur, idest in Campania, & non potius, idest Capuanum & maximè quia raso dictat, & Iureconsulti docente arguento l. hoc legatum, de leg. 3. Alciat. de verb. signis. l. 2. 205.

Verba in casibus dubijs potius secundum speciem, quam secundum genus interpretanda: me iuuat credere, in Genadio Campanum, in Capuanum versum esse, quia nomen Campanus factum est hodie multum aquiuocum. Campani dicuntur, qui sunt in Campania Rome, olim Latio: Campani qui sunt in Campania ciuitate Lucania quamnouissima: Campani qui in Capania Galliarum: igitur, ut omnis aquiuocatio tolleretur, bene consultum, ut Capuanus deinceps, & non Campanus amplius scriberetur.

Quid præterea Prosper in Campania vixisse Julianum innuit illo versu,

Aut huic Campano gramine corda tument: sicut versu priori Pelagium natione Britannum notauit: Ita quidem: at mibi videtur Prosper illa usus phras, non obscure significasse Julianum vixisse Capue: plane cibo non cor, sed venter tument: quomodo Prosper dicit Juliani corda tumuisse gramine (idest fruge) campano? an voluit, dicens corda, significare viscera? & intelligens viscera, notare tumidum ventrem? Credo potius, Prospetum argutè, & poetice nosasse Juliani superbiam Capuanis obijci solstam. Campani inquit

(inquit Tullius) semper superbis benitate agitorum; & fructuum magnitudine, Urbis salubritate &c. Idque eo lib. benius credere possum, quod abque remeritatis nota possum exponere Campano gramine; id est Campano agro: gramen quippe per translationem significare prædium testis est Tullius in lib. 2. de finibus. Num igitur (inquit) viuotem tibi, hunc Triarium putas esse posse, quam si tua sint Puteolis gramina? Et quamvis Manutius, & Lambinus pro gramine putent legendum piaedia, vel granaia, tamen Michael Brunus ibi putat, gramina pro bortis, pratis, agris, ubere solo, ac fertili consistit. Atque adeo profundio videri non inueniustè accipi posse. Cor ergo Juliani tumebat Campano gramine, quando efferebatur superbia parta diuitijs agri campani, quo magna ex parte Ecclesia Capuana possiebatur.

Quid tandem Julianus dicitur Atellanensis, Eclanensis, Celanensis. Profectò scimus Atellam fuisse ciuitatem à Capua non longè positam, eamque tempore Juliani stetisse. Eeclana putamus, qua apud Ptolomeum Ecania Lucanis attributa, Troia nunc; quam tempore Juliani stetisse non dubitamus. Celanam in Campania agnoscit Seruius: illa tamen stetisse scribente Virgilio, minime credo: at Juliano viuevit, ne nomen quidem superfluisse, innuunt mihi Strabo, Plinius, Ptolomeus, qui de ea non meminerunt: nam si stetisset oppidum aruis claudatum, Iunoni sacrum, illud accurati Scriptores non preteriissent. Celena igitur ad Julianum non pertinet: & meo iudicio tanto minus pertinere potest, quod à Celena Celenensis, non Celanensi dici oportuisset, coniecto potius Celanensem pro Calenensi mendose scriptum: facillima enim est huiusmodi etiam in pronunciando transpositio literarum. Age nunc: Julianus ab Episcopatu deiectus Capuano, appellari coepit à locis, in quibus vel ut ciuis, vel ut erro, & profugus, verberatur: quarebat miser locum, ubi con-

trasue damnationis sententiam Episcopus haberetur: miser
in pertinacia stetit, donec Leo Papa, S. Prospero adiuuan-
te, omnes conatus damnati viri omnino fregit anno 444.

Ex his itaq; apparet nullum esse efficax argumentum;
ut cogamur Julianum à serie Capuanorum Episcoporum
expungere.

De Concilio Capuano, & S. Ambroso, ex eiusdem sancti Ambrosij, Epistola 1, lib. 10. quæ est 78.

Ambrosius Theophilo. Non (A) habet q̄ vrgeat Eu-
grius, & habet quod metuat Flauianus, ideoque
refugit examen. Dent Fratres veniam dolori iusto, quia
propter ipsos vniuersus Orbis concutitur, & illi tamen
nostro non compatiuntur dolori. Perstringi saltem se
æquanimiter ferant ab ijs, quos vident sua per tantorum
curricula temporum vexari intentione. Inter hos etenim
duos nihil, quod ad Christi pacem pertineat, eligentes,
grauiis toto Orbe stabat discordia. Cui bonæ pacis naufra-
Bgio sancta Synodus (B) Capuensis tandem obtulerat por-
tum tranquillitatis, ut omnibus per totum Orientem dare-
tur communio, Catholicam confitentibus fidem, & duo-
bus istis tuæ sanctitatis examen impartiretur fratibus, &
confessoribus nostris Aegyptijs pariter considentibus:
C quia hoc verum iudicium futurum arbitrati (C) sumus,
quod neutri parti sociata communione aliquo favore
propenderet. Cum ex his igitur æquissimæ Synodi con-
stitutis speraremus iam remedium datum, finemque obla-
tum discordia, scibit sanctitas tua iterum fratrem nostruū
Flauianum ad precum auxilia, & Imperialiū rescriptorum
suffragia remeauisse; si uicta ergo tantorum sacerdotum
fuius labor, iterum ad huius sæculi iudicia reuertendum,
iterum ad rescripta, iterum vexabuntur sacerdotes senes
tran-

transfrerabunt maria, iterum in ualidi corpore patriam peregrino mutabunt solo; iterum sancta altaria dese-
 rentur, ut in longinqua proficiscamur; iterum pauperum
 turbae Episcoporum, quibus ante onerosa pauperes non c-
 erat, externæ opis egentes, compellentur inopiam gerere,
 aut certè vi etum inopum itineris usurpare. Interea solus
 exlex Flauianus (ut ille videtur) non venit, quando omnes
 conuenimus, fœnector, & debitor inuicem sibi occurruunt
 isti sibi non possunt occurtere, solus exsors Flauianus (ut
 ipse vult) sacerdotalis consortij, qui nec Imperialibus de-
 cretis, nec sacerdotum conuentui præsentiam faciat sui.
 Nec tamen etiam hoc moti dolore, fratri Eugriῳ dona-
 mus speciem bonæ causæ, qui eo defensabilior sibi vide-
 tur, quod eum refudit Flauianus, aut quod habere se al-
 terum arbitratur æqualem, uterque alienæ magis ordina-
 tionis vitijs, quam suis fretus, quos tamen nos in melio-
 rem vocamus viam, ut malimus eos, suis potius bonis,
 quam alieno vitio defendi. Qua de re; quoniam proprijs
 texuisti literis posse typum reperiri aliquem, quo possit
 auferri fratrum discordia; cum sancta Synodus cognitio-
 nis ius unanimitati tuæ, cæterisque ex Aegyptio consacer-
 dotibus nostris commiserit, iterum oportet fratre nostrum
 Flauianum conuenias, ut si in eo perseverauerit, quod ve-
 niendum non putet, saluis Concilij Nicœni, sed etiam
 Synodi Capuensis statutis, illibata pace vniuersorum, ita
 consulas, ut non videamur destruere quod ædificatum
 est: si enim quæ ædificavi destruo, prævaricatorem me ipse
 constituo, ac si quæ destruxi iterum ædificem. Seruetur
 ergo impertitæ pacis gratia inter vniuersos, & nihilominus
 declinatio partis alterius frustrandi effectum habere non
 possit. Sanè referendum arbitramur ad sanctum fratrem
 nostrum Romanæ (D) Sacerdotem Ecclesiae, quoniam præ-
 sumimus eate iudicaturum, quæ etiam illi displicere ne-
 queant D

queant : ita enim utile erit consultum sententiae, ita pacis,
& quietis securitas, si id vestro statuatur consilio, quod
communioni nostrae dissensione non afferat, ut nos quoq;
accepta nostrorum serie statutorum, cum id gestum esse
cognoverimus, quod Ecclesia Romana haud dubie com-
probavit, laetis fructum huiusmodi examinis adipiscamur.
Hac tenus Sc Ambrosius ad Theophilum.

NOTATIONES.

A Non habet. Cum Meletius Antiochenus Episcopus ab Acacianis hereticis, imperante Constantio, propter fidem Catholicam in exilium actus esset, Lucifer Liberij Papae legatus, Antiochene Ecclesia Episcopum Paulinum ordinavit: & ordinatio a sancto Athanasio, & Alexandrina Synodo recepera fuit, & approbata. At vero Antiochiam reuerso Meletio Antiocheni Catholici inter se diuisi, alijs Meletio, ob spectatam eius fab Constatio confessionem, inhaerebant: alijs Paulino communicabant; afferentes, Meletij sedem ab initio vitiosam, quoniam ille communicans olim Acacianis, & Eudosciatis hereticis, ab illis e Sebastie Armeniae in Beratensem Ecclesiam, & deinde a Beracensi in Aniochenam translatus esset. Hoc schisma tempore Iuliani Imperatoris anno 362. confatum, & Orientalibus Ecclesijs perniciosum, sedari non poterat: quare anno 378. Antiochiam conuocata Synodus, remedium excogitauit, decreuitq; ut cum alteruter, Paulinus, vel Meletius moreretur, qui superstes esset, in locum demorsui, nullo creato Episcopo successore, solus remaneret illius Ecclesie Antistes: idque se prestituros sex illius Ecclesie presbiteri, qui ad gradum illum consequendum propinquiores erant, iure iurando confirmarunt: At Meletio mortuo Flavianus contra iussurandum in eius locum suffecitus est, & cum Paulino mortuo, in eius

eius locum ordinatus est Euagrius. Quare schisma perseuerabat non sine magno Ecclesiarum Orientalium damno. Coacta autem synodo Capuae, de hoc schismate tollendo actum est: Decreuit autem Synodus duo: unum ut nemini Orientalium assertori Catholicae fidei communio de negaretur, quamvis alij ab Euagrio, alij à Flaviano starent: alterum, ut Theophilus Alexandrinus Episcopus, cum ceteris Episcopis Aegypti causam cognosceret, & affiniret: diffinitamq; ad Romanum Pontificem referret. Ideo autem Synodus causam Theophilo delegauit, quia erat in Oriente Alexandrina sedis precipua auctoritas: & quia Theophilus cū à neutra parte staret, videbatur satis idoneus, qui ad illa dissidia componenda sequester accederet. Flavianus tamen Theophili iudicium refugit.

Capuenis. Concilium Capuanum fuit generale ex Occidentalibus Episcopis, Romani Pontificis auctoritate congregatum: eius certum annum non habemus et si tempore Siroj Papæ celebratum fuisse non ambigitur. Bonon. notans annum incertum, anno 389 de eo loquitur, mibi probabile videtur celebratum fuisse anno 392. nam Theodosius Imperator Maximo Tyranno victo, Romam ingressus est anno 389. mense Iunio, & Kalendis Septembris inde recessit: & cum ad alias urbes Italæ, vel Orientis eis concubisset, tandem Constantinopolim redijet ann. 391. mense Novembri. Ille, dum Roma commorabatur, querelas syricum Papæ contra Flavianum, audiuit, & contra Flavianum commotus illum Constantinopolim arcersuit, & Romanum proficiere iussit: ille autem callida usus tergiuersatione, Romanum ad iudicium minime venit. Hæc cum ita se habuerint, non videatur Concilium Capuae congregatum esse antequam Theodosius Constantinopolim redijet, accitoq; Flaviano, iussisset, ut Romanum proficiuceret. Quando igitur Flavianus, eludens Imperatoris mandatum, Romanum non venit, tunc

T^c videtur

videtur indicia Capuana Synodus, & tunc Flauianus, Antiochiae manens, literis Imperatorem interpellasse, ut ageret cum Occidentalibus Episcopis, in Oriente celebrari synodum, ad quam ipse causam dicturus accurreret.

Ceterum in hac Synodo Capuana non de Antiochenis tantum dissensione actum est, sed etiam de causa Bonosius iusdam in Macedonia Episcopi, heresis accusati, quod impudentissimo ore illibatam Dei Genitricis Mariae post partum virginitatem negaret cuius causae cognitionem eadem sancta Synodus delegavit Aniso Episcopo Thessalonicensi, qui eam cum subiectis sibi Episcopis cognosceret. De huius cause delegatione agit Epistola incerti Auctoris; S. Ambrosij Epistolis incerta, nempe septuagesimana, quae est lib. 10. Epistola 2.

Fuit præterea in eadem Synodo Capuensi statutum nefierent rebaptizationes reordinationes, & Episcoporum translationes: qui Canon citatur à Concilio Carthaginensi cap. 15.

C	Abitrati sumus Proficisci amur Conuenimus.	Ex his satis aperte monstratur S. Ambrosium venisse Capuam, & interfuisse Concilio.
D	Romanæ, &c. Quis illo tempore summum gesserit Pontificatum ostendit Baronius probans fuisse Siricius: non enim potuit esse Damasus Siricij successor, ille namque ante creationem Euagrij, quæ contigit ann. 389. defunctus erat iam ann. 384. Neque potuit esse Siricij successor Stephanus; nam illo Pontifice, Theodosius Imperator superstes non erat: quo quidem imperante celebratam fuisse Capuae Synodum non reuocamus in dubium. Itaq; illo tempore erat Papa Siricius, qui contra Flauianum Synodi Capuensis, & deinde Theophilii iudicium refugientem, iuste commoratus, illum communione priuauit, donec per Theophilum actum est, ut proper universalis Ecclesia pacem, illi Papa Siricius ipse reconcilia;	

cillaretur, & communicatio, ut prius ab ipso eidem imparetur. De his omnibus fusè Baron. tomo 4. in annotatis annis.

Sed age nunc, quis Capuae Synodi tempore sedebat Episcopus? Res quidem prorsus incerta: illo namq; tertio saeculo hi tantum leguntur Episcopi. Anno 313. Proterius, qui interfuit Romano Concilio sub Melchiade Papa, ut habet Optatus lib. 1. & refert Baron. eodem anno num. 25. Deinde anno 314 seu 326. Protus, qui tempore sancti Sylvestri Papæ Concilio II. Arelatensi subscriptus: & cum ipso Iuta, & Agrippa Diaconi pariter accesserunt, ut habetur in primo tomo Conciliorum. Tum inuenitur Vincentius Episcopus Capuae ann. 346. Tandem circa annum 400. Memorius Episcopus collucatur. Itaq; Episcopus tempore Capuani Concilij sedebat Capuae, vel Vincentius, vel Memorius. vel aliquis altius intermedius. Vincentium oportuisset esse senem, plenum annorum, octogenarium, & decrepitum: & curia auctoritas tot in Concilij, & Legationibus enierat. potuit esse causa ut Papa Siricius Concilium indixerit Capuae.

D E S . P L A C I D O A B B A T E . Ex Gordiano monacho apud Surium .

Tertiodecimo Kalendas (A) Junij Beatissimus Placidus, dimissus a Sancto Benedicto in Siciliam cum duobus famulis suis Gordiano, & Donato, ascensis equis, primo diluculo iter aggrediens, aduersa scante die Capuanam venit ad Vrbem, vbi benignè cum suis à Beato Germano eiusdem ciuitatis Episcopo suscepimus est. Priorius verò eiusdem Capuanæ Ecclesiæ, nomine Zofinus laborans valde pessimè infirmitate capititis, quam Medicis grecis vocabulo Cephaliam vocant, vbi competit illic adesse Placidum, Beatissimi Patris Benedicti discipulum,

cuius iam per totum Oribem Romanum miraculorum fama radiabat, procidit ad pedes eius, dicens, adiuro te, Placide serue Dei summi, per venerandum nomen pretiosissimi tui Benedicti, ut digneris super caput meum manus tuas sanctas imponere, ac preces Redemptori, & Saluatori omnium fundere: confido enim & constantissime credo, quia si hoc feceris cotinuò recipiam sanitatem. Sanctus autem Domini Placidus ab eodem Primicerio talia cum verba audislet, pauore perterritus, omnimodis cōtradicere cœpit, dicens: (B) Recedite, quia haec mea non sunt, sed Reuerendissimi Patris Benedicti, & illorum, qui Saluatori omnium placuerunt: ego enim peccator sum, & perfectissimorum virorum suffragijs indigens. S. vero Germanus Episcopus vna cum clericis suis, serui Domini Placidi ore haec audiens, & Deo, & hominibus illum charissimum, ac dilectissimum prænoscens, Primicerij precibus iunctus, pro eiusdem languidi sanitate illum rogare instansimè cœpit. Vir autem Dei supplicationem tanti Patris minimè contemnendam ducens, erexit se, surgensq; manum capiti eius imposuit, & ad cœlos oculos eleuans, dixit: In nomine Domini nostri Iesu Christi, cuius virtute, n. h. Iesus, sum ereptus de aquis, à quibus trahebat, adiutus meritis, & orationibus Patris nostri Benedicti, si fidem habes tantæ credulitatis, restituat te Deus in pristinam sanitatem: cumq; omnes, qui aderant, respondissent Amen. confessum dolor capit is, quo per multos annos fuerat fatigatus, ab eo discessit; cœpitq; laudare, & benedicere Deum, dicens: Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui me sanum fecit meritis, & intercessionibus Reuerendissimi Patris Benedicti per Sanctum Placidum discipulum eius. Itaq; dum Beati Placidi sanctitas per ora omnium volitatet, quidam cœcus, inopinato vociferantis populi clamore percussus, sollicitè interrogare cœpit,

pit, quid hoc esset: Qui cum respondissent, quod Placidus
 discipulus Beati Benedicti yenisset, & osculus fide feruens,
 duci se ante Beatum Placidum fecit, rogansq; eum per
 sanctum, & terrible nomen Domini, & obtestans, ut suis
 sanctis precibus sanitatem a Domino impetraret; San-
 ctus autem Domini Placidus more sibi solito in fletum
 erumpens, iussit eum adduci ad se; & cum appropinquas-
 set, super eius oculos, signum salutiferæ crucis faciens,
 orauit ad Dominum, dicens: Mediator Dei, & hominum
 Iesu Christe, qui ideo de cœlis ad terram descendisti; ut
 sedentes in tenebris, & umbra mortis illuminares, qui
 Ruerendissimo magistro nostro Benedicto tantam gra-
 tiam contulisti, ut omnibus languoribus, & vulneribus sub-
 veniret; tu per ipsius merita huic cœco lumen restituas,
 ut videns magnalia tua, te Patrem, & Dominum veneren-
 tur, & adoret. Expleta oratione Sanctus Domini con-
 versus ad eum, dixit: In nomine ipsius, qui Solem, &
 Lunam in Celi ornamento constituit, & cœco natu-
 los, quos natura negauerat, condonauit, adiutus meritis
 Sanctissimi nostri Benedicti, surge sanus, & incolumis, &
 praedica omnibus mirabilia Dei. Ad hanc vocem sanus
 exurgens, ac improviso sanguine manante de lumine, sa-
 lute suam oculi mirabiliter receperunt: mox vero ut lu-
 cem conspexit, ad eius vestigia ruens, pedes illius, infâ-
 tiatus gaudio, de osculari audissime cepit; pariterq; Gor-
 diano, & Donato præ compassione defentibus, qui lau-
 dabant magnalia, qui eidem cœco oculos restituit. Hec
 quidem præsente Sancto Germano Episcopo gesta sunt
 Inde quoque Sanctus Domini dum recessisset, ac juxta
 ciuitatem (C) Calatiam iter ageret, &c.

C

NOTATIONES.

- A** Tertiodecimo Kalend. Junij. Id est die vigesimo Maij; annus autem erat quingentesimus trigesimus sextus, ut ex eodem Gordiano & Ph. lippus Goto Messanensis quoque nota ut. Credo tamen fuisse annum 35. vel 34. nam sanctus Placidus dicitur hospitatus Canutus apud sanctum Sabinius. Sabinius autem anno 536 menje Maij. & sequentibus Constantinopoli pro Agapito Papallegatione fungebatur. Baron, tom. 7.
- B** Recede. Hinc aperte colligitur sanctum Placidum antea nullum edidisse miraculum: Capua igitur hoc honore digna fuit, ut sancti Placidi prima signa conspiceret.
- C** Calatiam. Et hinc non obscurè colligitur, sanctum Placidum Cassino Capuam incedenterem, tenuisse viam, quæ ducebat ad pontem Casilini, id est ad locum, in quo sita noua Capua est, & inde progressum, recta via peruenisse ad portam Capuae, quæ dicebatur porta fluminis: si viam tenuisset, quæ ducebant ad pontem, qui dicitur hodie pons ruptus, à tergo montis sancti Nicolai, & inde per viam (ut opinantur Appiam) ad urbem Capuam accessisset; altera die, eadem regrediens via, & iuxta Calatiam iter agens, deuium & longulum fecisset iter. An fortasse pro Calatia scribendum fuerat Galatum, seu Galitia? An iter Appiae hic erat? An sanctus Placidus ab Appia declinavit, & minus frequentem viam tenere voluit? planè de Appia per Capuanum territorium excurrente dubia sententia dubios hic etiam facit.

Ex Epistolis Sancti Gregorij Papæ lib. 2. epist. 24.
Ind. ij.

Gregorius Petro subdiacono Capaniæ. Queritur Fe
llitus & Coepiscopus noster à suis le clericis, ac ciui-
bus despici, atq; contemni: pro qua re experiētiæ tuæ præ-
cipimus ut tranquilla eos adhortatione conuenias, qua-
tenus sedatis si quæ fortè ódiorum causæ sunt, mutua-
eos, & Deo placita charitate conciliem: vt ille quod filios
debet, impendat, & illi quod Patri oportet, exhibeat; si
quæ verò aliæ causæ sunt prædicto Episcopo tē impēdere
præcipimus, salua tamen iustitia, & æquitate, solatium.

Festus. Et si Festus in hac Epistola non dicitur Episcopus
Capuae: eum tamen esse, apparet ex alijs Epistolis. & præ-
cipue; ex 26. lib. 4. ex qua etiam colligi potest causam con-
temptus, de quo querebatur, fuisse suam ipsius auaritiam.

Lib. 4. Epist. 12. Ind. 13.

Gregorius Gaudentio Epis. opo Nolano. Quoniam
Festus Capuanæ Ecclesiæ Episcopus in Romana
ciuitate positus, de hac luce mig. aut, curæ nobis fuit, quæ
vniuersis Ecclesijs à nobis impeditur, ad Fraternitatem
tuam, præsentia scripta dirigere, vt memoratæ Ecclesiæ vi-
sitor accedas: sic tamen, vt nihil de prouentionibus cle-
ricorum, redditu, ornatu, ministerijsque, vel quidquid
præfati loci esse patuerit, à quoquam præsumi patiaris:
sed omnem vigilantiam, atque cautelam circa clerum, ple-
bemq; eiusdem Ecclesiæ exhibere te conuenit, vt in vigi-
lijs obsequioq; Ecclesiastico sedulè, ac deuotè debeant
deseruire, quatenus Fraternitatis tuæ institutiæ: acque ad-
hortatione, tales se in servitio diuino exponant, vt intre-
prehensibile eorum valeat obsequium.

Epistola 13.

Gregorius Clero Ecclesiae Capuanæ degenti Neapo-
li. Quoniam Festus, Capuanæ Ecclesiae Episcopus
hic positus, de hac luce migravit, curæ nobis fuit de-
stitutæ Ecclesiæ visitationem Fratri, ex Coepiscopo nostro
Gaudentio, Nolanæ ciuitatis Episcopo, toleminter dele-
gare: cui dedimus in mandatis, ut nihil de prouentionibus
clericorum, redditu, ornatu, ministerijsq; à quoquam usur-
pari patiatur: cuius vos assiduis adhortationibus conue-
nit obediens, quatenus in Ecclesiastico obsequio, arque
in Dei laudibus vigilanti debeat cura persistere, mores-
que vestros sub digna Ecclesiastici regiminis disciplina
componere, nec quisquam vestrum eius audeat præcep-
tionibus obuiare, sed omni tam Ecclesiastica obseruatio-
ne, quam etiam Ecclesiæ vestræ custodia, eius prouisioni-
bus obedientiam exhibere: quatenus dum eius regimini
vestra fuerit obedientia a commodata, & Ecclesiæ vestræ
in nulla negligatur utilitas, & eius cura propensior.

N O T A T I O N E S.

Festus. In aliquibus codicibus legitur Sixtus, mendosè
tamen: & illi ipsi codices habent Festum in Epistola
26, bona verò mendum fuit in causa, vt quidam in Catalogo
Episcoporum Capuae Festum, & Sixtum inter se distin-
ctos numerarint.

Migravit. Ut Baronius computat, Festus obiit Romæ
anno 595.

Visitor Visitationem. Archiepiscopus Cesar Costa
dicebat Visitatorem suisse ut bac etate commendaarius
ad certum tempus.

Ecle-

Ecclesiæ vestræ. Itaq; Capuanus Episcopus habebat Ecclesiæ sibi subditam in urbe Neapoli: hanc Ecclesiæ sequens Epistolæ nominat Presbyterium: Ergo non est nouum in una Ciuitate, vel Dioecesi esse Ecclesiæ alterius loci. Episcopo subditas, & à iurisdictione Episcopi loci, in quo consistunt exemptas.

Lib. 4. Epist. 26. Ind. 15.

Gregorius Gaudentio Episcopo Nolano. Qui Ecclesiasticis famulantur obsequijs, Ecclesiasticum, ut possibilitas exigit, debent ad ipsi subsidium: proinde Fraternitatem tuam præsentibus hortamur affatibus, ut clericis Capuanæ Ecclesiæ, qui in ciuitate Neapolitana consistunt, quartam in presbyterio eorum, de hoc, quod ante Ecclesiæ singulis annis accesserit, iuxta antiquam consuetudinem distribuere secundum personarum studeat qualitatem, quatenus aliquod stipendiorum habentes solatum, ministerium, officiumq; suum circa eandem Ecclesiæ deuotiori mente poruocentur impendere. Præterea decem solidos, quos Rustico Archidiacono suo Festus Episcopus suprascriptæ Ecclesiæ abstulit; Fraternitas tua, omni cessante ambiguitate, restituat, qui in tantam dicitur pauperiem peruenisse, ut conferendum illi potius esset, quam aliquid ab eo auferendum: durum enim est, & procul a sacerdotis officio, personam positam sub necessitate, negligere, & studio congregandi indecenter inhiare pecunijs.

NOTATIONES.

PResbyterio. Presbyterium dicitur ille locus, in quo sacerdotes, & reliqui clerci consistunt, quando missa cele-

celebratur: qui solet etiam dici, *Sacrum, & Sancta Sanctorum*: locus nempè in capite Ecclesæ sub abside, cancellis septus: ita docet Canon Clementis Pape apud Gratianum de consecratione distinct. i. cap. 30. & Canonistæ de unitate & honestate cler. cap. 1. Presbyterium quinq; dicitur ipsa congregatio sacerdotum. Hinc Cornelius Pape ad Cyprænum (omnii igitur aëtu ad me perlatu, placuit contrahiri presbyterum) Et planè Papam contrahere presbyterum nihil aliud est (ut Baron. notat tom. 2. anno 254. quam congregare Ecclesiam: & scilicet bidie dicimus facere consilium . In hac igitur Epissola sancti Gregorij presbyterium per Syncedidem, id est ex parte tutam potest Ecclesiam significare, vel ipsam presbyterorum congregationem quam hodie nominamus Capitulum: sed utrovis modo accipiatur sensus est unus. & idem: significatur enim clericis Capuanis Neapoli degentibus, & inibi Ecclesiam custodientibus distributiones conferendas esse.

Gregorius Ioannini Episcopo Syracusano. Gloriosi filij nostri Cetegus, arq; Flora iugales, pro certis causis suis Maximum virum clarissimum Palatinum priuatum, ad Scilicet transmittentes, decem libras aut Reuentissimo fratri nostro Basilio Capuanæ ciuitatis Episcopo, qui illid iam esse digneatur, suis utilitatibus profutras, dari de pensionibus, Ecclesiæ patrimonij, voluerunt: in quorum restituzione, ne qua morsa fieret, aut difficultas sonore continget, quantitatem ipsi dilectissimo filio nostro Bonifacio tradiderunt: & ideo quia nostros nos, filios, & præsertim ubi damnum minimè sentit Ecclesia, non conuenit contristare, his fraternitatibus tue mandamus apicibus, ut suprascripto fratri, Coepisco poq; nostro Basilio & Maximo, viro clarissimo, secundum voluntatem praedicatorum filiorum nostrorum Cetegi, atque Floræ glo-

gloriaſarum personarum, decem libras auri ſine tari ditate poſt ſubditam de ſucepto paginam dare debeat: quatenus dum nulla in accipiendo eis mora prouenerit, & illi mandata ſibi, ut nouerint, ut ille exequantur, & pars Ecclesiæ rationabiliter ſit munita.

NOTATIONES.

P Alatinum priuatarum. Omnes ex familia Imperatoris dicebantur Palatini, id est in palatio militantes: sed erat in palatio peculiariſ quidam ordo eorum qui Palatini vocabantur: et erant minores Comitibus, atq; his qui erant Agentes in rebus. Ad diuerſas prouincias pro diuerſis negotijs mittebantur: alij dicebantur Palatini ſacrarum largitionum: alijs Palatini priuatarum, id est deuoti, & deputati à Principe rei ſue priuatæ. De his in Codice Lutiani lib. 12.

Basilio. Basilius Festo ſuccedit: Obiit Festus annos 595. Et hæc Epiftola ſcripta fuit à sancto Gregorio ann. 600, ante quem annum oportet Basiliūm fuisse creatum Epifcopum.

Bonifacio. Getegus, & Flora cum dent pecuniam Bonifacio Diacono, curanti patrimonium in Campania, ut illa ex patrimonio Siciliæ ſoluatur Epifcopo Capuano, coniecta re, licet perfonas illas, gloriolas vel indigenas, vel ſaltē aduenas fuisse Capuæ.

Lib. 8. Epift. 11. Ind. 3.

Gregorius Romano Defensori. Per latum ad nos, reuerentissimum Fratrem nostrum Basiliūm Epifcopum, velut unum de laicis, in cauſis ſecularibus occupari, & Praetoria inuilitate obſeruare: quæ res quoniam & ipsum vilem reddit, & ieuuentiam ſacerdotalem annib; lat;

statim ut experientia tua hoc præceptum susceperit ; eum ita ad reuertendum districta exequutione compellat, quatenus ei illic te insidente , quinq; diebus sub qualibet excusatione immorari non liceat, nè, si quolibet modo eum ibidem moram habere permiseris, cum ipso apud nos grauiter incipias esse culpabilis.

NOTATIONES.

Gregorius . Hæc Epistola scripta fuit eodem anno, quo superior, idest anno sexcentehmo.

Prætoria . Loquitur de Prætorijs Siciliae , in qua Romanus Defensoris officium exercebat , ut ex epistola 1. lib. 8. manifeste patet.

Compellat . Hinc vide quām execrabile à Sanctissimo Pentifice haberetur Episcopum apud seculares Principes immorari : at verò paruisse Basiliū ex eo constat, quod anno sequenti 601. tertio Non. Octobris Romæ cum ipso sancto Gregorio in Concilio fuerit, ut legitur lib. 9. cap. 22.

Lib. 11. Epist. 4. Ind. 6.

Gregorius Adeodato Abbatii Neapolitano . Quantum benè dispositæ Fratrum congregationi animus noiter ex interni desiderij intentione congaudet , tantum ex destitutis , & penè in desolatione positis , vt pastoralis sollicitudinis eis citius cura subueniat, vehementi mœstre concutitur . Monachi siquidem monasterij, quod Crateras dicitur, Neapolitanæ vrbi è vicino fundati ; porrecta nos petitione informasse noscuntur , locum ipsum ita penè funditus seruorum Dei cibisque ijs destitutum , vt vix illuc remanserint , qui loci ipsius solummodo valeant esse custodes: ob quam rem latitudinem inabilitat supplicantis a nobis

bis poscisse noscuntur, ut monasterio vestro ipsum iungere monasterium deberemus, quatenus per solicitudinem tuam, & deinceps succedentibus alijs, locus ipse, auctore Deo, regulari valeat ordinatione disponi. Sed dum huic rei, Frater, & Coepiscopus noster Basilius Capuanæ Ecclesiæ præsens fuisse inuentus; extitit valde contrarius, afferens locum ipsum olim monasterio alij Diocesis suæ, fuisse coniunctum, & idcirco minimè in alterius Ecclesiæ ius debere contradi. Contra quam obiectionem Neapolitanæ rursus clerus Ecclesiæ, multò esse aliter, quam dicebatur, oppositis allegationibus replicabat. Quibus diuersa sentientibus, nè constitueret quidquam dubie videtur, deputatis cognitoribus, instituimus inter eos esse iudicium, quibus renunciatiis manifesta ratione coperimus Fratrem, & Coepiscopum nostrum Basilium, nullum in praedioto Craterensi monasterio ius habere. Quo cognito, monachis pia poscentibus, necessariò duximus præbere consensum. Præsentibus itaq; præcepti nostri auctoritate, Crate rense monasterium cellæ vestæ constituimus vniendum: hoc præcipue commonentes, ut locus ipse ita cum diuino solatio per vos deinceps debeat ordinari, quatenus dum ab hoste licuerit, deputati a vobis illic monachi debeat iugiter in Dei laudibus permanere: perturbationis vero tempore intra v. bem, in cellam quippè propriam reuocari. Res vero omnes eidem monasterio competentes diligenti volumus cura perquiri, atque recolligi, easque ut tibi visum fuerit, aptè disponi, nihilque quod eidem monasterio competit, a quoquam detineri permittas; sed omnia in ius Ecclesiæ, quippè iam tuæ reformatæ non negligas, ut cunctis salubri ordinatione dispositis, quæ Deo placita, & nostra sunt auctoritate suffulta, perpetuis, maneat inconuulta temporibus.

NOTATIO.

HAEC Epistola scripta fuit anno 603. & quoad res Capuanas pertinet. insinuat illo tempore Bassilium suisse Episcopum Capuae: & iam tum in Ecclesia Capuana extitisse monasteria monachorum.

DE CAROLO MAGNO.

Carolus Magnus Imperator, huius nominis primus, apud Francigenas intra Sanctorum numero scribitur & colitur: de eo Maurilius, & Galesinus, & Molanus ad Vuardum, Ianuarij die 28. P. Natalis lib. 11 cap. 94. Baron. tom. 9 anno 814. num. 84. & Ferrarius in novo catal. His Magnus Imperator Capuam venit anno 787. Quid hic egerit Baron. ex Regino ita refert.

Hoc anno Carolus Magnus Romam venit, & à Pontifice Adriano suscepitus, ibi aliquot dies moratus est: quod cum audisset Herensis (seu Arichius) Dux Beneuentorum, timore perterritus, misit Romoaldum filium suum cum magnis muneribus ad Regem, postulans pacem, & promittens se omnem voluntatem eius facturum; sed his suasionibus minime Apostolicus credidit, sed magis exhortatus est Regem ut Beneuenti fines intraret, quo & fecit. Et cum Capuam venisset Herensis, reliquit Beneuentum, & Salernum secessit, ibiquele munuit: & exinde misit filium suum Guimoaldum (na Romoaldum Rex secum retinebat) cum magnis muneribus, offerens obsides, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione cessaret: Tunc Rex cum consilio fidelium, & sacerdotum, ne penitus Epis opatus, & Monasteria deuastarentur, elegit duodecim obsides præter filium supradicti Ducis Guimoaldum,

moaldum, & accepit munera, & iurauerunt omnes Bene-
uentani, & reuersus est Rotam, ibique celebravit Pascha
cum Praefule Sedis Apostolice.

*Tempore Caroli Magni insignis habetur Gregorius Pres-
byter Capuanus, qui Hadriano Pape significauit Archibish-
opus Beuentani omnium, de vocando in auxilium contra
Carolum imperatorem Graco. Quo in tumultu Capuani
Hadriano Pape, & S. Petro iurauerunt. Hac post ann. 787.*

D E S A N C T O N I L O.

Ex eius vita Baron. tomo 10. ann. 980. & 991.

Sanctus Nilus origine Graecus, natione Calaber, pro-
fessione Monachus, & munere Abbas, notatur in Ro-
mano Marigliano die 26. Septembris. Hic cum iam cognos-
cisset oculo suo propheticō Savarenos Calabria potituros,
divinæ indignationi locum dare volens, ad Orientales par-
tes se conferre noluit, veritus opinionem, quam de ipso
habebant Orientales (ad ipsos enim etiam Imperatores
Christi dilectos fama peruererat virtutis Nili) & hono-
rem fugiens, eligit inter Latinos agere ut ignotus apud
eos. Quo verò magis ille hominū gloriā fugere studebat,
tanto magis celestis gloria ipsum exotinabat, & omnes ut
vnum ex Apostolis illum excipiebant, & parem veneratio-
nem illi tribuebant. Cum enim (A) Capuam venisset (ut
alia omittam propter copiam) & maximo honore affectus A
esset tum a Principe ipso Pandulfo, tum ab alijs nobilibus
ciuitatis, adeo ut decretuerint ipsum sibi Episcopum insti-
tuere, & res iam sequuta fuisset, nisi mors Principem præ-
occupasset. Tunc verò cum vocassent Præpositum Mona-
sterij montis Cassini (Algernus erat iste, ille Beatus) illi
significarunt ut daret Beato Nilo Monasterium aliquod
S. Patris nostri Benedicti, quodunque ipse vellet. Beatus
itaque

itaque Nilus cum ad inclitum illud Cassinense monasterium accessisset, & cum res ipsorum Cassinensium suprares Gæcorum esset admiratus, deducebatur iterum ab ipso Abbatem, & ab insignioribus eius Fratribus ad monasterium, in quo vñà cum filijs suis permanere deberet:

B Illud autem erat S. M chaelis (B) Archangeli Vallis lucis nuncupatum.

Mortuo iam (ut dictum est) Pandulfo, qui erat Princeps Capuae, eius vxor Aloara (C) dicta, non secus ac si maritus viueret, vniuersæ regioni præterat, & dominabatur: Hæc dominij zelo, vel potius Satanica inuidia occupata, instigat duos filios suos, qui remanserant ut interficerent vnum ex Comitibus, nepotem illius existentem, quasi potentia præstantem, & ab omnibus honoratum: quod illi effecerunt: ipsa enim illius consanguinea cum illum alloquitur aad se vocasset, & ipse absque malitia ad eam intrasset, occasionem opportunam eius rei nacti, eius filij prosilierunt in ipsum, & gladio interfecerunt. Horum mater, poenitentiam simulando, accersit supplex Beatum Nilum ad se, tanquam acceptura ab eo peccati dignam penitentiam. Beatus vero Nilus eius precibus annuens, cum ad ciuitatem venisset, currebant omnes ad vias publicas, ut viderent reverendum eius aspectum, & obtinerent eius benedictionem. Venit itaque ad palatium Aloaræ, quæ cum illum vidisset, tremens facta, præcidit ad pedes eius, errorem suum confitendo, ut veniam obtineret. Ille vero, cum ipsam subleuasset, ne facias hoc, dixit, quoniam & ego homo sum peccator, nec habeo facultatem ligandi, & soluendi: vade ad Episcopos, qui hæc iudicare possunt, & quodcumq; tibi dixerint illi, facito. Illa vero respondit, Episcodis peccatum meum confessa sum, & illi præceperunt mihi, ut psalterium legerem ter in hebdomada, & elemosynas facerem indigentibus: precor etiam san-

sanctitatem tuam, serue Dei, ut à te audiam quod utile est
 vt veniam obtineam peccati mei. Beatus Nilus respondit:
 Psalterium percurrere, & dare eleemosynam, tibi, & iindi-
 gentibus utilitatem assert, illi verò, qui occisus est, salutem
 non confert, neque misericordem eorum, qui plorant inter-
 ritum eius, soluet: quid enim tantum das, quantum
 offendisti? Si verò omnino volueris etiam à me humi-
 li consilium accipere, & facere voluntatem Dei, ecce A
 dico tibi (D) trade ynum ex filiis tuis, propinquis defun- D
 ti, vt de eo faciant quodcumq; voluerint, & ita à pecca-
 tis eris absoluta: dixit enim Deus quod ex manu hominis
 frarris eius, eius requiram animam, ipsius videlicet homini-
 sis, & quicunq; fuderit sanguinem hominis, pro illius san-
 guine sanguis ipsius fundetur: & iterum: Quicunq; gla-
 dium apprehenderit, gladio morietur: non enim tu es im-
 potentior Saul Rege, nec Iudice Iephate, qui propria vo-
 luntate filios suos morti tradiderunt. Ad quæ illa respon-
 dit: non possum hoc facere, vereor enim nè aliquo pacto
 ipsum occidant. Tunc Beatus Nilus, zelo diuino plenus,
 respondit: Hæc dicit Spiritus sanctus: sanguis filij tui ef-
 fundetur pro illo sanguine, quem tu iniuste fudisti, & pec-
 catum non delebitur è domo tua in sæculum, nec ullus
 amplius ex semine tuo imperabit huic ciuitati, sed ejciet-
 tur, & concubabitur ab hostibus suis, eo quod sis poten-
 tiæ tuæ, & non didicisti quod Dominus pauperes fa-
 cit, & ditat; humiliat, & subleuat. Quibus illa auditis, cepit
 flere, & lamentari: & cum implesset manus suas auro, offe-
 rebat illud Beato Nilo, putans se illum ita placaturam:
 ille verò ab omni afflictu alienus re vera, neque lachry-
 mis mulieris fractus; neq; captus auri copia, neque po-
 tentiam eius veritus, cum disruptisset cubiculi velum, ut
 ceruus prosiliens abiit, & secessit in monasteriū suum: nec
 multum temporis intercessit, & eius prædictio est effæctum

E consequita, filius enim (E) junior prædictæ Aloare Principatus zelo maiorem fratrem in Ecclesia orantem, gladio interfecit: ille verò è contra à Rege Francorum hac de causa vincitus, in Franciam actus est.

NOTATIONES.

A **C**Vm enim Capuam, &c. Hinc aperte colligimus tria, nempè & sanctum Nilum non paucis diebus Capuae detentum esse, quippè qui à Principe susceptus, Principis obitum vidit: & Capuanam Ecclesiam illo tempore suo fuisse viduatam Pastore: moreuuus quidem erat Gerbertus tertius Archiepiscopus & illo ipso anno 980. ut Baron. computat, quo sanctus Nilus Capuam venit, Capue Principem, Pandulfum obiisse: erat ille Pandulfus Capoferreus, qui Pandulfus nominatur in instrumentis antiquis.

B Sancti Michaelis. Caue mi Campane lector, nè dicas Ecclesiam sancti Angeli ad Formam in monte proximo Capuae: nam de Ecclesia, & Monasterio Vallis lucis sub titulo sancti Michaelis aperte loquitur Chron. Cassinense, habetq; illud esse in territorio ciuitatis Atine. Vide lib. 2. cap. 32.

C Aloara. Chronicum Cassinense habet hanc Principem, fœminam vixisse in honore suo annis circiter octo, & post eius obitum contigisse fratricidium Landulfi, homicideque Laidulfi ultra montes exilium: quare secundus Beati Nili accessus Capuam contigit annum circiter 988. lege lib. 2: cap. 10. & cap. 15.

D Trade vnum &c. Hæc sanctus ille (inquit Baron. ann. 991. num. 15) propheticō afflatus spiritu, ut patescit euenus, benè consuluit fœmina illi, præstare nimirum alterum filiorum aduersariorum manu necari, quam fratri, ut accidit.

E Filius enim junior. Et si in Chronicō Cassinensi dicitur Lan-

*Landenulus occisus à Capuanis, & Laidulfus neci frater
næ consensisse; hoc tamen à prænarrata historia ex vita
sancti Nili non dissentit; illa iuris attenta regula, ut qui
per alium facit, per se ipsum facere videatur. Iure igitur in
vita sancti Nili dicitur fratter minor pugione confodisse
maiorem, quando vel suassit, vel consentit.*

DE SANCTO HENRICO IMPERATORE.

*S*anctus Henricus primus Imperator, de quo Martyrologium Romanum agit die 14. Iulij. Capuam venit anno 1022. & Principem Pandulfum de sancta Agatha Capuano Principatu priuauit. Res autem, ut in Chronicis Caffinensis lib. 2. cap. 37. & sequentibus legitur, ita se
babuit.

Melus Barenium ciuium, imò totius Apuliæ primus, ac clarior erat, strenuissimus valdè, ac prudentissimus vir: sed cum superbiam, insolentiamque, atque nequitiam Græcorum (qui non multo ante, tempore scilicet Primi Ottonis, Apuliam sibi, Calabriamque sociatis in auxilium suum Danis, Russis, Gualanis vendicauerant) Appuli ferre non possent, cum eodem Melo, & cū Datto quodā æquè nobilissimo, ipsiusq; Meli Cognato, tandem rebellant: verū cum exercitui, quē Imperator (Græcorū) illo transmisserat, Barentes resistere non valerent, post non longū tempus turpiter se, suaq; dedentes, eundē quoq; Melū Græcis tradere nequiter conabantur: quod prudentissimus vir aduertens, vñā cum Datto clam fugit, & Asculum intravit, atque post paucos dies, timens nè etiam ipsi Græcis, qui eum obsidebant, contraderent; noctu egressus cum Datto pariter Beneuentum venit: inde Salernum, ac tandem Capuam, nullo interim otio indulgens, quin modis omnibus satageret qualiter Græcorum dominationem

abijere; atque ab eorum tyrannide suam posset patriam liberare. Interea Barenses captam vxorem ipsius Maraldam, & filium Argiro, Cōstantinopolim ad Imperatorem transmittunt: Datus ad Cassinensem Abbatem Athenulphum veniens, cum apud eum vñā cum vxore, & filijs diebus aliquot commansissent, demū ob Henrici Imperatoris fidelitatem à Benedicto Papa in Turre de Gariliano flumine, quam idem Papa tunc retinebat, positus est. Melus inter ista Capuæ commorans, cognito Normenorum aduentu (erant Normeni milites in habitu peregrino; qui à Ierosolymis reuertentes, Salernum applicuerant, viti & statura prōceri, & specie pulchri, & armorum experientia summi) mox illos accersit, & illis de morte militiae protinus federatur, & è vestigio Salernum, ac Beneuentum repedans, multos sibi tām Græcorum odio, quām sui gratia addictos associat: statimq; Græcorum terram ingressus, expugnare repugnantes viriliter cepit. Tribus itaque vicibus cum Græcis, prima apud Are-nolam, secunda apud ciuitatem, tertia apud Vaccariciam, tempesti certamine dimicans, tribus eos vicibus vicit, multosq; ex his interficiens, & usque Tranum eos constringens, omnes ex hac parte, quas inuaserant Apuliæ ciuitates, & oppida recipit. Quaïta demū pugna apud Cannas, Romanorum olim clāde famosas, Bolani Catapani insidijs, atque ingenijs superatus, vniuersa quæ facile receperat, facilius perdidit. Feruntur in ea pugna Normannorum ex 250. numero decem tantummodo cecidisse, de Græcis autem innumerabilem turbam occubuisse. Melus autem cœnens auxilijs militum se destitutum, Normanos superstites partim apud Guaimarium, partim adud Pandulfum constitueis, ipse ultra montes ad Imperatorem abiit, vt ad expellendos Græcos vel ipsum pro se, ad has partes venire suaderet; si posset; vel

militum ab eo auxilia acciperet , si non posset .

Cum Capuanus Princeps latenter faueret Constanti-
nopolitano Imperatori Basilio , fecit interim fieri claves
aureas , & misit ad illum tam sc̄e , quam ciuitatem Capua-
nam ; imò vniuersum Principatum eius per hæc Imperio
contradens . Prædictus præterea Bolanus non paruam
pecuniaë summam eidem Principi transmittens , rogarat , ut si
re vera fidelis Imperatori Basilio esset , permetteret se ad
capiendum Dattum transire . Permissum est , & armato nō
paruo exercitu , ad Garilianum venit , Turrem , in qua ,
Datus nibil tale suspicans , residebat , per biduum oppu-
gnans , vi tandem cum omnibus , qui secum erant , com-
prehendit : & Normannos qui ibi fuerant , ab eodem Bo-
lano prædictus Abbas multis precibus acquisiuit . Datus
verò nullo vñquam modo ab eius manibus eripere po-
tuit , quem videlicet vincitum Barium reducens , post pau-
cos dies insutum Culleo , more parricidarum , in medio
mari præcipitari mandauit .

His omnibus Augustæ memoriae Imperator Henricus auditis , Græcorum scilicet inuasione , Principi ter-
giueratione , Datti denique crudelissima nece , reputans
amissa Apulia , ac Principatu Romam quoque ni matura-
ret , ac per hoc Italiam totam consequenter sibi etiam in
proximo amittendam (cum iam Melus bis ad eum hac de
causa profectus , ultra montes defunctus fuisset) minimè
ampius remorandum ratus , anno Incarnationis Domini-
cæ 1022. immenso valdè totius Regni congregato exer-
citū , Italiam venit , & ipse quidem cum maxima eiusdem
exercitus parte per Marchias transit ; Archiepiscopum ve-
rò Poppum cum undecim millibus (vt perhibent) arma-
torum per Marsorum Regionem direxit : Belgrinum autē
Coloniensem Archiepiscopū , cū viginti millibus ad Prin-
cipem , & Abbatem capiendum per Romam præmisit :
ipse

iple enim Abbas cum fratre Principe insimulatus apud Imperatorem super captione, & morte Datti plurimum fuerat.

Belgrinus interea, quoniam Abbatē non reperit (Constantinopolim quippè confugiebat, & in mare naufragium passus, atque demersus est) verens nē & Princeps fratris exemplo, fuga simili laberetur, Capuam festinanter adiit, eamque mox vndique armato milite cinxit, Princeps autem metuens ciuium proditionem, quam pro certo facturos eos sc̄ebat, sponte ad Belgrinum exiit, seq; non ita ut dicebatur, Imperatori monstrans esse culpabilem, iustitiam se coram illo de his, vnde insimulabatur, facturum spopondit. Lætus Belgrinus, accepto sub custodia Princepe, ad Imperatorem abiit, vbi iam super Troiam, Græcorum ciuitatem, quam eodem anno idem Græci facere cœperant castra posuerat. Exhibatus, itaque de captione Principis Imperator, & aggregatis vniuersis suis magnatibus tam Italicis, quam Ultramontanis in eorum iudicium inducit, accusatoribus innumeris præsentibus, & eius nequitiam in faciem ipsius obijcientibus. Decernitur uno omnium, pariq; iudicio, mortis illum debere subire sententiam. Verū Belgrinus, cuius fidei se idem Princeps commiserat, dictam sententiam nimis grauiter ferens, supplex ad Imperatorem accessit, & multorum adminiculo fretus, tum orationibus, tum rationibus vitam ipsius obtinuit: ferreo tamen camo Imperator vinciendum, secumque in Germaniam asportandum mandauit.

Veniens igitur Capuam Pandulfo Theanensi Comiti tradidit principatum.

D E N. S O L I T A R I O.

Ex Chronic. Caff. lib. 2. cap. 82.

EO etiam tempore quidam seruus Dei Neapolitanæ regionis in prærupta rupe iuxta viam publicam Solitarius habitabat: qui nimis dum nocturno tempore psalleret, & fenestram Cellulæ, horarum explorator, aperiret, ecce videt multis nigros homines, tanquam æthiopes, iter carpere, & longo tractu onustos fœno Saumarios comminare: cumq; eos curiosus inquireret; qui essent, cuiusque rei gratia hæc iumentorum pabula pararent: dœmones dixerunt, nequaquam esse pecoribus alendis, sed fomenta potius ignium hominibus comburendis: præstolamur enim in proximo Principem Capuae Pandulfum, quia iam decumbit. His auditis vir Dei, nuncium protinus ad mœnia Capuana direxit, qui veniens, Pandulfum iam mortuum reperit. Quo mortuo, mons Vesuuuius in flamas erupit, tantaque sulphureæ Resinæ congeries ex ipso Vesuuio protinus fluxit, ut torrentem faceret, atq; decurrente impetu in mare descenderet.

Pandulfum &c. *Hanc eandem historiam Petrus Damiani. Epistola 5. cap. 13. & 14. Baron. tom. 10. ann. 983. à Desiderio Caffinensi Abbe sibi narratam, scribit, & cum Pandulfo damnatum quoque Ioannem Magistrum militum Neapolitanæ ciuitatis, refert. Eius verba sunt: Præstolamur enim in proximo Principem Capuae Pandulfum, qui iam decumbit, & Ioannem Magistrum militum Neapolitanæ ciuitatis, qui adhuc viuit incolumis. Illo vir Dei præfatū Ioannē impiger adjit, quæ viderat, quæq; audierat, fideliter cuncta narravit. Per idem tempus (A) Otto Imperator secundus aduersus Saracenos præliatus, in Calabriam festinabat. His igitur auditis, Ioannes ait: modo* A *neccesse*

necessè est nos Imperatori occurrere, & cum eo simul de huius terræ statu prouida consideratione tractare: Porrò post Imperatoris abscessum spondeo, quia & sæculum deferau, & monachicum habitum sumam. Ut autem probaret virum verum esset, quod ille narrabat, nūcium protinus ad moenia Capuana direxit, qui veniens, Pandulfum iam mortuum reperit: Ipse quoq; magister militum Ioannes, antequam istas partes Imperator attingeret, vix diebus quindecim superuixit. Quo mortuo, Mons Velsuus, vnde videlicet, geenna frequenter eructat, in flammās erupit: ut liquido probaretur, quia fenum, quod à démonibus portabatur, nihil aliud fuit, nisi ignis trucis incendijs, qui prauis, & reprobis hominibus debebatur.

Hactenus ex Petro Damiano. At vero de Pandulfo damnato altera visio scribitur in eiusdem Chronicis lib. 2. cap. 60

B (B) Quodam itaque tempore Sergius Magister militum, qui Neapolitanæ præterat vibi, venatum in ipso Paschali Sabbato pèrgens, syluam suis cum pueris, ut apres caperet, est ingressus, tensisq; retibus ad insequendos eos, se se cum canibus huc, illucque vnanimiter omnes per syluam diffunduntur: Sed antequam aper à retis laqueo fugiens inuolueretur, occupatus à venatoribus confossus, captusque est. Cum autem hora iam tardior esset, & Sol ad occasum vergens, atram umbram iam penè induceret terris, prædictus Magister militum, nè noctis tenebris occuparetur, sumpta quam cœperat, venatione cum omni cliente la domum quantocius repedare cœpit, vni tantummodo puer, Pythagora nomine, ut retia colligeret, & se perniciiter sequeretur, imperauit. Igitur cum puer, qui relicitus fuerat, collectis retibus, recto calle suum dominum sequeretur, subito duo monachi reverendi admodum vultus, ei se in itinere obtulerunt: Cumq; timore exterritus, qui nam essent, inquireret; illi nè timeas, inquiunt, tantummodo

modo sequere nos!!! Cūm itaq; aliquantulum simūl per
éandem syluam graderentur , venerunt ad quendam lo-
cum cœnosum valde ; atq; horribilem aspectu , ibique
(C) Pandulfum Capuanum Principem / cuius supēfisiis
memoriam feci , qui non longo ante tempore defunctus
fuerat) ferreis nexum vinculis ; atque in illius cœno laci
ad gulam vsq; demersum , ei miserabiliter ostendunt . In-
terea duo nigerissimi spiritus , rétoras ex agrestibus vitibus
facientes , per gulam eum ligauerunt ; ac in ipsam latu[m]
profunditatem merserunt , iterumq; sursum extraxerunt :
Cumq; hæc læpius facerent , prædictus puer Pythagoras ,
tremula licet voce , cum alloquitur , vt sibi qua de causa
talia pataretur , ediceret , ille verò flens , & eiulans , ad ver-
ba interrogantis pueri mox tale responsum protulit , di-
cens : Quamuis , ò puer , ex innumeris meis sceleribus mihi
plurima , & infinita pena præparata sit ; tamen ob nullam
aliam causam , hanc , quam certis , patior poenam , nisi prop-
ter aureum calicem , quem de monasterio Beati Benediti
sacrilega ductus cupiditate , abstraxi , eique etiam mor-
tiens reddere neglexi : sed omnixè deprecor , ac per Iesum
Christum Dominū , & Saluatorem omnū , cuius ego miser
præcepta contemnens , in hanc sum voraginem mortis
demersus , te obtestor , vt Capuam ad yxorem meam vel
ipse pergas , vel vuncium dirigas , qui ei & tormenta , quæ
patior , & ut calicem monasterio Sancti Benedicti reddat ,
insinuet . Et ille , quid prodest (inquit) si epnunciauerō , nō
enim quod te viderim , vel quod talia patiaris , mihi credi-
tura est . Cui ille respondit : hoc tibi signum : ex mei parte
denuncia , quod Pandulus Gualæ filius calicem ipsum
pro pignore habeat , & ut datis solidis , quos ei debuimus
reddere , illum recipiat , atque sancti Benedicti monasterio ,
omni post posita mora , restituat : abi celeriter , rogo , insi-
nuare nè differas . Quibus dictis , visio illa ab oculis eius

ablata est. Puer verò ut statim domum regressus est, infirmitate detentus, intra paucos dies defunctus est: ea verò, quæ viderat, quæue sibi dicta fuerant, omnibus ad se venientibus patefecit. Pandulfus etiam ipse, qui causa pignoris calicem apud se habebat, hoc ipso tempore, nescio qua de causa, Neapolim pergens, & hæc omnia ex ore ipsius Pythagoræ se audisse mihi retulit, per quem quoque idem Pythagoras, vxori illius omnia, quæ de viro eius viderat, vel quæ ipse ei mandauerat, Capuæ nunciauit: Illa autem sibi potius, quam marito consulens, pretium, quod vir eius accommodauerat, reddere nolens, nec calicem recipere, nec monasterio reddere curauit.

NOTATIONES.

A **O**tto Imperator Secundus. Pandulfus, qui tempore Ottonis Secundi Capuæ dominabatur, fuit Pandulfus, cognomento Caputserreum; vir admodum religiosus, qui Papæ Ioanni XII. à Romanis expulso, fuit, quoque Principe monasterio monachorum, atque sanctimonialium Capuæ condita fuit. Hic obiit anno 980. ut ex sancti Nili Actis apparet. Quare cum aduentus Ottonis contra Saracenos contigerit anno 983. nullo modo dicendum est visionem N. Solitarij ad hunc Pandulfum Caputserreum pertinere posse. Bar. to. II. ann. 1038. notauit manifestum errorem.

B Quodam itaque. Hæc narratio à Leone Hostiensi non scripta, sed hic inserta tantum fuit: ab altero namq; scriptam esse demonstrant illa verba: Cuius superius memoria feci, qui non longo tempore defunctus fuit: & illa quoque se audiuisse mihi retulit. Fuit ergo scripta à Desiderio Abbe Cassinensi, ut habeat adnotatio ad ipsum Leonis Chronicum.

C Pandulfum, &c. Præter Pandulfum Caputserreum fuit Pan-

Pandulfus Comes Teani; Pandulfus de Santa Agatha, & Pandulfus junior, idest Pandolfi III. filius: ideo inquitendum est, an utraq; visio, idest solitarij, & Pythagoræ ad unum, an ad diuersos pertineat. Baronius videtur sensire utramque ad Pandulsum III. pertinere: ipse tamen maximè vereor, nè una ad filium, & ad patrem altera pertineat: Visionem Pythagoræ ad patrem pertinere constat ex calice, quem suratus est Pandulfus (sine dubio) pater, ut Chronicum, & adnotatio significant; visionem vero Solitarij pertinere ad filium, argumentor, ex eo, quod illa contigit anno 1048. ante quem annum Pandulfus pater obierat, ut ex instrumento quodam monasterij sancti Ioannis appareat.

In nomine Domini nostri Iesu Christi, Tricesimoquinto anno Principatus Domini Pandolfi, & septimo anno principatus Domini Landolfi filij eius, gloriois Principibus: mense Nouemb. septimo Indictione. Ideoq; Ego mulier Sichelgarda &c. Pandulfus hic nominatus, est quem dicimus Pandulsum filium, cuius annus 35 cum Indictione septima mense Nouembri, est annus ab Incarnatione 1038. & quia hic nominatur absque patre, argumento est patrem ante illum annum, vel illo anno ante mensem Nouembrem obisse, & proinde visio, quæ contigit anno 1049. ad patrem pertinere non potest.

DE S. LEONE PAPA NONO.

Ex Chr.Cass.lib.2. cap.83. & 86.

Sanctus Leo Papa IX: in Romano Martyrologio notatur Aprilis die decimonono. Hic sanctus Pontifex ordinationis suæ anno tertio, idest anno Christi 1051 Capuam venit, & hinc Beneuetum, & inde Salernum perrexit, dehinc expellendorum Normannorum gratia ultra montes ad Imperatorem abiit, milites ab inde conductus.

Reuersus ab yltra montibus, adiunctis sibi ferè cunctis partium istarum militiis, Apuliam, cum Normannis dimicatus, perrexit anno Domini 1053. Sed Normanni, Dei iudicio, exirent victores. Dehinc Hunifridus ad Papam venit, & in sua illum fide suscipiens, cum omnibus suis Beneuentum perduxit, promittens, ut quandocumque Romam ire disponeret, ipse illum Capuā usque perduceret. Intrauit autem idem Papa Beneuentum in vigilia sancti Ioannis Baptiste, & stetit ibi usque ad festinatatem sancti Gregorij Papæ, ibique infirmatus, vocato praedicto Comite, Capuam ab illo deductus est, ubi per dies duodecim remoratus, accersito tandem Abbatem Cassinensi sui itineris comite, Romam rediit, ac post non multos dies sancto fine quieuit.

DE S. GREGORIO PAPA VII.

Sanctus Gregorius Papa VII. de quo Martyrologium Romanum die Maij 25. creatus Pontifex anno 1073. aie 22. Aprilis, de quo supra, egressus ab urbe mense Iulio, & Laureto, Albano, Cassino, Beneuentoq; aditis, tandem circa finem Augusti Capuam venit, & hinc non abiit ante diem decimumquintum Nouembris. Capuæ consiliens ad diuersos Epistolæ dedit, & ad Herlembaldum Mediolanensem militem, ita.

Sciat prudentia tua Nos Deo miserante sanos, & lætos non sine magna Sancta Ecclesiæ utilitate apud Capuam demorari. Hic ordinavit Iacobum Calaritanum, & Constantimum Turrensem Archiepiscopos, quibus & pallium dedit. Hic die 24. Septembris à Richardo Principe Capuano iuramentum fidelitatis sub hac concepta forma verborum exegit.

Ego Richardus Dei gratia, & sancti Petri Capuæ Princeps

ceps ab hac hora & deinceps ero fidelis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Apostolicæ Sedi, & tibi Domino meo Gregorio vniuersali Papæ. In consilio, vel in facto, vnde vitam, aut membra perdas, vel captus sis mala caprone, non ero. Consilium, quod mihi credideris, & contradixeris, nè illud manifestum, non manifestabo ad tuum damnū, me sciente: Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, tibique adiutor ero ad tenendum, & acquirendum, & defendendum regalia sancti Petri, eiusque possessiones recta fide contra omnes homines, & adiuuabo te, ut securè, & honorifice teneas Papatum Romanum, terram sancti Petri, & Principatus nec invadere, nec acquirere quæram, nec etiam depredari præsumam, absque tua, tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri intrauerint, certa licentia, præter illam, quam tu mibi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam Sancta Romana annualiter habeat Ecclesia. Omnes quoque Ecclesiæ, quæ in mea persistunt dominazione, cum earum possessionibus dimittam in tuam potestatem, & defensor illarum ero ad fidelitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Regi vero Henrico, cum a te admonitus fuero, vel à tuis successoribus, iurabo fidelitatem, salutarem fideliteate Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Et si tu, vel tui successores ante me ex hac vita migrauerint, secundum quod monitus fuero à melioribus Cardinalibus, & clericis Romanis, & laicis, adiuuabo, ut Papa eligatur, & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta obseruabo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem obseruabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, si mihi simus e voluerint inuestitutam a te mihi concessam: Actum Capuae octauo Kalend. Octobris Indictione duodecima. Ex tom. epistolarum 3. &

Bacon.

Baron. to. II. Eiusdem S. Pon. ificis extat epistola ad Iordanum Richardi Principis filium, & successorem, quæ ita se habet.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei, Iordano Capuano Principi.

Sicut nonnulli nouerunt, olim te nos admodum dileximus, & honorem tuum tam in præsenti sæculo adauge, quam & in futuro seruare studuimus hactenus. Existimauimus enim te (ut nobilem deceret filium) fidem Beato Petro seruaturum, & decus ipsius in cunctis pro viribus tuis adaueturum. Verum longè nos fefellit opinio, & qui de te nihil tale pridem quiuimus credere, nunc aduertimus de hac perfidia tua multos non fuisse mentitos. Ecce enim dudum nouercam tuam, & dominam contra ius, & fas de Ecclesia trahere inuitam, & reclamantem, eamque nubere nolentem, nuptijs tradere violentissime præsumpsisti Episcopum, ad Apostolorum limina venientem, nuper ausus es impedire, & quod ferebat, more prædonum, auferre. Nouissime Ecclesiam Beati Benedicti sacrilego ausu intrare, deprædari, & violare non timuisti, & qui bona Ecclesiarum (quoniam ferè cuncta quæ tenes earum sunt) defendere debueras, tu potissimum temetator ipsarum, & dilaniator existis. Quapropter ex parte Beati Petri monemus te, ut si ipsius iram, & Beati Benedicti indignationem non vis incurrere, super his omnibus nobis iustitiam facias: quod si contempseris ad Dominum omnipotentem nos reclamabimus: de cuius misericordia confidimus, quod dabit nobis consilium quid in tantam arrogantiā, & immoderatam superbiam tuam facere debeamus. Datum Romæ 11. Kalend. Maij Ind. 2.

NOTATIONES.

NOuercam. Ergo Richardus Iordanis pater, bigamus
fuit: Inuenimus nomen uxoris Fridesennam; prima,
an secunda fuerit, ignoramus.

Ecclesiam Sancti Benedicti. De sacrilegio commiso per
Iordanum contra Cassinensem Ecclesiam loquitur Chronic.
lib. 3. cap. 45. ubi sunt in fine hæc verba (Nam tanti auctor
sceleris postquam pecuniam accepit, lumen amisit) Prin-
cipem factum esse cœcum intellexit, qui primus Chronicum
edidit.

Ind. 2. Fuit hic annus 1079. anno sequenti 1080. Gre-
gorius in Concilio Romano, canonem in altero Concilio an-
no 1078. contra Normannos inuidentes bona Sancti Be-
nedicti latum, innouauit: quo anno 1080. Iordanus Prin-
ceps videtur correxisse commissum errorem, eo enim anno,
ut Chronicum habet, generale præceptum Monasterio Cas-
sinense fecit, & biennio post Ecclesiam Sancti Rufi intra-
Capuam eidem monasterio obtulit.

Exstat & altera eiusdem sancti Pontificis epistola ad Ar-
chiepiscopum Capuanum, quæ 25. lib. 9. ita se habet.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilecto in
Christo Fratti (A) H. Capuano Archiepiscopo, cæ-
terisq; (B) Principatum Episcopis, qui Beato Petro B
obedientes, Christianam Religionem constanter de-
fendunt, S. & A.B.

Congratulamur dilectioni vestræ, fratres charissimi,
quoniam digni inuenti estis, qui pro Christianæ reli-
gionis integra virtute, fortiq; constantia inimicitias, odiū,
& contumelias patiamini: ac optamus, ut de reliquo im-
mobili robore perseueretis, non modo vos ab illicita, &
nefa-

C nefaria (C) excommunicatorum participatione abstinentes, sed & cæteros sacerdotes ab eorum communione interdicentes. Si qui verò fuerint, qui contra interdictum vestrum, & nostrum contumaciter Missas, & officia illis diuina celebrare subinde præsumperint, præcertò habeant tales (annuente Deo) sacris se ministerijs, quæ indignè usurpare non metuant, in perpetuum abdicandos, & sine spe recuperationis amouēdos. Dē cætero si quis vestrum impiorum presulam ferre non valens, cupit secedere, nobis non displicet. Huiusmodi ergo vel in potestatem (D) Ducis gloriōsi, vel fratri eius poterit ire: aut si ad nos venire maluerit, nos charitate, qua debemus, eum & benter suscipiemus. Qui verò alijs exemplum factus fortiter inter impicos perseverauerit, ille procul dubio virtutis coronam gloriæque triumphum meritò maiorem, Domino largente, percipiet.

NOTATIONES.

A **H**. Herueus non Hidelbrandus. Herueus enim (ut constat ex Chronic. Cassinensi) erat Archiepiscopus anno 1076. hæc autem epistola, cum sit in lib. 9. epistolarum Sancti Gregorij VII. scripta est anno 1082. Imo Herueus erat Archiepiscopus Capuae. quando Sanctus Gregorius VII. Capuae in ipso sui summi Pontificatus inicio commorabatur: ad illud namque tempus pertinere videtur quod Chron. habet lib. 3. cap. 42. verba sunt: Eodem tempore cum prædictus Papa Gregorius apud Capuam moraretur, clerici eiusdem ciuitatis, inuidis apud eum quæstibus usi sunt, dicentes: Ecclesiæ sancti Angeli, quæ olim fuerat iuris Capuanæ Ecclesiæ, iniquo concambio in ius Monasterij nostri transisse. Quam nimis um quærimoniā idem Apostolicus oratu Desiderij indiscressam manere

nere non patiens, per idoneos, ac veraces viros diligenter inquirere studuit, utrum concambium, quod pro eadem Ecclesia datum fuerat, conueniens esse videretur. Qui videlicet hoc studiosissime disquirentes, inuenierunt, & probauerunt, quod Ecclesia sancti Ioannis de Tandepaldi, quae pro eodem concambio data fuerat, satis plus possessionis, & ornamentorum tempore concambij habuisset. Quod etiam Herueus eiusdem ciuitatis Archiepiscopus se veraciter cognovisse asseuerabat. Quo competenti testimonio, præmotæ litis omni dubietate sublata, censuit prefatus Apostolicus, tam Archiepiscopum, quam & Capuanos clericos, in perpetuum ab hac quæstione quiescere, nullamq; ulterius de ipso concambio litem mouere.

Principatum. Puto legendum Principatus, & intelligendum de Principatu Capuano: Princeps enim Salernitanus, in sequenti epistola 26. à sancto Pontifice charissimus appellatur, ideoq; non est cogitandum vel ipsum, vel subditos ipsius communicasse cum excommunicatis: Principatus autem Beneuentanus in Romana Ecclesiæ ditione tum erat, ut innuit Canon celebrati Concilij anno 1080. Scribit ergo sanctus Gregorius Archiepiscopo Capuano, & omnibus Episcopis in Capuano Principatu constitutis. At quanam conuentio Archiepiscopi Capuani ad omnes Capuani Principatus Episcopos & magna lane: nam præterquam quod Capuana Metropolis coniunctur fuisset tam ampla provincia, quam erat amplius & Principatus ipse; certum est Archiepiscopos Capuae illo tempore constituti solitos Legatos Apostolice Sedis, & Vicarios Papæ per totum Principatum, ut ex multis subscriptiōnibus Archiepiscoporum in instrumentis Thelauri obseruare licet: talis igitur erat Herueus, qui Episcopis constitutis per Principatum, præponitur in salutatione Domini Papæ.

C Excommunicatorum. *Quinam fuerunt illi excommunicati & fortasse Ildimundus, & Lando Campanini, id est Campanie tyranni, de quibus Baron. ann. 1081. At inter excommunicatos fuisse Iordanum quoque Principem Capuae disertis verbis ostendit epistola sancti Gregorij sequens 1.27. quæ habet (Nam relatum est nobis, quod Jordani, qui scienter periurus Beato Petro, & nobis, & ob anathematis nodis legatus est, adiutorium faciant) Neapolitani scilicet. Hinc apparet qualis, & quantus fuerit Herueus, qui Capuano Principi restituit.*

D Ducis. *Absque dubio hic erat Dux Robertus Guiscardus Normannorum Maximus, tum S.R.E. fidelis erat & Frater eius Rogerius, ille Comes Siciliae Primus, & deinde Rex appellatus.*

Ex Cron. Cass. lib. 3. cap. 64. 65. 66.

A **G** Regorio Papa VII. (A) vita functo, & anno fere transacto, quo in Apostolica sede nullus Pastor erat, & Guibertus Antipapa oves Christi suis cum sequacibus, tunc circa Paschalem festiuitatem, Episcopi, & Cardinales Romanæ Ecclesiæ de diuersis partibus Römanam conuenientes, & quorquot Catholice parti fauebant, congregati in Diaconia S. Luciæ, Desiderium Card. & Abbatem Cassinensem elegerunt, & cum ille vehementer renueret, & rogatus, & obsecratus, ut onus susciperet, vehementius semper recusaret: Episcopi, & Cardinales, & alij omnes tantam electi duritiam stomachantes, studuerunt vehementer causam perficere. Tandem itaque vniuersi pariter uno consensu, & animo illum rapientes, inuitum, & tenetentem attulérunt, & ad Ecclesiam prædictam S. Luciæ perducunt, ibique eum iuxta morem Ecclesiæ eligentes, Vitoris (B) ei nomen imponunt: sed quoniam hæc omnia contra

contra eius voluntatem feterunt, capppam quidem rubram
induebant, albam vero nunquam potuerunt eum induere. Post quatuor dies Romam egressus, venit Ardeam, & inde Terracinam, ubi Pontificatus insignia ita dimisit, ut
per anni totius circulum, mentis ei propositum immobile
persisteret, & ad nulla Cardinalium hortamenta electi po-
tuerit. Anno sequenti, id est anno 1087. mediante quadra-
gesima, apud Capuam, Episcoporum Concilio congrega-
to, cum praedictus electus vna cum Episcopis, & Cardina-
libus Romanis eidem Concilio præfuisse, Cencius etiam
Romanorum Consul, cum alijs nobilibus Romanis, & Io-
danus Princeps, & Rogerius Dux cum omnibus ferè suis
optimatibus interfuerint, post finem Concilij, rursus in-
speratè, & nihil eo de his suspicante, cum multis precibus,
lachrymisq; à clericis, & laicis perurgetur, immobilis
perstutus. Tandem cum Dux, & Princeps vna cum Episco-
pis, ceterisq; catholicis viris, flentes eius pedibus adiace-
rent, multis rationibus, & orationibus coactus, vix tan-
dem succubuit, & præteritam electionem Crucis, & pur-
puræ resumptione firmauit, 12. Kalend. Aprilis, Dominica
in Ramis palmarum. Inde Cassinum reuersus, ibidem Pa-
cha celebrauit: peracta festivitate, cum Capuano, ac Saler-
nitano Principe Romanam perrexit.

NOTATIONES.

Papa VII. Hic Gregorius VII. electus anno 1073.
Post primo anno sui Pontificatus, Capua commoratus
est quatuor ferè mensibus, id est Septembri, Octobri, Novem-
bri, & Decembri plures ibi literas dedit, & Iacobum Ar-
chiepiscopum Calaritanum, & Constantinum Turensem
ordinauit, à Richardo Principe Capuano fidelitatis iuta-
mentum exegit. Baron.

Victoris! Hic est Victor, de quo supra, agentes de Ecclesia sancti Benedicti constructa Capuae.

*Ex vita sancti Anselmi Cantuarieñ. Archiepiscopi,
ex Surio 21. Aprilis num. 38.*

Verum quia calor æstatis in partibus illis cuncta vrebatur, & habitatio vibis nimium insalubris, sed præcipue peregrinis hominibus erat, Ioannes quidam nomine, olim monachus Becci tunc autem Abbas cœnobij sancti Saluatoris Telessini, annuente Papa, suscepit eum ut proprium patrem amicè, & duxit in suam villam Sclauiam nomine, quæ in montis vertice sita, sano iugiter aere, atq; tepenti, conuersantibus illic habilis extat. Igitur habitatio nostra in montis erat summitate locata, à tui barum tumultu instar solitudinis vacua. Quod Anselmus aduentens, ex spe futuræ quietis exhilatatus, ait: Hæc requies mea, hic habitabo. Ad primum igitur conuersationis ordinem (quem antequam Abbas esset, habebat, quemque se in pontificatu positum maximè perdidisse deslebat) vitam instituit, sanctis operibus, diuinæ contemplationi, mysticarum rerum enodationi diu noctuque mentem intendens. Vnde christianæ fidei amore permotus, insigne volumen edidit, quod cur Deus homo, titulavit. Quod opus, sicut in prologo eius ipse testatur, in Anglia cepit: sed hic, in Capuana videlicet Prouincia constitutus, absoluimus.

Inter hæc, omnia sese omnibus faciens, cunctis pro posse subueniens, cunctos, qui se audire volebant, non considerata alicuius persona, ad suum colloquium admisit, singulis pro qualitate motæ questionis benigna affabilitate, atque affabili benignitate satisfaciens. Quapropter fama illius in breui circumcirca percrebuit, & in dilectionem, atque venerationem eius cuncrorum corda conuerit,

Qui-

Quicunque igitur eum videre, eiusque potuit benedictionem habere, beatum se proprij censura iudicij æstimavit. Monachus etiam, qui villæ ipsius pro Abbatis imperio custos erat, quique nobis more boni hospitis in nonnullis ministrabat, considerans vitam, & actus patris, concepit apud se spem magni boni, & gratiam Dei in eo vigere, crediditq; quod Deus multa libēs faceret ob merita eius: homines autem Villæ multas incommunitates quotidie patiebantur pro penuria aquæ. In deuexo tamen latere montis puteus unus nimia profunditatis habebatur, sed ita singulis diebus exhatiebatur, ut ab hora diei nona nulla, quæ extrabi posset, in illo aqua usque mane reperiatur. Cui incommodo frater ille subuentum iri desiderans, rem Anselmo, conquerentis more, innotuit, & suæ voluntatis inesse subiunxit puteum in ipso, quo habitabamus, loco facere, si forte Deus sua pietate dignaretur hoc incommodum propulsare: laudat Anselmus piam fratris voluntatem, & rem tentare suadet. Lætitatur ille ad hæc; & roget quatenus ipse locum inspiciat, ac præmissa prece, cum benedictione sua primus terram aperiat. Adquiescit ille precanti, nolens offendere voluntatem hospitis sui. Quid dicam? cernebatur miræ celsitudinis rupes, & quasi dementia videbatur in tali loco fontem velle aquæ inuestigare. Vadit tamen Anselmus, nobis comitus, ad locum, & supplici prece præmissa, honest; ut abundantiam iugis, atque salubris aquæ Deus ei largiretur, tertio feriens terram aperuit, & reliquo operi dare operam iussit. Per pauci dies coepii operis transferunt, & ecce fons viuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos stupore percus sit. Nec mirum. Aqua enim, quam se Magister operis nec in plurimis diebus repertum putabat, non mirum si stuporem incusserit breui reperta. Perfectus itaque puteus est, modicæ quidem profunditatis extans, sed limpidissimæ

mæ; atque salubris aquæ iugi fonte redundans. Quæ res illico diuulgata, non paruæ admirationis fuit, & eam viri meritis omnis, qui audivit, adscripsit. Itaque puteus illæ Cantuariensis Episcopi usque hodie ab incolis ipsius terræ vocatur. Ferunt autem hi, qui ad nos inde veniunt, quia multi diuersis languoribus ac febribus tenti, sumpta in potu eadèm aqua, pristinæ sanitati mox restituuntur.

His diebus Rogerius Dux Apuliæ ciuitatem Capuanā obsidebat. Qui fama viri permotus, mittens rogavit eum venire ad se: Ascendimus, iuimus, & plures in obsidione dies exegimus, remoti intentorijs à frequentia, & tumultu perstrepentis exercitus. Erat autem ubi eramus, quædam Ecclesiola penitus deserta, & iuxta ostium cisterna desuper dirupta, magnæ profunditatis hiatum sua disruptione prætendens. In qua Ecclesia velut in Camera, præ velle conuersabamur, tam quieti, quam operi in ea indulgentes, & Ducebamus ipsum cum suis nobiscum singulis diebus, ut volebamus, in promptu habentes. Quædam verò nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anselmum sui corporis necessitate silentio surgere, & ne inquietaremur, suo more lento pede ad ostium tendere. Quod cum exisset, & immemor souæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit clamosa voce cadendo dicens, Sancta Maria. Ad quem sonitum nos, ac socij nostri, qui intentorijs quiescebant, exergefacti, lectis, profligimus, ac currentes hominem in profundo vidimus, & præ timore simul, & angustia cordis exanimati ferè sumus. Quod ipse percipiens, mox leuato capite, vultu iucundo, intuitu nobis innuit, nil læsionis sese perpessum. Descendentes igitur quidam ex nostris, ex altera parte ipsius præcipitijs, qua via erat descendendi, eduxerunt eum à loco sanum omnino, atque in columem.

Cum post hæc sedis Apostolicæ Pontifex Urbanus illò aduen-

aduentaret, & ei ab Anselmo, & principib[us] totius exercitus obuiani itum esset, ingenti mundialis gloriæ pompa prosequutus, ductus est in tentorium, quod iuxta nos sibi cæteris excellentius constitutum. Sicq[ue] donec ciuitas inde ditionem transiit, obsidio illius dominum Papam, & Anselmum vicinos habuit, ita ut familia utrotumq[ue] magis videretur una, quam duæ, nec facilè quiuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum: Papa namque colebatur à cunctis quemadmodum pater, & Pastor communis; Anselmus verò diligebatur ab omnibus sicut homo mansuetus, & mitis, & cui suo iudicio nihil debebatur à quovis. In Papa denique supereminens vigebat cum dignitatis auctoritate potestas; In Anselmo mira, & quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergo, quos timor prohibebat ad Papam accedere, festinabant ad Anselmum venire, amore ducti, qui nescit tñnere: Maiestas etenim Papæ solo[s] admittebat diuites, humanitas Anselmi, sine personarum acceptione, suscipiebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam, ut de Christianis taceam; Siquidem nonnulli talium (nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducus Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli, inquam, talium, fama bonitatis eius inter suos extitit, mansionem nostram frequentabant, & sumptis ab Anselmo corporalibus cibis, gratiis reuertebantur, admirandam viri benignitatem suis prædicantes, quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps veneratione apud eos habitus est, ut cum per castra illorum, quæ in unum locata erant, transiremus, ingens multitudo eorum, eleuatis ad celum manibus, ei prospera imprecarentur; & osculatis pro ritu suo manib[us], proprijs etiam coram eo genibus flexis, pro sua benigna largitate grates agendo, venerarentur. Quorum etiam plurimi, velut comperimus, se libenter eius doctrinæ instruendos sub-

submisissent, ac Christianæ fidei iugo sua per eum colla-
iniebissent, si crudelitatem Comitis sui per hoc in se sœ-
uituram non formidassent: nam re vera nullum eorum
pati volebat Christianum impunè fieri. Quod qua indu-
stria, ut ita dicam, faciebat, nihil mea interest: viderit Deus,
& ipse. De hinc soluta obsidione, Anselmus multa prece
. Papam ad hoc flectere conatus est, quatenus ab onore
pontificali eum absoluere et, & quieti liberum vacare con-
cederet. Verum cum, quantum quidem ad effectum spe-
ctabat, in nihilum laboasset, fretus benedictione eius,
Sclauiam reuersus est, oppriēs ibi tempus Concilij, quod
idem Papa apud Barum Kalend. Octob. erat celebraturus.

DE S. IOANNE RAVENNATE *Monacho Cass. ex vita M.S. apud Cassinum.*

Tempore præfati Abbatis (*Geraldi*) dum Sennes Ca-
puanæ Ecclesiæ præsul defunctus esset, ipse Archie-
piscopus per visum Abbatii apparuit, cui Abbas ait: Num
Sennes ille Capuanæ Sedis Episcopus tu es, qui nuper
defunctus es? Cui ille: Ego ille sum. Abbas inquit, quo-
modo tibi nunc es? ille vero, diu (inquit) et cum ignis
cruciatibus torqueor: Sed si Ioanni de Rauenna, & Ioanni
de Sancto Angelo, quorum preces, & suffragia sicut incen-
sum in conspectu Dei redolent, p æceperis, vt pro me
Redemptoris omnium hostiam salutarem offerant, his sta-
tim eripiar cruciatibus. Quod cum illis Abbas iussisset, ac
in ara viuificam hostiam obtulissent, iterum apparens, gra-
tias pro tanto sibi munere impenso retulit: quibus dictis
illico euanuit.

NOTATIONES.

SENNES. Hic Sennes Archiepiscopus Capuae, erat per totum Principatum Capuanum Vicarius Domini Papae. Hic cum pluribus alijs Prelatis, & Baronibus interfuit consecrationi Gelasij Papae Secundi apud Casetam acte anno 1118. De hoc infra.

Defunctus, &c. In Kalendario Monialium S. Mariae notatur obitus Sennetis die 13. Kalendas Decembris id est die 19. Nouembris. Is, quod certò inuenimus, vixit in Pontificatu ab anno 1098. usque ad annum 1118. mensē Aprili.

DE IOANNE ABBATE
Ex Chron. Caff. lib. 2. cap. 21.

Ionnes Abbas Vicesimusnonus, cum, relicta Abbatia, solitarius quodammodo viueret, tempore Theobaldi Abbatis defunctus est. Nocte illa religiosus quidam Frater, Ioannes nomine, in Monasterio S. Laurentij, quod Capuae situm est, cum, vigilias frarrum de more præueniens, orationibus esset intentus, subito respiciens vidit quasi super montem Cassinum, maximam lucem in aere, atque intra eamdem lucem, cernit Ioannis Abbatis animam celum conscendere: cumq; facto mane cuperet redi certus de visione, perrexit ad Andream, qui tunc Monasterio sancti Benedicti intra Capuam præsidebat, eique visionem, quam perspexerat, pandens, obnixè rogat, ut hominem suum ad Monasterium Cassinense protinus mittat, qui omnem rei veritatem diligenter addiscere, et quæ reuertens debeat ntimare.

Pergens itaq; nuncius, cum pars illi adhuc intineris ali-

Aaa

qua

qua supereret, quemdam obuium habuit, qui à Monasterio Cassinensi Capuanum se proficiisci diceret, ut præfati venerabilis viri Ioannis obitum Fratribus ibi degentibus nunciaret: quem, cum de hora obitus eiusdem sollicitè perquisisset, ea illum hora ex hoc sæculo migrasse accepit, qua Capuanus ille Ioannes eius animam cœlum condere, se vidisse, afferuit. Tunc ad illos, à quibus legati fuerant, uterque reuersus, alter Capuae Ioannis depositiōnem, alter verò Cassini retulit, quæ super illius obitu visa fuerat, visionem. Obiit autem 11. Idus Martij.

NOTATIONES.

I Cannes Abbas. Hic Ioannes die 14. Martij, qui est dies obitus, notatur ut sanctus in Martyrologio Benedictino. De hoc Ferrarius in nouo catalogo. At huius Abbatis tempore Monachi habitabant in Monasterio Cassinensi, ut patet ex relato textu Chronicorum.

DE SANCTO FRANCISCO.

Sanctus Franciscus Assisiensis in Apuliam pergens Capuae (ut certa traditio est) constitut, & tunc illi Capuanum Capitulum Ecclesiasticum ad cœnobium instituendum obtulit: cœnobium tamen post eius mortem in Ecclesia sancti Petri institutum agnoscimus: anno siquidem 1241. Ecclesia illa celebatur à clericis, & à Guillelmo de Danibele Canonico Capuano regebatur, & instrumentum aliud scriptum anno 1266. habet hæc verba: Guillelmus de Archiepiscopo Canonicus Capuanus, Custos, & Rector Ecclesiae Sancti Petri Apostoli, quæ dicitur ad Manteronem, quam modo tenent Fratres Minores, cuius Ecclesiæ omnes terras modo teneo, sicut ipsas terras tenebam ante quam pædista

Ca Ecclesia ad prædictos Fratres Minores deueniret, de-
claro &c. *infra*: & specialiter pro reparatione Ecclesiæ san-
cti Petri ad corpus, cuius sum Custos, & Rector, quæ sub-
dita, & annexa est prædictæ Ecclesiæ S. Petri ad Montero-
nem. Igitur post annū 1241. cœnobium ibi fuit institu:ū &
tā tū cœpit illa consuetudo, ut Feria Magni Paschatis, Cano-
nici ad Ecclesiam S. Petri procedant, Missā faciant, & sin-
guli panem, vulgo tarallum, & arancium pomum à fratri-
bus accipiant: Inde quoque factum, ut Ecclesia sancti Petri
vocaretur etiam sancti Francisci, sicuti legitur apud san-
ctum Bonauenturam, qui narrans, quod sanctus Franciscus
post mortem Capua miraculum gessit, hæc habet.

In ciuitate Capuae, dum puer quidam super ripam Vul-
turni fluminis cum pluribus locaretur, incautus cecidit in
profundum, quem fluminis impetus celeriter vorans, sub
sabulo mortuum sepelivit: Proclamahtibus autem pueris,
qui cum eo luserant circa flumen, populosa illuc multitu-
do conuenit: Cumque vniuersus populus suppliciter, &
deuotè Beati (A) Francisci merita inuocaret, ut deuoto- A
rum sibi parentum fidem aspiciens, prolem à mortis peri-
culo dignaretur eripere, nator quidam procul adstantis,
clamoribus auditis, accessit, & post diutinam inquisicio-
nen, inuocato tamen Beati Francisci subsidio locum inue-
nit, in quo limus in modū sepulchi pueri cadauer obte-
xerat: quem effodiens, & extra de portans, dolens defun-
ctum inspexit: licet autem populus, qui attabat, videret
iuuenem mortuum; nibilominus tamen flens, & eiulans
proclamabar: Sancte Francisce redde puerum patri suo:
sed & (B) Iudæi, qui venerant, naturali pietate commo-
ti, dicebant: Sancte Francisce redde puerum patri suo: su- B
bitò puer lætantibus, & mirantibus cunctis, exurgens in
columis, duci se ad Ecclesiam (C) Beati Francisci suppli- C

citer postulauit, ut gratias illi deuotus exsolueret, cuius se nouerat virtute mirabiliter suscitatum.

NOTATIONES.

- A** **B** Eati Francisci. Sanctus Franciscus obiit anno 1226. & inter Sanctos adscriptus anno 1230. Itaque post bunc annum contigit miraculum modò narratum. Sciendum est autem, circa idem tempus canonizatos fuisse sanctum Dominicum, scilicet anno 1233. & sanctum Antonium de Padua, nimirum anno 1234. & S. Elisabeth de Ungaria, nempe anno 1235. quos omnes canonizauit Papa Gregorius Nonus.
- B** Iudæi. Durat haec etiam aetate nomen loci ad Iudaica, & dicitur Ecclesia sancti Martini ad Iudaica.
- C** Ecclesia Beati Francisci. Ecclesia sancti Petri illo antiquo saeculo dicebatur sancti Petri à Monterone: erat Parochialis, ut ex instrumentis Thesauri anno 1270. 1271. deinde facta ibi cœnobio Fratrum Minorum, dici etiam cœpit Ecclesia Sancti Francisci. Legi ego in antiquo instrumento Thesauri; Et à Custode Sancti Francisci de Capua.

DE S. THOMA AQVINATE.

Ex vita præfixa summa Theologæ.

- A** **S** anctus Thomas de Aquino (A) habitu sancti Domini, in vita matre, suscepito, Parisios à quatuor fratribus asportabatur: hoc ut eius germani Landulfus, & Raynaldus acceperunt, magna adhibita diligentia, in itinere comprehendenterunt, atque matri miserunt. Mater autem ipsum recipiens cum gudio, cum non posset eum inducere ad dimittendum habitum, ipsum in castro suo, quod dicebatur Rocca Sicca, diligenter fecit eum custodi-

ri usque ad aduentum filiorum. Cum autem in ipso castro detineretur, Mater, & fratres, ut ipsum inducerent ad defensandum habitum, miserunt ei (B) sorores suas ad standum secum, ad hoc ut eum retraherent ab Ordine Prædicatorum, & ad dimittendum habitum eorum: ipse autem sorores suas sacras literas docuit, nam ibi perlegit totam Bibliam, & conuertit eas: nam sororem maiorem, quam fratres sui specialiter miserant ad seducendum ipsum, taliter conuertit monitionibus, & exemplis, quod ipsa mundum reliquit, & intravit Monasterium Sanctæ Mariæ monialium de Capua, ordinis sancti Benedicti, ubi propter suā sanctitatem statim fuit facta (C) Abbatissa, & infra. C

Secundum exemplum de elevatione mentis suæ fuit: quia cum quidam Cardinalis esset Legatus in Regno, & de F. Thoma audisset miranda, voluit ipsum videre, & habuit (D) Archiepiscopum Capuanum, qui fuerat discipulus F. Thomæ, & dixit sibi, quod deberet ordinare sic, quod posset habere F. Thomam, & familiare colloquium: tunc ambo venientes ad domum Fratrum Prædicatorum fecerunt vocare F. Thomam: ipse autem de studio descendens, & tamen in sua abstractione manens, venit ad eos: & cum esset in medio eorum sic eleuatus in mente, & abstractus à sensibus, ut erat in camera, nil loquebatur: & cū Cardinalis, & Archiepiscopus diu expectassent, quod aliquid eis diceret, & ipse taceret; tandem F. Thomas subito ostendit faciem hilarem, indicantem lætitiam mentis, & dixit. Modo habeo quod quærebam: cum autem nullum signum reverentiae ad eos ostenderet, Cardinalis cœpit eum despicere, quod videbat sic manere: cui dixit Archiepiscopus: Domine, non miremini, quia frequenter abstractus, ut cum quibuscumque personis sit, non loquatur: & tunc traxit eum fortiter per cappam, qui quasi de somno contemplationis euigilans, & aduertens se esse in medio tanto-

tantorum Prælatorum, inclinavit se reuerenter ad Cardinalem, quod abstractus diu non fecisset eis reuerentiam. Interregatus autem cur in illa abstractione sic lætā faciem ostendisset, respondit de quadam quæstione, super quam diu cogitaueram, nunc pulchram rationem inueni de qua exterior lætitia, quam ostendi, manifestauit gaudium animi.

NOTATIONES.

A **D**E Aquino. Aquinum ciuitas. Episcopalis Samni in Campania, & Latij confinio apud Fibrenum flumen, Genti, à qua possidebatur, dedit nomen: terra Principibus Longobardorum exaltis, mos (Capuae præsertim) obtine-re cœpit, ut Domini locorum à locis ipsis nominarentur, & nomen à locis acceptum ad posteros deriuarent: Hinc legimus Capuae nobilissimorum familias de Roccaromana, de Caianello, de Presenzano, de Aluetu, de Pretruro, de Bal-zorano, de Celano, atq; ita etiam de Aquino.

Hanc nobilissimam de Aquino Familiam Capuae ortam, & hinc alio propagatum, argumenta non levia persuadent: & illud in primis, quod in Gente de Aquino due lineæ repe-riuntur antiquiores; altera Comitum Acerranorum. & al-tera Dominorum Alueti, quas (ignorato licet earum proxi-mostipite) esse inter se collaterales, Agnatasque non reuo-catur in dubium: Nam existente Capuae capite Principi-tus, qui ciuitatibus; oppidisque subiectis dominabantur, glo-riosorum Principum erant Agnati, nati Capuae reperitur Lando Comes in ciuitate Caluo frater Palduſi Principis ann. 953. & Pandulfus Calatinus Comes, filius Landolfi Principis creditur: & Ionatas Comes Caleni erat Princi-pis Jordani filius: & Rainulfus Comes Calatia Jordani Principis consanguineus anno 1125. Id ergo de Antiquis Comi-

Comitibus Aquini credere non erit temerarium: imò & hoc certum esse demonstrat Epigramma paulò infra referendum.

Sed de Comitibus Acerranis accipe recentiora. Thomas de Aquino Primus Comes Acerrarum, Capuae residebat ann. 1237. & cum monasterio Sancti Ioannis contractum permutationis iniuit: permutatae sunt terrae, quas utraque pars in Capuano territorio apud Lorianum possidebant. Thomas de Aquino Secundus Comes Acerrarum, sepultus est in Ecclesia veteri Monialium Sanctae Mariæ: legitur in sepulchro affixo parieti. Anno Domini M. CC L XXXXI.

Hoc opus fecit fieri Dña Gobitosa Filia quondam Thomasij de Aquino Secundi Comitis Acerrarum & supra sepulchrum.

Anno

Nobilis Hęc[!]Mulier Acerrarum Comitis nata | Dñi
Fieri Fecit Opus hoc Gobitosa vocata. MCC

Thomasij II. dicendo de Aquino facundi | LXX
Rudis inscriptio, ut ferebat Actas: significat autem | XXI.
Mulierem Comitis Acerrarum Filiam fecisse fieri opus
(idest Tumulum) Thomasij Secundi. De Thomas de Aquino
Comite Acerrarum est Instrumentum Thesauri an. 1259.
Præterea in Kalendario Moreuorum legitur, Margarita
Comitissa Acerrarum 21. Ian.

Dominus Thomasius Comes de la Cherra 27. Febr.

Dña Gubitosa de Laurito Comitissa Achenæ 1. Maij.

Dña Gubitosa de Aquino filia Comitis Acerrarū 1. Maij.

Iuditta Comitissa Cerræ 9. Iulij.

Gubitosa de Aquino m̄ filia Comitis Acerrarū ii. Iulij.

D. Isabella filia Comitis Acerrani 4. Augisti.

Accedit ad hęc, quod Capua ann. 1436. Comiti Laureti,
& Francisco Pannom antiquis, & maioribus ciubus suis,
ciustatis lura restituit, concessitq; ut priuilegijs, & gratijs
omnibus fruerentur; licet in ipsa ciuitate non habitarent.

Erat

Erat tunc Franciscus Lauriti Comes Quintus, qui fuit filius Iacobi Comitis Quarti, qui fuit Francisci Comitis Tertiū, qui fuit Thomas Comitis Secundi, qui fuit Berardi Comitis Primi, qui fuit filius Christophori Comitis Esculi, qui fuit filius Thomasij Secundi Comitis Acerrarum, & Fratris Adinolfi Tertiū. Hac ab Ammirato: Constantius scribit, patrem S. Thome fuisse filium Thome Comitis Acerrarum: hinc coniectare licet cur soror S. Thome monasterium Capuanum elegerit potius quam Neapolitanum, vel aliterius ciuitatis; elegit quippe Monasterium in patria sua.

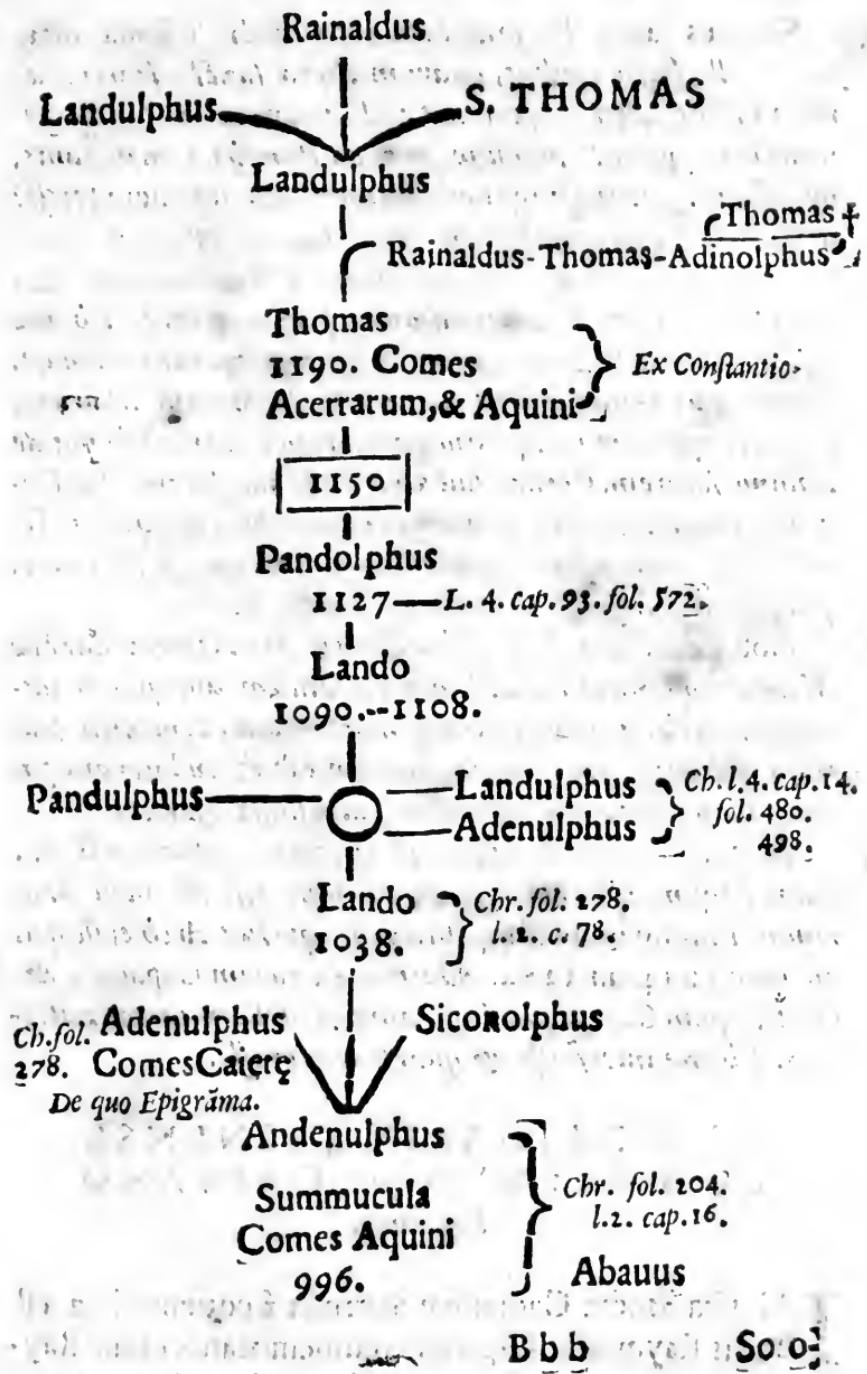
*Epigramma ex M. S. Cassinensis relatum
a Capaccio Historie Neapolitanæ fol. 600.
ex quo apparet Comites Aquini fuisse
origine Capuanos.*

Dormit Aquine tuus Comes hic, Caieta tuus Dux
Magnus Atenofus Capua, quem genuit
Magnanimus, sapiens, fortis, pius, impiger, acer
Vrnam iam medium sole tenente ruit.

Ad patriam cœli lux est, vbi vera diei
Dextra beata Dei tendere donet ei.

*Adenofus de quo Epigramma, est ille, de quo Chron. Cass.
fol. 278. nempè frater Landonis, & Siconolfi ut in arbore.*

Ad usū Bibliothecæ s. Marij maioriij Capug

- B** Sorores suas. Ex præcita vita Sancti Thomæ duas sorores illi fuisse constat, quarum altera sancto fratri præmortua fuit, altera superuixit: illa præmortua, sancto viuentibus apparuit: primum quando Paruys commoranti, significauit sese in Purgatorio detineri, & suffragia petiit: deinde Romæ quando le iam precibus eius à Purgatorio liberata esset: illa superstes, Theodora nomine, Comitissa Castri S. Seuerini anno post mortem S. Thomæ 14. ab abbate Fosse nouæ sancti Fratris manum obrinuit. Ammiratus commemorat Mariam Dominam Marani, quod est oppidum in Aprutio: quondam Fratris Thomæ de Aquino sororem: Verum siue una, siue duæ fuerint illæ Dominae seculares, cum Thomæ superuixerint, consequens est, ut certò dicamus illam præmortuam sororem, fuisse illam, quæ scribitur ingressa in monasterium S. Mariæ.
- C** Abbatissa. De hac Abbatissa in Monasterio Sanctæ Marie monumentum nullum, sed tantum antiqua traditio: superest ibi Kalendarium mortuorum, continens plurim Abbatissarum nomina, lacerum est, & in lacerata pagina, huius Abbatisse nomen scriptum fuisse oportet.
- D** Archiepiscopus. Hic Archiepiscopus Capacio est M. quem Regum Acta notant: nos dicimus esse M. id est Marinum Filimarinum Neapolitanum, qui fuit Archiepiscopus ab anno 1244. ad 1284. Addimus ex eodem Capacio, Archiepiscopum Capuanum Ingerannum Stellam canonizatio- ni S. Thomæ interfuisse, & quarto loco orasse.

DE S. CATHARINA SENENSI, ET B. RAYMUNDO CAPVANO

Ex Surio.

IN vita Sanctæ Catharinæ Senensis frequentissima est Patriis Raymundi Capuani commemorationis. Hunc Raymendum

mundum religio Dominicana Beatum appellat, & veneratur. Hic ex familia de Vinea ortus, & ordinem Dominicum ingressus, Capuz habirum sumpsit: ut Sanctus, & doctus, Theologiæ Magister effectus est: monasterijs Virginum præfici solitus, monasterium Montis Politiani aliquot annos gubernauit, eoque tempore Beatæ Agnetis Politianæ historiam, ex relatione quatuor discipulorum eius, scriptis quibusdam contexuit.

Tum ad S.Catharinæ Senensis confessiones audiendas electus, vitam illius fidelissimè scripsit, & quid sibi ipsi acciderit verecundè commemorat.

Ait enim se initio, cum venisset ad eius familiaritatem multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diuq; quādam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono, vel malo spiritu. Rogabat autem (ut inquit) anxiè Deum, qui nec fallere posset, nec falli, ut ab ipso diligenter. Intērim subito ei venit in mentem, si sanctæ virginis preciis obtineret à Domino insolitam quādam, & qualēm nunquam esset expertus ob admissa peccata contritionem; id ipsi fore signum euidentissimum, à Spiritu sancto omnia illius facta profici: Nemo enim potest hunc habere dolorem, siue contritionem, nisi à Spiritu sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impensè rogauit, ut à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum: Illa hilatter respondit, se id libentissimè facturam: Addente autem Raymundo, se non posse frui quietè, nisi eius venia, ac remissionis certum obtineret signum, nempè magnā quamdam, & insolitam contritionē; mox sacra virgo annuit, se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raymundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abiit deinde domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febris, & alijs ægri-

tudinibus afflita, decumbebat, atque ad sociam : Eamus, visum fratrem Raymundum, quia male habet. Illa respondentie non esse necesse : & si maximè foret, se peius illo valere : mox præter morem celeriter cum socia abiit ad Raymundum , aitq; illi : Quid habes Pater ? ille verò præ debilitate ægrè quippiam loqui poterat , sed tamen adhibita vi, ait : Cui Domina huc venisti ? Peius tibi est, quām mihi: illa incipiente suo more loqui de Deo , & nostra ingratitudine, non nihil confortatus Raymundus, assedit, nihil iam memor hesternæ petitionis suę, aut sponsonis virginis : cumque illa loqui pergeret , oblata est menti Raymundi quædam insolita cōsideratio peccatorum suorum, & quām esset eorum causa sine dubio reus mortis : E diverso autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamq; mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumq; rugitum protupit, vt timeret, cor, & pectus diruptum iri. Id vt vidi sacra virgo, quæ ea sola causa venerat, conticuit, vt ille bene vberim fleret, & singultiret. Interim Raymundus rediit in memoriam petitionis suæ, & promissionis virginis, vertensq; se ad eam, dixit: Estne hæc bulla, quā heri petui ? (Bullam enim vocauerat certum signum obtentæ veniæ) illa respondit, ipsa est: addensq; vt memor esset gratiæ Dei , abscessit, illo multum ædificato, & exhilarato.

Accidit deinde, vt virgo Christi, multis pressa morbis, Raymundum ad se iuberet acciri , cōmunicatura illi quædam diuinitus ipsi reuelata . Venit Pater Raymundus, & adstans illi decumbenti, atque febricitanti, audiuit illam more solito loquentem de Deo , & quæ illo die ipsi Dominus reuelasset, exponentem . Ibi rursus referente illa grandia quædam, & alijs inusitata, de quibusdam cogitabat

bat apud se: Putasne vera esse omnia; quæ dicit, & simulq; intendit in faciem loquentis, & subito vidi faciem eius in viri barbati transformatam, qui fixis oculis in eum respiciens, valde illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quamdam præferens, unde manifestè se Dominū ostenderet. Territus igitur Pater Raymundus, exclamauit; O quis est, qui me respicit? Respondit virgo, ille qui est: ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis rediit.

Pater Raymundus per id tempus, quo illa pestis gravabatur Senis, fidissimā nauauit operam cunctis, quibus adesse poterat, nec ullos sibi vitandos putabat, licet morbus ille & aerem, & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat verò etiam illum S. virgo: sed quia solus propè erat in tam magna vrbe, vix ullum aut cibi, aut somni capiendi dabatur ei spatium, tot ad eum peste laborantium nuncij confluabant. Sed dum solus ferè, ut dixi, intantum sancto opere esset occupatus, ipse quoquè sensit se apostemate pestifero affectum; accedebat tè febris, & dolor capitis, ut solet in eo morbo. Tum verò, ut potuit, cum socio iuit ad ædes sanctæ virginis: quam cum non inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Vennii illa, admouet manus suas Raymundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt Raymundus, ut sèpè alias, eam mentis excessum pati. Cum ergo sic ad dimidiam ferè horam permanisset, fentit Raymundus ex corporis sui extremis partibus tanquam violenter quippiam extrahi, sensimq; se melius habere, adeo ut antequam sacra virgo sibi esset restituta, planè curatum se experiret, interim tamen debilitate quadam remanente. Iulsit autem sacra virgo ei cibum patari, eoque sumpro, voluit, ut paulisper quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulò post ita incolumis, ac si nihil mali passus esset, rediitque ad pristinos labores.

Quan-

Quantum Pater Raymundus in conuersione animarum cum sancta Catharina laborauerit, ex hoc quod scriptum reliquit facile cognoscemus. Vidi ego (inquit ille) non unquam vel mille, & eo amplius utriusque sexus homines ad eam videndam, & audiendam confluere, soloque eius aspectu ita ob sua malefacta animo compungi, ut lugentes properarent ad confessarios, quorum unus ego eram, & cum ingenti contritione sua peccata confiterentur, & id crebro ita contigit. Quam ob causam Gregorius eius nominis X I. Romanus Pontifex mihi, & duobus socijs meis eam dedit absoluendi omnes ad eam venientes, & confiteri volentes facultatem, quam habent Episcopi. Et certè multi venerunt ad nos immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam penitentiae Sacramentum ritè suscepérant. Itaque non raro usque ad vespertinas preces, ieuni permansimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes: sed virgo sancta sine intermissione orabat, & ita victrix capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ita Raymundus Pater, etsi non planè iisdem verbis, tamen eadem sententia. Puto autem hinc luce meridiana clarius perspici, quo spiritu hæc virgo sanctissima plena fuerit, quæ tot animas ad Christum adduxit: sed ad alia pergamus, quamquam Raymundus palam testatur, plurimas sanctæ virginis res gestas se in scripta non tetulisse.

Anno salutis millesimo trecentesimo septuagesimo quinto, ditiones omnes Romanæ Ecclesiæ Pontifici Gregorio X I. rebellarunt. Per id tempus sancta virgo Pilis erat in domo quadam hospitali. Superueniente autem rumore de ciuitatis Perusinæ rebellione, Pater Raymundus multo animi dolore incitatus, quod nullus esset in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathematis metus, nulla erga Romanam Ecclesiam, Ecclesiatum omnium matrem

matrem, & magistrum, reuerentia, mēstus iuit ad sacram
virginem, & lachrymabundus ei natiuit, quid audiriisset
de Petuiniis: illa videns multas eius lachrymas, dixit: No-
li Pater ante tempus flere: multa adhuc lachrymatum ma-
teria supereret: quod enim hunc certis lac, & mel est, eo-
rum comparatione, quae sequentur. Et possuntne, inquit
Raymundus, peiora his accidere, quando videmus chri-
stianos tam nulla erga Matrem Ecclesiam esse devotionem,
& reuerentia? Quid superesse potest nisi, ut ipsius quoq;
Christi fidem negent? Respondit sancta virgo: Quod mo-
do sit, laici faciunt: paulo post deteriora videbimus in te-
ro, cum Pontifex ceperit in eorum prauos mores animad-
uertere: exstabunt enim immane schisma, & totam scin-
dent Ecclesiam. Præpara ergo te, Pater, ad patientiam: tu
enim isthac visurus es. Huius schismatis initia fuisse sub
Vrbano VI. successore Gregorij XI. & duravit illud in
annos plurimos.

Anno Domini 1380 Magister Raymundus electus fuit
Bononiae in Generalem magistrum ordinis Vigiliani-
tium pro obedientia Urbani VI.

Et quoniam Ordinis disciplina pestilentiarum occasio-
ne relaxata nimis erat, ad reformatum Ordinem conuer-
sus, effecit, ut in quaquaque prouincia saltem unus habe-
retur conuentus, in quo ordinis instituta adamissim ob-
seruantur, supra quod fundamentum deinde Conradus
Theutonicus, B. Ioannes Cardinalis, & S. Dominicus Fe-
sulanus superaedificarunt.

Feruente schismate contra Vibanum VI. ille Ponti-
fex decreuit ipsum magistrum Raymundum ad Gallias
destinare, si forte Regem Franciae posset ab errore schis-
matis reuocare: quod cum insinuasset Raymundus Ca-
tharinæ, quamuis sibi grauis absentia sua, tamen non quæ-
rens quæ sua erant, confortauit eum ad obedientiam, &
labo.

laborem illum alacriter sumendum, dicens : Habeatis pro certo hunc Urbanum esse verum Pontificem, summum successorem Petri, & Vicariū Iesu Christi, quidquid dicant calumniatores hæretici, & ita volo, quod exponatis vos pro hac veritate defendēda, sicut pro veritate Catholicæ fidei. Et cū iter assumeret Raymūdus ad Gallias, Virgo prius diū eum allocuta est, multa ei referens; & quod cā amplius in præsenti sæculo non videret, prænuntians, prout euenit. Profectus est usque Genuam, satis laborauit, sed nihil profecit: quia schisma sequutum est, & diū permansit: aliquid vero profecit functus legatione pro Papa Bonifacio IX., nam profectus usq; Genuam, dissidentes Italiam Princeps, & ciuitates conciliavit; illa tamen concordia diurna non fuit.

Hic Beatus rexit Ordinem Dominicanum annos novem, & in conuentu Nuribergensi prouinciae Theutonicæ, totus contractus ad Dominum, migravit anno 1399. *Hec ex Cbron. S. Antonini parte 3. tit. 23. cap. 14. ex his que Italice scripsit Razius, & ex libro Statutorum ordinis, & ex Surio tom. 2. & Bzouio anno 1380. & 1392.*

Quia de Raymundo Capuano, Beato Ordinis Dominicani, facta mentio est, nolo præterire, Ordinem Eremitarum Sancti Augustini inter suos Beatos appumerare Capuanum ciuem. Is est.

Frater Ludouicus Baccalaureus, qui doctrina, & admirabili sanctitate claruit circa ann. 1400. De quo Joseph Pampilus in Chronicis Augustinianis.

DE SANCTO BRVNONE.

Quoniam in sancto Anselmo, & infra in Urbano Secundo Pontifice de Capuana obsidione habetur mentio, ratio postulat, ne prætermittatur quod in ea sancto Bruno absens corpore, spiritu præfens egit. Rem ipsam enarrat Rogerius Calabriæ Comes in priuilegio quod sancti Brunoni concessit, quodq; ita se habet.

In nomine Dei æterni, & Saluatoris nostri Iesu Christi; Anno ab Incarnatione eiusdem millesimo nonagesimo (A) octauo Indictione sepima. Gloriosus Rex David Spiritu sancto præuentus, narrabo, inquit, omnia mirabilia tua: propter quod ego Rogerius diuina misericordia Comes Calabriæ, & Siciliæ nota esse volo omnibus Fidelibus Christianis beneficia, quæ mihi peccatori concessit Deus orationibus reuerendi mei fratris Brunonis piissimi Patris fratrū, qui habitant in Ecclesijs sanctæ Mariæ de Eremo, & sancti Stephani Protomartyris, quæ sitæ sunt in terra mea inter oppidum quod dicitur Stilum, & Arenam; Cum essem in (B) obsidione Capuæ Calendis (C) Martij, & præfecissem Sergium nationis suæ, & exercitus excubiarum Magistrum: qui satanica persuasione, præuentus prius, ipsi (D) Principi Capuæ promittenti auri non modicam quantitatem ad inuadendum me, meumque exercitum noctu adiutum pollicitus est se præbere. Nox prodigionis aduenit, Princeps Capuæ eiusque exercitus iuxta promissum est paratus ad arma: Dumque me soperi dedissem, interieco aliquanto noctis spatio adstitit cubili meo quidam senex reuerendi vultus vestibus scissis, non valens lacrymas continere, cui cum in visu dicerem, quæ causa

† Bbb †

plo:

ploratus, & lachrymarum esset, visus est mihi durissis la-
 chrymati. Iterato quærenti mihi, quis esset ploratus,
 sic ait: Fleo animas Christianorum, teque cum illis si-
 mul. Exurge quamprimum sume arma, si liberare te
 Deus permiserit, tuorumque animas pugnatio um. Hic
 mihi per totum videbatur velut si esset per omnia vene-
 rabilis Pater (E) Bruno. Expergefactus sum cum ter-
 rore grandi pro visione pauescens. Illicò sum p̄si arma
 clamans militibus, ut armati equos consenderent, vi-
 sionem, si vera esset satagens comprobare. Ad quem
 strepitum, & clangorem fugientes impius Sergius, eius
 que sequaces subsecuti sunt Principem Capuæ speran-
 tes se in dictam ciuitatem confugium habuisse. Cepe-
 runt autem milites inter vulneratos, & sanos centum
 sexaginta duos, à quibus visionem fore veram compro-
 bauimus. Reuersus sum Deo volente vicesima nona Iu-
 lii Mensis Squillacium(F) perhabita Capuæ ciuitate, vbi
 fui per quindenam cōtinuam infirmatus. Venit verò iam
 dictus venerabilis Bruno cū quatuor de fratribus suis, qui
 me s̄.is sanctis, deuotisque colloquijs consolati sunt. Cui
 reuerendo viro visionē retuli, & humiles gratias egi, qui
 de me etiam absente suis in orationibus curam habui-
 set. Qui se humilians asseruit non ipsum fore, quem
 credidi, sed Dei Angelum, qui adstat Principi tempore
 belli, Rogauit quoque ipsum humiliter, ut propterea de
 rebus meis in terra Squillacensi sumere dignaretur lar-
 gos redditus, quos donabam, Renuens ille, recipere nol-
 le dicebar, Quod ad hoc domum sui patris, me amque
 dimiserat, vt omnino de rebus extraneis liber deseruit
 Deo suo. Hic fuerat in tota domo mea, quasi primus, &
 magnus. Tandem vix ab eo impetrare potui, vt gratis
 acquiesceret sumere modicum munus meum, donauit
 enim

enim eidem Patri Brunoni & *infra* dono enim tibi patri Brunoni, & successoribus tuis in seruos perpetuos, & villanos centum duodecim lineas seruorum, & villanorum eorum filios in perpetuum vbiicumque sint, & morentur, cum omnibus bonis eorum; quos ad tui, tuorumque successorum obsequia reseruaui, qui inuenti sunt apud obsidionem Capuae, & proditionis consortio Sergij pestilentis, hos morti obnoxios in reuersione mea Squillacium seruaueram diuersis mortibus puniendos, sed tuis postulationibus liberatos. & *infra* Hoc priuilegium scriptum est secunda Augusti ab Incarnatione Domini 1098. indictione septima, & confirmante venerabile, & sanctissimo Patre Ioanne Squillacensis Sedis Episcopo residente ibi iuxta fotes Ecclesiae, & concedente Adelaide coniuge mea: residentibus quoq; mecum, & testibus huius donationis &c.

NOTATIONES.

Hoc priuilegium quod ex parte habetur apud Surium die quinto Octobris, & apud Baronum anno 1097. integrū exscriptum ex actis Regie Camerae legendum mihi pro sua humanitate tradidit Dominus Chiocarellus.

1098. Luperus Protospata editus à P. D. Antonio Carraciolo scribit annum 1098. fuisse Capuae obfitionis annum: sed non est recedendum à computatione Baronij, qui iuxta Gausredi narrationem obfitionis annum notat 1097. Cui Anonymus Cassinensis cum eodem Protospata impressus contentit; immo & hoc priuilegium adstipulatur. En Rogerius ab obfitione Squillacium reddit vice sima nona Iulij. Idem secunda Augusti priuilegium hoc sancto Brunone

noni concedit . At quia inter priuilegijs concessionem , & Rogerij redditum multi intercedunt dies , præsertim illi quindecim , per quos Rogerius infirmatur , à sancto Brunone visitur , defacienda donatione tractat ; idcirco Iulius , & Augustus nominati menses ad eundem annum pertinere non possunt , sed Iulius cum sua vicesuma nona est anni 1097 . & Augustus cum sua secunda die est anni 1098 . Quare priuilegium datum est proximè sequato obſidionem anno . Inquies , Annus ab Incarnatione secundus mense Aprili , vel Augusto , est idem qui primus à Natiuitate , & proinde videtur priuilegium esse datum anno Natiuitatis 1097 . & obſidio contigisse anno 1096 . Profectò iuxta rigorosam , & strictam , ut aiunt , verborum significacionem ; annus ab Incarnatione computatus , nouem mensibus antecedit annum Natiuitatis : re tamen diligentius considerata videmus Majoribus nostris annum ab Incarnatione computatum fuisse id ipsum tempus , quod nobis est annus à Natiuitate : Hoc satis manifestè patet ex indictionibus , quæ singula singulis annis adscribuntur . Rogo te , Si anno Domini 1066 . mense Martio adscribitur indictione 4 . & anno 1071 . Kalen . Octobris Indictione nona , & anno 1093 . indictione 2 . seu potius prima , & anno 1110 . mense Iunio indict . 3 . quos annos intelliges à Natiuitate , an ab Incarnatione numeratos . Certè à Natiuitate , quia nato Christo Domino post annum tertium Indictiones , scilicet currente Indictione quarta nominatae indictionis competunt annis à Natiuitate , ut patet ex regulis , & Tabula P. Clauj in Apologia Kalendarij Gregoriani : Age nunc si indictiones nominatae attribuuntur annis ab Incarnatione , ut in Chron . Cassinensis lib . 3 . cap . 28 . & 30 . & lib . 4 . cap . 9 . & 35 . quid iudicandum nisi maioribus nostris idem omnino fuisse dicere annum ab Incarnatione ,

ac à Natiuitate & alioquin omnia instrumenta eorum
atate fuissent inconsideratè conscripta. In Fulcone Bene-
uentano, annis ab Incarnatione mense Martio. 1116. at-
tribuitur Indictio 9. & 1118. Indict. 11. & 1120. In-
dict. 13. & 1122. Indict. 15. quæ quidem indictiones
sunt annorum à Natiuitate. In hoc Sanctuario nostro
legitur instrumentum in festo sanctæ Catharinae habens
annum Incarnationis 1383. diem secundum Nouembr.
& Indict. 7. Bulla Episcopi Casertani habens annum In-
carn. 1113. & Indict. 7. priuilegium Papæ Alexandri
habens annum Incarnat. 1173. mensem Martium In-
dict. 7. seu potius sextam. Tafsa decimarum habens an-
num Incarnat. 1375. mensem Decembrem Indict. 14.
At Indictiones illæ, omnes conueniunt annis à Natiui-
tate: ex millibus hæc pauca sufficiat ut concludamus à Ma-
ioribus nomen Incarnationis, & Natiuitatis confusum
esse: Ideoque annum Incarnat. 1098. notatum in priu-
ilegio esse annum 1098. Natiuitatis qui proximè sequutus
est annum obsecionis id est annum 1097. Cæterum ut ex
instrumentis, quæ legi obseruare potui; apud Nos Capua
mos nominandi annos à Natiuitate Ladislao Rege est
inchoatus; & post mortem Ioanne Secundæ prorius inua-
luit. legi instrumentum habens annum ab Incarnat. 1409.
mensem Ianuarium, Indict. secundam, Ladislai Regis
ann. 22. legi alterum habens eundem led à Natiuitate di-
ctum annum, cum mense Octobri, indict. terua. & anno
Ladislai 23. verumque ab eodem Notario Christophoro
Vinceguerra scriptum. Legi instrumentum habens à Na-
tiuitate 1415. mensem Octobrem Indict. nonam, Reginæ
Ioanne annum secundum: alterum habens annum ab In-
carnat. 1418. mensem Februarium, Indict. undecima, Reginæ
Ioanne annum quartum: igitur ejus nominandi

annos à Nativitate paulatim inualeuit. *Haffenus.*

B Obsidio. Causam obsidionis narrat Gaufr. lib. 4. cap. 26. verba sunt. Accidit ut Richardus Iuuenis Iordanis Principis filius, Princeps & ipse Auerſæ, defuncto patre, orbis pupillus superstes, fraude Longobardorum, vrbe Capuana iniuste jam dudum priuatus, cum iam ad intelligibilem ætatem peruenisset, damnum sibi illatum videns, & dolens, ac de auctoribus vltionem petere disponens ad consanguineum Comitem prudentes viros supplex illorum, ut sibi auxilium laturus accelerare non differat. id ipsum in Chronic. Cassinensi. lib. 4. cap. 10. narratur ita Capuani autem ubi mortem Principis agnouere (Iordani, qui apud Pipernum decesserat) contra Richardum supradicti Iordani Principis filium eiusq; matrem conspirantes Capuanæ ciuitatis munitiones capiunt, Normannosque omnes vrbe depellunt: Richardus autem Auerſam una cum matre recedens Ducem Rogerium in suum auxilium euocat, qui æstiuo adueniente tempore cuncta Capuanæ ciuitati adiacentia flamma, ferroque consumpsit, & tandem eos expugnauit usque quo Capuani necessitate coacti prædicto Richardo munitiones redderent, eumq; recipientes sibi in Principem consecrarent. Nunc partim ex Gaufreto, partim ex Chr. Cassinensi. agnoscimus à Richardo consanguineos suos Rogerium Apuleæ Ducem, & Rogerium Siciliæ Comitem pariter in auxilium conuocatos, id quod Anonymus Cassinensis habet.

C Martij. Protospata habet comprehensam esse Capuam à Rogerio Comite mense Martio; Nota marginalis apud Baron. restituit Maij. Profecto cum Cassinense Chronic. habeat obſidionem contigisse æstiuo tempore, & Cassinensis Anonymus scribat obſidionem durasse per quadraginta dies

dies; videtur omnino legendum Maij non Maij.

Principi Capuae. Qui vocaretur ille Capuani Principatus occupator non inueni. Fortasse Scriptores occupatoris nomen contempserunt: mibi videtur in hoc priuilegio appellatus esse Princeps Capuae, qui urbis Capuae nomine, Capuanis militibus imperabat: ut in hoc ipso priuilegio, Sergius dicitur Princeps super ducentos armigeros constitutus. & Rogerius Comes a sancto Brunone dicitur Princeps, cui in bello Angelus additissit.

Bruno. Hæc historia paucis comprehensa recipitur in officio sancti Brunonis, quod à Sacra Rituum Congregatione recognitum, & approbatum, Urbanus Papa VIII. Romano Breuiario nuper addidit. Officij verba sunt. Cum idem Rogerius Capuam obliteret, eumque Sergius quidam Græcus excubiarum Magister prodere statuisset; Bruno adhuc in dicta Eremo, viuens, in somnis illi omnia aperiens ab imminentि periculo Ducem libertauit.

Perhabita Capuae ciuitate. Chron. Cassinense videtur innuere obitum Jordani Principis Capuae, contigisse anno 1093. sed Anonymus refert ad annum 1089. Richardus autem principatum recuperauit anno 1097. Sed quamquam ille tot annos ab obitu patris principatu caruit, etiam annos illos eius principati adscriptos obseruare licet ex instrumento Thesauri: quod non mirum, quia versi domini occupatoribus expulsi, & recuperato dominio nomina inuasorum è publicis monumentis eradi, & instrumenta iam conscripla reformari mandabant.

PONTIFICES

PONTIFICES ROMANI
qui Capuam aduenerunt.

Ioannes VIII. qui fuit Pontifex ab anno 873. venit Capuam anno 880. De hoc aduentu, & eius occasione diligenter actum est in catalogo Episcoporum.

Ioannes XIII. venit Capuam: de eius aduentu Chron. Cass.lib.2.cap.9.sic habet: Huius Abbatis nonodecimo anno Ioannes Papa, de Roma exiliatus, venit Capuam, & rogatus à præfato Principe Pandulfo, tunc primùm in eadem ciuitate Archiepiscopatum constituit, consecrato ibi Ioanne fratre eiusdem Principis Archiepiscopo. M. S. Atinense consentit, habet enim: Sub huius temporibus (id est Gaidulfi Episcopi Atinensis) Ioannes Papa XIII. de Roma proiectus, venit Capuam, & rogatus à Pandulfo Principe, tunc primùm in eadem ciuitate Archiepiscopatum constituit, consecrato ibi Ioanne fratre eiusdem Principis Archiepiscopo: cui etiam tradidit cum multis aliis ciuitibus Episcopatum Atinensem.

Occasio cur Ioannes Papa expulsus sit à Romanis, fuit, qđ Petrus Praefectus urbis, Consules, Tribuniq; plebis, qui Decarchones dicebantur, cum opes suas ab Imperatore Ottone magno Saxone fractas, & cerbè ferrent, varia moliri institerunt ad libertatem recuperandam, & potentiam Pontificis, quæ Ottonis fauore creuerat, infringendam: quare in primis Ioannem ipsum antiqui exempli Pontificem, qui conatibus suis aduersabatur, comprehendenterunt, ac nihil de sententia remittentem, urbe depulerunt, Roffredo Comite, summa potentia viro in auxilium aduocato. Ioannes Pontifex Capuam ad Pandulsum Principem adjit: Pandulfus non solum Pontificem liberaliter habuit, sed Ioannem Fratrem, ut Roffredum sœuentem occideret, incitauit. Quo fa-

etio Romani maximo, quo nitebantur, auxilio, spoliati, post decem menses Pontificem ex Campania reuocarunt, & magno studio in sede sua reposuerunt: Hac acta sunt ann. 966. Anno autem 968. vel iuxta recentiorem Chron. Cassinensis editionem anno nongentesimo septuagesimo primo, Ioannes cum Ottone iterum Capuae manens, ut gratiam Principi Capuano referret, Archiepiscopatum Capuanum instituit.

Hinc prima omnium (inquit Bar.) quod inuenierim, Ecclesia Capuana ea Archiepiscopatus dignitate in Regno Neapolitano fuit illustrata.

Sed projecto dicere possumus à Papa Ioanne XIII. non institutam, sed restitutam Capuae Metropoliticam dignitatem: S. enim Athanasius in epistola ad solitarios habet ita: Missis enim à S. Concilio in legationem Episcopis, Vincentio Capuae, quæ Metropolis est Campaniæ, & Eu-phrate Agrippinæ quæ est Metropolis superioris Galliæ &c.) Fortasse dices Capuæ dici Metropolim à sancto Athanasio, quia illo tempore Metropoliticum ius laicum, & sæculare habebat, non autem Ecclesiasticum, & spirituale. At cupio recorderis, quæ S. Anacletus Papa uniuersis Episcopis in Italia constitutis scribit: distinctione 99. can. Provinciæ to. epistolatū primo, epist. 2. Provinciæ aut (inquit ille) multò ante Christi aduentura tempore diuisæ sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis, & B. Clemente prædecessore nostro ipsa diuisio est renouata, & in capite provinciarum, vbi dudum Primates legis sæculi erant, ac prima iudicaria potestas, ac quos, qui per reliquas ciuitates commemorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aliam Imperato: is, vel Regum confugere non poterant, vel quibus permisum non erat, confugiebant pro oppressi- nibus, vel iniustijs suis: ipsosq; appellabant quoties opus erat, sicut in lege eorum præceptum erat: ipsis quoque in ciuita-

civitatibus, vel locis nostris Patriarchas, vel Primates, qui unam formam tenent, licet diuersa sint nomina, leges divinæ, & Ecclesiasticæ poni, & esse iusserunt, ad quos Episcopi, si necesse fuerint, confugerent, eosq; appellarent, & ipsi Primate nomine fruerentur, & non alij, reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates quæ minores iudices habebant (licet maiores Comitibus essent) haberent Metropolitanos suos, qui prædictis iustè obedirent Primatebus; sicut & in legibus sæculi olim ordinatum erat, qui non Primate, sed aut Metropolitanorum, aut Archiepiscoporum nomine fruerentur: & licet singulæ Metropoles ciuitates, suas prouincias habeant, & suos Metropolitanos Iudices habere debeat Episcopos, sicut priùs Metropolitanos Iudices habebant sæculares, Primates tamen, ut præfixum est &c. Hinc igitur constare potest, Capuam, quæ ius Metropolitanum sæculare habuisse conceditur, Metropolitico Iure Ecclesiastico potitam quoque fuisse. Accedit ad hæc, quod in vita S. Vuillibaldi apud Canisum tom. 4. legitur apud Sur. nouissimè impressum: die 7. Iulij. Et inde nauigantes (inquit Auctor) venerunt ad urbem, quæ vocatur Neapolis, ibi erant multos dies, & ibi est sedes Archiepiscopi, & magna dignitas eius illic habetur: & ibi propè est castellum, ubi requiescit S. Seuerinus: & inde venit ad urbem Capuam, & ille Archiepiscopus misit eum ad aliam urbem ad alium Episcopum: & ille Episcopus misit eum ad urbem Tyanam ad illum Episcopum: & ille Episcopus misit eum ad S. Benedictum: cūq; S. Vuillibaldus, & Diapertus, qui cum eo pergebat per omnia, venissent ad sanctum Benedictum, non reperiebant ibi nisi paucos monachos, & Abbatem nomine Petronacem, &c. Hoc accidit post ann. 731. & ante 743 Ergo Praeful Capuanus ante tempora Ioannis XIII. iam pridem erat Archiepiscopus; Metropolitanum verò ius amiserat: & quid mirum si ciuitas à

Gothis, Longobardis, & Saracenis afflita; tandem transmittare coacta est? Hoc tamen ingenuè fateor ex epistola S. Athanasij necessariò non concludi cunctas Ecclesias Campaniae fuisse sub una Capua constitutas: nam ille Sanctus phrasē quadam sibi consueta usurpat genitium pro ablativo loci, ut notat Bar. ann. 355. num. 21. ideo appellare Capuam Metropolim Campaniae, est eam in Campania Metropolim appellare.

Leo IX. Capuam venit anno millesimo quinquagesimo primo, & millesimo quinquagesimo tertio, ut supra ex Chronicō Cassinensi lib. 2. retulimus.

Alexander Secundus Capuae mäst anno millesimo sexagesimo octauo, & priuilegia vetera Ecclesiae Salernitanæ confirmauit. Galpar Musca in catalogo Episcoporum Salernitanæ Ecclesie.

Victor Tertius electioni pridem à Cardinalibus factæ, ab ipso reiectæ; tandem Capuae coacto Concilio anno 1087. consensit, & Pontificalum accepit: supra ex Chron. Cass. retulimus.

Urbanus II. anno Dominicæ Incarnationis 1092. sui Pontificatus anno 2. Kalendis Aprilis Indictione 14. Capuae Cassinensi monasterio diploma scripsit, in quo testatur se consueto lateris dolore tactum, à sancto Benedicto sanatum: refert Adnotatio ad Chronic. Cass. lib. 4. cap. 5. Idem Urbanus II. anno 1097. Capuam venit. De hoc aduentu in vita sancti Anselmi Cantuariensis: sed Gaufredus monachus à Baron. relatus habet ita: Cum ista aguntur (de obſidione scilicet Capuae) Papa Urbanus colloquium Ducis, & Comitis desiderans, à Roma progrediens, apud Capuam, ubi obſessionem tenebat, venit: Comesq[ue], lex tentia illi deliberans ad hōspitandum, sumptus necessarios abundantissimè ministravit. Porro ille sciens scriptum,

Beati

Beati pedes euangelizatum pacem: & Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur; & alibi scriptum est: Pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum; & maximè quia sciebat; totius Christianitatis curam suæ prouisioni delegatam; de pace inter ipsos reformanda, primo Ducem, & Comitem, Principemq; pariter conueniens, attentare cœpit. Qui consilio Comitis, prudenti responſione vñi, in præsentia Apostolici, copia Beati Petri, dicunt ſe ius inire, ſi à Capuanis parti discriminē idem exequatur, concedunt. Papa infra vrbem idem de Capuanis refutum vadens, dum ab utrisque partibus conceditur, ſpe confiendæ pacis fruſtra gaudens, renunciat: dies diſputandi statuitur. His opponentibus, & illis prout ſe ſe r̄ s habebat, respondentibus, graui ſyllogismo Capuanis à Iudicibus legaliter conclusio determinatur; Capuani audientes, ſe iudicio prægrauari; vel oppositione, vel rationabili contradictione contra Iudices vñi, publicè ſe iniuriosos oſtentantes, exequi vel nolle, vel non posse denuntiant. Quod audiens vir Apostolicus, & quia haec ab illis exequendi internunciū fuerat; aliquantulum erubescens, gladio Beati Petri animaduertens, interminatur; parti nostrorum ex toto fauendo ſe contulit; Constantiam Comitis in fortia exercendo perplurimum laudans, vitamque eius omni cura Romæ, & Italiæ perneceſſariam allerens. Nam timor eius plures ab insolentia plusquam zelus honestatis compreſcebat. Apostolicus itaq; ecclesiaticis negotijs, plusquam expeditionibus exercitijs intentus, totalibus tumultibus mente deknatis, his tribus Principibus, ſed & omni exercitui Apostolica benedictione confeſſa, Beneuentum ſecefſit.

Paschalis II. anno 1108 cum Capuam deuenijſſet, regatus ab Oderiso Abbate Cassinensi, Eccleſiam Sancti Benedicti, quam Desiderius Abbas intra eandem ciuitatem reno-

renouauerat, solemniter dedicauit: in qua etiam de vestimentis SS.P. Benedicti recondidit. Chronicum Caffinense lib. 4. cap. 33.

Gelasius Secundus, de quo Chronicum Caffinense libro quarto capite sexagesimo quarto, Tunc tēporis (idest anno millesimo centesimo decimo octavo Papa Gelasio, cuius etiā consecrationi apud Casetam intersuit Sennes Archiepiscopus Capuae) Capuanus Princeps Robertus, & Gulielmus Dux ad eumdem Pontificem in eadem ciuitate venientes, fidelitatem fecere: Deinde Capuanum veniens vñā cum Episcopis, & Cardinalibus, excommunicauit eumdem Imperatorem, vñā cum p̄ædicto inuasore, eorumq; complicibus. In festiuitate autem Paschali imposito sibi Romani Orbis diadematē, cum magna laude, & gloria ad Patis Benedicti Monasterium Capuae situm venit, celebrataq; missa solemniter, ad Episcopatum ciuitatis rediit, ornatis plateis, & arcubus Romano more.

Honorius II. anno 1127. nihil utilitatis, & virtutis erga ciuitatem Beneuentanam agere deprehendens, consilio salutis accepto, 3 Kalendas Ianuarias Capuanam ciuitatem adiuit. Continuò p̄ædictus Robertus Princeps officiosissimè illum excipiens, ad palatium Episcopij Capuani gaudio magno eum castrametari p̄æcepit. Nec mora: Præfatus Pontifex Honorius Archiepiscopos, & Abbatess accersiri p̄æcepit, quatenus ad Principis vñctionem conuenirent: qui euntes die statuto, exultatione ingenti ad Capuanam Ecclesiam conuenere. Archiepiscopus itaq; Capuanus (OTO vocabatur) iuxta Prædecessorum suorum priuilegium, præsente tanto, ac tali Pontifice Honorio, cum turba virorum Religiosorum, quę conuenerat, & Episcoporum conuentu, p̄ædictum Robertum in principatus honorem inunxit, & confirmauit. O quantus exultationis, & gaudij affuit affectus: cœlorum Regem testamur

mur viuentem , neminem Principum vetustorum talij iubilatione , & iucunditate nobilitatum fuisse . Audiujmus profecto sicut ex eorum , qui interfuerent competimus testimonio , quinque millia virorum ad tanti Principis vnitatem conuenisse . Pontifex autem Honorius tantam Episcoporum , & proborum virorum multitudinem aspiciens , Principe illo sacrato , eminentiori ascendens loco , multa de S.R.E. hostibus lachrymis irrigantibus , prædicat : Tunc vox militum , populiq; omnis , qui conuenientia ; efficitur , & una concordia clamauere se , suaque omnia pro Beati Petri fidelitate , & sua tradituros . Nouissime Robertus noviter Princeps statutus , coram omnibus taliter pollicetur : En Pater venerabilis , & personam , quam aspicis , & totius Principatus mei , quem tradidisti virtutem , tuæ committitioni , & ad tuum Imperium omnia subiacebunt . Hæc ex Falcone Beneventano nuper impresso fol. 239.

Bonifacius Papa VIII. electus Neapoli 1294. in peruvigilio Nativitatis Dominicae , Romam ad consecrationis , & coronationis munus accipiendum pergens , primo die Capuae constituit illumq; Campana Nobilitas Romanus usque deduxit , & in coronationis pompa solemni sequuta , ut Jacobus Stephanescus Diac. Cardin. in suo poemate significat , nam lib. 1. cap. 5.

Et licet hybernos cœlum diffunderet imbres ,

Cœpit iter Præsul Capuam , Montemq; Casinum ,
Inde Ceperani transfluit flumina ponte :

& lib. 2. cap. 9.

Dum pergit sacratus apex , quem circuit amplius

Miles , equus post terga ruens , festumq; decorans
Appulus , & Gallus , Romanus , & inclitus , omnis
Nobilitas Campana sequens vestigia summi
Principis .

Vrbanus VI. Roma Neapolim veniens ann. 1382. Capuæ ab occurrente Carolo Rege salutatus, & ad pernoctandum Auersæ deductus; ex Constantio lib. 8.

SANCTVARI
CAPVANI
P A R S Q V A R T A.
COLLECTORE
MICHAELE MONACHO
D. D. & Canonico Presbytero
Capuano.

In hac Quarta Parte sunt nomina Sanctorum
 qui Capuæ culti fuerunt: & leguntur in
 Manuscriptis, nempe

In Kalendario premesso paruo Codici Longobardo
In Kalendario premisso alteri Codici variarum
orationum, eò Longobardo.

In Kalendario Thesauri.

Ddd

In

In kalendario alterius Codicis Capuani, qui est ordinarium totius anni.

In Kalendario præmisso veteri Breuiario Capuano impresso.

Et in varijs monumentis.

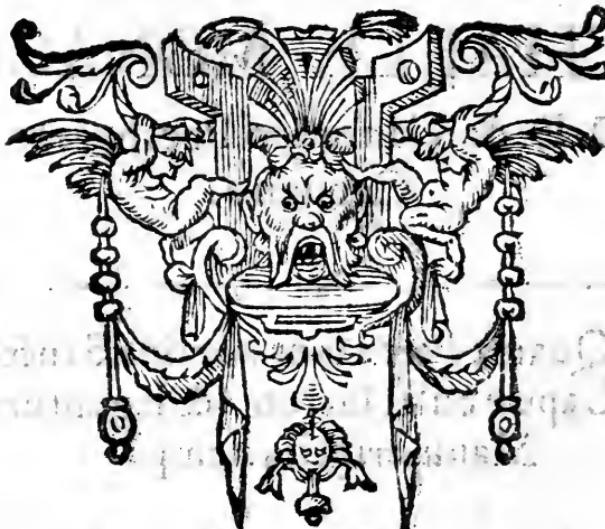
In Bulla Consecrationis Sancti Stephani Episcopi Caracensis.

In Bulla Episcopi Suzzani.

In Bulla Episcopi Casertani.

In Priuilegio Papæ Alexandri III.

In Taxa Decimarum antiqua.

Priij

P R I M V M
 KALENDARIVM PRAEMISSVM
 Pialterio parui Codicis Longobardi,
 conseruati in Monasterio Monia-
 dium Sancti Ioannis.

*Hoc Kalendarium scriptum est caractere Lon-
 gobardo, minuto, uniformi, & nigro: Pau-
 ca verba, quæ Solis motum notant,
 necnon Kalende, Idus, &
 Nonæ rubrica notantur.*

IANVARIVS.

- 1 A Kal. Octaua Natiuitatis Domini. Eodem die Depositio erit sancti Basilij Archiepiscopi.
- 2 B 4 N. Depositio S. Confessoris Macharij Abbat.
- 5 E N. Vigilia erit Epiphaniæ.
- 6 F 8 Id. Apparitio erit Domini nostri Iesu Christi secundum carnem. Eod. die Passio erit Ss. MM. Juliani, & Basilissæ.
- 8 A 6 Depositio erit sancti Seuerini Confessoris.
- 10 C 4 Depositio erit sancti Pauli primi eremita.
- 11 D 3 Depositio S. Leucij Episcopi, & Confessoris.
- 12 E 2 Passio erit sancti Potiti M.
- 13 F Id. Octaua Epiphaniæ. Eodē die Depositio erit S. Ylari Pictavi Episcopi.
- 14 G 19 Kal. Feb. Depositio sancti Felicis in Pingis, presbyteri, & confessoris.
- 15 A 18 Depositio sancti Mauri Abbatis, & Confess.

- 16 B 17 Passio erit S. Marcelli PP. & S. Hermuli M.
 17 C 16 Depositio S. Antonij Abbatis, & Eremitæ.
 18 D 15 Passio SS. Speusippi, Eleusippi, & Meleusippi. Eodem die Passio erit S. Priscæ M.
 19 E 14 Passio S. Modestini Episcopi
 20 F 13 Passio SS. MM. Sebastiani, & Sociorum: & eod die Pass. S. Fabiani M. atq; Pontificis.
 21 G 12 Passio erit S. Agnes Virg. & Mart.
 22 A 11 Passio erit sancti Vincentij Leuitæ, & Mart.
 23 B 10 Passio erit sancti Anastasij.
 25 D 8 Conuersio erit sancti Pauli Apostoli: & eod. die depositio S. Gregorij Nazianzeni Epis. & Conf.
 26 E 7 Festiuitas erit sanctæ Paulæ.
 27 F 6 Depositio erit sancti Iuliani Episcopi, & confess. & eod. die Passio erit SS. MM. Marij Martha, Audifax, Abacuc.
 31 C 2 Passio erit SS. Mart. Cyri, & Ioannis.

FEBRVARIVS.

- 2 E 4 N. Purificatio erit S. Dei Genitricis, & Virg. M.
 3 F 3 Passio erit S. Blasij Episcopi, & M. & eod. die Passio erit sancti Trifonis M.
 5 A N. Festiuitas erit S. Agathes V. & M.
 6 B 8 Id. Festiuitas erit S. Dorotheæ Virg. & Mart.
 7 C 7 Veris initium: Ver habet dies x c i. Passio s. Euboli M.
 9 E 5 Depositio erit s. Sabini Canusini Episcopi.
 10 F 4 Festiuitas erit s. Scholasticæ Virg.
 12 A 2 Passio erit s. Modeiti Leuitæ M.
 14 C 16 Kal. Mart. Passio s. Valentini Episcopi, & M.
 15 D 15 Sol in Pisces. Pass. Sanctorum Martyr. Fausti-

næ, & iouæ.

- 16 E 14 Festiuitas s. Iulianæ Virg. & M.
 17 F 13 Passio crit s. Cucufati M.
 19 A 11 Depositio erit Barbatæ Beneuentani Archiep.
 22 D 8 Cathedra s. Petri Apostoli apud Antiochiam.
 24 F 6 Hic bissext. Solemnitas crit s. Matthiæ Apost.

M A R T I V S.

- 5 A 3 Non. Endecades. Embolismus.
 6 B 2 Ogdoades. Embolismus.
 7 C Non. Festiuitas erit S. Perpetuæ, & Felicitatis.
 8 D 8 Id. Prima incensio Lunæ Paschalis.
 9 E 7 Passio Sanctorum Martyrum Quadraginta.
 12 A 4 Depositio erit S. Gregorij Papæ.
 16 E 17 kal. Aprilis S. Quiriaci Episcopi, & Mart.
 18 G 15 Primus dies fæculi.
 21 C 12 Depositio erit S. Benedicti Abb. Aequinoct.
 25 G 8 Annuntiatio Sanctæ Mariæ.
 27 B 6 Resurrectio Domini.
 29 D 4 Ordinatio S. Gregorij Papæ.

A P R I L I S.

- 5 D Non. Depositio S. Ambrosij Mediolanensis Epi.
 11 C 3 Hic introiuit Noe in arcam.
 14 F 18 kal. Passio erit SS. MM. Tiburtij, & Valeriani.
 Maij:
 19 D 13 Depositio erit S. Leonis Papæ.
 23 A 9 Passio erit S. Georgij Mart.
 25 C 7 Solemnitas S. Marcii Euangeliæ. Eod. die
     Litania maior.
 28 F 4 Passio erit S. Vitalis Mart.

M A D I V S.

- 1 B Kal. Initium prædicationis Domini nostri Iesu Christi. In Africa Ieropolim solemnitas erit Sanctorum Apostolorum Philippi & Iacobi.
- 3 D 5 Non. Inuentio erit Sanctæ, & viuificæ Crucis: &c. od. die passio erit Sanctorum M.M. Alexandri, Euentij, & Theodosii: & eodem die Festivitas erit S. Antoniæ
- 4 E 4 Letanias, idest rogationes, & supplicationes ante Ascensionem Domini ab omnibus Ecclesijs placuit celebrari, ita ut præmissum triduanum iejunium ante Dominicæ Ascensionis diem.
- 5 F 3 Ascensio erit Domini N. Iesu Christi ad cœlos secundum carnem.
- 6 G 2 Translatio erit S. Matthæi Apostoli, & Evangelistæ, & Ioannis ad portam latinam.
- 8 B 8 Id. Inuentio erit S. Michaelis Archangeli in Monte Gargano.
- 9 C 7 Translatio erit corporis B. Nicolai Archiepiscopi de Mirea in Barum: & eodem die passio erit S. Barbati Mart.
- 10 D 6 Festivitas erit S. Eustosinae.
Eltas oritur à 5. Id. Madij usq; in 5. Id. Augusti. Tempus æstatis sunt dies cx l.
- 11 E 5 Passio erit S. Gordiani Mart.
- 12 F 4 Passio erit Sanctorum Martyrum Pancratitij Nerei, & Achillei.
- 14 A 2 In Aegypto passio erit S. Pacomij monachi: & eodem die passio erit S. Victoris M. kal. Junij.

- 19 F 14 Passio erit Sanctorum MM. Felicis & Fortunati, Iunij.
- 20 G 13 Passio erit SS.MM. Eustasij Agapiti, Thcopisti, ac Theopisten; & eod. die Festiuitas erit S. Potentianæ virg.
- 21 A 12 Passio erit S. Eleutherij Episcopi, & M.
- 25 E 8 Passio erit S. Canionis Episcopi, & M.
- 29 B 4 Passio erit SS. Mart. Sisinni, & Alexandri.
- 31 D 2 Passio erit SS.MM. Cancij, Cancianii, & Cancianellæ, & Protii.

F V N I V S.

- 1 E Kal. Passio S. Nicomedi Mart.
- 2 F 4 N. Passio erit SS.MM. Marcellini, & Petri, & B. Candidæ, & Herafmi Episcopi, & Mart.
- 6 C 8 Id. Passio erit S. Vincentij Episcopi, & Benigni Diaconi.
- 9 F 5 Passio Sanctorum Martyrum Primi, & Feliciani.
- 11 A 3 Solemnitas erit S. Barnabæ Apostoli.
- 12 B 2 Passio erit Sanctorum Martyrum Basilidis, Cirini, Naboris, & Nazarij,
- 13 C Id. Depositio erit S. Marci Confessoris.
- 15 E 17 Passio erit SS. Martyrum Viti, Modesti: & eod. die Passio erit SS. Martyrum septem Dormientium. kal. Iulij.
- 17 G 15 Sol. intrat in Cancrum. Translito erit S. Bartholomei Apostoli ab India in Liparim: & eodem die pass. erit Sanctorum Mart. Nicandri, & Marciani.
- 18 A 14 Pass. erit S. Habri M. & Marci, & Marcelliani
- 19 B 13 Passio erit S. Mar. Geryasij, & Protasij.
- 20 C 12

- 20 C 12 Solstitium secundum Græcos Passio erit
Sanctorum Mart. Iustini, Caritonii, & Ca-
Caritonæ.
- 21 D 11 Consecratio S. Iacobi Apostoli fratris Dñi.
- 22 E 10 Depositio erit S. Paulini Nolani Episcopi.
- 23 F 9 Vigilia S. Ioannis Baptistæ.
- 24 G 8 Natiuitas eiusdem.
- 25 A 8 Festiuitas erit S. Febroniæ Virg. & Mart.
- 26 B 6 Passio erit Sanctorum Mart. Ioannis, & Pauli.
- 28 D 4 Depositio erit S. Leonis Papæ: & eod. die Vi-
gilia Apostolorum Petri, & Pauli.
- 29 E 3 Passio erit eorundem Adoſtolorum.
- 30 F 2 Depositio erit S. Marcialis Episcopi, & Con-
fess.

IVLIVS.

- 1 G Kal Oſtaua sancti Ioannis.
- 2 A 6 N. Passio erit Ss. M. Processi, & Martiniani.
- 4 C 4 Ordinatio, atq; consecratio sancti Martini.
- 6 E 2 Oſtaua Apostolorum.
- 7 F Non Festiuitas erit sanctæ Marinæ Virg. & Mar.
- 8 G 8 Id. Passio erit sancti Procopij Mart.
- 9 A 7 Depositio erit S. Effrem monachi, & eremit.
- 10 B 6 Festiuitas sanctæ Felicitatis, & Filiorum: &
eod. die assumptione erit sancti Heliae pro-
phetæ ad cœlos.
- 11 C 5 Passio SS. MM. Iasonis, & Mauri: & eodem
die Conuersio erit sanctæ Pelagiæ, &
Translatio sancti Benedicti.
- 12 D 4 Passio Sanctorum MM. Naboris, & Felicis:
& eod. die passio erit S. Ermagoræ Epi-
scopi, & Mar.

- 13 E 3 Festiuitas erit S. Margaritæ V. & M.
 14 F 2 Hinc incipiunt dies caniculares. Passio erit
     S. Focati Episcopi, & M.
 15 G Id. Passio erit SS. MM. Quitici, & Iulittæ ma-
     tris eius.
 16 A 17 kal. Augusti. Depositio erit S. Alexij Confess.
 18 C 15 Sol in Leonis signum.
 20 E 13 Depositio S. Seueri Episcopi.
 21 F 12 Festiuitas S. Euphrasii Virginis.
 22 G 11 Festiuitas S. Mariæ Magdalena.
 23 A 10 Passio erit S. Apollinaris Episcopi, & Mart.
 24 B 9 Festiuitas erit sanctæ Christinæ Virg. & cod.
     die vigilia s. Iacobi fratris Domini.
 25 C 8 Solemnitas erit eiusdem, & eod. die Passio
     s. Christophori Mart.
 27 E 6 Passio s. Panteleonis mart.
 28 F 5 Passio ss. MM. Nazarij, & Celsi.
 29 G 4 Passio erit ss. MM. Felicis, Simplicij, Fausti-
     ni, & Beatricis.
 30 A 3 Passio sanctorum MM. Abdon, & Sennos.

AVGVSTVS.

- 1 C Kal. Passio erit SS. M. VII. Fratrum Mathabeo-
     rum, & eod. die ad vincula sñ Petrum.
 2 D 4 N. Passio erit S. Stephani Papæ, & mart.
 3 E 3 Inuentio erit corporis S. Stephani Protomar.
     Nicodemi, & Gamaliel. & Bibonis.
 6 A 8 Id. Trāfiguratio erit Domini nostri Iesu Chri-
     sti secundūm carnem: & eodem die passio
     erit SS. martyrum Xisti Papæ, & Felicissi-
     mi, & Agapiti.
 7 B 7 Passio S. Donati Episcopi, & mart.

- 8 C 6 Passio SS.MM.Quiaci,Largi,& Smaragdi.
 9 D 5 Vigilia erit S. Laurentij Leuitæ, & martyris.
     Hic incipit Autumnus: & finitur 5. Idus
     Nouemb.& sunt dies xc i.
- 10 E 4 Passio erit eiusdem Laurentij.
 11 F 3 Passio erit S.Tiburtij M.
 12 G 2 Passio erit Cassiani M.
 13 A 1 Passio erit S.Hippoliti M.
 Depositio S Eusebij Confess. & eod. die
     Vigilia erit S.Mariæ Virginis.
- 15 C 18 Kal.Sept.Assumptio erit S.Dei Genitricis: &
     V.Mariæ.
- 17 E 16 Octaua sancti Laurentij.
- 18 F 15 Sol in Virginem. Passio erit S.Agapiti M.
- 19 G 14 Passio erit S.Magni Episcopi.
- 22 C 11 Octaua S. Mariæ: & eodem die Passio erit
     sancti Timothei.
- 24 E 9 Passio erit S. Genesij M. & S. Audeni Epi-
     scop: & eod. die Vigilia sancti Bartholo-
     mei Apostoli.
- 25 F 8 Solemnitas erit eiusdem.
- 27 A 6 Passio erit S.Rufi M. & SS.MM.Fortunati,
     Gagi,& Anthes.
- Rufus quia notatur *sine Carponio*, est Rufus
 antiquior, Episcopus Capuae, & M. cuius
 Acta relata sunt in prima parte, sed quo-
 niam ibi prætermissa fuit notatio ad illa
 verba Iura mihi per per salutem Cæsaris,
 ideo hic eam collocamus.
- Per salutem Cæsaris. Per Principis Genium,
 Caput, & salutem æquè ac per alios deos
 iurabant Gentiles. Quare Ouid. 3.de Pon.
 Eleg. 3.inducit Cupidinem ita iuraneem.
     Per

Per mea tela faces, & per mea tela sagittas
 Per matrem iuro, Cesareumq. Caput. Imo
 peierare per Genium Principis grauius
 existimabant, quam per Genium Louis.
 Christiani verò per Principis salutem, non
 autem per Principis Genium iurasse habet
 Tertullianus in Apol. cap. 30. Neque mi-
 rum: in Imperatoribus enim, ut Tertull.
 aduertit, iudicium Dei suscipimus. qui gen-
 tibus illos præfecit, idque in illis esse sci-
 mus quod Deus voluit, ideoque iurando
 per salutem eorum protestamur nos velle
 saluum esse quod Deus voluit. Est p̄ffectio
 hoc iurare, execratio, qua Deo Principis
 Caput oppigneratur, ut scilicet (utrū ver-
 bis Augustini serm. 30. de verb. Apol.) hoc
 in caput eueniat, quod ex t de iurantis
 ore, si verum verum, si falsum falsum: At
 iurare per Genium erat quid numinis, &
 diuinitatis extra verū Deū in Principe cō-
 fiteri, ideoq; ab huiusmodi iuramento ab-
 horrebāt Christiani, & mori potius elige-
 bant, quā ita iurare. Bar. c. 2. an. 202. 297

28	B	5	Depositio sancti Augustini Episcopi: & Co- fess. & sancti Hermetis Mart.
29	C	4	Decollatio erit sancti Ioannis Baptistæ , & sanctæ Sabinæ Virg. & Mart.
30	D	3	Passio SS.MM.Felicis: & Audacti.

SEPTEMBER.

1	F	kalen. Passio SS.MM.XII.Fratrum: & cod. die Depositio erit sancti Egidij Abbatis : & Eee 2 sancti

sancti Prisci Martyr.

- 2 G 4 Non. Passio erit S. Terentiani Episcopi, & M.
 & Zenoni, & Antonini Mart.
- 5 C Nonas Hic finiuntur dies caniculares.
- 8 F 6 Id. Nativitas erit S. Dei Genitricis, & Virginis
 Mariæ: & S. Adriani Mart.
- 9 G 5 Passio erit Gorgonij Mart. & sociorum eius.
- 11 B 3 Passio erit SS. Mart. Protii, & Iacynthi.
- 14 E 18 kal. Octob. Pafs. erit SS. M. Cornelij, & Cypriani
- 15 F 17 Passio erit sancti Nicomedis M.
- 16 G 16 Festiuitas erit S. Euphemiae V. & M.
- 19 C 13 Passio erit SS. Martyrum Ianuarij, Festi, &
 Desiderij.
- 20 D 12 Aequinoctium . Vigilia erit sancti Matthei
 Apost. & Euangelistæ.
- 21 E 11 Solemnitas erit eiusdem.
- 22 F 10 Passio erit S. Mauritij cum socijs suis.
- 23 G 9 Festiuitas erit S. Teclæ V. & M.
- 24 A 8 Conceptio erit S. Ioannis Baptistæ.
- 27 D 5 Passio erit SS. Martyrum Cosmæ, & Damia-
 ni, & sociorum eorum.
- 29 F 3 Dedicatio erit Ecclesiæ S. Michaelis Archag.
- 30 G 2 Depositio erit S. Hieronymi presbyteri , &
 confess. & eod. die Festiuitas erit sanctæ
 Sophiæ, & filiorum eius.

OCTOBER.

- 1 A Kal. Dedicatio confessionis B. Nicolai.
- 6 F 2 Non. Pafsio erit SS. MM. Marcelli, & Apolei.
- 7 G Non. Pafsio SS. MM. Sergij, & Bacchi.
- 9 B 7 Id. Pafsio erit SS. M. Dionisij Epi Ariopa-
 gitæ, & Rustici: & Eleutherij, & Dönni M.

13 F 3

- 13 F 3 Passio erit S. Athanasi Episcopi, & M.
 14 G 2 Passio erit sancti Calixti Papæ, & Mart.
 18 D 15 kal. Nou. Solemnitas erit S. Lucæ Apostoli, &
     Euangelistæ.
 19 E 14 Depositio erit sancti Zosimi Episcopi.
 21 G 12 Depositio erit S. Ilarionis monachi, & erem.
 23 B 10 Passio erit sancti Longini M.
 25 D 8 Passio erit SS. Grisanti, & Dariæ M.
 26 E 7 Passio erit S. Demetrij M.
 27 F 6 Vigilia erit SS. Apostolorū Simeonis, & Iudæ
 28 G 5 Solemnitas erit eorundem Apostolorum.
 30 B 3 Depositio erit S. Germani Capuani Episc.
 31 C 2 Vigilia erit omnium Sanctorum.

NOVEMBER.

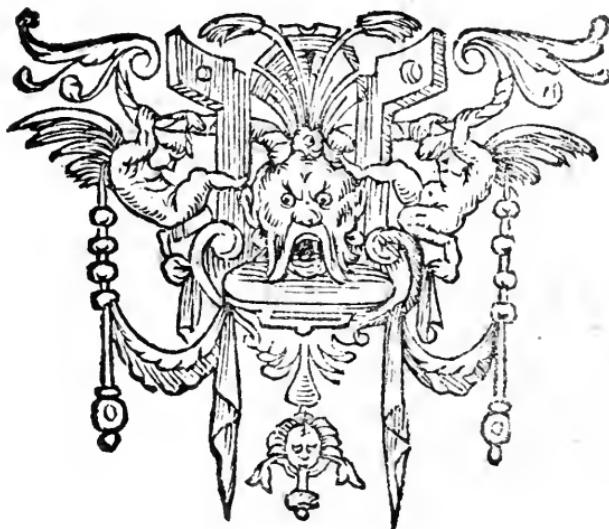
- 1 D Kal. Commemoratio erit Omnium Sanctorum:
     Et eod. die Pass. erit S. Cæsarij M.
 2 E 4 N. Pass. erit SS. M. Achindini, Pigafij, & Ane-
     potisti.
 6 B 8 Id. Depositio erit S. Leonardi Abbatis, &
     Confessoris.
 8 D 6 Passio erit SS. Quatuor Coronatorum, &
     S. Angeli in Chron. Ab hinc byems usq.
     in 5. Id. Feb. & sunt dies x c.
 9 E 5 Passio erit sancti Theodori M.
 10 F 4 Passio erit S. Menæ M.
 11 G 3 Depositio erit S. Martini Turonensis Ar-
     chiepiscopi.
 13 B Idus Depositio S. Brici Episcopi, & Confessoris,
     & S. Ioannis Os. Aurei.
 17 F 15 kal. Decemb. Sol in Sagittario. Passio erit S.
     Laberij M. & eod. die Passio S. Gregorij
     Neocesariensis Episcopi.

- 19 A 13 Passio erit SS.MM. Samonæ : & Gurisæ : & Abibus.
- 21 C 11 Passio erit sancti Mauri Mart.
- 22 D 10 Festiuitas erit sanctæ Ceciliæ V. & M.
- 23 E 9 Passio erit sancti Clementis Papæ.
- 24 F 8 Passio erit sancti Grisochini Mart.
- 25 G 7 Festiuitas erit sanctæ Catharinæ Virg. M. & eod. die pass. erit sancti Mercurij Mart.
- 26 A 6 Passio erit S. Petri Alexandrini Archiepisc.
- 27 B 5 Depositio erit sancti Valentini Episcopi , & Confessoris.
- 29 D 3 Vigilia erit S.Andreæ Apostoli : & eod. die pass. sancti Saturnini M.
- 30 E 2 Solemnitas erit eiusdem.

D E C E M B E R.

- 4 B 2 Non. Festiuitas erit S.Barbaræ V. & M.
- 5 C Non. Depositio erit S.Fortunati Episcopi,& Confessoris.
- 6 D 8 Id. Depositio erit S.Nicolai Archiepiscopi.
- 7 E 7 Consecratio erit S.Ambrosij Archiepiscopi
- 8 F 6 Passio erit S. Sabini Spolitini Episcopi : & eod. die Conceptio S. Dei Genitricis , & Virg. Mariæ.
- 10 A 4 Festiuitas erit S.Eulaliæ V.& eod. die Inuen-
tio erit sancti Sabini Archiepis. in Barum.
- 11 B 3 Depositio erit S.Damasi Papæ.
- 13 D Id. Festiuitas erit sanctæ Luciæ V. & M. & eod. die pass. erit SS.MM.Eustasij,& sociorum eius.
- 18 B 15 Sol in Capricornu . Festiuitas erit S. Euge-
kal.Ianuarij niæ V. & M.

- 19 C 14 Passio erit sancti Ignatij Episcopi, & M.
 21 E 12 Solstitium. Solēnitas erit sancti Thomæ Ap.
 22 F 11 Passio erit S. Gregorij Spolitini Episcopi.
 24 A 9 Vigilia erit Natiuitatis D.N.I. Christi secun
dūm carnem: & eod. die Anastasiæ V.
 25 B 8 Natiuitas erit D.N. Iesu Christi.
 26 C 7 Passio sancti Stephani Protomart.
 27 D 6 Solemnitas erit sancti Ioannis Apostoli: &
Euangelistæ.
 28 E 5 Passio erit sanctorum Mattyr. Innocentium.
 29 F 4 Passio erit sancti Primjani Episcopi.
 31 A 2 Depositio erit sancti Syluestri Papæ: & eod.
die Festiuitas sanctæ Columbæ V. & M.
Omnes deuotè celebremus.

S E C V N D V M

K A L E N D A R I V M P R A E M I S S V M

Diuersis Orationibus, Letanijs, Officio
B. Mariæ, atq; Defunctorum, Co-
dicens parui, Chori Monialium
Sancti Ioannis.

*Hoc Kalendarium scriptum est caractere Lon-
gobardo, partim nigro, partim rubro : Huic
etiam videntur post primam scriptio-
nem addita fuisse nonnulla no-
mina, quæ nos ita signa-
mus t ad.*

I A N V A R I V S .

1	A	Kal. Octaua Natiuitatis Domini. S. Basilij Episc.
2	B	4 Non. Octaua S. Stephani.
3	C	3 Octaua S. Ioannis.
4	D	2 Octaua Innocentium.
5	E	Vigilia Epiphaniæ.
6	F	8 Id. Epiphania Domini.
8	A	6 S. Seuerini Confess.
9	B	5 SS. M. Iuliani, & Basilissæ.
10	C	4 S. Pauli Primi Eremitæ.
11	D	3 S. Leucij Episcopi, & Confess.
13	F	Idus Octaua Epiphaniæ. S. Hilarij Episcopi.

- 14 G 19 Kal. S. Felicis presbyteri, & Felicis M.
 15 A 18. S. Mauri Abbatis.
 16 B 17 S. Marcelli Papæ, & M. & Temmarl Episcopi.
 17 C 16 S. Antonij confess.
 18 D 15 S. Priscæ V. & M.
 20 F 13 S. Sebastiani, & Fabiani M. Marij, Marthæ,
     Audifax, & Abacuc.
 21 G 12 S. Agnes V. & M.
 22 A 11 S. Vincentij Leuitæ, & M. Anastasij M.
 24 C 9 Conuersio sancti Pauli.
 25 D 8 Dedicatio huius Ecclesiae sancti Ioannis Bap-
     tistæ.
 26 E 7 S. Policarpi Episcopi, & M.
 27 F 6 Dormitio sanctæ Paulæ.
 31 C 2 S. Abaciri, & Ioannis.

FEBRARIUS.

- 1 D Kal. S. Ignatij Episcopi, & M. & Brigidæ V.
 2 C 4 Non. Purificatio S. Mariæ, & s. Simeonis.
 3 F 3 S. Blasij Episcopi, & M.
 5 A Non. S. Agathæ V. & M.
 7 C 7 Id. S. Allobertæ Virg.
 9 E 5 S. Sauini Canusini Episcopi.
 10 F 4 S. Scolasticæ Virg.
 11 G 3 S. Castrensis Episcopi, & confess.
 14 C 16 kal. S. Valentini presbyt. & M.
 15 D 15 S. Faustini, & Iobitæ.
 16 E 14 S. Julianes Virg. & M.
 22 D 8 Cathedra S. Petri Apostoli.
 24 F 6 S. Matthiæ Apostoli.
 28 C 2 S. Romani Abbatis.

M A R T I V S.

- 7 C Non. S. Thomæ de Aquino. † Ad.
 9 E 7 Id. S. Mart. Quadragesima.
 12 A 4 Id. S. Gregorij Papæ.
 20 B 13 Kal. Vigilia sancti Benedicti Abbatis.
 21 C 12 S. Benedicti Abbatis.
 25 G 8 Annunciatio S. Mariæ Virginis.
 28 C 5 Octaua S. Benedicti.

A P R I L I S.

- 2 A 4 Non. S. Mariæ Aegiptiacæ.
 14 F 18 Kal. Mad. Tiburtij, & Valeriani.
 23 A 9 S. Georgij M. & Adelberti Episcopi, & M.
 25 C 7 S. Marci Euangelistæ.
 28 F 4 S. Vitalis Mart.
 29 G 3 S. Eufrosinæ Virg.

M A D I V S.

- 1 B kal. SS. Apostolorum Philippi, & Iacobi.
 2 C 6 Non. S. Athanasij Episcopi, & Confess.
 3 D 5 Inuentio S. † Alexadri, Euentij, & Theodoli
 6 G 2 S. Ioannis ante portam latinam, & translatio
     S. Matthei Apostoli.
 8 B 8 Id. Inuentio S. Michaelis Archangeli.
 9 C 7 S. Victoris Mart.
 10 D 6 S. Gordiani, & Epimachi.
 12 F 4 SS. M. Nerei, & Achillei.
 14 A 2 S. Bonifacij Mart.
 19 F 14 kal. Iunij S. Potentianæ Virg. & sancti Petri
     pres-

presbyteri de Murono.

- 20 G 13 S.Eustasij cum socijs suis.
- 22 B 11 S.Casti, & Cassii † Ad.
- 25 E 8 S.Vrbani Papæ, & M.
- 27 G 6 S.Restitutæ Virg.
- 31 D 2 S.Petronillæ Virginis.

I V N I V S.

- 1 E kal.Dedicatio Altaris S.Mariæ , & Marcellini , & Petri Herafsmi.
- 6 C 8 Id.S.M.Vincentij, & Benigni Djac.
- 8 E 6 S.Esdra Confess.
- 9 F 5 S.M.Primi, & Feliciani.
- 11 A 3 S.Barnabæ Apostoli, & Onufrij.
- 12 B 2 S.M.Basilidis,Cirini, Naboris, & Nazarij.
- 13 C Idib.S.Antonij de Padua † Ad.
- 15 E 17 Kal.Iulij S.M. Viti cum socijs suis.
- 17 G 15 S.Nicandri,& Marciani.
- 18 A 14 S.Marcii,& Marcellianj.
- 19 B 13 S.M.Geruasij,& Protasij.
- 22 E 10 S.Paulini Episcopi , & Confess.
- 23 F 9 Vigilia S.Ioannis Baptistæ.
- 24 G 8 Natiuitas eiusdem. S.Febroniæ Virg.
- 25 A 7 S.Eligij Episcopi,& Confess.
- 26 B 6 S.Ioannis , & Pauli.
- 28 D 4 Vigilia Apostolorum.
- 29 E 3 Natiuitas Apostolorum Petri, & Pauli.
- 30 F 2 Commemoratio S. Pauli Apostoli.

I V L I V S.

- 1 G kal.Octaua S.Ioannis Baptistæ.

Fff 2 2 A 6

- 2 A 6 Non.S.Mart.Processi,& Martiniani.
 6 E 2 Octaua Apostolorum.
 8 G 8 Id.S.Procopij Mart.
 10 B 6 S.M.VII. Fitrū S.VV.Rufinæ,& Secundæ.
 12 D 4 S M.Naboris,& Felicis.
 13 E 3 S.Margaritæ V.& M.
 15 G Idib.S.Ciri, & Iuliettæ matris eius.
 16 A 17 Kal.Aug.s.Vitaliani Episcopi,& confess.
 17 B 16 S.Alexij confess. & Martinæ Virg.
 18 C 15 S.Simphorosæ, & filiorum eius.
 21 F 12 S.Praxedis Virginis.
 22 G 11 S.Mariæ Magdalenæ.
 23 A 10 S.Apollinaris Episcopi, & M.
 24 B 9 Vigilia s.Iacobi Apost.s.Christinæ V. & M.
 25 C 8 Natalis s.Iacobi. Apost. s. Christophori M.
 26 D 7 S.Veneræ Virginis.
 27 E 6 Simonis monachi.
 28 F 5 S.M.Nazarij,& Celsi.s.Pantaleonis M.
 29 G 4 S.Felicis PP. M. s. M. Simplicij , Faustinæ,
 30 A 3 S.Martyrum Abdon,& Sennes. (Beaticis).

AVGVSTVS.

- 1 C kal. Vincula sancti Petri, & s. Machabeorum.
 2 D 4 Non.S.Stephani Papæ,& M.
 3 E 3 Inuentio sancti Stephani Protom.
 5 G Non.S.Dominici confess.& s.Pari Epi,& conf.
 6 A 8 Id.Tranfiguratio Domini,& S.Xisti,Felicis,&
     Agapiti.
 7 B 7 S.Donati Episcopi,& Mart.
 8 C 6 S.Ciriaci, Largi, & Smatagdi.
 9 D 5 Vigilia s.Laurentij,SS. VII. Dormientium.
 10 E 4 Natalis s.Laurentij Leuitæ, & Mart.

- 11 F 3 S. Tiburtij Mārt.
 12 G 2 S. Eupli Diaconi, & Mart.
 13 A Idib. S. Ipoliti, & Cassiani Mart. (teri.)
 14 B 19 kal. Sept. Vigilia s. Mariae, & s. Eusebij presby-
 15 C 18 Assumptio S. Mariae Virginis.
 17 E 16 Octava s. Laurentij.
 19 G 14 S. Magni Episcopi, & Mart.
 22 C 11 Octava S. Mariae Virginis.
 24 E 9 Vigilia s. Bartholomei Ap. & s. Rufini Ep̄i.
 25 F 8 Natalis s. Bartholomei Apostoli.
 27 A 6 S. M. Rufi, & Carponij.
 28 B 5 S. Augustini Episcopi, & confess. & s. Herm.
 29 C 4 Decollatio s. Ioannis Baptistae.
 30 D 3 S. Felicis, & Audacti Mart.

SEPTEMBER.

- 1 F Kal. S. XII. Fratrum Prisci, & Terentiani M. Egid.
 2 G 4 Non. Zenonis, & filiorum eius.
 7 E 7 Id. S. Pamphili Episcopi, & confess.
 8 F 6 Id. Natiuitas S. M. Virginis, & s. Adriani M.
 9 G 5 S. Gorgonij, & Dorothei Mart.
 11 B 3 S. Protii, & Iacinti, & Eugeniae. (Cipriani.)
 14 E 18 kal. Octob. Exaltatio s. Crucis, & Cornelij, &
 16 G 16 S. M. Luciae, Geminiani, & Euphemiae.
 19 C 13 S. M. Ianuarij, & Sociorum eius.
 20 D 12 Vigilia s. Matthei Apostoli.
 21 E 11 Natalis s. Matthei Apostoli, & Euangelistae.
 22 F 10 S. Mauritij, & Sociorum eius.
 23 G 9 S. Teclae Virginis.
 24 A 8 Conceptio s. Ioannis Baptistae.
 27 D 5 S. M. Cosmiae, & Damiani.
 29 F 3 Dedicatio s. Michaelis Archangeli. (eius)
 30 G 2 S. Ieronimi presbyteri, & Sophiae, & filiorum

OCTOBER.

- 1 A Kal. S. Remigij Episcopi, & confess. & Arethæ M.
 4 D 4 Non. S. Francisci presbyteri, & confess.
 5 E 3 Non. S. Placidi, & sociorum.
 7 G Non. S. Sergij, & Bacchi, & Marcelli, & Apulei
 8 A 8 Id. S. Reparatæ V. & M.
 9 B 7 S. Dionisij, Rustici, & Eleutherij.
 14 G 2 v. S. Calixti Papæ, & M. & Fortunatæ V.
 18 D 15 kal. S. Lucæ Euangelistæ.
 20 F 13 S. Zosimi Episcopi.
 21 G 12 S. Ilarionis monachi.
 25 D 8 S. Crisanti, & Dariæ, & translatio S. Bartholomei Apostoli.
 26 E 7 S. Dimitrij M.
 27 F 6 Vigilia Apostolorum Simonis, & Iudæ.
 28 G 5 S. Apostolorum Simonis, & Iudæ.
 30 B 3 S. Germani Episcopi, & Maximi Mart.
 31 C 2 Vigilia Omnia Sanctorum.

NOVEMBER.

- 1 D kal. Commemoratio Omnia Sanctorum.
 2 E 4 Non. S. Valentini, & Ilarij.
 5 A Non. S. Trophimenis V. & M.
 6 B 8 Id. S. Leonardi confess.
 8 D 6 S. M. Quatuor Coronatorum.
 9 E 5 S. Theodori Mart.
 10 F 4 S. Martini Papæ, & Mart.
 11 G 3 S. Martini Episcopi, & confess. & S. Menæ M.
 13 B Idib. S. Britij Episcopi, & S. Ioannis Os auri.
 17 F 15 kal. Decemb. S. Gregorij Episcopi, & confess.
 18 G 14 Octaua S. Martini Episcopi.

- 19 A 13 S. Helisabeth.
 21 C 11 S. M. Samonæ, Guriæ, & Abibus.
 22 D 10 S. Ceciliæ V. & M.
 23 E 9 S. Clementis Episcopi, & M.
 24 F 8 S. Chrysostomi Mart.
 25 G 7 S. Mercurij M. & Hecaterinæ V. M.
 26 A 6 S. Petri Alexandrini Episcopi, & M.
 29 D 3 Vigilia S. Andreæ Apostoli, & S. Saturnini,
     & Sisinnij M.
 30 E 2 Natalis S. Andreæ Apostoli.

D E C E M B E R.

- 1 F 1 Kal. S. Candidæ Virginis.
 2 G 4 Non. Bibianæ V. & M.
 4 B 2 S. Barbaræ V. M.
 5 C Non. S. Sabbæ Confess.
 6 D 8 Id. S. Nicolai Episcopi, & confess.
 7 E 7 S. Ambrosij Epi, & confess. & Sauini Epi.
 8 F 6 Conceptio S. Mariæ Virginis.
 10 A 4 S. Eulaliæ Virginis.
 13 D Idib. S. Luciæ V. & M. & S. Eustachij, & sociorum.
 14 E 19 kal. Ian. S. Agnelli confess.
 20 D 13 Vigilia sancti Thomæ Apostoli.
 21 E 12 S. Thomæ Apostoli.
 23 G 10 S. Gregorij Mart.
 24 A 9 Vigilia Natiuitatis Domini.
 25 B 8 Natiuitas Dñi N. I. Christi, & S. Anastasiæ M.
 26 C 7 S. Stephani Prothomart.
 27 D 6 S. Ioannis Apostoli, & Euangelistæ.
 28 E 5 S. Innocentij m.
 29 F 4 S. Thomæ Archiepiscopi, & M.
 31 A 2 S. Silvestri Papæ.

TER.

T E R T I V M

KALENDARIVM INVENTVM
in Thetauro Capuano, scriptum caractere

Longobardo, & ferè totum rubro:

primæ scriptioni plura addita
sunt nomina Sanctorum ni-
gra nota, quæ nos hoc
† signo distin-
guimus.

Habet Kalendarium inserta nomina fidelium
defunctorum, ex scriptum fuisse circa an-
num 1300. facile constat ex addito
officio Sancti Thomæ de Aquino,
ex notato die obitus An-
drea Pannoni Archie-
piscopi ann. 1313.
die 10. Sept.

F E B R V A R I V S.

11 G 3 Id. S. Castrensis Episcopi, & confess.

12 A 2 Octauia s. Agathes.

13 B Idib. S. Apolloniæ V. & M. † ad.

14 C 16 kal. Mart. S. Valentini Episcopi, & M. l. 3. S.
Vitalis, Feliculæ, & Zenonis l. 3.

15 D 15 S. Decorosi Episcopi, & confess. l. ix. &
S. Fau-

s. Faustini, & Iouitæ. l.3.

- 16 E 14 S. Julianes V. & matt.
- 18 G 12 S. Pantaleonis M. l.3.
- 19 A 11 S. Barbati Epis. op. confess. l.3.
- 21 C 9 S. Policarpi presbyteri, & confess. † Ad.
- 22 D 8 Cathedra s. Petri. l.IX.
- 24 F 6 S. Matthiæ Apostoli. l.IX. locus bissexti.
- 25 G 5 Ss. Victorini, & Sociorum. † Ad.
- 26 A 4 S. Fortunati mart. † Ad.
- 27 B 3 S. Iuliani mart. † Ad.
- 28 C 2 S. Romani Abbatis anachoritæ.

M A R T I V S.

- 1 D Kal. S. Albini Episcopi. l.3.
- 2 E 6 Non. S. Simplicij Papæ, & mart. † Ad.
- 3 F 5 Marini militis, & Anastasi Senatoris. † Ad.
- 4 G 4 Lucij Papæ, & mart. † Ad.
- 5 A 3 Focæ mart. & Eusebij Palatini. † Ad.
- 6 B 2 Zacchariæ Papæ. † Ad. (l.IX. † Ad.
- 7 C Non. S. Perpetuæ. l.3. S. Thomæ de Aquino.
- 9 E 7 Id. Quadragesima mart. l.3.
- 12 A 4 S. Gregorij Papæ. l.IX / & s. Bernardi Episcopi, & confess. † Ad.
- 15 D Idibus S. Matronæ Virginis.
- 21 C 12 S. Benedicti Abbatis. l.IX.
- 25 G 8 Annuntiatio S. Mariæ Virginis. l.IX.

A P R I L I S.

1 G kalen. S. Mariæ Egypiacæ.

4 C 2 Non. S. Ysidori Antifititis.

6 E 8 Id. S. Xisti Papæ mart. † Ad.

- 14 F 18 Kal.S.M.Tiburtij,& Valeriani. l.3.
 20 E 12 S.Victoris Papæ, & M. l.3.
 23 A 9 S.Georgij M. l.3. & s.Aldelberti Episcopi
     & Mart. l.3.
 24 B 8 S.Longini M. l.3.
 25 C 7 S.Marci Apostoli,& Euangelistæ. l.3.
 26 D 6 S.Marcelli Papæ, & Mart. & Cleti Papæ,
     & mart. † ad.
 28 F 4 S.Vitalis mart.l.3.(Anastasij Papæ,& conf.
 29 G 3 S.Petri mar.de ord.F.Prædicatorum † ad.
 30 A 2 S.Sigismundi Regis. l.2.& Dedicatio altaris
     s.Stephani.

M A I V S.

- 1 B Kal.SS.Apostolorum Philippi,& Iacobi. l.3.
 2 C 6 Non.S. Athanasij Episcopi, & confessoris.
     l.3. † ad.
 3 D 5 Inuentio S.Crucis.l.3. (& SS.m.Alexandri,
     Euentij, & Theodoli. l.3.
 5 F 3 SS.Iuuenalis,& Quitici Episcoporum † ad.
 6 G 2 S.Ioannis ante portam latinam. l.3.
 8 B 8 Id.Inuentio s.Michaelis Archangeli. l.3.
 9 C 7 SS.Confessorum Quarti,& Quinti.l.3.
 10 D 6 SS.M.Gordjani, Cirilli, Petri, & Epimachi.
     l.3.
 11 E 5 S.Cataldi Episcopi, & confess. † ad.
 12 F 4 S.M.Nerei, & Achillei,& Pancratij. l.3.
 13 G 3 Bonifacij m. † ad.
 19 F 14 kal.S.Potentianæ V. l.3. (S.Petri confess.
     de mutono † ad.
 20 G 13 S.Eustachij, & Sociorum eius. l.3.
 21 A 12 S.Eleutherij Episcopi, & m. l.3. & Secun-
     dini

		dini m̄. l.3.
22	B 11	SS. M. Castij, & Cassi. l.3.
23	C 3	S. Désiderij Episcopi mart.
24	D 9	Donaciani, & Rogatiani m̄. † ad.
25	E 8	S. Urbani Papæ, & m̄. l.3.
26	F 7	S. Elpidij Episcopi, & conf. l.3.
27	G 6	S. Secundini Episcopi. l.3. s. Restitutæ Virginis. l.3.
28	A 5	S. Ioannis PP. Germani Pariensis Epi † ad.
29	C 3	S. Felicis Papæ, & m̄. † ad.
30	D 2	S. Petronillæ V. l.3.

I V N I V S.

1	E	Kal. S. Nicomédis mart. l.3.
2	F 4	Non. SS. M. Erasmi, Marcellini, & Petri. l.3.
3	G 3	S. Blandinæ V. & M. † Quia nomen Flandinæ mihi alibi non occurrit, ideo credo scribendum fuisse Blandinæ: de qua Martyrol. Romanum die superiori.
4	A 2	SS. Sisignij, & Sociorum † ad.
5	B	Non. S. Bonifacij mart. l.3.
6	C 8	Id. Dedicatio Maioris Ecclesiae Capuana. l.9.
7	D 7	SS. M. Vincentij Episcopi, & Benigni Diaconi. l.2.
9	F 5	SS. M. Primi, & Feliciani.
11	A 3	S. Barnabæ Apóstoli. l.3. / & s. Onufrij cōf.
12	B 2	S. M. Basiliidis, Cirini, Naboris, & Nazarij.
13	C	Idibus Octaua Dedicationis. l.3. & s. Antonij de Padua confess. † ad.
15	E 17	Kal. Iul. S. Mar. Viti, Modesti, & Crescentiæ. l.3.
16	F 16	Dedicatio Altaris Apóstolorum. l.3. & s. Ysauri, & Sociorum. l.3.

- 17 G 15 Ss M. Nicandri, & Marcianni. I. 3. 11 8 25
 18 A 14 Ss. M. Martii, & Marcelliani. I. 3. 8 9 25
 19 B 13 Ss. M. Geruasij, & Protasij. I. 3. 8 10 25
 20 C 12 S. Sylvestri Papæ mart. † Ad. 8 11 25
 21 E 10 S. Paulini Nolani, Episcopi, & conf. I. 3. 1 12 25
 22 F 9 Vigilia s. Ioannis Baptiste (& s. Phebronie) 8 13 25
 23 G 8 V. s. Iulii. V. & mart. 8 14 25
 24 A 7 Nativitas s. Ioannis Baptiste. I. ix. 3 15 25
 25 B 6 S. Eligij Episcopi, & confess. 8 16 25
 26 C 5 Ss. Mart. Ioannis, & Pauli Fratrum. I. 3. 1 17 25
 27 D 4 S. Ferrandi Episcopi, & confess. † Ad. 8 18 25
 28 E 3 S. Leonis Papæ & Doct. I. 3. Vigilia Aposto-
lorum Petri & Pauli. I. 3. 1 19 25
 29 F 2 Commemoratio s. Pauli. 8 20 25

IV LV IV VS.

- 1 G Kal. Octaua s. Ioannis Baptiste. I. 3. s. Thimothei
mart. † ad. 1 21 25
 2 A 6 Non. Solemne festum Visitationis † B. M. V. &
Ss. Processi, & Martiniani. 1 22 25
 3 B 5 S. Domitij mart. 1 23 25
 4 E 2 Octaua Apollolorum. 1 24 25
 5 F Non. Ss. M. Nicostrati, & sociorum. † Ad. 1 25 25
 6 G 8 Id. S. Procopii mart. I. 3. 1 26 25
 7 H 6 S. Felicitatis, & filiorum eius. I. 3. 1 27 25
 8 I 5 S. Rufinæ, & Secundæ † Ad. 1 28 25
 9 J 4 Ss. M. Naboris, & Felicis. I. 3. 1 29 25
 10 K 3 S. Serapionis mart. † Ad. 1 30 25
 11 L 2 Ss. Cirii, & Zenonis † Ad. 1 31 25
 12 M 1 Idib. S. Quirici, & Iulitiæ matris eius. I. 3. Cirici, &
Zenonis. I. 3. 1 32 25

- 36 A 17 Kal. Aug. S. Vitaliani Capuani Episcopi. l. 9.
 37 B 16 S. Alexij confess. Anna horitæ. l. 3.
 38 C 15 S. Simphorosæ, & filiorum eius. l. 3.
 39 E 13 S. Margaritæ V.M. l. 3.
 40 F 12 S. Praesedis V. l. 3.
 41 G 11 S. Mariæ Magdalena. l. ix.
 42 A 10 S. Apollinaris Episcopi. & mär. l. 3.
 43 B 9 S. Christinæ V. l. 3. & Vigilia s. Iacobi Ap.
 44 C 8 S. Iacobi Apostol. l. ix.
 45 D 7 S. Christophori. l. 3. Venere V. & M. †
 46 E 6 S. Simeonis in columna monachi anachoritæ
 47 F 5 S. M. Nazarij, & Celsi. l. 3. (l. 3.
 48 G 4 S. Felicis Papæ, Simplicij, Faustini, & Beatri-
 cis mar. l. 3.
 49 A 3 Ss. Abdon, & Sennen.

AVGVSTVS.

- 1 C Kal. Vincula s. Petri, & s. Machabeorum. l. 19.
 2 D 4 Non. S. Stephani Papæ, & mar. l. 3.
 3 E 3 Inuentio pretiosi corporis sancti Stephani
 Prothom. l. ix. †
 5 G Non. S. Dominici confess. l. 3. Dedicatio S. Mariæ
 de Niuis. l. ix.
 6 A 8 Id. Ss. M. Xisti, Felicissimi, & Agapiti. l. 3.
 Transfiguratio. †
 7 B 7 S. Donati Epis. opi, & mart. l. 3.
 8 C 6 Ss. M. Ciriaci, Largi, Smaragdi. l. 3.
 9 D 5 Ss. Septem Dormientium. l. 3. & Vigilia s.
 Laurentij. l. 3.
 10 E 4 S. Laurentij Leuitæ, & mart. l. ix. & Octauia
 Inuentio s. Stephani.
 11 F 3 S. Tiburtij mart. l. 3.
 12 G 2 S. Eupli Diaconi mart. l. 3.

- 13 A Idib. S.Ypoliti, & sociorum eius. l.3.
 14 B 19 Kal.Sept. S.Eusebij presbyteri, & confess. &
     Vigilia S.Mariæ.l.3.
 15 C 18 Assumptio S.Dei Genitricis, & Virginis Ma-
     riæ.l. ix.
 17 E 16 Octaua s. Laurentij.
 18 F 15 S.Agapiti mart.
 19 G 14 S.Magni mart.
 22 C 11 Octaua S.Mariæ. ix.
 23 D 10 Ss.Timothei, & Simphoriani mar.l.3.
 24 E 9 S.Aureæ V. l.3. & Vigilia s. Bartholomei
     Apostoli.
 25 F 8 Passio s.Bartholomei Apostoli. l. ix.
 26 G 7 S.Rufini confess. l. ix.
 27 A 6 S.Rufi mart. & Carponij. l. ix.
 28 B 5 S.Augustini Episcopi, & Doctoris. l. ix.
 29 C 4 Decollatio S.Ioannis Baptistæ. l. ix. s.Sa-
     binæ V. l.3.
 30 D 3 S.Felicitis presbyteri, & Audacti mart.

SEPTEMBER.

- 1 F kal. S.M.Prisci , Terentiani Episcopi. l. ix. &
     Duodecim Fratrum. l.3.
 • 2 G 4 Non.Zenonis, & filiorum eius. l.3..
 3 A 3 Egidij Abbatis.
 4 B 2 Antonini mart.
 6 D 8 Id.Hermetis mart.
 7 E 7 Adriani mart.l.3.
 8 F 6 Natiuitas S. Dei Genitricis, & Virg. Mariæ.
     l. ix.
 9 G 5 S.Gorgonij mart. l.3. & Dorothei mart.
 11 B 3 S.M. Proti, & Iacinti Eunuchorum. l.3.

- 12 C 2 S.M. Ciri, & Iuentij.
 13 D Idib. S.Eugeniae Virg.& mart.
 14 E 18 kal.Octob.Exaltatio S.Crucis,& S.M. Corne-
 lij,& Cipriani. l. ix.
 15 F 17 Ostaua S.Mariæ. l.3.
 16 G 16 S.Eupheniæ V. & S. M. Luciæ, & Gemi-
 niani. l.3.
 19 C 13 S.M.Ianuarij,& Sociorum ejus Festi,& De-
 siderij. l.3.
 20 D 12 Vigilia S.Matthei. l.3.
 21 E 11 S.Matthei Apostoli,& Euangelistæ.
 22 F 10 S.Mauritij,& Sociorum eius mar. l.3.
 23 G 9 S.Tedæ V.& mart. l.3.
 24 A 8 S.Nicomedis mart.
 25 B 7 S.Firmini Episcopi mart.
 26 C 6 S.Iustinæ mart.l.3. (& Cipriani).
 27 D 5 Ss.Cosmæ,& Damiani. l.3.
 29 F 3 Dedicatio s.Michaelis Archangeli.
 30 G 2 S.Ieronimi presbyteri , & confess. & Doct.
 & s.Sophiæ , & filiorum eius.

OCTOBER.

- 1 A Kal.S.Remigii Episcopi,& confess. l.3. (Sophiæ,
 & filiorum.
 2 B 6 Non.S.Eusebij Papæ.
 3 C 5 S.Candidi mart.
 4 D 4 S.Francisci confess.anachoritæ. l. ix.
 5 E 3 S.M.Placidi,& sociorum eius.
 6 F 2 S.Fidis V. S.Marci Papæ.
 7 G Non.S.M.Marcelli,& Apulei, Sergij,& Bacchi.
 8 A 8 Id.S.Reparatæ V.& M. l.3.
 9 B 7 Ss.M.Dionisij,Rustici,& Eleuterij. l.3.

- 10 C 6 S.Paulini Capuani Episcopi. l. ix.
 11 D 5 S.Benenati mart. †
 12 E 4 S.Etachij presbyteri. †
 13 F 3 S.Anastasij Episcopi. †
 14 G 2 S.Calixti Papæ, & mart. l. 3. Fortunatæ V.
     & mart.l.3.
 15 A Idib.S.Lupuli,& Modesti. l. 3.
 17 C 16 Kal.Nouemb.S.Florentini Episcopi. †
 18 D 15 S.Lucæ Euangelistæ.
 19 E 14 S.Pelagiæ V.†
 20 F 13 S.Sosimi confess.Episcopi. †
 21 G 12 S.Ilationis monachi Abbatis. l. 3. s.Vrsulæ
     V.cum xi.mill. †
 22 A 11 S.Simaci Episcopi Capuani,& conf.
     S.Salomæ. †
 23 B 10 Seruanni,& Germani.
 24 C 9 S.Magloni s.Romani Episcopi conf.
 25 D 8 S.M.Crisanti,& Datiæ. l. 3.
 26 E 7 S.Dimitrij mart.
 27 F 6 Vigilia Apostolorum Symonis , & Iudæ , &
     S.Eufresini V. †
 28 G 5 Ss.Apostolotum Simonis,& Iudæ. l. ix.
 29 A 4 S.Stephani Caiaianii Episcopi. l. 3.
 30 B 3 S.Germani Capuani Episcopi. l. ix.
 31 C 2 Vigilia Omnia Sanctorum , & s. Maximii
     Leuitæ mart. l. 3.

NOVEMBER.

- 1 D Kal.Commemoratio omnium Sanctorum. l. ix.
 2 E 4 Non.Commemoratio omnium fidelium dæ
     functorum.l. ix.
 3 F 3

- 3 F 3 Ss. Vitalis, & Agricola.
 4 G 2 S. Primi mar. & S. Valentini, & Ylarij, Pere-
     grini mar. †
 5 A Non. Ss. M. Felicis presbyteri, & Eusebii mona-
     chi. †
 6 B 8 Id. S. Leonardi confess. Anachoritæ. l. ix.
 7 C 7 S. Herculanij Episcopi.
 8 D 6 Ss. Quatuor Coronatorum. l. 3.
 9 E 5 S. Theodori mar. l. 3.
 10 F 4 S. Martini Papæ, & mar. l. 3.
 11 G 3 S. Martini Episcopi Turonensis. l. ix.
 12 A 2 S. Menæ mart.
 13 B Idus S. Ioannis Os. Aurei Episcopi, magni Do-
     ctoris. l. 3. & S. Bricij Episcopi. l. 3.
 14 C 18 kal. Decemb. S. Clementini, & sociorum.
 15 D 17 S. Fidentiani, & Macuti.
 17 F 15 S. Teclæ V. & mar. †
 18 G 14 Octaua S. Martini. l. 3.
 19 A 13 S. Babilli mar. S. Elisabeth. †
 20 B 12 S. Ponciani Papæ, & mar.
 21 C 11 Festum Presentationis B. M. V. solemne. †
 22 D 10 S. Ceciliæ V. & M. l. ix.
 23 E 9 S. Clementis Episcopi, & mar. l. ix.
 24 F 8 S. Grisogoni mar. l. 3.
 25 G 7 S. Mercurij matt. l. 3. S. Ecaterinæ V. l. 3.
     deind. l. ix.
 26 A 6 S. Petri Alexandrini Episcopi. l. 3.
 27 B 5 S. Lini Papæ, & mar. l. 3. S. Columbæ V. †
 28 C 4 Ss. Papinij, & Mansueti Episcoporum.
 29 D 3 S. Saturnini mart. l. 3. (Vigilia l. 3.
 30 E 2 Passio S. Andreæ Apostoli. l. ix.

DECEMBER.

- 1 F Kal.Ss.Eligij, & Candidi.
 2 G 4 Non.S.Bibianæ V.& mart. †
 3 A 3 S.Faustini,& Dafosæ filiæ eius.
 4 B 2 S.Barbaræ Virginis. l.3.
 5 C Non.S.Sabæ Abbatis.
 6 D 8 Id.S.Nicolai Episcopi,& confess.l. ix.
 7 E 7 S.Ambrosij Episcopi,& cōf.magni Doct.l.9.
 8 F 6 Concepcion S.Dei Genitricis,& V.Mariæ.l.9
 9 G 5 S.Seuerini Episcopi,& mar.l.3.
 10 A 4 S.Eulaliae V.
 11 B 3 S.Vrbani Papæ, & conf. † & Damasi Papæ.
 12 C 2 S.Iuliæ V.& Ss.Ciri,& Inuētij Episcoporū.†
 13 D Idib.S.Luciæ V. l. ix.
 14 E 19 Kal.Ian..S.Agnelli confess. l. ix.
 15 F 18 S.Valeriani Episcopi,& Ss.Eustacij,& soc.†
 16 G 17 S.Ananiae, & soc.†
 17 A 16 S.Ignatij m.Episcopi,s.Lazari Epis.& m.†
 18 B 15 S.Seueri Episcopi.
 19 C 14 S.Nemesij mar.
 20 D 13 Vigilia s.Thomæ.
 21 E 12 Passio s.Thomæ Apostoli l. ix.
 22 F 11 S.Basilei mart. †
 23 G 10 S.Gregorij Spolitini Epis., & m.Nanzanzeni.
 24 A 9 Vigilia N.D.
 25 B 8 Natiuitas D.N.I.Christi, & s.Anastasiae.l.9.
 26 C 7 S.Stephani Prothomar. l. ix.
 27 D 6 S.Ioann's Euang. l. ix.
 28 E 5 S.Innocentium. l. ix.
 29 F 4 S.Thomæ Cătuariensis Archiepiscopi.l. ix.
 30 G 3 S.Mansueti Episcop.
 31 A 2 S.Silvestri Papæ, & confess. l. ix.

Q V A R T V M

k A L E N D A R I V M

**Codicis Capuani manuscripti; cuius initium
est In Nomine Christi Amen.**

**Incipit ordo totius anni Circuli Noctis vi-
delicet, & diei secundum consuetudi-
nem maioris Ecclesiae Capuanæ.**

**Hoc Kalendarium scriptum est caractere Roma-
no, ex ferè totum nigro post primam scrip-
tionem plura nomina Sanctorum no-
scuntur addita, que nos hoc si-
gno + notamus.**

**Pagina continens Martium, & Aprilem ex
aliquo aliokalendario lacero desumpta,
& huic insuta videtur; quia ipsa ab
alijs differt in multis: ipsa enim
singulis diebus habet San-
ctorum nomina, in alijs
verò dies quam
multi va-**

**cant: ipsa habet notam Aurei numeri,
literæ Dominicalis, & Kalendarium,
at aliæ Aurei numeri carent nota.**

**Ipsa kalendas Martij, & kalendas Aprilis ha-
bet Rubrica signata; at aliæ omnes Ka-
lendas habent cœruleo colore scriptas.**

IANVARIUS.

- 1 A Kal. Circumcisio Domini, & S. Basiliij Episcopi, & confess. I. ix.
- 2 B 4 Non. Octaua s. Stephani. I. ix.
- 3 C Non. Octaua s. Ioannis Apostoli. I. ix.
- 4 D 2 Octaua Sanctorum Innocentum.
- 5 E Non. Vigilia Epiphaniæ. I. ix.
- 6 F 8 Id. Epiphania Domini. I. ix.
- 8 A 6 S. Seueri Episcopi. I. ix.
- 10 C 4 S. Pauli primi Eremitæ confess. I. 3.
- 11 D 3 S. Leuti Episcopi, & confess. I. ix.
- 12 E 2 S. Ylatij Episcopi, & confess. atq; Doct. I. 3.
- 13 F Idib. Octaua Epiphaniæ, & S. Potiti mart. I. ix.
- 14 G 19 Kal. Feb. Ss M. Felicis in Pincis presbyteri, & m. & Felicis Nolani Episcopi, & conf.
- 15 A 18 S. Mauri Abbatis, & confess. Anachoritæ. I. 3.
- 16 B 17 S. Marcelli Papæ, & Tammarii Episcopi, & confess. I. 3.
- 17 C 16 S. Antonij monachi, & Abbatis Anachor. I. 3.
- 18 D 15 S. Priscæ V. & mart. I. 3.
- 19 E 14 S. M. Marij, & Martha. I. 3.
- 20 F 13 S. Fabiani Papæ, & m. & S. Sebastiani m. I. ix.
- 21 G 12 S. Agnes V. & mart. I. ix.
- 22 A 11 S. Vincentij Levitæ, & m. I. ix. Anastasij m. t
- 23 B 10 S. Emerentianæ V. & m. I. 3.
- 25 D 8 Conuersio s. Pauli Apostoli. I. ix.
- 26 E 7 S. Policarpi Episcopi, & mar. I. 3.
- 27 F 6 S. Iuliani Episcopi, & confess. & Doct. I. 3.
- 28 G 5 S. Agnetis 2.
- 29 A 4 S. Sabiniani m. I. 3. & Sabinæ V. & m. I. 3.
- 31 C 2 S. Abaciri, & Ioannis mart. I. 3.

- FEBRARIUS.**
- 1 D Kal. S. Ignatij Episcopi, & M. & Brigidae V. l. 3.
  - 2 E 4 Non. Purificatio S. M. V. & S. Simeonis l. ix.
  - 3 F 3 S. Blasij m. l. ix.
  - 5 A Non. S. Agathes V. M. l. ix.
  - 6 B 8 Id. S. Sotheris. l. 3. & Dorotheae V. l. 3.
  - 7 C 7 S. Austlobertae V. l. 3.
  - 9 E 5 S. Sauini Canufini Episcopi, & conf. l. 3.
  - 10 F 4 S. Scolasticæ V. l. 3.
  - 11 G 3 S. Castrensis Episcopi, & confess. l. 3.
  - 12 A 20 Octaua s. Agathæ l. 3. s. Eulaliæ Ispanæ V. †
  - 14 C 16 kal. Mar. S. Valentini Episcopi, & Ss. M. Vitalis, Feliculæ, & Zenonis. l. 3.
  - 15 D 15 S. Decòrosi Episcopi, & conf. l. ix. & S. M. Faustini, & Iouitæ. l. 3.
  - 16 E 14 S. Julianes V. M. l. 3.
  - 18 G 12 S. Pantaleonis mar. l. 3.
  - 19 A 11 S. Barbatii Episcopi, & confess. l. 3.
  - 21 C 9 Ss. Decem Millia mart. †
  - 22 D 8 Cathedra s. Petri. l. ix.
  - 23 E 7 Poli. arpi presbyteri, & conf. †
  - 24 F 6 S. Matthæ Apottoli. l. ix. locus bissextus.
  - 25 G 5 Ss Victorini & sociorum. †
  - 28 C 2 S. Rómani Abbatis Anachoritæ.

MARZIVS.

- 1 D Kal. A'bini Episcopi, & conf. & Herculani Episcopi, & mar.
- 2 E 6 Non. Iouini, & Basilei mart.
- 3 F 5 Simplicij Papæ, & conf.
- 4 G 4 Lucij Papæ, & mart.

- 5 A 3 Focæ mar. Eusebij, & aliorum nouem mart.
 6 B 2 Victoris, & Victorini mar. Zachariæ Papæ,
     & confess. C I
 7 C Non. Thomæ de Aquino conf. se: dup. Perpe-
     tuæ, & Felicitatis. T
 8 D 8 Id. Philomenis, & Polomij mart. D 2
 9 E 7 V Quadraginta M. D 2 1 8
 10 F 6 Alexandri, & Gai mar. D 3
 11 G 5 Quadraginta duorum militū Clave pascæ. D 2
 12 A 4 Gregorij Papæ & Doct. dupl. & Bernardi. D 1
 13 B 3 Macedonij patricij, & Modestæ mar. D 1
 14 C 2 Quadraginta septem mar. & Eufrosij mar. D 1
 15 D Idib. Matronæ mart. D 2 4 5
 16 E 17 kal Aprilis Ciriaci mart. D 1
 17 F 16 Patricij Episcopi, & conf. D 2 7 2 5
 18 G 15 Alexandri Episcopi, & confessoris. D 2
 19 A 14 Ioannis Anachoritæ, & Potétianæ V. Ioseph. A 2
 20 B 13 Pauli, Cirilli, Eugenij cum alijs quatuor mar. D 1 8
 21 C 12 Benedicti Abbatis se. dupl. D 2 1 8
 22 D 11 Afrodisi Episcopi, & confessoris. D 2
 23 E 10 Victorianni, & sociorum eius mar. D 1 8
 24 F 9 Pigmenij mar. D 2
 25 G 8 Annunciatio B. Mariæ V. Du. Sol. D 2 1 8
 26 A 7 Castoli mar. & Theodori Episcopi. D 1 8
 27 B 6 Martiniani Episcopi, & mar. D 2 1 8
 28 C 5 Malchi, & Alexandri mart. D 2 1 8
 29 D 4 Armogalti, & sociorum eius mart. D 2 1 8
 30 E 3 Quirini mart. D 2 1 8
 31 F 2 Balbinæ V. D 2 1 8

APRI-

A P R I L I S.

- 1 G Kal. Venantij Episcopi, & mar. & Theodoræ mar.
 2 A 4 Non. Theodosiæ V. & Mariæ Egyptiacæ.
 3 B 3 Pancratij mart.
 4 C 2 Isidori Episcopi, & conf.
 5 D Non. Vincentij confess. ord. prædicatorum.
 6 E 8 Id. Xisti Papæ, & mart.
 7 F 7 Epiphanij Episcopi, Donati, & aliorū XIII. m.
 8 G 6 Celestini Papæ, & confess.
 9 A 5 Procorij Diaconi, & mart.
 10 B 4 Ezechielis Prophetæ, & MM. plurimorum.
 11 C 3 Leonis Papæ, & confess.
 12 D 2 Iulij Papæ, & confess.
 13 E Idus Ermegildi Regis mart.
 14 F 18 kal. Maij Tiburtij, Valeriani, & Maximi.
 15 G 17 Olimpiadis, & Maximi mar.
 16 A 16 Calixti, & sociorum eius mart.
 17 B 15 Petri, & Hermogenis mart.
 18 C 14 Præfetti presbyteri, & mart.
 19 D 13 Apollonij Senatoris mart.
 20 E 12 Victoris Papæ, & mart.
 21 F 11 Simeonis Episcopi, & mart.
 22 G 10 Soheris Papæ, & mar. & Gai Papæ, & mar.
 23 A 9 Georgij mart. semiduplex.
 24 B 8 Longini mart.
 25 C 7 Marci Euangelistæ.
 26 D 6 Cleti Papæ, & mar. & Marcellini Papæ mart.
 27 E 5 Anastasij Papæ, & confess.
 28 F 4 Vitalis mar.
 29 C 3 Petri M.O.d. Prædicatorum.
 30 A 2 Sigismundi Regis m. & Marianij lectoris, &
     Iacobi Diaconi MM.

M A I V S.

- 1 B Kal. Ss. Apostolorum Philippi, & Iacobi. l. 3.
 2 C 6 Non. S. Athanasij Episcopi, & confess. †
 3 D 5 Inuentio S. Crucis, & Ss. Alexandri Euentij,
     & Theodoli. l. 3.
 6 G 3 S. Ioannis ante portam Latinam. l. 3.
 8 B 8 Id. Inuentio s. Michaelis Archangeli. l. 3.
 9 C 7 Ss. Confessorum Quarti, & Quinti, & Victo-
     ris mart. l. 3.
 10 D 6 Id. Ss. Martyrum Gordiani, Cirilli, Petri, & Epi-
     machi. l. 3.
 12 F 4 Ss. Nerei, & Archilei, & Panagratij. l. 3.
 14 A 2 Id. S. Bonifacij mar. †.
 19 F 14 S. Petri de murrono. l. ix. & Potétianæ V. l. 3.
 20 G 13 S. Eustachij, & sociorum eius. l. 3. S. Bernar-
     dini confess. ord. min. †.
 21 A 12 S. Secundini mar. l. 3.
 22 B 11 Ss. M. Casti, & Cassij.
 15 E 8 S. Vrbani Papæ. S. Eleutherij Episc. mart. †.
 26 F 7 S. Elpidij.
 28 G 6 S. Secundini Episcopi. l. 3. S. Restitutæ V.
 31 D 12 Petromillæ V.

I V N I V S.

- 1 E Kal. S. Nicomedis mart. l. 3.
 2 F 4 Non. Ss. M. Erasmi, Marcellini, & Petri. l. 3.
 5 B Non. S. Bonifacij. l. 3.
 6 C 8 Id. Dedicatio Maioris Ecclesiae Capuanæ. l. 3.
     vel ix.
 7 D 7 Ss. M. Vincentij Episc. & Benigni Diaconi. l. 3
     8 E 6

- 8 E 6 S.Primi, & Feliciani. l.3.
 11 A 3 S.Barnabæ Apost. l. ix. S.Onufrij conf. l.3.
 12 B 2 Ss.M.Basilidis,Cirini,Naboris,& Felicis.l.3.
 13 C Id.Octaua Dedicationis. l. 3. vel ix. Antonij
     confess. †
 15 E 17 Kal.Ss.M.Viti,Modesti,& Crescentiae.
 16 F 16 Dedicatio Apostolorum. l.3. Yfauri,& so-
     cio:um. l.3.
 17 G 15 Ss.M Nicandri,& Marcianni. l.3.
 18 A 14 Ss.M. Marti, & Marcelliani. l.3.
 19 B 13 Ss.M. Geruasij,& Protasij fratrib. l.3.
 20 C 12 S.Siluerij Papæ, & mar. †
 22 E 10 S.Paulini Nolani Episcopi. l.3.
 23 F 9 Vigilia S.Ioannis Baptista. l. ix.
 24 G 8 Natiuitas S.Ioannis Baptista.l. ix.
 26 B 6 Ss.M.Ioannis, & Pauli. l.3.
 28 D 4 S.Leonis Papæ,& Doct.l.3.Vigilia Apostle-
     rum.l.3.
 29 E 3 Ss.Apostolorum Petri , & Pauli.
 30 F 2 Commemoratio s.Pauli.

IV L I V S.

- 1 G Kal.Octaua S.Ioannis Baptista.l.3.
 2 A Non. Ss.MM.Processi,& Martiniani. l.3. Visita-
     tio:is V.Mariæ. †
 6 E 2 Octaua Apostolorum.l.3.
 8 G 8 Id.S.Procopij mart. l.3.
 10 B 6 S.Felicitatis , & filiorum eius , & Rufinæ , &
     Secundæ.l.3.
 12 D 4 Ss.MM.Naboris,& Felicis.
 15 G Ius S.Quirici, & Iulittæ mart. eius Cirici , & Ze-
     nonis.l.3.
 16 A 17 kal.Aug.S. Vitaliani Capuani Episcopi.

Iiii 17 B 16

- 17 B 16 S. Alegij confess. Anachoritæ. l. 3. 18
 18 C 15 S. Simphorosæ mar. & filiorum eius. l. 3.
 20 E 13 S. Margaritæ V.M. l. 3.
 21 F 12 S. Praesedis V. l. 3.
 22 G 11 S. Mariae Magdalénæ. l. ix.
 23 A 10 S. Apollinatis Episcopi, & mart. l. 3.
 24 B 9 S. Chrysostomæ V. l. 3. Vigilia S. Iacobi Apostoli.
 25 C 8 Iacobi Apostoli, & S. Christophori mar. l. ix.
 26 D 7 S. Venere V. & mar. † l. 3.
 27 E 6 S. Simeonis in columna monachi Anachoritæ
 28 F 5 Ss. Nazarij, & Celsi. l. 3.
 29 G 4 S. Felicis Papæ, Simplicij, Faustini, & Beaticis
     mar. l. 3.
 30 A 3 Ss. M. Abdon, & Sennen. l. 3.

AVGVSTVS.

- 1 C Kal. Vincula s. Petri, & ss. Macchabeorum l. ix.
 2 D 4 Non. S. Stephani Papæ, & mar. l. 3.
 3 E 3 Inuentio preciosi corporis s. Stephani pro-
     tom. l. ix.
 4 F 2 Iusti presbyteri. †
 5 F Non. S. Dominici confess. l. ix. Dedicationis S.
     Mariæ de Nive †
 6 A 8 Id. S. M. Xistii, Felicissimi, & Agapiti m. Trans-
     figuratio. †
 7 B 7 S. Donati Episcopi, & mar. l. 3.
 8 G 6 Ss. M. Ciriaci, Largi, Smaragdi. l. 3.
 9 D 5 Ss. Septem Dormientium. l. 3. Vigilia s. Lau-
     rentij. l. 3.
 10 E 4 S. Laurentij Leuitæ, & mar. & octaua Inuen-
     tions s. Stephani l. ix.
 11 F 3 S. Tiburtij mart. l. 3.

- 12 G 2 S.Eupli Diaconi.mart. l.3.
 13 A Idus S.Ypoliti, & sociorum eius mar. l.3.
 14 B 19 Kal.Settemb.S.Eusebij presbyteri, & confess.
     & Vigilia s.Maria.l.3.
 15 C 18 Assumptio S.Mariæ Vng.l. ix.
 16 D 17 Simpliciani. †
 17 E 16 Octaua s.Laurentij.l.3.
 18 F 15 S.Agapiti mar.l.3.
 19 G 14 S.Magni mart.l.3. Bernardi Abbatis. †
 20 A 13 Priuati, & Fructuosi mar. †
 22 C 11 Octaua s. Mariæ l.3. Timothei, & Simpho-
     riani mar. †
 23 D 10 S.Thimothei,& Simphoriani. l.3.
 24 E 9 S.Aureæ V.& M. l.3.Vigilia s.Bartholomei.
 25 F 8 Passio s.Bartholomei Apostoli. l. ix.
 26 G 7 S.Rufini confess. l.3.
 27 A 6 Ss.Martyrum Rifi,& Carponij.l. ix.
 28 B 5 S.Augustini Episcopi,& Doct. l. ix.
 29 C 4 Decollatio s.Ioannis Baptistæ. l. ix. & Sa-
     binæ V.l.3.
 30 D 3 S.Felicitis presbyteri,& Audacti mar.l.3.
 31 E 2 Pauli Episcopi. †

SEPTEMBER.

- 1 F kal. Ss.M.Ptisci,Terentiani.l. ix. & xi i.Fratrum
 2 G 4 Non.Ss.M.Zenonis,& filiorum eius. l.3.
 3 A 3 S.Egidij Abbatis.
 4 B 2 S.Antonini mart.
 5 C Nonas Erecuni Abbatis. †
 7 E 7 Id.S.Adriani. l.3.
 8 F 6 Natiuitas s. Mariæ V. l. ix.
 9 G 5 S.Gorgonij mart. l.3.

- 10 A 4 Ylarij Papæ. †
 11 B 3 Ss. M. Proti, & Iacinti eunuchorum s. Eugenij.
 12 C 2 Ss. Siri, & Iacinti confess. †
 13 D Ides S. Philippi Episcopi m. patris s. Eugeniae. †
 14 E 18 Kai. Octob. Exaltatio S. & Ss. M. Cornelij,
 & Cipriani. l. ix.
 15 F 17 Octaua S. Maræ. l. 3. Nicomedis mar. †
 16 G 16 S. Euphemiæ V. & Ss. m. Luciaæ, & Geminia-
 ni. l. 3.
 17 A 15 Lamberti Episcopi. & mar. †
 19 C 13 S. M. Januarij. Festi, & Desiderij. l. 3.
 20 D 12 Vigilia s. Matthei Apostoli Faustæ V.M. †
 21 E 11 S. Matthei Apostoli, & Euangelistæ. l. ix.
 22 F 10 S. Mauritiij, & sociorum eius mar. l. 3.
 23 G 9 S. Teclæ V.M. l. 3. Sossi Diaconi. †
 24 A 8 Eucarpi. †
 25 B 7 Firmini Episcopi. †
 26 C 6 S. Iustinæ V. & M. Cipriani mart. l. 3.
 27 D 5 Ss. Cosmæ, & Damiani. l. 3.
 29 F 3 Dedicatio S. Michaelis Archangeli. l. 9.
 30 G 2 S. Ieronimi presbyteri, & confess. l. ix. So-
 phiae, & filium. l. 3.

OCTOBER.

- 1 A Kal. S. Remigij Episcopi, & confess.
 3 C Non. S. Candidi M. †
 4 D 4 S. Francisci confess. Anachoritæ. l. ix.
 5 E 3 Placidi, & sociorum. †
 6 F 2 Marci Papæ, & confess. †
 7 G Non. Ss. M. Marcelli, & Apulei. l. 3. Sergij, & Bac-
 chi. l. 3.
 8 A 8 Id.

- 8 A 8 Id.S. Reparatae V. M. S. Pelagiæ quæ peccatrix appellatur † l.3.
 9 B 7 S.M. Dionisij, Rustici,& Eleutherij.l.3.
 10 C 6 S.Paulini Capuani Episcopi.
 11 D 5 Benenati M. †
 12 E 4 Eustachij presbyteri. †
 13 F 3 Athenasij Episcopi,& confess. †
 14 G 2 S.Calixti Papæ.l.3. S. Fortunatæ V.l.3.
 16 A Idus S.M.Lupuli,& Modesti.
 17 C 16 Kal S.Florentini Episcopi mar. †
 18 D 15 S.Lucæ Apostoli,& Euangelistæ. l. ix.
 19 E 14 S.Pelagiæ V.& aliorum 49.l.3.†
 20 F 13 Zosimi Episcopi confess. †
 21 G 12 S.Hilarionis monachi Abbatis. l.3. Vrsulæ cum xi.millibus.l.3.†
 22 A 11 Salomæ †
 23 B 10 Seuerini Episcopi confess. †
 24 C 9 Romani Episcopi confess. †
 25 D 8 Ss.M.Crisanti,& Datiæ. l.3.
 26 E 7 S.Dimitrij m.l.3. Euaristi Papæ mar. †
 27 F 6 Vigilia Apostolorum Simonis,& Iudæ. Eufrasianæ V. †
 28 G 5 Ss.Apostolorum Simonis,& Iudæ. l. ix.
 29 A 4 S.Stephani Caiaziani Episcopi. l. 3.
 30 B 3 S.Germani Capuani Episcopi.l. ix. Maximiliani
Leuitæ mar.l.3.
 31 C 2 Vigilia omnium Sanctorum.

NOVEMBER.

- 1 D Kal.Cōmemoratio omniū Ss.l.9. S Cæsarij m.l.3.
 2 E 4 No.Cōmemoratio omniū fideliū Dcfunct.l.9
 3 F 3 Ss.M.Vitalis,& Agricola.†
 5 A No.Ss.M.Felicis presbyteri,& Eusebij morachi †
 6 B 8 Id.

6. B 8 Id. S. Leonardii confess. Anachoritæ. l. 3.
 7 C 7 Herculani Episcopi mart. †
 8 D 6 Ss. M. Quatuor Coronatorum. l. 3.
 9 E 5 S. Theodoii mar.
 10 F 4 S. Martini Papæ mart. l. 3.
 11 G 3 S. Martini Episcopi Turonensis. l. ix.
 12 A 2 S. Menæ mar. †
 13 B Idus S. Ioannis os auri, magni Doct. l. 3. & Bricii
Episcopi. l. 3.
 14 C 18 Kal. Decemb. Clementini, & sociorum. †
 18 G 14 Octaua s. Martini. l. 3.
 19 A 13 S. Elisabet continens. †
 20 B 12 S. Pontiani Papæ. l. 3.
 21 C 11 Festum Præsentationis B. Mariæ V. duplex. †
 22 D 10 S. Ceciliæ V. M. l. ix.
 23 E 9 S. Clementis Episcopi, & mar. l. ix.
 24 F 8 S. Grifogoni mart. l. ix.
 25 G 7 S. Mercurij mar. l. 3. S. Ecatherinæ V. l. 3.
 26 A 6 S. Petri Alexandrini Episcopi, & mart. l. 3.
 27 B 5 S. Lini Papæ mart. l. 3.
 28 C 4 S. Papini, & Mansueti Episcoporum. †
 29 D 3 S. Saturnini mart. l. 3. Vigilia s. Andreæ.
 30 E 2 Passio s. Andreæ Apostoli. l. ix.

DECEMBER.

- 1 F Kal. Eligij, & Candidi. †
 2 G 4 Non. Biuianæ V. & mar. †
 3 A 3 Faustini, & Dafrosæ. †
 4 B 2 S. Barbaræ V. l. 3.
 5 C Non. Sabbæ Abbatis. †
 6 D 8 Id. S. Nicolai Episcopi, & confess. l. ix.
 7 E 7 S. Ambrosij Episcopi confess. atq; Doct. l. ix.
 8 F 6

- 8 F 6 Conceptio S. Mariæ V. l. ix. & Savini Episcopi mart.
 9 G 5 Siri Episcopi, & conf. † s. Secundini Episcopi confess.
 10 A 4 S. Eulaliæ V. l. 3.
 11 B 3 Damasi Papæ, & conf.
 12 C 2 Iuliæ V.
 13 D Idus S. Luciæ Virg. l. ix.
 14 E 19 S. Agnelli Abbatis confess. l. 3.
 15 F 18 Eustracij, & sociorum eius mart. †
 16 G 17 Valeriani Episcopi. †
 17 A 16 Lazari Episcopi. †
 18 B 15 Ignatij mart.
 20 D 13 Vigilia s. Thomæ.
 21 E 12 S. Thomæ Apostoli. l. ix.
 22 F 11 Basilei. †
 23 G 10 S. Gregorij Spoletini Episcopi m. Nazzeni.
 24 A 9 Vigilia Natalis Domini.
 25 B 8 Nativitas Domini N.I. Christi, & S. Anastasiæ l. ix. & S. Eugeniiæ V. & M. †
 26 C 7 S. Stephanii protom. l. ix.
 27 D 6 S. Ioannis Apostoli, & Euangelistæ. l. ix.
 28 E 5 Ss. Innocentum mar. l. ix.
 29 F 4 S. Thomæ Cantauriensis Archiepiscopi. l. ix.
 30 G 3 Mansueti. †
 31 A 2 S. Silvestri Papæ, & confess. l. ix.

KALENDARIVM

QVINTVM, PRAEFIXVM
 Breuiario Capuano impresso, quod & manu-
 scriptum asseruant in arca Capitulari:
 Huic auctor addidit suas notationes.

Quod in Notationibus passim citatur Martyrol.
 nosf. seu Martyrol. est Martyrologium no-
 strum, quod s. nos habemus manu-
 scriptum in Monasterio
 sancti Ioannis.

IANVARIVS.

KAlendis Ianuarij Circumcisio Domini dupl. & Sol. Maius, & Basilij Episcopi. In Kalendis antiquioribus, & in nostro Martyrologio M.S. notatur Octaua Natalis Domini: sed utrumque festum consueuisse celebrari, vel à tempore sancti Gregorij Magni, ex eius sacramentario demonstrat Bar. In Ecclesia nostra celebratam fuisse Circumcis: nem. retentum verò nomen octauæ, apparet ex kalendario, & ex Rubricis. olim erat festum soleinne maius, in quo est Archiepiscopus celebrat: post usum Breuiarij Romani, est soleinne minus, in quo Primicerius officium peragit.

De S. Basilio Kalendaria MM.SS. & Martyrol. M.S. Martyrol. Rom. & alij. De eo sunt in officio tres lectiones secundi nocturni, quarum initium est: Basilius igitur in ciuitate Cappadociae ortus, ex Christianissimis &c. notantur ibi

ibi nomina parentum Basilius, & Emelia, quæ non habentur apud Ampphilochium in Surio tom. I. nec apud Natal. lib. 2. cap. 28. illa tamen habentur in Martyrol. Roman. die 30. Maij, & apud Gregorios Nanzianenum, & Nyssenum in Notis Baronij : obiit anno 379.

Nonas Octaua S. Stephani duplex. De hac Octaua Kalendaria M M SS. Secundum, Tertium, & Quartum: Breuiarium habet in officio nouem lectiones continentis historiam translationis Constantinopolim factæ per quandam Julianam. Initium est: Factum est, cum esset reconditum &c. textus integer habetur in Surio ad tertium Augusti. At vero Baron. Ann. 439. censet narrationem illam esse fabulam potius, quam fide dignam historiam: Et planè plura comperiuntur in illa aperiè falsa. Habet translationem factam Constantino Imperatore, & Eusebio Constantinopolis Archiepiscopo: sed certum est, tempore Constantini nondum sancti Stephani corpus reuelatum fuisse: reuelatum est enim imperante Honorio anno Christi 415. Certeum est, etiam Eusebium fuisse hereticum Arianum, nec videtur cogitandum à sancto Stephano honoratum fuisse hereticum. Præterea habet, Oratorium extructum ab Alexandro Senatore, cum esset Ioannes Episcopus Ierosolomytanus: eodemq; Episcopo, post annos quinque, vel duos, Alexandrum ipsum obdormiisse: sed hoc falso dicitur: Ioannes enim Episcopus post inuentum sancti Stephani corpus, & repositum in sancta Syon, ingrediente Christi nati anno 416. non diu superuixit, eodem etenim anno 416. illi successit Praylus, Bar. tom. 5. Item habet illa narratio, Ioanni Episcopo Ierosolomytano successisse Cyrillum: & hoc quoque falso dicitur, successio enim Episcoporum Ierosolymis illo tempore ita se habuit: Maximo successit Cyrillus anno 353. Cyrillo Ioannes anno 386. Ioanni Praylus anno 416. Praylo Juuenalis anno 430. qui vixit usque ad 457. Præterea habet

in loculo sancti Stephani fuisse titulum nominis affixum, & Episcopum falsum esse, ignorare se loculum sancti Stephani: Si loculus habebat titulum forinsecus confixum clavis, quoniam pacto Episcopus illum ab altero dignoscere non valebat? satis magna Episcopi fuisse incuria, & turpis oscititia si nulla praemissa diligentia, ut loculum sancti Stephani ab altero Alexandri discerneret, permisisset Julianæ, ut quem ipsa viri sui nouerat, asportaret: Sed in re tam graui fuisse Episcopum adeo negligentem, incurium, & oscitantem, quis opinabitur? Ad hæc accedit, Marcellinum Comitem scribere Eudoxiā Thedosij Imperatoris conjugem anno 439. Hierosolymis in urbem Regiam, id est Constantinopolim remeasse, atque reliquias sancti Stephani detulisse, quas fideles in Basilica sancti Laurentij venerabantur ipso Marcellino scribente, tempore Iustiniani Imperatoris anno 535. Innuit itaq; Marcellinus, sua etate in Basilica sancti Laurentij reliquias sancti Stephani, non totum corpus extitisse. Adhuc Andreas Rex Vngariae (ut Bzouius anno 1232.) e Syria Caput sancti Stephani Pro-tomartyris abduxit: non igitur loculus cum toto corpore Constantinopolim asportatus unquam fuit. Postremo stylus narrationis non est uniformis: nam in lectionibus positis in Breuiario Auctior narrat quæ quidem gesta fuerunt ab alijs, & in reliquo textu apud Surium narrat quibus ipse interfuerat: sunt enim illa verba. (Peruenimus. Nauigatis nobis, & huiusmodi.) Profectò possumus opinari, & à scopo fortasse non aberrabimus, possumus (inquam) opinari Auctorem narrationis ipsam concinnasse partim ex antiquo fragmento, quod scriptum inuenit, partim ex traditione, quæ nec pura, nec integra peruererat ad suam statem, nempe quod magna fœmina Constantinopolim sanctum Stephanum adduxisset: re tamen vera translationem quam ipse scribere voluit, esse illam ipsam ab Eudoxia factam,

Etiam, de qua Marcellinus agit. Nemo igitur in hoc aucto-
ritate Breuiarij decipiatur: sed nihilominus Breuiarij com-
platori venia detur, si usus est communiter olim accepta,
approbataq; narratione.

C 3 Non. Octaua S. Ioannis. De hac Octaua Kalenda- 3
ria MM. SS. secundum, tertium, quartum: Breuiarium
habet in officio tres lectiones pro octaua occurrente extra
Dominicam, & sex alias pro ea occurrente in ipsa Domini-
ca Textus non est integer: sed videtur partim diminutus,
partim compendiosus, sumptus ex vulgato Procoro, & Me-
taphraste.

D 2 Non. Octaua Innocentum. De hac Octaua Ka- 4
lendaria MM. SS. supracitata: Breuiarium in officio ha-
bet lectiones, non tamen historiales.

E Non. Vigilia Epiphaniæ. De hac vigilia omnia Ka- 5
lendaria MM. SS. sed Martyrol. M. S. minimè.

F 8 Idus Epiphania Domini dupl. & solempne maius. 6
De hac festiuitate Kalendaria, & Martyrol. M. S. & in 1.
Kalendario dicitur Apparitio D. N. I. Christi.

G 7 Idus Cleri Diaconi M. De S. Clero tacent ka- 7
lendaria MM. SS. loquitur Martyrol. M. S. & concordat
Romanum, & cetera. In territorio Capuano in partibus S.
Prisci est Ecclesia diruta, & dicitur S. Chyro, sed in antiquo
instrumento, quod seruatur à gente mea de Monacho, de-
citur locus ad ad sanctum Clerum; corruptum nomen à Cle-
ro Clirus, à Clro Chirus. De hoc Breuiarium in officio nihil.

A 6 Idus Seuerini Episcopi, & confess. Ita quoque 8
in kalendario 4. sed in 1. & 2. habetur Seuerini confessio-
ris: & Martyrol. M. S. Neapoli Campaniæ S. Seuerini
confess. qui post multarum virtutum perpetrationem, san-
ctitate plenus quieuit. Beda, & Vuardus agnoscunt Seue-
rinum Episcopum Neapolis fratrem sancti Victorini Mar-
tyris: Molanus tamen ex Vuardo expunxit illa verba Epi-

scopi, & confessoris fratri Beatissimi Victorini Martyrol. Roman. Natalis Lect. 2. cap. 56. & 57. Maurolycus, & Galesinus duos Seuerinos admittunt; alterum Neapolitanum Episcopum; alterum Abbatem in Noricis mortuum, & Neapolim inde translatum. In Breuiario nostro tres lectiones pertinent ad Abbatem in Noricis mortuum: & acceptae sunt ex Eugippio: cuius textus est in Surio: nomen verò in kalendario positum, & Rubrica Officij sunt Episcopi. Itaq; Breuiarium nostrum agit de Seuerino Abate, & appellat Episcopum, quem debebat appellare Abbatem.

9 B 5 Idus Iuliani, & Basilissæ mar. De his hac ipsa die kalendarium secundum, & Martyrol. M. S. & Roman. & alij: sed in Kalendario 1. agitur Octauo Id. scilicet in ipsa die Epiphanie: Kalendarium quartum tacet. Martyrium circa ann. 308.

10 C 10 Id. Pauli primi heremitæ confessoris. Concordant Kalendaria, & M. S. Martyrol. Roman. & alij Breuiarium in officio habet tres lectiones sumptas ex vulgata historia sancti Hieronymi. Iuxta Baronij computacionem sanctus Paulus quando deserta petij, erat annorum vigintitrium, eratq; annus Christi 253.

11 D 3 Idus Leutij Episcopi, & confessoris semiduplex. Concordant Kalendaria, & Martyrol. M. S. & Martyrol. Roman. S. Leucius habet in Ciuitate Parochialem Ecclesiam apprimè diuitem. Ecclesiam quoq; in Casertana (olim Capuana) Diœcesi, dantem monte vocabulum: nunc diruta est. Solent fideles laborantes morbo (vulgo puntura) affectæ partitæ tegulam inde sumptam applicare. Huius acta in Brunensis Ecclesia conseruari testatur Baronius: nos habemus illa partim in lectionibus Breuiarij, partim in lectionario monialium sancti Ioannis, & ita se habent. Lect. 1. Regnante venerabili, & Magnifico (A) Theodosio Imperatore, cultore Dei, qui Ecclesias condidit, & præcepta Apostolorum

lorum seruauit , erat orthodoxæ fidei Christianorum in totius Imperij latitudine intemerata , & loculenta cultura: in tantum, ut omnia Idola confracta, & ad nihilum redacta viderentur, & unusquisque publicè, & licenter Deo omnipotenti seruire poterat : quo tempore in ciuitate Alexandria erat vir quidam venerabilis, nomine Eudecius, simplex, & rectus, ac timens Deum, cui unicus erat filius, nomine Euprescius . Lect. 2. Cum autem complesset puer annos decem, mater eius Euphrodisia nomine , migravit ex hoc saeculo : pater vero cum filio Euprescio monasterium Beati Hermetis ingressus est, & praedictum puerulum ad studium literarum tradidit . Tantam quidem spiritualem gratiam accepit , vt in omni celeritate fortior fieret, quam ij, qui videbantur in scholis collegæ esse, & non secundum genus, sed secundum spiritum hæc agebat: sed deuenerat actio eius, vt intra monasterium nullus quidem obedientiam disciplinæ eius potuisset superare. Lect. 3. Factum est autem non post multum tempus , vt adueniente solemnitate Dei Genitricis, & Virginis Mariæ , ex more Christiano celebranda, Beatus Eprescius cum patre suo Eudecio , ac alijs fidelibus ad eius sacratissimam Ecclesiam, quæ non longè erat à monasterio, conuenirent. Contigit etiam ut Beatus Elenus Archiepiscopus simul cum Presbyteris, & Diaconibus ibidem deueniret, & per totam noctem in Dei Genitricis laudibus perseverarent. Lect. 4. & 5. De Epiphanie. Lect. 6. Factum est autem, vt Beatum Eudecium sopor deprimeret , & ei à Domino visio spiritualis reuelaretur, quomodo ipse iam propè esset de hac vita fragili migratur , & B. Euprescius filius ejus ad pontificale opus accederet , & haeresem, quæ in ciuitate Brundisiopoli erat, per eum Dominus ad veram, & Orthodoxam fidem Christianitatis perduceret . In ipsa igitur visione dixit ei: Eudeci fidelissime, & decoritate præ-

præclare: Ecce enim iam non Eudecius, sed Eudecius vocetur nomen tuum, id est mitissimus Consolator, & filio tuo, quem Eupresciū vocas, non Euprescius, sed Leucius nomen erit, id est aduenit in eum sp̄itus Domini.

Lectionarium præcitatum. Lect. 1. Beatus autem Leucius (B) sedens præ foribus Ecclesiæ (in anaua celebri-
tate B. V.) cœlorum gloriam populis omnibus cœpit enarrare, quam recepturi sunt electi; & poenas Inferni,
quas recepturi sunt reprobi. Lect. 2. Cumq; audisset Eugenia talia loqui beatum Leucium, dixit ei: Ecce ego, &
hi duo fratres mei timentes ista, quæ tu prædicas, reliqui-
mus omnem nostram gloriam, & diuitias, quas obtine-
mus, & venimus ad conuersationem Christianorum, nun-
quid merebimur pro his bona in coelo, quæ tu prædicas,
& promittis omnibus istis Christianis? Lect. 3. Beatus autem Leucius gaudio repletus est magno, cum talia au-
disset ab Eugenia, & dixit: Certè & cœlorum regna me-
rebitimi, & Dei misericordiam obtinebitis, si ex toto cor-
de vestrum animum ad Dominum reuocetis, & à Mundi
huius nequitia vos sequestretis. Eugenia dixit: Ecce parati
sumus, date nobis fidem vestram: Beatus Leucius dixit:
ita fiat, vt asseritis. Lect. 4. Tunc post hæc instituta, venit
quidam, & dixit ad Beatum Leucium: Vir Dei, pater Ele-
nus vocat te: Beatus Leucius dixit ad Eugeniam: Expe-
ctate hic modicum, & modo vos faciam ingredi ad Do-
minum meum Archiepiscopum. Cumq; Beatus Elenus
expectaret Beatum Leucium, vt ei enarraret visionem, ₁
quam viderat; ecce Beatus Leucius ingrediens, dixit ad
Beatum Elenum, Pater sancte tres Eunuchi foris stant,
quærentes loqui tibi, qui se dicunt ex palatio Philippi pa-
tricij aduenisse ad concordiam Christianitatis. Lect. 5.
Beato autem Leucio hoc dicente, surrexit gaudens Beatus
Elenus de lecto, & dixit: vocate eos festinanter, &c. Lect.
6. Lect.

6. Lect. 7. Lect. 8. Iussit autem statim eos catechuminos facere, & alia die ipse eos baptizauit, & vestibus monachis eos vestiuit, & præcepit, ut in ipso monasterio eos deportaret, ubi idem Beatus Leucius fuerat ad Ecclesiam Beati Hermetis confessoris Christi: & præcepit fratibus monasterij, ut nimium diligerent Beatam Eugeniam Virginem Christi, & Protum, & Iacintum, & de fide sancta eos docerent. Lect. ix. Fratres autem monasterij dixerunt Beato Eleno Archiepiscopo: scias Domine pater, quia ecce modo plusquam septem annos habemus, quibus sine Abbatе viximus; & unusquisq; quomodo voluit, sic egit: Nam cum habuimus virum sanctum Euprescium, qui modo per voluntatem Dei Leucium se vocat, ut pater nobis erat, qui ab infantia sua, à quo ibidem venit, nullus eum per obedientiam superaret, sed semper orantem, legentem scribentem, & in omnibus operibus bonis perseverantem, omnes eum sedulè videbamus cum in tam bonis actibus sequebamur vestigia eius. Lect. x. Modo autem, pater, scias, quia si eum nobis non reddis, relinquimus omnes monasterium illud. Beatus Elenus dixit: modo fratres mei nè irascamini nobis, quoniam ego habeo dirigere eum ad vos, & si ille vos diligit, per me ipsum ego veniam, & eum ordinabo Abbatem; Sin autem, ordinabimus alium. *Hactenus ex lectionario M. S. nunc ex Breuiario. (C)* Lect. 7. Beatus itaque Leucius cum clericis suis veniens Brundisiopolim, erat foris Ciuitatem contra portam partis Occidentis iuxta Amphiteatrum, & illic docebat & baptizabat eos, qui ad verbum eius credebant in Christum: Tunc misit Antiochus & fecit s. Leucium ad se cum mansuetudine vocare: qui cum venisset, dicit ei Antiochus: si vis ut faciam credulitatem iuxta tuam prædicationem, fac ut per tuam obsecrationem misereatur nobis Deus tuus, & donet nobis pluuiam, quia

ecce

ecce duobus annis sine pluuiia esse videmur. Lect. 8.
 Beatus igitur Leucius, conuocatis ad se clericis suis, &
 vniuersis Christianis, fecit letanias Domini: mox igitur,
Dicitur eleuauit oculos ad cœlum, tanta pluuiia (D) irrigata
 est, vt omnis terra Italiæ cognosceret diuinitatem Dei,
 quæ ostendebatur per Beatum Leucium. Interea credidit
 in D. I. C. Antiochus, & vniuersa Ciuitas Brundisiopolis,
 & baptizati sunt omnes numero viginti septem millia,
 ad laudem, & gloriam Domini nostri Iesu Christi, &
 fabricauerunt Ecclesiam in honorem Beatæ Dei Genitricis
 & Virginis Mariæ, & Beati Ioannis Baptista in media
 ciuitate, in loco, vbi sanctum baptismum acceperant.
 Lect. ix. Tunc quidem confirmauit eos in fide, & doctrina
Ena perfectius & sic in pace (E) obdormiuit in Domino.
 Tunc quidam secundum suam visionem in eodem loco
 fecit sepeliri corpus venerabile Beati Leucij, vbi nauis de-
 scenderat, quando de Alexandria aduenisset. Dormitio-
 nis eius festiuia solemnitas vndeclimo die intrante mense
 Ianuario celebratur. Amen.

NOTATIONES.

AT Heodosio. Quia sanctus Leucius cooperatus est in
 conuersione sanctæ Eugeniae, quæ conuersa, & bapti-
 zata fuit circa octauū annum Commodi Imperatoris, id est
 Christi 189. Baron. tom. 2. anno 188. ideo discendum est lon-
 gè ante Theodosij tempora vixisse Eudecium cum filio suo.
 Quod dicitur de Ecclesijs conditis, & de fidei Christiano-
 rum intemerata cultura, &c. Intelligendum est de pace,
 qua, Commodo Imperatore, Ecclesia fruebatur. Tunc enim
 satis bono loco res nostræ fuere, in diesq; fidei professio au-
 gmentata sua cepit, Ecclesiasticorum Doctorum scriptis, atq;
 doctrinis illâ prouerbientibus; idq; in maximis potissimum
 ubiq;

ubiq; urbibus, Alexandrie, Antiochiae, Aelia; & per Pa-
lestinam omnem, Ephesi, Cæsareæ; & Occidentem versus,
Theßalonycæ, Athenis, Corinthi; in Gallijs, & Romæ ma-
xime. Vniuersæ enim multitudines, & domus totæ ad fi-
dem accedebant, quoduis facere, & pati paratæ, quam ut
quidquam contra religionem nostram agerent, aut noua-
rent. De his Bar.tum. 2. ann. 195. nu. 7.

Leucius sedens. Ex his lectionibus clare colligitur san B
ctum Leucium septem annis ante conuerzionem sanctæ Eu-
geniæ ab Eleno Episcopo (erat enim Episcopus Aeliopolis)
eductum è monasterio, & assumptum ad presbyteratum,
factumq; diuini Verbi prædicatorem.

Cum clericis suis. Ergo S. Leucius antequam Brundu- C
ssum veniret, habebat clericos: erat ergo Episcopus, & for-
tasse Eleno successerat. Sed quanam occasione ab Ecclesia
sua discessit? In hoc Acta nostra diminuta sunt: donec
alia legam, arbitror id factum occasione illius omnium se-
uissimæ à Seuero motæ persecutiois anno 205. quādo eos
qui publicè diuinæ literas in Alexandria profitebantur,
& alios ceteros sibi iphis fuga consulisse oportuit Baron. to. 2
anno 205. nu. 11.

Pluuiia. Hinc igitur ortum habuit antiqua illa nostræ D
Capuae consuetudo, obliuioni tamen quasi tradita, ut nimi-
rum tempore magna siccitatis ad pluuiam exorandam
Capitulum, Clerus, & populus litanas faciant, ad Eccle-
siam sancti Leucij procedant, supplicesque in ea Deo preces
effundant.

Obdormiuit. Sanctus Leucius in propria Ecclesia Brun- E
dihna colitur Episcopus, & confessor; eodem titulo in nostris
Kalendarijs, & Officijs appellatur: quia vero sanctus Gre-
gorius appellat eum Martyrem beatissimum, verbum san-
cti Gregorij accipendum est, ut Martyr significet virum
qui fidem Christi interpellatus, aliquod genus tormento-

rum sit expertus , nec tamen in cruciatibus ipfis occubuerit: nam sequente Seueri persequitione par est credere sanctum Leucium tormenta passum, mortem tamen evasisse & fuga lapsum aduenisse Brudussum : multi siquidem in ea turbulenta persequotionis tempestate post certamina pro fidei confessione suscepit, integri, & incolumes divina prouidentia reseruati sunt : tales fuere Alexander, qui deinde ordinatus est Episcopus Ierosolymitanus, & Asclepias ordinatus Episcopus Antiochenus. Bar. to. 2. an. 213. nu. 12.

12 E 2 Idus. Hilarij Episcopi, & Confess. & Doctoris. De sancto Hilario hac ipsa die quartum Kalendarium, & Martyrol. Rom. sed & primum, & secundum Martyrol. nostrum agunt die sequenti, id est tertiodecimo. Galeinus
 14. In officio Breuiarium habet tres lectiones acceptas ex actis scriptis à Fortunato presbytero, post Pictaviensi Episcopo. Apud Surium die 13. Januarij. Obiit anno 369.

13 F Idus. Octaua Epiphaniæ semidup. & Potiti mart. De Octaua Epiphaniæ nostra MM. SS. Kalendaria, & Martyrol. De S. Potito Mart. kalendarium primum die superiori, id est 12. Sed kalendarium quartum, & Martyrol. bac ipsa die, sicut Martyrol. Roman. Breuiar. in Officio Octauæ habet de S. Potito quintam, & sextam lectionem, quæ sine dubio sunt initium longioris textus. Lubet huc eas afferre, & aliqua annotare. Regnante igitur quartode-

A cimo Romanorū Imperatore Marco Antonino (A) Ve-
 B ro, qui æquo iure primus regnauit cum Lutio (B) & Au-
 C telio Commodo annis decem & nouem, (C) & mense
 uno, regnabitibus usq; adhuc singulis Imperatoribus, cur-
 tente scilicet ab Incarnatione Redemptionis nostræ cen-
 tesimo sexagesimosexto anno, Imperij verò eius sexto
 D anno, orta est quarta (D) persequitio, videlicet per to-
 E tum orbem Christianorum à Neroni Imperatore: maxi-
 F mè in Asia (E) partibus ita excreuerat, ut iussu (F) nequis-
 simi

simi Imperatoris prædicti simulacra vbiq; posita si quis adesset, qui non adoraret, vel sacrificaret, eius facultas publicaretur, & qui in hoc sacrificatus deesset, nudatis proprijs rebus, morti traderetur. In hoc vero edicto B. Potitus in puerili (G)ætate iuri paterno subiectus, ardore Chtisti succensus, gloriosus effloruit, per quod non solum ipse, sed multos alios prædicando, consequi fecit regna cœlestia, memorans illud &c.

Marco Antonio Vero. *Hic imperare cœpit anno Christi A.D. 163.* Hic varie nūcupari solitus est: dictus est enim Catilius Annius Verus, & Marcus Annius Verus, & Marcus Aelius Aurelius, & Marcus Aurelius Verus Antoninus. *Hic ergo est Antoninus Philosophus, non autem Antoninus Pius.*

Lucio. *Marcus Aurelius Antoninus Verus ex Senatus-consulto solus declaratus fuerat Imperator, ipse tamen Lucio nomen Veri communicauit, & Imperij collegam sibi cum asciuit, & tunc primum duo simul regnare vishi sunt Imperatores.* Hic etiam dictus est Lucius Ceonius Commodus, neconon Aelius, & Aurelius: & Verus & Antoninus. De his Bar. ad ann. 163. itaq; in Breuiario non est legendum Lucio, & Aurelio, sed Lucio Aurelio.

Decem & nouem. *Legendum est annis nouem, tot enim annos, & non amplius Lucius imperavit, qui enim imperare cœpit ab anno 163. obiit anno 171. ut Bar. habet.* C

Chronologia Baronij, & Bellarmini aliter se habet: nam iuxta illorum computationem, annus Marci Aurelii sextus concurrit cum anno Christi 168. & annus Christi 166. cum anno Imperatoris 4. Persequutio verò ponitur ex cœcta ab anno Christi 164. & Imperatorum Secundo.

Quarta persequutio. *Auctor sequutus est illos: qui decē tam persequutiones putat. Primā quæfacta est à Nerone, secundā à Domitiano, tertiā à Traiano, quartā ab Antonino, quintā à Seuero, sextā à Maximino, septimā à Decio, octauā à Valeriano.* D

leriano, nonā ab Aureliano, decimā à Diocletiano, & Maximiano: Hanc numerationem, quasi decem plagis Aegyptii respondentem, non probat S. Augustinus de Ciuit. lib. 18. cap. 52. & re vera plures passa est persequitiones Ecclesias, & quartam ab Hadriano, quintā ab Antonino Philosopho.

E Asīe partibus. Hinc non obscurè colligitur sanctum, Potitum suisse origine Asianum: quare hæc acta videntur consentire vel Flaminio, qui vitam sancti Potiti versibus scripsit, & Sardos urbem Lydiæ in Asia patriam notat: vel Codicibus manuscriptis apud Patrem Caracciolum, Neapoli, qui Sardicam appellant: est autem Sardica & ipsa Asia ciuitas Conclilio Sardicensi celebris. Doleo hæc acta Breuiarij non esse integra quò iudicium melius ferri posset. Ceterū in Sardinia ciuit. Calari cōmuniter scribitur natus.

F Iuslū, &c. Marcus Aurelius, & Lucius Commodus nullum contra Christianos speciale edictum promulgaverunt, sed curantes ius vetus restituere (erat enim Marcus Aurelius erga Deos præ ceteris affectus) dato edicto, iussérunt omnes Dijs sacrificare, alioquin supplicio afficerentur. De hoc edicto fit mentio in Actis SS. Victoris, & Coronæ, S. Aberij, S. Iustini, & sūciorum S. Gliceriae mar. cum autem Christiani sacrificare nollent, ea occasione aperta est ad persequitionem via.

G Puerili ætate. S. Potitum tempore sui martyrij suisse puerum testantur antiquæ litaniæ, quas habemus in Codice diuersarum orationum: nam in litania Ferie 4. inuocantur nomina cuiuslibet chori, & in ultimo choro dicitur S. Vite intercede, &c. S. Potite intercede, S. Celse intercede, S. Chorus Innocentum intercede: omnis chorus SS. intercede. Potitus ergo in ætate puerili, & innocentis martyrium subiit. In nostra Capua cultū fuisse S. Potitum certè constat: nam in loco, qui dicebatur Campo de Fenile, erat Ecclesia sancti Potiti, ut in instrumento sancti Ioannis.

14 19 Kalen. Febr. Felicis, & Felicis, & Felicis Nolani Episcopi. Tres Felices lectionarium M. S. similiter commorat, duos verò Kalendarium secundum, & quartum & Martyrol. M. S. Magna propter nominis & equiuocationem corfis; Breuiarium in officio habet tres lectiones, singulorum singulas. Prima lectio sumpta ex Actis, quorum initium. Cum fetuor, &c. & absque dubio sunt Felicis, de quo agitur die 30. Augusti, & Acta Integra, licet brevia, resert Surius. Hic est ille Felix, qui statu Serapidis, Mercurij, & Diana statuas euertit: qui signo Crucis arborem, & templum deiecit: qui cum Audacto à Dracone capitalem sententiam tulit, circa annum 303. Huius igitur commemoratione in Augusti trigesimum diem remittenda est: sed excusandus Breuiarij compilator cum hoc ipso die 14. Ianuarij de hoc Felice presbytero, simulacrorum eversore, agant non solum lectionarium M. S. sed etiam Maurolucus, & Galeinus. Secunda lectio, videtur sumpta fuisse unde prima, & proinde textus exscriptus à Surio 30. Augusti, longior erat. Hic est Felix presbyter, frater modo dicti Felicis presbyteri: hic post fratris martyrium, in montem Circeum missus est exul, ut ibi lapides excideret: hic ibi Tribunum conuertit Ciuem Nolanum, cum quo Nolam abiit, & Nola post duodecim annos obiit, nempe circa annum 315. De hoc Felice agit etiam Ado, M. aurolycus quoque, sed confundit hunc, & sequentem. Tertia lectio dicitur esse de sancto Felice Nolano Episcopo, sumpta ex Actis, quæ Leoni Episcopo scripsit Marcellus presbyter, quibus etiam vitatur Lectionarium M. S. sed re vera Acta illa non sunt Felicis Episcopi Nolani, sed Felicis Nolani presbyteri, Felicis, inquam, toto orbe notissimi, & à sancto Paulino maximè celebrati. Compilator Breuiarij falli potuit, quia Nolana Ecclesia habuit alios Felices Episcopos, Martyrologium Romanum commemorat Felicem Nolanum

num Episcopum decimoquinto N. uemb. & Galesinus decimosexto Januarij habet, Felicem. Tubabocensis Ecclesiae Episcopum passum esse Nolæ: sed fortasse hic est qui Venusij passus asseritur ab alijs Baron. tom. 2. anno 302. numero 123. Hic tertius Felix dictus est Felix in Pincis, quia sepultus est propè Nolam in loco qui dicebatur in Pincis: ita Breuiarium Romanum. In Martyrologio M.S. Felix in Pincis dicitur non qui Nolæ, sed qui Romæ colitur. Habent & alia Martyrologia MM. SS. similiiter Natalis libro 2. cap. 73. primum Felicem, ait dictum in Pincis, quia extra portam Pinciam sepultus. Standum est auctoritati Romani Breuiarij: & licet de hoc loco qui dicitur in Pincis, nulla metrio apud Ambrosium, qui res Nolanas diligentissime scripsit; tamen quia certum est fuisse Romæ familiam Pinciam, quid prohibet opinari aliquam villâ à Pincijs Romanis possessam Nolæ? & locum à Pincijs. Multò magis errare videntur qui appellant Felicem in Pincis Felicem quædam Magistrum puerorum, qui Pincis, id est subulis (Pinca enim subula significat secundum ipsos) puerorum quos docebat, manibus occisus est. Ceterum Capuae S. Felicem fuisse frequentissime cultum patet ex Ecclesijs in partibus Castelli ad Mare, in Murone, propè S. Priscum, in terra Capuana in partibus S. Clementis, & Bellone: nec opinari possum Felicem apud nos cultum esse alium, quam illum presbyterum Nolanum toto orbe clarissimum. Obiit S. Felix presbyter Nolanus longè post annum 312. quo data fuit pax Ecclesie.

15 A 18 Kalen. Mauri Abbatis ps. ix. Concordant Kalendaria MM. SS. & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones acceptæ ex vita scripta à Fausto monacho apud Surium tom. 1. Obiit anno 584.

16 B 17 Kalen. Marcelli Papæ, & mart. & Tamm. ri Epi-

Episcopi, & confess. Consonat Kalendarium secundum & quartum. De Marcello Papa, & mart. Kalendaria, & Martyrologia. In Breuiario sunt tres lectiones, acceptae ex actis, quorum exordium Tempore, quo Maximianus Augustus rediit de partibus Africæ, &c. Surius to. 1. & Bar. to. 2. ann. 298. Obseruat verò Bar. priora hæc acta non Marcello, sed Marcellino Papæ tribuenda esse: nam Maximiano Herculeo Imperatore, qui Therasias extruxit, Marcellinus Pontificatum gesse ab anno 297. usq; ad annum 304. quo itidem anno Marcellus successit. De S. Tammaro Kalendarium (ut diximus) secundum, & quartum. In officio nihil de eo. Hic est unus ex Episcopis Africanis, qui cum S. Prisco tempore Vuandalice persequotionis in Campaniam vent. Hic habet pagum, & Parochialem Ecclesiam sui vocabuli, à ciuitate mille passibus in via Regia noua Neapolitana. Habuit olim Ecclesiam propè villam, quæ dicebatur S. Nazarius in terra Lanei, & in villa, quæ dicebatur Antignano in terra Canciae, & in Dioecesi Caluensi Ecclesia S. Tammaro de monte erat subdita Archiepiscopo Capuano anno 1173. Hac ipsa die in Dioecesi Auersana, loco, qui dicitur Vico de Pantano, colitur S. Tammarus, qui ibi traditur mortuus, & sepultus.

17 C 16 Antonij Abbatis semiduplex. Concordant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones, acceptae ex vita scripta per sanctum Athanasium, & latine redditam ab Euagrio, qui fuit Antiochenus Episcopus, apud Surium tomo 1. Quod in quinta Lectione legitur (Rure autem trecenti iugeres erant, & valde optimi) apud Surium est, Trecentæ palmæ uberes, & valde optimæ. Apud alios est, Auræ trecentæ uberes: erat autem Aura mensura genus apud Aegyptum, continens cubitos centum. Obiit anno 358. seu 355.

18 D 15 Prisciæ V. & Mart. Concordant Kalendaria, & Martyrologia. In officio nihil est proprium, sed habet lectiones ex communi. Obiit anno 271. Nota Chatedram sancti Petri, qua primum Romæ sedit, Capuae non consueuisse celebrari.

19 E 14 kalendas Marij, Marthæ, Audifax, & Abacubus mart. ps. ix. Concordat Martyrolog. Roman. Kalendarium quartum in kalendario secundo, & in Martyrol. nostro agitur de his die sequenti, in Kalendario primo die 27. In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex Actis apud Surium 14. Februarij. Et licet Baron. anno 270. acta illa correxerit; tamen quæ babentur in lectionibus, sincera noscuntur. Putat Boronius lingua Persica d' Eos Maris, & Marthas, sed inflexione latina factum Marius, & Martha. Quod verò in Actis fit mentio de Tellude, scendum est, Telludem significare Templum Tellidis, seu Telluris Deæ, in quo Senatus cogi solebat, & SS. Martyres causam dicere cogebantur, ut in actis S. Cornelij Pape, Bar. an. 255. & in Actis S. Pauline, Bar. anno 259.

20 F 13 Kalend. Fabiani, & Sebastiani Mart. semi-dupl. Consentit Kalendarium quartum, & Martyrologia: at in primo, & secundo kalendario nomen sancti Sebastiani præponitur: In officio sunt nouem lectiones, prima de sancto Fabiano, reliqua de sancto Sebastiano: prima lectio sumpta fuit ex Anastasio. In ea quod legitur sanctum Fabianum sedisse annos quatuordecim, menses undecim, dies undecim, ex computatione Baronij, & Ciacconij corrigendum, & computandi sunt anni quindecim, & dies quatuor. Obiit anno 250. Reliquæ lectiones de sancto Sebastiano sumptæ sunt ex Actis apud Surium, & Baronium anno 286. Ex illis corrigenda sunt aliqua in Breuiario, ubi legitur. Et inueniens (id est Hyrene) eum viuentem, adduxit in domum suam in Insula excelsa, bi man bat

in Palatio, legendum est, & inueniens eum viuentem, ad-
 duxit in domum suam per schalam excelsam. Vbi legitur,
 iussit eum Diocletianus in Epidromium Palatij duci, le-
 gendum est, iussit eum in hyppodromum Palatij duci
 nempe in locum palatij, in quo equi exercebantur ad cur-
 sum: Vbi legitur, inuenies corpus meum pendens in gun-
 pho, legendum est, pendens in vno. Vbi legitur, Et leuas
 cum inde, posuit in pauone suo, legendum est; posuit in
 Pilento suo, id est in rheo, qua ipsa vebi solebat. Nomen
 Zetarij quod inibi legitur significat prepositum Zetis, id est
 ignis cubiculis unus, vel alterius lecti capacibus. Caterum
 in hac urbe nostra habentur reliquiae sancti Sebastiani,
 olim inuenitae in Ecclesia sancti Ioannis ad Curtum, & in
 Thesauro repertae. Memoriae proditum est nullum Paro-
 chianum sancti Ioannis ad Curtum à griffante peste lasum
 fuisse: sunt qui q; rel quæ in monasterio sancti Ioannis, ubi
 benedicitur aqua tactu osculi sancte reliquie, & conser-
 uatur pro infirmis quæ tam frequenter peti solet ut inter
 annum neceesse sit aliquando iterum benedicere. & in Ecclesia
 sancti Eligii reliquie sunt in lignis, necnon pulcherrima sta-
 tua lignea, quam hec ipso die presbyteri Sanctissimæ An-
 nuntiatae ab Cathedralem addicunt, & inde à Capitulo,
 & à Clero per Urbem circumfertur. Introductam esse con-
 suetudinem tradunt tempore pestis, quæ intercessione san-
 cti Sebastiani, inuentis reliquijs, cessavit. Quoniam anno
 hoc accidit, mibi non constat: quia vero in Breuiario hoc
 Festum celebatur officio semi duplice, mibi per ius de tempore q. o.
 Breuiarii impressum est id est anno 1489. huiusmodi conju-
 dinæ non extitisse, vt scilicet effet S. Sebastiani festivitas. Cū
 ergo recens sit jolentia. q; de pestle traditur, nō est intelligē-
 dum de tali pestle, quæ per multis, & multos annos perdurauit,
 vt ex scriptis S. Ioannis, & S. Eligii colligere potuit, nē pè
 ait an. 1383 & circa 1400. sed intelligendum de pestle quæ sunt

circa annum 500. qua peste infecti (ut aui nostri narrabant) amandabantur propè montem sancti Angelis supra antiqua Cryptoporticu quadra , constructa iuxta Fontem A Pescariello : at fuisse Domum illam pro infectis construēta à tempore illius prioris, & tam longæ pestis, ruinæ persuadente.

21 G 12 Kal. Agnetis V. & Mart. semidupl. Consonant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectio-nes ex sancto Ambroso : eadem vita apud Surium Passa est circa annum 304. Olim , & ferè anno 1201. extira Capuam in suburbio Pontis Cassini fuit Ecclesia cum ho-spitali, sub titulo sancte Agnetis : erat in Parochia omnium Sanctorum domus quædam propria illius Hospitalis , est in Ecclesia sancti Prisci eiusdem Virginis imago in opere tessellato.

22 A 11 Kalend. Vincentij Mart. semiduplex, & Ana-stasij mart. Consentit Kalendarium secundum, & quartum & Martyrologia, sed Kalendarium primum de sancto Anastasio die sequenti . In officio sunt nouem lectiones de sancto Vincentio. Lect. 1. Cum apud Cælaraugusta-nam Ciuitatem , &c. Prologus Aetorum est : Probabile satis est ad gloriam Vincentij , &c. Habemus eadem (etsi mutata) inlectionario M. S. Extat Capuae Ecclesia sancti Vincentij, de qua plura in secunda parte. Obiit anno 303. Extat etiam sub invocatione sancti Vincentij mart. Capella intra fines Parochiaæ sancti Rufi in Curti nobilissimo-rum de Balzo . Est Beneficium simplex in lurepatronatus bæredis primogeniti descendantis à Domino Vincentio del Balzo primo patrono . Nunc is est Dominus Scipio Do-mini Vespesiani filius, Domini Vincentij modo dicti Nepos, qui tenet locum sui primogeniti fratris Domni Aloysij Cle-rici Regularis ; bodie tamen viuit in urbe Neapoli cum Patribus Oratorij segregatus à seculo . De sancto Anasta-

Sto Perla primum mago , deinde Christiano , tūm monacho , tandem Martyre , in officio sunt tres lectiones compendiosæ nimis , acceptæ ex sinceris Actis apud Surium . & Baronium anno 614. 621. & 627. quo Martyrium sustinuit Capuae . Sancto Anastasio eadem , quæ sancto Vincentio , dicata est Ecclesia .

23 B 10 Kalen. Emerentianæ V. & Mart. Concordat Kalendarium quartum , & Martyrologia . In officio tres breuissimæ lectiones , sumptæ ex textu sanctæ Agnetis ; qui attribuitur S. Ambroſio .

24 C 9 Kalend. Feliciani Episcopi & Mart. De hoc Kalendaria , & Martyrologia tacent : loquitur de eo Martyrologium Romanum , & Episcopum Fulginantem appellat . Huius reliquias in Galliam transportatas esse Baroniū sribit anno 969. cum reliquijs sancti Vincentij , aliorumq; Sanctorum .

25 D 8 Kalen. Convuersio sancti Pauli Apostoli dup. Consonant kalendaria , & Marryrologia Convuersio sancti Pauli Apostoli anno post Ascensionem Domini secundo . In officio nouem lectiones ex sermone sancti Augustini . In palatio Archiepiscopali extat Cappella sub titulo Conversonis S. Pauli .

26 E 7 kalend. Policarpi Episcopi , Mart. & Paulæ Virginis. Concordat Kalendarium primum , & Martyrologium Romanum : at in kalendario secundo , & in Martyrologio nostro de sancta Paula agitur die sequenti . In officio sunt tres breuissimæ lectiones , excerptæ ex Actis , quæ sunt apud Surium . In prima vero lectione corrigendum est quod dicitur , Temporibus Marci Aurelij Antonini , qui Pius cognominatus est : nam Antoninus , cuius anno 7. id est Christi ann. 169. Policarpus martyrium fecit , non est Antoninus Pius , qui imperavit ab anno 140. ad 163. sed est Antoninus Philologus , qui Pius successit . De saepta Paula

sunt tres lectiones acceptæ ex vita scripta per sanctum Hieronymum: est in Surio. Quare quod in Kalendario dicitur Paulæ Virginis, corrigendum est, & dicendum Paulæ Vidue. Obiit anno 404.

27 F 6 Kalend. Iuliani Episcopi, & confess. & Doct. Concordat Kalendarium primum, & quartum, sed in primo Doctoris nomen non habetur. In Martyrol. Roman. & Galeano, & Maurolyco, & Natal. lib. 3. cap. 35. hac die ponitur Julianus, qui fuit primus Episcopus Genomacensis, & Apostolorum discipulus, qui inter scriptores Ecclesiasticos non inuenitur esse numeratus. Fortasse Breuiarij Compilator hunc credidit Doctorem, qui tamen fuit Julianus Pomerius Episcopus Toletanus, qui viuebat anno 686. In officio sunt tres lectiones, quæ ex aliquo longiori, & integro textu sumptuosa evidentur.

28 G 5 Kalend. Agnetis 2. Concordat Kalendarium quartum, & Martyrol. nostrum. In Breuiario tres lectiones ex textu S. Ambrosij supra citato.

29 A 4 Kalen. Sabiniani mart. & Sabinianæ Virg. Concordat Kalendarium quartum: sed in Martyrol. nostro, & in Martyrol. Rom. de Sabiniano tantum: at verò de forore Sabiniana hac ipsa die Maurolycus, & Ferrarius in Topographia. In officio sunt tres lectiones: quod verò dicitur in tertia Sabinā baptizatā fuisse Roma ab Eusebio Papa, puto corrigendū: quia tempora Eusebij PP. nō concuerunt annis Aureliani, quo imperante Sabinianus martyris coronā accepit.

30 B 3 Kalen. Valerij Episcopi, & confess. Kalendaria tacent, sed Martyrologium agit de eo die superiori, id est 29. sicut in Martyrol. Rom. & alijs. De hoc in Officio nihil: sicut autem Episcopus Triuerensis, B. Petri Apostoli discipulus.

31 C 2 Kalen. Abacyri, & Ioannis mart. Concordat kalendarium secundum, & quartum. In 1. kalen. & in Martyrolog. & in Martyrol. Rom. est. Cyri, & Ioannis, in officio

tres lectiones, quæ videntur exceptæ ex altis relatis à Sur.
Et planè innuunt ipsæ lectiones, alibi, quæ Romæ passos esse:
id quod Baron. probat. Cæterum quod legitur in 3. lectione,
Ioannes Ciuitate Messana ortus, legendum est Ciuitate
Edessena: Nam Cyrus natus est Alexandriae, & Ioannes
Edessa. Nomen Abacyri est nomen compostum, idest Abbas
Cyrus: ipse enim monasticum habitum induit: tempus Mar-
tyrij creditur circa annum 280.

FEBRVARIVS.

I D Kal. Februarij, Ignatij Episcopi, & mart. & Brigidae
Virg. ps. ix. Concordat Kalendarium secundum, & quartum,
& Martyrologia. De S. Ignatio sunt in officio tres lectiones,
quæ consonant Adoni, & Martyrologio nostro: quare in his
corrigenda sunt nonnullæ ex Bar. anno 110. Quod dicitur
Martyrium S. Ignatij contigisse anno undecimo Traiani,
Attico, & Marcellino Consulibus, corrigendum est: nā Tra-
iani undecimo anno non Atticus, & Marcellinus, sed Gal-
lus, & Bradua Consules assignantur. Et quod dicitur S.
Ignatium profocatum à leonibus, sed carnes eius ab illis nō
fuisse tactas, dissentit ab alijs, afferentibus leones dilacerasse,
& deuorasse martyrem pro martyris uoto: abstinuisse
verò ab illius asperioribus offibus. Et quod dicitur S. Ignat-
ium consummasse martyriū præsente Traiano, neq; conser-
tit: Traianus enim anno undecimo in Oriente agebat: qua-
re s Adonem, & Martyrol. nostrum sequentes, & Breuiar-
iarium dicere volumus martyriū S. Ignatii consummatum
præsente Traiano, dicendum erit, contigisse anno eius septi-
mo, quando Dacico bella confecto, Romanum rediit, Surano,
& Marcellio. Conjuribus, idest anno Christi 106: & hoc pro-
bat Galeanus. De S. Brigida Virgine sunt in officio tres bre-
ues lectiones, quæ non sententia, illico tamen maximè diffe-
runt.

runt ab actis relatis à Surio; nomen quoque parentum varie scribitur. Duptachus pater, Brotsech mater à Surio: Duptochus, & Brocca in margine Surii: Dabtoch, & Crocha in Breuiario nostro. Obiit anno 518. vel 522.

2 E 4 Non. Februarij. Purificatio Beatæ Mariæ Virginis dupl. & solemne. Consentient kalendaria, & Martyrologia.

3 F 3 Non. Blasij Episcopi, & Mart. dupl. Consonant kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectio-nes. Beatissimus Blasius Sebastes Ciuitatis Cappadociae Episcopus, poenales expauescens infictus, &c. Sine dubio sunt acceptae ex aliquo textu longiori, antiquo, qualem reperiri testatur Baronius. Hic habetur sanctum Martyrem passum circa ann. 288. sed Baronius refert ad annum 316. sub Licinio. Ceterum sanctus Blasius Capuae singulari deuotione semper cultus fuit, & colitur: nam præter Capellam, & pignus sancti brachij in Cathedrali, habuit passim Ecclesiæ in Diœcessi. In Diplomate Alexandri III. fit mentio de Ecclesia sancti Blasij in territorio Arnonis, & de altera in Castello ad mare.

4 G 2 Non. Gilberti Conf. De hoc tacent nostra. Kalendaria, & Martyrologia, & officium: agunt de eo Mar-tirol. Roman. Galeinus, Molanus, Natalis, lib. 3. cap. 83. Sed Molanus refert ad 23. Maij. Hic fuit fundator Monasterij, Gemlacensis in Belgio, tempore Primi Ottonis, & anno 962. obijisse scribitur. Fuit igitur Abbas, non Episcopus. Acta apud Sur. 23. Maj.

5 A Non. Agathes Virg. & Mart. Solemne maius. Consonant kalendaria, & Martyrologia. In officio hac die, & per octauam sunt distributæ lectiones ex integro vita-sue textu, cuius initium est: Passionis Beatissimæ Virg. & Mart. Agathes, &c. Habemus illum in Codice Longobard. Profecto de sanctæ Agathe cultu apud Capuam tria-

certò

certò scimus. Vnum haberi tantæ Virginis papillam in Thesauri Capuani diuitijs. Alterum, esse quoque nomen eius Ecclesiæ Capuanæ vocabulum. Tertium S. Nicolai montem, Capue proximum, antiquitùs montem sanctæ Agathæ nuncupatum. Sed qua occasione, quoque tempore, & à quonam viro S. papilla Capuam adducta sit, habetur ex Heremperto citato in vita sancti Rufini: adduxit illam sanctus Germanus, fætus Apostolica legatione apud Constantinopolitanum Imperatorem, quo tempore una cum sancto Stephano facta est sancta Agatha Ecclesiæ Capuanæ titularis. Illud verò certa traditione refertur, nempe fuisse papillam per aliquod tempus in summo campanili collocatam, & diuturnitate factam incognitam: tandem campanilis vertice ictu fulminis in terram decusso; repertam, recognitam, & in Thesauro reconditam: Neque mirum si tam insignis reliqua in campanili posita fuerat, hoc enim erat antiquitus in more possum, ut ex Cassinensi Chronico manifestè colligitur lib. 3. cap. 30. De montis nuncupatione incertum habemus quis, vel quando Ecclesiam ibi edificari, unde mons totus vocabulum acceperat Sanctæ. Porrò conspicitur etiam hodie Ecclesia vetus propè Ecclesiam sancti Nicolai, & conspicuntur in illa picturæ Virginis, & Martyris, & se propter antiquitatem, vix earum una vel altera dignoscere potest: optimè dignoscitur illa, que Virginem pectore, dorsoque nudam, taurinis loris flagellatam representat. Prater Cathedram & Ecclesiam montis, inuenimus anno 1363. fuisse in terra Lanei unam, & in terra Capuana alteram S. Agathæ Capitulo Capuano subditas, & annexas.

6 B 8 Idus. Februarij Soheris, & Dorotheæ mart. Concordat Kalendarium quartum. In primo de Dorothea tantum: de Sothere hac die Martyrolgium nostrum, Beda, Melanus ad Vuardum, Maurolycus, & Galesinus: sed Mar-
tyro-

tyrologium Romanum, & V suardi agunt decimo die mensibus: at eodem decimo die nostrum Martyrologium. Maurolycus, & Galesinus item de Sothere. Molanus dubitat unanè sū, an dua: Galesinus unam eamdemque scribit, & Baronius quoque. De Dorothea Kalendarium primum, & quartum, & Martyrol. consentiunt alij. In officio nec de Sothere, nec de Dorothea quidquam.

C 7 Idus. Austrobertæ Virginis. De bac Kalendarium secundum, & quartum, & Martyrologium: sed Martyrologium Romanū, V suardi, Maurolyci, & Galesini agunt decimo die. In officio sunt tres lectiones, breue elogium continentes, excerptum ex actis, que habemus in C. Longobardo M. S. & eorum initium est, Beataissima Virgo Austroberta Domino prius quam nascere: ur nota, &c. Notatur obitus 7. Idus Februarij. Apud Surium acta sanctæ Austrobertæ ponuntur die decimo: sunt scripta quasi totidem verbis, quibus nostra; Stylus tamen eorum est abundantior: sed in nostris est textus miraculorum post mortem.

8 6 Idus. Dionysij, Aemiliani, & Sebastiani mart. De his tacent Kalendaria, loquitur Martyrol. consentit Martyrol. Roman. & ceteri. In officio nihil. Passi sunt autem in Armenia minori.

9 5 Idus Sauini Episcopi, & Apolloniae Virg. & mart. Concordant Martyrologia; sed Kalendaria de Sabino tantum. De S. Apollonia in officio nihil. Nomen sancti Sabini Maurolycus, & Natalis lib. 3. cap. 133. referunt ad diem decimumseptimum. De eo Breuarium habet in officio tres lectiones, acceptas ex vita, quam habemus in C. Longobardo M. S. Acta huius Sancti: habentur impressa, sed emendatiora habentur in nostro Codice. Impressa in lib. 4. die 4. habent ita: Nam gentium Italia direptione non paucis temporum curriculis premetur, ita quod ut rura absque agicolis ob gentium terrorem relicta videantur: diuturnè etiam

etiam absque adminiculo pastorum Ecc'lesia ineulta retinebitur, nullus clangor laudantium, siue canentium sonora mea voce audietur, relicta ab hominibus loca hæc tantummodo bestiæ tenebunt. Quis ignoret Anibal's Cartaginensis aduentu cunctam Auloniam deuastatam? In nostro C. post verba relicta videatur, addendum, Qua causa membrorum meorum tumba incognita relinquetur. Vbi legitur sonora mea voce, legendum sonora in ea voce. scilicet in ea Ecclesia. Illa clausula Quis ignoret, omnino tollenda, & pro ea repenendum: Quod quidem reperimus iuxta vaticinium profetantis. Planè quod hic habetur de aduentu Animabilis in Italiā, est omnino absonum: nam Italie deuastatio à S. Sabino prædicta, evenit à Longobardorum irruptione, quando & monasterium Cassinelle diruptum fuit iuxta factam S. Benedicto revelationem. Fuit autem S. Sabinus S. Benedicto coævus. In lib. 6 die 6. ubi legitur. Venerabilis agebat, legendum, Venerabilis aiebat, idest Primicerius venerabilis narrabat. In fine legitur in illis. Hæc principante viro glorioſissimo Ementich pro Legitimo alt scripta sunt, noſtra habent Heimentich filio Gumo alt: & ideo ibi legendum erat prole Grin oalt. Scio fuſſe qui voluerint ſuſtinere lectionem pro Legitimo alt, quia Legitimo alt fuerit nomen dignitatis, & ei officij tempore Longobardorum. Nibi videtur omnino vera lectio noſtri C. nam Longobardi (ut ſape nemini S. Gregorius in suis epistolis) non habuerunt nisi Regem, Duces, & Comites, habuerunt deinde Principes, ministri vocabantur Caſtaldi, ſeū Caſtaldi, & Iudices, ut ex Chr. Caſſ. licet agnoscere.

10 4 Idus. Scholasticæ Virg. lemid p. Corſonari Kalendaria, & Martyrol. In officio ſunt noſte lectiones, acceptæ ex Dialegto S. Gregorij Papa: Circa annum 1231. in ſuburbio, quod erat propè portam S. Angelii, extabat Ecclesia S. Scholasticæ: ſeū urbe in arcis formam redacta, & ſublato

• Suburbio, et ictulus translatus est introitò, & factū Oratoriū propè domū S. Ioānis Gierosolomytani, quā in bodie dirutū cernitur.

11 3 Id. Castrensis Ep̄i, & Confessoris, & Desiderij Episcopi. De Castrense kalendaria secundū, tertium, & quartū Martyrologia quoque. Nos de eo satis in prima parte. De S. Desiderio Martyrol. tantum fuit Episcopus Viennensis, sed occisus Lugduni ut notat Baron. De eo nihil in officio.

12 2 Idus. Octaua sancte Agathæ Virginis, & mart. Concordant Kalendarium tertium, & quartum.

13 Idus. Tranquillini mart. & Licini mart. Tacent kalendaria, & Martyrologium. De Tranquillino hoc ipso die Maur. & Gal. sed Martyrol. Roman. Vsuard. & Natal. lib. 6. cap. 61. & Martyrol. M. S. agunt die 6. Iulij. De Licino, alias Lucinio, hoc etiam die Martyrol. Rom. & ceteri: fuit patria Andagauensis, & Episcopus Turonensis.

14 16 Kalend. Valentini Episcopi, & Mart. Consonant Kalendaria primum, tertium, quartum Martyrol. Roman. In kalendario secundo, & Martyrol. dicitur Valentinus presbyter, & alter Valentinus Episcopus Interamnensis: & de hoc Episcopo sunt in officio tres lectiones, acceptæ ex longioribus actis, quorum initium Propheta loquitur ad Deum. Hæc habemus in nostro C.M.S. & sunt in Surio.

15 15 Kalend. Decorosi Episcopi Capuani duplex, & Faustini, & Iouitæ mart. Concordat kalendarium tertium, & quartum, & Martyrol. Roman. sed Kalendarium primum, & secundū. & Martyrol. tantum de Faustino, & Iouita. De Decoroso satis in prima parte. De sanctis Martyribus in officio sunt tres lectiones Ex actis Beatissimi viri Faustini, & Iouitæ, &c. Habemus: in nostro C.M.S. & sunt in Surio.

16 14 Kalen. Julianæ Virg. & mart. Concordant kalendaria, & Martyrologia in officio sunt tres lectiones acceptæ ex actis scriptis ad Petrum Episcopum Neapolitanum. Has habemus in nostro C.M.S. & ita se habent: Egregio Patri Domino Petro, &c.

In his Actis habetur anno 2. decimæ persequitionis Diocletianum fecisse sibi consortem Imperij Maximianum Galerium, cognomento Herculeum: sed re vera duo fuerunt Maximiani, alter dictus Maximianus Valerius Herculeus; alter dictus Maximianus Galerius: utrumq; Diocletianus Cesarem fecit: sed Herculeum anno 3 idest anno Christi 286. Galerium ann. 9. idest anno Chr. sti 292. In eisdem actis habetur anno ferè 290. Eusebium geffisse Papatum: sed re vera Eusebius sedid circa annum 309. Et circa annum 290. Caius, & deinde 297. Marcellinus, ex Chron. Bell. & Baron. (Ecclesia sanctæ Iulianæ est in Marianiso, & Airola; fuit in territorio Cancielli, & propè villam Herculem.

17 F 13 kal. Pollicronij Episcopi, & mart. Tacent Kalendaria, & officiū: loquuntur Martyrologia. Fuit Episcopus Babyloniae.

18 G 12 Pantaleonis mart. & Simonis Episcopi, & mart. In Kalendario 3. & 4. de Pantaleone tantum: Martyrol. de Simone tantum. Hoc ipso die de Simone communiter omnes: at de Pantaleone die 27. Iulij. Breuiarium nostrum conformat se Ecclesie Coloniensi: nam ut Molanus ad Vfuardum ait: Coloniæ 12. Kalen. Mart. Commemoratio olsium sancti Pantaleonis mart. quando caput eiusdem mart. per Henricum de Ulmine militem de Constantinopoli ad nos translatum est. In officio sunt tres lectiones, fortasse sumptæ ex Actis quæ se MM. SS. legisse Baronius dicit: pauca, quæ sunt in Breuiario consentiunt scriptis a Metaphrase, & relatis à Surio: in eo solo differunt, quod nostra habent Pantaleonem liberasse puerum viuum à serpente detentum; sed in Surio est puerum serpentis morsu iam occisum; à Pantaleone reuocatum in vitam.

19 A 11 Kalen. Baibati Episcopi, & Confess. & Gabini mart. Consonant tantum Martyrologia: nam Kalen-

daria de Gabino tāsent. In officio sunt de S. Barbato trēs lectiones, acceptae ex Actis, quæ MM. SS. habemus in C. Longobardo, & ita se habent. Sicut euidentissimè fidelium relatione competimus, &c.

20 B 10 kal. Galli presbyteri, & Confess. Tacent Kalendaria, & officium. In Martyrologio Alemanniæ S. Galli Abbatis discipuli S. Columbani. Plane Galeſinus agit de Gallo hoc ipso die. Sed Maurolycus die superiori: dicunt fuisse presbyterum in Germania: sed de Gallo discipulo S. Columbani agunt die 16. vi Octob. Romanū Martyrologium, & alij; Quare hic Gallus, de quo Kalendarium, est alter ab illo, iuxta Galeſ. & Mauroly. sed est idē iuxta nostrū Martyrol. in quo de eodem agitur, & hic die, & Octobris decimo/sexto.

21 C 9 Kal. Septuagintanouem mart. Tacent Kalendaria, & officium, sed notantur in Martyrologijs apud Siciliā sub Diocletiano per diuersa tormenta fecisse martyrium.

22 D 8 kal. Cathedra S. Petri dupl. Consonant kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt sex lectiones historiales, & tres de homilia: initium primæ est ex initio sermonis S. Augustini; cetera, quæ sequuntur, euidentur accepta ex Actis Apochriphis, unde sumptæ sunt lectiones festi eiusdem Apostoli mense Iunio. Huc obiter annotamus à sancto Petro fundatam Ecclesiam Antiochenam anno 39.

23 E 7 Kalen. Policarpi presbyteri, & Confes. Vigilia. De vigilia nihil in Kalendarij. De Policarpo Kalendarium quartū, & Martyrolog. sed Kalendariū tertiu de eo die 21.

24 F 6 Matthiæ Apostoli dupl. Consonant Kalendaria & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones sub titulo, Passio S. Matthiæ Apostoli: sed in C. Longobardo M. S. præfixus est Titulus, Sermo Domini Bertharij Abbatis: Inclytam, & gloriosam festiuitatem.

25 G 5 kalen. Victorini, & sociorum eius. De his in Kalendarii 3. & 4. In officio nihil. Agit Martyrol. & consonat Martyrologium Romanum.

26 A 4 Kileu. Nestoris Episcopi, & mart. & Fortunati.

mart. De Nestore tacet kalendaria, & officium: loquitur Martyrologium, & consonat Martyrologium Romanum, & reliqui. De Fortunato Kalendarium tertium, & quartum.

27 B 3 Kalen. Iuliani mart. Tacent Kalendaria, & officium: agit Martyrol. & Kalendarium tertium communiter.

28 C 2 Kalen. Romani Abbatis. Agit de Romano Kalendarium secundum, tertium, & quartum, & Martyrologium. In Breuiario sunt tres lectiones, quae pertinent ad Romanum S. Benedicti coeum, & nostro Martyrologio, & Breuiario concordat lectionarium S. Ioannis M. S. At verò de hoc Romano S. Benedicti coevo agitur ab alijs die 22. Maij, & hac die postrema Febr. agitur de altero Romano.

M A R T I V S.

1 kal. Martij, Albini Episcopi, & Cof. & Herculani Episcopi, & mart. Concordat Kalendarium quartum. In tertio de Albino tantum. In officio de neutro, nec in Martyrologio. Albinus fuit Episcopus Andegauensis, & Herculanus Episcopus Perusinus: de his Martyrologium Romanum, & alijs.

2 6 Non. Iouini, & Basilei mart. Tacent Kalendaria, & officium, loquitur Martyrologium, & fuerunt Martyres passi Romæ sub Galieno: agit de his Martyrologium Rom. & alijs.

3 5 Non. Simplicij Papæ, & Conf. Nihil in officio: Kalendarium tertium, & quartum, & Martyrol. agunt die superiori, & ita quoq; Martyrol. Romanum, & alijs. Natalis lib. II. cap. 5. nullam certam affignat diem ann. 1418: circa villam Curtium locus ad S. Simbricum. Puto Simbricum pro Simplicio dictum.

4 4. Non. Lucij Papæ, & mart. Nihil in officio, notatur in kalendario tertio, & quarto, & in Martyrol. quibus concordat Martyrologium Romanum, & alijs.

5 3 Non. Focæ mart. Eusebij, & aliorum nouem mart. Concordat Martyrol. & kalendarium tertium, & quartum in officio nihil notatur in Martyrologio Romano, & in alijs.

6 2 Non.

6. II Non. Victoris, & Victorini mart. Zacchariae Papæ, & Confess. Concordat Kalendarium quartum in tertio de Zaccharia tantum: In Martyrol. De Victore, & Victorino tantum: in officio nihil Ado, & Vuard. de Zaccharia die 14. ut etiam Gales. & Maurol. sed Martyrologium Romanum, & Martyrologium nostrum die 15.

7. Non. Thomæ de Aquino Confess. semidupl. Perpetuæ, & Felicitatis mart. Concordat Kalendarium quartum Martyrol. In primo Kalendario de Perpetua, & Feli citate tantum, & in secundo, & tertio, & in Martyrologio est nomen sancti Thomæ superadditum. In officio nouem lectiones de eius vita. Pietas Capuanorum erga sanctum Thomam de Aquino antiqua est, quandoquidem & sanctum eius nomen statim post canonizationem kalendarijs Ecclesiasticis Capuana Ecclesiae inuenitur adscriptum: Et Festum eius ex præcepto sanctificatum: Et in ipso Festo ad eius altare situm in Ecclesia sancti Dominici, concurri, oblationes cereorum à Scholasticis fieri, & encomium aliquod tanti Doctoris publicè recitari consuevit. Neque mirum, quia (ut diximus in tertia parte) hic Angelicus Doctor licet Capuae non sit ortus, Capua tamen est oriundus: Et soror eius natu maior, quam ipse met monitionibus, & exemplo ad mundi contemptum adduxerat, in Capuanum sancte Marie monasterium intrauit: & Angelica sua doctrinæ riuis deriuatus ad Capuanam Ecclesiam quando ipso utiente Marinus Filimarinus Neapolitanus, qui fuerat discipulus eius, factus Archiepiscopus Capuae, coram quo & ipse Sanctus al quando fuit in extasi: Et tandem eius Canonizationi Ingerannus Stella Archiepiscopus Capuanus interfuit, & quartus orauit. Quibus omnibus pie recognitatis, nuper adducta est Ciuitas, ut ipsum S. Thomam de Aquino in Patronum acciperet, & accepit hoc anno 1628. die 6. Ianuarij instrumento publicè confessi in Ecclesia san-

*sanc*t*i Dominici. In Academia Raptorum acta quoque solemnitas Ego minimus ibi haec pauca.*

*Sanctus Thomas Aquinas oriundus Capua
nunc Capuae Patronus.*

Gens ab Aquinatum longa ditione celebris
Angelicum sydus letior illa tulit.
Illa sed ex Capua traxit primordia Stirpis
Vrbs Capys hec Thomam prædicat ergo suum.
Ergo suum recolant ab origine festa Pasuronum,
Et Thomæ laudes in Capys Vrbe sonent.

I M A G O S A N C T I T H O M A E
habet Solem in pectore.

Quam bene Sol Thomæ radias in pectore : pectus
Fons est lucifluæ , fons sapientis aquæ.
Sicut in pectus Sapientia fluxit ab alto
Qua mens ægra ualeat noscere magna Dei.
Sic nobis memorant sacrata volumina Fontem
Solis, ubi cerni Solis imago potest.

8 8 Id. Philomenis , & Polomij mart. Concordat Kalendarium quartum. & Martyrol. sed Martyrol. habet Polomij , sed Martyrologium Romanum : & alij habent Apollonij. In officio nihil. Passi sunt in Aegypto.

9 7 Id. Quadragesima Mart. Consonant Kalendaria, & Martyrologia : in officio sunt tres lectiones , excerptæ ex Actis . In C.M. S. sunt Acta scripta à Ioanne Diacono Ecclesiæ sancti Ianuarij , rogante Ioanne Abate S. Seuerini in ciuitate Neapolij : & omisso prologo , ita se habent . Temporibus Licinij , &c.

10 6 Id. Alexandri, & Gaij Mart. Concordat Kalendarium quartum, & Martyrologia, sed Martyrol. pro Gaio, habet Gaudium. Natale (inquit) S.M. Alexandri, & Gaudij de Euwenia, qui apud Apameam, &c. De his in officio nihil.

11 5 Id. Quadraginta duorum militum. In Kalendario quarto tantum. De his nihil in officio. Martyrologium Romanum, & alij agunt die superiori. Maurolycus hac die iterat commemorationem SS. Quadragesimæ, de quibus die nona.

12 4 Idus. Gregorij Papæ, & Doct. dupl. & Bernardi Episcopi. Concordat Kalendarium quartum in tertio nomen Bernardi est superadditum: nos de eo in prima parte. De sancto Gregorio sunt in officio lectiones nouem ex eius vita, quæ incipit. Gregorius Urbe Romulea patre Gordiano, &c. est in nostro C M.S. textus integer.

13 3 Id. Macedonij, Patricij, & Modestæ mart. Concordat Kalendarium quartum: in Martyrol. habetur, Apud Nicomediam sancti Macedonij presbyteri, & Patritiæ uxoris, & filiæ Modestæ. Ita quoque habet Maurolycus. In Martyrologio Romano non est nomen presbyteri. In Galestro taceatur nomen uxoris, & filiae. In officio nihil.

14 2 Idus. Quadraginta septem Mart. & Eufrosij mart. Concordat kalendarium quartum. De 47. Mareyribus baptizatis à sancto Petro in carcere Mamertino, Martyrologium nostrum, & communiter omnes. Quid attinet ad Euphrasium Martyrologium Romanum, & Galestrum & Vfuar. appellant Aphrodismum: Maurolyc. Euphrasium. In Martyrologio nostro est Depositio S. Eufrosiae Virginis. In officio nihil.

15 Id. Matrone Mart. Concordat kalendarium quartum. In tertio est Matrone Virginis: hac die Martyrologium Romanum, & alij communiter habent de sancta Ma-

trona Virgine, & M. Theffalonycensi. Item Barcinone in Hispania de Matrona Virgine, & M. sed alias esse à Matrona, quam colimus in Via Aquaria, in secunda parte monstravimus. In officio nihil.

16 17 Kalen. Aprilis. Ciriaci mart. Solum kalendariu[m] quartum, & Martyrologia, sed communiter alijs.

17 16 Kalen. Patricij Episcopi, & Confess. Solum kalendariu[m] quartum, & Martyrologia: concordant alijs. Fuit Episcopus in Scotia, seu Hybernia.

18 15 Alexandri Episcopi, & Confessoris. Concordat Kalendariu[m] quartum, & Martyrologia. Is, e Capadocia Ierosolymam perrexit deuotionis causa, & ibi à Narciso Episcopo in coadiutorem assumptus est.

19 14 Ioannis Anachoritæ, & Potentianæ Virginis, & Ioseph Confess. Concordat solum Kalendariu[m] quartum. In Martyrologio tantum de sancto Ioanne. Martyrologium Romanum, & cæteri de sancto Ioanne, & sancto Iosepho Sponso Sanctissimæ Virginis. De Potentiana Virgine qui agat hoc ipso die, mihi non occurrit: dicerem hanc esse Potentianæ, de qua communiter agitur die decimonono Maij: sed Breuiarium illo ipso die habet officium: fortasse hic dies est obitus, & ille consumulationis eiusdem Potentianæ: at repugnat Breuiarium quod habet, consumulationem confessisse post diem vigesimum octauum ab eius obitu. Fortasse est aliqua alia.

20 13 Pauli, Cytilli, Eugenij, cum alijs Quatuor mart. De his tantum in Kalendario quarto, & in Martyrol. sed Martyrologium Romanum, & alijs communiter. —

21 12 Benedicti Abbatis semidupl. Consonant Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt nouem lectiones acceptæ ex Dialogo sancti Gregorij Papæ. Sanctus Benedictus intra Capuam nouâ habet insignem Ecclesiam: habet Oratorium, quod nunc est in clausura Monialium Iesu: habet in

Dioecesis Casertana, olim Capuana, pagum sui vocabuli, & anno 1291. erat Villa sancti Benedicti in pertinentijs Capuae: habuit olim monasteria sua regule sub vocabulo sancti Benedicti, sancti Vincentij, sancti Laurentij, & Trinitatis, & sancti Angeli ad formas.

De Monasterio Monialium sanctæ Matiæ.

TEmporibus Gisulfi Iunioris Beneuentani Ducis (scilicet circa annum Domini 750.) quidam Sculdais Beneuentanus, Saracenus nomine in loco, qui Cingla vocatur, territorio Aliphano, Ecclesiam in honore sancti Cassiani à fundamentis construxit: eaque ex permissoione prefati Ducis, cum omnibus, quæ ibi acquirere potuit, simul etiam cum omni ex integro substantia, & hereditate sua præter seruos, & ancillas, quos omnes libertate donavit, quoniam filium non habebat, in monasterio Beati Benedicti obtulit. Qui locus cum oculis venerabilis Petronacis valde utilis visus fuissebat, cum consensu, & maximo adiutorio eiusdem gloriosi Ducis Gisulfi, & Scaunipergæ uxoris eius; construxit ibidem monasterium puellarum Dei, ad honorem Beatæ Dei Genitricis, & semper Virginis Matiæ. Concessa insuper ibi à predicto Duce, Ecclesia sanctæ Crucis cum omnibus territorijs, & pertinentijs eius, quam Giselpertus Pæpositus Cassinensis, a quodam Abbe Deusdedit nomine emerat, cum consilio, & adiutorio eiusdem Ducis: Necnon & alijs Ecclesijs, & Curtibus non paucis in circuitu, iuxta quod munimima eiusdem monasterij continent. Quod videlicet sanctæ Dei Genitricis monasterium, annuente predicto Abbe, idem Dux Gisulfus tunc confirmauit tribus ancillis Dei, id est Gausani Abbatis, Pancritudæ, & Garipergæ, quæ post positis parentibus, & vniuersis opibus suis, peregrina-

ri pro Deo in partibus istis elegerant . Eo utique tenore ,
ut quamdiu quælibet eorum aduiuerat loci ipsius regimē
sine alicuius contradictione teneret : post illatum verò ex-
cessum & potestas , & ordinatio eiusdem loci ad monaste-
rij sancti Benedicti Cassinensis ditionem rediret . Ex Cbr.
Cass.lib.1.cap.6.

Temporibus Marini Papæ (circa annum 943 .) cum
Cinglensis Ecclesia à Saracenis devastata fuisse , Ioannes
eiusdem Cellæ Præpositus quidquid suppellestilis , vel
Thesauri quoquomodo surripere potuit , assumens , cum
consensu Abbatis Cassinensis Capuam pergit , atque ibi
monasterium construere cœpit . Quo etiam tempore ve-
nerabilis Papa Marinus eandem Ecclesiam sanctæ Mariæ
de Capua cum omnibus possessionibus suis Cassinensi
cœnobio per priuilegium ex integro confirmauit . Ex
Chr.Cass.lib.1.cap.56.

Post annum 952 . Temporibus Landulfi , & Pandulfi
filij eius , cognomento Capiteferre o , Principibus Capuae ,
Aligernus Abbas Cassinensis , ad Principes iam dictos ac-
cedens rogauit , ut darent Cellæ Cinglensi locum foris
portas sancti Angeli ad monasterium construendum an-
cillis Dei , quia monasterium , quod intus erat , nimium strig-
atum , & incompositum habebatur ancillis Dei , ibi manen-
tibus . Illi verò concedentes statuerunt locum foris mu-
rum Ciuitatis , ubi Castrum , & monasterium construeren-
tur : cuiq; concesserunt foris murum qualiter vadit usque
in flumen . Ex Chr.Cass.lib.2.cap.2.

*Nomina Abbatissarum ex M. S. Kalendario mortuorum
assuto Martyrologio quoq; M.S.eiusdem Monast.*

In Monasterio Cinglensi.

Glausfa

Pascetruda

Adeltruda

O o o 2

Ace-

Acetruda	Scauniperga	Rottiperga
Panchitruda	Alderona	Vuadelgrima
Galetruda	Iedeleupa	Adelgifa
Guttruda	Sichelenda	Radelchifa
Anflanda	Aurona	Kossinda
		Eona.

In Monasterio Capuano.

Anno

942 Carda sedit ann. 30.

Adelgrima ob. 18. Maij. sederunt

Alferada ob. 18 Iunij. per annos

Sichelgaita ob. 25. Aug. 60.

1032 Maria ob. 6. Apr. sed. an. 42.

1074 Orania ob. 5. Decemb. sed. an. 5.

1079 Alttruda ob. 6 Decembr. sed. an. 9.

1088 Gemma ob. 5. Apr. sed. an. 15. mens. 4. dies 9.

1103 Altruda ob. sed. an. 2. menses 9.

1106 Ageittruda ob. 26. Ian. sed. an. 7.

1113 Alferada ob. sed. an. 11. mens. 4. dies 25.

1124 Gemma ob. 18. Iulij. sed. an. 11. dies 28.

1134 Aia ob. 16. Decemb. sed. an. 33.

1167 Matthia ob. 17. Ianuarij sed. an. 46. dies 23.

Tempore huius Abbatissæ Archiepiscopus Capuanus subegit sibi monasterium cognita causa, & lata sententia à Papa Alexand. ann. 1171. fuit is Archiepiscopus Alfanus.

1213 Sichelgarda de Petruro ob. 15. Iun. sed. ann. 32. mens. 5. dies 15.

1246

1253 Ob. Altruda de Petruro ob. 20. Decemb.

1253

1291 Ob. Theodora. ob. 14. Nouemb.

1291

- 1322 Ob. Catarina Pandona ob. 18. Decemb.
 1322
 1363 Ob. Maria Carrafa ob. 28. Septebr.
 1363
 1389 Ob. Catarina Pandone ob. 28. Mart.
 1389
 1402 Ob. Lucania de Monte Matano ob. 28. Ian.
 1402
 1428 Ob. Brita de Azia ob. 20. Apr.
 1428
 1467 Ob. Maria Dentice ob. 17. Octob. seù Maura 1465
 1467
 1493 Ob. Fiella de Angelis ob. 5. Nouemb.
 1494 Ob. Sara de Apignano ob. 23. Augusti hæc repe-
     ritur Abbas 1475. dicendum est Fiellam viuen-
     tem renunciasse.
 1507 Veronica de Archiepiscopo.
 1511
 1512 Catarina Ferrara.
 0000 Antonetta tempore Leonis IX. post 1113. ante
     1121.
 1540 Spolita Marchesia.
 1553 Antonia de la Rath. ob. ann. 1574. mens. Ianuarij
     hæc fuit ultima Abbatissa perpetua, seù vita du-
     rante.
 Reperiuntur in Kalendario mortuorum nomina quarun-
 dam Abbatissarum, quarum nec ordo successions, nec tem-
 pus sedis, nec annus obitus sciri potuit.
 Agnese ob. 18. Ianuarij.
 Gatelgrima ob. 7. Martij.
 Rigale Pandone ob. 18. Aprilis.
 Agnesa ob. 10. Iulij.
 Ioanna de Franco ob. 22. Iulij.
 Albe-

Alberada 2. Augusti.

Maria Spāli 11. Augusti.

Fenicia 11. Nouemb.

Lauenia 23. Decembris . Hæ fuerunt Abbatissæ post Sichelgardam de Petrulo 1117. nam usque ad illam ordo successionis certus est; ideo dicendum est fuisse Abbatissas intra illos annos, qui notati sunt intra obitus Abbatissarum, v. g. à 1246. ad 1253. & à 1253. ad 1291. & ita deinceps.

1574 Placida Bruna Neapolitana per triennium à die sancti Vincentij.

1577 Loysia de Azia per triennium. Archiepiscopus Cotha, consentiente hac Abbatissa, & Capitulo monialium, decreuit, ut monasterium vetustate collapsum, & non bene tutum, instauraretur; & interim moniales essent insancto Marcello maiori.

1580 Calidonia de la Rath. mense Ianuarij ex more: sequenti Martio moniales translatae sunt ad sanctum Marcellum maiorem: & quia domus illa inuenta fuit incommoda, anno 1581. die 2. Iulij diuise fuerunt moniales, & earum quinque translatae ad monasterium sancti Ioannis, & quatuor ad monasterium Iesu, ex vacante Abbatissatus.

Instaurato monasterio sanctæ Mariæ, Sextus Papa V. pro nouella plantatione misit Roma ex monasterio sanctæ Annae quatuor monachas, quarum singulæ iuxta gradum professionis essent Abbatissæ vita durante: non triennales, fuerunt ille Donna Benedicta de Benedictis, Vincentia Magalotta, Innocentia de Ferreris, Francisca Pancaldi.

1588 Benedicta de Benedictis Romana per annos tres, 1591 & menses decem, obiit die . . .

1591 Vincentia Magalotta Romana per annos tredecim, & menses tres, obiit die . . .

1604 Catharina de Graffis Capuana per triennium, nep

1607 tis ex fratre Abbatis Domni Iacobi de Graffis

Cassinensis.

- 1607 *Laura de Azia* per triennium.
 1610
 1610 *Victorja Manna* per triennium.
 1613
 1613 *Catharina de Graffis* secundò per triennium.
 1616
 1616 *Laura de Azia* secundò per triennium.
 1619
 1619 *Maura de Nouellonibus* per triennium.
 1622
 1622 *Catharina de Graffis* tertio per triennium, post
 1625 completum officium obijt die . . anno
 1625
 1628 *Maura de Nouellonibus* secundò per triennium.
 1629 *Victoria Manna* iterum.

De Monasterio sancti Ioannis.

I Andolfus Castaldus Capue post uxoris Aloara, filiorumque Landolfi, & Adenolfi mortem, morti & ipse proximus testamentum condidit, scriptisque in eo legatis Turturella liberta juæ, & Offæ naturali filiæ suæ, & Atæ filiæ legitimæ, & naturali, nuptæ iam Vxoni filio Sadelfri-
di Iudicis; Hæredes instituit duos, qui sibi supererant, filios,
Landonem Diaconum, & Paldolsum: expressè tacuit, ut si forte instituti hæredes absque legitimis liberis dececessissent
Abbas monasterij sancti Benedicti siti in monte Cassino, in
illa ipsa domo, in qua testator ipse tunc residebat, monas-
terium sub vocabulo sancti Ioannis Baptistæ construeret, cui
sua testatoris omnia bona, que & Capue, & extra, & ubi-
que erant, essent addictæ: monasterium vero cum bonis in
Cassinensis Abbatis dominio, & potestate permaneret,

Cæsus

Casus euenit : Landolfus , & deinde instituti hæredes filii liberis non superstitibus obierunt : Quare Aligernus Abbas Cassinenis monasterium puellarum sancti Ioannis Baptiste nuncupatum, erexit , Sichelgardam in eo Abbatissam ordinavit . , & anno vice simoquarto Principatus Domini Paldolfi Capoferrei mense Martio decima Indictionis , qui erat annus Christi 967. omnia, quæ fuerant Landolfi Castaldi bona, sancti Ioannis monasterio recuperavit .

967 Sibelgarda prima Abbatissa ob. 16. Martij , seu tertio Nouemb.

Gemma Abbatissa ob. 13.

Ianuarij.

Alferada ob. 13. Februarij
seu 24. Iulij.

Gaitelgrima ob. 4. Martij.

Maria ob. 27. Apr.

Maegilda ob. 10. Iulij.

Subtilta ob. 16. Iulij.

1051 Alferada secunda, quæ ob. vel 24. Iulij , vel 13. Februarij.

1053 Sibelgarda secunda , quæ ob. vel 3. Nouemb. vel 16. Martij.

1079 Sichelgailda ob. 27. Ottob. an.

1085 Riccha ob. 12. Apr. an.

1105 Imilia ob. 25. Septembris an.

1108

1115 Gemma secunda, Monasterij renouatrix, fuerat vi-

1130 dua. obijt 26. Ian. an.

1132 Ecaterina filia Gemmæ renouatricis ob. 23. Feb. an.

1149 Maria ob. 12. Ianuar. ann.

1152

1156 Lusiza, hæc erat Agnata , vel cognata Strambonæ

1174 Genti, Capuae degenti, ob. 27. Februarij.

barum Abbatissarum
ordo successionis peni-
tus ignoratur, ideo no-
mina scripta sunt ordi-
ne, quo in Kalendario
mortuorum inueniun-
tur.

- 1200 Maria de Roccaromana, ob. 7. Ianuar. anno . . .
 1281 Pelagia, obijt 17. Apr.
 1284
 1286 Marta de Caianello, ob. 25. Septembris anno . . .
 1227
 1230 Marichia de Roccaromana, ob. 6. Jan. 1250.
 1249
 1250 Rogasia de Padula, ob. 19. Feb. 1277.
 1276
 1277 Aldiarda Pandona, ob. 26. Aug. 1286.
 1286
 1286 Galgana Græca, ob. 9. Septemb. 1339.
 1339
 1340 Ioanna de Aquino, ob. 20. Aug. 1348.
 1348
 1348 Margarita Pandona, ob. 24. Iunij 1361.
 1361
 1361 Marchesana Comite Salernitana professa mona-
 1364 sterij eletta, non confirmata; Interim administran-
     te Galgana Græca procuratrice monasterij.
 1364 Gemma Tocco Capuana, obijt 11. Apr. 1410.
 1410
 1410 Isabella de Toro Neapolitana professa monasterij,
 1434 cara Reginæ Margaritæ Regni Vicariæ.
 1434 Bianca de Azia, ob. 17. Feb. 1453: cum anno 1452
 1452 renunciasset.
 1452 Francisca de Vineis, ob. 25. Jul. an. 1459.
 1459
 1459 Magdalena de Vineis, ob. 1503. 10. Nouemb. an.
 1502 1502. habita a Sede Apostolica coadiutrice
     cum futura successione.
 1502 Anella Riccia Neapolitana professa N. apolitani
 1526 monasterij sancti Agnelli, ab Alexâdio Papa VI.
     PPP data

data coadiurrix Magdalena; mox Abbatissa, ob.

28. Aug. 1526.

- 1526 Ursulina de Maio ultima Abbatissarum ad vitam:
1553 confecta senio sponte depositis Abbatissatū mens.
Januarij, an. 1553. & eodem anno ob. 11. Iunij.

Sequuntur Abbatissæ electæ per triennium.

- 1553 Catharina de Vineis a die 27. Ian.
1556 Virgilia Pretamala a die 24. Nouemb.
1559 Hieronyma Clauella, a die 12. Decembris.
1562 Laura Sanseuerina a die 20. Decembris.
1565 Placida Falca, a die 12. Decembris.
1568 Hieronyma Clauella iterum.
1571 Ioanna Clauella Vicaria.
72
73 Benedicta de Thomasio Vicaria.
1574 Theodora Lanza a die 11. Ian. Sub hoc triennio mo-
nasterium à Cassinenibus commendatum est Ar-
chiepiscopo Capuano: erat is tunc Cesar Costa.
1577 Hieronyma Clauella tertium, ob. 20. Aug. 1578.
1578
1578 Ioanna Clauella Vicaria, ob. 3. Ian. 1579.
1579
1582 Theodora Lanza iterum a Ianuario.
1582 Eustochia Pretamala.
1585

- 1585 Adriana Clauella ob coecitatem superuenientem.
 1588 non exacto triennio, sponte deponit. Abbatissam.
 1588 Theodora Lanza Tertiūm.
 1594
 1595 Iubente summo Pontefice nulla creatur Abbatissa,
 1602 nulla recipitur in monalem. retinebat nomen Vi-
     cariæ Isabella de Maio.
 1602 Iustina Malignana Surrentina, professa Surrentini
     monasterij sancti Pauli, vocata à monialibus,
     concessa à sacra Congregatione, procurante Ar-
     chiepiscopo Domino Cardin. Bellarmino à die
     17. Decembris 1602.
 1605 Cornelia Spasiana Surrentina professa Surrentini
     monasterij sancti Pauli, vocata, & concessa simul
     cum Iustina p̄fata a die 19. Decembris 1605.
 1608 Iustina Malignana iterum a die 19. Decembris.
 1611 Cornelia Spasiana iterum a die 19. Decembris.
 1614
 1614 Iustina Malignana iterum a die 9. Decembris.
 1617
 1617 Iustina Malignana (nam Cornelia viuens redierat
     Surrentum) p̄tentibus monialibus, a sacra Con-
     gregatione confirmata per biennium.
 1619 Iustina iterum confirmata per annum biennium a
     die 22. Decembris.
 1622 Iustina iterum confirmata per triennium a die 26.
     Febr. eodem anno die 19. Iulij, ob.
 1622 Camilla Palmeria Neapolitana, ex antiquissimis
     Palmeris Monopolitanis, professa monasterij
     sancti Ioannis a die 24. Iulij, eodem anno, ob.
     die 3. Septembris.
 1622 Maria Lanza a die 8. Septembris.

1625 Dianora Palmeria Neapolitana, ex antiquissimis
Palmerijs Monopolitanis professa monasterij san-
cti Ioannis a die 10. Decembris. (obitum) 2872

1628 Maria Lanza iterum.

1629 Aphrodisij Episcopi, & Confess. De hoc solum
Kalendarium quartum Maurolyc. Gales. & Natal. Appel-
lant hunc Episcopum Bituricensem, alij Biterensem, seu Be-
terensem: sunt autem Betere Ciuitas Episcopalis in Gallia
Narbonensi. Concordat Vuardus. (obitum)

23 10 Kalend. Victoriani, & sociorum eius. Kalenda-
rium quartum, & Martyrologia fuerunt Martyres Africa-
ni, de quibus Martyrologium Romanum, & alij.

24 9 Kalend. Pigmenij mar. Kalendarium quartum, &
Martyrologia, in quibus appellatur presbyters passus à Lu-
liano apostata, cuius magister fuerat.

25 8 Annuntiatio Beatae Mariæ Virginis duplex, &
solemne. Consonant Kalendaria, Martyrologia, & ceteri
omnes, in officio lectiones ex Isaia, ex sermone Sancti Au-
gustini, & eiusdem Homilia; Extat insignis Ecclesia San-
ctissima Virg. Annuntiata sub patrocinio ciuitatis: habet
Hospitale cuius reperi mentionem in instrumento anno
1384.

26 7 Kalen. Castoli mart. & Theodori Episcopi. De
his tantum in Kalendario quarto, & in Martyrologijs, sed
in Theodoro supplendum est Episcopi, & mart. & sociorum,
idest Irenei Diaconi, Serapionis, & Ammonij lectorum.

27 6 Kalen. Martiani Episcopi, & mart. Facet Marty-
rologium; tantum de eo in Kalendario quarto. Concordat
Vuardus, Maurolucus, & Gales. dicit tamen Galeinus bunc
esse, de quo Martyrologium Romanum agit die sexto men-
sis huius. Fuit autem Episcopus Durtonensis.

28 5 Kalend. Marci, & Alexandri mart. Ita in Kalen-
dario quarto. In Martyrologio additur Brisci: Fuerunt

Martyres in Cæsarea Palestinae. De his Martyrolog. & alij.

29. 4 Kalend. Armogasti, & sociorum eius. Ita in Kalendario quarto. In Martyrol. exprimuntur nomina sociorum Archimini, & Satiri: additur ab alijs Mascula: fuerunt martyres in persecutione Vandalaica. De his Martyrologium Romanum. & alij.

30. 3 kalend. Quitini mart. Ita in Kalendario quarto, & in Martyrol. & concordant Martyrologium Romanum, & alij. Passus est Roma.

31. 2 kalend. Balbinæ Virg. In kalendario quarto, & in Martyrol. dicitur filia sancti Quirici, & concordant alij omnes.

A P R I L I S.

1. Kalend. Aprilis. Venantij Episcopi, & mart. & Theodoræ mart. Ita in Kalendario quarto, & Martyrolog. concordant Martyrologium Romanum, & alij omnes.

2. 4 Non. Theodosiæ Virg. & Mariæ Aegyptiacæ. Ita in Kalendario quarto, & in Martyrol. sed in Kalendario primo, secundo, & tertio de Aegyptiaca die superiori. De Theodosia Martyrologium Romanum, & alij.

3. 3 Non. Pancratij mart. Kalendarium quartum, & Martyrologia. Dicitur Episcopus Tauromenij in Sicilia non in Cilicia, ut habet Galef. In territorio Calenensis fuit Ecclesia sancti Pancratij, quæ erat subdia Archiepiscopo Capuano anno 1173.

4. 2 Non. Isidori Episcopi, & Confess. Tantum in Kalendario quarto. Fuit Episcopus Hispalensis, de quo Martyrol. Romanum, & alij communiter.

5. Non. Vincentij Confess. Ordinis Praedicatorum. Tantum in Kalendario quarto. Sanctus Vincentius ibi anno

1419. fuit canonizatus à Calisto III. qui morte preuen-
tus Bullam canonizationis minimè scriptit: scriptit eam
verò Pius II. est in Bzouio anno 1419. Martyrologium
Romanum, & recentiores.

6 8 Idus Sixti Papæ & mart. In kalendario quarto, &
Martyrol. & in alijs communiter.

7 7 Id. Epiphanij Episcopi, Donati, & aliorum 13.
mart. In Kalendario quarto & Martyrol. in Martyrolog.
Roman dicitur Donati, Rufini, & aliorum. In Gales. dicitur
Donati presbyteri. Fuerunt martyres Africani.

8 6 Id. Cœlestini Papæ, & Confess. In kalendario quar-
to, sed in Martyrol. de eo supra die sexto, & concordant
Romanum Martyrologium, & Vuard. & Maurolyc. &
Gales. sed Ado agit die septimo.

9 5 Id. Procori Diaconi mart. In Kalendario quarto, &
in Martyrol. & consentiunt communiter omnes.

10 4 Id. Ezechielis Prophetæ, & martyrum plurimo-
rum. In kalendario quarto, & in Martyrologio: consentit
Martyrologium Romanum, & alijs.

11 3 Id. Leonis Papæ, & Confess. In Kalendario quar-
to, & in martyrologio. Fuit is Leo Primus, & Magnus, de
quo hoc item die Martyrologium Romanum & ceteri: sed
Natalis refert obitum ad diem vigesimum secundum, & in
Kalendario primo die 19.

12 2 Id. Iulij Papæ, & Confess. Ita in Kalendario quar-
to, sed in Martyrol. sancti Iulij Episcopi: sed ibi apparet es-
se Episcopum Romæ, id est Papam, Martyrol. Romanum.

13 Id. Hermengildi Regis mart. Ita in Kalendario quar-
to & in Martyrol. & consentit Martyrologium Romanum
cum alijs.

14 18 kalend. Maij. Tiburtij, Valeriani, & Maximi mar.
Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones,
acceptæ ex actis: quorum initium est, Temporibus Marci
Aurelii,

Autelij, & Commodi Imperatorum. *Habemus integrum
textum in C.M.S. qui tamen est impressus apud Sarium
die 22. Nouembris.*

15. 17 Olimpiadis, & Maximi mar. In Kalendario quarto, & in Martyrologio dicuntur passi in civitate Cordubæ; alij legunt. Corduena, alij Chorodona fuerunt martyres in Perside; De his hoc die communiter.

16. 16 Kalen. Calixti, & sociorum eius mart. De his in Kalendario quarto, & in Martyrol. Apud Corinthum in mare meritis sunt. Consonant alij communiter.

17. 15 Kalen. Petri, & Hermogenis mart. In Kalendario quarto, & in Martyrologio. Petrus erat Diaconus, Hermogenes minister eius: passi sunt Antiochiae. De his communiter alij.

18. 14 Kalend. Praefecti presbyteri, & mart. kalendarium quartum. Martyrol. agit de Perfecto, seu Praefecto presbysera Cordubensi, Martyrol. Rom. & alij.

19. 13 Kalend. Apollonij Senatoris mart. kalendarium quartum, sed Martyrologium cui consonat Martyrologium Romanum, & alij de hoc die superiori, id est 18.

20. 12 Kalend. Victoris Papæ, & mart. Kalendarium tertium, & quartum, & Martyrologium quibus consentit Mauroy. At Martyrologium Romanum agit de eo Iulij die 28.

21. 11 Kalen. Smeonis Episcopi, & mart. Kalendarium quartum, & Martyrologium: de hoc martyre in Perside agit Martyrologium Romanum, & alij.

22. 10 Kalend. Sotherij Papæ, & mart. & Gai Papæ, & mart. Kalendarium quartum, & Martyrologium Romanum, sed Martyrologium nostrum de sancto Gao hoc die de Sothere autem die superiori, id est 21.

23. 9 Gergoij mart. semidupl. Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex actis, quorum textus integer est in C.M.S. & ab actis Apocryphis, p. url-

plurimum distat. Hac etate sanctus Georgius est titulus Parochialis in Villa Cuzuleo : sed olim plures habuit Ecclesias in territorio Capuano. Ecclesia sancti Georgij fuit prope montem sancti Angeli ad formam. Fuit in partibus Canicelli anno 1173. Fuit in loco Partignano ad silicem anno 1130. Fuit in villa, quæ dicebatur alli Longhi. Frequens quoque fuit huiusc nominis impositio: quod ergo celebris fuerit eius cultus dubitare non possumus.

24. 8 Kalen. Longini mart. Kalendariū tertium. & quartum. Martyrologium Romanum, & Galesin. & Maurol. commemorant Leoncinum Martyrem cum Eusebio & alijs sex. At in Breuiario nostro sunt tres lectiones, quas cotidem verbis habemus in lectionario M. S. & habebut in ipsis, Longinum fuisse, qui Domini nostri Iesu Christi lancealatus aperuit. Videntur lectiones apocryphae, habent enim Longinum vulnerasse Christi latus, & exclamasse, Vere Filius Dei erat iste: hoc enim sacro textui contradicit, affrenti unum militum lancealatus aperuisse.

25. 7 Kalend. Marci Euangelistæ duplex. Kalendaria & Martyrologia. In officio tres (more patchati) lectiones, acceptæ parsim è sancto Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis ; partim ex Metaphraste ; partim ex alijs. Quod verò est in prima sanctum Marcum digitum fibi præcedisse, in apocryphis censeri debet, ut notat Galesinus. In Diœcesi passim cernuntur Ecclesie dirutæ sub nomine sancti Marci: prope Caturanum una, prope Curtes altera, prope Bellonam alia, in monte sancti Nicolai alias, & olim intra Capuam prope murum supra flumen una, e qua dicebatur portus sancti Marci, ubi nunc est Molendinum sancti Ioannis.

Hac etate in festo sancti Marci fit processio, & extra portam pontis benedicuntur Campi: At olim processionis regressus longè alius erat. Lubet huc afferre ex antiquo M. S. Rituali

Rituali : Finita (A) tercia incipiat processio. Exurge Domine adiuua nos . Exurge quia &c. Ostende nobis &c. Oratio . Actiones nostras &c. : qua finita Cantor incipiat hanc Antiphonam : Ego sum Deus Patrum &c. & processio cum toto clero vadat ad portam pontis : sequitur alia Antiphona Populus Syon. Antiphona Exclamemus omnes. Antiphona Parce Domine. Antiphona Rogamus te Domine . Antiphona pro pace Regum : Antiphona Timor , & tremor . Finitis Antiphonis incipiatur Letania ad portam , & canterur usque ubi dicitur sancte Petre ora pro nobis , & sacerdos dicit : Ora pro nobis S. Dei Genitrix . Oremus. Memento familiæ tuæ , &c. Oratio. Praesta quæsumus omnipotens Deus ut ad te corde clamantes , &c. Oratio . Domine Iesu Christe, qui in introitu portarum Ierusalem , &c. Finitis orationibus Presbyter ponat (B) Crucem ad portas , & cantores incipiunt Litaniam Kyrie &c. Eentes ad Ecclesiam sancti Petri ad pontem, propè Ecclesiam Cantor incipiat Antiphonam , Quodcumque ligaueris &c. Presbyter dicit : Annunciauerunt &c. Oratio . Deus qui Beato Petro &c. Finita oratione, intrent Ecclesiam , & Cantor incipiat introitum Proexisti me Deus. Kyrie de Apostolis. Gloria in Excelsis, de Martiribus. Praefatio de Pascha. Finita Missa , Cantores incipiunt Litaniam Sancta Maria ora pro nobis , & dicatur usque ad portam (C) Capuanam , & presbyter dicit Antiphonam de sancta Maria , & Ora pro nobis S. Dei Genitrix . Oratio . Deus qui pro incomparabilibus meritis . Ad portam Capuanam Oratio . Praesta quæsumus omnipotens Deus , ut qui nostra &c. Oratio omnipotens semper tecum Deus, te supplices deprecatur &c. Disces orationibus , iterum incipiendum est, ubi dimissum fuit : Euntibus ad portam (D) nouam presbyter ponat D. cruces ad portas , & dicat Orationes quas vult . Euntibus

ad Castrum Cantor incipiat hoc R. Ciuitatem istam tu
circunda. ¶. Auertatur obsecro. Presbyter ponat Cruces,
& dicat Orationes, quas vult, & postea canenda sunt hæ
Antiphonæ circa Castellum : Antiphona Quam pulchra
es. Antiphona Alma Redemptoris . Antiphona Salve Re-
gina : Eunibus ad portam sancti Angeli presbyter dicat,
¶. In conspectu Angelorum . Oratio . Deus qui miro or-
dine. Oratio. Præsta populo tuo. Alia oratio . Ciuitatem
istam omnipotens Deus. Redeuntibus ad maiorem. Ec-
clesiam incipiunt Cantores Kyr. cum versibus. Qui pre-
tioso sanguine mundum. ¶. Sancta Maria quæsumus al-
lum. Ad portā(E) Fauzanā. Oratio Porridge nobis Deus
dexteram tuam Oratio Protege Domine omnipotentia
tua, &c. Ad sextam Antiphona. Hactenus Rituale.

ROTATIONE

- A** **F**inita tertia. *Omnibus Dominicis, & festis, completa Tertia fiebat processio, & circuibant porticum atrij, quod atrium, & porticus nominabatur Paradisus, ut patet ex quadam rubrica dicti Ritualis, & ex Kalendario moreuorum, & ex instrumento anno 1409. more quidem Romano, ut ex Chron. Cass. patet. Processione peracta cantabatur Missa.*

B Ponat Crucem. Ritus ponendi Cruces in portis Civitatis, & priuatorum vel in feste sancti Marti, vel in Rogationibus ante Ascensionem, præcipuus fuit in nostra Campania, ut inuit Cardinalis Sanctorius in Rituali. Fiebant Cruces ex cera Patchalis derri, quæ superfluerat anno superiori, vel saltem illa cera alteri cera noue commiscebatur. Retinet hunc usum ex magna parte monasterii S. Ioannis.

C Portam Capuanam. Erat absque dubio porta, quæ nostra atate dicebatur porta sancti Eligii, ut poterat domini,

vel horto sancti Eligii proxima erat : erat forsitan que antiquiori tempore dicebatur porta sancti Victoris.

¶ Portam nouam. Porta noua , quae nunc extat , & dici Datur porta Neapolis.

Ad Castrum . Fuit Castrum ubi est monasterium monialium sancta Mariae : sed quia Castrum illud precedebat loco porta sancti Angeli , propterea dicendum est Castrum , de quo fit mentio in hoc ritu , esse Castellum , quod nunc est Palatium Domitorum de Capua , dictum in instrumentis monialium sancti Ioannis , Castellum nouum . & ab alijs capuana lingua lo Castiello delle prete , lo Castiello della Maddalena scilicet propter Ecclesiam sancte Marie Magdalene , cui hærebat.

Portam Fauzanam . Erat in muro Ciuitatis porta Fauzana ab illa parte , in qua est Parochialis sancti Andreæ , & Ecclesia sancte Catharinæ : inde quidem dicebatur Ecclesia S. Andreæ ad portam Fauzanam , ut legimus in multis instrumentis : Et si legimus in multis alijs Ecclesiis S. Andreæ de portu Fluiano , & aliquando de portu Flauiano , vel Flauano , & aliquando de porta Sauchana , erat enim Sauchanus locus habitatus propè Capuam ab illa parte , ut ex instrumento an. 1267 . ego putavi aliquando dictam fuisse Ecclesiam S. Andreæ de porta Fluiali ; sed nunc magis probbo primam , & antiquiorem nuncupationem : porta Fauzana , ut nos hodie dicimus porta Fauza , id est porta non principalis , sed posticum potius , quam porta : sed quamvis in muro Ciuitatis esset huiusmodi porta ; in hoc tamen ritu porta Fauzana intelligitur fuisse porta maioris Ecclesie non principalis , per quam egressa erat processio : sed altera parua in latere aquilonari , per quam regressa processio introgrederetur.

26 6 Kalen. Cleti Papæ , & mart. & Marcellini Papæ , & mart. Ita in Kalendario quarto , & Martyrologijs , sed in

kalendario terio de Marcellino, Cleli verò nomen super additum. In officio tres lectiones; una de Cleto; duæ de Marcellino; lectio sancti Cleli sumpta est ex Anastasio: sed ubi textus noster habet annos septem, mensem unum, & dies undecim, Anastasius habet annos duodecim: sed Martyrologium habet annos nouem, recentiores Chronologici annos duodecim, & menses septem, & dies undecim, idest ab anno Christi 81. ad 92. Lectiones Marcellini ex Anastasio quoque: sed ubi textus noster habet dies 25, Anastasius habet dies 22. sed recentiores computant Sedis Marcellini annos octo, minus dies septem.

27 5 kalend. Anastasij Papæ, & mart. kalendariū quartum, & Martyrologia, in kalendario tertio die sequenti, idest 28. In officio nihil.

28 4 Kalend. Vitalis mart. Concordat kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones, sumptæ ex longiori textu quem babemus in C.M.S. Incipit Sancti Vitalis militans consulari Paulino.

29 3 kalend. Petri mart. Ord. Prædicatorum. kalendarium quartum: in 3. nomen additum: Martyrolog. Roman. & alij. In Breuiario tres lectiones ex vita.

30 2 Kalend. Sigismundi Regis, & Mariani lectoris, & Iacobi Diaconi mart. Concordat Kalendarium quartum; in tertio de Sigismundo die sequenti, idest Kalendis Maij. In officio tres lectiones de sancto Sigismundo: habetur in his, Sanctum, nè in manus inimicorum incideret, affuisse monasticum habitum, sed à monasterio dolo eductum, & inimicis traditum: sed apud Surium Kalend. Maij, & apud Baron. anno 526. habetur fugientem à conspectu inimicorum in saltus, inibi captum esse, & occisum, & deinde proiectum in puteum. Hic Sigismundus frigoreticis, & quatanarijs, teste sancto Gregorio Turonense opena fert inuocantibus.

M A I V S.

Capue prima Dominica Maij Translatio sancti Stephani celebratur. Hæc est Translatio, de qua Romanum Martyrologium Nonis Maij, Romæ translatio corporis sancti Stephani Protomartyris, quod Pelagio summo Pontifice, è Constantinopoli ad Urbem allatum, atque in sepulchro sancti Laurentij martyris in agro Verano positum, ibidem magna piorum religione colitur.

Acta translationis habentur in Breuiario nostro, sed multa, quibus, licet apocryphis, consentit Natalis lib. 4. cap. 139. & Jacobus de Voragine, & manuscriptum, quod legi. Illa verò ita se habent Lect. 1.

Temporibus (A) Theodosij Imperatoris, cum apud Bizantium, quæ nunc Constantinopoli appellatur, ipse Imperator habitatet, diuina prouidentia dispensante, factum est, ut filia eius (B) Eudosia nomine, quæ Romæ in Regis Palatio morabatur, à dæmonio correpta, grauiter vexaretur: ducitur interea supradicta Regis filia ad Apostolorum limina, ad sanctorum monasteria, ad seruorum Christi suffragia: sed cum malignus ille spiritus, qui eam torquebat, ipse quoque grauiter torqueretur, iam quidem & quid disponeret, & à quo ejici deberet, fateri compellitur. Ait ergo: ego quidem ab ea nullatenus separari potero, nisi mibi præfensi, præsens Stephani corpus Promartyris adsit: quo dicto filuit. *Natalis sequitur.*

Quod Imperator audiens, à clero, & populo Constantinopolitano obtinuit, ut corpus Stephani Romanis datur, & corpus Laurentij Græcis traderetur. Hoc Imperator (C) Pelagio Papæ scripsit, qui, de consensu Romano-rum, petitioni Imperatoris consensit: missi igitur Cardinales Constantinopolim, corpus sancti Stephani Romam deferunt, & Græci pro accipiendo corpore sancti Laurentij

rentij cum eis Romam petuerint. *Breviarium* Lect. 2.
Pergunt interea gaudentes Episcopi, Beati Stephani reliquias Constantinopoli Romam secum deferentes: Postquam autem Capuae appropinquant, tota Civitas simul

D cum (D) Episcopo in occursum ruunt. Quo in loco, quia per triduum morati sunt, multi ibi paralytici sunt curati, & quicunq; sanitate indigens aduenit, latus, & incolmis ad propria remeauit: Episcopus autem, & populus Capuanus tandem magnis precibus obtinuerunt, ut eius

E martyris (E) brachium concederetur. Inde vero cepto itineri insistentes, tandem Romam veniunt. Lect. 3. Sed dum haec ita aguntur, ecce Regis filia, magna comitante caterua, misera, & miserabilis, plena dæmone, & plus solito vexata, vix a multis derenta, ad martyrem trahebatur: cui neque color erat idem, nec facies eadem, nec vox hominem sonat, flebat populus, lugebat familia, omnesque una, & confona voce beatum Protomartyrem Stephanum pro ea rogabant: Succurre miseræ, adiuua infelicem, visitatam ostende virtutem. Confestim malignus ille spiritus, qui eam torquebat, per os virginis declamans, Non hic, inquit. *Natalis*. Cum corpus ad Ecclesiam sancti Petri ad Vincula deferre disponuissent, vectores subsistunt, nec ultra procedere possunt: Dæmon autem in Regina clamabat. *Breviarium*. Non hic, sed cum Laurentio foris murum Stephano dabitur locus. His dictis, evanuit, & continuò liberata est puella. *Natalis*. Illuc ergo corpus defertur, cumque se pulchrum adeo arctum esset, quod utraque corpora capere non potuisset; Laurentius, aduentui fratris quasi congratulans, in alteram partem sepulchri, versus super latus, secessit, & medietatem vacuam Stephano dereliquit. Sicque Stephanum super latus, versa facie ad consocium collocarunt. Gæci vero, dum manus apponunt, ut Laurentium auferant, ad terram

terram velut exanimis corruerunt ; sed orantibus pro eis Papa , & clero , & populo , vix ad se ad Vesperam redierunt : omnes tamen infra decem dies mortui (F) sunt : Latinī verò , qui eis consenserant , in phrenesū versi , sanari non poterant , quoad usque amborum corporā , ut dictum est , insimul tumulata sunt . Hæc autem coniunctio facta est nonis Maij , ut dicit frater Bartholomæus . Hactenus de Translatione Breuiarium nostrum & Natalis ; quibus consentit de Voragine , & M. S. quod apud Bartholomæum Chioccarellum legi . Narratio quidem in multis corrigenda .

NOTATIONES.

Theodosij . Tempora Theodosij Lunioris longè di-
stant à temporibus Pelagi Papæ I. Theodosius enim
vixit ad annum usque 451. Pelagius autem assumptus est
ad Pontificatum anno 555. Igitur manifestus est error in
narratione.

Eudoxia Theodosij , & Eudociae filia nupsit Valentiano , qui occidentale regebat Imperium : nupta mox
venit Romam anno 437. & post aliquot annos à Geneserico
in Africam captiua ducta fuit ; sed tandem honorifice anno
461. dimissa Constantinopolim , illa in urbe suæ vita pe-
riodum adimpleuit . Igitur manifestus est error in narra-
tione , quæ habet Eudoxiam fuisse virginem , in Palatio Re-
gis Romæ commorantem .

Pelagio . Hic fuit Pelagius Primus , ut docet Romanum . Breuiarium in Inventionis falso . Quia verò Pelagi tempora tam longè distarunt à temporibus Theodosij , manifestè
apparet non occasione liberandi puellam energumenam ,
sed alia reliquias sancti Stephani adductas esse Romam :
Sed quenam alia potuit esse occasio ? Profectò Pelagius , cum
esset Papæ Vigilius Archidiaconus , cum illo Pontifice ad Ita-

Lustinianum Imperatorem Constantinopolim accessit, ibique moratus, Imperatori charissimus fuit, adeo ut non recusasset ipse Imperator, etiam viuente Vigilio sibi infesto, ipsum ad summum Pontificatum extollere, si Romano clero placuisse. Igitur possumus credere Lustinianum Imperatorem descendenti Pelagio anno 554 sanctas reliquias dono dedisse. Consueuerant Imperatores cum magnis viris occidentibus ita se gerere. Ita quippe Lustinianus ipse de Spina Salvatoris, & ex reliquijs Ss. Innocentum, & brachium sancti Georgij Parisiensi Episcopo Germano pro magno munere contulit anno 561. Ita quoque Lustinianus sancti Andreæ Apostoli, & sancte Lucae Euangeliste reliquias Gregorio Magno donauit anno 586.

D Cum Episcopo. Nomen Episcopi Capuani non habemus expressum: attamen fuisse Victorem sanctitate, & doctrina per insignem virum, inde mihi persuadeo: quia, cum Pelagius Papa, ubi sedisset annos quatuor, menses decem, die sequente decem & octo, ex hac vita migrarit, anno post Consulatum Basiliij decimo octauo, nempè Christi 559. oportet illum inchoasse Pontificatum ab anno 554. die Aprilis duodecimo: Et Constantinopoli reuertente transiisse Capua altem mense Martio, quo tempore sanctus Victor erat Episcopus, qui tamen non multos dies superuixit, mortuus enim est illo ipso anno 554. die tertio eiusdem Aprilis. Neque nobis obiciatur translationem celebrari Romæ die septima Maij, & Capue Maij quoque Dominica prima: non inquam, hoc obiciatur, quia translationis festum dicitur agi die, quo translate reliquia reconduntur, etiam pridem peruennerunt. Optime ergo dicitur Pelagio Papa Constantinopoli Romam facta esse translatio; quando ipse Pelagius Archidiaconus adduxit reliquias, & ipse mox Papa mense nondum electo, adductas recondidit honorifice: Ecclesia uero nostra Capuana posuit ad primam Dominicam Maij trans-

ferre

ferre translationis officium, vel ob Ecclesiae Romanae imitationem, vel ob synodi, nunc Diœcesanae, olim provincialis quoque maiorem opportunitatem, vel ob aliquam aliam causam.

Brachium. *Apud Natalem, & M. S. habetur:* Capuae igitur sancti Stephani corpus recipitur, & a civibus illis dextrum brachium summis precibus obtinetur, & Metropolitanæ Ecclesiae eius nomini fabricatur. Ceterum Breuiarium nostrum in hymno non solum de brachio, sed de costis, & dentibus quoque meminit, inquiens: Cum transiuit hic dimisit dentes, costas, brachium. Nos hodie brachium habemus, & costam internoscimus & dætem unum. At verò Herempertus scriptum reliquit sanctum Germanum apud Iustinum pro Hormisa Papa legatione funeratum, ab illo Imperatore sancti Stephani reliquias obtinuisse: utra narratio vera? mibi Heremperti narratio semper placuit: tum quia acta relata in Breuiario tot erroribus consarcinata, manifestè apparent apocrypha: tum quia Imperatores, ut modo diximus, dono Sanctorum reliquiarum Legatos, & Apocryfarios Apostolicos honorare solebant. An fortasse sanctus Germanus dentes & costas attulit, & in translatione Romanam facta brachium obtentum est?

Mortui sunt. *Quid simile, quod accidit tempore Pela F. gjij 11.* Author nostræ narrationis ad tempora Pelagi I. retulit. Accipe rei veritatem ex sancto Papa Gregorio Magno: Sanctæ memorie decessor meus (inquit ille lib. 3 epistola 30. ad Constantiam Augustam) idem ad corpus sancti Laurentij martyris, quædam meliorare desiderans, dum nescitur ubi venerabile corpus eius esset collo atrum, & effoditur, exquirendo, subito sepulchrum eius ignoreranter apertum est, & iij. qui præsentes erant, atque laborabant, monachi, & mansionarij, qui corpus eiusdem martyris videbunt, quod quidem minimè tangere præsumplerunt,

omnes intra decem dies defuncti sunt , ita ut nullus superesse potuisset , qui sanctum , & iustum corpus illius videbat . *Hec sanctus Gregorius.*

Supereft annotandum Festum Translationis Beatissimi Stephani Capuae solemnissimo ritu semper cultum , & appellatum la Domenica delle girlande : nam ob memoriam translationis cum ingenti laetitia facte , singulis annis iterata pompa , r. larum , aliorumque florum corone , vel manibus appensae , vel brachij insertae , vel capitibus impositae a clero gestabantur : neque iam pridem prætermissa consuetudo est : nouimus enim sacerdotes , qui sua etate huiusmodi morem viguisse confitebantur . Illa ipsa die comprovinciales omnes Episcopi cum mitris , & baculis ad synodum accedebant , quos tandem Cæsar Costa in postremo prouinciali Concilio , iuxta Tridentini decretum , a tali onere liberavit . Illa ipsa die brachium sanctum ab Archiepiscopo , & Arcula argentea cum reliquijs sancti Prisci , Diaconorum bumeris per Civitatem ante Missarum solemnia circumferuntur . Piè meditor sanctum Stephanum , qui Ierusalem viuens , cum sancto Prisco versatus erat , voluisse apud eiusdem Prisci sui conciuus , & condiscipuli Episcopium commorari , & illius officiis insignem sui reliquiam , idest dextrum brachium affectare .

I Kalen. Maij , Philippi , & Iacobi Apostolorum , duplex . Consonant *Kalendaria , & Martyrologia . In officio sunt tres lectiones , prima de sancto Philippo : habetur euam in M. S. cuius caput est : Cum in ipsis initijs , &c. Quod habetur ibi , sanctum Philippum habuisse duas filias sacratissimas virgines , res est incerta apud Baron. anno 58. cum sancti Philippi vniuers ex septem primis Diaconibus filiae videantur . Et quod habetur , sanctum Philippum occisum cum esse anno rum sepiuginta septem , ex Natali , & Abdia , & nostro manu scipto corrigendum est octoginta septem . Secunda , & ter-*

sia lectiones de sancto Iacobo, sumptae ex Aegesyppe, & Eusebio. Quod habetur ibi, sanctum Iacobum occisum anno Episcopatus sui tregesimo, Baron. ad annum 63 corrigit anno vigesimali. Sub horum Apostolorum titulo extat hodie Parochialis, sed pauper Ecclesia.

2 6 Non. Athanasij Episcopi, & Confess. Concordat Kalendarium secundum, tertium, & quartum. & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones, quarum initium, Temporibus Constantij, & Constantis. Integrum textum habemus in C.M.S.

3 5 Non. Inuentio S. Crucis duplex. Alexandri, Eueniti, Theodoli mart. Concordant Kalandaria, & Martyrol. In officio sunt tres lectiones, continentibus historiam apparitionis sanctissimae Crucis: & similes habemus in lectionario M. S. Ipsa autem inuentio historia Antiphonis, & responsorijs continetur. Quod dicitur in lectionibus Crucem apparuisse noctu Constantio, regni eius anno sexto. & Christi 233. corrigendum est. Crux enim non Constantio, sed eius patri Constantino Magno apparuit anno 312. Imperij septimo, nempè in Italia contra Maxentium dimicatu: tempore vero Constantij, idest anno 353. fuit Ierosolymis altera Crucis apparitio. Ceterum inuentio Crucis per sanctam Helenam Constantini matrem contigit anno 326. ex Baronio tom. 3. Extitit Ecclesia S. Crucis Parochialis, unita monasterio sancte Mariæ, nunc diruta, sed per Presbyterum sancti Thome exercetur cura. Est propè Bellonam Mons è sancta Cruce nuncupatus. In Ecclesia sancti Eligii, Festum sancte Crucis ab Electis, nomine Ciuitatis universæ, cæptum est agi hoc anno 1628. visum est enim maximum consentaneum, ut Ciuitas, quæ pro suo insigni utitur Cruce, Crucis Festum speciali bonore prosequeretur. Est Capuanæ ciuitatis antiquum insigne (stemma, vel symbolum dixeris) Crux aurea coronata in rubro Campo: Est &

vas septembribens viperas alterum. De causa, & tempore
 quærunt noui Ciues: Nonnulli censem Crucem acceptam
 pro Ciuitatis insigni à tempore Crucesignatorum militan-
 tium in terra sancta, ubi Robertum Principem Capuz mi-
 litasse dicunt, Dictum plausibile, antiqua tamen auctori-
 tate non fultum. Alij acceptam quando Paldolphus Capofer-
 reus Princeps Ioannem X I I I. Papam Roma expulsum
 Romanæ Sedi restituit: Et hoc plausibile, sed aquè scripto-
 ris auctoritate destitutum: quid ergo? Opinemur à Capua
 factum, quod communiter fieri consueverat: Circa tempo-
 ra Caroli Magni cum usus huiusmodi stemmatum introdu-
 ctus, & iam tum ab omnibus ferè Christi fidelibus Crux ac-
 cipiebatur in symbolum: Crucis tamen forma pro cuiusque
 personæ Gentis, & Ciuitatis varietate, variebatur. En-
 apud Ciacconium in vitis Pontificū innumeræ Cruces signa
 Cardinalium antiquorum: En paulò infra leges de Principe
 Beneuentano sculpente Crucem in nummis: Hodie nos in-
 tra Parochiam sancti Ioannis nobilium in porta priuata
 domus cernimus Crucem ex opere cementino, frondosa vi-
 te cinctam: & in porta ænea sancti Ioannis monialium
 Crucem aequilateram cum A. & ω. Et in marmorea
 Cathedra sancti Vincentij Crucem Cardinalis Amici: opi-
 nandum igitur Crucem acceptam à Capua non propter spe-
 cialem rei alicuius euentum, sed propter Christianæ Fidei
 Religionem, quapropter eius antiquitatem à primis tem-
 poribus Apostolorum, inter primores Italiae Ciuitates iure
 optimo gloriatur: Cruci vero est datus aureus color propter
 agrorum diuitem ubertatem, ex qua Diues Capua merito
 nuncupatur; & subiectus rubeus Campus propter sanguini-
 nolentas clades, quibus afflictæ ipsa Ciuitas est, & tamen
 euasit incolmis: & superaddita corona propter iniula-
 tam Regiae Maiestati fidem omni tempore conseruatam,
 ex qua Fidelissimæ titulum à Regibus sibi promeruit. Nunc
 de

de Viperarum symbolo quid & hoc longè posterius Cruce mihi videtur, & ipso fortasse non ante, vel parum ante annum sesquimillesimum Ciuitas uti capit: Nuper cum Dominino Camillo Peregrino obseruauit in quodam marmore, propè sculptum insigne Regum Aragoniae, sculptam ab utroque latere Crucem insigne Capuae: inde argumentamur illo tempore signum Viperarum in Ciuitate non extitisse, nam si extitisset; ipsum Ciuitas (ut obseruat) ab altero latere sculpi mandasset: & prefectò quotquot cernuntur Crucis, & Viperarum coniuncta symbola, ut in porta Hospitalis Annuntiatæ in Icone de succursu, in choro sancti Dominici, in vitreis supra frontem Ecclesie sancti Petri, & sicubi, omnia sunt post annū sesquimillesimum; quid Viperarum symbolo voluerunt? An significare Capuam in ciubus suis per omnes etates agnoscere illa fortiora pectora, quæ etiam veneno sponte sumpto, ut fecerunt antiqui, mori non trepidant? An fabuloso monstro Lernæ, cui secta capita renascuntur, Urbem cladibus toties afflictam, & oppressam extingui non potuisse? An potius septem viros, nempe sex, qui dicuntur Electi, & unum qui dicitur Syndicus saluti Ciuitatis inuigilare & ut Electi Neapolis quinque ex nobilitate, & unus ex populo, Cythara sex cordarum in manu Syrenes creduntur aliquando significati? hic numerus Capuae videtur institutus, vel confirmatus ab anno 1488. antequod tempus hoc symbolum Viperarum extitisse non inuenimus.

De Ss. Alexandro, & socijs sunt in officio tres lectio-nes, & similes in lectionario M. S. sumptæ quidem ex longiori textu, quæ integrum habet C. M. S. & Surius. In nostro Breuiario dicitur Alexander baptizasse Hermetem cum uxore, & filijs, & ingenti familia. In Surio legitur 250.

Quod verò in his habetur, Alexandrum fuisse Quintum Pontificem à sancto Petro, consonat nostro Martyrologio

M.S.

M. S. sed corrigendum est : fuit enim Sextus , nam succes-
fit Euaristo , qui successit Anacleto , qui successit Cleto , qui
successit Clementi , qui successit Lino , qui successit Petro .
Sed erroris illa causa redditur , quia plerique Cletum , &
Anacletum confundunt . Illud etiam notandum est pro
Traiano Hadrianum legendum esse , ut in Romano quoque
Martyrologio emendatum fuit.

4 4 Non. Quiriaci Episc. De Quiriaco Episcopo , & Iuuen-
uali item Episcopo in Kalendario tertio die sequenti . Qui-
riacus dicitur etiam ab Uuardo ; Cyriacus ab alijs . Nihil in
officio . Sub Julianu Apostata Ierosolymæ passus est , ipse ta-
men non fuit Episcopus Ierosolymæ .

5 3 Non. Euthimij Diaconi mart. Nihil in kalendarijs ,
nec in officio . De eo Martyrologium Romanum & Martyr-
olog. nostrum , & alijs . Fuit Diaconus Alexandrinus , & in
carcere vitam consummavit .

6 2 Non. Ioannis ante portam latinam, duplex . Conso-
nant kalendaria , & Martyrolog. In officio tres lectiones ex
Procoro citato per Baronium anno 92 .

7 Non. Domitillæ V. & M. Iuuenalis mart. Tacent ka-
lendaria , sed loquitur Martyrologium , cui consentit Mar-
tyrologium Romanum , & alijs .

8 8 Inuentio sancti Michaelis Archangeli , Victoris M.
De Inuentione sancti Michaelis Kalendaria , & Martyro-
gia . De sancto Victore Kalendarium quartum die sequenti ,
& Kalendarium primum die 14. sed Martyrologium no-
strum hoc ipso die . De inuentione sunt in officio tres lectio-
nes , & habetur in his apparitionem Archangeli contigisse
anno 536. ut habent manuscripta citata per Baroni . in no-
tationibus : at ipse Bar. in annalibus refert ad annum 493 .
Festum apparitionis celebratur in Ecclesia sancti Angeli ad
Oialdiscos , sic appellata ab antiquissima Oialdiscorum fa-
milia . De hac Ecclesia legi in instrumento sancti Angeli ad

Formam, & exscriptis hæc verba: Frater Azo monachus Cassinensis, & Præpositus monasterij sancti Angeli informis, propè Capuam, & Conuentus eiusdem, Reuerendo in Christo Thomæ de Cremma, monacho eiusdem monasterij, salutem in Domino. Inuenimus Ecclesiam sancti Angeli Oiadiscos de Capua immediate ad nos, & ad nostrum monasterium pertinere: & quod Princeps Richardus Capuanorum Princeps, data venerabilis Patii Domino Hidelbrando Archiepiscopo Capuano Ecclesia sancti Ioannis Arepaldi, quæ nunc dicitur NOBILIVM, accepit dictam Ecclesiam in commutationem ab eodem domino Archiepiscopo, cuius oblationem concesserunt, & confirmauerunt Iordanus, & Secundus Riccardus, necnon & cæteri Principes Capuani, & Sanctissimus Papa Gregorius *hec instrumentum: sed Chronicum Cassinense lib. 3. cap. 37. narrat ita.* Per idem tempus (*id est circa annum 1073.*) Richardus Princeps per præceptum obtulit Beato Benedicto Ecclesiam sancti Angeli, quæ nuncupatur ad Formas, de qua superius, tempore scilicet Baldoini Abbatis, qualiter à Marino Papa concessa sit, plenius scripsimus. Sed quia Capuanus Archiepiscopus illam eo tempore retinebat, præfatus Princeps cupiens ibidem facere monasterium, ante septem circiter annos, cum eo concambium fecit, data pro ipsa alia Ecclesia, vocabulo sancti Ioannis de Landepaldi, quæ tunc temporis palatio pertinebat, cum ornamentis, & librīs non paucis; & universis rebus, ac pertinentijs eius. Receptis ab eodem Archiepiscopo prædicta Ecclesia sancti Angeli cum tribus alijs Ecclesijs iam vetustate consumptis, id est sancti Salvatoris, sancti Ioannis, & sancti Hilarij, & cum omnibus ad easdem Ecclesijs pertinetibus, sexaginta autē librarum, pœna apposita, si aliquando Archiepiscopus, vel alias successorum id remouere voluisset. Quo facto concessit in

in eodem loco Ecclesiam sancti Angeli de Faldis os in-
tra Capuam cum omnibus pertinentijs suis : necnon , &
quicquid palatio pertinebat in toto Sarzano , cum vni-
uersis ibi habirantibus villanis, & omnia, quæ ibi pertine-
rent Gregorio Comiti Palatij , & Petro filio Doserij in
loco sancti Erasmi. Cum omnibus itaque his, & cum vni-
uersis pertinentijs suis simul , & cum chartula cōmutatio-
nis, quam à prædicto Archiepiscopo exinde receperat, in
hoc Cassinensi cœnobio prædictam Ecclesiam obtulit . Et
quoniam locus idem valdè amoenus, & satis aptus mona-
sterio erat, rogauit humiliter Desiderium, ut pro amore
suo specialiter inde studeret, quod, & fecit, de monaste-
rio Albanetæ integrum omnium mobilium medietatem
etiam eiusdem loci monachorum illuc transmittens : cæ-
pitq; Desiderius illud ædificare ex integro , tam spatiose
quemadmodum hodie cernitur : ubi etiam intra breue
tempus quadraginta , & eo amplius monachos regulari-
ter victuros aggregauit . Hoc idem Festum celebratur in
nominata Abbatia sancti Angeli ad formas . Ecclesia sancti
Angeli informis, ut ex Chronico Cassinensi constat, iam
pridem ante annum 943. erat ibi: quando constructa fue-
rit, ignoratur : sicut Ecclesia noua ad nouam Capuam pro-
spicit, ita vetus Ecclesia ad veterem Capuam propriebat;
itaque florente Capua veteri constructa fuit; fortasse quan-
do Dedicationis Ecclesiae sancti Michaelis in monte per oc-
cidentem diffusa est fama , & cum fama solennitas , tunc
Capua Religione Christi florens Ecclesiam sancti Michae-
lis in monte instar Gargani, habere voluit, qua magis, quam
arce bellica defendetur: vel fortasse constructa fuit a Lon-
gobardis, quorum erga sanctum Archangelum tanta erat
deuotio, ut in nummis ab una parte Crucem, & per girum
sancti Michaelis nomen, ab altera nomen Principis Longo-
bardi, dispositis literis informam Crucis, exculperent: talis

nummus inuentus est in agro propè Amphiteatrum, quem
ego Thesauro conseruandum tradidi. Deuotio autem Lon-
gobardorum fortasse nata est ex eo, quod illi hoc die insi-
gnem quamdam victoriam obinuerunt, ut Herempertus
meminit. Hoc idem festum celebratur in Ecclesia Marcia-
nisi antiquitus parochiali; sed centum ab hinc annis incol-
legiatam euelta.

De sancto Victore Mauro, Mediolani passo, sunt in of-
ficio tres lectiones sumptae ex actis, quæ recitat Surius. Cum
in kalendario nostro die sexto Martij notetur Victor mar-
tyr cum Victorino, & die vigefimo Aprilis Victor Papa;
cumque de neutro habeatur officium, venio in hanc opinio-
nem, ut Ecclesia, quæ olim fuit sancti Victoris, & dedit no-
men Campo non longè à Ciuitate posito; necnon & porta Ci-
uitatis, existenti ubi nunc est flexus viae propè Castellum,
fuerit Ecclesia huius Victoris, cuius habetur officium trium
lectionum.

9 7 Id. Quarti, & Quinti Capuanorum Episcoporum
mart. dup. De his in tertio, & quarto Kalend. sed habent
illa: Quarti, & Quinti Confessorum. Nos plura in prima
parte.

10 6 Id. Cordiani, & Epimachi mart. Cataldi Episcopi.
Concordant Martirologium, & Kalendarium secundum.
De Gordiano, & Epimacho. Sed Kalendarium primum de
Gordiano die sequenti, & Kalendarium tertium: &
quartum addunt socios Petrum, & Cyrillum. In officio tres
lectiones ex actis relatis à Surio. De sancto Cataldo addi-
tio ad Kalendarium secundum die sequenti. In officio tres
lectiones, & consonant Natali lib 4. cap. 143. De Cataldo
agunt alij die octauo, sed ille octauus dies est obitus h. c. aut
Inventionis. Nos acta Inventionis habemus in M. S. eorum
initiū est. Frageni Archiepiscopo vita religiole &c. Viden-
tur acta illa in fine muisca, & ideo desideratur in illis annis

inuentionis. Inuentum est corpus à Fragone Archiepiscopo, volente nouam Ecclesiam, antiquam dirutam, readificare: conuocatis suffraganeis Episcopis, Leo Castalanensis senior, tumulum aperuit: Raynaldus Archiepiscopus Tarentinus facilius ante actis sub altari maiore collocauerat.

11 5 Id, Antimi presbyteri, & mart. Kalendaria tacent. In officio nihil: sed de Antimo hoc ipso die Martyrologium Romanum, & alijs, & Martyrologium nostrum.

12 4 Id. Nerei, Archilei, Pancratij mart. Consonant Kalendaria, & Martyrologium: in officio prima, & secunda lectio de Nereo, & Archileo: tertia de sancto Pancratio: sive excerptæ lectiones ipsæ ex longioribus actis, quæ habemus in nostro C. M. S. & referuntur à Surio. In territorio Calenensi sicut Ecclesia sancti Pancratij, & illa subdia Archiepiscopo Capuano, ut ex Bulla Alexandri anno 1173.

13 3 Id. Seruantij Episcopi, & confess. Mutij presbyteri, & mart. Tacent kalendaria, & officium; de his tamen Martyrologium Romanum, & alijs; sed Martyrologium nostrum de Seruanto tantum.

14 2 Id. Bonifacij mart. Constantij Episcopi, & Confess. De Bonifacio mart. kalendarium secundum, & quartum, & Martyrol. sed additio ad tertium die superiori. In officio tres lectiones ex textu, cuius initium. Temporibus Diocletiani, & Maximiani impiorum Imperatorum, orta est seditio &c. habemus in nostro C. M. S. De sancto Constantio Episcopo tacent kalendaria, & officium: sed is est Constantius Episcopus Insulae Capreiarum, de quo Episcopus Vici Aequensis, & ex eo Ferrarius.

15 Id. Isidori mart. Nihil in Kalendarijs, nec in officio; de eo tamen Martyrologium Romanum, & alijs, & Martyrologium nostrum; sed Galeinus die superiori.

16 17 Kalen. Iun. Aquilini, & Victoriani mart. Tacent Kalendaria, in officio nihil. De his Martyrologium Romanum

num, & alij, & Martyrologium nostrum. Galeſinus nomi-
nat Aquilinum, & Victorinum, additque socios Heraclium,
& Paulinum.

17 16 kal. Eraclij. & sociorū eius mar. Nihil in kalen-
darijs, nec in officio: sed Romanū Martyrologium, & Mar-
tyrologium nostrum, de Heraclio, seu Heradio, & Paulo, &
Aquilino Galeſinus his addit Victorem, Primum, Liberum,
& Peregrinum.

18 15 Kalend. Dioscori mart. Felicis Episcopi, & mart.
Nihil in Kalendarijs, nec in officio. De his Martyrologium
Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum. Apud Mau-
rolycum dicitur Diſcurus: fuit is Lector, & Martyr in
Aegypto: Felix fuit Episcopus, & Martyr Spoleti.

19 14 Kalen. Petri Cœlestini Confess. semiduplex Po-
tentianæ Virg. Concordant Kalendaria secundum, tertium,
& quartum: sed perperam in secundo dicitur Petri presby-
teri de Morono. In officio sunt nouem lectiones, sumptæ ex
Bulla Canonizationis eius, actæ per Clementem Quintum
anno 1313. Habemus eandem Bullam in altero lectiona-
rio M. S. sed illam edidit Bzouius tom. 14. De sancta Po-
tentiana sunt tres lectiones, & sunt Epistole Pastoris pres-
biteri, cuius textum habemus etiam in C. M. S. In primo
Kalendario die sequenti; sed in Martyrologio hoc ipso
die.

20 13 Eustachij, & sociorum mart. Bernardini Conf.
De Eustachio seu Eustasio concordant Kalendaria, & Mar-
tyrologium nostrum, & lectionarium, sed Martyrologium
Romanum, & alij agunt die 20. Septembris. Nimen Ber-
nardini q. Kalendario additū est. Sed Eustachius habet in
officio tres lectiones excerptas è textu, cuius initium: In
diis Traiani Imperatoris. Habemus in C. M. S. De san-
cto Bernardino in officio nihil; l s est Bernardinus Senensis.

21 12 Politti, Victorij, & Donati mart. Tacent Kalen-
daria

daria, Martyrologium habet, Poliedri; sed Martyrologium Romanum, & alij Polyeucti, Maurolycus Poliori. In officio nibil. Fuerunt hi Martyres apud Cæsaream Cappadocia.

22 II kalend. Casti, & Cassij mart. & Iuliæ mart. De **Casto**, & **Cassio** Kalendarium tertium, & quartum: secundo sunt nomina superaddita. De **Iulia** tacent kalendaria, & officium de illa tamen Martyrologium Romanum, & alij, ex Martyrologium nostrum. Martyrologium Romanum hoc die agit de **Casto**, & Aemilio martyribus Africaniis: non est ergo idem **Cassius** cum nominato à Breuiario nostro. In officio sunt tres lectiones, quæ potius encomium, vel prologum actorum, quam acta continent. Habemus illa in lectionario M.S. afferamus buc omnia.

Breuiarium. Lect. 1. Hodierna die solemnitatem Beatorum martyrum, fratres carissimi, Casti, & Cassij celebrantes, debemus potius imitari quos colimus: Hi sunt namque viri triumphatores, qui terrena cordis desideria respuentes, ad æterna præmia peruenire meruere gaudentes. Sufficiant ergo nobis ad profectum nostræ salutis exempla Sanctorum Casti, & Cassij, qui propter adipiscendum coeleste regnum, omnibus se Dominicis mandatis sponte subdiderunt, & ita cunctis se legibus deuinserunt Redemptoris, ut propter almificam vitam, quam ante uixerant, meruerint ad martyrij gloriæ peruenire. Lect. 2. Non enim tantum in illo tempore perfecerunt præceptum dominicum, quo pertulerunt confessionis suppli- cium; sed optimū illis visum est, secundum Christi Euangeliū viuere, ut Christi passionibus potuerint. Valde quippè est congruum, ut initia bona fuissent, quorum finis est optimus insequutus. **Castus** namque à **Castitate** nomen accepit, verè etiam **Castus**, quia castitatem dilexit, & pudicitiam amauit; **Cassius** verò, qui odoriferum continet nomen, bene coniunctus est castitati: **Casia** enim no-

men est odoriferum; & sicut Casiae radix profixa est medicaminibus corporū, ex qua Casius est vocatus, ita odoriferum nomen cum castitate coniunctum, proficiunt languoribus animarum . Lect. 3. Igitur postquam Beatissimi martyres Castus, & Casius ad honorem (A) Episcopatus sunt nobiliter sublimati, totis viribus in Dei opere perseverantes, sicut luminaria in cœlo, ita fulgebant in mundo, ut etiam dæmonibus imperarent, & omnes ægritudines curarent, & salutem animabus, corporibusq; præberent.

M.S. Lect. 1. Hodierna die &c. usque ibi gaudentes. Lect. 2. Videntes autem Pontifices templorum, vel Idolorum, quod multi populi crederent per eos in Dominum, fecerunt suggestionem Imperatori de sanctis viris **Casto, & Cassio**, continentem hæc verba : Pissimo Imperatori Pontifices Idolorum salutem. Si citius verba, vel nostra potestas non subuenit ciuitatibus Campaniæ, omnes Diis nostri ad nihilum redacti sunt à doctrina impostorum **Casti, e Cassij**, qui sub nomine religionis, Deos nostros derident, & nescimus quam sectam volunt introducere de nomine Iesu, quem Iudæi crucifixerunt. Lect. 3. Tunc Imperator hæc audiens, exurgens de tribunali subsellio, misit quemdam crudelissimum Praesidem Campaniæ ciuitatibus, qui veniens in (B) Aquæuiensem ciuitatem, cœpit querere beatissimos Dei famulos Castum, & Cassum. Lect. 4. Cum autem presentati sunt sanctissimi **Castus, & Casius** ante conspectum crudelissimi Praesidis, intuens eos toruo aspectu Praeses, dixit ad eos : Cuius vos iactatis esse potestatis, ut contra Deos nostros tam perfide peregristis? Per virtutem Deorum, nisi consenseritis, & piissimis Dijs debita exhibeatis, diuersis peenis, & cruciaturibus vos vitam finire faciam. Lect. 5. Ad hæc verba respondentes, dixerunt. Tormenta tua in nomine Domini

mini nostri Iesu Christi non timemus, sed valde ea despiciamus: Deos autem tuos nec colimus, nec adoramus.

Lect. 6. Praeserò iussit eos duci ad templum Apollinis, dicens: si non adorant Deum Apollinem, gladio interficiantur. Ducti sunt autem Beatissimi martyres ad templum Apollinis.

Lect. 7. Venientes autem ad templum, antequam introissent, orauerunt sic: Tu, Domine Deus omnipotens, qui es Triinus, & Vnus; pro cuius amore ducimur ad interficendum, fac, ut hoc templum, ubi ingressi fuerimus, statim cum simulacris, quæ in ipso sunt, minutetur, & ad nihilum redigatur.

Lect. 8. Et postquam de hoc exierimus mortali sæculo, Ecclesia consecratur ad gloriam, & laudem nominis tui, ut omnes, qui huc te deprecatur, ex quacunque necessitate cum oblationibus conueniunt, siue pro infirmitate, siue pro ira Iudicis, siue pro remedij peccatorum, tu exaudies, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis, & regnas Deus per omnia sæcula sæculorum.

Lect. 9. Cum hæc dixissent, vox de cœlo sonuit dicens: Venite fidelissimi dispensatores, percipite Regnum, quod sicutenter optaltis, & omnia, quæ petitis, dabuntur vobis.

Lect. 10. Dum autem introissent Sancti in Templum Apollinis, cecidit Templum cum omnibus simulacris, & oppressit Præsidem, & omnes, qui consenserant neci Sanctorum.

Lect. 11. Sancti verò euasere illæsi, & factus est in illa die magnus, & intollerabilis luctus omnibus cultoribus Iudolorum, ita ut venientes, gladio interficerent Sanatos.

Lect. 12. Venientes autem fideles, tulerunt corpora Sanctorum, & cum

Chonore sepelierunt eos in loco (C) bi nunc prætant beneficia omnibus inuocantibus se, adiuuante Domino nostro Iesu Christo, qui est verus Deus, cum Patre, & Spiritu sancto in sæcula sæculorum Amen.

Intertia lectione Breuiary sunt haec extrema verba. Nam et si vniuersi Sancti

Eti ubique sunt, & in omnibus possunt, specialiter tamen
Castus, & Casius pro nobis interueniunt, qui in nostris
partibus (D) supplicia pro Christo pertulisse probantur. D.

NOTATIONES.

AD honorem Episcopatus . Sanctus Castus, & Ca-
sus Episcopi creduntur, & voluntur à Soranis. Sora
namque in arce super altare, eorum sunt imagines cum mi-
tra, & baculo pastorali : Illuc die 22. Maij procedit cle-
rus, qui à Praefecto arcis cum latitiae signis acceptus, ibi so-
lemnem Mißam facit . Cum aliquando Sora ab inimicis
obsideretur, nocte vix sunt supra montem Sancti , habentes
in manu facem : & in quatuor lateribus montis ingens nu-
merus militum , in crucis formam distributus : qua visione
inimici perterriti, recesserunt, & Cales obuiam ciuitatem,
inuadentes, depopulati fuerunt.

Aquæuiensem . Ciuitatem . Sed quænam est ciuitas B
Aquæuiens ? meo iudicio locus , qui nunc dicitur in nostro
Regno Acquauiua. At huius nuncupationis non unus est lo-
cus in Regno Neapolitano . Aquautua locus est à ciuitate
Barense terè 15. distans milliaribus . Aquauia locus est
circa Venafrum, propè Fornellum ; Item extra Regnum ,
circa Truentum flumen in Piceno. Acquauiua Castellum :
ubi ergo passi sunt Sanctissimi martyres ? profectò in Aqua
viua circa Venafrum : illa enim ad Campaniam pertinet:
huius Aquæuiensis ciuitatis creditur Episcopus Benignus,
qui subscriptus Synodo Romane sub Symmacho Ortellius in
Thesauro.

Eos in loco. Aetæ, quæ citat Capacius, habent anno 966. C
Pandulpho Longobardorum Principe Ioanne III. Capuam
adueniente, Landone Caietano Duce, Caietam (qui nempè
erant Sinuæ) delatos, & in altari à Pontifice conditos.

*Is certè fuit Ioannes Papa X I I I. & annus à Bar. 967.
nostra computatione 969.*

D Supplicia. Eadem acta citata per Capacium, habent
Ss. in Aquauensi ciuitate in ignem missos, inde sinuosa
lapides plumbum, & varia tormenta sustinuisse.

23 10 Kalen. Desiderij Epis. opi, & mart. kalendarium
tertium Martyrologium Romanum, Martyrologium no-
strum. Fuit Episcopus Lingonensis. In officio nihil.

24 9 Kalend. Donatiani, & Rogatiani fratrum mart.
Nomen additum kalendario tertio. De his Martyrologium
Romanum & alijs, & Martyrologium nostrum.

25 8 Kalend. Vibani Papæ, & mart. Dionisij Episcopi,
& Confess. De Urbano tantum kalendaria secundum, ter-
tium, & quartum, Martyrologia. In officio tres lectiones
sumptæ ex textu, cuius initium: Sandorum martyrum ge-
sta, vel passiones idcirco &c. Et habemus in C.M.S. De S.
Dionisio, qui fuit Episcopus Mediolanensis; Martyrologium
Romanum, & alijs, & Martyrologium nostrum.

26 7 Kalend. Eleutherij Episcopi, & mart. Kalendarium
quartum die superiori. Martyrologium nostrum, item Vluard.
die superiori, de Eleutherio Papa; sed de Papa hoc die 26.
Martyrologium Romanum: & alijs. Eleutherius habet in of-
ficio tres lectiones, unde cognoscitur esse ille de quo Marty-
rologium Romanum, & alijs, & Natal. lib. 4 c. 41. agunt die
18. Aprilis. Quod babetur in lectionibus, Eleutherium par-
vulum à matre traditū euidā Episcopo ad sacras literas edo-
cendum, atque ab eodem Episcopo Episcopum ordinatum; ha-
bent alijs traditum esse Anacleto Papa, & ab eo consecra-
tum Episcopum, venissim primum Ecas in Apuliam, deinde
Messianam, & postremo in Illyrium.

27 6 kalend. Iulij Mart. Restitutæ Virg. De Iulio tacent
Kalendaria, & officium. Fuit miles emeritæ militiae apud
Missam passus. Martyrologium nostrum. De Restituta. ka-
lenda-

lendarium secundum, tertium, & quartum, & Martyrologium. In officio sunt tres lectiones velut epitome longi textus, qui manuscriptus in Ecclesia Sorana conseruatur, & opera Patris Russni è Caturano Cappuccini, Euangelici predicatoris, exscriptum accepimus, & incipit, Romanæ Republicæ &c.

28 5 kalend. Ioannis Papæ, & mart. Kalendarium tertium, & Martyrologium nostrum: sed Martyrologium Romanum, & alijs agunt die superiori. In officio sunt tres lectiones, acceptæ ex Anastasio: Quod verò legitur, sedisse annos duos, menses viginti, dies sexdecim legendum est, annos duos, menses octo, vel nouem, & dies 22. vel 14.

29 4 Kalend. Maximi Episcopi, & Confess. Sisinnij, & Alexandri mart. Tacent Kalendaria, sed de sancto Maximo, qui fuit Veronensis Episcopus, hoc die Martyrologium Romanum, & alijs. In nostro Martyrologio habetur; Treueris Sancti Maximi Episcopi; sed hic Maximinus debebat appellari, ut à Martyrologio Romano, & ab alijs. De Sisinnio, & Alexandro agitur hac die communiter, illis tamen Martyrius additur socius.

30 3 Kalend. Felicis Papæ, & mart. Kalendario tertio, nomen super additum. In officio nihil. De eo Martyrologium Romanum & alijs, & Martyrologium nostrum.

31 2 Kalend. Petronillæ Virg. kalendaria secundum, tertium, & quartum, Martyrologia, & in officio tres lectiones, acceptæ ex actis sanctissimi Nerei, & Archilei.

I V N I V S.

1 Kalen. Iun. Pamphili Episcopi, & mart. De eo in Kalendarijs, & in officio nihil: sed Martyrologium Romanum, & alijs bac die agunt de Pamphilo presbytero, & mart. Cesa sareæ in Palestina. Ita Martyrologium nostrum.

Tet 24 Non.

2 4 Non. Erasmi, Marcellini, & Petri mart. De his in kalendarijs, sed in kalendario secundo die superiori. Concordat Martyrologium Romanum, & alijs, Martyrologium nostrum. In officio sunt tres lectiones; prima de sancto Hernando, sumpta ex textu cuius initium Triumphalis Victoriae, secunda, & tertia de Ss. Marcellino, & Petro ex actis, quae habemus in M.S. & referuntur à Surio. Nos in C.M.S. habemus acta integra sancti Erasmi.

3 3 Non. Pergentini, & Laurentini featurum mart. De his in kalendarijs, & in officio nihil, sed agit Martyrologium Romanum, & alijs, Martyrologium nostrum. Fuerunt martyres apud Aretium Tusciae.

4 2 Nou. Quirini Episcopi, & mart. De hoc in Kalendarijs, & in officio nihil; sed Martyrologium Romanum, & alijs agunt hodie de Quirino mart. apud Illyricum; Ita Martyrologium nostrum.

5 Non. Bonifacij Episcopi, & mart. Huius nomen in Kalendario tertio, & quarto. In officio nihil: sed Martyrologium Romanum, & alijs hodie agunt de Bonifacio Episcopo Mungontino, & martyre; ita Martyrologium nostrum.

6 8 Id. Dedicatio Maioris Ecclesiae Capuanæ duplex, & solemne maius. Ecclesia Capuana quæ nunc extat, dedicata fuit sub titulo sanctiss. Dei Genitricis Mariae, Sanctorumque martyrum Stephani, & Agathæ; id quod appareat ex Decreto Synodi Provincialis pro Ecclesia Caiaciensi, latto sub Pandulpho Archiepiscopo; cuius Decreti verba supra in secunda parte retulimus: sed à quoniam edificata, & consecrata fuit Ecclesia Capuana diximus in Catalogo Episcoporum. Tandem scito priuilegium immunitatis Nundinarum, quæ habentur mense Iunio, & vulgo dicuntur Mercato di santo Antonio, fuisse concessum à Rege Carolo II. in honorem dedicationis Ecclesiae Capuanae; ex quo appetet celeberrimam, & frequetissimam fuisse Dedicacionis solennitate.

Eo-

Eodem die 8. Id.Vincentij,& Benigni. De his in Kalendario tertio, & quarto die sequenti: sed hodie Martyrolostrum, & Natal.lib. 5.cap. 93. Gales. etiam, & Maurolycus. In officio tres lectiones, & concordat lectionario M.S. dicunt in summa Capitolinum Praetorem Tusciae in ciuitatem Perusinam deuenisse, & quemdam Mamortium Comitem crudelissimum destinasse, qui è vicinis ciuitatibus Episcopos congregaret, inter quos erat sanctus Vincentius Episcopus Ciuitatis Meuaniae cum Fratre suo Benigno Diacono.

7 7 Idus.Pauli Constantinopolitani Episcopi. In Kalendarijs, & in officio nihil, sed de eo Martyrologium Romanum, & alij, Martyrologium nostrum.

8 6 Idus.Heraclij Episcopi, & confess. In Kalendarijs, & in officio nihil, sed de Heraclio Episcopo apud Senonas Martyrologium Romanum, & alij.

9 5 Idus,Primi,& Feliciani mart. De his Martyrologiis Romanum, & alij: nostra Kalendaria habent nomen, sed quartum die superiori. In officio tres lectiones excerptæ è textu, cuius initium: Temporibus Diocletiani, & Maximiani Imperatorum sœua est &c. Habemus in C. M.S. leguntur in Surio.

10 4 Idus.Getuli,& sociorum eius. In kalendarijs, & in officio nihil: de ipsis in Martyrologio Romano, & alijs. Martyrologium nostrum.

11 3 Idus. Barnabæ Apostoli duplex de 72. Honofrij confess. De sancto Barnaba Apostolo Kalendaria, & Martyrologia. In officio nouem lectiones ex textu qui nomine Ioannis,cognomento Marci, scriptus inuenitur. Habemus illum integrum in C.M.S.est autem ille quem Baronius anno 51. falsitatis arguit, & ab aliquo nebulone confictum censet. De sancto Honofrio eremita agit Kalendarium quartum, & Martyrologium; Kalendario tertio nomen est

additum. Consentit Galesinus, & Maurolycus, sed Martyrologium Romanum agit de eo die sequenti. In officio tres lectiones ex vita Patrum.

12 2 Id. Basiliidis, & sociorum eius. De his in Kalendarijs nomen: in officio nihil. Agit Martyrologium Romanum & alij, Martyrologium nostrum.

13 Idibus Octaua Dedicationis Antonij Paduani Confessoris. Feliculæ V. & M. De sancta Felicula in kalendarijs, & in officio nihil. Notatur in Martyrologio nomen sancti Antonij; Kalendarijs secundo, tertio, & quarto additum est. In officio sunt tres lectiones ex vita.

14 18. Kalen. Iulij. Rufi, & Valerij mart. Tacent kalendaria, & officium: loquuntur Martyrologium Romanum, & Martyrologium nostrum, & alij: verum pro Rupo legunt Rufinum.

15 17 Viti, & Modesti, & Crescentiæ mart. De his Kalendaria nostra, & Martyrologia: est tamen aliqua diuersitas, quia Gales. Maurolycus, & Natalis habent hos passos esse in Sicilia, iuxta Silenuntem flumen occubuisse tradunt. In Breuiario sunt tres lectiones sibi pugnantes: habet enim prima Vitum passum in Sicilia, sed tertia propè Silarim exhalasse spiritum. Frequentissimus apud Capuanos extitit sancti Viti cultus: est Ecclesia Parochialis in Hercule: extitit olim in territorio Cancielli, & in Cellarulo, & in Palmentata, & in monte sancti Nicolai à tergo supra flumen. Horum sanctorum acta recitat Surius, sed alia longè diuersi styli habemus in nostro C.M.S.

16 16 Diogenis, & Saturnini mart. Tacent kalendaria, & officium. In Martyrol. Rom. 6. Aprilis agitur de Diogene, & Timotheo: in alijs diuersis diebus agitur de diuersis Saturninis cum diuersis socijs: nullibi tamen de Saturnino cum Diogene, hoc ipso die Iunij nomen sancti Dioginis ab absq; socio legi tantum in quodam Kal. impresso, sed lacero.

17 15 Nicandri,& Marciani mart. De his Kalendaria,
& Martyrologia. In officio tres lectiones sumptae ex integro
textu quem habemus in nostro C. In Thesauro Capuano af-
seruatur brachium S. Nicandri.

18 14 Marci,& Marcelliani mart. De his Kalendaria,
& Martyrologia . In officio tres lectiones ex textu, cuius
initium, Temporibus Diocletiani &c. Habemus M. C. &
legitur in Surio die 22. Ianuarij inter acta S. Sebastiani.

19 13 Gerualij,& Pro:asij,& mart. De his Kalendaria,
& Martyrologia. In officio tres lectiones, & sunt breue com-
pendium actorum, quæ referuntur à Surio: in illis igitur cor-
rigendum est ex censura Baronij quod dicitur SS. passos
eſſe sub Nerone: potius enim paſſi ſunt sub Marco Aurelio
Antonino, & Lutio Vero.

20 12 kalen. Siluerij Papæ,& mar. Huius Kalendario no-
stro tertio, & quarto additum nomē. De ipso Martyrologiū
Romanum,& alijs, Martyrologium nostrum . In officio sunt
tres lectiones sumptae ex Anastasio , quæ leguntur in Baro-
nio anno 538.

21 11 Kal. Eusebij Episcopi,& conf. In Kalendarijs,&
officio nihil. Duo reperiuntur Eusebij ; alter Episcopus Cesa-
reæ, alter Episcopus Samosatæ. De primo agunt Vſuardus, &
Molanus, & Natalis lib. 5. cap. 134. & Maurolycus . Sed
Baronius credit in Martyrologio Romano agi hoc die de
secundo: Ferrarius in Topographia (nisi sit error in Codice)
primum locat hoc ipso die, alterum die 12. eiusdem mensis:
Bar. an. 340. & in Notatione ad Martyrologium afferit,
Eusebium Episcopum Cæsareæ fuisse Arianum, & mortuum
in illa heresi ; atque ideo perperam inter Sanctos annume-
rari: retinendum verò Eusebium Samosatæ , qui ab Ariana
muliere, tegula desuper immissa, fuit occisus.

22 10 Kal. Paulini Nolani Episc. & conf. De hoc Kalenda-
ria, & Martyrol. in officio tres lectiones, sumptae ex Vranio
eisdem

eisdem habemus in lectionario M. S. in quo insuper sunt expressa nomina Symmachi, & Benedicti Episcoporum, qui morientem illum visitarunt.

23 9 kalend. Ioannis presbyteri, Febroniæ Virginis, Vigilia. De sancto Ioanne tacent kalendaria, & officium agit autem Martyrologium Romanum, & Martyrologium nostrum, & alij. Fuit presbyter, martyr sub Iuliano Apostata. De sancta Febronia Virg. mart. & alij die 24. ut Kalendarium secundum, alij die 25. ut Kalendarium primum, Martyrologium Romanum, & ferè omnes. Sed bac die 23. agit Kalendarium tertium, & lectionarium M. S. In officio sunt tres lectiones sumptæ ex actis scriptis à Thomae Abbatissâ: habemus illa in C. M. S. sed primæ paginae perierunt. Ipse deuotionem tantæ martyris sanctimonialis, in monasterio S. Ioannis renouandum curauit.

24 8 Kalend. Nativitas sancti Ioannis Baptiste duplex, & solemn. De sancto Ioanne Kalendaria, Martyrologia, & totus Orbis. Quanta fuerit in sanctum Ioannem deuotio Capuanorum, ex numero Ecclesiarum videre licet; intra Ciuitatem est nobile monasterium sancti Ioannis monialium ab Aligerno Abate Cassinensi constructum anno 967. Est Ecclesia sancti Ioannis, Militum Ierosolimytorum cum insigni, & diuine Prioratu. Est Parochialis sancti Ioannis ad Curtim; sic dicta quia erat Cappella Principum, & proinde propè Curtim, id est palatum Principis. Est altera Parochialis sancti Ioannis nobilium, antiquitus de Arepaldo dæla. Extra Ciuitatem extat Parochialis Grazzanish. Extitit in territorio Castelli ad mare, & circa Cancicellum altera sancti Ioannis de Turre anno 1173.

25 7 kai. Gallicani mat. Tacent Kalendaria & officium; de eo tamen viro Consulari, passo Alexandria sub Iuliano Apostata, Martyrologium Romanum, & alij, Martyrologium nostrum.

26 6 Kalend. Ioannis, & Pauli mart. *Kalendaria, & Martyrologia. In officio duæ lectiones ex actis, que leguntur in Surio, ibi num 6 & 7.*

27 5 Kalend. Crescentij discipuli Beati Pauli Apost. *In Kalendarijs, & in officio nihil. De eo Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum; & alij in Galitia, alijs in Gallia natalem eius ponunt. Baronius in annotatione differentiam conciliat.*

28 4 Kalend. Leonis Papæ, & Doctoris, Vigilia. *De sancto Leone II. Papa Kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones ex Anastasio. Referuntur a Baronio anno 682.*

29 3 Kalend. Petri, & Pauli Apostolorum dup. & sollempne *Kalendaria, & Martyrologia. In officio lectiones, quarum initium: In vniuerso O:be &c. Ex quo textu sunt acceptæ, mibi non constat: quin ex Apocrypho minimè dubito. Tum quia nimis abiecit loqui de sancto Petro inducuntur illi noui Christiani: imò & ipse sanctus Petrus, qui in Concilio Ierosolymytano Iudeos Christianos tumultuantes Apostolica auctoritate compeluit, hic inducitur apud Iudeos Christianos nullius ferè auctoritatis: inducitur enim Iudeos eadem ex causa, qua Ierosolymis tumultuantes, compescere non potuisse. Et illa verba (ET NOS VI DEAMVS: & in conspectu nostro conuincam) in ore sancti Pauli nonnè audacter, & citra modestiam dictas fuissent? Tum præterea, quia hic inducitur sanctus Paulus protestans se docere circuncisionem, & hoc omnino falso est: nam sanctus Paulus aduersus eos, qui cum Euangeliō legem quoque obseruandam afferabant; adeo obniti visus est, ut nec ad horam (quod sit) legali subiectione sibi cedendum esse putauerit ad Gal. 2. et si quando Timotheum filium Iudeæ fidelis, patre gentili circuncidit, dignum est (inquit Chrysostomus) ut obstupescamus Pauli sapientiam,*

qui

qui tantopere pugnauit propter circumcisionem, qui omnia mouerat, & non prius destitit, quam correxisset confirmatum dogma; circuncidit discipulum. Age nunc si Paulus legalibus obstitit, & non nisi ex magno concilio Timotheum circuncidit, qui alias Titum circuncidere noluit, quis affirmabit Paulum docuisse circumcisionem? Sunt ergo nullius auctoritatis quae in lectionibus his habentur. Frequentissima semper fuerunt Ecclesiae sancti Petri. In Civitate nobilis Ecclesia Conuentualium sancti Francisci, olim Parochialis, dicta sancti Petri à Monterone, est ibi sepulchrum celeberrimi sacerdotis Ochami. Item Parochialis sancti Petri ad Pontem, ad quam fit litania 2. die Rogationum, & Ecclesiola sancti Petrilli. In Diocesi Parochialis in villa Portici, in Murrone, & antiquissima sancti Petri ad corpus. Supersunt nomina Ecclesiarum sancti Petri Apostea, quae sunt Capituli sancti Petri ad Pisciariello in monte sancti Angeli, & sunt Abbatia sancti Vincentij: Item sancti Petri in Sarzano in Canciello, in Cimbrisco, in Sclavis in provincia quoque Ecclesiae subiectae Archiepiscopo in territorijs Calatiæ alli bagnatori: Caserte alli goffoli, Calui de Goleano, ex Bulla Alexandri III. 1173.

30 2 Kalend. Iulij. Commemoratio sancti Pauli dupl. Notatur in kalendario secundo, tertio, & quarto, in Martyrologio Romano, Martyrologio nostro, & alijs. In officio lectiones ex textu, qui dicitur scriptus à sancto Lino, & incipit. Cum venisset Romanum Lucas à Galatia, &c. Legimus illum integrum in historia Christiana Laurentij della Barre. Planè sanctum Linum scripsisse libros de Passione sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, constat sancti Ambrosij testimonio: At num qui hac etate repersuntur sint quos Beatus Linus scripsit, qui sue sanctus Ambrosius citat; maximè dubitatur. Ibi enim nonnulla leguntur Apostolicæ doctrinæ non conuenientia. Ego in hanc veni sententiam,

nè respuantur omnino, sed à paucis, quæ perperam irreple-
runt, expurgentur: expurgari enim facile posunt. Præcipuum,
quod in illis doctrinæ Catholice repugnans videtur, est,
quod habetur feminas, Apostolica prædicatione doctas,
proprijs viris debitum coniugale negasse, id quippe dogma
reæoleat Manicheorum. Sed profecto illa acta non habent
simpliciter à feminis negatum esse debitum viris: at hoc mo-
do, ita ut plerique etiam Romanorum Matronæ à commix-
tione virilis thoracis seruante munda corda simul, & corpora,
Q V A N T U M E X I P S I S E R A T, deligerent.
Nota quoque verba illa, Quantum ex ipsis erat; & intellige
Matronas seruasse castitatem, quantum ex ipsis erat, id est
quantum erat ex parte earum; scilicet reddendo tantum,
& non petendo, & hoc doctrinæ Catholice non repugnat.
Dum vero illa acta nominant uxorem Albini à thoro re-
cessisse, emendandus est textus; & pro uxore Pellec, scilicet
contubina reponendum: nam sanctus Petrus contra coniu-
gia illegitima, & contra ius naturæ facta prædicabat; ita
quidem in quibusdam actis dicitur uxor Neronis illius re-
spuisse concubitum, & tamen illa non uxor, sed Pellec à
sancto Chrysostomo nominatur: quare in acta à sancto Lino
scripta vel nomen uxoris falso inuectum, vel in illis dici-
tur uxor, quæ putabatur uxor, & tanquam uxor habeban-
tur. Et pluri mulieres super inductas, & illegitimas consu-
ges nonnunquam appellatas esse uxores, colliguntur ex Gel-
lio lib. 15. cap. 7. Duas uxores? hoc hercle plus negotij est
(inquit Coceo) sed Aediles videant: & tandem si in actis
illis nobiles viri queruntur à sancto Petro diuidi coniugia,
id ab illis hyperbolice, & per amplificationem dictum intel-
ligimus, quando re vera illegitima tantum coniugia SS.
Apostoli diuidebant.

Caterum sub invocatione sancti Pauli est cappella Pa-
ratij Archiepiscopalis. Patet ex instrumentis, & ex sancti

Pauli imaginibus, quæ in ea cernuntur. Olim fuit Ecclesia Parochialis propè flumen non longè ab Ecclesia Trinitatis 1227. Item altera circa Arnonem, & Diœcesi Caluenis Ecclesia sancti Pauli de Formello 1173.

IV. L. IV. S.

1 kalend. Iulij. Octaua sancti Ioannis Baptistæ, Quintiani mart. De octaua sancti Ioannis, kalendaria, & Martyrologia. De sancto Quintiano in Kalendarijs, & in officio nihil. De eo Maurolycus meminit, absque tamen loci commemoratione. In officio Octauæ habetur etiam una lectio de SS. Apostolis Petro, & Paulo, sumpta ex aliquo apocripho: corrigenda est igitur ut supra de libro sancti Lini censuimus.

2 6 Non. Visitatio Mariæ Virginis ad Helisabeth dupl. & solemn. Processi, & Martiniani. De Visitatione MartYROLOGIUM Romanum, Kalendario tertio, & quarto nomen superadditum. In officio sunt lectiones complectentes institutionem factam ab Urbano V I. & per Octauam legitur Bulla Urbani, distincta per lectiones in singulos dies. Est illa Bulla, quam refert Bzouius anno 1390. De SS. Processo, & Martiniano MartYROLOGIUM Romanum, & alij MartYROLOGIUM nostrum, nostra quoque Kalendaria. In officio tres lectiones, & easdem legimus in lectionario M. S. Initium earum est: Temporibus quo Symon Magus, &c. mihi videtur esse textus, qui expolitus est in Surio.

3 5 Non. Gregorij Episcopi, & mart. In Kalendarijs, & in officio nihil. Natal. lib. 6. cap. 45. & Maurolycus hoc die agunt de sancto Gregorio Episcopo Neocesareæ Ponti, idest de Gregorio Thaumaturgo, de quo MARTYROLOGIUM Romanum agit die 17. Nouemb. quare in Kalendario nostro loco, & martyris reponendum est & confessoris.

4 4 Non. Innocentij, & Sebastianæ cum alijs 30. Lauriani mart. In Kalendarijs, & in officio nihil. De his Martyrologium Romanum, & alijs sed Martyrologium nostrum, & Nasalib. 6. cap 49. & Maurolycus concordant huic Kalendario, & appellant Laurianum mart. sed Martyrologium Romanum, agit de Lauriano Episcopo Hispalensi, & mart.

5 3 Non. Domitij mart. In Kalendario tertio nomen superadditum 5. Non. De Domitio martyre apud Syrtam, agit hodie Martyrologium Romanum, & alijs, Martyrologium nostrum.

6 2 Non. Octaua Apostolorum, & Tranquillini mart. De octaua kalendaria, & Martyrologia. In officio lectiones sumptæ ex Aegyssipo de Excidio Ierosolymitanô lib. 3. cap. 2. De sancto Tranquillino in Kalendarijs, & in officio nihil. De eo Martyrologium Romanum, & alijs, & Martyrologium nostrum.

7 Non. Nicostrati, & sociorum eius mart. Kalendaris tertio nomen additum: de his Martyrologium Romanum, & alijs; nostrum quoque Martyrologium habet Nicostratum Primi scrinium, Claudio Commentariensem, Caflorium, Victorinum, & Symphorianum.

8 8 Idus. Procopij mart. Aniani mart. De sancto Procopio kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones, & concordant lectionario M.S. Initium est: Beatus igitur Procopius. Exitit in Campocipro Parochialis Ecclesia sancti Procopij; De Aniano nihil. In Martyrologio Romano, agitur de quodam Aniano mart. die 17. Nouembris.

9 7 Idus. Octaua Visitationis, Eustrem, & Cy illi mart. De Octaua Visitationis Maurolycus, & festum ab Urbano institutum fuit cum Octaua, de qua in Breuiario monastico usque ad nostra tempora extitit officium. De sancto Eustrem hodie meminit nostrum Martyrologium, & Kalendarium primum. De sancto Cyrillo nihil: sed Martyrologium

Rom. inum, & alijs agunt de Cyrillo martyre in Cresa. At Maurolycus appellat martyrem Rome, & agit de altero Cyrillo mart. Eliopoli iuxta Libanum montem, qui erat Diaconus, & propter Idola cōminuta, à Paganis intersectus est. In Martyrol. nostro notatur Cyrilus Episcopus, & martyr.

10. 6 Id. Felicitatis, & filiorum eius, Rufinæ, & Secundæ V. & M. kalendarium primum de Felicitate, & filijs, Kalendarium secundum de Rufina, & Secunda, kalendarium tertium de Rufina, & Secunda die sequenti. Huic kalendario concordat Kalendarium quartum, Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum, & alijs. De S. Felicitate in officio tres lectiones, quarum initium: Temporibus Antonini Imperatoris: eadem habet lectionarium M. S. non discrepant à relatis à Surio. De S. Rufina. In officio tres lectiones, quas in eodem lectionario M. S. legimus, & sunt in Surio perpolito stylo.

11. 5 Ianuarij, & Pelagiæ mart. In Kalendarijs, & in officio nihil de Ianuario. De Pelagia tantum in Kalendario primo. De his Martyrologium Romanum, & alijs, Martyrologium nostrum. Passi sunt in Armenia.

12. 4 Id. Naboris, & Felicis mart. Concordant Kalendaria, & Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum, & alijs. In officio tres lectiones: Regnante impio Maximiano &c. ex eodem textu habentur in lectionario M. S.

13. 3 Idus. Serapionis mart. & Anacleti Papæ, & mart. Kalendario tertio additum nomen Serapionis. De eo Martyrologium Romanum, & alijs; sed Galeinus addit. socios Agathonem, & Arsenium. Maurolyc. addit. Meleum, Troponium, Martialem, Alexandrum, & socios. Passi sunt Alexandriae. De Anacleti Papa, & marte. hoc die Martyrol. Roman. & alijs; sed Martyrologium nostrum, agit die die superiori. In officio nihil.

14. 11 Idus. Eraclij Episcopi, & Confessi. In Kalenda-

rijs, & officio nihil. Maurolycus hac ipsa die commemorat Heraclium Episcopum Alexandriae: sed Martyrologium Romanum, Galesinus, & Martyrologium nostrum appellant Heracliam Episcopum illius Vrbis.

15 Idus Quiricis, & Iulie matris eius. Concordant Kalendaria, Maurolycus, & Galesinus, Martyrologium nostrum, sed Martyrologium Romanum agit de his sequenti, dicitur etiam Cyrus. Verum in Kalendario tertio, & quarto ponitur Cyrus cum Zenone, distinctus à Quiricio. In officio sunt tres lectiones, quae videntur esse desumptæ ex sinceris actis. In lectionario M.S. ponuntur breuissima lectiones, quarum initium est: Domino Fratri, & Coepiscopo Zoticu, Theodozios, annuente Deo, Præsul, in Domino salutem; Quia bono semini, &c.

16 17 kalend. Vitaliani Capuani Episcopi, & Confess. dupl. De Vitaliano, in 1. parte. in Diœcese Caluense extitit Ecclesia S. Vitaliani, in Casertana quoq; necnon in Caia-
censi, una in loco Baluxiano, & altera in campora longa.

17 16 kalen. Alexij Confess. De eo kalendarium secun-
dum, & tertium, consonat Martyrologium Romanum, Mar-
tyrologium nostrum, & alij. In Kalendario primo notatur
die superiori. In officio sunt tres lectiones, & eundem textum
habemus in lectionario M.S. Consonat Metaphrasti, apud
Surium, et si stylus longè diuersus.

18 15 kalen. Simphorosæ cum 7. filijs suis. Consonat
Kalendarium secundum, tertium, & quartum, & Marty-
rologium Romanum, Martyrologium nostrum, & alij: sea in
noltro agitur de his die 27. lunij. In officio tres lectiones ex
textu, s. EVSEBIUS historiographus, quem habemus in
lectionario M.S. est idem qui legitur in Surio.

19 14 Kalen. A. senij Abbatis. Tacent Kalendaria, &
officium. Fuit Abbas in Aegypto, de quo Martyrologium
Romanum, & alij, & Martyrologium nostrum.

20 13 Kalend. Margaritæ V. & M. De ea Kalenda-
rium tertium, & quartum, & consonat Martyrologium Ro-
manum, & alijs: sed in Kalendario primo, & secundo, & in
Martyrologio nostro, agitur de ea die 13. huius eiusdem
mensis. In officio sunt tres lectiones, & concordat Natal. lib.
6. cap. 120.

21 12 Kalend. Praxedis Virg. De bac kalendarium se-
cundum, tertium, & quartum Martyrologium Romanum,
& Martyrologium nostrum, & alijs. In officio tres lectiones
ex textu. Virgo venerabilis &c. Habemus etiam in lectio-
nario M. S. Concordat Natalis lib. 6. cap. 121. et si stylus
est longè diuersus.

22 11 Kalend. Mariæ Magdalenæ dupl. Concordant
kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones ex ser-
mone. In Civitate est Ecclesia S. Mariæ Magdalena, in
qua resident Patres Eremitani S. Augustini.

23 10 Kalend. Apollinaris Episcopi, & mart. kalenda-
ria, & Martyrologia. In officio sunt tres lectiones ex actis,
qua ex antiquis M M. SS. eruta, edidit Frater Laurentius
della Barre in historia Christiana, necnon & Surius. Quo-
rum initium est: In diebus Claudi Cæsaris, &c. Habuit
olim S. Apollinaris Ecclesiam in suburbio propè pontem,
& alteram in territorio Cancicelli.

24 9 Kalen. Christinæ V. & M. Kalendaria, & Marty-
rologia. In officio tres lectiones ex textu, qui est in Natal.
lib. 6. cap. 130. Fuit olim Ecclesia sancte Christinæ cum suo
 pago in Via sancti Angeli ad formam: tandem diruta, træ-
lata est Cappella in Cathedralem, & est Cappella Cano-
nicorum.

25 8 Iacobi Apostoli dupl. & Christophori mar. De san-
cto Iacobo. Kalendaria, & Martyrologia. In officio sunt no-
uem lectiones, que omnes (excepta prima, in eo, quod ha-
bet sanctum Iacobum accessisse ad Hispanias) sunt totidem

verbis in texeu Abdie, quem legi in supra citata historia Christiana. Ceterum de accessu sancti Iacobi ad Hispanias edidit satis luculentam disputationem Pater D. Antonius Caracciolus Cler. Regularis.

De sancto Christophoro Kalendaria primum, secundum, & quartum, & consonant Martyrologia. In kalendario autem tertio agitur die sequenti. In officio sunt tres lectio-nes, quæ leguntur etiam in lectionario M. S. Prima, & se-cunda lectio complebitur ea, quæ gestasunt antequam San-ctus veniret in Lyciam, unde Surius exorditur. In mona-sterio sancti Ioannis afferuatur sancti Christophori dens-molaris.

26 7 Kalend. Annæ Matris Virginis Mariæ, & Veneræ Virg. De sancta Anna nihil in Kalendarijs, nec in officio. De ea Martyrologium Romanum, & alijs: nomen sanctæ Veneræ Kalendario tertio, & quarto additum est. Profecto in Ciuitate Alexio, vulgo Lecci, ex Ciuitatibus Regni Pri-marijs, colitur sancta Venera hoc ipso die 26. & Hieracij in Calabria colitur altera Venera die 28. buius eiusdem mensis. Igitur Venera nostra est illa quæ Aletij colitur. Ha-bemus Ecclesiam sanctæ Veneræ propè Laneum in partibus Marcianisi. Est Ecclesia Capituli Capuani, de qua mentio est in Bulla Alexandri III. Passim buijs sanctæ virginis, & martyris cernuntur imagines. Cernitur una intra Epi-scopium, in Cappella dominorum de Thomajis: Cernitur al-tera in pago sancti Prisci in priuatis domibus gentis mee de Monacho, olim domibus mei proavi. Tertia cernitur in Casa noua propè Ecclesiam. Cernuntur imagines cum pal-ma tribus coronis inserta. De hac Venera satis accurate scripsit Pater Beatillus sacerdos ex Societate Iesu, afferitq; Veneram esse, quam alijs Venerandam appellare, & eius cultum à Gallis in nostrum Regnum introductum esse. Lu-bet buc afferre narrationem Petri Natalis lib. 10. cap. 61. & ali-

& aliquas addere notationes exceptas ex his, quæ Pater
Beatillus scripsit in vita Sanctæ Hyrenæ.

- A** Veneranda (A) Virgo apud Galliam passa est sub Al-
B clepio Præside. Hæc fuit filia Agathonis, & (B) Politæ eius
exortis Christianorum, de partibus Galliarum. Qui 35.
annis in coniugio sine prole manserunt. Oratione tandem
ad Deum fusa, filiam obtinuerunt, quam pater Veneran-
dam vocavit, eamq; sacris literis erudiri fecit, & ieiunijs
assuefecit: Puella verò in sanctitate vitæ proficiens, anno-
rum 30. cœpit verbum Domini prædicare, ut per annos
nouem iugiter Christianos in fide Dominica confortaret.
C Anno autem ætatis suæ quadragesimo (C) Romam venit,
D ipsum annunciatæ cœpit tempore Imperatoris (D) Anto-
nini. Præfectus autem Antonius audiens complures pro-
pter eius exhortationem conuersos, ipsius allæctus pul-
chritudine, ut occasionem eam cognoscendi captaret, cœ-
E pit puellam ad Deorum sacrificia inuitare, quam sacrifi-
care contemnentem; iussit eam in terram (E) extendi, &
palmas, ac pedes lignis affigi, atque neruis crudis ventrem
eius cædi; lapidem quoque magnum, vix à quatuor viris
delatum, eius ventri superponi. Orante verò sancta, lapis
diuina virtute longùs abiicitur, & clavi de ipsius manis
& pedibus ab Angelo etielluntur: quo viso miracu-
F lo, multi gentilium conuertuntur: Et dum baptismum ex-
peterent, nube cœlesti obumbrantur; ac voce de celo lap-
sa, imbre superno perfusi (F) baptizantur: Quos omnes
Præfectus in Christi confessione iussit decollari: sanctam
autem Virginem in lebetem æneum, aqua, oleo, pice, ac
sulphure bullientibus plenum, immitti: & diebus septem
de subter ignem iugiter ministrari: quibus elapsis, Virgo,
diuina gratia, permanxit illæsa: quo d. dum Præfectus ad
G videndum accederet, aqua ebulliens eum (G) excœpit;
illa verò lutum ex sputo fecit, & oculos eius iniuit: eique
visum

visum restituit, & ad Christum copuerit. Inde accedens ad aliam ciuitatem, Christum annunciat: ibique à quodam alio (H) Imperatore, nomine Themio, comprehenditur, & ingenti draconi, qui omnes deuorabat, exponitur: quæ signo Crucis edito, draconem discerpit: dæmone per aera horribiliter perstrepente. Sicque Rex ille cum omni populo ad Christum conuersus est. Deinde veniens ad tertiam ciuitatem, à Præfesto (I) Asclepio detinerur, à quo in lebetem æneum, pice, & oleo liquentibus plenum, minitut: sed oratione facta, inde illæsa educitur, fracto quoque mox lebete per frusta, plures de astantibus paganis læthaliter cōburuntur. Hoc videns Asclepius, Venerandam decollari præcepit, quæ ad passionem ducta, dum pro cunctis se inuocantibus exoratet, audiuit vocem de cœlo, se fuisse in omnibus exauditam. Sicque conuersis ad Christum 990. (K) viris, capite cæsa est, cuius corpus Christianus quidam, nomine Antimus, rapuit: & ipsum venerabiliter sepeluit 18. Kalen. Decembri.

NOTATI O N E S.

Veneranda. Nata est Virgo in Parasceue, id est die A Veneris sancti; ideoque appellata est in Baptismo Par-
asceue, & Venus, & Venera. Quia verò nomen hoc Venus, seù Venera fuerat solum false Deæ, ideo multi respuentes il-
lud, appellauerunt puellam Venerandam: Parasceue apud
Gracos, Venus apud Maurolycum, Veneranda in Marty-
rologio Romano 14. Nouembris. Venera communiter in no-
stris partibus.

Politæ. Nomen Politæ idem est, quod Hippolytæ. Fre B
quentissimus est hic usus detrahendi primam à nominibus
proprijs syllabam; sic pro Laurentio dicimus Lentium, pro
Euphemia Phomia, & apud Macobrsum, pro Diana Iana,

& sive morem apud Hæbreos quoque, Interpretes Sanctæ scripturæ monent.

- C Imperatoris Antonini. Nempe circa annum Domini centesimum quinquagesimum: is enim Imperator ab anno 140. usque ad annum 163. imperavit ex Bar. tom 2.
- D Romam. Sancta virgo Romam accessit; tum quia sui maiores ab urbe Roma originem traxerant; tum quia optabat occasionem pro Christo subeundi martyrium.
- E Extendi. Primum, seu inter prima tormentorum genera; illud etiam Venera pertulit; Galeam ignitam capiti superimpositam.
- F Baptizantur. Non intelligimus, illos conuersos ad fidem baptizatos aliquo extraordinario modo, sed tantum pluviā repente, & miraculosè delapsam ministrasse aquam, pro Baptismate ministrando necessariam. Vox autem ē Cœlo delabens, hortabatur ad fidem conseruandam, & ad toleranda martyria.
- G Exœcavit. Virgo intra lebetem posita, cernens Praefatum aquam ebullientem proprijs manibus sumpsit, & in Praefecti faciem proiecit: Diuinus quidem spiritus virginem impulit, non humanus.
- H Alio Imperatore. Temius hic, qui dicitur Imperator, debet dici Praefetus, seu Questor.
- I Asclepius. Qui dicitur Asclepius, in Codicibus Græcis dicitur Tarasius.
- K 990. Natalis habet conuersos noncentos & nonaginta: sed Beatus scripsit noncentos & decem.
- L Ex his omnibus coniectare licet; qua de causa sancta Venera pingitur cum palma tribus coronis inserta. Licet, inquit, asserere id factum, quia virgo cum tribus Praefectis contendit, & vicit: vel quia fuit Virgo, Doctrrix, & Martyr.
- M Kalen. Simonis in columna monachi, confessoris.

Breviario nostro consonat Kalendarium tertium, & Martyrologium nostrum, in quo habetur: In Syria S. Simonis monachi, qui in columna stetit. In officio sunt tres lectiones. In lectionario M. S. initium textus scripti ab Antonio discipulo Symonis, dicti in columna. Concordat Surius die 5. Ianuarij, sed Stylus est longè diuersus. Ceterum in Kalendario secundo notatur Symon monachus, & Maurolycus commemorat Symonem monachum in Sicilia. At die 26. Martyrologium Romanum, Maurolycus, & Galenius agunt de Symone monacho in territorio Martuano.

28 5 Kalend. Nazarij, & Celsi mart. Kalendaria, & Martyrologia, in officio tres lectiones, quæ videntur epitome longioris textus, qui est apud Sur. 19. Iunij, cuius initium habemus in lectionario M. S. In ciuitate extat Parochialis sub invocatione sancti Nazarij, cuius tamen Rectoria olim à Iardano Gaytano Archiepiscopo fuit perpetuò annexa Decanatu: in Diocesi fuit olim pagus, & Ecclesia propè Casanouam, altera in loco Romagnanu, & fortasse est illa, de qua meminit Chr. Cassinense lib. 1. cap. 25. & dicitur S. Nazarius in Cancia.

29 4 Kalen. Felicis, Simplicij, Faustini, & Beaticis mar. In kalendarijs nihil. In officio tres lectiones, prima, & secunda de Simplicio, & socijs: consonant Surio, diuerso tamen Stylo. De sancto Felice 2. Tertia lectio ex Anastasio in Liberio, & in Felice. De his Martyrologium nostrum, & ceteri.

30 3 Kalend. Martha Virg. Abdon, & Sennen mart. De sancta Martha nihil in Kalendarijs. In officio tres lectiones, acceptæ ex actis positis à Natal. lib 6. cap. 151. De sanctis Abdon, & Sennen concordant kalendaria, & Martyrologia. In officio tres lectiones ex actis S. Laurentij apud Surium.

31 2 kalend. Fabij mart. Nihil in Kalendarijs, & officio.

De eo Martyrologium Romanum, Martyrologium nostrum,
& ceteri . Passus est apud Cæsaream, in cuius martyrio il-
lud fuit satis mirandum , quod, cum caput separatum ab
hoc , proiectum esset in mare; tamen in mari coniuncta
sunt, seruatis tantum signis detruncationis.

A V G V S T V S.

1 Kalen. Augusti. Vincula sancti Petri dupl. & sanctorum
Machabæorum. De vinculis Martyrologia, & kalendaria:
lectiones in officio ex actibus Apostolorum : de Machabeis
item Martyrologia & Kalendaria, & in officio tres lec-
tiones ex lib. Machabæorum.

2. 4 Non Stephani Papæ, & mar. De hoc Martyrologia,
Kalendaria. In officio tres lectiones, quas etiam habemus
in lectionario M. S. textus integer apud Surium.

3 Inuentio sancti Stephani protomart. dup. & solemn.
maius. De hoc Inuentione Martyrol. & Kalend. In officio
lectiones ex epistola Luciani presbyteri , quam referit Bar.
anno 415 & Surius hodie.

De Inuentione, seu Reuelatione sancti Stephani
Die 3. Augusti .

Ceremadmodum tria Protomartyris festa Cathedra-
lis Capuana hibi ab antiquo solemnissima decreuit;
ita in singulis singularem quamdam solemnitatem
adhibere consuevit. In Natalitio quidem Chrismatis ad-
ministrationem, in Translatione Synodi conuentum; in In-
uentione inferiorum Ecclesiarum honorem. Hic autem ho-
nor Cathedratici solutione, & Missæ, psalmorumque canta-
tione persoluitur. Incidi in Cariosam, & peruetusam The-
sauri membranam, in qua ita legit.

In

In vigilia Reuelationis sancti Stephani infra scriptæ Ecclesiae venire debent cum faijs ad Ecclesiam Capuanam: Ecclesia sancti Ioannis nobilium hominum: Ecclesia sancti Rufi: Ecclesia sancti Bartholomæi de Arculoisij: Ecclesia sancti Salvatoris maioris: Ecclesia sacerdii Michaelis ad Curtim: Ecclesia omnium Sanctorum: Ecclesia sancti Andreæ ad portu flauianu. In die Reuelationis: Ecclesia sancti Ioannis ad Curtim: Ecclesia sancti Andreæ de Apolita: Ecclesia sanctæ Mariæ magistri Landi: Ecclesia sancti Ambrosij. Secunda die Ecclesia Ss. Apostolorum: Ecclesia sancti Cosmæ de porta nona: Ecclesia sanctæ Mariæ de Arcu Francorum: Ecclesia sanctæ Crucis sanctæ Mariæ monialium. Tertia die Ecclesia sancti Philippi, & Iacobi: Ecclesia sancti Salvatoris dicta . . . . Ecclesia sancti Bartholomæ de Monterone. Quarta die Ecclesia Ss. Simonis, & Iudæ: Ecclesia sancti Thomæ: Ecclesia SS. Philippi, & Iacobi de Turrepaldi. Quinta die Ecclesia sanctæ Ceciliæ: Ecclesia sancti Laurentij ad Crucem: Ecclesia sancti Petri Ac. Iguamiscos: Ecclesia sancti Ioannis de Gemi nro. Sexta die Ecclesia sancti Pauli ad flumen: Ecclesia sancti Martini ad flumen: Ecclesia sancti Marcelli minoris: Ecclesia sancti Cosmæ ad quadrapane. Septima die Ecclesia sancti Martini ad Iudaicam: Ecclesia sancti Andreæ ad Maximilianam: Ecclesia sancti Nicolai ad Iudaicam: Ecclesia sancti Salvatoris minoris. Octaua die Ecclesia sancti Silvestri: Ecclesia sancti Nicolai ad flumen: Ecclesia sanctæ Mariæ de sancto Vincentio. Item summo mane in octaua dicti festi: Ecclesia sanctæ Mariæ de Renclusis: Ecclesia sancti Erasmi ad Iudaicam: Ecclesia sancti Agnelli: Ecclesia sancti Ioannis de Lauro: Ecclesia sancti Blasij: Ecclesia sancti Apollinaris: Ecclesia sancti Salvatoris: Ecclesia sanctæ Mariæ de Mirabile.

Item Archipresbyter Terræ Canciæ cum presbyteris suis

suis debet venire in Vigilia . . processionaliter cantando Responsoria Vade Lucianæ , ad dicendum Vespertas in dicta Ecclesia. In primo die post dictum festum debet venire Archiepiscopos Terræ lanci cum suis presbyteris ad celebrandum Missam solemnem in dicta Ecclesia . Item secundo die post dictum festum debet venire Archipresbyter Terræ Capuanæ cum suis presbyteris ad celebrandam Missam in dicta Ecclesia . *Hacdenus in illa membrana.*

N O T A T I O .

VIdes ergo quanta cum solemnitate festum hoc perageretur : at cum ex nominatis Ecclesijs per paucæ super sint ; multis abhinc annis magna ex parte huiusmodi solemnitas pretermissa fuit : Consuetudo veniendi cum Faijs in perwigilio manet : mutantem vidimus . At verò quid sunt Fai de quibus hic agitur ? Faia Longobardis erat arbor glandifera sine dubio quæ latine Fagus appellatur : ut videre est in legibus Longibardorum lib. 1. tit. 19. cap. 10. sed hic Faia, seu Faius est machina huiusmodi formæ : Per tica alta, & gracilis, seu arundo intra tres circulos æquè distantes immittitur : baculus & circuli adornantur : eminet signum Crucis in vertice, & à pede crucis Bratteæ, seu vites pappraceæ tres , vel quatuor coloribus , & incisuris pulchræ deorsum pendent , circulis alligate , nè moueantur. Quare Faius , seu Faia rotunda metæ , seu rotunda turris urrmam repræsentat . Inquieris , huiusmodi macchina cur dicitur Faia , seu Faius ? cur in hac solemnitate à septem illarum Ecclesiæ ministris in processione gestabantur ? Certi quod afferam nihil habeo ; Credo tamen huiusmodi machinas ab initio dictas esse Pharos , seu Pharas , seu Phara , & deinde corrupca voce , Faios , seu Faias ; Phari enim sunt lucerna , & lam.

& lampades in alto posse, quarum usus in Ecclesijs frequentissimus extitit, & in hoc festo ministris illarum sepe in Ecclesijs pernecessarius erat: Cum enim pro more (qui ut alias adnotauimus erat antiquitus) ad cantandum officium nocturnum, noctu, & in processione venire eos oporteret, indigebant Pharis, qui viam euntibus, & Ecclesijs cantantibus illuminarent. An ab initio fagorum rami videntes in signum letitiae pro tanto festo, vel in signum obedientiae pro maiestate Cathedralis ab inferioribus Ecclesijs deferebantur? neq; hoc est improbatum, nam (scut à senioribus nostris accepimus) nonnulli tenentes emphyteusim, directo Domino ramum Vlmi, vel alterius arboris videntem, eleuatum in curru pro Canone deferebant. An huiusmodi machine, quibus sortasse Phari insidebant, ex fagineis assulis leuissimis, & perpolitis compingebantur, atque ideo dicta Fay vel Faia? Satis in obscuru versamur.

* 4 2 Non. Tertullini mart. De hoc Martyrologia. In kalendarijs n.b.l. In officio tres lectiones ex actis sancti Stephani Papæ. & mart. ubi supra.

5 Non. Beatæ Mariæ de Nieu, dupl, & solemn. Dominici Confess. Paridis Episcopi. De festiuitate Beatæ Mariæ in Kalendario primo, & secundo. In Martyrologio nihil sed Kalendario tertio, & quarto festum superadditum. In officio tres lectiones, synceram continentes historiam. De sancto Dominico Kalendarium secundum, tertium, & quartum, sed Martyrologium Romanum agit de eo die superiori, licet hec dies quinta sit Natalis eius. Habemus in meditullio Ciuitatis Ecclesiam sancti Domini multa deuotione frequentem. De sancto Paride Episcopo Theanensi. Martyrologium Romanum, & Kalendarium primum. In officio tres lectiones compendiose. Acta integra Theani servantur, & habemus eadem in nostro lectionario M.S.

6 8 Idus. Transfiguratio Saluatoris, Sixti, Felicissimi, & Aga-

& Agapiti mart. *Martyrologia*, & *Kalendaria*. De Sanctis in officio tres lectiones ex textu, cuius initium: Magnas Martyrum, præclarasque virtutes; habemus easdem in lectionario M. S.

7 7 Idus. Donati Episcopi, & mart. *Martyrologia*, & *Kalendaria*. In officio tres lectiones, quarum initium: Erat quidam in urbe Roma; sunt ex illis actis, quæ Car. Baron. in notatione corrigit.

8 6 Idus. Ciriaci, Latgi, & Smaraldi. *Martyrologia*, & *Kalendaria*. In officio tres iectiones ex actis, quorum initium: Temporibus Diocletiani, & Maximiani Imperatorum erat quidam Praefectus nomine Laudicius, &c. easdem habemus in lectionario M. S. sunt excerptæ ex integro textu actorum sancti Marcelli apud Surium 16. Ianuarij.

9 5 Idud. Romani mart. Vigilia. *Martyrologia*, sed in officio, & in *Kalendarij* nihil.

10 4 Idus. Laurentij mart. dupl. Octaua sancti Stephani, & septem Dormientium. *De sancto Laurentio Martyrologia*, & *Kalendaria*. In officio tamen bac die, tum per Octauam sunt lectiones, quibus etiam utitur lectionarium M. S. & sunt sequentia actorum sancti Sixti supracitatorum. In Civitate est Ecclesia sancti Laurentij, in qua fuit olim cœnobium monachorū ut in vita S. Aldemarij dictum est. In pago sanctæ Mariæ Maioris est altera quæ fuit olim hospitale infirmorum, nunc verò in aliud opus piuum conuersum. *De octaua sancti Stephani specialiter agitur*. Capua propter titulum Episcopij. *De septem Dormientibus* bac ipsa die agit *Martyrologium nostrum*: sed *Martyrologium Romanum*, & alijs agunt die 27. Iulij, quando scilicet dormitauerunt. Natalis agit die sequenti, id est undecima Augusti, quando scilicet è somno surrexerunt. In *Kalendario secundo, tertio, & quarto agitur die superiori*, id est cum vigilia

vigiliae sancti Laurentij : In officio tres lectiones ex actis apud Natalem lib. 7. cap. 51.

1113 Idus. Tiburtij mart. Martyrologia, & kalēdaria. In officio tres lectiones, concordant lectionario M. S. sunt excerptæ ex actis sancti Sebastiani relatis à Surio mense Ianuario.

12. 2 Id. Eupli Diaconi, & Claræ V. Martyrologia, & Kalendaria secundum, tertium, & quartum, sed Galeinus agit die superiori. In officio tres lectiones ex actis publicis citatis per Baron. an. 303. & concordant lectionario M. S. De S. Clara nihil in Martyrologio nostro, nec in Kalendarijs, nec in officijs.

13 Idus. Hippoliti, & & sociorum ejus. Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis S. Sixti, & Laurentij supra notaiis. Confueisse Capuanos cum alijs populis Romanam pergere ad Natalitium sancti Hippoliti concelebrandum in eius Ecclesia, testatur S. Prudentius in eiusdem hymno canens.

Concurrit Samnitis atrox, habitator & aliæ

Campanus Capuae, iamq; Nolanus adest.

Vide Baron. ann. 58. nu. 97.

14. 19 kalend. Septembris. Eusebij presbyteri, & confess. Vigilia. De sancto Eusebio Martyrologia, & Kalendaria. In officio una lectio, quæ consonat Martyrologio nostro, & Martyrologio Romano.

15 18 Kalend. Assumptio Beatæ Mariæ Virginis dupl. solemne maius. De hac celeberrima jolemnitate Martyrologia, & Kalendaria. In officio sunt lectiones ex sermone sancti Hieronymi : Cogitis, me o Paula, & Eustochium, immo charitas Christi me compellit &c. Hic est ille sermo, quem sancto Hieronymo falso adscribi demonstrat Baron. ad annum 58. Et profecto in hoc sermone disertis verbis asseritur etate sancti Hieronymi sepulchrum Sanctissimæ

Y y Vir-

Virginis fuisse cunctis perspicuum, & monstrari, & cerni potuisse: Sed hoc falsum est, illa enim aetate sepulchrum illud adfisorum ruinis obrutum non apparebat, ut colligitur ex Epiphanio, ipsomet Hieronymo, & Eusebio. Ensanctus Epiphanius ambigere se ait, an Sanctissima Virgo mortua fuerit, sed quanam ratione vir ille Hierosolymis sèpè versatus dubitare potuisset, si Virginis de cuius morte dubitabat, sepulchrum desuper terram perspicuum omnibus extitisset. Ensanctus Hieronymus relegit cuncta Palestina loca, quæ sancta Paula Roma veniens inuisit, & cuncta quæ ibi erat memoria digna recenset; de Virginis autem sepulchro verbum nullum; quis nunc adduci potest, ut credat, unum tantum Dei Genitricis sepulchrum à Paula spretum, & non inuisum vel scribenti Hieronymo mente excidisse, ut non meminerit. Et tandem Eusebius, & alij, qui egerunt de locis sanctis Constantini temporibus repertis, & adficijs illustratis, nè leuem quidem de tanta Virginis sepulchro mentionem fecerunt. Igitur non sancti Hieronymi, sed pseudo Hieronymi sermo est hic, mendacij confarcinatus. Sed inquies.

Legimus Deiparam aliquibus, ut puta sancto Antonio Patavinio, vel sancta Brigitte corpoream suam Assumptionem reuelasse, excusasseque sanctum Hieronymum de dubietate, quam hac in Epistola, seu sermone scriptam reliquit. Quare testimonio sanctissimorum virorum, immo & ipsius Virginis, sermo hic sancto Hieronymo videtur adscribendus esse. Porro, quia (ut inquit sanctus Antoninus ex Baron. in Martyrologio 15. Augusti) non semper, quæ sancti viderunt in spiritu, eadem ut Prophetæ viderunt, sed iuxta suas conceptas imagines: ideo cum hic sermo communiter crederetur esse sancti Hieronymi, potuerunt sancti viri absque sanctitatis detrimento, & præiudicio aliquam pro sua credulitate nouam imaginem mente concipere: quapropter

pter eorum reuelationes non cogunt, ut sancto Hieronymo sermonem hunc attribuamus. Non omittendum quod iam pridem lectio sermonis huius (et si Hieronymi putabatur) à multis choris erat explosa, & in capitulis tantum retinebatur. Ita Durantes in rationali diuinorum officiorum, & Ioannes Beleth.

Leguntur de Assumptione alia scripta, sed Apocrypha. Vnum est, de quo Papa Gelasius ita scribit: Liber qui appellatur transitus Beatæ Mariæ, Apocryphus: hic verò liber à Trithemio, Melitoni Sardicensi tribuitur, quod Couarriuæ, Baroniqs dubium videtur, ex eo, quod sanctus Hieronymus inter opera illius auctoris hoc non connumeravit. In nostro monasterio sancti Ioannis legebatur olim Apocryphum, cuius initium est (Tempore illo, antequam Dñs ad passionem veniret, & inter multa verba, quæ mater à filio inquireret de eius trāsitu cœpit eum rogare, & in illo additur de cingulo missu ab ipsa Dei Genitrice Maria Apostolo Thomæ, qui funeri non interfuerat. Ego reiectis Apocryphis, omisissque diuersorum diuersis narrationibus una sancti Gregorij Turonensis narratiuncula sum contentus, & ita se habet.

Post admirabilem igitur Dominicæ Ascensionis gloriam, quæ contrito diabolicæ malignitatis capite, mentes fidelium ad contemplanda cœlestia animauit, SS. Apostoli Domini, & Saluatoris nostri cum Beata Maria matre eius in vna congregati domo, omnia ponebant in medio, nec quisquam suū aliquid esse dicebat, sed unusquisq; cuncta possidebat in charitate, sicut ficeret Apostolicæ actionis narrat stylus. Post hæc dispersi sunt per Regiones diuersas ad prædicandum verbum Dei: denique impleto à Beata Maria huius vitæ cursu, cum iam vocaretur à sæculo, congregati sunt omnes Apostoli de singulis regionibus ad domum eius. Cumq; audissent, quia esset adsumenda de

Mundo; vigilabant cum ea simul; & ecce Dominus Iesus aduenit cum Angelis suis, & accipiens animam ejus, tradidit Michaeli Angelo, & recessit. Diluculo autem leuauerunt Apostoli cum lectulo corpus eius; posueruntq; illud in monumento; & custodiebant ipsum aduentum Domini præstolantes: & ecce iterum astitit eis Dominus, suscepimusq; corpus sanctum in nube, deferri iussit in Paradisum, ubi hunc resumpta anima, cum electis eius exultans æternitatis hqnis nullo occasuri sine perfruerur.

Hæc sanctus Gregorius lib de gloria Martyrum. quia in narratiuncula tria ex communi fidelium sensu certa propo- nit: unum Apostolos interfuisse morti Despare Virginis: alterum, ipsam Deiparam verè mortuam. Tertium mortuam, resuscitatam, & assumptam in Celum. In itinerario sancti Vuillebaldi dicitur corpus B. Virg. ab Angelis sublatum e manibus Apostolorum, in nous surie. lulij 7.

16 17 kalend. Vrsatij Confess. & Arnulphi Episcopi. De Vrsatio nihil in kalendarijs, nec in officio. De eo Martyrol. nostr. Maurolyc. & Natalis. In Martyrologio Romano appellatur Vrsicius. De Arnulpho in kalendarijs, & officio nihil. De eo Martyrol. nost. Galesinus, & Maurolyc. sed Maurolycus Vrnulphum appellat. Fuit Episc. Metensis, de quo Martyrol. Rom. agit die 18. Iulij, sicut die superiori, idest 15. Augusti. agit de Arnulpho Episcopo Suezionensi.

17 16 Kalen. Octaua S. Laurentij, Mammetis mart. De Octaua Kalendaria, & Martyrologia. De S. Mamete nihil in officio, nec in Kalendarijs. De eo Martyrol. nostr. Gales. & Maurolyc. sed Martyrol. Rom. appellat Maminantem.

18 15 Kalen. Agapiti mart. De eo Martyrol. & Kalendaria. In lectionario M.S. agitur de eo post festum sancti Bartholomei. In officio tres lectiones, prima est veluti quoddam probemium: secunda, & tertia sumpta sunt ex Martyrol. Adonis.

19 14 kal. Magni mart. & Bernardi Abbatis. In Kalendario primo, & secundo de Magno Episcopo, & mart. In tertio, & quarto de Magno mart. In Martyrologio nostro, & Galesini, & Maurolyci, & Natalls agitur de Magno Episcopo, Andrea, & socijs quamplurimis martyribus; sed Martyrologium Romanum hodie agit de Magno Episcopo Anagnino, & martyre: & hic idem est Magnus, de quo Breuiarium nostrum, ut patet ex tribus lectionibus acceptis à manuscripto citato per Ferrarium in Catalogo SS. Italiae. De S. Bernardo Martyrologium Romanum agit die sequenti, sed hoc ipso die 19. quarto Kalendario est nomen additum, & consonat Natal. lib. 7. cap. 84. In officio tres lectiones excerptæ ex textu Vuillelmi Abbatis:

20 13 Kalen. Philiberti Abbatis. De hoc nihil in Kalendarijs, nec in officio. Agunt de eo Martyrologia.

21 12 Piuati Episcopi, & mart. Nihil in Kalendarijs, nec in officio. Agunt de eo Martyrologia.

22 11 kalen. Octaua S. Matiae Virg. semidupl. & Timothei, & Simphoriani. De octaua, & Timotheo Kalendarii primum. Item de Timotheo Martyrologium nostrum, & in Kalendario quarto superadditum nomen die sequenti. In officio de Timotheo lectio prima: 'De Simphoriano lectio secunda, & tertia. Sed ipsæ acceptæ sunt ex actis apud Surium. In Breuiario corrigendum est quod appellat Augustinensem Civitatem Italæ, cum sit Augustinum Civitas Galliarum.'

23 10 Kalen. Claudijs, & socij. De his nihil in kalendarijs, nec in officio. Agunt de illis Martyrologia.

24 9 Kalend. Aureæ Virg. & Trecentorum in martyrum. De Sancta Aura Kalendarium tertium, & quartum, & Martyrologium Romanum. In officio tres lectiones; habent illam passam sub Claudio Imperatore, sed acta citata per Baron. habent passam esse imperante Alexandro.

25. 8. kalend. Bartholomai Apostoli. Hac 25. in Kalendarijs, & Martyrol. nost. Ecclesia Capuana Romane omnium matris se conformans, agit hac die de sancto Bartholomeo; de quo cetera die superiori. Passio huius Apostoli in lectionibus recitata est totidem verbis in Natal. lib. 7. cap. 103. ex Abdia Bobylonico lib. 8.

26. 7 Kalend. Rufini Capuani Episcopi. De eo in Kalendario tertio, & quarto, sed in secundo agitur die 24. cum vigilia sancti Bartholomaei. De hoc plura in prima parte. In Diocesi Caluenis in Rocca montis Dragonis est Ecclesia sancti Rufini, quæ pertinet ad Capitulum Capuanum, de qua est mentio in Bulla Alexandri III. & specialis mentio in Bulla Martini V.

27. 6 Kal. Rufi, & Carponij mar. De his in prima parte. A tempore Card. Bellarmini hac die actum est officium de sancto Russo Episcopo, & mart. & officium SS. Russi, & Carponij translatum est in diem post decollationem sancti Ioannis. In Diocesi circa sanctum Tammarum, fuit olim Ecclesia SS. Russi, & Carponij, & erat Capituli Capuani.

28. 5. Kalend. Augusti. Augustini Episcopi, & Doctor. dupl. Hermetis mar. De s. Augustino Kalend. & Martyrologia. Textum lectionum, quæ sunt in officio, eundem, et si mutilum, lego in lectionario M. S. De sancto Hermete Kalendarium primum, & secundum, & Martyrologia: in officio tres lectiones ex actis Alexandri Papæ.

29. 4 Kalen. Decollatio sancti Ioannis Baptistæ semid. & Sabinæ V. & M. De Decollatione Kalendaria, & Martyrologia: de sancta Sabina Kalendarium primum, tertium & quartum. In officio tres lectiones, & easdem habet lectionarium M. S. sunt autem in Martyrologio Adonis.

30. 3 Kalen. Felicis, & Audacti. Kalendaria, & Martyrologia, lectiones in officio, & easdem habet lect. M. S. acta sunt apud Sur. nos de hoc supra die 14. Ianuarij.

31 2 Kalen. Paulini Episcopi, & Confess. De hoc nihil
in Kalendarijs. Agit de eo Martyrologium Romanum. In
officio est tantum oratio. Fuit Episcopus Treuirorum.

S E P T E M B E R.

1 Kalend. Prisci Episcopi, & marr. dupl. & solemne, &
12. Fratrum, Egidij, & Terentiani, De sancto Prisco satis in
prima parte, sed aliquid excidit calamo: illud hic oportune
reponimus. Anno 1598. Lucas Pisanus Rector Parochiae san-
cti Prisci, pertentans antiquum altare positum sub hemicy-
clo tribunæ, inuenit vas paruum, & viireum cum puluere,
& dente, & fragmentis ossium: Vas habebat operculum
plumbeum, & in operculo ab interiori parte per girum
exarata literæ RELIQVIAE SANCTI PRISCI
M A R T Y R I S; & deinde propter angustiam spatij a
paruum, & super a paruum m: sed cum aurifex vellet oper-
culum nouo, & argenteo vasi aptare, ex incuria istu mal-
lei illud m super a positum, obtudit; Nos a, & m interpe-
trati sumus anno millesimo, & conjectauimus eo anno cor-
pus sancti Prisci translatum esse Capuam; sed fragmenta
& puluerem ossium translatorum relicta illo in altari, ne
antiqua sancti Prisci Baslica proprijs pignoribus omnino
privata remaneret. De XII. Fratribus Martyrologia,
& Kalendaria. In officio tres lectiones ex actis. Dum fu-
tor Maximiani Augusti &c. Concordat lectionarium M.S.
De sancto Egidio Abbe Martyrologia, & Kalendarium
primum. Kalendario tertio, & quarto nomen additum
die tertio. In officio tres lectiones excerptæ ex narratione
Natalis lib. 8. cap. 18. De sancto Terentiano Martyrolo-
gia, & kalendaria. Sed in primo kalendario die sequenti.
Maurolyc. die 30. Augusti, cui addit socium Flaccum. Gales.
die 29. Augusti. In officio tres lectiones, quarum initium

Anno

Anno Cæsaris Augusti quadragesimo secundo, & concordat lectionarium M. S. in quo etiam legitur hec oratio. Propitiare quæsumus Domine nobis famulis tuis per horum sanctorum Martyrum tuorum Prisci, & Terentiani, qui in praesenti requiescent Ecclesia, merita gloria, & eorum pia intercessione ab omnibus semper protegamus aduersis, per Dominum &c. Igitur Ecclesia Capuana habuit reliquias sancti Terentiani. Ceterum sanctus Terentianus habuit Ecclesiam in suburbio à porta pontis, & hodie durat nuncupatio loci ab ipso sancto.

3 4 Non. Septembr. Zenonis, & filiorum eius, & Antonini mart. De sancto Zeno, & filijs Martyrologia, & kalendarium secundum. In primo Zeno solus nominatur. In officio lectiones, quarum initium: Eo tempore, quo Julianus Imperator, & consonant tres breuissime lectiones in lectionario M.S. De sancto Antonino mart. apud Pamiam Marttyrologia, & kaleudarium primum, sed in kalendario tertio, & quarto est nomen additum die quarto. In officio tres lectiones, quæ encomium potius, quam acta continent. Acta apud Natal. lib. 8. cap. 3. 4.

3 3 Non. Seraphiæ V. & M. De hac Martyrologium Romanum: in nostris nihil.

4 2 Non. Marcelli mart. & Moysi Prophetæ. De Marcello Martyrologia, sed in kalendarijs, & in officio nihil. De Moyse hac die Martyrologium Romanum.

5 Non. Victorini mart. De hoc Victorino mart. eodemque Episcopo Martyrologium Romanum: in nostris nihil.

6 8 Id. Zacchariæ Prophetæ, & Donatiani, & sociorum eius. De his Martyrologia: sed Kalendaria, & officium nihil habent.

7 7 Id. Reginæ V. & mart. & Pamphili Episcopi, & Confess. De his Martyrologium Romanum, quod Pamphilum Capua assignat: sed in nostris nihil: tantum in Kalendario secun-

secundo nomen Pampibili Episcopi, & Confessoris.

8 6 Idus. Natiuitas Beatæ Mariæ Virginis dupl. & solemn. & Hadriani mart. De Natiuitate Kalendaria, & Martyrologia. De Hadriano Martyrologia, & Kalendarium primum, & secundum. In tertio, & quarto est nomen additum die superiori. In officio tres lectiones excerptæ ex actis quæ leguntur in Surio.

9 5 Idus. Gorgonij mart. De hoc Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones acceptæ ex aliquo textu synereo, nam consonant Martyrologium Romanum, & verba eadem maiori ex parte leguntur in Martyrologio nostro.

10 4 Id. Hilatij Papæ, & confess. & Nicolai de Tolent. De Hilario Papa Martyrologium Romanum. In nostris nihil, nisi in Kalendario quarto nomen additum. De Nicolo: in nostris nihil. At de eo Martyrologium Romanum, & recentiores.

11 3 Idus. Prothi, & Iacyntri mart. De his Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones ex actis sanctæ Eugeniae.

12 2 Sirij, & Inuentij Episcopi, & confess. De his Martyrologia: Kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil: de eisdem alijs die 8. Februarij.

13 Idibus. Philippi Episcopi, & mart. Patris S. Eugeniae. De hoc Martyrologia; in officio nihil, nec in Kalendarijs. Baron. in Notationibus, & annalibus non concedit appellandum esse Episcopum.

14 18 Kalen Octobr. Exaltatio sanctæ Crucis dupl. Cornelij, & Cypriani. De sancta Cruce Martyrologia & Kalendarium secundum, tertium, & quartum. In officio tres lectiones continentis historiam, et si non integrum: Consentient his, quæ habet Ado breuiter in Martyrologio. De Cornelio, & Cypriano Martyrologia, & Kalendaria. In officio de sancto Cornelio una lectio, excerpta ex narratio-

ne Natal.lib.8.cap.87. & non discrepat à Surio. De sancto Cypriano, una quoq; lectio ex textu, qui legitur in Surio.

15 17 Kalen. Octauæ Beatæ Mariæ Virginis, & Nicomedis mart. De Octauæ Martyrologium Romanum, & Kalendarij tertii m. & quartum. De Nicomede Martyrologia, & Kalen. arium primum: kalendario quarto nomen additum: in officio tres breuissimæ lectiones, quæ concordant Martyrologij.

16 16 Kalen. Luciæ, & Geminiani mart. & Euphemie Virg. & mart. De his Martyrologia. In kalendario primo de Euphemia sola: in secundo, tertio, & quarto de omnibus. In officio de Lucia, & Geminiano tres lectiones ex Martyrologio Adonis, & tres de sancto Euphemia excerptæ ex actis vulgatis, ut in Surio. In Diacessi fuit olim Ecclesia sanctæ Euphemie, hodie est beneficium simplex, & habet altare translatum ad Ecclesiam sancti Elpidij in Casapullo.

17 15 Lamberti Episcopi, & mart. & Emiliani, & sociorum eius. De Lambertio Martyrologium Romanum: Kalendario quarto nomen additum Martyrologium nostrum appellat Lambertum. De Emiliiano Maurolyc. & Natal Vjuar. de his in nostris nihil.

18 14 Kal. Metodij mart. De hoc Martyrologia. In Kalendarijs, & in officio nihil.

19 13 Ianuarij, & sociorum eius. Martyrologia, & kalendaria. In officio lectiones ex textu: Temporibus Dicletiani: & eisdem habemus in lectionario M. S. Non discrepant sententia à relatis per Surium.

20 12 Faustæ Virg. & mart. vigilia. De sancta Fausta, Martyrologia, & kalendario quarto nomen additum. In officio nihil. De vigilia Martyrologia, & Kalendaria.

21 11 Kilend. Matthei Apolloli, & Evangelistæ dup. De hoc Kalendarijs, & Martyrologia. In officio tres lectiones, quarum initium Beatus Matthæus Apostolus, & Evan-

gelista

gelistis primò Hebræus Christum: & easdem habemus in lectionario M.S.

22 10 kalend. Mauritij, & sociorum eius mart. Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones, excerptio ex actis relatiss à Surio.

23 9 Kalen. Teclæ virg. & mart. & Sosij mart. De Tecla Martyrologia, & Kalendaria. In officio tres lectiones. De Sosio Martyrologia, & Kalendario quarto nomen additum.

24 8 Kalend. Liberij Episcopi, & confessi. De Liberio Papa die superiori, Maurolyc. & Natalib. y. cap. ult. num. 258. In nostris nihil.

25 7 Kalend. Cleopæ Apost. Domini de 72. Firmini Episcopi, & mart. De his Mart. rologium Romanum. Sed de Cleopa Martyrol. nost. Firmini nomen additum Kalendario tertio, & quarto.

26 6 Kalen. Cypriani, & Iustinæ mart. Martyrologia, Kalendaria 3. & 4. In officio tres lectiones ex Martyrologio Adonis.

27 5 Kalend. Cosmæ, & Damiani mart. Martyrologia, & Kalendaria . In officio tres lectiones ex Martyrologio Adonis.

28 4 Kalend. Exuperij Episcopi, & confessi. De hoc Episcopo Tolosano Martyrologium Rom. In nostris nihil.

29 3 Kalend. Dedicatio sancti Michaelis Archangeli duplex. Kalendaria, & Martyrologia. Sub titulo huius Dedicationis est in Ciuitate Ecclesia dicta sancti Michaelis ad Curtim, & Casanouæ, & Curtium.

30 2 Kalen Hieronymi presbyteri, & confessi. & De. duplex, & Sophæ. & filiorum eius. De sancto Hieronymo Martyrologia, & kalendaria . In officio lectiones ex vita breuicer compilata, cuius initium, Plerisque &c. easdem habemus in lectionario M.S. Hac estate à Domino Latio de

Thomasijs institutum est collegium puellarum sub titulo sancti Hieronymi in Parochiali Ecclesia sancti Nazary; quod tamen accepit formam Monasterij Benedictini: nam D. Roberta de Henrico à monasterio S. Ioannis eo translata est hoc anno 1627. in prima Dominica Maij, & instituta est Abbatis: & quatuor Domini Lælij superstites filiae Laura. Hieronyma, Olimbia, & Victoria Sacrum habendum nouitarum acceperunt die Dominica, quæ fuit Iunij decimatercia. De sancta Sophia Martyrologia, & kalendaria. In officio tres lectiones, consonantes actis, quæ kalendas Augusti leguntur in Surio.

O C T O B E R .

1 Kalen. Remigij Episcopi, & confess. De eo *Martyrologia, & Kalendaria 2.3. & 4. In officio tres lectiones, excerptæ ex positis à Natal. lib.9.cap.9. & à Surio.*

2 6 Non. Leodegarij Episcopi, & mart. *De hoc Martyrologium Romanum. In nostris nibil.*

3 5 Non. Candidi mart. *De hoc Martyrol. Rom. & Natal. lib. 11. cap. ultimo num 27. In nostris solùm est nomen additum Kalendario tertio, & quarto.*

4 4 Non. Francisci confess. semidup. *De hoc Martyrologium Romanum. & recentiores. In officio lectiones excerptæ ex vita scripta per sanctum Bonaventuram. Nomen in Kalendario 2.3. & 4.*

5 3 Non. Placidi, & sociorum eius. *De hoc Martyrologia. kalendarium 2.3. & 4. In officio tres lectiones ex actis scriptis à Gordiano: leguntur in Surio. Nostra etate sancti Placidi insignis reliqua è Sicilia Capuam adducta sunt, & reposita in Ecclesia sancti Eligij, opera, & industria Patris Marci de Angelis Clerici Regularis, & Capuani Ciuis.*

6 2 Non. Sigacij mart. *In Martyrologio Romano, & in*

Mar-

Martyrologio nostro dicitur Sagaris. Fuit Episcopus Lao-
dice&. In Kalendarijs. & in officio nbil.

7 Non. Marceili, & Apulei. Sergij, Bacchi, & Marci Pap.
 De his omnibus *Martyrologia, & Kalend secundum, tertium*
& quartum. De Sergio, & Bacco Kalendarium primum
sequenti. In Kalendario secundo Marci nomen additum die
superiori. In officio de sancto Marcello tres lectiones, illae sine
villo dubio non sunt Marcelli Capuani, nec Marcelli Roma-
ni, sed Marcelli cuiusdam pientissimi viri, qui Cascharæ ab
Episcopo Archelao fuit adiutus, ni ab Heresiarcha Manete
inficeretur. De quo Baron. tom. 2. anno 277. Milites de qui-
bus Breuerarum meminit, aut fuere Valeriani Imperatoris,
qui anno 262. contra Persas ducebat exercitum; aut Ode-
nati Regis Palmyrenorum qui anno 265. contra Persas pro
Romano Imperatore pugnabat. De SS. Sergio, & Bacco tres
lectiones ex octis, Imperante Maximiano tyranno mul-
tus error &c. habemus in lectionario M. S. & in alio C. in-
tegrum textum. De sancto Marco tres breuissimæ Lectio-
nes ex Anastasio.

8. 8 Idus. Reparatæ Virginis, & Mart. & Pelagiæ, quæ
 meretix appellatur. *De sancta Reparata Martyrologia,*
Kalendarium secundum, tertium, & quartum. In officio
tres lectiones: habemus ex parte in lectionario M. S. Fue-
runt Ecclesiæ sanctæ Reparatæ in villa Trentulæ, & extra
portam Turrium Capuæ. De sancta Pelagia Martyrologium
Romanum, Kalendario quarto nomen additum. In officio
tres lectiones, excerptæ ex postis à Natali lib. 9. cap. 36.

9. 7 Id. Dionisij, Rustici, & Eleutherij. *De his Martyro-*
logia, & Kalendaria. In officio tres lectiones, excerptæ ex
textu Nilduini qui legitur in Surio. Habemus nos aliud
textum integrum in C. M. S.

10. 6 Id. Paulini Capuani Episcopi dupl. & Carbonij
 Episcopi. *De Paulino in prima parte. De Carbonio Marty-*
rologium

gium Romanum. Fuit Episcopus Populonij in Tuscia. In nostris nibil.

11 5 Idus Firmi Episcopi, & confess. Firminum appellat Martyrologium Romanum. In nostris nibil.

12 4 Idus. Eustachij presbyteri, & confess. De hoc Martyrologium Romanum: Kalendario tertio, & quarto additum nomen.

13 3 Idus. Faustini, Januarij, & Martialis mart. Martyrologium Romanum. In nostris nibil.

14 2 Idus. Calixti Papæ, & mart. Fortunatae Virg. & mart. De Calisto Martyrologia & kalendaria. In officio tres lectiones ex textu quem habemus in C.M.S. & refert Surius: corrigendum est, quod dicitur de incendio Capitoli tempore Macrini, & Alexandri: nam inter Macrinum, & Alexandrum intercesserunt anni quatuor Antonini, & Heliogabali, qui regnauit ab anno 220. sicut Alexander ab anno 224. Galeinus habet Calixtum sed & tempore Macrini, & Heliogabali. De sancta Fortunata Martyrologia, & Kalendaria secundum tertium, & quartum. In officio tres lectiones quas etiam habemus in lectionario M.S.

15 Idus. Lupuli, & Modesti mart. De his in prima parte.

16 17 Kalen. Martyriani, & Satiriani cum duobus fratribus eorum. Martyrologia tantum. In Kalendarijs, & officio nibil.

17 16 Florentini Episcopi, & confessoris. Martyrologium Roman. & Martyrologium nostrum; sed Galef. & Maurol. appellant Florentium. Kalendario tertio, & quarto nomen additum.

18 15 Iucæ Euangelistæ dupl. Martyrologia, & Kalendaria in officio lectiones ex sermone Domini Bertharij Abbatis: textum integrum habemus in C.M. S. sed hic qui dicitur in titulo sermonis Dominus Bertharius, fuit sanctus,

et in Martyrologio monastico Cassinenſi.

19. 14 kalen. Pelagiæ V. & aliorum XLIX. Tholomei, & Lucij mart. Martyrologia: & kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil.

20. 13 Kalend. Maximi Leuitæ, & mart. Zosimi Episcopi, & conf. De Maximo Martyrologia. De Zosimo Episcopo Puteolano Martyrologium nostrum. Kalendarium primum notat die superiori; sed secundum, tertium, & quartum, hoc die vigesimo. In officio nihil. Fuerunt Eccleſiae sancti Maximi in villa Grummi, & propè Trifiscum: & propè villam sancti Nazarij.

21. 12 kalen. Hilarionis Abbatis, & Ursolinæ cum XI. milibus virg. De Hilarione Martyrologium Romanum, & Kalendaria. In officio tres lectiones ex vita scripta à sancto Hieronymo. De Ursulina Martyrologia, & kalendario tertio & quarto nomen additum.

22. 11 Kalen. Marci Episcopi, & Salonæ. De his Martyrol. sed kalendario tertio, & quarto Salone nomen additum: ceterum nihil.

23. 10 kalen. Seuerini Episcopi, & confess. & Romani Episcopi, & confess. De his Martyrologium Romanum, sed Romani Episcopii nomen Kalendario tertio, & quarto additum die 24.

24. 9 Kalend. Felicis, & Audati, & sociorum martyrum. De his Martyrologijs. In Kalendarijs, & in officio nihil.

25. 8 kalend. Chrysanti, & Dariae, Crispini, & Crispiniani martyrii. De Chrysante, & Daria: Martyrologia, & kalendaria. In officio tres lectiones. Polemus vir illustrissimus Alexander Vibis honoratus. Consentient postea in Syria. De Crispino, & Crispiniano Martyrologia. In officio, & kalendarijs nihil. Hi habuerunt altare in Ecclesia sancti Eligii, quod post aduentum Paulinorum translocatum est ad Ecclesiam Annuntiationis. In officio nihil.

26 7 Kalen. Dimidrij mart. De *Dimidrio, seu Demetrio Martyrologium Romanum agit die 8. huius mensis; sed Martyrologium nostr. & Kalendaria. & Natal.lib. 9. cap. 110. hoc ipso die 26. In officio tres lectiones, Cum Maximianus Herculeus Gothos.* *Integrum textum habemus in C.M.S.*

27 6 Kalen. Euaristi Papæ, & mart. *De hoc Martyrol. nostr. Gales. Vuard. Ado: sed Kalendarium quartum, & Martyrologium Romanum, & Maurolyc. agunt die superiori Vigilia.*

28 5 Kal. Simonis, & Iudæ Apostolor. dupl. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones Simon Cananeus textum integrum in C.M.S.*

29 4 Kalen. Stephani Caiacciani Episcopi, & confess. *De hoc in secunda parte. Nomen in kalendario tertio, & quarto.*

30 3 kalen. Germani Capuani Episcopi, & conf. & Maximini mart. *De Germano in 1. parte. De Maximo Martyrologia: Kalendarium secundum, & quartum: sed Kalend. 3. die sequenti. In officio tres lectiones ex actis sub Diocletiano, & Maximo: textum integrum habemus in C. M.S.*

31 2 Kalen. Quintini mart. *De hoc Martyrologia. In officio lectiones excerptæ ex actis M. S. relatæ à Surio, & Natal.lib. 9. cap. penultimo.*

NOVEMBER.

1 Kalend. Festiuitas omnium Sanctorum duplex, & solemn. maius, & Cæsarij. *De Festiuitate omnium Sanctorum Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex sermone. Sub invocatione omnium Sanctorum est Parochialis in Ciuitate, & in villa Cancielli. & in Diœcesi Calvensis de loco Sanguinarij. De sancto Casario Martyrologia,*

¶ Kalendarium primum, tertium, & quartum. In officio lectiones ex textu, quem habemus M. S. & refert Surius. Habemus alium textum in C.M.S. incipit. Quintus à Exsare Octauiano Augusto, Claudio Nero. In villa Campocipri Ecclesia sancti Casarij.

2 4 Non. Commemoratio omnium fidelium Defunctorum duplex. Martyrologium Romanum, & Kalendarium tertium, & quartum.

3 3 Non. Vitalis, & Agricolæ mart. & Valentini, & Hilarij mart. Kalendarium tertium. In quarto nomen additum: Martyrologium Romanum: Gales. & Maurol. agunt die sequenti: Martyrologium nostrum agit die 27. In officio lectiones ex sancto Ambroso. De SS. Valentino, & Hilario Mart. rologium Romanum, & Kalendarium secundum. Sed kalendarium tertium die quarto. In officio lectiones ex textu, Tempore, quo Maximianus Augustus regnabat, misit edictum. Integrum habemus in C.M.S.

4 2 Non. Amantij Episcopi, & confess. & Clari presbyteri, & mar. Martyrologium Romanum: sed Martyrologium nostrum de Claro tantum. In Kalendar. & officio nihil.

5 Non. Felicis presbyteri, & Eusebij monachi. Martyrologia, & Kalendario tertio, & quarto additum nomen. In officio tres lectiones ex actis sancti Casarij citatis.

6 8 Idus Leonardi confess. semidup. Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex actis M. S. relatis à Surio. Fuit nostra aetate Ecclesia propè Castellum, nunc altare translatum ad sanctam Mariam in Abbatे.

7 7 Idus. Herculani Episcopi, & mart. Martyrologia, & Kalendario tertio, & quarto nomen additum. In officio nihil.

8 6 Idus. Quatuor Coronatorum. Martyrologia & kalendaria. In officio lectiones ex textu, D. Octavianus Catar, qui super omnes. Integrum habemus in C.M.S.

9 5 Idus. Theodori mat. Martyrologium Romanum,
 & Kalendaria. In officio lectiones ex textu Temporibus
 suis Maximianus, & Maximinus. Habemus integrum in
 C.M.S. Consentijunt que refert Surius ex Metaphraſte.
 Extitit Villa cum Ecclesia sancti Theodori anno 1407.

10 4 Idus. Martini Papæ, & mart. Martyrologium no-
 strum & Kalendaria. Sed Martyrologium Romanum agit
 de 12. In officio lectiones ex textu, Summa deuotione
 recolendus. Habemus integrum in C.M. S. refert Surius

Beatus Andreas de Auellino Kalendario adscriptus est
 in Synodo Diœcesana 1628. nosce occasionem: Cum D. Ca-
 rolus Tappia Marchio Belmontis, & in Supremo Collatera-
 li Consilio Regens, Patronus Capuæ factus, Capuam veni-
 set, cupiens patrocinium fælicibus auspicijs inchoare, Ciui-
 tati proposuit, ut Beatum Andream ab Auellino potentio-
 rem patronum sibi è Cælis ad ciceret: Res persuasus facilli-
 ma, primùm propter Beatum ipsum, qui viuens sèpè Ca-
 puā venit, & pro Capuæ incolumente sèpè Deo sacrificium
 obiuit: Deinde propter antiquam Ciuitatis uniuersæ erga
 Patres Theatinos dignos operarios Christi, benevolentiam:
 postremò propter iram Dei auertendam, cuius timorem
 nunciatæ mulierum locorum calamitates, & terramotus
 incusserant: igitur die nono Ianuarij anno 1628. in sancti
 Eligij ab Electis nomine Ciuitatis solemniter acta sunt
 omnia. Hoc ipso anno 1628. adueniente Nouembris decimo
 die, Beati Festum in Ecclesia sancti Eligij solemniter actum
 est: Deinde alio die Academia Raptorum eiudam noui Pa-
 troni laudes concelebrauit: Tunc ipse Academicorum mini-
 mus hac pauca.

DE BEATO ANDREA
cum vrbe Capua.

C Vta Theatinum dextra Campana propago,
Patrono in Cœlis cresces adaucia nouo.

DE BEATO ANDREA
cum scuto Crucis,Ciuitatis Insigni.

C Orde Crucem nouus Andreas complexus amanti,
Protegit ista Crucis Mænia celsa Fide.

DE BEATO ANDREA
cum scuto Viperarum, altero Ciuitatis
Insigni.

V Rbs Capys affert non trepidantia corda veneno,
Quæ sint ut Christo fortia fortis habet.

DE PV DICITIA B. ANDREAE
problema.

B Ella mouet Thais Castro iuuenilibus annis
Fortis amata situ polluit ora puer.
Septa puella Deo, turpi tentatur ab hoste;
Opponit seuis ensibus ora pater.
Vtra pudicitiae maiora Trophea? Beatus
Qui tulit Andreas ipse referre valet.

DE PV DICITIA B. ANDREAE
Hymnus.

Flore virtutum redimitus omni
Fulget Andreas : celebrare Casti
Attamen cordis meritum libenti
Carmine sumo

Tbaidos multum pétulantis Arma
Sæpè cor tentant violare pubis :
Ille sed turpi macie cupita
Inquinat ora.

Virginum Caule Domino sacrata
Pastor, infandæ furiæ resistit,
Et suo vulnus capiente vultu,
Septatuetur.

Hinc abit : Cælo reuocatur. Ecce
Ora pro Christi maculata laude ,]
Cælitus misso decorantur almae
Lucis honore . A

Syderis magni radios honesta
Vincit Andreæ facies , & Orbis
Gloria quantum fruictur beato
Munere nescit

Pro Deo quis nunc trepidabit ullum
Perpeti damnum ? quod amica semper
Dextra maiori prelio rependit .
Hic & in Aehra ?

IN PATROCINIVM B. ANDREAE

Hymnus.

Minister Andreae Dei
In Te Tui Cognominis
Missi Patras Apostoli
Exempla nobis innouas.

Campana Te Te Ciuitas
Colit Patronum supplici
Voto, precumq; munere
Opem fer Andrea püs

Hec stro-
pha, debet
esse ultima

Ex corde toto suscipis
Pondus Theatine Crucis
Fortisq; durum sustines,
Ad usque vita Vesperam.

Piscator, Vrbis Regiae
Illustre litus accolis,
Vitæq; sanctæ retibus
Mersos profundo liberas
Hec nostra Sanctus Mania
Viens ad isti sepius,
Salute pro nostra preces
Fundens Deo püsſime.

Nunc summa calcans Aetheris
Vrbem decoram Symbolo
Crucis, tuere deditam
Precis tuae tutamini.

Piscator alme cœlitus
Immitte Vulturino precis
Feruentioris retia,
Limoq; fixos extrabe.

11 3 Idus. Martini Episcopi, & confess. dupl. Menas mart. De *Martino Martyrologia, & Kalendaria*. In officio lectiones, ex textu Seueri, Sulpitij. Sub inuocatione sancti Martini. In Civitate est Parochialis ad Iudaicam, & in villa Macerata Campestris ad Aqua sparsa propè sanctum Priscum: diruta ad Silice. De *Mena Martyrologia, & Kalendar*. 2. Sed Kalendarium primum die 10. Tertium die 12. & in quarto additum nomen die 12. In officio lectiones ex textu: Anno Imperii sui nono, Diocletianus Augustus. *Habemus in C.M.S.*

12 2 Idus. Emiliani presbyteri, & confess. *Martyrologium Romanum*. In nostris nihil.

13 Idus. Buitij Episcopi, & confess. & Ioannis Chrysostomi Episcopi, & confess. De *Britio Martyrologia, & Kalendaria*. In officio lectiones ex sancto Gregorio Turonensi de rebus Francorum lib. 2. cap. 1. De sancto Chrysostomo *Martyrologium nostrum* & kalendaria. In officio lectiones ex textu Ioannes Chrysostomus, Secundo, & Anthusa parentibus. *Habemus integrum in C.M.S.*

14 18 Kalen. Serapionis mart. *Martyrologium Romanum*. In nostris nihil.

15 17 Kalen. Felicis Episcopi, & mart. De hoc Episcopo Nolano *Martyrologium Rom.* In nostris nihil.

16 16 Kalen. Eucherij Episcopi, & confess. *Martyrologia tantum*.

17 15 Kalend. Dionisij Episcopi, & confessoris. *Martyrologia tantum*.

18 14 Kalend. Octaua sancti Martini, & Romani mar. De octaua *Martyrologium nostrum*, & Kalendaria 2. 3. 4. Usque ad tempora Bellarmini Cardinalis, & Archiepiscopi durauit consuetudo celebrandi octauam. De sancto Romano *Martyrologium Romanum*. In nostris nihil.

19 13 Kalend. Elisabeth viduæ filiæ Regis Ungariæ. Mar.

*Martyrologium Romanum, & Kalendarium secundum.
Sed tertio, & quarto additum nomen. In officio lectiones
excerptæ ex vita apud Surium.*

20 12 kalend. Pontiani Papæ, & mart. *Martyrologium nostrum, & Kalendarium secundum, tertium, & quartum, Martyrologium Romanum die superiori. In officio lectiones ex Anastasio.*

21 11 Kalend. Mauri mart. *Martyrologium nostrum: Kalendarium primum, Mauroli. & Galesi.*

22 10 kalen. Ceciliæ Virg. & mart. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu qui incipit, Humanas laudes, & Mortalium infulas. Habemus integrum in C.M.S.*

23 9 kalend. Clementis Episcopi, & mart. semidupl. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu, Post Beatum Petrum Habemus integrum in C.M.S. Habe-
bimus in Diocesi Pagum, & Ecclesiam S. Clementis.*

24 8 Kalen. Chrysogoni mart. *Kalendaria, & Martyrologia. In officio lectiones ex textu, qui incipit, Praetextatio
Illustris virti filiam. Est integer in C.M.S.*

25 7 Kalen. Catharinæ virginis, & mart. semidupl. & Mercurij mart. *De sancta Catharina Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex textu Constantinus sacratissimus. Est integer in Codice M. S. Recentiores scribunt Catharina, & deducunt a Græco Cas-
tharios, id est mundus purus: in nostris autem N. M. S. & in porta ænea monasterij sancti Ioannis legitur Ecaterinae & Baronio usum est nomen deriuatum ab Hecate. De sancto Mercurio Martyrologium Romanum: Martyrolo-
gium nostrum post apud Beneventum. In officio lectiones excerptæ ex textu, Decius ambitionis irflammatus libidi-
ne. Concordat Surius. Habemus in Civitate insignem Ec-
clesiam sanctæ Catharinae, in qua est cœnobium Fratrum
sancte*

Sancti Francisci de Observantia. Propè Ecclesiam sancti Eligij fuit olim Cappella sanctæ Catharinae cum hospitali, quæ tandem Ecclesiæ, & hospitali sancti Eligij unita fuerunt. De fundatione cuius Cappellæ est in Domo sancti Eligij instrumentum dignum quod legatur, & ita se habet.

In nomine Domini Nostri Iesu Christi. Anno Incarnationis eius 1383. Regnante Serenissimo Domino, Domino Karolo III. Dei gratia Inclito Ierusalem, & Siciliæ Rege, Prouincia, & Portalqueris, ac Pedemortis egregio Comite, Regnum verò eius anno tertio, die secundo mensis Nouembris, septimæ Indictionis. Nos Benedictus Merulus de ciuitate Capuæ per prouinciam Terre laboris, & Comitatus Molisij ad contractus Iudex: Antonius de Gallo de dicta ciuitate Capuæ, publicus per totam eandem prouinciam Terre laboris, & Comitatus Molisij reginali auctoritate Notarius, & infra scripti literat testes, ad hoc specialiter vocati, & rogati videlicet Dopoulos Nicolaus de Turen Archipresbytero Capuano, Antonius de Capua, Notarius Raynaldus de Augno de Calitta ciuis Capuæ, Dopoulos Antonius de Trigis, & Notarius Nicolaus Notarij Ambroisij, & Gilctus Octauianus de Villa Ercul. habitator Capuæ, presenti scripto publico declaramus, notum facimus, & testamur, quod conuocatis, & accessitis nobis praedictis Iudice, Notario, & testibus praedito die ad maiorem Ecclesiam Capuanam, ad preces humiliiter nobis factas per prouidos, & discretos magistrum Miccum Zampella futorem, Antonium Fuscum, & Richardum Apothecarium de Capua, magistros, & Procuratores nouæ Confraternitæ Ecclesiæ sancti Nicolai ad flumen in Capua, quæ est ipsi maiori Ecclesiæ subdita, & immediatè subiecta. Ibiique scilicet in choro ipsius Ecclesiæ pia fani magistri, & procuratores dictæ nouæ Confraternitæ, coram nobis, & in praesentia subscriptorum ventribilium

bilium Canonicorum venerabilis Capituli maioris Ecclesiae supradictæ ad sonum campanellæ in choro prædicto ad infrascripta vnanimiter congregatorum , vt eorum est iuris , & moris , ibidem Capitulum facientium : Exposuerunt oraculo viuæ vocis , quod , sicut præsupponitur generaliter fore notum , qualiter generalis Epithimiæ cursu , qualiter etiam huius turbati temporis dispositione causante ; qualiterue , vt creditur , nostris exigentibus meritis peccatorum , Homines Ciuitatis eiusdem mares , & etiam mulieres , quos Deus summus rerum opifex ad suā imaginem , & similitudinem procreauit , vt in eis tamquam speculo deiformis Imago luceceret , cognoscerentur diuinæ prærogatiæ vestigia , & creatoris laudes creaturæ rationabilis organum resonaret : qui pro maiori parte , (quod narrando insigne pietate venit horrendum) naturæ debitum persoluerunt : Ex quo ipsa ciuitas Capuana olim exaltata diuinijs ; olim ornata delicijs , quæ hominum populositate vigebat , heu quam depopulata viris , viduata prudentibus , venit quasi perditionis in lapsum . Et sicut illius diræ mortis impietas ministrabat propter abundantiam cadauerum mortuorum , Capuani cleri consortium amplius non valebat vacare circa sepelitionem ipsorum : nunc , sicut ex diuino nutu , & infusione gratiæ Spiritus sancti , AC VISIONE ILLIVS S A N C T A E C A T H A R I N A E V I R G I N I S gloriose , processit in eorum mentes , & spiritus conspirauit , quod ipsi Magistri , & quamplures alij boni viri de Ciuitate prædicta , Christum colentes , & eandem Virginem gloriosam , tam horrenda peste , pietate commoti confittrariam prædictam statuere ad Dei laudem , & dictæ Virginis prouiderunt . Cuius confrates eleemosinaliter multorum pauperum funera , quæ eorum paupertate dictante , sepeliri non poterant , eorum sumptibus proprijs , in signum charita-

tis, deuotionis, & fidei tradebant Ecclesiasticis sepulturis. Quorum aliqui ex deuotionis instinctu certa bona eorum eidem confrateriæ in ultimis legauerunt, unde certa est acquisita pecunia, quæ per eos fideliter consecutur, de qua, & alijs erogandis eidem confratriæ ex pia fideliudicatione communiter arbitrantur, & vnanimititer decreuerunt ad Dei laudem, & dictæ Virginis gloriose laudem, & gloriam, & ipsorum defunctorum remissione peccatorum construi, & ordinari facere Basilicam sub vocabulo dictæ Virginis gloriose, vt exinde apud ipsas magis accrescat deuotio popularis, propè dictam Ecclesiam sancti Nicolai in eius territorio, quod est ipsius Capituli Capuani; Quapropter dicti magistri, & procuratores dictæ Confrateriæ eisdem Canonicis, & Capitulo deuotè, & suppliciter postularunt, vt eis, quo supra nomine, dictum territorium existens propè dictam Ecclesiam, vbi fuerat horius, dare, tradere, concedere, & donare benignius dignarentur pro causa prædicta, vt ibi dictam Basilicam sub dicto laudabili nomine construi facere valeant, & compleri. Ipsi vero subscripti Canonici, & Capitulum, ac viri venerabiles dopoulos Madius, & Abbas Ciccus de Caiacia, procuratores congregationis, & dictæ distributionis, ipsius Ecclesiae Capuanæ, ad infrascripta omnia solemniter constituti, ordinati, & facti, audita expositione humili, & deuota magistrorum ipsorum cum silentio debito, & per eos, vti dixerunt, in plenam considerationem deducta, attendentes, & considerantes tam laudabilia per eos opera caritatis inceptra, & quam pium est huiusmodi sacris ædificijs manus porrigitæ adiutrices; nolentes oculos debitæ misericordiæ in prædictis claudere, tamquam cœci, qui lumen supernæ contemplationis ignorant, sed tanquam vigiles habentes oculos, habentes linceos circa huiusmodi fidem, & deuotionem latius ampliandam, & laudabile

dabile opus in mundo ducendum . Exemplum naturale filiorum Aquilæ imitantes , qui versus solem inreuerberato visu respiciunt , & ad lucem immarcescibilis sui lumen , ac radios , semper eorum dirigant appetitus : nec minus illorum , qui Deum vident spiritualibus , & conditoris etiam in diuitijs opulentis , aspectibus induuntur ; singula cum liberalitate timanendo in prædictis diligenter intenderé , porrectis huiusmodi precibus inclinati , vt in prædictis eorundem magistrorum , & procuratorum huiusmodi sacris operis mentes nullis impediatur obstatulis , sed in eorum tam digno , & laudabili proposito unde veniunt digna veneratione laudabiles , deuotius confirmantur , & per huiusmodi opus caritatis incepti , fides , & deuotio in dicta Ecclesia amplietur : bona eorum , mera , libera , & gratuita voluntate , congregati , vt supra , dicti scilicet procuratores cum consensu , & voluntate , ac mandato ipsorum subscriptorum Canonorum per hanc cartam in nostri præsentia pro causa iam dicta in acceptum diuinæ mentis , & ex alijs iustis considerationibus , atque causis , eorum mentes ad id dirigentibus , vt dixerunt , per fulsem dederunt , tradiderunt , concederunt , ac etiam donauerunt eisdem magistris , & procuratoribus ipsius confratretiæ , nomine ipsius confratretiæ recipientibus , hoc est totum , & integrum dictum terrenum , seu tenimentum , vbi fuerat hortus , situm iuxta ipsam Ecclesiam sancti Nicolia , & iuxta moenia ciuitatis , iuxta hortum magistri Bernardi Speciarij , viam , qua itur ad ipsam Ecclesiam , & alios confines , vt dicunt : cum . . . . . & pertinentijs suis omnibus , & cum vijs , & intratis suis , consuetis , & debit is illuc intrandi , & inde exeundi , atque cum omnibus alijs suis iutibus , & pertinentijs , in ea videlicet ratione , quam dicti magistri , & procuratores , & successores eorum in dicta confrateria teneantur , & debeat iuxta bona , &

facultatem dictæ cōfratretiæ, ac possint, & valeant ibidem de nouo dictam Basilicam sub vocabulo dictæ sanctæ Virginis Catharinæ construi, & ædificari facere de dicta pecunia, & alijs bonis, & legatis erogandis eidem per Christi fideles. Ita quod ædificata Ecclesia ipsa sit, & esse debeat subdita, & immediate subiecta dicto Capitulo Capuano, quam confratres ipsi, & successores eorum, teneantur & recognoscant à dicto Capitulo Capuano; & ipsum capitulum in principalem dominum dictæ nouæ Ecclesiæ consuetudinæ perpetuò recognoscant: & pro ea eidem Capitulo, ac eius parti prætent, soluant, & reddant, & faciant pro censu dictæ Ecclesiæ in recognitionē, & signum dominij omni anno in die Beati Stephani de Bonacera in pondere libram unam, ac teneantur, & debeant omni anno prima Dominica mensis Maij omnes confratres ipsius confratretiæ incedere quilibet ipsorum cum candela accensa cum processione post corpus Beati Prisci per ciuitatem eandem. Et dicti subscripti Canonici, & successores eorum in dicta Ecclesia teneantur, & debeant in signum deuotionis, caritatis, & fidei, & ad denotandum dictum dominium omni anno in die vigiliæ sanctæ Catharinæ accedere in vespere ad dictam Ecclesiam, & ibi vespere solemniter decantare. Et quod ipsi magistri, & successores coruri possint, & valeant ponere, & remouere cum notitia dicti Capituli Cappellanos, & Sacerdotes quos voluerint in Ecclesia antedicta, qui ibidem habeant diuinæ officia ministrare, quos dictum Capitulum habeat eos ibidem confirmare tanquam habens iuspatronatus, & dominium in Ecclesia prædicta, quos sic inter eos stetit & expressè conuenit. Et obligauerunt se dicti procuratores dicto Capitulo nomine quo supra, dictasq; congregationem distributionem, & Capitulum eorum parsum, & bona eisdem magistris, & procuratoribus dictæ no-

ux Confratreriæ præsentibus , & obligationem ipsam re-
 cipientibus nomine quo supra, dictas, quo supra nomine
 concessionem, donationem, & omnia, & singula supra scri-
 pta, & infra scripta semper, & omni tempore ratas , & fir-
 mas habere, & tenere, attendere, complere, in uiolabiliter
 obseruare, & contrarium non facere , dicere, opponere,
 vel demere de iure, vel de facto in iudicio, vel extra , aut
 aliter quoquo modo, quoniam sic inter eos coram nobis
 expressè cōuenit pro pœna ynciarum auri quinquaginta,
 præsente pacto rato manente Curiæ Archiepiscopali Ca-
 puanæ, vel alteri Curiæ, vbi fuerit reclamatum, si secus in-
 de fieret ampliandam: quam pœnam fui ego prædictus
 Antonius publicus ut supra notarius, tanquam persona
 publica, pro parte dictæ Curiæ A. dictis procuratoribus
 nomine quo supra interuenientibus, quod solemniter, &
 legitimè stipulantibus , guadiam dicti procuratores quo
 supra eisdem magistris procuratoribus confratreriæ præ-
 dictæ coram nobis ex inde dederunt eisq; ad sancta Dei
 Euangelia corporaliter proprijs manibus tacta prouidi iu-
 rauerunt, unde si necesse fuerit, ad pigne andum scilicet
 de rebus, & bonis suis, & dicti Capituli licitis , & illicitis
 usque ad legem: & renunciauerunt dicti procuratores no-
 mine quo supra super his coram nobis certiorati prius, ut
 dixi, de iuribus infra scriptis, & effectibus eorundem, super
 his coram nobis expressè actioni exceptione doli mali,
 vis, metus, & in factum, & exceptioni rei aliter gestæ , ali-
 ter, & alibi præsens non sit celebratus contractus , quam
 superius dictum est, priuilegio fori , beneficio restitutio-
 nis in integrum, legi, per quam huiusmodi de donat. . .
 propter vitium ingratitudinis reuocantur, legi dicenti ge-
 neralem renunciationem non valere , iurique dicenti his
 renunciari non posse , atque omni alij iurium legum , iu-
 rum canonum, ciuilium, Longobardorū constitutionum,

& ca-

& capitulorum regni auxilio, iuris canonici, & ciuilis beneficio, per quæ contra prædicta, vel aliquod prædictorum dictum Capitulū, & eius par exinde venire possent aut quomodo libet se tueri; Hoc scriptum publicum ad cautelam dictæ confratreriæ, & eius partis scripsi. Ego prædictus Antonius publicus ut supra notarius, qui p æmissis omnibus pro notario rogatus interfui, & meo solito signo signau. Capuæ.

Hactenus Instrumentum Nota ex eo quātum prompta semper fuerit Capituli Capuani pietas in promouendis religiosis operibus: ita superiori etate concessit locum Cappucinis, & Ecclesiam Sanctæ Mariae de Ierusalem in monte Ragedo Seruitis: & etate nostra Ecclesiam sancti Ioannis ad Gaiandum Hieronymitis de Fesulo: nota quoque ex visione sanctæ Catharinae (cuius tamen visionis jeriem ignoramus) erga ipsam Virginem, & Martyrem inductam esse devotionem apud Capuanos adeo singularem.

26 6 Kalen. Petri Alexandini Episcopi, & mart. & Lini Papæ. De Petro Martyrologia, & kalendaria. In officio lectiones ex textu, Si omnes corporis mei, &c. est integer in C.M.S. De sancto Lino hodie Kalendarium tertium, & quartum, & Maurolyc. In officio lectiones ex Anastasio.

27 5 Kalen. Maximi Episcopi, & confess. Martyrologia sanctorum.

28 4 Kalen. Papinij, & Mansueti Episcoporum, & conf. Martyrologium Romanum, & Kalendarium tertium, & quartum.

29 3 Kalen. Saturnini mart. vigilia. Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones Tempore quo &c. textus integer in C.M.S.

30 2 Kalend. Andreæ Apostoli dupl. Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis presbyterorum Asbach. In Ciuitate Ecclesia sancti Andreæ de portafauza.

na, cuius Ecclesiæ Rectoria fuit primum beneficium mihi collatum. Item sancti Andrae de Apolita: in Diœcœsi Ecclesiæ & pagus, & olim Ecclesia circa Canciellum, & in Diœcœsi Calueni Ecclesia a Cementata ann. 1173.

Festum Sanctissimæ Trinitatis, quod nunc prima Dominica post Pentecostem, mire Romano, celebramus, celebratum olim in Ecclesia Capuana Dominica post Pentecosten ultima, quæ iuxta ritum Officii Diuini est ultima Nouembris: patet ex Breuiario, & ex libro quotidiane distributionis.

DECMBER.

1 Kalen. Eligij Episcopi, & confess. & Proculi mart. De Eligio Martyrologia, Kalendaria tertium, & quartum. In Kalendario secundo die 25. Iunij. In Ciuitate Ecclesia sancti Eligij, Francorum opus. Antiquitus erant in illa conducti Presbiteri sculares; Sed ann. 1574. Venerabilibus, nec unquam abunde laudatis clericis Regularibus Theatinis, cum magna Ciuitatis utilitate concessa fuit. Exemplo enim, & verbo illorum Patrum & maiores in Altaribus, Ecclesijsq; pohendis exhibitam curam, & frequentiorem diuinorum Sacramentorum, sanctæq; prædicationis usum, & Nobilium quotidianum assistendi Missæ deuotionem, accepta refert vnuersa ciuitas. De Proculo n.b l in nostris. Fuit Episcopus Rauenna, ab alijs dicitur inter amna, vel Narina, vel Bononia.

2 4 Non. Biuianæ virginis, & mart. De hac Martyrologium Romanum, Kalendarum secundum; sed tertio, & quarto nomen additum. In offi. io tres lectunes, Temporibus Juliani Imperatoris erat quidam vir Illustris &c. Easdem habemus in lectionario M. S.

3 3 Non. Cassiani mart. *Martyrologium Romanum. In nostris nihil. Fuit martyr Tingitanus in Mauritania.*

4 4 Non. Barbaræ Virg. & mart. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex actis; ibi tamen pro Maximiano Maximinus restituendum est. Quod dicitur de baptismo, intelligimus baptizatam à Valètino presbytero Nuncio Origenis circa . Olim Canciellum fuit Ecclesia sancte Barbaræ 1173.*

5 Non, Sabbæ Episcopi confess. De hoc *Martyrologia, Kalendaria 2. & 3. sed 4. nomen additum. In officio lectiones, Beatiss. Sabbas ortus in Provincia Cappadociæ fuit. Easdem legimus in lectionario M. S. Quod ergo dicitur Episcopi, per incuriam irrepsit in Kalendarium.*

6 8 Idus. Nicolai Episcopi, & confess. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones, Nicolaus itaque ex illustri prosapia ortus, cuius fuit Pataræ ciuitatis, &c. Easdem habemus in lectionario M. S. sunt in Breuiario sancti Nicolai Barensis. Sancti Nicolai cultus Capuae frequentissimus extitit. In ciuitate est Ecclesia Iurispatronatus antiquitus Cappella Principum. In Diœcesi sunt Ecclesiae in monte supra Capuam, de qua in secunda parte; in Camiliano, in Casapullo, in Campocipro, à Romula in Sancta Maria Maiori, in Tullanello, in Castello ad Mare, in Canciello, in Grazzanisio, in Pago della Strada, in Scarpati Diœcesis Theanensis.*

7 8 Idus. Ambrosij Episcopi confess. & Doctor. duplex *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu Paulini, qui est in Surio: extant in lectionario M. S. Fuit in ciuitate Parochialis sub titulo sancti Ambrosij, nunc unita Parochiali SS. Philippi, & Iacobi. Sauini Episcopi, & mart. Martyrologium nostrum, Kalendarium secundum. In Kalendario primo, & quarto notatur die 8. In Martyrologio Romano die 20. quo etiam die apud Surium acta, è quibus*

bus sunt in officio tres lectiones.

8 6 Conceptio Beatæ Mariæ Virg. duplex, & solemne. *Martyrologium Romanum, & Kalendaria. In officio lectiones ex Anselmo. Sub titulo Conceptionis est in Civitate Ecclesia Cœlestinorum, & Cappella cum Collegio puellarum.*

9 5 Idus. Cypriani Abbatis. *Martyrologia. In nostris nibil.*

10 4 Idus. Eulaliæ virg. & mart. & Melchiadis Papæ, & mart. *De Eulalia Martyrologia, & Kalendaria. In Breuatio lectiones, que concordant lectionario M. S. & hymno Prudentij. De Melchiade Martyrologium Romanum, & Martyrologium nostrum. In Kalendario nibil, nec in officio.*

11 3 Idus. Damasi Papæ, & confess. *Martyrologia, & Kalendarium quartum. Sed tertio additum nomen. In officio lectiones ex Anastasio.*

12 2 Idus. Hermogenis, Donati, & aliorum xx. mart. *Martyrologia; In Kalend. & officio nibil.*

13 Idus. Luciæ virg. & mart. semiduplex, Eustasij, & soc. mart. *De Lucia Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu Cum per vniuersam Prouinciam, &c. refert Surius. Extitit in terra Lanei Ecclesia cum Pago sanctæ Luciæ, nunc campestris, annexa Ecclesiæ Sauignani: extat altera in Pago Sorbello Sueſani territorij. Vbi nunc est Ecclesia Sanctissimæ Annuntiatae, fuit Cappella sanctæ Luciæ, & ideo in ipsa Ecclesia Annuntiatae Festum sanctæ Luciæ solemniter celebratur. De Eustasio, & soc. Martyrologia, & kalendarium primum, & secundum. In tertio agitur die 15. & ita quoque in quarto. In officio lectiones ex textu Imperantibus Diocletiano, & Maximiano, vniuersitas Romani Imperii. Easdem habemus in lectionario M.S. & non discrepant à positis in Surio.*

14. 19 Kalend. Ian. Agnelli Abbatis semidup. *Martyrologia*

tyrologia, & Kalendaria 2. 3. 4. In officio lectiones ex vita, & consonat lectionario M.S. Fuit propè Capuam non longè à flumine, Ecclesia sancti Agnelli tempore II. Richardi Principis, & intra Capuam ubi nunc cisterna sancti Eligij, capella cum sepultura pro occisis. Fuit pagus, & Ecclesia sancti Agnelli in terra Lanei anno 1441.

15 18 Kalend. Valerini Episcopi, & confess. *Martyrologia, & Kalendarium tertium. In quarto additum die 16. In officio nihil.*

16 17 Kalen. Ananiæ, & soc. eius. *Martyrologium Romanum. In nostris tantum additum nomen Kalendario tertio.*

17 16 kalen. Lazari Episcopi, & mart. quem Dominus resuscitavit. *Martyrologia: Kalendario tertio, & quarto additum nomen. Habemus Ecclesiam extra muros, in qua est hospitale leprosorum. Fuit aliquando illa Ecclesia caput militiae regularis, dictæ de sancto Lazaro. Fundauit eam Lazarus Raymo ann. 1228. ut scribunt qui Neapolitanum Archyuum euoluerunt. Familiam Raymam fuisse nobilem, & Capuanam testatur Kalendaria mortuorum, & præser-tim Kalendarium, quod est in monasterio Monialium sanctæ Mariae. Nos autem in Thesauro legimus instrumentum ann. 1226. in quo nominatur Frater Angelus magister domus infirmorum Ecclesiæ sancti Lazari, quæ est foris, &c.*

18 15 kalen. Gratiani Episcopi, & confess. & Moysletis mart. *Martyrologia. In Kalendarijs, & in officio nihil.*

19 14 Hemesii mart. *Martyrologia, & kalendarium tertium. In officio nihil. Sed Nemesis scribi debet.*

20 13 Kalend. Ammonij, & sociorum eius. *Martyrologia Amon, & Amonius scribitur. In Kalendarijs, & officio nihil vigilia.*

21 12 Kalend. Thomæ Apostoli dupl. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones excerptæ ex Abdiæ lib. 9. Inciuitate extat Ecclesia sancti Thomæ Parochialis, antiquitus*

quitus propinqua muris, nunc aliquantum longè.

- 22 11 Kalend. Triginta mart. *Martyrologia tantum.*
 23 10 Kalend. Victoriae virg. mart. & Gregorij presbyteri, & mart. *De Victoria Martyrologia tantum.* *De Gregorio Martyrolog. & Kalendarium secundum, tertium, quartum.* In primo notatur die 22. *Martyrologium Romanum agit de eo die sequenti.* In officio lectiones ex textu, quem habemus in M. S. & apud Surium expolito Stylo.
 24 9 Kalen. Vigilia Natiuitatis Domini. *Martyrologia, & Kalandaria.*
 25 8 Kalend. Natiuitas Domini nostri Iesu Christi duplex & solemne maius, & Eugeniae Virg. & mart. & Anastasiæ virg. & mart. *De Sanctissima Natiuitate Martyrologia, & Kalandaria.* *De Eugenia Martyrologia: & Kalandario quarto additum nomen.* *De Anastasia Martyrologia, & Kalandaria.* Extat Ecclesia campestris, quæ anno 1181. dabat nomen pago in Terra Lanei.
 26 7 Kalend. Stephani Protomart. duplex, & solemne maius. *Martyrologia, & Kalandaria.* In officio lectiones ex scriptura, ex sermone, ex Homilia. Fuit olim Ecclesia sancti Stephani in villa Cauæ extat titulus etiam sancti Stephani in Capua veteri, & habet opulentum beneficium.
 27 6 Kalend. Ioannis Apostoli, & Evangelistæ duplex & solemne maius. *Martyrologia, & Kalandaria.* In officio lectiones ex textu, quo usus est Natalis: & easdem habemus in lectionario M. S. Ecclesia sancti Ioannis ad Gaiatum fuit Ecclesia sancti Ioannis Evangelistæ, hac enim ipsa die ad illam, et si campestrem, concurrebant fideles è circunviciinis pagis. Ecclesia quoque sancti Ioannis monialium post annos centum, & quinquaginta circiter à prima foundatione, titulo sancti Ioannis Baptista addidit titulum Euangeliste.
 28 5 Kalend. Innocentum semidupl. *Martyrologia, &*

Kalendaria. Antiquitus in Ecclesia Capuana erat chorus clericorum puerorum; & ab illis hac die peragebatur solemnitas officij; sicut die sancti Ioannis peragebatur a presbyteris, & die sancti Stephani a Diaconibus, & in Nativitate Domini a subdiaconibus.

29 4 Kalend. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, & mart. *Martyrologium Romanum*, & *Kalendaria 2.3. & 4 In officio lectiones, quas etiā habemus in lectionario M.S.*

30 3 Kalend. Mansueti mart. & cum alijs X. *Martyrologium Romanum Kalendario tertio, & quarto additum nomen.*

31 2 Kalan. Siluestri Papæ, & confess. semidup. *Martyrologia, & Kalendaria. In officio lectiones ex textu, qui in lectionario M.S. adscribitur Eusebio Cæsariensi.*

Nomina Sanctorum ex diuersis monumentis.

S. Anatolia . Extabat Ecclesia in Montanino paruo ann. 1304. ex instrumento Thesauri : est autem Montaninum paruum locus, quem hodie dicimus Montaninum, id est planitiem illam supra Gaianum. Erat Montaninum magnum summa montis. Ceterum Anatolia est illustris martyr sub Decio Imperatore apud lacum Velinum, de qua *Martyrologium Romanum*, & *Beda*, & alij die nono Iulij, & Surius habet acta.

Artimas. Extat Imago in musu sancti Prisci. Fuit mar syr Puteolanus, adolescens a magistro scholæ delatus, & con discipulorum Stylos occilus. Acta manuscripta legi apud Chioccarellum Neapoli, que, breuibus comprehensa, refert Capacius in Puteolana historia.

Benno Episcopus Misnæ in Germania. Eius imago intra Cathedram in pariete, qui est inter Cappellā Domini nostri de Marchesys, & Cappellā Dominorum de Vitellis.

De hoc agit Martyrologium Romanum die 16. Iunij, qui fuit canonizatus anno 1523.

Cliricus. Huius nomen, & Imaginem bis, & ter, neq; solus, aspexi in Ecclesia sancti Augusti propè sanctum Priscum. Erat Imago paruula inter duas fenestras: præferebat manu coronam, habitus dignosci non poterat: igitur ex corona martyrem appellabo.

Canio. Extat Imago in musu sancti Prisci, & illa (scut alia) coronam gestat manibus. Igitur credo esse Canionem alterum à Canione socio sancti Prisci Iunioris: nem pè Canionem Episcopum in Cartagine coronatum martyrio, de quo sunt lectiones in C.M. S.Ioannis monialium.

Desiderius. Imago in musu sancti Prisci. Fuit unus ex socijs sancti Ianuarij Episcopi Beneuentani, nunc Patroni Neapolis.

Erasmus. Episcopus, & Martyr, notissimus apud Formias in Campania, habet titulum in Cappella Turris pro pè cryptas, & erat ibi eiusdem nuncupationis villa: habuit Ecclesiā in partibus Arnonis, & in Diœcesi Caluensi, Theanensi subditas Archiepiscopo, ut ex Bulla Alexandri ann. 1173.

S.Etimus. Imago in musu sancti Prisci. Credam esse martyrem in Campania, de quo (ut accepi) est mentio in Breuiario Salernitano.

Eutiches. Imago in eodem musu: est martyr Puteolanus ex socijs S.Ianuarij.

Flauianus. Extitit Ecclesiā in territorio Cancielli ann. 1173. Apud Breuiarium Capuanum in officio sancte Bibiana est mentio de sancto Flauiano, illius Virginis Patre; nem pè die 2. Decembris: de ipso autem Flauiano Martyrologium Romanum agit die 22. Septembris.

Festus. Imago in musu iam dicto, & hic etiam unus ex socijs sancti Ianuarij.

Helena.

Helena. Ecclesia in Diœcesi Theanensis subdita Archiepiscopo Capuano. Credam Helenam matrem Constantini Magni, de qua Martyrologium Romanum die 18. Augusti.

Helias. Ecclesia sancti Heliae in loco Bauzani. Diœcesis Theanensis, subdita Archiepiscopo Capuano. Credam esse Heliam Prophetam in monte Carmelo, de quo Martyrologium Romanum die 20. Iulij.

Hippolitus. Imago in musuo sancti Prisci. Credo esse presbyterum Antiochenum martyrem in Italia apud Abellinum, de quo Ferrarius in Catalogo 11. Februarij.

Iusta. Extitit Ecclesia in territorio Kalinuli, & in villa limata est illa, de qua monumenta Ecclesia Forconensis, seu Aquilana. De ea Ferrarius in Catalogo kalendis Augusti.

S. Marcius. Ecclesia in monte Marsico, seu dixerimus in Rocca montis Draconis: Martius videtur dici in supra relatio priuilegio Alexandri Papæ: is est Marcius solitarius, de quo S. Greg. Dial. lib. 3. cap. 16. & Martyrologiū Romanum 24. Octobris: à Calenensibus dicitur Martinus, ut etiam legitur alias in Codicibus sancti Gregorij; ergo Marcius est de quo sub nomine sancti Martini agitur in vita sancti Bernardi Episc. Calenensis.

Maximiliana. Extitit Ecclesia circa Grazzanishum; nunc verò est altare cum beneficio simplici intra Ecclesiam Grazzanish; Hec (ut aiunt) eremiticam duxit vitam. Ego verò quia narrationem acceptam reputo fabulosam, idcirco dubito. An sancti Maximiliani, vel sancti Maximiani corruptum sit nomen, ut Papiæ pro sancto Aldo confessore S. Adam mulierem cultam refert Ferrarius in Catalogo die 10. Ianuar. & apud nos Ecclesia sancti Augusti, s. Auguste nuncupari cœperat, quem errorem in Tassa Seminary emendi curauimus. An quemadmodum habemus in Civitate Ecclesiam sancti Andree ad Maximilianam, fuerit Ecclesia alicuius Sancti, vel Sanctæ dicta ad Maximianam, &

deinde

*deinde antiquato nomine Sancti, vel Sanctæ, retentus sib
Titulus Maximiliana?*

*Seuerina. Extitit Ecclesia circa Castellum ad mare.
De Seuerina uxore Aureliani Imperatoris, meminit Fer-
rarius in Catalogo die 3. Maij ex Martyrologio Canisij.*

*Siricius. Erat Imago in Ecclesia sancti Prisci in babi-
tu Diaconali: Cæterum in Martyrologio nostro M. S. est no-
men Sirici 6. Kalen. Maij, & 3. Non Septembris.*

*Xistus. Imago in musiuo sancti Prisci. Credam esse di-
scipulum sancti Petri, de quo Martyrologium Romanum
Kalend. Septembris, & nos in vita sancti Prisci supra in-
prima parte.*

Bulla consecrationis sancti Stephani Episcopi Caiacensis
ex monumentis illius Ecclesiae.

GErbertus (**A**) sanctæ Capuanæ Sedis, gratia Dei Ar- **A**
chiepiscopus, fidelibus omnibus ortodoxis, clero,
ordini; & plebi consistenti Caiaciæ Ecclesiæ per Aposto-
licam institutionem nostro Archiepiscopatui subiectæ,
dilectissimis filijs in Domino salutem (**B**) Probabilibus **B**
desiderijs nihil attulimus tarditatis: Fratrem iam, & Coe-
piscopum nostrum Stephanum vobis ordinauimus sacer-
dotem: cui dedimus in mandatis, nè vnquam ordinatio-
nem præsumat illicitam, nè bigamum, aut qui virgine non
est sociatus vxore, neque illiteratum, vel in qualibet par-
te corporis vitiatum, aut expœnitentem, vel Curiæ, aut
cuilibet conditioni obnoxium, notatumq; ad sacrum or-
dinē permittat accedere, et si quos huiusmodi forte reppe-
rerit, non audeat promouere. Afros (**C**) passim ad Ec- **C**
clesiasticos ordines prætendentes, nulla ratione suscipiat:
quia aliqui eorum Manichei, aliqui rebaptizati sæpius sūt
probati. Ministerio, atque ornatu Ecclesiæ, vel quidquid
illud

illud est in patrimonio eiusdem, non minuere audeat, sed augere. Insuper concessimus ei Diocesim per has fines ab ipso ribo, qui est iuxta Pretamala, & quomodo continet ipse totus Caiaciæ Comitatus, cum ipsis Ecclesijs, quæ hic subtus declaramus, hoc est, in Balunianu Ecclesia sancti Nazarij, & Ecclesia sancti Vitaliani: & sancti Cosmas in Viuaru: & sanctus Tarentianus ad Sorba: sanctus Petrus ad Pile: sanctus Petrus: sanctus Angelus ad Palma: sanctus Fœlix, & sancta Maria in Malianu: sanctus Donatus in Ceperano: sanctus Petrus in Palude: sancta Maria, & sanctus Iauarius in Marcianisu: sanctus Victor in Persoli: sanctus Nazarius in Crispianisi: sancta Maria: & sanctus Fœlix in Peti: sanctus Petrus ad Sassa: sanctus Petrus, & sanctus Priscus in Mairanu: sanctus Ioannes, & sanctus Secundinus in Treple: sanctus Laurentius, & sancta Maria, & sanctus Mattheus in Puzanu: sanctus Rufus in Ceferanu: sancta Maria in Vulanu: sanctus Petrus, & sanctus Laurentius in Liczanu: sanctus Angelus, & sanctus Fœlix, & sanctus Ioannes in Campanianu: sanctus Petrus: sanctus Vitus: sanctus Cosmas in Rainanu: sanctus Ioannes: sancta Maria cum sancto Angelo: sanctus Fœlix: sanctus Nicander in Predi Caiaciæ: sanctus Angelus, & sanctus Saluator, & sanctus Vitalianus in Campora longa: sanctus Maurus in Aluinianu: sanctus Angelus in Auxilio: sanctus Vitus in Bage: sanctus Andreas, & sanctus Petrus, & sanctus Vicentius, & sanctus Andreas, & sanctus Cesarius in Traguni: sancta Maria, & sanctus Priscus ad Cuultere: sanctus Laurentius ad Atina, & sanctus Sebastianus in Squille, & sanctus Secundinus in Raianu, & sancta Maria ad Baniolo, & sanctus Angelus in Poscaro: cum omnibus Ecclesijs, & terris ad ipsas Ecclesijs pertinentes, quæ inter has fines sunt, quæ modo habere, & possidere videntur, & in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potueris,

tueris, & cum presbyteris, & cum omnibus Ecclesiasticis ordinibus ad prædictam vestrā Diœcēsim pertinentibus; excepto, quod non damus vobis cuncta territoria in Casa Marcella, & Ecclesiās, quæ ibidem sunt: & hereditatem filiorum Andréæ balneatoris, idest Perundo, & Leo, & filijs Vrsoli, quæ fuerunt, & pertinuerunt Hiam dicitæ sanctæ Mariæ à Peti, per has subtus declaratas fines: prima petia vbi ipsi sedent, uno latu via antiqua a iu latu terra Rodoaldi, vñ capu via publica, aliu capu in Serra de Monte: secunda petia ibi propinquo, vñ latu terra nominae sanctæ Mariæ, & ipso rjbo; & aliu latu terra Benerusi cum ipso intersitu nostro: vñ capu via publica, aliu capo Deodedi Presbyteri, ipse predictus intersitus noster, vñ latu via publica, aliu latu terra Benerusi, & de fratribus eius, vñ capu terra Deodedi presbyteri: Tertia petia in Iuuenelli, vñ latu terra Andréæ cum ipso intersitu nostro, aliu latu terra Paldolfi, quæ fuerunt; Summi, vñ capu in Silice, aliu capu in ribo: Quarta petia ibiq; vñ latu terra Paldolfi, quæ fuit Summi, aliu latu via, qui decernit ipsa Caua, vñ capu in Silice, aliu capu in ribo: Quinta petia ibiq; vñ latu iam fatæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ, aliu latu Ecclesia Cici, & Musi, vñ capu in Silice, aliu capu terra Landolfi, & Cici fratris eius, ipse fundus propè predicta sancta Maria amba latera ipsius Ecclesiæ sanctæ Mariæ, vñ capu in Ribo, aliu capu terra, quæ fuit Leopardi. Sexta petia propè sancto Angelo ad palma, vñ latu est terra Summi, & aliu lupi clerici, aliu latu terra Landolfi Comitis, vñ capu in via, aliu capu terra supranominata sancta Maria. Septima petia à Centuru, vñ latu terra Martini Turellæ, aliu latu terra Adifulole, vñ capu in ribo, qui dicitur lata, aliu capu in via publica. Octaua petia, quæ dicitur ad Argellaru, vñ latu in monte, aliu latu in ribo, qui temporaliter habet aqua, vñ capu terra Landolfi Co-

mitis, aliud via antiqua: Nona petia ad Castanetum, vñ latu terra Audoaldi, & Monte, aliud latu terra filij Getemundi, vñ capu via publica, aliud capu terra Sabini Cletici, & fratris eius: Decima petia iuxta Ecclesiam supranominata sancta Maria, vñ latu terra Andreæ, aliud latu terra Landolfi, & Audoaldi, vñ capu in Silice, aliud capu in monte. Tali itaque ordine, & ratione, ut subidentur Archiepiscopatus,

Daut nostræ (D) Abbatiae, vel qualisunque seruus nostri Archiepiscopatus, hæreditates habuerint, aut in antea: parare potuerint; siue per causationem acquisierint, nostri, nostrorumq; successorum sint in potestate: at non dedimus vobis, vestrisq; successoribus Ecclesiam sancti Angeli in Melanico, quam in nostra, nostrorumq; successorum potestate reseruamus. De redditu vero Ecclesiae, vel oblatione fidelium, quatuor faciat portiones, quarum una sibi ipse retineat, altera clericis pro filiorum suorum sedulitate distribuat, Tertia pauperibus, & peregrinis. Quarta Ecclesiasticis fabricis reseruandam, de quib[us] erit rediturus diuino iudicio rationem. Ordinatones vero Presbyterorum, seu (E) Diaconorum non nisi primi, quarti, septimi, & decimi mensium ieiunijs, & ingressu quadragesimali, atq; mediane, vespere sabbati nouerit celebrandas.

FSacro autem Baptismi (F) Sacramentum non nisi in Paschali Festiuitate, & Pentecosten nouerit esse præbendum, exceptis his, qui morte virginis periculo ne in æternum pereant, talibus oportet remedij subuenire. Huic ergo sedis nostræ præcepta seruantes, deuotis animis obsequi vos oportet, ut in reprehensibile, placidumq; fiat corpus Ecclesiae per Christum Dominum nostrum, qui viuit, & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti per omnia seculorum. Amen.

Anno, Deo propitio, Archiepiscopus Domi Gerberti Tertiij Archiepiscopi in sacratissima sede Beati Protomartyris

tyris Stephani, in ip̄a die Kalend. Nouembris Indictione
(G) octaba.

G

Ego Aldericus, Calactinæ Ecclesiæ Episcopus, consen-
si, & subscripti.

Eeo Leo, Suranæ sedis Episcopus, consensi.

Ego Bonus, P̄æsbyter (H) Cardinalis sanctæ Capuanæ H
Ecclesiæ, me subscripti.

Ego Ioannes Presbyter, sanctæ Capuanæ Ecclesiæ
Cardinalis, me subscripti.

Ego Auioaldus, Diaconus sanctæ Capuanæ Ecclesiæ
me subscripti.

Ego Petrus, Diaconus sanctæ Capuanæ Ecclesiæ, me
me subscripti.

Ego Toto, Subdiaconus me subscripti.

Ego Ioannes Subdiac. S. Capuanæ sedis, me subscripti.

I

Datum per manum Ioannis Subdiac. nostri (I) bibli-
techarij in Kalend. iam dictis, per suprascriptam Indictio-
nem. Bene valete.

Gerbertus. In relata Bulla manifestè legitur Gerber-
tum suisse tertium Archiepiscopum Capuae : idem quoque
docet Chronicum Cassinense. Quidam scribit, offa Gerber-
ti Arch:episcopi Capuani ob eius sanctitatis opinionem à
Ludouico Imperatore in Galliam asportata. citat ille Ma-
rinum Frezza: At ille fallitur : Marinus enim ab ipso cita-
tus non de Gerberti corpore, sed sancti Germani (siylo ta-
men perturbato, & obscuro, loquitur.

Probabilibus. Gregorius Papa II. anno 723. vocauit
Romam sanctum Bonifacium, quem ante annos quatuor
miserat Apostolum in Germaniam, & consecrauit Episco-
pum. De qua consecratione ad Carolum cognomento Mar-
tellum literas dedit, & alteras ad uniuersos Episcopos, Cle-
ricos, & Dominos seculares, necnon & ternas Clero, &
plebi. Externis hisce Gregorij literis Gerbertus literarum

suari. m textum accepit, imò eisdem omnino, totidemque verbis exscriptis, concessæ Diœcesis tantum fimbis interpositis à verbis illis. Insuper concessimus, ad illa de redditu verò. Eadem ipsa formula usus est Adenulfus Archiepiscopus anno 1032. in confirmatione Benedicti Episcopi Sues-sani, ut infra. Imò hac formula videtur usus suisse S. Gregorium Magnum ut lib. 2. ep. ij.

C Afros paßim. Quia Saracenis occupantibus Africam Africani extores ad nostras oras sese infuderant, ex ordinibus Ecclesiasticis rectum sibi quarentes: cum detecti fuissent esse Manicheos, vel Donatistas, uniuersali lege vetitum est, nè Africanus aliquo modo à quopiam Episcopo ordinaretur Bar. ibid.

D Abbatiae. Diximus Abbatiam, idest Rectoriā Ecclesie sancte Marie à Petri in locu trans flumen suisse unitam Archiepiscopali mensæ, & terras illius Ecclesie suisse addi-etas Archiepiscopo. Præter hanc Bullam Gerberti habemus in monasterio sancti Ioannis Decretum, à Iudice pronunciatum in causa inter Archiepiscopum Athenulphum Gerberti successorem, & monasterium agitata, de quadam terra, quam Archiepiscopus afferebat esse sancte Marie à Petri, & ad Archiepiscopatum pertinere. Inter cetera sunt hæc verba: Pars nominati monasterij puellarum sancti Ioannis abeat, & possideat supradictu campu, qualiter no-minata caitula cambiationis continet absque omni contrarietate nominati Archiepiscopatui, & de pars nominata Ecclesie sancte Marie, & de illorum rectoribus. In eodem decreto fit mentio de Ioanne Subdiacono bibliothecario, atque etiam Primicerio, de Audoaldo Archidiacono. De Perundo & Leobalnearioribus, & famulis Archiepisco-patus sententia lata fuit pro monasterio anno, ut ipse com-puto, ab Incarnatione 898.

E Diaconorum. Hic non fit mentio de ordinatione subdia-conorum

conorum quia tempore sancti Stephani, id est ann. 978. subdiaconatus sacris ordinibus non erat annumeratus: Si quidem, ut sacer esset in synodo Beneuentana constitutum fuit vel ab Urbano II. vel ab eius decessore Victore III. nempe vel anno 1087. vel 1091. at esto fuerit constitutio Urbani primi; nihilominus tamen usque ad Alexandrum III. qui Pontificatum accepit anno 1159. Subdiaconi extra ieiuniorum tempora promoueri consueuerant. Legatur notatio ad lex agens nam Decreti distinctionem: & tertia Decretalis sub titulo de temporibus ordinationum: & nona, sub titulo de aetate, & qualitate ordinandorum.

Sacrum Baptizini Sacramentum. Extra Sabbatum Paschatis, & Pentecostes, ne administraretur, antiqui Patres constitutionibus inculcabant: habemus decreta Siricij, Leonis, & Gelasij apud Grattanum de consecratione distin. 4. idem (ut diximus) est in epistola Gregorij II. Et in hac urbe nostrae Capua huiusmodi morem obseruatum esse ad annum 1088 inuenimus in fragmento scripturarum monasterij sancte Mariæ Monialium: illo squidem anno, aduentu Sabbato Sancto, Robertus Archiepiscopus pro maioris Ecclesia dignitate conseruanda, probavit in Parochijs, & in monasterijs conserri baptismum, imo olea benedicta presentibus negavit.

Indictione 8. Mensis Nouember cum Indictione 8. currebat cū anno ab Incarnatione 979. Annus quidem ab Incarnatione 979. ingressus die Martij 25. currēte Indictione 7. Deinde aduentuē Septembris vigeimo quinto die completa indictione septima. ingressa est octaua; annus tamen 979. cursus continuabat suum: & iterum aduentuē die Martij 25. nouus annus est ingressus 980. manente tamen usque ad Septembris 25. indictione ipsa octaua: sed quia annus Incarnationis 979. est. Natiuitatis 978. ideo consequitur consecrationem sancti Stephani contigisse anno à Natiuita-

se 978. ab Incarnatione 979. mense Nouembri: & quia ante consecrationem annos 44. vixit ideo dicimus natum esse anno à Nativitate 934. seu ab Incarnatione 935. & quia in Episcopatu annos totidem, idest 44. vixit, ideo dicimus obijisse anno Nativitatis 1022. ab Incarnatione 1023. Octobris 29.

H Cardinalia. Olim pluribus in Ecclesijs erant Canonici, dicti Cardinales, ut in Rauennate, Aquileiensi, Mediolanensi, Beneuentana, & Pisana. Dicebantur autem Cardinales, idest Primary, & Principales: imò passim in Ecclesijs fuisse clericos nuncupatos Cardinales. docet Decretalis Papæ Leonis sub titulo de officio Archipresbyteri: & inde apparet Archipresbyterum censeri Cardinalibus illis maiorem esse: docet etiam Papæ Silvestri Decretum 2. q. 4. cap. 2. & usus loquendi communis: communiter enim dicimus Sanctæ Romanae Ecclesiæ Cardinales, & non nisi ad differentiam Cardinalium inferiorum Ecclesiarum. Vocabantur Cardinales Canonici, Presbyteri, Diaconi, Clerici, vel quia Canonicis, Presbyteris, Diaconis, Clericis eiusdem Ecclesiæ digniores erant: vel quia principalibus, & insignioribus Ecclesijs erant addicti. De his fuse Pater Azorius par. 2. lib 4. & cum hec ita se habeant cur Presbyteri Ecclesia Capuanae Cardinales appellabantur? profectò Ecclesia Capuana habuit antiquitus sex Presbyteros, & omnes appellatos esse Cardinales ex eo constat, quia nullum unquam discrimen inter illos sex fuisse nec aliqua scriptura, nec ulla traditione apparuit: quare non appellabantur Cardinales tanquam presbyteris alijs eiusdem Ecclesiæ digniores, erant enim tantum sex: oportuit igitur sic appellari, quia presbyteris alijs eiusdem Ciuitatis antecellebant: habebant (sicut habent) singula Ecclesiæ suos presbyteros, qui Sacraenta Parochianis administrabant: & ita quoque cum Ecclesia maior parochiam suam haberet; habebat & ipsa presbyteros qui curam animalium

marum exercerent, & hi dicebantur presbyteri Cardinales.
Sed inquietus, unde constat maiorem Ecclesiam habuisse alii
quando Parochiam? plane in quodam antiquo M. S. ordi-
nario totius anni legi, de Sacris tis hac verba: Vocati de
noëte pro aliqua necessaria causa parochianorum, surgant
incontinenti, et si necessè fuerit, quòd vocent aliquem Sa-
cerdotem, vocent ipsum, & eundem Sacerdotem asso-
cient tam in eundo, quam etiam in redeundo. Et prossim
in instrumentis antiquis Thesauri inuenimus nominatam
Parochiam sancti Stephani pro ipso Episcopo.
I

Bibliotecharij. Officium bibliotecharij erat in custodien-
do libros omnes Ecclesie, nempè Missalia, Breuiaria, Lectiona-
ria, Codices Sacrae scripturae. Antiquitus enim cum omnes
libri non sine magna impensa manu scriberentur, speciali
custodia opus habebant: eiusdem quoque officium erat in-
scribendo, vel in curando scribi diplomata, & literas vel
Archiepiscopi, vel Capituli: Et qui dicebatur Bibliothecarius,
deinde dictus est Cancellarius: Ecce in Bulla Gerberti ver-
ba illa. Datum per manum Ioannis subdiaconi, nostri Bi-
bliotecharij: & in diploma Senneti dato Gemme Abba-
tisse S. Ioannis ann. 1116. Ex iustione praescripti Domini
Petri Diaconi, & Cancellarij scripsi, Ego Lando Ecclesiæ
sancti Stephani Subdiaconus. Et in M. S. ordinario, modo
citato, de Sacris ita legitur: Item quòd si Dominus Can-
cellarius voluerit, & sibi placuerit, vt liber, in quo legun-
tur lectiones quotidie, custodia ut ibidem. Et Cancellar-
rius dicebatur habere Personatum post Primicerios, ut ex
eodem M. S. in cap. decimo de Sacris manifestè claret.
Sed heu ubi nunc bibliotecharius? ubi Cancellarius? ubi
Personatus? Vidimus haec nostra aetate quæ vidimus.

Cum huc Bulle suscribat Episcopus Ecclesie Calactinae,
Episcopus Ecclesie SVRANAE, alter Aldericus, & alter
Leo nuncupatus: dubitatum est inter amicos, quemam sit
Ecclesie

Ecclesia Calactina, quæue Surana & non defuerunt, qui intellexerunt Ecclesiam Calactinam esse Ecclesiam Caiacensem, quass à Calatia, quod est nomen antiquum Ciuitatis, Calactinus deriuatur. Hi certè falluntur: nam tempore sancti Stephani Ciuitas dicebatur Caiacia, & deriuat nomen Caiaccianus, seu Caiacensis: et si Sanctus Stephanus consecratur Episcopus Caiaciæ, quomodo potest esse viuus alter eiusdem Ciuitatis Episcopus? Imò si sanctus Stephanus successit Vrsomi Episcopo Caracciano, ut babet Breuarium nostrum, quomodo potest fungi alter Episcopus eiusdem Ciuitatis illo ipso tempore & imò si fuisset Episcopus, qui viuens, renunciasset Episcopatui Caiacciano, ille quidem cum renunciasset loco, et si non dignitati, potuisset quidem dici Episcopus; at dici Episcopus Calactinus, id est Caraccianus nullo modo. Legimus in Ptolomeo Calactam in Sicilia, & à Calata Calactinus in Prisciano: an ergo Episcopus Calactæ illo tempore, casu apud Capuam morabatur & Ego libenter credam iuxta illorum temporum barbaram latinitatem à Cale deductum esse Calectinum, seu Calactinum: Cales autem est Ciuitas Caluorum, ideoq; Episcopus Calactinus est qui dicitur bodie Episcopus Caluensis. Iuxta eandem barbaram latinitatem cum litera o, in v. transeat, ut pro sorores, furures, sit pronunciatio: non dubito Ecclesiam Suranam esse Soranam, id est Ecclesiam in Ciuitate Soræ. Auctogra-phum Bullæ in Ecclesia Calatina conseruatur: Illud Fr. Philippus de Benedicto de Sio Cauensis, Reuerendissimus Calatinus Episcopus meo, nomine petitum, mihi pro sua bumanitate legendum, & exscribendum Capuam usque misit: attentè legi, diligenter exscripti, cum gratiarum actione remiss.

Bulla Episcopi Iserniensis.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi . Tricesimo-
secundo anno principatus Domini Pandolfi , & vicesi-
mo nono anno (A) principatus Domini Paldolfi filio **A**
eius glorioſis Principibus , ac primo anno principatus
Domini Landolfi filij eiusdem Domini Paldolfi , & ne-
pos superiùs dīcti Domini Pandolfi magni , & excellen-
tissimi Principis , mensis Octuber primæ Indict. Nos Ade-
nulfus diuina gratia humilis Antistes Sanctorum Proto-
martyris Stephanii & . . . . .
Sanctæ Capuanæ Ecclesiæ . Omnibus Fidelibus Sanctæ
Dei Ecclesiæ cognoscere cupimus . Quoniam consecra-
vimus Præfulem Garardum venerandum virum in Eccle-
sia Sancti Petri Apostoli , quæ constructa esse videtur in
ciuitate , & Comitatu qui dicitur Iserniensis , quæ subie-
cta esse videtur iam fato nostro Archiepiscopatui : in qua
Ecclesia multis temporibus destituta esse videtur à suo
Pastore . Vnde nunc pro precatu Sacerdotum , seu Le-
uitarum , ac clericorum eiusdem Ecclesiæ sancti Petri
Apostoli consecrauimus eorum iam dictum Garardum
confratrem nostrum gubernandi , ac regendi prædictam
Ecclesiam cum omnibus suis Ecclesijs , siue monasterijs
infra eodem Comitatu Iserniensis , & Comitatu Vena-
franu (B) & infra Comitatu (C) Buianensis , & in tota **B** **C**
terra pertinentes monasterij sancti Vincentij : sic conce-
dimus vobis omnes Ecclesijs , quæ constructæ sunt , in
prædictis Comitatibus per has fines . **A** ciuitate Isernen-
sis usque in Sangru : & quomodo coniungitur cum Co-
mitatu Teruentinu : & qualiter vadit usque in Bifetnu:
Intra has verò fines , & in dilationes per hoc nostrum
roboremus præceptum concedimus tibi , qui supra Ga-
rardum venerandum Episcopo confratri nostro integra
ipsa Ecclesia sancti Petri Apostoli , quæ est caput ipsius
tui Episcopatui vna cum ipsa indicata dioecesim , & cum
omnibus Ecclesijs , & Monasterijs ibidem modo haben-
† dddd † tibus

Virgi-
nis, sc
Mar-
tyris
Aga.
thæ.

tibus, vel quod adhuc in antea construi debentur pro tua auctoritate quo usq; vixeris, ita ut per hoc nostri priuilegij præceptum, sit tibi concessum certis temporibus facere in eodem dioecesim ordinationem dierum ieiuniorum primi, quarti, septimi, & decimi mensis, Sacerdotum, ac Leuitarum, siue reliquis ordinationibus Clericorum, siue consecrare ibidem Ecclesias, vel altaria, ac reliquis omnibus officijs Ecclesiasticis quidquid necesse habetur: & excommunicare Presbyteros probetta, & approbata culpa: etiam Afros, nec Vigamos, neque Curialem non liceat ad ordinem Ecclesiasticum præordinare, sed semper prouidentias qui sunt illi, quos ordinare debetis in Ecclesiasticum honorem: Et per hoc nostri priuilegij præcepti potestate sint vobis concessas omnes res vestræ Ecclesiæ mobiles, vel immobiles, cultum, vel incultum ad tenendum, & dominandum omnibus diebus vitæ vestræ, ut sic illum regatis quasi proprium vestrum commendatium: Et ut post mortem vitam perennem accipiatis, si illud inter agiliter gubernetis. Consilij verò ordinem tibi concedimus ad faciendum una cum nostro misso, vel auctoritate una cum plebe Dei Christiana de tua dioecesim semel in anno, id est aut post sanctum Pentecosten, aut in Octubri mensis quo tempore volueris ad exquirendas actiones fratribus quo illi egerint in sanctis operibus, siue ne fortasse pullulet iniqua pestis hereticorum in Christianis fratribus, vel eliminata omni spurcitia de eorum cordibus, iuste, & piè cum illis conuersare. Iterum damus vobis in mandatis, ut omni tempore veniatis quando nobis necessum est peragere causa ordinis Ecclesiasticis, & nostrum Missum honorifice recipiatis, & sine omni mora veniatis: & quiscumq; nobiscum consentiens fuerit nostris decretis huius nostri priuilegij sit benedictus à Deo, & habeat participationem cum Domino nostro Iesu Christo in celibus regnis. Amen.

Ex iussione autem praedicto sancto Antistiti scripti

Ego

Ego Ioa. Diaconus, & Scriba ipsius sanctæ dictæ Ecclesiæ, & in sacratissimo eius palatio : in annis viginti & sex Archipresulatui eius in mense Octuber, & in supradicta Indic. Data in sextodecimo Kal. Nouemb.

Ego Landulfus Archidiacoñ. Ego Io. Subd. & Primicer. D consensi, & subscripti.

Ego Benecæusus Leuita, & Primic. Ego Martinus Presb.

Ego Martius Presbyter. Ego Iacobus Atchisubdiac.

Ego Iaquintus Episc. Io. Subdiac. consensi, & subscripti.

Ego Ioann. Diaconus Ego Ioan. Subdiac. Bene valgte. consensi, & subscripti.

NOTATIONES.

A Veto graphum huius priuilegij conseruatur à Canonicis Iserniensis Ecclef. eius exemplum Domino Bartholomao Chioccarello misit Dominus Ioannes Vincentius Ciarlans ciuis, & Vicarius Iserniensis, qui rebus patriæ sua scribendis nunc incumbit.

Anno. Hoc diploma Episcopo Iserniensi datum est eodem prorsus anno, quo datum est alterum Episcopo Sueffano: septem mensibus tantum differt unum ab altero: hoc enim Iserniensi datum est mense Octabri, illud Sueffano mense Martio. utrumq; vero anno 1032. lege notitionem ad ipsam Episcopum Sueffani bullam, quæ cum in nostras manus prior venerit, prior fuit impressa.

B Venafranu. Hinc satis aperte colligitur Episcopatum Venafranum aliquando fuisse unitū Iserniensi: unio persistebat etiam anno 1182. quo anno Lucius Papa Tertius priuilegio confirmavit Iserniensi fines, & Ecclesias Episcopatus tam Iserniensis, quam Venafrani priuilegium ab Iserniensi Capitulo conseruat, ut ab ipso Domino Chioccarello accepi. Hinc apparet cur in nostro priuilegio dato ab Alexandro Papa Lucij III. decessore sub unius Episcopatus nūcupatione Venafranus, & Iserniensis recensentur. legitur ibi Episcopatum Aquinatem. Episcopatum Venafranum, & Iserniensem, ratio inquam ea est, quia hi duo Episcopatus erant uniti, & nunc ex eadem ab Alexandro Papa seruata in priuilegio loquendi forma, apparet illo tempore dicti priuilegij Aifano Archiepiscopo. Episcopatus Theanensem, Sueffanum, & Caiinensem suje uitios ibi enim legitur Episcopatum

patum Thean, Suestan, Calinensem : Episcopatum Caluensem, Episcopatum Caiacen. Episcop. Casertanum. Ecce cum singulæ alia Cathedrales Ecclesiæ singulari Episcopatus nuncupatione referantur ; illæ tres illæ tantum nūcupatione recensentur, sicut una Iserniensis, & Venafraña, quas certò constat fuisse unitas.

C Bouianensis. Hinc manifestè est patet Abbatis S. Vincentij de Ulturno cum sua Diœcesi, quæ nunc est exempta, & Episcopatum Bouianensem, qui nunc pertinet ad Metropolim Beneuenianum, olim pertinuisse ad Capuanam Metropolitanam Ecclesiam.

D Ego. Huic diplomati scripto à Canonic. Diaconis subscribunt alij Canonici decē. Archidiaconus, Archisubdiaconus: duo Primicerij, duo Presbyteri, unus Episcop. unus Diacon. & duo Subdiaconi: ex horum subscriptionibus plura deduci possunt notatu digna.

Et primò. Cum in Ecclesia Cathedrali Capuana fuerint olim quatuor Canonorum ordines, idest Presbyterorū, Diaconorum, Subdiaconorum, & Acolitorum; cunq; habuerint Acoliti suum Archiacolitum, Subdiaconi suum Archisubdiaconum, Diaconi suum Archidiaconum, æquè fatendum est habuisse Presbyteros suum Archipresbyterum: porrò nomen Archiacoliti hodie durat, sed ille cum Acolitis nullum neque in choro, neq; in capitulo ordinem facit, omnes enim ex libito. & solo (ut aiunt nutu) possunt amoueri : nomen Archisubdiaconi alibi non lectum, & prorsus inauditum: nomen & dignitas Archidiaconi viget: nomen Archipresbyteri haec tenus à me nō lectum, sed re & dignitate fuisse Archipresbyterum, qui dictus est & dicitur Decanus, certò constat ex iure Canonico: nam dis. 50. c. in capite: & cap. Ad hæc de off. Archidi legitur Archipresbyteri, & Decani nomen significare eandem dignitatem.

Deinde cum subscribat duo Primicerij: videmus ab antiquiss. tempore duos Primicerios extitisse in Cathedrali Capuana: At alter subscribens appellat se Leuitam & Primicerium; alter appellat se Subdiaconum, & Primic. ita quoq; in instrumento S. Io. Monialium, quod est scriptum anno 986: legitur Iannes Subdiaconus, & Primicerius, atq; Bibliothecarius. Quid putabimus? fortasse illo antiquissimo tempore Primicerij non erant in ordine Presbyterorū sed alter in Diaconorū, & alter in Subdiaconorū ordine iuxta id quod scribitur in iure de off. Primicerij: vel fortasse unus in eadem Eccles. duos eti diversi ordinis Canonicatus obtinebat.

Postremò cum hic subscribat Iaquintus Epis. eti cuius Eccles. sit Episc. non explicatur, iii videre licet et illo antiquiss. tempore consueuisse Episcopos in Eccl. Capuana Canonicatus obtinere.

Bull. Epis. Sueſ.

Bulla Episcopi Sueffani.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi. Tricesimo se-
 cundo anno Principatus Domini Paldolfi, & vicelimo
 octauo Principatus Domini Paldolfi eius filij, gloriosis
 Principibus, & primo anno Principatus Domini (A) Lan- A
 dolfi . . . . . ac nepos superius dicti Domini Pal-
 dolfi magni, & excellentissimi Principis, mense Martio
 quintadecima Indictione (B) Adenulfus diuina fauente B
 gratia humilis Archipræfus, cleio, ordini, & plebi Ciui-
 tatis Suestanæ Eclæsiæ dilectissimis filijs in Domino sa-
 lutem (C) Probabilibus desideriis nihil attulimus tardita-
 tis. Et atrem iam, & Coepiscopum nostrum Benedictum
 vobis ordinavimus præfulem, cui dedimus in mandatis,
 ne unquam ordinationes præsumat illicitas, nec bigamū,
 aut qui Virginem non est sortitus vxorem, neque inlitie-
 ratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut expe-
 nitentem, vel Curiæ, aut conditioni obnoxium, nota-
 tumq; ad sacrum ordinem permittat accedere: sed si quis
 huiusmodi forte reppererit, non audeat promouere: Ig-
 tur quoniam, dilectissime frater Benedicte, ad Episcopatu-
 m proueximus, concedimus, & confirmamus tibi, usq;
 successoribus Episcopatum Sueffanum, & tuam sedem, si-
 cuti iam concessum, & confirmatum est à nostris antecessoribus,
 tuisque decessoribus. In primis incipientibus à
 prima parte, Mare: à secunda parte, ab ipso fluvio de Ga-
 riliano: de tertia parte riuo, qui dicitur Viuo, & quomodo
 ascendit per locum, qui dicitur Castelluzzo sa. acunico, &
 vadit per ferram monte, qui nominatur tellitu, qui
 decenit inter Comitatum Theanensem, & Sueffanum, &
 sicut vadit directum in riuo, qui dicitur Pontefractus, &
 proindè ex ijs in Silice: de quarta vero parte, fine de Serra
 de Monte Matsico, & quomodo vadit in mare, qui de-
 -102-

cernit inter Comitatum Calinolensem , & Sueffanum: cum omnibus Ecclesijs , quæ sunt inter has prædictas fi-nes , & cum istas Ecclesias , quæ nominatim declaramus. Hæc est Ecclesia sanctæ Mariæ , & sancti Petri intus iam di-ctam Ciuitatem , quæ est tua Sedes: Et Ecclesia sancti Ioā-nis ante portam: & Ecclesia sanctæ Mariæ in Castellone: & Ecclesia sancti Angeli , ibiq; & Ecclesia sancti Nicolai , ibiq; & Ecclesia sancti Eustasij , & Ecclesia sancti Nicolai , & Ec-clesia sancti Siluestri in prædictam Ciuitatem: foras Ciui-tatem nominamus has Ecclesias , Ecclesia sancti Andreæ , & Ecclesia sanctæ Mariæ , & Ecclesia sancti Ioannis , & Ec-clesia sancti Secundini , & Ecclesia sancti Seueri , & Eccle-sia sanctæ Agathæ , & Ecclesia sancti Martini , & Ecclesia sancti Nazarij in Pompiniano : & Ecclesia sancti Ioannis , & Ecclesia sancti Thomæ , & Ecclesia sancti Angeli ad Tren-tola: & Ecclesia sanctæ Mariæ ad Suptiliano : & Ecclesia sancti Angeli , & Ecclesia sancti Geruasij , & Ecclesia sancti Mauri , & Ecclesia sanctæ Mariæ in Gualdi: & Ecclesia sancti Stephani in piscinole : & Ecclesia sancti Erasmi ibique non longè: & Ecclesia sancti Urbani , & Ecclesia sancti Lau-rentij , & Ecclesia sancti Rosi , & Ecclesia sancti Eleutherij , & Ecclesia sanctæ Barbaræ , & Ecclesia sanctæ Luciæ , & Ecclesia sancti Viti , & Ecclesia sanctæ Cæciliae , & Ecclesia sancti Gregorij , & Ecclesia sancti Petri de Centora: & Ec-clesia sancti Thomæ de Porcile : & Ecclesia sancti Marci de Anticolu : & Ecclesia sancti Martini , & Ecclesia sancti Erasmi ad pede de monte : & Ecclesia sancti Stephani , & Ecclesia sanctæ Mariæ flavi: & Ecclesia sancti Stephani , & Ecclesia sancti Donati , & Ecclesia S. Antemi , & Ecclesia S. Mariæ de Balonco: & Ecclesia S. Petri , ibiq; & Ecclesia sancti Ioannis ad ipsi currenti: & Ecclesia S. Laurentij , & Ecclesia S. Angelii , & Ecclesia sancti Arcangeli , & Ecclesia sancti Erasmi de saltu : & Ecclesia sancti Casti , & Ecclesia san-

sancti Felicis de Cascano : & Ecclesia sancti Erasmi ; ibiique
 & Ecclesia sancti Eraclij , & Ecclesia sancti Ioannis ad for-
 rum Gariliani: & Ecclesia sancti Angeli ad Baloneo picio-
 lu: & omnes alias Ecclesias, quæ constructæ sunt, atque
 construendæ pertinentes suprascriptæ vestræ Diocecesim,
 cum omnibus hæreditatibus ad easdem Ecclesias perti-
 nentibus, quæ modo habere, & possidere videtur, & quæ
 in antea pro parte ipsarum Ecclesiarum acquirere potue-
 ris, & cum omnibus presbyteris , omnibusq; Ecclesiasticis
 ordinationibus ad tuam Diocecesim pertinentibus ; excep-
 pro, quod non concedimus tibi, tuisq; successoribus , Ec-
 clesias quæ infra tuam Diocecesim constructæ sunt, vel con-
 struendæ sunt, & hæreditates, seruos, ancillas, qui hæredi-
 tates prædictorum seruorum pertinentes nostro Archie-
 piscopatu, seu nostris Abbatijis, quæ modo ibidem habe-
 mus , & quæ in antea parare , & conquerire potuerimus:
 quæ omnia nostra, nostrorumq; successores reserbauiimus
 potestati: Afros passim ad Ecclesiasticos ordines præten-
 dentes nulla ratione suscipias , quia aliquot eorum Mani-
 chei, aliquot rebaptizati sæpius sunt probati : ministeria
 tamquam ornatu Ecclesijs, vel quidquid illud est in patri-
 monio eiusdem non minuere studeas, sed augere. De redi-
 tu vero Ecclesiæ, vel oblationes fidelium quatuor facias
 portiones: quarum , vnam tibimetipſi retineas , alteram
 clericis pro officiorum suorum sedulitate distribuas , ter-
 tiam pauperibus , & peregrinis , quartam Ecclesiasticis fa-
 bricis noueris reseruandam. De quibus diuino eris reddi-
 turus iudicio rationem: ordinationes presbyterorum, seu
 Diaconorum nonnisi primi, quarti, septimi, & decimi men-
 sium, ieuniujs, seu in ingressum quadragesimali, atque me-
 diante, vespere sabati noueris celebrandas. Sacro sancti bap-
 tismi Sacramentum nonnisi in Paschali festiuitate, & Pen-
 tecostem noueris esse præbendum, exceptis his, qui mortis

vergentur periculo, nè in baptizati pereant talibus oportuerit remedij subuenire. Damus interim in preceptis, ut tu, & successores tui veniat in causa manducandi nobiscum, & cunctis successoribus, quando vos accersire facimus ad celebrandum missarum solemnia, scù peragendum quacumque Ecclesiasticas causas. Post discessum siquidem tuum, successores tui, quot in Episcopatu Sueffano elegendi sunt, consensu nostro, nostrorumque successorum veniant Capuam, & à nobis, sive à nostis successoribus consecrationem Episcopatus accipient, sicut continetur in priuilegio, quod ab Ecclesia Beati Petri Apostolorum Principis accepimus, & corroboratum apud nostrum Archiepiscopatum habemus à D. Benedicto (D) Summo Pontifice, & uniuersali Papa. Huic ergo Sedis nostre praecelta seruantes, deuotis animis obsequi vos oportet, ut in reprehensibilem, placidumque fiat corpus Ecclesiae per Christum Dominum nostrum; ex iussione autem praedicto sanctio Antistiti scripsi Ego Ioannes Diaconus, & scriba ipsius sanctae Capuanæ Ecclesiae, & in sacratissimo eius Palatio in annos viginti quinque Archipæculatu eius, in mense Martio, & quinta decima dicta Indictione. Datum
D 14. Kalendas Aprilis locutus signi.

Huius Bullæ ex exemplum tradidit D. Bartholomæus Chiocarellus Neapol. I.C. quem sapientia: de gratijs actis volebam paginam esse testem.

NOTATIONES.

A L Andolfi. Nominatur Paldolphus pater, Paldolphus filius: Landolphus nepos. Paldolphus pater fuit Paldolphus cognomento de sancta Agatha; qui Principatus est ab anno 1001. Paldolphus filius Paldolphi de sancta Agatha, factus est à Patre consors Principatus anno 1005. Landolphus

phus aut̄ alterius Paldolphi n̄. 10, & alterius Paldolphi filius,
principatus est an. 1032. & hoc an. scripta est pr̄st̄s Bulla.

Athenulphus. Duo fuerunt Archiepiscopi huius nominis. B
primus fuit tempore Landenulphi Principis id est ann. 981.
alter fuit hic, principante Pandulpho de sancta Agatba; &
cum annus tricesimus secundus Pandulphi sit viceimus
quintus Athenulphi, cumq; annus ille 32. sit annus Christi
1032. consequens est Athenulphum tenuisse Archiepiscopatū
ab anno 1008.

Probabilibus. Igitur hæc forma Bullæ est eadem ac illa C
sancti Stephani Casaciensis Episcopi, ut supra notauimus: &
videtur suisse communis: nam ea usus est Archiepiscopus
Surrentinus ann. 1110. qui fuit sanctus Barbatus; ut habet
Capacius fol. 530.

Benedicto. Post Ioannem Papam X IIII. qui Capua- D
nam Ecclesiam in Metropolitanam erexit, fuit Benedictus
VI. ann. 973. Benedictus VII. ann. 975. Benedict.
VII. ann. 1012. cui succedit Ioannes XI. ann.
1024. igitur Benedictus Papa, à quo Adenulphus Arch:epi-
scopus Capuanus accepit priuilegium, fuit Benedictus VIII.
nam ab ann. 1008. quo Adenulphus accepit Arch:episcopatū.
usq; ad an. 1032. quo scripta fuit hæc Bulla, Benedi-
cti. VIII. tantum concurrere tempora, & Sergij IV. &
Ioannis XVIII.

Bulla Episcopi Casertani .

IN Nomine Domini nostri Iesu Christi Amen. Sennes
seruus Iesu Christi, eius Iola misericordia Capuanus
Archiepiscopus, Legatus Apostoliæ sedis, ac in Princi- A
patu Capuano Domini nostri Papæ Vicarius, Clero, & Ca-
pitulo Casertano, dilectis in Christo filijs salutem, & bene-
dictionem in Christo. Condecet omnes in Ecclesiastico re-
gimine

gimine positos, ac in dominici gregis specula constitutos,
de iustitiæ obseruantia esse sollicitos, & singulis sua iura
integerimè conseruare, quatenus commissæ nobis Eccle-
siæ, conseruante Domino, nullis in aliquo diminuantur
temporibus, nullis confusionibus inuoluantur. Nos itaq;
qui, licet indigni, sola Dei misericordia huius Capuani
Archiepiscopatus regimen obtinemus, necessarium duxi-
mus Ecclesiarum nostrarum utilitatibus, in quantum Deo
adiuuante possumus, prouidere. Notum sit igitur tam
præsentibus, quam futuris Ecclesiæ Dei fidelibus, quo-
niam poscentibus Ecclesiæ nostræ Canonis, concedi-
mus, & confirmamus tibi venerabili confratri nostro Ran-
nulfo Casertano Episcopo, tuisq; successoribus in perpe-
tuum, totam & integrum Diœcœsim Casertani Episcopa-
tus, illis finibus, quibus nostri Antecessores tuis concesse-
re, & confirmauere prædecessoribus. In primis scilicet à

B Ponte rupto incipiendo, qui est in laneo, & quatenus pro-
tenditur per viam, qua itur iuxta casam (B) auream: & sicut
directè pergitur per Toianum, & exitur ad Ecclesiam san-
ctæ Mariæ, fundatam à filijs Paldi, & Adenulfi Comitum:
C & inde itur in (C) sexanta, & exitur in stradam Beneuen-
tanam, & qualiter directè pergitur sub monte cupo, & per
faxeta, & exitur in fluvium Vulturnum, & in . . . . .
quæ decurrit, & coniungitur cum rivo Valleron & sicut
itur per ipsa tora sancti Vincentij, & exitur ad caput mon-
tis Lögani: & quomodo reuoluitur per eundem montem,
& exitur vsq; ad finitas ipsas plancellas propè Suessulam:
cum omnibus subscriptis Ecclesijs tuo Episcopatu per-
tinentibus, sitis hos intra fines, nominati m superiùs de-
claratos. Concedimus, itaque tibi, tuisque successoribus
Ecclesiam sancti Michaelis Archangeli, quæ est sedes tua
Episcopalis: Ecclesiam sanctæ Mariæ, quæ est cappella: &
Ecclesiam sanctæ Fidis, & Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam
sancti

sancti Valentini, & Ecclesiam sanctæ Mariæ ad Buccamuzzi: & Ecclesiam sancti Blasij, Ecclesiam sancti Andreæ, Ecclesiam sanctæ Susannæ, & Ecclesiam sanctæ Mariæ de Summana: Ecclesiam sancti Ioannis de puteo veteri: Ecclesiam sancti Nicolai: Ecclesiam sancti Vitaliani de Atellano: & Ecclesiam sancti Angeli de monte: Ecclesiam sancti Eustasij: Ecclesiam sancti Stephani de Iuliano: Ecclesiam sancti Marci de Casola: Ecclesiam sancti Petri: Ecclesiam sancti Erasmi . . . . . Ecclesiam sancti Marci de monticello: Ecclesiam sancti Stephani, & Ecclesiam sancti Nicolai ad Torum: Ecclesiam sanctæ Barbaræ ad montem: Ecclesiam sancti Saluatoris de staturano: Ecclesiam sancti Rufi de Pedemontis: Ecclesiam sancti Vitaliani de Carzano: Ecclesiam sancti Angeli ad pinos: Ecclesiam sanctæ Mariæ de mezzano: Ecclesiam sancti Siluestri: Ecclesiam sancti Andreæ de Puccianello: Ecclesiam sancti Vincentij (D) de Sala: Ecclesiam sancti Simeonis de Ciucorna: Ecclesiam sancti Angeli de monte cupo: Ecclesiam sanctæ Iulianæ (E) de . . . . . Ecclesiam sanctæ Crucis de Casa noua: Ecclesiam sancti Petri alla Refeda (F) Ecclesiam sancti Leuci de monte: Ecclesiam sancti Eleuterij, & Ecclesiam sancti Ioannis, & ecclesiam sancti Clementis: ecclesiam sanctæ Mariæ: ecclesiam sancti Stephani, quæ est in loco Macerata: ecclesiam sancti Nazarij: ecclesiam sancti Petri, ecclesiam sanctæ Mariæ de Fauzano: ecclesiam sancti Benedicti: ecclesiam sancti Cosmæ de strada: ecclesiam sancti Sebastiani . . . . . ecclesiam sancti Martini: ecclesiam sanctæ Anastasiæ sitam propè stradam: ecclesiam sancti Nicandri. In Castro Limatulæ, & territorium eius, ecclesiam sancti Nicolai, quæ est intra Castellum: ecclesiam sancti Blasij . . . . . ecclesiam sancti Petri: ecclesiam sancti Ioannis, quæ est prope portam: ecclesiam sancti Erasmi: ecclesiam sancti Archan-

changeli ad Pirum : ecclesiam sancti Iacobi à Puzzanisij: ecclesiam sancte Mariæ ad Ciprianum: ecclesiam omnium Sanctorum de Turone: ecclesiam sancti Thomæ: ecclesiam sancti Adiutorij: ecclesiam sancti Eustachij: ecclesiam sancte Mariæ ad gruttulas Murroni: ecclesiam sanctorum Cosmæ, & Damiani, sancti Pantratij: ecclesiam sancti Angeli in Plancono: In Castro Murrone, & territorio eiusdem ecclesiam sancti Salvatoris: ecclesiam sancte Mariæ: ecclesiam S. Nicolai, S. Cæsarij, S. Marci, sancti Blasij ad gradillum, sancti Michaelis, sancti Stephani, S. Nazarij, sancti Andree, sancti Ioannis de furesto: in terra . . . . ecclesiam sancti Erasmi: ecclesiam sancti Angeli de Cupa. In Castro Madaloni, & territorio eiusdem ecclesiam sancti Ioannis intra Castellum: ecclesiam sancte Mariæ, quæ est in cappella: ecclesiam sancti Angeli de monte: ecclesiam sancti Ioannis maggranelli: ecclesiam sancti Nicolai: ecclesiam sancte Mariæ: ecclesia sancti Agnelli: ecclesiam sancti Leuci, et sancti Ioannis; sancti Petri . . . . . sancti Laurentij: sancti Blasij sancti Salvatoris, sancti Pauli à corazzoli, ecclesia sancte Mariæ . . . . . sancti Eusebij sancti Pauli, sancti Nazarij, sancte Mariæ ad Guadum: ecclesiam sancte Mariæ de Calatia, ecclesiam sancti Cæsarij: ecclesiam sancti Terentiani, sancte Mariæ ad Iunianum. In terra lanei ecclesiam sancte Fidis: ecclesiam sancte Crucis: in loco Gruttulæ ecclesiam sancte Mariæ, & S. Calrensi in loco Trentulæ ecclesiam sancte Mariæ, & sancti Nicolai, & sancti Viti: In loco Grummo ecclesiam sancti Maximii: In loco Luriano sancti Marcelli: Ad ferrarios ecclesiam sancte Mariæ: In loco Predolæ ecclesiam sancti Laurentij: In loco Atolæ ecclesiam sancte Mariæ, & sancti Ioannis: In loco Sale ecclesiam sancti Laurentij: In Luriano ecclesiam sancti Angeli: In loco . . . . . ecclesiam sancti Viti: In Puzzianello ecclesiam sancti Iuliani:

liani: In loco Triuio ecclesiam sancti Simeonis: In loco
Ducenta ecclesiam sancti Siluestri, ecclesiam sanctæ Ma-
 triæ, quæ dicitur ad Paganos: In loco Capitrisij ecclesiam
 sancti Andreæ, & sancti Donati: In loco Casole, ecclesiam
 sancti Rufini: In loco ad Ilicem, ecclesiam sancti Petri, san-
 cti Viti: ecclesiam sancti Petri à Pelluni, & ecclesiam sancti
 Marcellini ad Lurianum, cum terris, quas modo habent,
 & beneficijs, quæ Canonici ibi per nos in eis possident,
 ita ut in vita sua quietè habeant, & fruantur: post debitum
 verò carnis solutum, in tuam, tuorumque successorum
 deueniant potestatem. Has itaq; prædictas ecclesiæ tibi,
 tuisq; successoribus concedimus, cum prædijs, & decimis,
 cunctisq; suis pertinentijs, cum omnibus, quas modo ha-
 bent, & quæ ex hinc pro parte earum iustè acquirere po-
 teritis . . . . . Porrò terras ecclesiæ prædi-
 starum, scilicet sancti Petri à Pelluni, & sancti Marcellini
 ad Laurianum, quæ nostro Archiepiscopatu pertinere
 videntur, tibi, aut tuis successoribus non concedimus, sed
 illas tātūm, quas modo habent, vnā cum beneficijs Cano-
 nicorum nostrorum, ut in superioribus habetur: sed si in-
 fra iam subscriptos fines vestri Episcopatus noster Archi-
 episcopatus, seù nostra Abbatia, quandocunq; seruus no-
 stri Archiepiscopatus suas hæreditates, aut possessiones
 habent, aut in antea parare, acquirere iustè poterunt, in
 nostra, nostrorumq; successorum sine potestate. Sed neq;
 damus, aut concedimus tibi, tuisq; successoribus eccle-
 siam sancti Cæsarij, & ecclesiam sanctæ Julianæ ecclesiam
 sancti Martini, ecclesiam (G) sancti Angeli, ecclesiam san-
 cti Viti in loco Herculis, & ecclesiam sanctæ Matiæ, &
 ecclesiam sancti Ioannis, sancti Petri, & sancti Felicis, &
 ecclesiam sancti Stephani, quas habemus infra montem,
 neque ecclesiam sancti Leontij in partibus Madalonis.
 Hanc ergo concessionem tam tibi, quam tuis successori-

bus, ut prædictum est, facimus. Tu autem, tuique successores, quoties vocati fueritis, nisi canonicam prætendatis excusationem, ad nos, & ad nostros successores venire debetis. Post discessum vero tuum successores tui, qui nostro, nostrorumque successorum Casertanæ Ecclesiæ sunt eligendi consilium . . . à nobis, seu à nostris successoriibus Episcopatus consecrationem suscipiant, sicut in Privilegijs à sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontificibus, Ecclesiæ nostræ concessis, continetur. Quisquis igitur mortalium cuiuscunque conditionis, huius nostræ . . . . . concessionem violare præsumperit, nisi canonice commoniti resipiserent, à liminibus sanctæ Matris Ecclesiæ usque ad condignam satisfactionem tempore sequestretur. Piè verò custodientes, atque fideliter obseruantes, omnipotentis Dei benedictione, & gratia repleantur.

Ego Sennes Dei gratia Capuanus Archiepiscopus, &
Dominii Papæ Vicarius.

I Ego Ioannes Suessanus Episcop. Ego Otto Decanus
Ego Pannolfus Theaneñ Episcop. Ego Ioannes Sa-

Ego Giroldus Episcopus Calinensis Ego Io. Sacerdos.
subscripti.

Ego Alferius Abbas,& Archidiac. Ego Audoaldus Sa-
cerdos & Abbas.

Ego Lando Presbyter,&
Primicerius

Ego Pandulphus Sa
cerdos.

Ego Adenulphus Sa cerius, & Abbas.

- Ego Auoaldus Dia-
conus.

Ego Petrus Diaconus.
Ego Carlus Abbas.]

Ex

Ex iussione Domini Petri Diaconi, & Cancellarij scripsi
Ego Prudentius Subdiaconus anno Dominicæ Incar-
nationis millesimo, & centesimo, atque tertiodecimo, In-
dictione (k) Septima ; Pontificatus verò præfati Domini K
Sennes Archiepiscopi anno 18. Actum Capuæ, in sacro-
sancta Aula Archiepiscopi.

In nomine, &c. Huius Bullæ plura vidi exempla : omnia mendis scatent : & propterea Archiepiscopus Costa in quadam lite hanc sibi obiectam concessionem facili redarguit: autographum non visum est hac etate: afferitur tandem inter manuscripta Illustrissimi Iulij Antonij Santorij S.R.E.Cardinalis de Santa Seuerina nuncupati, inuentum suisse quoddam exemplum. Credo autographum factum antiquitate cariosum; fideliter exscribi non potuisse; sed quamvis hac Bulla non censeatur authentica ad decernendos filios Casertani Episcopatus; tamen instituto nostro velissima est, cum ex hac appareant nomina Sanctorum, qui in illa parte Capuanae Diœcesis attributa Casertano Episcopo, colebantur.

Casam auream. Casertani contendentes de finibus Diœcesis, dicunt Casam auream esse locum, qui dicitur Casalba: & non aduertunt hunc locum à Ponterupto, qui est in laneo, multum distare, nec ullam esse proportionem in finibus: igitur Casa aurea est locus vulgo dictus Casoria, non Caloria circa Neapolim, sed in finibus lanei.

Sexanta. Casertani dicunt Sexanta, id est Quaranta; locus hodie notus: quis non miretur sexaginta dici quadragesima? præfecto est hodie locus propè Caturanum, qui dicitur ad quaranta; & erat alter locus, qui dicebatur ad quaranta vecchia: sed neuter est locus hic designatus in Sexanta: nam Sexanta, ut patet ex quodam antiquo Quinternione nostri Capituli, erat locus inter Caturanum, & Rigale, qui dicebatur ad Sexanta, seu ad sanctum Stephanum, & in

Tassa decimarum notatur Ecclesia sancti Stephani in Sexanta inter ecclesias Capuanae Dioecesis. Qui ergo locus prope Rigale dicitur ad sanctum Stephanum, ille est, qui dicebatur ad Sexanta.

D S. Vincentij de Sala. Videtur hic inesse mendum: nulla enim fit mentio de villa Vreiani, in qua est Parochialis sub titulo sancti Vincentij: In villa Salæ, quæ est prope Breianum, Ecclesia Parochialis est sub titulo sancti Simeonis. Videtur ergo legendum sancti Simeonis de Sala, sancti Vincentij de Breiano.

E S. Julianæ de . . . De Maniceti habet quodam exemplum: processione hodie 22. Aprilis 1626. legi in Instrumento Thesauri ecclesiam sanctæ Julianæ circa montem Cupum.

F Refreda. Nomen pagi: vera nuncupatio Aldifreda, quod est mulieris nomen Longobardum.

G Ecclesiam sancti Martini, ecclesiam sancti Angeli. Hic videtur aliquid deesse: & meo Iudicio deesse sancti Angeli de Marcianiso: nam ista quatuor ecclesie, scilicet sancti Cæsarij, sanctæ Julianæ, sancti Martini, sancti Angeli omnes sunt in finibus Marcianisi:imo, ut apparet ex antiqua Tassa decimarum Capuanae Ciuitatis, & Diocesis anni 1375. ecclesia sancti Martini iam facta ruralis, annexa fuit ecclesia sancti Angeli: notatur enim in illa, Rectoria ecclesiarum sacerdotum Angeli, & Martini de villa Marcianisi in tarenis quatuor: Et in Priuilegio Pape Alexandri III. quod concessit Alphano anno 1173. quodq; à Ioanne XXII. pentente Philippo Archiepiscopo, confirmatum fuit anno 1412. Legitur; In loco Marcianesi Ecclesiam sancti Angeli, & sancti Martini (scilicet confirmamus) Propterea ergo quando supra in hac Bulla dicitur Ecclesiam sancti Angeli in loco Mancus, non bene aliqua exempla habent in loco Martanisi: imo tanto minus bene habent, cum nomen Martanisi sit recentissime introductum, & in antiquis non nisi

Marcianisi, vel Marcianesb. legatur.

Otto Decanus. Nota antiquum morem subscribendi, obseruatum à Decano: nam Dominus Archiepiscopus subscribepat à parte dexteræ folij & erat subscriptio eius caræctere rubro notata: Decanus subscribebat à parte sinistra eiusdem folij, sed caræctere nigro. Habemus in scripturis monialium sancti Ioannis diploma Archiepiscopi Sennetis cum subscriptione eiusdem, & Ottonis Decani, & aliquot Canonicorum, in quo hic idem mos obseruatur: idem etiam obseruatur in multis Instrumentis Thesauri: ego vix in uno, aut altero instrumento ex recentioribus animaduerti subscriptionem Decani in eadem columna post subscriptiōnem Archiepiscopi. Hic ergo mos obseruatus fuit in ista Bulla, & ita habet exempla, quot ego vidi. Sed quorsum hæc ut cognoscas lector, si quando incideris in quemdam librum Visitationum cuiusdam Vicarij, & inuenieris hanc Bullam, & videris nomina subscriptientium alio ordine posita, cognoscas, inquam, vel ex in curia exscribentis, vel ex mala fide aliter actum.

Indictione septima. Et hoc quoque mirum est, cur præter solitum morem non sit annotatus mensis: tamen cum indictio incipiat à mense Septembri, oportet, non ante hunc mensem scriptam esse Bullam: nam anno 1113. est indictio sexta usque ad Septembrem, & à Septembri incipit septima, & hæc computatio valet, si accipimus nomen Incarnationis ut confunditur cum Nomine Natiuitatis, quod passim obseruare licet; alioquin infinita corrueret diplomata puto autem mendum esse in anno Pontificatus Sennetis, & pro 18. ponendum esse 16. nam ita scribendum persuaderet inibi diploma monialium, in quo anno 1116. mense Iunio Indictione nona notatur annus Sennetis decimus nonus.

Priuilegium Alexandri Pape.

A Lexander Episcopus seruus seruorum Dei venerabilis fratri (A) Alfano Capuano Archiepiscopo, eiusq; successoribus canonicè substituēdis in perpetuum. Cū ex iniuncto nobis à Deo apostolatus officio, quo cunctis Christi fidelibus ex superni dispositione arbitrij præminemus, singulorum paci, & tranquillitati debeamus intendere, præsertim pro illorum quiete oportet nos esse sollicitos, qui pastorali dignitate sunt prædicti, & ad officium Pontificale promoti; nisi enim nos eorum utilitatibus intendentes ipsorum dignitates, & vna in quantum Deo permittente possumus integra conseruemus, & auctoritate Apostolica eos ab iniquorum hominum incursibus defendamus, de illorum salute non verè poterint esse solliciti, qui sibi ad regendum Domino sunt disponente commissi. Huius utique rei consideratione Venerabilis in Christo frater Archiepiscope, tuis iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam, cui Domino auctore præesse demonstratis, sub Beati Petri, & protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus, statuentes, ut quascunq; possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum; largitione Regum, vel Principum; oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante Domino poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis: Episcopatum(B) Aquinatem: Episcopatū Venafranum, & Isernitū. Episcopatum Théaneñ. Sueßan. Calinensem; Episcopatum Calueñ; Episcopatum Caiaceñ; Episcopatum Casertanum
C (C) In Capua Abbatiam sāctæ Mariæ Maioris, Ecclesiam Domini Saluatoris, Ecclesiam sancti Ioannis ad Curtim,
 Eccle-

(D) Ecclesiam sancti Michaelis, Ecclesiam sanctæ Mariæ D
 d: Arcu, Ecclesiam sanctorum Apostolorum, Ecclesiam
 sancti Iacobi in Castello. In Dioecesi Ecclesiae Theaneñ.
 Ecclesiam sancti Erasmi, Ecclesiam sanctæ Mariæ, Ecclesiam
 sanctæ Helenæ, & Ecclesiam sancti Nicolai quæ sunt in
 territorio Scarpati: In loco Bauzani Ecclesiam sanctæ He-
 liæ (E) & Ecclesiam sancti Martini: In Fontana de Corre E
 gijs Ecclesiam sanctæ Mariæ. In Dioecesi Ecclesiae Sues-
 nae, Ecclesiam sanctæ Luciæ de loco Sorbelli. In Dioecesi
 Ecclesiae Calir eñ, In Rocca montis Draconis Ecclesiam
 sancti Rufini, & Ecclesiam sancti Martini: In territorio Ca-
 neñ. Ecclesiam sancti Pangratij. In Dioecesi Ecclesiae Cal-
 ueñ. Ecclesiam sancti Andreæ ad Cementia: Ecclesiam san-
 cti Germani ad Palera: Ecclesiam sancti Tammari de Mon-
 te: Ecclesiam sancti Pauli de Formello: Ecclesiam sancti Pe-
 tri de Borlerano: Ecclesiam sancti Symmachii, & Ecclesiam
 sancti Erasmi de Mostardino: Ecclesiam omnium Sancto-
 rum de loco Sanguinatij: Ad Sclauos Ecclesiam sancti
 Michaelis, Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam sanctæ Mariæ,
 Ecclesiam sancti Nazatij: Ecclesiam sancti Angeli de Iano:
 Ecclesiam sanctæ Mariæ: In loco Camillani Ecclesiam
 sancti Angeli, Ecclesiam sanctæ Mariæ, & Ecclesiam sancti
 Nicolai. In Dioecesis: Ecclesiae Cajaceñ. Ecclesiam sancti An-
 geli de Melanito, & Ecclesiam sancti Petri à li Bagnatori.
 In Dioeces. Ecclesiae Casertañ. Ecclesiam sancti Viti de Her-
 cole: Ecclesiam sancti Nazatij in campo Puzañ: Ecclesiam
 sancti Petri ad Goffoli: Ecclesiam sancti Secundini, & Ec-
 clesiam sancti Felicis (F) In territorio Murtone Ecclesiam F
 sanctæ Mariæ, Ecclesiam sancti Felicis, Ecclesiam sancti Pe-
 tri, & Ecclesiam sancti Stephani: Iuxta ipsam Dioecesim,
 Ecclesiam sanctæ Eufemiac, Ecclesiam sancti Ioanni & ad
 Gaianum, Ecclesiam sanctæ Mariæ ad Lupinum, Ecclesia
 sancti Felicis, Ecclesiam sancti Prisci: In loco Casapuli Ec-
 clesiam

siam sancti Nicolai, Ecclesiam sancti Arpij: Ecclesiam sancti Petri de Sarzano : In loco Marzanisi Ecclesiam sancti Angeli, & Ecclesiam sancti Mattini . In loco Campurcipi, Ecclesiam sancti Cæsarij, Ecclesiam sancti Procapij, Ecclesiam sanctæ Veneræ: In loco Aitolæ Ecclesiam sanctæ Julianæ , Ecclesiam sancti Nicolai ad Ronulas. In territorio Castelli Mare Ecclesiam sancti Adiutoris, Ecclesiam sancti Marcelli , & Ecclesiam sancti Blasij , Ecclesiam sancti Stephani , & aliam Ecclesiam sancti Blasij , Ecclesiam sancti Ioannis, Ecclesiam sancti Nicolai, Ecclesiam sanctæ Seuerinæ, Ecclesiam sanctæ Crucis. In loco Cancelli Ecclesiam sancti Angeli, & Ecclesiam omnium Sanctorum , Ecclesiam sancti Ioannis , & Ecclesiam sancti Apollinaris de Patrazzano , Ecclesiam sancti Georgij , Ecclesiam sancti Ioannis de Turre , Ecclesiam sancti Viti , Ecclesiam sancti Petri , Ecclesiam sancti Nicolai , Ecclesiam sancti Martini, Ecclesiam sancti Castrensis, Ecclesiam sancti Martini de Rosella, Ecclesiam sancti Flauiani, Ecclesiam sanctæ Barbaræ, Ecclesiam sanctæ Julianæ, Ecclesiam sancti Andreæ. In loco Arnone Ecclesiam sanctæ Mariæ , & Ecclesiam sancti Blasij , & Ecclesiam sancti Pauli , Ecclesiam sancti Erasmi de Cazoli . In loco Grazzanisi Ecclesiam sancti Ioannis, Ecclesiam sanctæ Mariæ , & Ecclesiam sanctæ Mafsimilianæ, & Ecclesiam sancti Nicolai . Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfata Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia , & integra conseruentur , eorum , pro quorum gubernatione, & substantiatione concessa sint , sibus omnimodis profutura , salua Sedi Apostolicæ auctoritate. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisue persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundo, tertioue commonita

monita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione cor-
rexerit potestatis honorisq; sui dignitate careat, iramque
se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in
extremo examine districte vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipient, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Gubaldus Hostieñ. Episcopus. Ego Bernardus Portueñ. & sanctæ Rufinæ Episcopus, Ego Gualterius Albaneñ Episcopus. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sanctæ Anastasiæ. Ego Guglielmus presbyter Cardinalis tit. sancti Petri ad Vincula. Ego Boso presbyter Cardinalis de Pudet. tit. Castoris. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Laurentij in Damaso, Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sancti Marci, Ego Mafredus presbyter Cardinalis tit. sanctæ Ceciliæ. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Grisogoni, Ego Oddo Diaconus Cardinalis sancti Nicolai in Carcere Tuliano, Ego Cynthius Diaconus Cardinalis sancti Adriani. Ego Vgo Diaconus Cardinalis santi Eustachij iuxta templum Agrippæ, Ego Vitellius Diaconus Cardinalis Sanctorum Sergij, & Bacchi. Ego Vgo Diaconus Cardinalis sancti Angeli. Ego Laborans Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ in porticu. Datum Anagniæ per manum Gratiani S.R.E. Subdiaconi, & Notarij, Calendas Martij Indictione septima Incarnationis Dominicæ Anno millesimo centesimo septuagesimo tertio. Pontificatus vero Domini Alexandi Papæ III. Anno quintodecimo.

NOTATIONES.

Alfano. Hic est ille Archiepiscopus Capuae, ad quem, & quo cum ad Petrum Abbatem Cassinensem Alexander Papa Tertius Venetij communorans anno 1177. sex Kalend. Augusti literas ut ad fideles amicos dedit, & significaret quae pro Ecclesiæ pace cum Imperatore Friderico gessisset. Ut verò cognoscas quanti Petrus Abbas; & Alfanus Archiepiscopus ab Alexandro Papafierent, accipe literarum initium. Exigunt gratissime deuotionis obsequia, quæ Nobis, & Ecclesiæ tam deuotè, quam fideliter exhibuisse noscimini, ut felices successus ipsius Ecclesiæ vobis scilicet deuotis, & specialibus filijs, specialibus literis describamus. Cum dignum sit, conueniens, &, honestum, ut quos ita habuimus in nostra deuotione firmos, & stabiles, de prosperitate nostra, & ipsius Ecclesiæ reddamus hilares & gaudentes. Agite itaque vnâ nobiscum gratias omnipotenti Deo &c. Ceterum Petrus Abbas commemoratus, est, qui in Catalogo Abbatum Cassinensium nominatur Petrus de Insula, videturque sedisse ab anno 1173. per annos tredecim. Literas Alexand. PP. refert Baron. anno iam dicto.

B Episcopatum. In hoc priuilegio Alexander Papa confirmat Archiepiscopo Capuano ius Metropoliticum: nouem Ecclesiæ suffraganeæ recensentur, sed absque dubio Ioannes XLI. plures adscriperat Ecclesiæ Atinenſis olim Episcopalis erat Capuana Ecclesiæ suffraganea, & Adenulphus Capuanus Archiepiscopus Leonem Atinensem Episcopum consecravit, ut ex monumentis illius Ecclesiæ Petrus Paulus Florius Vrbinas habet in libello de Sanctis Atinenſibus, Italicè scripto, & nos quoque retulimus. Ecclesiam quoque Soranam fuisse Capuana suffraganeam, indicat Bulla sancti

sancti Stephani Caiacensis Episcopi: illi namque Bullæ sub-scribunt duo Episcopi, duo Presbyteri, duo Diaconi, & duo Subdiaconi: fuisse illos Episcopos Comprouinciales, sacro-rum Canonum distin. 64. præcepta nobis confirmant: sub-scriptiones verò, ut suo loco notauiimus, sunt Episcopi Cal-uensis, & Sorani. Præterea cum sanctus Anselmus consti-tens intra fines Telefinos, dicatur ab Auctore constitisse in Capuana Prouincia argumento est, & ipsam Telefino-nam Ecclesiam ad Capuanam Ecclesiam pertinuisse. Quod si quis arbitrabitur nomen Prouinciae in vita sancti Anselmi significare prouinciam laicam non Ecclesiasticam, cupio ut ille recordetur, Capuam iuxta suum statum laicum, nunquam habuisse nomen prouincie, sed tantum nomen. Priuipatus, quod quidem Principatus nomen illo ipso tem-pore Rogerij Regis adeo retinebatur, ut Rogerius ipse ap-pellaretur Rex Siciliae, Ducatus Apuliæ, & Principatus Capue: Itaque Scriptor Ecclesiasticus Ecclesiastico more prouincie nomen usurpauit.

Sanctæ Matiæ. Abbatia sanctæ Mariæ Maioris intra C Capuam: projectò non est alia Ecclesia, nec alia Abbatia, quam Monasterij sanctæ Mariæ Mouialium: illa Ecclesia dicebatur sancta Maria Maior, cum ceteris Ecclesijs eiusdem nuncupationis antecelleret. De illa oportuit speciem haberi mentionem in hoc diplomate Alexandri, quia Ab-batissæ, & Moniales prætexebant Ecclesiæ, & Monaste-rij libertatem, nec Archiepiscopo obedire volebant: anno aut 1171. causa cognita, Alexander Papa pro Arch:episco-po Capuano sententiam tulit, illi Monasterium subdidit: ideo in hoc diplomate, dato anno 1173. de illa Abbatia meminiisse oportuit. Pari quoque ratione facta est mentio de quibusdam alijs Ecclesijs, quæ propter iuspatronatus exemptionem à iurisdictione Archiepiscopi prætexere poterant. Ecclesia sancti Saluatoris, sancti Ioannis, sancti

Michaelis, quæ dicebantur ad Curtim fuerant Cappellæ Principum, & quidem insignes: ideo igitur hic speciatim nominatæ fuerunt.

Nunc possumus coniectare, immo certò diffinire, quando quaque occasione pictæ fuerint illæ tabulae, quæ intra Episcopium supra portam, licet ex magna parte collapsæ, conspiciuntur: in nouem ex illis sunt imagines Episcoporum, in duabus Imagines Castrorum, & in una Sanctimonialis. Illis alia alternis vicibus tabulae cum quibusdam veluti gentiliorum stegnatum picturis intercedunt: habent septem Episcopi, & duo Castra non deletas, nec amotas inscriptio-nes, sub pedibus primi legitur Caluensis Episcopus; sub secundi, Casertanus Episcopus, sub tertij Caiaccianus Episcopus, sub quarti Theanensis Episcopus; sub quinti Beneficii Episcopus, sub octauo Suesianus Episcopus; sub noni, Calinas Episcopus: in uno Castro, Castrum Marzanis, quod est de Demanio Ecclesiæ Capuanæ: In altero, Castrum Maris de Vulturno, quod est Demanium Ecclesiæ Capuanæ. Quando igitur Alexander Papa. IIII. hoc diplomate confirmavit Archiepiscopo ius supra nouem in ipso diplomate nominatos Episcopos, & supra insigne monasterium sanctæ Marie, tunc ad futuram perpetuā rei memoriam oportet huiusmodi tabulas fuisse pictas: & quæ perierunt tres inscriptiones, absque ullo dubio erant una Aquinensis Episcopi, altera Isernien. Episcopi, & tertia Abbatissæ Sanctæ Mariæ. Olim illæ tabulae extabant ingiro supra chorum antiquum existentem in medio templo, sed Patriarchæ Antiochenus Iordanus Gaytanus Archiepiscopus, extructo novo choro, illas supra portam collocauit.

D Ad Curtim. In hoc autem priuilegio fit mentio sancti Ioannis ad Curtim; & ecclesia sancti Saluatoris maioris etiam legitur dicta ad Curtim; sicut & hodie ecclesia sancti Michaelis ad Curtim. Quæ ratio nominis.

Nomen *Curtis* frequentissimum est in Chronico Cassinensi, necnon in instrumentis antiquis. Profecto Latini Auctores dixerunt cohortem; seu Chortem, locum in villa; undique septum, in quem pecus coeretur, & in Urbana quoq; domo, Cohors locus septus, in quo gallinæ anseres, & id genus aues pascuntur: Adueniente Barbarie, O in V. com. mutatum est, & factum nomen *Curtis*, significans Villam undique septam, quam hac ætate, diceremus Palco, seu Murrata; vel significat domum septam in campo, nunc la Massaria: Deinde cœpit significare magnificas domos rusticas; & tandem palatia Principum & in villis, & in urbibus. De his fuse Ducæus in notationibus ad sanctum Paulinum: Nunc intelligere possumus, quare intra ciuitatem ecclesia sancti Michaelis, & sancti Ioannis dicantur ad Curtim: nimirum, quia palatium Principis, quod illo tempore dicebatur Curtis, inter illas ecclesias positum erat: Adhuc propè ecclesiam sancti Ioannis apparent edificiorum reliquæ, indicantes ibi fuisse palatum.

Sanctæ Heliæ. De Ecclesijs Sanctorum Martini, & Heliae, consitentibus in Diœcess Itheanensi; subditis autem Archiepiscopo Capuano meminit Innoc. Papa Tertius in diplomate dato Abbatи sancte Mariae de Ferraria, habet enim: Sed & cambium, quod fecistis cum bonæ memoriae Mattheo quondam Capuan. Archiepiscopo, & Ecclesia Capu. à quibus recepistis duas Ecclesias di- rutas, idest Ecclesiam sancti Martini, in qua Cisterciensem ordinem statuistis, & sanctæ Heliæ cum omnibus te- nimentis earum, sicut habetis in publico instrumento suo &c. Verum qui incides in Codicem Innocentij Pa- pe impressum Venetijs anno 1578. dum leges diploma datum post mortem Archiepis. Matthei 14. Kalend. Febr. Indictione tertia, Incarnationis Dom. ann. 1198. & In- nocentij anno secundo, rogo ne arguas computationem an- norum

norum Matthæi alias factam, imò firmiter teneas, & agnoscas mendosum esse impressum Codicem: illæ enim tres annorum consignationes sibi non coherent: annus Domini 1198. erat Innocentij Primus, non Secundus: currebatq; cum Indictione, prima non tertia: datum potius est diploma Indictione decimateria, & sic anno 1105. & Innoc. Octauo.

F Felicis. Supra Ianuarij die 14. plures sancti Felicis Ecclesias commemorauimus: hanc ex obliuione prætermissemus; nunc memor & lapsum r̄beriori notatione cōpensamus. Addimus Capuanos antiquos unā cum alijs populis Nolam confluere consueuisse ad Natalitium sancti Felicis concelebrandum. Testatur sanctus Paulinus in tertio Natali.

Lucani coeunt populi, coit Appula pubes
Et Calabri, & cuncti quos adluit æstus vterq;
Qui læua & dextra Latium circumsonat vnda:
Et qua bis ternas, Campania læta per vrbeis
Ceu proprijs gaudet festis, quos mænibus amplis
Diues habet Capua & quos pulchra Neapolis, aut
quos Gaurus alit.

TASSA DECIMARVM A N T I Q V A.

IN Nomine Christi Amen. Anno Incarnationis eius mille simo trecentesimo septuagesimo quinto: Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris, & Domini, Domini nostri

nostri Gregorij diuina prouidentia Papæ XI. anno quinto, die decimo septimo mensis Decembris, quartæ decimæ Indictionis. Ego Christophorus Merulus **Canonicus Capuanus publicus Apostolica auctoritate Notarius præsen**ti scripto publico notum facio, atque testor, quod in mei, qui supra Notarij, & testium subscriptorum præsētia prædicto die congregatis Canonicis, & clericis Maioris Ecclesiæ Capuanæ in choro ipsius Ecclesiæ Capuanæ, vbi plus quam duæ partes existerbant, necnon Archipresbyteris, Sacerdotibus, & clericis ipsius ciuitatis Capuae, & eius Dioecesis pro maiori, & seniori parte in eodem choro similiter congregatis, ad(A) quaternam pulsationem Campanæ, ut moris eorum est, de mādato Reuerendi in Christo patris, & Domini Domini Stephani Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Capuani Archiepiscopi pro tractandis eorum utilitatibus, & commoditatibus, ibique coram Canonicis de Capitulo eiusdem maioris Ecclesiæ Capuanæ prædictis, ac Archipresbyteris, Sacerdotibus, & clericis ipsius ciuitatis, & eius Dioecesis iam dictis, congregatis in choro eiusdem maioris Ecclesiæ Capuanæ præfatus Dominus Archiepiscopus exposuit viua voce, quod olim ex potestate sibi traddita per Canonicos de Capitulo ipsius Maioris Ecclesiæ Capuanæ prædictum, ac totum clerum ipsius Ciuitatis, & eius Dioecesis ut supra, super Tassatione, & renouatione tassationis decimæ facienda per eum, seu alium, vel alios deputandos in tassatione ipsa, secundum facultates fructuum, beneficiorum ipsorum certos deputauit tassatores, prouidores, & appretiatores quōdam Abbatem Lillum de Aegelo, & Donnum Dominicum de Blasio, clericos ipsius maioris Ecclesiæ Capuanæ super facultatibus, fructibus, iuribus, redditibus, & prouentibus tam mensæ suæ Archiepiscopatus, ac dicti Capituli eiusdem

dem maioris Ecclesiae Capuanæ, quam aliarum Ecclesiærum, & beneficiorum ipsius Ciuitatis, & eius Dioecesis, ve
habita informatione per eos de annuis valoribus, tam
dictæ mensæ suæ, ac dicti Capituli quam aliarum Eccle-
siarum, & beneficiorum secundum facultates dictæ mensæ
suæ, & dicti Capituli, ac aliarum Ecclesiarum, monasterio-
rum, & beneficiorum ciuitatis, & eius Dioecesis summam
decimæ, quæ debetur Apostolicæ Cameræ pro modo fa-
cultyatum vniuersiusque tassatent inter ipsum Dominum
Archiepiscopum pro mensa sua Archiepiscopatus prædi-
cta, & præfatum Capitulum, ac alios beneficiatos, & mo-
nasteria, cum eodem Domino Archiepisco po in decimis
papalibus, & alijs oneribus concurrere debentia, ipsius
ciuitatis, & eius Dioecesis: Exposuit etiam præfatus Domi-
nus Archiepiscopus ibidem, quod dicti deputati per eum
prouisores, appretiatores, & tassatores procedentes ad in-
quisitionem omnium facultatum tam dictæ mensæ suæ
Archiepiscopatus, ac dicti capituli eiusdem Ecclesiae Ca-
puanæ, ac aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & bene-
ficiorum ipsius ciuitatis, & eius Dioecesis adhibita per eos
informatione diligent de annuis valoribus, ac facultati-
bus tam dictæ mensæ suæ Archiepiscopatus ipsius Eccle-
siæ Capuanæ, ac dicti capituli, quam aliarum Ecclesiarum,
& beneficiorum, ac monasteriorum ipsius ciuitatis, & eius
Dioecesis, dictam summam ascendentem ad decimam, quæ
debetur Apostolicæ Cameræ per ipsum Dominum Ar-
chiepiscopum, ac dictum capitulum, ac alios beneficiatos,
pro Ecclesijs, & beneficijs ipsius ciuitatis, & eius Dioec-
esis prout tassari, & contribui debuit in decima ipsa secun-
dum facultates eorum tassauerunt, & fecerunt particula-
riter, & distinctè prout infra describitur: ipsamque tassam
factam per deputatos eosdem, præfatus Dominus Archic-
pisco;

piscopus publicè legi fecit, ac inspici, videri, & discuti in-
ter Canonicos de Capitulo p̄dictos, & alios Archipre-
sbyters, Sacerdotes, & clericos memoratos, ipsaq; tas-
satione inter eos visa, & discussa, ac diligenter examinata
tanquam idonea, æqua, & iustificata ab omnibus supradi-
Etis generaliter approbata, ipsamq; tassationem factam, ut
prælegitur infra scriptā prout in solutione p̄dicta unius
integram decimam, ac alijs oneribus quoquomodo eis in-
cumbentibus vnanimiter, & concorditer deliberauerunt,
& decreuerunt inuicibiliter offeruari, & secundum tas-
sationem infra scriptam p̄fata pro infra scriptis Ecclesijs,
& beneficijs, ac monasterijs tā in decima p̄dicta, quam
in alijs oneribus quibuscumq; pro tempore eis incum-
bentibus, quoque modo concurrere, & contribuere, ac
soluere singulis vicibus tam per ipsum Dominum Archiepiscopum pro mensa sua Archiepiscopatus, & dictum ca-
pitulum, quam alias beneficiatos quo sunque infra scrip-
tarum Ecclesiarum, monasteriorum, & beneficiorum fir-
miter debeant: Ecclesiæ vero, & beneficia, ac monasteria
cum tassationibus, quæ ascendunt ad summam p̄dictam
unius integræ de imæ, hæc esse noscuntur. In primis Do-
minus Archiepiscopus Capuanus pro mensa sua Archie-
piscopatus in una integra decima tassatur in vnijs triginta:
Capitulum Maioris Ecclesiæ Capuanæ tassatur in vnijs
quindecim: Item capitulum(B) ciuitatis Capuæ extra cho-
ruum Ecclesiæ Capuanæ tassatur in vnijs sex: Item Archi-
presbyteratus terræ Lanei cum Sacerdotibus, & iaconis
suis in vnijs duabus: Item Archipresbyteratus terræ Can-
ciæ cum Sacerdotibus, & iaconis suis in vncia una, & tare-
nis quindecim: Item Archipresbyteratus terræ Capuanæ,
cum Sacerdotibus, & iaconis suis in tarenis duodecim:
Item Archipresbyteratus Castri Murroni, cum Sacerdo-
tibus, & iaconis suis in tarenis otto: Item monasterium san-

Cti Angeli in formis propè Capuam in vncijs sex : Item
 monasterium sancti Benedicti in Capua in vncijs quinque:
 Monasterium sanctæ Mariæ monialium in Capua in vncijs
 sex: Monasterium (C) S. Ioannis monialū in Capua in vncijs
 quatuor : Monasterium sanctæ Mariæ de Magellis in
 Capua in vncia vna, & tarenis quindecim : Monasterium
 sancti Vincentij in Capua in vncia vna, & tarenis quindecim :
 Monasterium sancti Laurentij in Capua in tarenis
 septem, & granis decem : Monasterium Trinitatis Cauen-
 sis in Capua in tarenis septem, & granis decem: Hospitale
 sancti Lazari in Capua in tarenis decem : Rectoria sancti
 Andreæ de portu Fluuiano in tarenis quindecim : R. S.
 Saluatoris minoris in tarenis quatuor : R. sancti Martini
 ad Iudaicam in tarenis tribus : R. sancti Marcelli minoris
 in tarenis quatuor: R. E. sanctæ Mariæ de porta in tarenis
 duobus : R. E. sanctæ Mariæ in Abbatis in tareno uno, &
 granis decem: R. E. sancti Andreæ de Maximiliana in gra-
 nis dcem: R. E. sancti Leucij in vncia vna, & tarenis sex:
 R. E. omnium Sanctorum in tarenis nouem : R. E. sancti
 Pauli propè flumen in tareno uno , & granis decem : R.
 sancti Laurentij ad Crucem in tarenis decem: R. E. sancti
 Petri ad Ciguaniscos in tarenis sex : R. E. sancti Andreæ
 de Polita in tarenis tribus : R. sancti Ioannis ad Curtim in
 tarenis duodecim: R. E. sancti Saluatoris Maioris in vncia
 vna: R. E. sancti Bartholomei de Arcu Loisij in tarenis qua-
 tuor, & granis decem: R. Medieratis E. sanctæ Mariæ de
 Petris et ceteris, in tareno uno, & granis decem : R. E. sancti
 Cosmæ de Porta noua in tarenis quatuor , & granis de-
 cem: R. E. sancti Ioannis ad Turtipaldi in tareno uno , &
 granis decem : R. E. sancti Pamphili in tarenis duobus:
 R. E. sancti Leonardi in tareno uno, & granis decem: R. E.
 Sanctorum Apostolorum in tarenis quatuor: R. E. sancti
 Angeli Adildiscos in tarenis quatuor , & granis decem:
 R. E.

R. E. sancti Marcelli Maioris in vncia una , & tarenis sex:
 R.E. sanctæ Scolasticæ in granis duodecim: R. E. sancto-
 rum Philippi, & Iacobi in tarenis duobus: R.E. sancti Bar-
 tholomei ad moniterone in tarenis duobus : R. E. sancti
 Rufi in tarenis quinque: R.E. sancti Nazarij in tarenis no-
 uem, & granis decem: R. E. sancti Michaelis ad Curtim in
 tarenis nouem, & granis decem : R. sancti Herafmi ad Iu-
 dices in granis quindecim: R.E. sancti Germani in tarenis
 quindecim : R. E. sancti Nicolai ad Iudaicam in tareno
 vno, & granis decem: R.E. sancti Benedicti pizzuli in tare-
 nis tribus, & granis decem: R. Cappellæ sancti Pauli con-
 structæ in Archiepiscopali hospitio in tarenis nouem: .
 R. E. sancti Augustini de Capua veteri in tarenis viginti
 duobus, & granis decem. In terra Lanei v3. R. E. sancti
 Prisci in tarenis quatuor: R.E. sancti Elpidij in tarenis tri-
 bus: R.E. sancti Augustini in tarenis quatuor : R. E. sancti
 Michaelis de villa Curtim in tarenis tribus: R. E. sancti
 Ioannis de villa Campuli in tareno vno, & granis decem:
 R. E. sancti Martini de villa Maceratae in tarenis septem,
 & granis decem: R.E. sancti Marcelli de villa Musicili in
 tareno vno, & granis x: R. E. sancti Marci de dicta villa
 Musicili in tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Heraf-
 mi de turri in tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Pe-
 tri de villa Portici in tarenis quatuor : R. E. sanctæ Mariæ
 de villa Casaluæ in tarenis quatuor: R.E. Sanctorum An-
 geli , & Martini de villa Martianisij in tarenis quatuor , &
 granis decem: R.E. sancti Procopij de villa campi cipri in
 tareno vno, & granis decem: R.E. sanctæ Iulianæ de villa
 Airolæ in tarenis duob. R. E.S. Nicolai de villa prædicta
 Aytolæ in tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Giorgi
 de villa Cuzzoli in tareno vno, & granis decem: R.E. san-
 ctæ Marci de villa Vicusgaudij in tareno, & granis decem:
 R.E. sanctæ Mariæ de villa Iullanelli in tareno vno, & gra-

nis decem: R. E. sancti Ioannis de villa Picugnani in tare-
nis quatuor: R. E. sancti Anelli de villa sancti Anelli in ta-
reno uno: R. E. sanctæ Luciæ de villa sanctæ Luciæ in ta-
renis tribus: R. E. sancti Tammari de villa sancti Tammari
in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Vrticella in
tarenis sex: R. E. sancti Andreæ de campo sancti Andreæ
in tarenis duobus, & granis decem: R. E. Sancti Viti de
Villa Hercule in tarenis quatuor: R. E. Sanctæ Mariæ de
Villa Casacellulæ in tareno uno, & granis decem: R. E.
sancti Stephani de Capua veteri in vncia una, & tarenis
sex: RR. Ecclesiarum Ruralium terræ Lanei v3. R. E. san-
cti Ioannis de banila in granis duodecim: R. E. sanctæ Ma-
riæ ad quaranta in tareno uno, & granis decem: R. E. san-
cti Stephani ad Sissanta in grānis decem: R. E. sancti Qui-
rici de . . . in tareno uno: R. E. sancti Nicolai de villa
Casapulli in granis quindecim: R. E. sancti Nicolai in Iul-
ianello in tareno uno, & granis decem: R. E. sancti Petri
ad pumaram in tareno uno, & granis decem: R. E. sancti
Ioannis ad rumulum in granis sex: R. E. sancti Saluatoris
propè villam Vicusgaudij in granis duodecim: R. E. san-
ctæ Eusemiæ de Casanoua in granis quindecim: R. E. san-
cti Felicis de villa sancti Prisci in granis duodecim: R. E.
sancti Martini de aqua sparta in tarenis sex: Beneficia de-
pendentia, v3. Beneficium sancti Pauli in hospitio Archie-
piscopali, in tareno uno, & granis quinque: R. E. S. Salua-
toris situm in villa Vrticella in tareno uno: Beneficium
aliud sancti Saluatoris situm in villa Cauæ in tareno uno:
aliud Beneficium sancti Saluatoris in grana decem: Bene-
ficium sancti Leucij situm propè sanctam Mariam Maio-
rem, in tarenis tribus: Beneficium sancti Andreæ de portu
flaviano situm propè Villam Ricali in tareno uno: aliud
Beneficium sancti Andreæ sitū propè sanctum Nicolaum
de strada in granis decem: aliud Beneficium, quod dicitur
terra

terra de petra mala, in tarenis tribus : Beneficium sancti Bartholomei de arcu loisii situm propè Refronsula in granis decem: Item terra Cantiæ v3. R.E.sanctæ Mariæ de Castro Matis in granis quinque: R.E. sancti Castrensis, & sancti Martini de . . . . in tarenis tribus: R. E. sanctæ Barbaræ de villa Castellutij in tarenis duobus, & granis decem: R. E. sanctæ Iulianæ de dicta villa in tarenis tribus, & granis decem: R. E. sancti Martini de villa rosellæ in tarenis quatuor, & granis decem: R. E. sancti Stephani de villa Casanouæ in tarenis tribus: R.E. sancti Ioannis ad Turrim in tarenis quatuor: R. E. sancti Laurentij de villa Garzani in tareno vno, & granis decem: R.E. sanctæ Crucis de dicta villa Garzani in tarenis sex: R.E. sancti Giorgi de dicta villa in tarenis duobus: R.E. omnium Sanctorum de villa Cancjelli in tarenis tribus: R. E. sancti Martini de villa Britiæ in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Maranni in tarenis tribus: R. E. sanctæ Mariæ de villa Arnoni in tarenis decem: R. E. sancti Andreæ de dicta villa tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Herafmi de villa Cactoli in tarenis tribus: R.E. sanctæ Massimilianæ de villa Grazzanisij in tarenis duodecim: R.E. sanctæ Mariæ de Fossæ in tarenis otto: R. E. sancti Herafmi de dicta villa in tarenis tribus: R.E. sancti Nicolai de dicta villa in tarenis duobus: R.E. sancti Petri de villa Antiniani in tarenis duobus: R.E. sanctæ Mariæ de villa Longi in tareno vno, & granis decem: R.E. sancti Nicandri de dicta villa in tarenis duobus: R. E. sancti Apollinaris de terra Cantiæ in tarenis viginti duobus, & granis decem: R.E. sancti Ioannis ad Petrazzanum in tarenis quatuor: R. E. sancti Paris de villa à Cellarulo in tareno vno, & granis decem: Beneficium Campi sancti Stephani in tarenis sex. In terra Capuanâ v3. sancti Ioannis de villa Pataliani in tarenis quatuor, & granis decem. R.E. sancti Secundini de villa sancti

Secundini in tarenis duobus, & granis otto : R. E. sanctæ Mariæ ad Rotam de villa Leborani in tarenis duobus, & granis decem: R. E. sancti Nicolai de villa Camilliani in tareno vno : R. E. sanctæ Mariæ de villa Tenui in tarenis duobus: R. E. sancti Secundini de villa Bellonæ in tarenis duobus, & granis decem: R. E. sancti Viti ad Palmentatam in tarenis duobus: R. E. sancti Clementis de villa sancti Clemētis in tareno vno, & granis sexdecim: R. E. sancti Germani de Pizzone in granis duodecim: R. E. sancti Laurentij de villa sancti Laurentij in granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de villa Vitulatij, & sancti Siluestri in Capua in tarenis tribus. **Nomina Ecclesiarum campestrium** v3. R. E. sancti Petri ad Raitum in granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de Campolisio in granis decem & otto : R. E. sancti Ioānis ad Paldiscos in tareno vno, & granis decem: R. E. sanctæ Mariæ de preta mala in granis duodecim : R. E. sancti Simeonis à Bozzolam in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Laurentij ad plumarum in tareno vno, & granis sexdecim : R. E. sancti Angeli de glutta in tarenis tribus : R. E. sancti Felicis ad paludem in tarenis tribus: R. E. sancti Petri ad venulam in tareno vno: R. E. sancti Petri, & . . . . in tarenis duobus, & granis quatuor: R. E. sancti Nazarij ad Rumagnanum in tareno vno, & granis quatuor : Beneficium de Petris latis in tarenis sex: R. E. sancti Giorgij de Vitulatio in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Potiti propè Campulismum in . . . . Castris murroni v3. R. E. sanctæ Mariæ in valle Murroni in tarenis quatuor, & granis decem: R. E. sanctæ Lucæ in tareno vno, & granis decem: R. E. sancti Petri in tarenis tribus. R. E. sancti Felicis in granis sexdecim: Quibus omnibus sic peractis tam Dominus Archiepiscopus, quam alij Canonici de Capitulo ipsius Ecclesiae Capuanæ, & alij Presbyteri, Archipresbyteri, & Clerici supradicti me prædictum

dictum Christoforum Merulum **Canonicum Capuanum**,
publicum Apostolica auctoritate Notarium requisuerunt, & rogauerunt attentè meum super hoc officium
. . . . . omnibus pro futuri temporis memoria,
& omnijum quorum interest, & poterit interesse, certitudinem, & cautelam facere deberem publicum Instrumentum, quo:ū requisitiones, & preces ego prædictus Christophorus vi potè admictens ut iustas, de præmissis omnibus præsens scriptum publicum confiscere curaui, præsentibus Notario Iacobo de Cancelllo, & Notario Maffutio Notarii Annielis testibus ad p:æmissa vocatis specialiter, & rogatis.

Ad quaternam, &c. *Nota modum antiquum congregandi uniuersum clerum Ciuitatis, & Diæcessis, quando aliqua emergebant negotia, singulos quoq; tangentia.* A

Capitulum ciuitatis Capuae extra chorum. Hac nostra B
ætate vulgariter dicimus l'estrachero, & intelligimus clerum Ciuitatis extra Cathedralem Ecclesiam. Ipsam verò cleri quam hodie dicunt Congregationem, Capitulum appellatum esse, & appellari posse hinc apparet: Similiter legi in in alia quadam recentiori *Tassa*.

Igitur semper unus fuit Archipresbyter Urbanus, & quatuor rurales, id est in terra Lanei, in terra Canciae, in terra Capuana, in terra Murroni. Cœcia antiquitus dicebatur terra citra, & ultra flumen versus mare; sicut terra ultra Laneum versus Vesuvium Neapolim, & Patriam dicebatur Liburia. Hodie quoq; ad Archipresbyteratum terræ Canciae pertinet terra intra viam nouam Neapolitanam: & flumen; & terra ultra flumen versus Mare: Terra Capuana est ultra flumen, versus montes, sed inueni dictam terram Capuanam locum, qui dicitur alla fontana del Re.

Monasterium sancti Ioannis. Licet in hac Tassa Mo- C
naste-

monasterium sancti Ioannis taxatum fuerit in vncijs quatuor, id est in ducatis viginti quatuor: tamen sequenti tempore, reclamante Abbatissa Vrsolina de Maio anno 1539. obtinuit moderationem a Domino Papa, & ad decem ducatos redacta fuit antiqua Tassa: & ita in libris etiam Nuntiatur & apud Neapolim reperitur annotatum.

In hoc Instrumento, & Tassa omittuntur nomina plurium Ecclesiarum, quae absq; ullo dubio antiquissime sunt, & ante hunc annum 1375. reperiuntur in alijs instrumentis nominate. Omittuntur Ecclesia sancti Petri ad pontem, sancti Ioannis nobilium, sancti Thomae Apostoli, & in Diocesis sancte Mariae Maioris, sancti Petri ad corpus, sancti Secundini de Saignano, sancti Ioannis de Grazzaniso. Quidnam cause esse potuit, ne Rectoriae harum ecclesiarum taxarentur? An fortasse haec iuste ecclesie rectorias non habebant? Profecto ex effectu cognoscimus causam, cognoscimus (inquam ex hac Tassa & aliunde certissimo constat) Rectorias illas pretermisssas esse, quia iam olim annexae fuerant ecclesie Cathedrali. Est sancte Mariae Maioris Rectoria Archiepiscopali mense annexa, aliarum vero mensae Capitulari: sicut intra ciuitatem Rectoria sancte Crucis annexa monasterio Monialium sancte Marie. Et profecto de annexione sancte Marie Maioris, prater ea que diximus in sancto Symmacho, nuper in inventario facto ab Ingeranno Archiepiscop. ann. 1316. inuenimus fol. 304. hec ipsa cotidem verba: Ecclesia sancte Mariæ Maioris est & pertinet dictæ Maiori Ecclesiæ Capuanæ, cuius oblationes cum decima, & fructibus iardeni ipsius Ecclesiæ valent, & vedi consueuerunt per annum vncijs 34. quandoq; plus, quandoq; minus. Non ergo taxari oportuit Rectorias illas, cum, habita ratione fructuum, ex illis ad Archiepiscopum, & ad Capitulum prouenientium, taxata sit Archiepiscopalis, & Capitularis mensa. Omittitur etiam Ecclesia sancti

Sancti Marcelli de Caturano, & sancti Michaelis de Casanoua. Non est cogitandum ecclesiam sancti Marcelli post banc taxam erectam esse, cum villa Catorani sit multum antiqua & extaret in terra Lanei anno 1272. sicut docent instrumenta Monialium sancti Ioannis, cogitandum potius alteri ecclesiae, nobis ignotae rectoriam olim unitam.

Fortasse unita sancto Marcello maiori intra Capuam: antiquitus enim ecclesiae Diocesis solebant uniri ecclesijs existentibus in ciuitate, ut supra habuimus in S. Francisco, ecclesie S. Petri ad Monteronem intra Capuam fuisse unitam ecclesiam S. Petri ad corpus. Accedit coniectura (et si leuis) ex campo sancti Marcelli maioris propè Caturanum. Ecclesia verò S. Michaelis de Casanoua an habuerit aliquando Rectoria, nō constat, quia videtur illa Ecclesia à monialib. S. Ioannis pro ipsarum cōmodo antiquitus constructa fuisse.

Catalogus Comitum, & Principum Capuae.

CVM in Sanctuario saepius mentio Principum Capuae norum inciderit; gratum, iisidò necessarium arbitror Comitum, Principumq; Catalogum à me elaboratum at texere. Primitam Cassinense M.S.C. 135. quem Pater D. Eusebius à Capua exscriptum ad me iampridem miserat, quodq; nunc opera P. Caraccioli Clerici Regularis impressum extat; ita se habet.

Landulfus Senior tenuit Capuā veterem an. 25. mensibus 4. & fecit ciuitatem nouam in monte Trifisco, quam dominatus est anno uno, & mensibus octo, quo deficiente successit Lando filius eius, & dominavit iam dictam ciuitatem ann. 13. mensibus nouem: qui nono mense, antequam moreretur ad pontem Theudæ multos virili certamine Neapolites interfecit, cepitq; nongentos. Cum autem cremata esset ciuitas Capuae ab igne venit cum fratribus suis Landone, Pandone, Landolpho Episcopo, &

Landenolpho ad pontem casulini , & condiderunt ibi ciuitatem, quæ nunc est Capua, in qua iam dictus Lando vixit ann. 4. mens. 9. & defunctus est, cui successit Lando filius eius, & tenuit Capuam mens. sex, & projectus est de eadem ciuitate à Pandone Thio suo, qui Pando tenuit Comitatum Capuanæ ciuitatis ann. vnum menses quatuor cui successit in regimine iam fatæ ciuitatis Landolphus Episcopus frater eius, quam dominavit annis tribus , & mensibus nouem , quibus expletis venit Ludouicus Imperator in Capuam mense nono & adiit Barium , super quam sedit ann. 4. & cepit eam , simulq; Seodam Regem Saracenorum, cum aliis plurimis, qui Beneuentum reuersus, captus est à Beneuentanis mense Augusto , sed dimissus ab eis distictus Sacramentis , recessit à Beneuento , & infra tres dies , ac noctes habuit Berole , in qua deguit mens. vndecim : Inter quos postulatus à Landulpho Episcopo, iterum venit, & per quosdam Comites suos, antequam ille Capuam adueniret, multi interfeci sunt Saraceni , ita ut de 12. millibus pauci remanerent , qui à magno exercitu Saracenorum super Salernum residente , venerunt, sed audientes mortem proximorum suorum, rursum paululum superjeandem ciuitatem commorantes, reuersi sunt in terram suam . Ludouicus Imperator hoc audiens, quia volebat ire super eos, reuersus, est Capuam , in qua vno anno commoratus, reuersus est in Franciam in qua eodem anno defunctus est. Landolphus autem Comes, & Præsul ante aduentum iam fati Imperatoris, & post decesum eius tenuit Capuam ann. 12. quo recidente Pandenolphus nepos eius factus est Comes Capuae , & Landolphus filius Landonis factus est Episcopus eodem tempore : sed suggestore aduersario Christianæ fidei facta est in eodem anno diuisio eiusdem Episcopatus à iam dicto Pandenolpho , qui odij , & inuidiae accensus ardore , Landenolphum

nulphum fratrem suum laicum inordinatè tondens, direxit Romam, eumque à Ioanne Papa multa prece depescens, Episcopum fecit: qua de re non parua inter parentes vtrorumque Episcoporum discordia nata est, ita ut odium fieret plurimo valens tempore. Denique Ioannes Papa tali comperto flagitio, aduenit Capuam, & ut discordem ad concordiam reuocaret, diuisione facta, vtrumque constituit, idest in ciuitate Capuae Landenolphum Episcopum: Landolphum vero Episcopum in sancta Maria, cognomento Suricorum, & facta pace inter eos, sed paulum perdurante, Romam reuersus est ad sedem propriam: Iterumque facta est inter eos diuisio, quanu non pot longum tempus pax sequuta est: Denique iam factus Pandenolphus completis in Comitatu annis tribus, & mensibus octo, fecit conuiuum cunctis parentibus suis pluribus, eos Sacramentis alligans, ut ei quolibet modo nocerent, sed statim periurantes coeperunt eum, & diuiserunt inter se comitatum Capuanum, & Landolphus Episcopus adeptus est in totum Episcopatum; Lando autem pater Landolphi Episcopi factus est Comes Capuae ann. duos, & menses decem, cui successit Landenolphus frater eius, vicem illius tenens ann. uno, mens. quatuor, quo viuo dececente mensē Ianuario, cepit Capuam Athenolphus Comes, qui ann. 13. mirifice regens, postea factus est Princeps Beneuenti, complensq; in Principatu annos decem, & menses sex, vita priuatus, reliquit eum filiis suis Domino Landulpho, & Domino Athenulpho Christianissimis Principibus. Secundo anno postquam Comes Capuae factus est Dominus Athenulphus, commissum est prælium inter Capuanos, & Neapolites in Liburia ad sanctum Cartium; sed ita interfici Neapolites à Capuanis ut valde pauci remarent ex eis, inter quos Neapolites Græci, & Saraceni fuerunt pro adiutorio eorum. Indictione sexta post dies un-

decim capitul Berealis à Domino Athenulpho, eadem
hebdomade Aio Princeps cum quodam patritio Con-
stantinopolitano ex vtraq; parte certatim pugnantes, ad
postremum ille patritius, victor effectus est. Hac tenus
M.S.Cassinense. Nunc scito, me in consignandis temporibus

Inscr. usum dupli signo; vnum est annus edificare Capua noua,
anno idest annus 856. ex Chr.Cass. alterum est Indictio signata
curr. in Instrumentis monialium S. Ioannis.

856 Lando Comes Capua nouæ conditor, filius Landolfi Co-
mitis in Capua veteri, & in monte Trifisco, conditam Ca-
puam tenuit an. 4. & mens. 9.

861 Lando II. filius I. Landonis, post sex menses expul-
sus à Pandone Patruo suo, comitatum amisit.

862 Pando frater Landonis I. & expulsor Landonis II.
tenuit Capuam anno uno, & mens. 4.

863 Landulfus I. Episcopus in Capua noua, frater Landonis
I. & Pandonis, & Patruus Landonis II. tenuit comitatum

per annos 15. & mens. 9. Post tres annos, & mens. nouem,
idest anno 866. Ludowicus Imperator venit Capuam. Con-
cordat Cardin. Baranijus.

878 Pandenofus nepos Landolfi Episcopi. Hic, cum dicatur
nepos Landolfi Episcopi, fuit filius Pandonis, ut habeat He-
rempertus. Hic fuit auctor schismatis in Ecclesia Capuana.
Nostræ annorum supputationi concordant Epistolæ Papæ
Ioan. VIII. De hoc Chr.Cass. lib. I. cap. 42.

882 Lando III. hic fuit pater Episcopi Landolfi, electi post
mortem Landolfi Episcopi, & Comitis. Qui tenuit Capuam
an. 2. & mens. 10.

885 Landenofus frater Landonis, III. viuens Comitatum
dimisit post ann. vnum, & menses 4.

886 Athenofus Comes ex Castaldo. De hoc Chr.Cass. lib. I.
cap. 48. & infra.

Princi. Hic Athenofus Comes post ann. 13. & praeinde vel ann.
patius. 889.

889. egrediente, vel 900. ingrediente, factus est Princeps 889
 Beneuenti, & residens Capue, voluit appellari Beneuenta. 911
 norum, & Capuanorum Princeps. Hic ab initio sui Princi-
 patus consortem habuit Landolsum filium suum: Deinde an-
 no 910. assumpit ad principandum alterum filium, Athonol-
 sum nomine: circa eundem annum 910. misit Landolsum
 filium, & Principem ad Imperatorem Constantinopolita-
 num, ut Saracenorum expulsione tractaret: quo manen-
 te Constantinopoli, ipse pater Athonolus obiit Capue ann.
 911.

Landolus primogenitus Athonolfi anno 911. ab Impera 911
 tore Constantinop. creatus est Patritius. Hic, mortuo patre, 943
 principatus est cum Athonolo fratre, & deinde cum altero
 Athonolo filio ab anno 933. & deinde cum altero Landolfo,
 etiam filio, ab anno 940. Hunc arbitror obisse anno 943:
 quando Landolus filius eius assumpit ad principandum
 Paldolsum filium suum.

Landolus II. Landolfi modo dicti filius, & Athonolfi 943
 I. nepos ab anno 940. principari caput, assumptus à patre: 960
 Anno 944. vel egrediente 43. Paldolsum filium. Principatu
 decorauit: & anno 959. Landolsum secundogenitum: cre-
 ditur mihi, mortuus ante annum 960 quo Paldolus, &
 Landolus fratres absque illo principabantur.

Paldolus, cognomine Capiteferreo successit patri Lan- 960
 dolfo II. cum quo principari cuperat ab anno 944. Prin- 980
 cipatus consortem habuit Landolsum fratrem. Ann. 969.
 coassumpit Landolsum filium. Sub hoc Principe Ecclesia
 Capuana facta est Metropolis à Ioanne Papa XIII. &
 Monasterium Monialium sancti Ioannis constructum est
 ab Aligerno Abate Cassinense circa annum 966. ut colli-
 gitur ex vita sancti Nili mortuus est, hic vere magnus
 Princeps anno 980.

- 980   *Landolfus III. filius Paldolfi, qui cum patre principa-*
sus est ab ann. 969. mortuus est in Calabria dimicans cum
Othono contra Saracenos ann. 983. in qua pugna occubuit
etiam frater eius Aribenolfus. Chr. Caff. lib. 2. cap 9.
- 983   *Landenolfus filius Paldolfi, principari cæperat unâ cum*
fratribus ab anno 982. & ab Othono principatus confirma-
tionem accepit viuente Aloara matre sua. Hic anno 990.
scilicet 991. nequiter occisus est propè Ecclesiam sancti Mar-
celli. Eius innocentiam testatus est Dominus: nam ut legi-
tur in citato M.S.Cassinensi, Concilium fecerunt Capua-
ni qualiter interficerent Landenolfum Principem filium
Paldolfi eximij Principis: quod effecerunt, dum procede-
ret ad sanctum Marcellum peractis Missarum solemnis
à Praesule eiusdem ciuitatis, Aio nomine, egressus prædi-
ctus Princeps foras Ecclesiam, irruerunt in eum, proba-
dor, cum gladijs, & fustibus interficerunt eum, atque exu-
tum vestibus, nudum in platea eum reliquerunt. Quem
rapientes monachi ex monasterio sancti Benedicti, in eo-
dem monasterio ante secretarium eum sepelierunt. Ar-
chiepiscopus vero supradictus fugit in iam dicto monaste-
rio, quem etiam postea ibidem iam dicti Capuanites ve-
neno perimerunt, sepultusq; est ante Regia secretarij. Sed
Omnipotens Deus illis, qui hunc innocentem peremerunt
Principem, ostendere est dignatus, quia in suo eum: egno
recepit: nam quadam die claudus quidam ad eius sepul-
chrum veniens, obnoxie Christum iugare cæpit, atque in-
tercess. . . . Dominum Landenolfum Principem, cu-
ius corpus illic requiescebat, qui etiam sine causa à suis
occisus fuerat, ei pristinam sanitatem reddere dignaretur:
mira res; statim super eodem sepulchro soperatus, totam
quietavit noctem: mane autem facto ita sanus surrexit, ac
si nullam debilitatem membrorum vñquam habuisset.
- 991   *Laidolfus, Landenolfo fratri succedit: hic anno 996. quis.*

tè in principatu viuebat, illo etiam anno, qui erat nonus 996 Mansoni Abbatii Cassinensi priuilegium quoddam Cassinen- 1000 si Monasterio concessit. Chron. lib. 2. cap. 14. Hic tandem ab Othono III. Imperatore depositus est, eo quod in fratribus necem consensisse videretur. Ut ego sentio depositus est anno Millesimo, id est in secundo aduentu Othonis in Italiam, quando ad Garganum perrexit: ita sentio, tum quia in primo aduentu Otho an in Campaniam venerit, ignoratur: tum quia illo anno, ut modo notaimus, Laidolfus in principatu pacifice videbatur viuere: tum quia in nostris instrumentis habemus Indictione 14. nomen Principis Vuaimarij, principantis anno primo, qui non potest esse nisi annus millesimus primus.

Aldemarius filius Balsami, Othonis III. Imper. familiaris, deposito Laidolfo, principatum accepit, sed non multo post, inquit Chr. lib. 2. cap. 15. à Capuanis principatu depellitur, scilicet anno (ut ego sentio) millesimo primo post mensem Maium. Hic est qui in Instrumento dicitur Vuaimarius. Nec facienda est multa vis in modo pronunciandi illa nomina barbara; Paldulfus, Pandulfus, Paldulfus, & Pandulfus, unum idemque nomen est: & ut oculatus pater Carraciulus in Nomenclatore ad Herempertum annotauit, Godefredus, Giffredus, Ioffredus, & Loffredus idem nomen est: & ita Vuaimarius, Aldemarius, Guaimarius non erunt diuersa nomina.

Paldulfus cognomento de sancta Agatha, filius Landolfi 1001 Beneventani Principis, extincta iam recta linea Athenolfi Primi Principis, expulsoque Aldemario, Principatum Capua- num obtinuit. Hic in Chr. lib. 1. cap. 20. appellatur Landulfus, sed ex errore; debuit enim appellari Paldulfus, ut appellaatur infra cap. 31. Hic anno 1005. Paldulfum filium Principem nuncupauit, & una principati sunt ad annum usq; 1022. quo anno ab Henrico Imper. depositi sunt.

- 1022 Paldofus Comes Thebanensis, deposito Paldolfo, principatum accepit ab Henrico anno 1022. & principatus est cum filio suo Ioanne: Ioannes tamen ante ann. 1030. misericordia videtur mortuus, cum solus Paldofus illa Indictione nominetur in instrumentis. Hic post annum 1025. seu post ann. 1027. idest post primum annum Conradi Imperatoris, scilicet a vinculis Paldolfo de sancta Agatha, ad annum usque 1030. inquietè, & in armis viuens, tandem pulsus, Neapolim sese recepit.
- 1030 Paldofus de sancta Agatha, reuersus à Germania, principatum recuperavit: sed non diu superuixisse inde coniicio, quia Paldofus filius ann. 1032. Landolfo filium suum principem fecit.
- 1032 Paldofus filius Paldolfi, dicti de sancta Agatha, qui cum patre principatus est ab anno 1005. hoc anno (mortuo iam ut creditur patre) Landolfo filium coassumpit ad principandum: Sed anno 1038. ab Imperatore Conrado priuatus fuit, & ipse aufugit Constantinopolim; sed ab Imperatore Graeco relegatus, in partibus illis mansit usque ad obitum illius Imperatoris.
- 1038 Guaimarius Princeps Salernitanus, fugato per Conradum Imperatorem Paldolfo Principatus accepit honorem, quietè possedit, donec mortuus est Imperator Graecus, qui Paldolfo relegatum habebat, idest usque ad annum 1041. quo mortuus est Michael Imperator, post quem annum Paldofus reuersus est, & in armis fuit usque ad annum 1047.
- 1047 Paldofus una cum filio Landolfo, Principatum recuperavit ab Henrico II. Imperatore, Guaimario Salernitano renuncianse: hic miserè obiit anno 1049.
- 1049 Landolfo alter, filius ultimi Paldolfi, Principis nomen acceperat ab anno 1044. nam, & spater eius Constantinopoli reuersus, Capuam principatus Caput non recuperauit;
- 1056 tamen

namen habebat nonnullas ciuitates sue parti fauentes, & ex Chr. Caſſ. cap. 68. & 74. colligitur: quare ante annum 1047. Princeps appellatus est à patre Paldolfo.

Hic extinguitur Capua dominium Longobardorum.

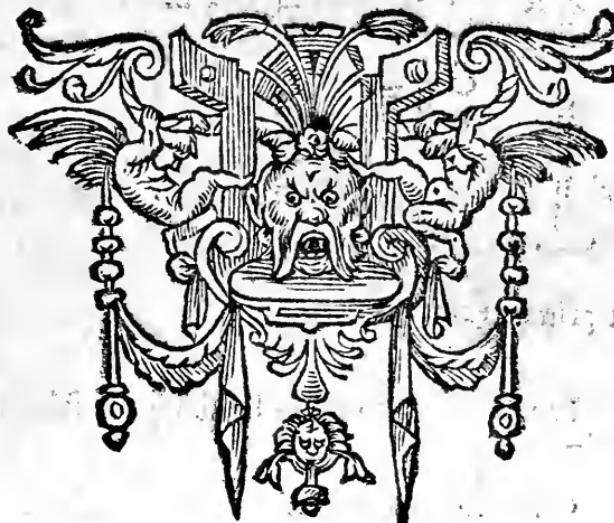
Censent eruditissimi viri Athenolphum, & successores eius cum Capuano Beneuentanum quoq; Principatum obtinuisse: dissentire nollem, contrarijs tamen vincor argumentis. Ecce colloquium Luitprandi Episcopi Cremonensis cum Imperatore Greco habitum anno 968. ostendit Principatus Capuanum, & Beneuentanum fuisse aliquando sub uno viro Principe constitutos; at illo ipso anno 968. ut duo erant Principatus, ita non unius, sed duorum distinctorum Principum extitisse. Accipe verba ex relatione apud Baronium anno dicto numero 16. Terram (verba sunt Luitprandi ad Imperatorem) quam Imperij tui esse narras, gens incola, & lingua Italicis Regni esse declarat: Tenueruntque illam potestatiuè Longobardi, quam & Ludouicus Longobardorum, seu Francorum Imperator, de manu Saracenorum, multitudine prostrata, liberavit. Sed & LANDVLPHVS Beneuentorum, & Capuanorum Princeps septennio potestatiuè eam sibi subiugauit. *Infra num. xx.* Si vero amicitiam (verba sunt Imperatoris) absque parentela desideratis, Romam liberam esse dominus tuus permittat, Principes autem, Capuanum scilicet, & Beneuentanum sancti nostri Imperij olim seruos, nunc rebelles, seruituti pristinæ tradat. *Infra num. xxvii.* His expletis, ventum est ad nobilissimos Principes Capuanum, & Beneuentanum, quos ipse seruos nominat, & ob quos intestinus ipsum agitat dolor; seruos (inquit) meos dominus tuus in tutelam recipit suam, quos si non dimiserit, & in pristinam seruitutem redeget, nostra amicitia carebit; ipsi in Imperium

Kkkk nostrum

nostrum ut recipiantur flagitant, sed recusat eos nostrum Imperium, ut cognoscant, & experiantur quam periculose sit seruos à dominis declinasse, seruitutem effugere. Est & decentius domino tuo, ut mihi eos tradat amicus, quām mihi dimittat inuitus. Experientur planè, vita comite, quid sit herum fallere, quid sit seruitutem deserere, & puto sentiunt nunc quod dico, operantibus hoc nostris, qui sunt ultra mare, militibus. Et infra num. xxxiv. vnum saltem, quod facere iusta ratione possis, efficito, scilicet dominum tuum Principibus Capuano, & Beneuentano seruis meis, quos oppugnare dispono, nullum consilium collaturum. Sua qui non largitur, nostra saltem dimittat. Noua res est quod eorum patres, & Aui nostro Imperio tributa dederunt: at ad istos breui tempore fracturos Imperij nostri exercitus laborabit. Ita ibi leguntur. Igitur Pandolphus Capoferreus Capuae Princeps anno 968. Beneuentum non obtinebat: igitur Pandolphus Beneuenti Princeps, qui captiuus legitur fuisse apud Nicephorum Constantinopoli, atque inde dimissus anno 971. non est Capoferreus noster Capuanus. Igitur anno 968. Capuae, & Beneuenti dominabantur distincti Principes, distinctorum patrum filii, distinctorum Auorum nepotes. An clariora desiderabimus? Ecce ex Cassinensi Chronico patet, Beneuentum illo tempore, quo Aldemarius Princeps Capuae à Capuanis fuit expulsus, habuisset suum proprium, distinctumq; Principem, cuius filio, Pandolfo de sancta Agatha nuncupato, Capuani Principatum detulere. Inde etiam patet anno 1011. Principibus Beneuenti patre Pandolphi, & Capuae Pandolpho ipso filio, Asphenolphum illius Principis Beneuentani alterum filium, & nostri Capuani fratrem, Abbatia Cassinensi fuisse positum. Lege Cbron. lib. 2. cap. 15. & cap. 29.

Hec

Hec mihi satis clara videntur, & propterea videtur dicendum, post mortem Athenolphi I. Principis Capuani, filios eius Athenolphum, & Landolphum equo iure Principatos Capuae, & Beneuenti simul: deinde inter fratruelos, id est inter Athenolphi, & Landolphi liberos, divisos Principatus; obtinuisseq; Beneuentanum Athenolphi liberos, Capuanum vero Landolphi. Ita iure optimo Luitprandus appellare potuit Landolphum Beneuentanorum, & Capuanorum Principem, licet ille consortem principatus haberet Athenolphum fratrem: Ita iure optimo Nicephorus memorare potuit Patres, & Ausos Principum, de quibus conquestrabatur. Hac hactenus nunc ad Normannos.

Hanc arborem formauimus ex Epithome Heremperi
super impresso opera P.D. Antonij Caraccioli.

Sic progenitor, Capuae (s. veteri) singulariter imperauit
fol. 66.

Landolfsus, Castaldus Capuae veteris Sicopolim ad Tri-
fscum se recepit, fol. 38. & vocatus Capuae Comes, relin-
quit quatuor filios, Landonem, Pandonem, Landonulfum,
& Landulfum, qui fuit Episcopus Capuae, fol. 43.

Primus filius Landolfi Lando, dictus Paradisi, fol. 46.
habuit filium Landolsum, qui Suebam tenuit. fol. 45. 47. &
Casertam fol. 48. habuit alterum filium Landonem, & ideo
dictus Lando Senior, filius autem Lando Junior, fol. 46. 47.
Landolfsus, & Lando fratres fol. 48. 55. Lando Junior genuit
Landolsum, qui fuit Episcopus Capuae in schismate fol. 58.
& Landonem, qui, viuente patre, dictus est Lando Junior,
fol. 66. sicut Lando Secundus dictus est Lando Senior fol. 68.

Secundus filius Landolfi Pando habuit filios Pandenol-
fum, Pandolsum, Landolsum, & Landenolsum, fol. 49. de
Pandenolso, & Landenolso fratribus, fol. 62.

Tertius filius Landolfs Landenolfsus genuit Landonem,
Landenolsum, & Adenolsum. De Landenolso, & Adenolso
fratribus fol. 58. & de Landene germano Adenolfsi fol. 71.
72. filij Landonis expelluntur fol. 65. Adenolfsus a germa-
nis, & Patruelibus fit Castaldus: occupat Castaldatum ci-
uitatis deinde dicitur Comes, deinde Princeps fol. 71.

Sequuntur Principes Normanni.

- 1058 **R**ichardus Normannus, Comes Auersanus, Capuanus
obsedit, & fortiter resistentem plures annos oppugna-
uit; tandem, cedente Landolfo Principe, illam obtinuit, an-
no 1058. vel parum ante. Hic anno 1059. Principatus con-
firmationem obtinuit a Papa Nicolao II. in synodo Amal-
phitana: & ab illo anno principatus est cum filio suo Ior-
dano. Hi Richardus, & Iordanus Principes obtinuerunt
Ducatum Caietæ anno 1064. Richardus anno 1073. Prae-
stítit Iuramentum fidelitatis Gregorio Pape VII. obiit
anno 1077. Capuae quinta feria Cœnæ Domini ut habet
Anonymous Cassinensis; & mihi placet: vel 1078. a Nati-
uitate: ipse enim iam mortuus erant quando mense Aprile
Indictione secunda. id est anno a Natuitate 1078. curren-
te, vel ab Incarnatione 1079. inchoato Gregorius Papa
redarguit Iordanum Principem.
- 1078 Iordanus Richardi filius, a Gregorio VII. Papa gra-
uiter redargutus fuit, & inde mutatus in melius. Extat
Epistola apud Baronium ann. 1078. Hic anno 1080. Ri-
chardum filium nominavit Principem. Obiit ann. 1093. ut
ex Chr. Caß. lib. 4. cap. 10.
- 1093 Richardus II. qui cum patre Iordanu principabatur
1106 anno 1080. cœpit anno 1093. principari solus. sed reniten-
tibus Capuanis principatum obtinuit. Obiit ann. 1106. Chr.
lib. 4. cap. 26.
- 1106 Robertus filius Iordani, & frater Richardi II. Obiit
1120 anno 1120. Chr. lib. 4. cap. 65.
- 1120 Iordanus II. filius Roberti. Hic Iordanus perperam
1128 in Chron. Cass. lib. 4. cap. 65. dicitur Richardus. Obiit anno
1128.
- 1128 Robertus II. Iordani II. frater: is ann. 1136. a Ro-
gerio Rege Siciliæ a Principatu expulsus fuit: & Anfusius
Roge-

Rogerij filius Princeps à Patre creatus est, & Anfuso mor-
tuō factus est Princeps Gulielmus ann. 1145. Gulielmus,
inquam, Rogerij Regin quoque filius: Robertus verò ann.
1137. recuperauit Principatum, sed eodem anno iterum
amisit: recuperauit iterum anno 1155. & anno sequenti
mense Iunio cum Gillelmus Siciliæ Rex inquis conditioni-
bus pacem à Papa Adriano extorssisset, ipse Robertus, ut po-
tè exclusus à fœdere, fugit; captus est in transitu Gariliani,
traditus Regi, obsecratus, & carceri perpetuo mancipatus,
obiuit: Robertus tam misérè principatu priuatus, habuit fi-
lium Iordanum, qui apud Imperatorem Constantinopolita-
num deguit. Toto cœlo errant, qui Robertum Tertium in-
ducunt, & illum appellant Robertum de Surrento: nam Ro-
bertus de Surrento dictus ab Auctore historiae sacrae, fuit
Robertus ipse secundus.

Vt autem rei veritas elucidetur. Accipe verba Vuillel-
mi. Tyrij, quæ ita se habent: Interea Rex Siciliæ Beneuen-
tanam vibem, Ecclesiæ Romanæ familiare domicilium,
principibus suis mandat obsidere, & urgentissimis angu-
stijs eius præcipit arctarē habitatores. Quod verbum Do-
minus Papa moleste ferens supra modum, vicem ei æqua-
lance volens refundere, principes proprios contra eum
nititur armare, nec in ea parte fraudatus est desiderio suo.
Nam potentissimum Regni sui Comitem, eiusdem Re-
gis amitæ filium, Robertum videlicet de bassuilla cum
multis alijs viris nobilibus, quibus auxilium, consiliumq;
Romanæ Ecclesiæ perpetuò non defuturum pollicebatur,
contra eum insurgere persuasit. Exules quoq; quos tum
ipse, quam pater eius de Regno ejiciens, bonis fecerat
extores paternis, viros inclitos, & armis potentes, Domi-
num videlicet Robertum de Surrento Principem Cam-
panum, Comitem quoque Andream de Rupe Canina, &
alios multos exhortationibus suis procurauerat, vt in Re-
gnum

gnum redirent, & ad iure hæreditario sibi debitas accederent possessiones, Romanā Ecclesiam eis in perpetuum non defuturam, in verbo Pontificali spondens eis firmissimè. *Hac Tyrius lib. 18. cap. 2. & à Baronio collocantur anno 1155.*

Primo fine ullo dubio hic Robertus de Surrento Campanus Princeps, non est alius, quam Robertus Secundus, filius Iordanī : hic enim principatus est ab anno 1128. & anno paulum supra notato 1155. mense Decembri principata Campano recuperato, degebat Capua, & anno 1156. mense Maio, scilicet antequam iterum principatu, & simul oculis orbaretur donauit monasterio S. Ioannis campum Marianum. Accipe saltim partem aliquam instrumentorum.

In Secundo nomine Domini nostri Iesu Christi, anno ab Incarnatione eius millesimo centesimo, trigesimo: & tertio anno Principatus Secundi Domini Roberti gloriosi Principis, mense Decembro, nona Indictione: Ego mulier nomine Aloara, filia quondam Petri, qui dicem Denarella, & vxor cuiusdam Petri cognomento Comite, filij quondam Petri eiusdem cognominis, quæ sum habitatrix intus hanc Capuanam ciuitatem propè Ecclesiam sancti Pauli, sicut mihi aptum, & congruum est bona mea voluntate &c.

In nomine Dñi N. Iesu Christi ab Incarnatione eius anno millesimo cētesimo quinquagesimoquinto, & vicesimo octavo anno Principatus Secundi Domini Roberti gloriissimi Principis mense Decembro. Indictione quarta. Nos Adenulphus &c.

In Instrumento, quod est priuilegium donationis post crucem rubram, & nomen Roberti. ita legitur.

Ex iuſſione p̄fatae Serenissimæ potestatis, scripsi ego Guilielmus Iudex in anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Centesimo quirquagesimo sexto, & vicesimo nono anno principatus p̄fati Domini Secundi Roberti glorio-

gloriosi Principis datum Capuae mense Aprili per Indictionem quattam.

At verò si hic Robertus Secundus, erat genere Normanus filius Jordani, ex fratre nepos Roberti Primi, atque Richardi II. Nepos ex patre Jordani Primi, & pronepos Richardi Primi Capuanorum Principum, quoniam puto ab Auctore historiae sacræ appellatus est Robertus de Surrento & profecto potuit appellari de Surrento, quia cum matre eius fuerit Surrentina, nempe filia Surrentini Principis, Surrenti versatus, & educatus est. At unde constare potest matrem Roberti Secundi fuisse Surrentinam? profecto ex Instrumento quod in monasterio S. Ioannis afferuatur.

In nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi Dei eterni Secundus Robertus, diuina ordinante clementia Capuanorum Princeps petitiōnī suorum fidelium clementer fauet. Igitur nos prænotatus Secundus Robertus sola Dei prouidente misericordia Capuanorum Princeps. Notum fieri volumus vniuersis fidelibus nostris, quoniā ob salutem, & remedium animarum quondam gloriosorum Principum antecessorum nostrorum ac ob statum nostri principatus confilio quoque, & interuentu Rodulphi Raelis filij, nostri constabitoris, & Rainaldi Iupini, atque Vgonis de la Bolita nostri oœconomi, Nec non PHILIPPI DE SVRRENTO AVVNCVLI, nostri, & CANSOLINI, ac RICHARDI CEDRI, & aliorum nostrorum dilectorum fidelium. In Monasterio sancti Ioannis Baptiste sito intra hanc nostram Capuanam ciuitatem, in quo Domna Gemma religiosa ac Deo digna Abbatissa præst &c.

Et in fine post crucem rubram cum nomine Roberti, legitur ita. Ex iussione præfatæ serenissimæ potestatis scripti ego Philippus Palatinus Iudex, in anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo vice simonono; & secundo

anno Principatus prescripti secundi Domini Roberti glo-
riosissimi Principis Capuae datum Capuano Palatio in-
mense Ianuarij per Indictionem septimam.

*Non ne legisti Philippum de Surrento Auunculum Rober-
ti Secundi? Si Philippus de Surrento erat Auunculus Ro-
berti: ergo Robertus erat Philippi nepos ex sorore ergo Ro-
berti mater, Philippi de Surrento soror erat? Ita quidem
nunc unde constat matrem Roberti Surrentinam, Surre-
ntini Principis extitisse filiam? profecto hoc habet Instrumentum monasterij Cauensis citatum à Capaccio. verba
sunt fol. 515. Dum essem ego Ademarius Iudex, in parti-
bus Nuceriae in loco vbi dicitur à Gammarella; & una
me cum adessent Dominus Jordanus, filius quondam Do-
mini Jordani Principis Capuani, & Dominus Sergius Prin-
ceps Surrenti sacerdos eius &c.*

*Non ne legis Sergium Principem Surrenti, sacerdotem
Iordani Secundi? & hic Jordanus Secundus, qui filiam
Sergii Surrentinorum Principis accepit uxorem, fuit pater
Roberti Secundi. Cum ergo dicitur Robertus de Surrento
non nisi matris causa hoc nomen sortitum fuisse oportet.*

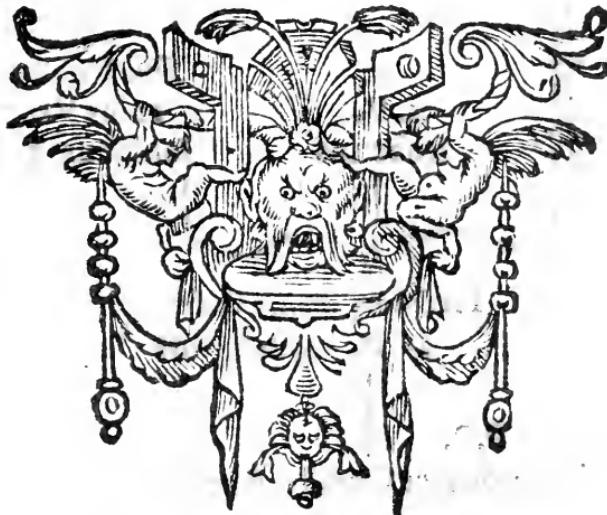
*Tandem lector, dum legis Jordanum, Jordani Principis
filium fuisse in partibus Nuceriae, voloscas Nuceriam suis
se sub dominio Principum Capuanorum, ut aperte colligitur
ex instrumento, quod habemus in monasterio nostro sancti
Ioannis.*

*Ne putas cum Roberto Secundo extinctos Capuae Prin-
cipes: ipsi etiam Sicilia Reges, erant Duces Apuliae, & Prin-
cipes Capuae: Nam et si Regnum Siciliae, Ducatus Apuliae,
& Principatus Capuae sub unius manum redacta sunt, diu-
tamen inter se distincta iura, distinctique tituli permane-
runt En Rogerius Primus Rex, eiusque successores usque
ad Ladislauum, ut in Instrumentis legitur, appellari sunt
Reges Siciliae, Ducatus Apuliae, & Principatus Capuae: En-*

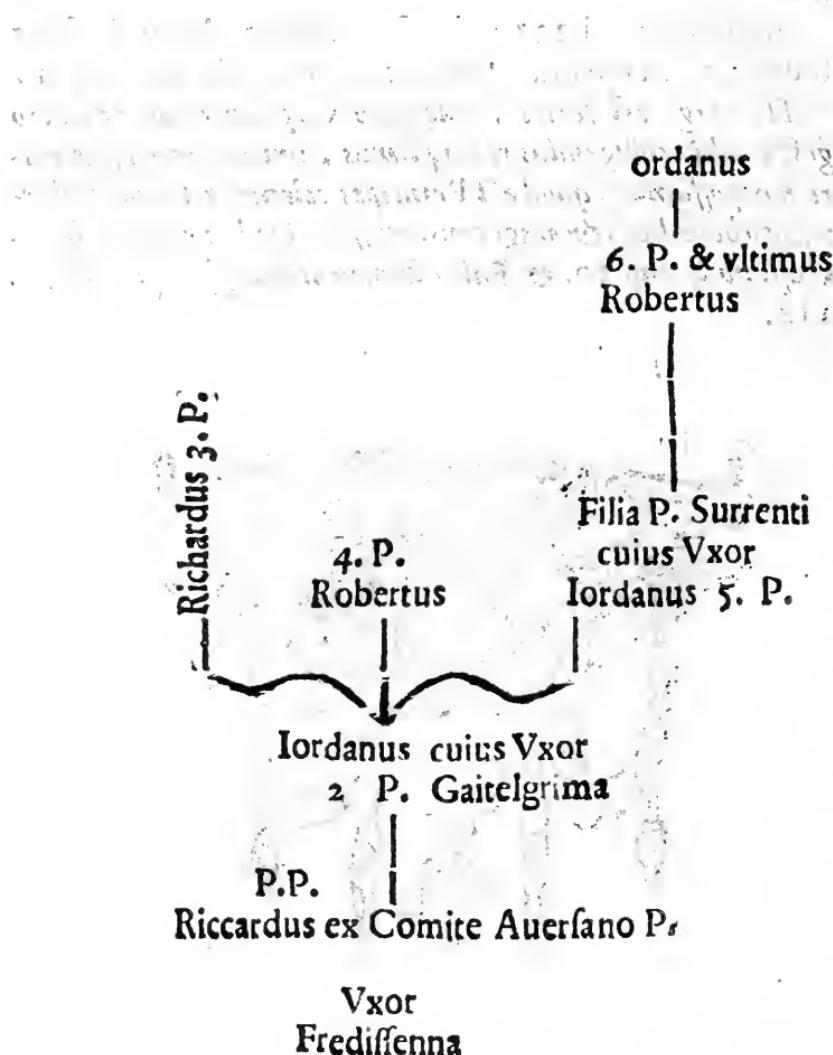
Hadrianus Quartus recipiens in gratiam Gulielmum Regem, eidem utriusque Regni legitimos, & certos titulos tribus vexillis traditis, & triusque Regni, & Principatus Capuae tradidit: En in Kalendario. Obitus Ladislai notatus ita.

Anno Domini 1314. die Lunæ sexto Augusti, sexta Ind. obiit Serenissimus Princeps Dominus Rex Ladislaus.

Hæc ergo est series Principum Capuanorum, res vero gestas alijs colligendas relinquimus. unum tamen præterire non possumus, quod est Principes solemniter ab Archiepiscopo benedicti, & vngi consueuisse. De hoc more Chron. Cassi lib. 4. cap. 10. & Falco Beneventanus fol. 239. & fol. 214.

*Principum Normannorum
linea*

Capita Instrumentorum.

Lan	900	3
dol.	901	4
P	902	5
	903	6
	904	7
	905	8
	906	9
	907	10

Anno	Indi	
ab	tione	
Incar.	908	11
Constan-	909	12
tinus.	910	13
Ate-	911	14
woljus.	912	15
P	913	1
	914	2
	915	3

915

IN nomine Dñi Saluatoris nostri Iesu Christi
Dei eterni septimo anno Domini nostri Cō-
stantini Imperatoris, & quinto anno patricia-
tus domini nostri Landolfi, necnon quinto an-
no pater domini nostri Atenolfi mense Aprilis
tertia Indictio. Ideoq; ego Sadelgardo filius
quod Sadelchisi abitator de Castello Calbu.
bona & cum mea voluntate, & per hanc cartu-
lam benumdedi tibi Milepertii &c. *Hoc Instru-
mentum est anni 915. signati Indictione tertia
hinc retrogradiendo inuenitur primus annus Cō-
stantini qui fuit filius Leonis anni 909. & pri-
mus annus patriciatus Landolfi, & principatus
Athenolfi ann. 911.*

935.

IN nomine dominii nostri Iesu Christi. Vi-
cesimo septimo anno Imperij domini nostri
Constantini Magni Imper. & tricesimo sexto
anno principatus domini nostri Landolfi glo-
riosi P iiii, & vi cesimo septimo anno principa-
tus Domini nostri Atenolfi exim. Prñ. Simulq;
& quarto anno principatus domini nostri Ate-
nolfi magnifici Prñ. filij superius dicti domini
Landolfi gloriosi Prñ. mense Martio nona Ind.
Ideoq;

- 925 13 Ideoq; ego **Landolfo Capuano** fili cuiusdam
 926 14 Landenolfi sicut mihi aptum, & congruum est
 927 15 per hanc cartulam in cambium dedi; & tradidi
 928 1 tibi Iuliani fili Crisiani tres petiae de terre
 929 2 mee quem abeo ad sancta Maria loco ubi no-
 930 3 men Petri &c *Hoc Instrumentum est anni 935*
 931 4 iam egredientis, & retrogrediendo inuenimus
 2. Ate 932 5 annum primum Constantini esse anno 909. &
 nolsius. 933 6 primum annum Landolfi esse anno 900. & pri-
 934 7 mū ann. Atenolfi an 909. egredientem & primū
 935 8 an. alterius Atenolfi an. 932. egredientē quoque.
 936 9 *Hoc ipsum Instrumentum, quoad pertinet ad*
annos Atenolfi, videtur à primo leuiter differre.

P 937 10 **I**n nomine Domini Iesu Christi. Tricesimo
 938 11 tertio anno Imperij Domini nostri Consta-
 939 12 tini Magni Imp. & quadragesimo tertio anno
 940 13 principatus dñi Landolfi gloriosi Prin. & nono
 941 14 anno principatus dñi nostri Atenolfi magnifici
 942 15 Principis, simulque, & secundo anno principa-
 tū domini Landolfi Serenissimi Prin. filij su-
 periū dicti domini Lādolfi glo. iōissimi Prin.
 mense Magio quadragesima Ind. Ideoq; nos
 sumus Ioan. clē. filij cuiusdam Paldolfi, & Pal-
 doq. maraldo filij Teudemundi sicut nobis ad
 ambo aptum, & congruum est per hanc cartu-
 la venundedimus tibi Ioanni filij Ramperti vna
 petia de terra nostra &c. *Hoc Instrumentum*
est anni 941. Retrogrediendo inueniemus annū
primum Constantini 909. & an. primum Lan-
dolfi 900. & ann. primum Atenolfi ann. 933. &
ann. primum Landolfi filij 940. Hinc etiam ap-
paret Atenolsum fratrem Landolfi hos anno 941
non fuisse principatum Capue. In

945

1. Pal. dol. P. In nomine D. Salvatoris nostri Iesu Christi Dia
 943. 2. eterni Landolfus, & Paldolfus filius eiusdem
 944. 3. domini Landolfi, diuina ordinante prouidentia
 945. 4. Longobardorum gentis Principes. Cum princi-
 946. 5. palis excellentia petitione dilecti fidelis sui cle-
 947. 6. menter fauet: Igitur nauerit omnium fidelium
 948. 7. nostrorum praesentium felicet, ac futurorum
 949. 8. tagacitas, quia Audoaldus fidelis nostri, &c. In
 950. 9. hoc privilegio est, nomen Landolfi scriptū literis
 951. 10. maiusculis rubris. Et distinctis super signum
 952. 11. Crucis, & tandem Petrus not. ex iussione supra-
 953. 12. dictæ potestatis scripti. Datum 5. Id. Iulias anno
 954. septimo princ. domini Landolfi glorioſi prin-
 cip. & anno tertio princ. dom. Paldolfi eius fi-
 lij. Ind. quarta actus. in ciuitate Capuana. Hoc
Instrumentum est anni 946. & retrogrediendo,
inuenimus annum primum Landolfi 940. &
ann. primum Paldolfi 944. Igitur hic Landolfus
est filius Landolfi Primi. In hoc privilegio nomi-
natur Vicus ad sancto Tammaro in Liburia, &
arbitror esse locum, qui dicitur Vico de Pantano,
vbi dicitur fuisse Corpus sancti Tammarii.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Quarto
 decimo anno principatus Domini nostri Lan-
 dolfi glorioſi prin. & decimo anno princip. dñi
 nostri Paldolfi filio eius mense Magio vndecima
 Ind. Ideoque Ego Pergolfus filius quon. Eponi
 Iudici declaro, quia ipsa Curte de Cantiæ, quæ
 in prato Rodoaldi vocatur fuit, & pertinuit forte
 Rodoaldi socii meo, & mihi Pelgolfi de ipsa
 forte predicti Rodoaldi pertinet quartam par-
 tem Pergrime quæ fuit vxor mea, & filia nñi
 Rodoal-

Rodoaldi, quæ nunc mihi congruum est eadem
quartam de iam dicta sorte, quæ pertinuit iam
dicto Rodoaldi habere in prædicta Curte, do-
nare Landolfi filij bonæ recordationis domini
Arenolfi Principis &c. Hoc Instrumentum est
 anni 953 retrogredientes inuenimus annum
 primum Landolfi esse annum 940. & primum
 annum Paldolfi esse 944.

459.

955 13 In nomine Domini Salvatoris nostri Iesu Christi

956 14 Ite Dei eterni. Vicefimo anno princ. domini no-

957 15 stri Landolfi gloriosi Princip. & septimo decimo

3. Lan. 958 1 anno prin. dñi nostr. Paldolfi Serenissimi Prin-
 dol.

959 2 cipis, necnon & secundo anno princ. domini no-

stri Landolfi filij superius dicti domini Landolfi

gloriosi Princip: mense Ianuario tertia Ind. Dum

nos Petrus Iudex essemus in Castro Caninulo

&c. Hoc Instrumentum est anni 459. ab In-

carnatione, erat Indictio tercia ingressa mense

Settembri, retrogrediendo inuenimus annum pri-

mium Landolfi esse 940. & primum Paldolfi ab

anno 943. & annum primum alterius Landolfi

958.

967

960 3 In nomine domini nostri Iesu Christi. Vicefimo

961 4 quarto anno principatus domini Paldolfi, & no-

962 5 no domini Landolfi gloriosi Principibus mense

963 6 Februario decima Ind. Ideoque ego Offa filia

964 7 quond. Landolfi Castaldi declaro quia quond.

965 8 Paldolfus Castaldus frater meus filius nominati

966 9 Landolfi Castaldi &c. per hanc cartam offerui

967 10 in nominato monasterio sancti Benedicti situs

in monte Castro Cæsaro ubi Dñs Aligernus

Dei

Dei electus Abbas esse videtur &c.

In nomine domini nostri Iesu Christi. Viceſi-
moquarto anno principatus domini Paldolfi, &
nono anno princip. domini Landolfi glorioſis
principibus mense Martio de ima Ind. Ideoque
ego Vnzō filius cuiusdam Sadelfrid Iudici , de-
claro quia pro parte Ate vxori mee filia quond.
Landolfi exorta fuit cauſatio inter me , & vos
videlicet dominum Aligernum Abbatem mo-
naſterij S. Benedicti ſitus in monte Casino &c.

Hæc duo Instrumenta ſunt ; in quibus agitur de
primordijs monaſterij monialium sancti Ioannis
adiftati ab Aligerno Abbe Cassinenſi ex teſta-
mento Landolfi Caſtaldi : Hæc ſunt claves ad in-
uenienda ſuperiora, & ſequentia tempora. Ut pa-
tet in hiſ non eſt signatus annus ab Incarnatione
vel à Natiuitate: quoto igitur anno fuerunt con-
ſcripta & profecto oportet inuenire annum quo , &
Aligerni praefulatus ; & Paldolfi vigesimus quar-
tus annus , & Id dicit decima conuenire poſſint:
diligenter inueſt gantibus occurret anno 967. Ra-
tiocinemur ita. Aligernus electus eſt Abbas anno
952. & obiit anno 987. intra hoc ſpacium Indi-
cito decima ter rediſe , primū ipſo anno 952.
altera vice anno 967. & tertia 982. Age nunc
Indicatio decima, ſignata in hiſ Instrumentis non
eſt illa ann. 952. illo etenim anno erat princeps
primo loco Landolſus Pater Paldolfi ut clariffime
conſtat ex Chronico Cassinenſi lib. 2. Si hæc Inſtru-
menta ſcripta fuiffent anno 952. abſque ullo du-
bio in illis primo loco app. ſicum fuifſet nomē Lan-
dolfi patris , quod cum omnino taceatur , oportet
afferere, iſa non illo anno ſcripta fuiffe: Fortaffe

anno 987. quando Indictio decima tertium rediit; neque illo anno: tunc enim Paldofus Princeps non erat in humanis, quippe qui obierat anno 980. ut ex vita sancti Nili supra notauimus.
 Igitur consequens est inditionem decimam hic signatam esse illam anni 967. tunc enim viuebat Paldofus Princeps, & Aligernus Abbas. His ita certe, & firmiter constitutis, nunc retrogrediendo, facile est inuenire superiora tempora. Annus 967. mense Februario, & annus 24. Palaolfi Principis ergo primus annus fuit currens 944. et si ann. 967. erat nonus Landolfi fratris, igitur, ann. primus fuit currens 959. at ex superioribus Instrumentis colligitur primum annum principatus, participasse ex duobus annis ab Incarnatione.

972.

- 968 11 In nomine domini nostri Iesu Christi. Vigesi.
 4 Lan. 969 12 mo nono anno Princip. domini Paldolfi, glo-
 ol. 970 13 iiosi Principis, & anno quarto domini Landolfi
 971 14 eius filij mense Februario quinta decima Ind.
 972 15 Ideoque ego Alicernus Dei gratia Abbas mo-
 nasterij sancti Benedictii situs in monte Casino
 &c. Hoc est priuilegium ab Aligerno concessum, ve-
 congregatio monachorum ipsa libi posset eligere Ab-
 batissam, confirmandam tamen ab Abbe Cassi-
 nenbi: & hoc priuilegium, de quo mentio est in
 Chron. Cass. Igitur hic est annus 972. & retro-
 grediendo inuenies annum primum Paldolfi esse
 ann. 944 & ann. primum Landolfi filij esse ann.
 969. igitur hoc anno 972. Landolfs frater Pal-
 dolfi non extabat.

977.

- 973 1 In nomine Domini nostri Iesu Christi. Tricesi.
 mo

974 2 mo quarto anno Princip. Dñi Paldolfi, & nono
 975 3 anno Princip. domini Landolfi filij eius mense
 976 4 Martio quinta Ind. Ideoq; ego Sichelperga
 977 5 monaca filia quondam Sadelgrimi declaro &c.
 per hanc cartulam offerui in monasterio puellarum
 sāti Ioanni vbi Dña Sichelgarda Abbatissa
 esse videtur constructo intra hanc Capuanam
 ciuitatem à domino Aligerno venerabili Abbe
 monasterij sancti Benedicti situs in monte
 in Castro Casino &c. *Hoc Instrumentum est*
ann. 977. & concordat alijs.

986

978 6 In nomine domini Iesu Christi. Dei eterni. Quin
 979 7 to anno Princip. Domini Landolfi gloriōsi Prin
 980 8 cipis mense Octuber quintadecima Ind. Dum
 981 9 nos Sadolgrimus Iudex cibitatis Capuanæ es-
 982 10 semus inter ceteros ad iudicandum &c. *986.1*
 1. Lan-
 ddeno. 983 11 *Hoc Instrumentum est anni 986. ab Incarna-*
tione inchoata noua 1. d. mense Septembri; &
 984 12 *hinc colligitur. primum annum huius Landolfi*
 985 13 *fuisse annum 982. Hic est, quem occiderunt propè*
 986 14 *Ecclesiam sancti Marcelli.*

1001

988 1 In nomine Domini, primo anno principato dō-
 989 3 ni Vuaimari mense Magio quartadecima Ind.
 990 3 Ideoq; ego Adelperta filia Aliperti reliqua
 991 4 quod Erbcimperi filius Rodiperti de Fontanel-
 992 5 la notitiam facio Adelpetti filius anc mundual-
 993 6 du meu, & cum notitia Visi cleri filius Visi, &
 994 7 Iobeni filius Vualdiperti propinquioris parentis
 995 8 mei &c. Ioanni Iudice cibitate Tianense &c.
 996 9 *Hoc Instrumentum uidetur esse anni 1001. &*
 997 10 *Princeps. Vuaimarus in eo nominatus uidetur*

p 998 11. esse qui dicitur Aldimarius: non enim potest hoc
 2. Pal- 999 12. instrumentum pertinere ad Guaimarium Prin-
 del. 1000 13 cipem Salernitanum, qui obtinuit principatum
 1001 14 expulso Paldolfo de sancta Agatha: primus namq;
 annus Guaimarij fuit ann. 1038. & cum eo
 currebat Ind. sexta. Igitur pertinet ad Aldimarij
 filium Balsomi, cui hoc ipso anno 1001.
 subrogatus est Paldofus de sancta Agatha.

1011.

1002 15 In nomine domini Iesu Christi. Undecimo an-
 1003 1 no principatus domini Paldolfi, & septimo
 1004 2 anno principatus domini Paldolfi filij eius glo-
 1005 3 riōsis principibus mense Junio nona Inditio-
 1006 4 ne. Ideoq; ego mulier nomine Sichelgima fi-
 1007 5 lia quond. Minuti &c. Hoc igitur Instrumentum
 1008 6 est anni 1011. & retrogrediendo habemus
 1009 7 primum annum Paldolfi dicti de sancta Agatha
 1010 8 inchoatum ab anno currente 1001. & primum
 1011 9 annum Paldolfi filij eius ab anno 1005.

1020.

1012 10 In nomine Domini Iesu Christi. Vicesimo an-
 1013 11 no princip. domini Paldolfi, & sexto decimo
 1014 12 anno princip. domini Paldolfi filij eius glorio-
 1015 13 sis principibus mense Aprilis tertia Inditione.
 1016 14 Ideoque ego Grimoaldus filius quidem Gti.
 1017 15 moaldi &c. Hoc Instrumentum est anni 1020.
 1018 1 & hinc habemus primum annum Paldolfi ab
 1019 2 anno 1001. Nec obijcas anno 1001. mense
 1020 3 Maio principatum fuisse Aldimarium, & ex
 hoc Instrumento haberi primum annum conti-
 nuisse Apriliem illius anni 1001. potuit enim
 hoc accidere, quia Paldofus non erat firmatus
 in principatu, sed Ademarius, licet ex-
 pullus,

pulsus, potuit in illo tumulo haberi Princeps à Theanenibus, apud quos scriptum fuit Instrumentum illud.

Hinc quoque habemus annum primum Paldolfi filij ab anno 1005.

1023

4. Pal-
dol.
Tean.
1021 4 In nomine Domini nostri Iesu Christi. Primo
1022 5 anno principatus domini Paldolfi, & domini
1023 6 Ioanni eius filii magnis principibus mense
Aprilis sexta Ind. Ideoque ego Theopaldus
domini gratia Abbas monasterij sancti Bene-
dicti situs in monte Castro Casino &c. Hoc
Instrumentum est anni 1023. & pertinet ad
Paldolsum de Tano, & ad filium eius Ioānem.

1030

1024 7 In nomine Domini nostri Iesu Christi nono
1025 8 anno Principatus domini Paldolfi glorioſi
1026 9 Principis mense Deceuer quarta decima Ind.
1027 10 Ideoq; ego mulier, quæ vocor Maria filia
1028 11 quond. Petri magistri &c. In loco Groitulæ ad
1029 12 ipsa cimentaria propè Ecclesiam sancti Lupuli,
1030 13 quæ nunc dexterrata eſte videtur &c. Cum plu-
1031 14. res fuerint Paldolfe Principes, & Superioris
1032 15 anno nono principatus, soli principati fuſſe non
inueniantur, dicendum est hoc Instrumentum
 anni 1030. & hinc habemus hoc anno 1030.
Ioannem filium non extitisse.

1038

1033 1 In nomine Domini Iesu Christi. Trigesimo
1034 2 quinto anno Princip. domini Paldolfi, & sep-
1035 3 timo anno principatus domini Landolfi filio
1036 4 eius glorioſis principibus mense Nouember
1037 5 septima Ind. Ideoque ego mulier nomine Si-
chelgar.

- 1038 6 chelgarda &c. Hoc Instrumentum videtur
 1039 7 posse pertinere ad Paldolfum Capoferreum, quia
       annus eius 35. videtur posse concurrere cum
       Ind. septima anni 978. Sed quia illa Indictio
       septima non concurrit cum anno septimo Lan-
       dolfi filij eius, sed cum anno decimo. Ideo statuo
       pertinere ad Paldolfum filium Paldolfi de san-
       cta Agatha, nam bine retrogrediens inuenit pri-
       mum annum eius participasse ex anno Domini
 1004 & hunc ipsum mortuo patre fecisse Prin-
       cipem Landolfum filium ann. 1033.

1051.

- 1040 8 In nomine Domini Iesu Christi. Dei eterni.
 1041 9 hoc abo anno principatus Domini Landolfi
 1042 10 gloriosi Princip. mense September quinta Ind.
 1043 11 Memoratorium factum à nobis Ciceno fil.
 1044 12 quond. idē Ciceni, & Ioan. Romano fil. quond.
 1045 13 Dominici &c. Plures fuere Landolfi, tamen
 1046 14 nullus ex Superioribus inuenitur solus anno no-
 1047 15 no: ideo statuendum est hunc esse Landolfum,
 1048 1 vel alterum filium Paldolfi omnium ultimi:
 1049 2 vel filium Landolfi modo supradicti. Hic ergo
 1050 3 Landolfus principatus est ab anno 1043. Hoc
 1051 4 Instrumentum potest esse anni 1051. inchoan-
 1052 5 te Indictione quinta, vel anno 1052. ipsa Ind.
       quinta mox egrediente.

Nunc ponenda essent Instrumenta in quibus
 mentio est Principum Normannorum: sed liben-
 ter omitto, quia non est multa difficultas circa
 illorum tempora. Duo tantum ex illis referemus
 integra, quorum supra initia possit a sunt, que ita
 se habet &c.

In nomine Domini Saluatoris nostri Iesu Christi . Dei eterni . Secundus Robertus diuina o[rd]inante clementia Capuanorum Princeps petioni suorum fidelis . clementer fauet .

Igitur nos prænotatus Secundus Robertus sola Dei prouidente misericordia Capuanorum princeps . notum fieri volumus vniuersis fidelibus nostris , quoniam ob salutem , & remedium animarum quondam gloriosorum principum antecessorum nostrorum ; ac ob statum nostri principatus , consilio quoque , & interuentu Rodulfi Raelis filij , nostri Constabulatoris , & Rinaldi Iupini . atque Vgo nis de Labolita nostri œconomi , necnon PHILIPPI DE SVRRENTO AVVNCVLI NOSTRI , & Cansolini , ac Richardi Cedri , & aliorum nostrorum dilectorum fidelium . In monasterio sancti Ioannis Baptiste situ inteso hanc nostram Capuanam ciuitatem , in quo c[on]sta Gemma religiosa , ac Deo digna Abbatissa præest per hoc videlicet principale scriptum in perpetuum damus , tradimus , concedimus , ac confirmamus integrum unam terram , & plam ex parte fabricata , quæ videtur esse intus hanc prædictam nostram Capuanam ciuitatem propè prædictum monasterium sancti Ioan . & ipsa terra , & prela ex parte fabricata h[ab]et fines à duabus partibus fini parietes predicti monache iij à tertia parte fini terra , & prela , & casa fabri mulieris nomine Geytelguma celicta quondam . Castelli , & tiba quoniam Petri laque nra Alore , & finis stricula communalis à qua r[es] namq[ue] est finis t[er]rae publica quæ c[on]tra Aialdina , necnon p[ro]p[ter]e i[es]u princeps scrip[er]e in perpetuum nos prænotatus Secundus Robertus Dei gratia Capuanorum princeps , damus , & tradendo confirmamus n[on] prædicto monasterio sancti Ioan . omnes terras quæ sunt foris hanc prædictam nostram Capuanam ciuitatem in subscriptis locis qualiter fuerunt , & pertinuerunt quondam .

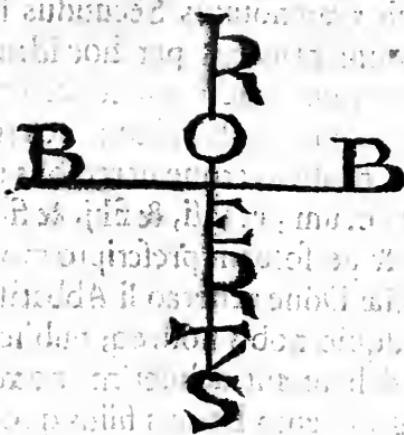
Oaldo

Oialdo cognomento muto qualiter quondam Petrus cognomento Cansolini eas in feudo tenuit, & dominatus est, scilicet in loco qui dicitur Casacellari, & per pertinentiam ejusdem loci, & ubi dicitur Campunitici; & ubi dicitur la Turricella non longe ab Ecclesia sanctae Mariæ Maioris, & insuper damus, concedimus, & confirmamus in prænotato monasterio sancti Ioan. integrum unam petitam terræ infra fines terræ lanæ in loco sancti Theodori quam prædictus Petrus Cansolini quondam tenuit, & dominatus est, & integras duas petias terræ, quæ videntur esse foris hanc prædictam nostram Capuanam ciuitatem in loco quæ dicitur Lumascora, & infra fines terræ Cantiæ ubi dicitur puzu Ioritulu, & ubi dicitur infra duo aprima, & ubi dicitur Costen, & ubi dicitur Carditu, & infra fines calini in loco ubi dicitur Serrati, & per pertinentias ipsorum locorum. Iterum nos prænotarus Secundus Robertus sola domini clementia Capuanorum princeps, per hoc idem principale scriptum in perpetuum damus, & tradendo confirmamus in præscripto monasterio sancti Ioannis omnes terras, & plas, & casas quæ sunt inter præscriptam nostram Capuanam ciuitatem, & omnes terras, quæ sunt foris hanc præscriptam nostram ciuitatem, quæ fuerunt quondam Dominici presbiteri, & quondam Boniti presbiteri, & quondam Gianni, & cuiusdam Ioan. presbiteri germanorum filiorum quondam Dominica presbyteri qualiter illas Petrus cognomento Cansolini quondam in feudo tenuit. Hæc omnia præcripta qualiter superius leguntur, nos memoratus Secundus Robertus Dei gratia Capuanus princeps, una cum omnibus inferioribus, ac superioribus eorum, & cum vijs eorum in eis intrandi, & excundi, atque cum omnibus eorum pertinentijs in prescripto monasterio sancti Ioannis Baptiste in perpetuum per hoc videlicet principale scriptum damus, tradimus, concedimus, ac confirmam-

firmamus, ad possessionem, & potestatem, atque dominationem, prædicti monasterij sancti Ioani, & iam dictæ dñe
 Gemme religiose Abbatisse eiusque successoribus facien-
 di exinde secundum legem, quidquid eis placuerit. Rur-
 sum quoque Nos prenotatus Secundus Robertus Dei
 g a ia Capuanorum princeps per hoc idem principale
 scri tum in perpetuum, tradimus, concedimus, & confir-
 mamus in prenotato monast. S. Ioan. hos subscriptos ho-
 mines cum filijs, filiabus, atque heredibus earum, & cum
 omnibus rebus eorum, ut ipsi, & filii, & filiae, & heredes
 eorum faciant, & persoluant prescripto monasterio sancti
 Ioan. & iam dictæ Dône venerabili Abbatisse, eiusq; suc-
 cessoribus quidquid nobis nostreq; publice parti facere,
 aut persoluere debent, aut debuerint, nomina quorū hæc
 sunt. Petrus cognomento Leonis filius quond. Ioan. eius-
 dem cognominis hered. Marij filij quond. Landonis co-
 gnomento Scannagatta, & Maria cognomento Landonis
 filia quond. Ioan. radi, & relicta quond. predicti Landonis
 qui sunt habitatores huius nostræ prædictæ Capuanæ ci-
 uitatis, & filii, & heredes quond. Maraldi della turricel-
 la qui sunt habitatores in predicto loco Turricelle remo-
 ta ex his empliis predictis omni inquietudine, & con-
 trarietate, vel molestia omnium principum successorum
 nostrorum, vel viceprincipum, comitum, vel vicecomitum
 Iudicium sculditorum Castaldeofulm, aliorumq; omnium
 mortalium personarum, quod si quis huius nostræ con-
 cessionis, atque confirmationis page contempnor, aut
 violator extiterit, aut contra hoc principale scriptum age-
 re tentauerit: centum libras auri purissimi persoluat. me-
 diatatem in predicto monasterio sancti Ioan. & iam dictæ
 dñe Gemmæ venerabilis Abbatissæ, eiusq; successoribus,
 & mediatam nostro facio Palatio solitaq; pena libra-
 rum auii, hoc principale scriptum firmum, munitum, atq;

inuiolabile maneat in perpetuum, ut autem hoc principale scriptum firmius credatur, & diligentius ab omnibus obseruetur manu propria subscribens illud corroborauimus, & nostri sigilli illud insigniri iussimus.

ad cuius leſi authentie auctoritate illud scriptum
etiamq[ue] nobis inq[ui]d p[ro]p[ter]e p[re]dicto anno subscibimus
etiamq[ue] ex quidem auctoritate etiamq[ue] de
anno s[ecundu]m regni nostrorum p[re]dictorum
ab anno 1548 usq[ue] ad 1553 in mense decembri
in castello Regio p[ro]p[ter]e p[re]dicto anno 1553
vixit et regnauit ille secundus nobilissimus R[obertus] C[apua]nsis
conservans in sui ducatu ager[um] et p[ro]p[ter]e eundem anno
1553 in p[ro]p[ter]e castello Regio p[ro]p[ter]e p[re]dicto anno 1553
destitutus. Et nunc p[ro]p[ter]e illud scriptum etiamq[ue]

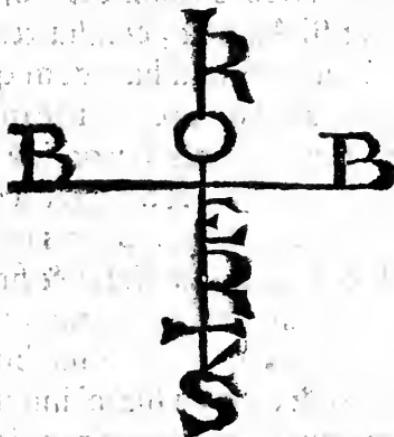

Ex iussione prephate serenissimæ potestatis scripsi ego
Philippus Palatinus Index in anno dicte Incarnationis.
M. C. XXVIII. & secundo anno principatus prescripti
Secundi Domini Roberti glorioſissimi Principis Capuæ
Datum Capuano palatio in mense Ianuarij per Inditio-
nem septimam.

Nos in Dei Omnipotentis nomine Secundus Ro-
bertus Capuanorum Princeps omnibus scire volen-
tibus notum facimus, quoniam per interuentum Richar-
di nostri Stratigon, & Matthei de Quiriaco, & aliorum no-
strorum dilectorum fidelium pro salute animæ nostræ, &
animarum glorioſorum Principum parentum nostrorum,
& ob statum nostri principatus, per hoc principale scrip-
tum in perpetuum, damus, tradimus, concedimus, confir-
mamus, atque offerimus in monasterium sancti Ioannis
litteris intus hanc nostram Capuanam ciuitatem, in quo
dñi

dña LVSICZA venerab. Abbatissa præesse videtur hoc est integrum vnā petjā terræ , quæ est Startia nostræ Curiæ pertinens, & appellatur ea campus, seu startia de Maiano, habetq; hos fines. vno lat. i. à parte Orientis , & à meridie sunt fini. viae public. à parte Occidentis est finis terra Petri Ioannis Dominici, & finis terra Ioannis Canciani, & finis terra sancti Petri Ioannis Dominicis, & finis terra Ecclesiæ sancti Andreæ, & terra Maionis Oioaldi, & terra Petri Saluiæ, & finis terra Ecclesiæ S. Elpidij, & terra Ioan. Stephani, & terra Petri de Riardo, & inde vadit, & reuolut contra Orientem iusta terram eiusdem Ioan. de Riardo , & ab inde reuolut , & vadit directè contra Septentrion. iusta eandem terram Ioannis Riardo, & iusta terram sanctæ Ecclesiæ sancti Andreæ , & iusta terram Petri presbiteri Sparani , & iusta terram hæredum quond. Ioannis cognomen. Macze, à reliqua vero parte quod est à Septentrione, est finis terra Ioannis Visconti, & terra Maionis, & terra sancti Petri Saluiæ , & finis terra Ecclesiæ sancti Ioannis, quæ dicitur Landelpal. & finis terra hæredum quond. Mainardi, & Matthie ger. in. sui, & finis terra Ecclesiæ sancti Nicolai . Hanc autem petiam terræ, seu startiam per predictos fines indicatam cum omnibus inferioribus, ac superioribus suis, & cum via sua ibi intrandi, & exendi, atque cum omnibus alijs suis pertinentijs. Nos prephantus Secundus Robertus Dei gratia Capuani. princeps in iam dictum sancti Ioannis, dedimus, tradidimus, concessimus, confirmamus, atque obtulimus, ad potestatē, & possessionem, ac dominationem sancti monasterij sancti Ioan. & de eius custodibus, rectoribus, atque rectoribus ad habendum, & possidendum illud sumiter à modo , & semper iure quieto , & ad faciendum exinde iuxta leges omnia quæ eis placuerint remota omni inquietitudine , contrarietate, atque molestia principum successorum nostro-

rum, vel viceprincipum, Comitum, vel vicecomitum, iudicium Castaldeorum, Sculdariorum, aliorumq; omnium mortalium personarum. Quod si quis huius nostræ concessionis, atque oblationis, paginae contemptor, aut violator esse præsupserit viginti libras auri purissimi persoluat, medietatem nostro sacro Palatio, & medietatem predicto monasterio eiusq; custodibus, rectoribus, atq; electricibus solutaq; pena librarum auri hoc scriptum de quibus continet firmum, munitum, & inviolabile maneat in perpetuum, ut autem hoc principale scriptum firmius credatur, ac diligentius ab omnibus obseruetur, manu propria illud corroborauimus, & nostri sigilli impressione: iussimus insigniri.

Ex iussione prephæ serenissimæ potestatis scripsi ego
Guilielmus Iudex. In anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Ceteresimo quinquagesimo sexto, & vicesimo nono
anno principâ. prephati domini Secundi Robertigloriosi
Principis. Datum Cap. mense Apreli per Inditionem. quartam

- † Ego Philip. Russus interfui.
- † Ego Iuncor Vnfridus de Caluo.
- † Ego Lombardus manescalcus.
- † Ego Iacobus de Sirrento.

Qui

Qui in his Instrumentis commemoratur Philippus de Surrento, & in altero Iacobus de Surrento, fuisse nobiles viros, patria Surrentinos, agnatos Roberti non ambigo, cum alter eorum patruus Roberti nuncupetur: at ex eisdem progenitam. Capua familiam de Surrento, dictam, neque videtur ambigendum: fuit olim Capua familia de Surrento, & altera Surrentina: quæ vocabatur Surrentina, videtur fuisse plebeia, ac quæ de Surrento apprimè nobilis, nullus enim ex ea inuenitur commemoratus absque titulo DOMINI, seu MILITIS. Titulis quidem illo tempore non nisi nobilium. Ecce (ut alia omittam exempla) in Kalendario mortuorum sancti Ioannis.

In mense Ianuario die 14. obijt Dñs Pàdulf. de Surrento
obijt Dñs Alferius de Surrento

In mense Maio die 26. obijt Dña Sibilla de Surrento
die 31. obijt Dñs Simon de Surrento

In mëse August. die 23. obijt Mattheus de Surrento miles.
In mense Septembri die 26. obijt Dñs Rainonus de Surrento miles.

Dña Mabilia de Surrento.

In mense Nouëb. die 7. obijt Dñs Adenulfus de Surrento

Circa Principum subscriptiones duo sunt obseruanda: unum: fuisse rubris characteribus exaratas; qualibus etiam characteribus in subscribendo utebantur Archiepiscopi nostri: Mos acceptus è Græcis, apud quos in subscribendo, soli rubrica utebantur Imperatores: Bzo. ann. 1263. num. 10. Alterum est literas proprij nominis dispositas in forma Crucis, quomodo etiam in nummis, & in sepulchris propriis eorum nomina sculpebantur: at ad priuilegia communia præter huiusmodi factam subscriptionem, bullæ plumbeæ. ferico filo appensa à Principibus addebatur.

Bulla plumbea appensa Priuilegio
Monasterij S. Ioannis.

Nummus argenteus inuentus in campo
propè ruinas Amphitheatri Campani.

F I N I S.

Imprimatur. Alexander Lucianus Auditor.

Felix de Ianuario S.T.D.deputatus.

ADDITIO.

CVM Sanctuarij typis excusſi expectarem euulgandi
licentiam, incidi in librum **GEMMA ANIMAE**
nuncupatum. Liber absq; auctoris nomine cum Amalario,
Vulafrido, **Micrologo**, & alijs in Speculo Missæ à F. Ni-
colao Aurifisco Carmelita recognitus, impressus est Venetijs
anno 1572. Dubitavi an sit liber quem folio 66. à Nicolao
Lagho mibi citatum dixi. Titulus ille **GEMMA ANI-
MAE**, & à Langbo citatum Caput XXXVIII. de Cœ-
naculo agens, bene conueniunt: At ibi non Prisci, sed Iosephi
ab Arimatbia dicitur fuisse Cœnaculum, in quo Saluator fe-
cit ultimum Pascha. Planè quisquis sit citatus liber, ego ut
ostendi minus probabiliter afferi, Cœnaculum illud fuisse
vel Marci, vel Simonis; ita nunc quoq; censeo minus esse
probabile, fuisse Iosephi. Quando enim considero à Sanctis
Euangelistis tam accurate describi Iosephi conditionem
(appellatur homo diues, nobilis Decurio, Discipulus, Iustus,
expectans regnum Dei, non consentiens neci Iesu) non pos-
sum censere probabile Sanctos ipsos Euangelistas negligere
voluisse tam insignis officij commemorationem, si Ioseph
idem ipse Saluatori cum discipulis celebraturo Pascha Cœna-
culum accomodasset. Dionysius quoq; Carthusianus intelle-
xit Cœnaculum non fuisse Iosephi: nam exponens locum
Euangelistæ Matthei colligit dominum Cœnaculi fuisse
Christi discipulum, & addit fuisse discipulum occultum, sicut
occultus discipulus erat Iosephi ab Arimatbia. remanet ergo
de domo S. Prisci assertio probabilior.

Additio ante primam lineam pag. 218.

Hoc anno 1630. post impressum librum, accidit Maij die secundo in Parochiali S. Nazarij reuolui tabulam quamviam marmoream oportuisse. in eius reuoluta facie apparet incisa corona magna continens incisum hoc epitaphiu.

⊕ VIR BEATISSI

MVS. PROBINVS. EPISC.

SESTIT ANN. I. MENS. VIII.

DIES IIII. DEPOSITVS SVB DIE

XIII. KAL. SEP. TEMPORE S. IMP. DN

IVSTINO ANNO VII. P C EIVS.

DEM ANNO V. INDICTI

ONE QVINTA

Hoc epitaphium Stylo, charactere, & ornatu persimile est epitaphio S. Victoris quod habetur in prima parte. positum est anno 572. Iustinus qui nominatur, est Iustinus junior cui annus Domini 572. erat annus Imperij Septimus consonat Indictio quinta. consignatio autem anni quinque post consolatum eiusdem Iustini consentit illis qui secundum Iustini Consolatus signant annum 567. vide Baron. Tom. 8. dictis annis. Ceterum ex hoc epitaphio colligimus Probinum suscepisse Episcopatum anno 570. die Nouembbris decimo sexto, & obiisse anno 572. die Augusti vigesimo: ita namque per annum, per menses nouem, & dies quatuor sedisse coperitur.

Additio ad pag. 231. post lin. 5.

928 Petrus Electus Episcopus Capue, a Landulfo, & Atenulfo Principibus obtinuit cuidam Abbatii Ioanni confirmationem Abbatiae: hoc in regestu Petri Diaconi apud Cassiense Monasterium nuper legit, & retulit Dominus Camillus Peregrinus, qui & ibidem in Archivii Jacculo 69. legit Audoaldum Capuznum donasse Cassinensibus Ecclesiam SS. Quarti, & Quinti s. am Capue.

ADDENDA

fol. 28. linea 25 post nota		A D D E N D A:
46	2 post Sepeliri	Et chron. Cass. I. 4. cap. 14.
47	19 post prophetam	Baron. tom. 3. ann. 337. num. 21.
49	14 post mili per	in
58	27	Salutem Cœsarum, quia permittes puellam sequi
68	28 post Sancti	Nota nomine Apuliae aliquando usur- patum pro tota regione, quæ nunc est Regnum: & in hunc sensum intellige Martyrol. Ro- manum quando memoretur Or- tonam in Apulia.
119	I	Benedicti
123	28 post Ioui	Anno 520. celebratum est Pascha
127	22 ante Castellum	die 19. Apr. illo anno litera Do- minicalis fuit D Aureus numer- rus VIII.
128	33 ante ex	1
	22 ante cum	49
	26 ante locus	51
	32 ante vbi	52
149	26 post idest	53
		54
163	27 ad representatur	Anno quarto post completum cō- fusatum Basilij, qui est
180	ad C	Baron. T. 10. an 897. num. 11.
181	22	Imaginem curæ in acta, & in ha- bitu habes in Cap. tertio de of- fic. Archipres.
197	18 post Dicelesi	Anno 1569. cōcilium fuit impres- sum Romæ
	post Majoris	Ecclesia
	26 post Hospitalis S	maiori
205	18 post N.	Mariæ
206	1 post Ioannis:	Io. Antonius: viuebat anno 1529. ex Tassa decimarum
	post 19	Et ex inuentario antiquo Cameræ Archiepiscopalis.
207	19 post anno	Sertus Sacchi Epif. Bisignanensis, ex tabella anuierfacionum 13.
221	15 in margine	Nouembri.
222	11 in margine	1502
		878.
		Pædolus in Heremperto impresso, Oocco fed

3 <i>i</i>	<i>prope penultimam li-</i>	879
	<i>neum in margine</i>	Pandenolfi Comitis, seu Castaldi
223	4 <i>post frater</i>	Athanasi Episcopum Pandenolfo
224	4 <i>post parte</i>	aderat : ex altera parte
231	6 <i>in margine</i>	943
233	27 <i>in margine</i>	forte
	31 <i>in margine</i>	Canant, exultent.
234	14 <i>in margine</i>	forte
	17 <i>in margine</i>	Vrbem Romanus, quidam
249	13 <i>in margine</i>	forte
	17	Super æthera
	21	forte
251	21 <i>post vestro</i>	Terras
	23 <i>post Pater</i>	1220
264	33 <i>post si est</i>	1221
277	26 <i>in margine</i>	1223
	32 <i>post Februarij</i>	1228
278	2 <i>post N.</i>	1243
	4 <i>post commendauit :</i>	Patrem
281	22 <i>post fallebat</i>	Pater
	23 <i>post non</i>	Integra
289	15 <i>post legato</i>	1560
	29 <i>post cessit</i>	Sequentis anni 1570.
		Iacobus Sabellus Archiep. Bene-
		uenti.
		Retulit mihi D. Marius Carrefius.
		loquar aperte
		erat.
		Nunc annuente Capitulo.
		In capite [Quadragesimæ] plures
		adiutores poenitentiarios nomi-
		nabat. In eadem Cathedrali in-
		stituit præbendatum quoque
		Theologum,
		volens
300	22 <i>post palatiij</i>	1627
303	15 <i>in margine</i>	libras
304	16 <i>post singulæ</i>	alias Landepaldi
357	5 <i>in margine</i>	De Concilio Capuano
358	<i>post lin. 13.</i>	de quo supra
359	23 <i>post VII</i>	anno dicto num. 14.57.
	31 <i>post Baron.</i>	Secunda
371	6 <i>post Feria</i>	

ccclxxiii	14	ad	mci	& in margine viri	
	19	ad	Martir	& in margine Mau	
395	in ultima post ent			SS.	
454	2	post	amandabantur	ad domum illam	
466	9	post	Mariyrol.	Romanum	
470	4	post	formas	& monialium, quæ extant sub nomi- ne S. Mariæ, & S. Ioannis. Monaste- riis monachorum extinctis, monialiū perdurant : de his ergo dicamus	
471	31	Glausa.	adde notas	1 Glaussa	
472		numerales		7 pascet ruda. 13 Adeltruda	
				2 Aceriuda. 8 Scaunipga. 14 Rot- tipga	
500	25	post monte		Gargano	
527	17	post Decaanatu		Sed cum vno non sortita fuisset ef- fetum ; altera subsequuta est, quam	
				Leo X. PP. Confirmavit.	
530	9	post membrana		Ecclesiæ verò Ciuitatis hic non memor antur, vt Sancti Marcelli, S. Nazarii, Sancti Martini, et si quæ aliz, mittebant in cœna Domini singulos presbyteros pro consecra- tione sanctorum oleum	
540	10	post sancto		erat domus religiosorum militum, & in ea præceptor F. Mattheus de Isternia anno 1283.	
545	5	post	primum	die	
564	7	post	olim	circa	
580	18	post	a	uomine	
612	11	post	Apostoli	S. Cosmæ quadrapanis	
617	8	post	vt	de	
628	14	post		in	
642	11	post	1033	seu 1032	

D E L E N D A.

129	15	Bernardus Episcopus Calenensis
203	2	Campanus i. quod primò ponitur.
218	8	S
228	20	dictus etiam
234	15	&
245	16	de
285	29	nam
289	19	quo nunc Patres Iesuitæ volente Capitulo siuuntur.
352	17	de quo supra

386	2	S
394	31	Kal.Iunij
396	2	ca
503	16	perperam
512	32	ab
520	31	die
564	7	circa
577	25	ab incarnatione ab incar-
26		natione die Martii 25.
29		adueuiente die Martij
30	25	
31		sed quia annus
32		Incarnationis 979 est Natiuitatis 978
578	11	978
	3	934
	5	1022
613	9	vt
626	14	id est. à Natiuitate 1078 currren-
	15	te vel ab incarnatio-
		ue-- inchoato
628	6	primo
	14	secundo

M V T A N D A;		
[24]	3	Calensis
		Calenensis
37	15	subdit
		subdidit
38	6	Episcopi
		Episcopii
72	4	Antonius
		Antoninus
74	11	hic
		huc
92	14	Gallis
		Gallij
98	15	Domino
		Domno
101	5	macularet
		macularat
102	5	tentauerunt
		tentauerint
121	18	facta
		fama
123	20	qua
		quæ
136	14	Capuano
		Beneuentano
141	28	plurimum
		plurium
144	10	aucta
		aucto
148	4	condonetur
		condonentur
31		intentas
		inuentas
154	31	destruxisse
		maledixisse
179	10	Laurio
		Lauio
181	22	an 1569
		an 1567. Sed an-
		no 1569. Con-
		cilium sicut im-
200	12	pressum Romæ,
		neglecto
		neglectu

204	10	1000 0000
205	33	de Antignano de Pascasio
216	12	ita Bellur ita Baron
217	in margine 40	483
222	31	Landulfus Landenulfus
223	12	successerat secesserat
224	11	Pandolfum Pandénolsum
227	19	Borilascium Vorlasci
230	28	alta ala
243	4	institerunq; instituerunt
244	7	voluntatem veritatem
256	2	te se
259	19	hos his
267	25	S. Marci Sanctæ Mariæ.
277	30	1568 1569
	32	18 8
300	32	ingreditur egreditur
303	8	reficiebant reficiebantur
	5	aliquando queq;
204	5	Ferronio Ferrario
305	5	cum in
324	27	Vt At
iterum 324. De Confilio De Concilio		

330	23	hic huc
334	23	asse esse
338	7	numero numerum
343	6	consentit consensit
350	18	monastero monasteria
368	11	terra nam
	24	nam At
ccclxxiiij in marg. septima sexta		
lxxv	24	Capuæ Capuanæ
lxxvi	25	Indictiones Indictionis
	26	Indictionis Indictiones
ccc!xxx	1	Maii. i. secundo positiūm Martii
393	1	Faustinæ Faustini
394	27	Pancratitij Pancratii
395	10	Cancianellæ Cancianillæ
402	7	Catharinæ Ecaterinæ
416	4	Siluestri Siluerii
423	22	Klendarium Klendarum.
	25	sinata signatas
429	30	Iulittæ mart Iulitiæ matris
436	13	Klendis Klendaris.
	20	est scilicet

438	2	falsum fassum
440	1	Lect. Libr.
441	29	migratur m graturus
453	11	igneis ligneis
	22	ab ad
454	3 & 5	constructa constructam
460	30	lib. lect.
464	10	vt Octob. Octob. vt
	31	Klendarij Klendarijs
538	10	Caluenfi Calenensi
541	20	Sirij Siri
542	20	Lambertum Landebertum
544	33	Sagacii Sagaci
546	31	Domini Domni
566	7	Valerini Valeriani
570	15	supra infra
595	11	Martini Marcii
607	16	Augustini Augusti
633	14	pater principatus
	16	quod quondam
636	9	459
	18	960
642	10	huc ipsum mortuo patre (suisse hic ipse viuente patre habuit

647	14	sanc <i>tæ</i> supradict <i>e</i>
	18. & 28.	sancti supradict <i>i</i> .
649	4	patruus auunculus

TRANSPOSITA RESTI- TUENDA PROPRIJS LOCIS.

271	6	post necati pone Tumul- tu vero. post obtinuit pone Huius tempore
324	2	post l.b. pone imo etiam post Vlpianus pone l. i. ff
475	18	post 1625. pone Maura
478		post 1579 pone Theodora

INTERPUNCTIONES maioris momenti correctæ.

71	19	L Petilio C Velleio
92	27	incideret vnum , ex quatuor Euangelium compositum
127	2	Suessa . Calinum seu Calenium
164	2	exprimitur : Ex
192	10	Parochus Sabiniani , pagi
204	31	ex Capacio : Pater
239	7	Prælatis , Regni
250	20	taceretur : hoc
	24	arrisit : adhuc etiam absit & tertium
251	16	simile : & assumitur
	17	quæ tractatur : ama- ricauit
	18	suspendit : sermo
252	20	seducunt : stuporem patrem natura

ERRATA CORRIGENDA:

256	25	nō signauit epistola;
	7	aduersis. dic
257	15	vomatur. indulgeat
258	3	& pugnem : vestra
	19	retardatam.
259	23	memoratis: Bonarum
260	13	qualitas , habitus ipsū
266	17	decimo : die tertio
267	20	versus : signa
290	25	appetitor. pro
299	11	permisit. Vir
	16	Breui. ipse
316	19	coniux ; soror est , quia
320	20	liberalibus , &
338	21	venislet , Heretigius
342	11	Archiepiscopus : Et
363	26	agnati,nati Capue. Rep.
372	17	Atenolsius , Capua
408	19	PP. M. SS MM
462	6	tantum . Fuit
465	5	tertium . commu-
	25	diem . ann.
	33	nihil . notatur
467	21	Romanum , &
474	25	durante , non triennales :
497	13	sesquimillesimum. quid
507	22	Piceno , Aquau ua
512	9	Martyrologie. nomen
	32	Diogene. Hoc
516	16	Capituli : sancti
532	27	agitur Capue
554	5	Macerata : Campestris
570	12	Limata . Est
	26	dubito , An
575	25	obscuro)
576	31	Archiepiscopatus : sen-
		(tentia
	21	(vt aiunt)
584	28	Landolfs nepos :
615	15	suis, pluribus eos
620	31	Landolfs , alter filius

fol. i linea 6.	
& sepe in pri-	
ma parte	präsbytero
	presbytero
3 6	Ep scopi
	Episcopi
18 13	qua
	quæ
26 33	stab lis
	Stablis
47 17	huius
	huius
19	prophonam
	prophanam
50 28	santo
	sancto
59 22 &	
sepe	Syluestro
	Siluestro
65 6	cirulum
	circulum
67 10	vj:a
	vita
69 2	Fanilocum
	Fani locum
32	MS
& sepe	M. SS.
	Cioccharelli
	Chioccarelli
74 3	è
	e
80 31	Episc
	Epif
93 27	fugebant
	fugabant
97 24	Cepuanæ
	Capuanæ
106 33	collegum
	collegam
123 7	Crchi
	Archiepiscopali
124 41	duuumulium
	Duumuirum

134	23	Lipuli Lupuli
141	18	plurimum plurium
143	11	<u>Se</u> <u>SCE</u>
150	30	Sanctus Sanctum
157	6	circunire circumire
167	19	secretiorem secretiorem
	27	teneta tenera
179	22	nupr nuper
184	14	pattes partes
	29	exitit exitit
186	12	Fermatæ Formatæ
	18	Xyxtus Xyftus
195	30	Albinundata Albrnum data
200	21	signæ Signiæ
212	31	Guariferio Guaiferio
224	4	fratuelis fratreles
226	11	Arrisit arrisit
	13	tabella fabella
	30	Landulfi Landulfi
229	1	formosum Formoso
	20	Epigtamma Epigramma
230	26	sepulchalis sepulchrallis

232	21	manuscriptū manuscripto
233	4	præfissæ præfixæ
235	24	līce Luce
236	31	emendariorem emendatiorem
237	18	primi Primi
240	10	reuocaremus reuocaremus
240	31	episcodis episcopis
248	17	pronti prompti
252	21	euitari excitari
255	16	sud. sed
	19	iudici iudicio
257	16	ci ei
261	6	canonicæ canonicè
	15	1289
	15	1291
269	16	vimen vimine
271	26	ex taleis estaleis
		estaleū autē est frumētū, quo locatur ager.

275	21	Cæui Cœxi
276	25	pingenda pingendam
277	8	ecclesia ecclesiæ
284	33	parum paruum

291	32	collations	368	19	alio
		collationes			aliò
298	8	Nanzianeni		23	in vita
		Nazianeni			inuita
299	19	his	369	30	Laureti
		ijs			Lauriti
305	7	pham	377	23	venii
		phara			venit
306	32	babitabat	ccclxxiii	4	Sancto
		habitabat			Sanctus
313	10	idalici		6	sencti
		idolici			sancto
	25	talati	ccclxxv	14	fotes
		talari			fores
314	7	deuotè	383	30	aco dt
		deuote			accidit
	12	spiertate	387	17	eleftus
		pietate			electus
315	30	corpus	356	2	Caritoni
		corpus			Caritonis
317	3	baptimate		12	Adostolorum
		baptismate			Apostolorum
324	19	Eudofcianis	298.	in ultima	jurancem
		Eodoxianis			jurantem
	21	Ascochenam	399	13	prrfecto
		Antiochenam			profecto
325	28	celanensi		23	.C.
		celanensis			.T.
326	13	incerta	301	22	chron
		inserta			chon
	21	fattibus	411	29	innocentim
		fratribus			innocentum
333	18	proouocentur	441	1	Loculenta
		peouocentur.			Luculenta
335	1	gloriasarum	461	12	Animabilis
		gloriosarum			Anibalis
344	31	adud	462	2	Gierosol.
		apud			Ierosolomit.
355	9	ædedit	471	31	Clausa
		edidit			Gausa
	16	cassinense	475	24	tacuit
		Cassinensi			cauit
358	8	legatus	479	25	alium
		ligatus			aliud

Pppp

Dur.

480	31	Durdonensis
		Dertonensis
481	24	Cicilia
		Cilicia
484	2	Guzuleo
		Cuzule
488	17	Sancti
		Sancsus
494	31	Esse
		Eset
495	18	Constantio
		Constantio
496	25	quapropter
		q'nt, propter
	29	rubeus
		rubens
501	6	incollegiatam
		in Collegiatam
	32	Frageni
		Fragoni
502	14	subdia
		subdita
503	21	Epistole
		Epistola
512	10	Antonij
		Antonij
516	4	conutio
		concilio
	17	Ahbatia
		Abbatia
525	33	Macobrum
		Macrobius
530	26	cormain
		formam
542	4	octauæ
		octua
	13	sancto
		sancta
551	3	Theatinum
		Theatnum
552	22	nescit
		noscit
555	2	lektione
		lectiones

556	33	nohis
		nobis
559	7	rimanendo
		rimando
560	18	diæ
		dicti
563	6	pentecostem
		pentecosten
570	26	An
		an
573	28	lupi
		Lupi
575	33	externis
		ex ternis
578	7	Cardinalia
		Cardinalis
580	18	Cale
		Cales
ccccclxxv		
		l'vltima
		vuitos
		vñitos
lxxvi		
	4	illæ
		vna
591	9	facili
		facile
593	17	in curia
		incuria
595	6	Sanctæ
		Sancti
598	significaret	significauit
601	19	
	27	Sanctæ
		Sancti
607	16	Augustini
		Augusti
	17	curt m
		curtium
609	20	caccoli
		caczoli
610	28	Sanctæ
		Sancti
612	20	mense
		mensa

613 13 factus
farus
626 13 erant
erat
636 18 Caninulo
Calinulo
637 21 anno
annus
643 16 inteso
intra

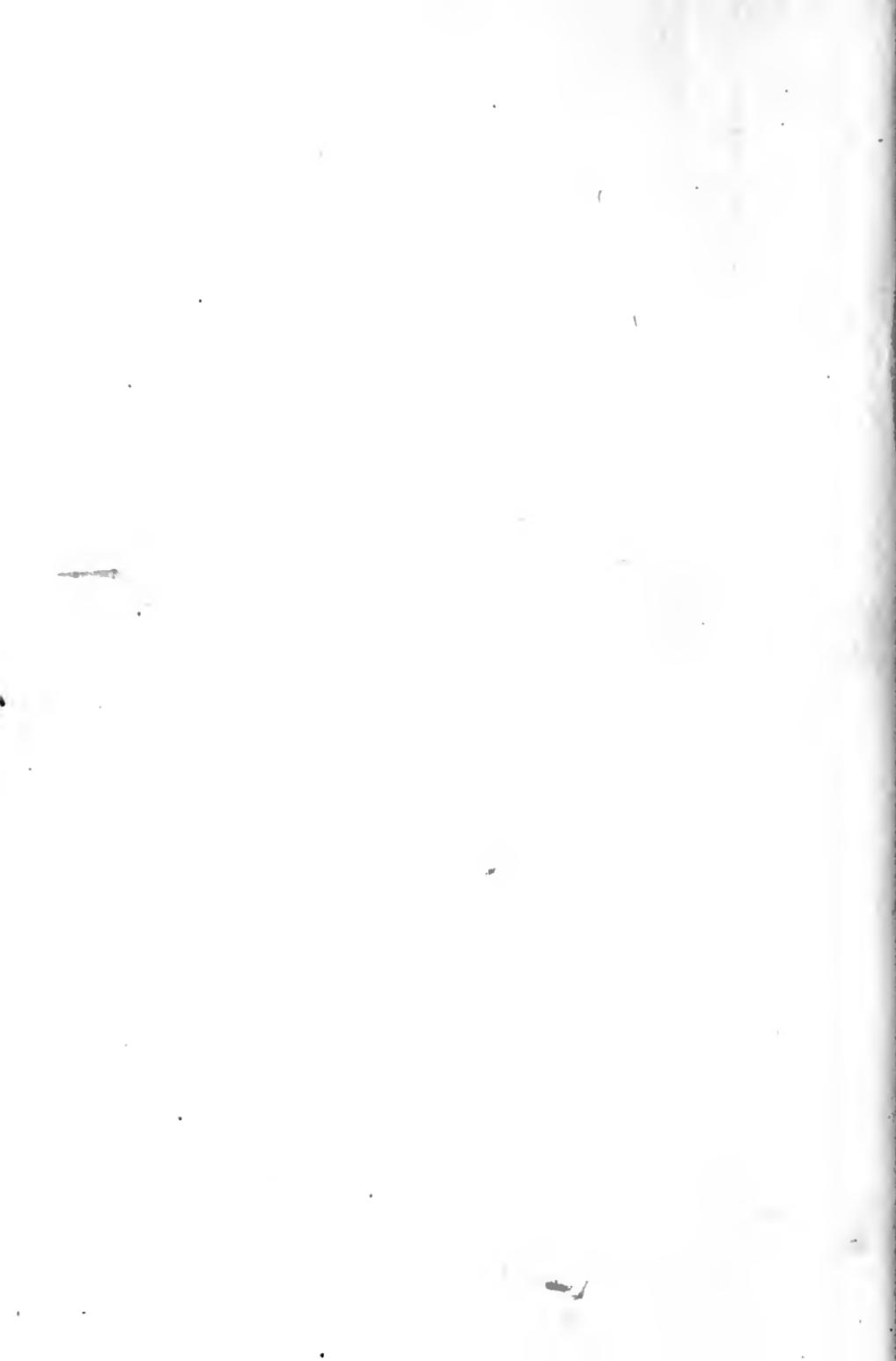
---

644 25 Dominica
Dominici
648 20 Iuncor
Iunior
649 8 ac
at
27 forma
formam

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

SPECIAL SER. B
924

